

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์
โครงการวิจัย

การท่องเที่ยวเชิงศึกษานิเวศน์และวัฒนธรรมแบบยั่งยืน
โดยชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่

โดย

นายสุรสิทธิ์ ดลใจไพรวัลย์ และคณะ

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย

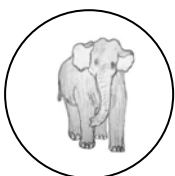
การท่องเที่ยวเชิงศึกษานิเวศน์และวัฒนธรรมแบบยั่งยืน
โดยชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่

โดยคณะทีมงานวิจัย

1. นายสุรสิทธิ์	ดลใจไพรวัลย์	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. นายบุญทา	พุกษานิรมลิต	ฝ่ายการเกษตร
3. นายมนตรี	ไพโรเจริญสุข	ฝ่ายวัฒนธรรม
4. นายคอยง	นิเวศน์เวहन	ฝ่ายป่านิเวศน์ศึกษา
5. นายสุปอย	บรรพตวนา	ฝ่ายการจัดสวน
6. นายกอแะ	ไพโรเจริญสุข	ฝ่ายสมุนไพร
7. นางศิริพร	ไพโรเจริญสุข	ฝ่ายการทอผ้า
8. นายโยธิน	ปรัชญาพนาไพร	ฝ่ายบัญชี

30 เมษายน 2549

สนับสนุนโดย .สกว.ภาค

Quality Best Phamon E-co Tourism System

ที่ทำการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน

29/1 หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง

จังหวัดเชียงใหม่ 50160. www.meukakeecotour.com E-mail : phamoncotour@yahoo.co.uk

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป” กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่น่าสนใจ การให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบ เป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของตนเอง และสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่นๆ ในท้องถิ่นโดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย “เวที” (การประชุม เสวนา พุฒยถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกอบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ “วางแผน” การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ถอด” กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน” ตอบคำถามที่ตั้งไว้ แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่น ๆ หรือพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย “ผู้ที่สงสัย” ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวตนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว.สำนักงานภาค ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่งพบว่าชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันก็พบว่าการเขียนรายงานเป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่กวิจัยเป็นอย่างมาก ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.สำนักงานภาค จึงได้ปรับรูปแบบการเขียนรายงานวิจัยให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนอออกมาในรูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัยให้มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ซึ่งทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าว ได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัย ผู้การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

คำนำ

เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันทุกพื้นที่ส่วนใหญ่ของเมืองไทย รัฐบาลได้เน้นนโยบายการท่องเที่ยวเป็นหลัก เพื่อดึงดูดให้ภาคประชาชนมีรายได้ และเป็นภาระหมุนเวียนเพิ่มมูลค่าการใช้จ่ายให้ประชาชนใช้จ่ายมากขึ้น เป็นการกระตุ้นด้านภาคการบริโภคให้เติบโตพร้อมกับเศรษฐกิจ โดยได้เน้นให้เกิดการท่องเที่ยวภายในประเทศและเชิญชวนให้ชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวประเทศไทย

แต่ภาคการท่องเที่ยวในอดีตที่ผ่านมาสังคมชุมชนชนบทขาดการมีส่วนร่วม และภาครัฐเองมิได้ใส่ใจกับการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชน ทั้งที่จริงแล้วคนในพื้นที่นั้นมีความรู้มากกว่ามัคคุเทศก์ที่เรียนจบจากสถาบันการศึกษาเสียอีก บุคลากรชนบทคือกลุ่มคนที่มีความรู้ในเฉพาะที่ดีที่สุด เพียงแต่ขาดการสนับสนุนด้านการจัดการแค่นั้นเอง ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือกุญแจสำคัญต่อการพัฒนาพื้นฐานการท่องเที่ยวของชุมชนนั้นๆ

สภาพการท่องเที่ยวทางชนบทตอนเหนือปัจจุบัน สภาพสิ่งแวดล้อมถูกทำลายไปมาก รวมไปถึงวิถีชีวิตชุมชนถูกการท่องเที่ยวเข้าเปลี่ยนวิถีวัฒนธรรม และรายได้หลักมิได้ตกอยู่กับคนในชุมชนเท่าที่รัฐคาดหวัง กลับกลายเป็นการทำรายได้ให้กับบริษัทที่ทำการท่องเที่ยว บุคคลที่ถูกระทบมากที่สุดคือคนในชุมชนเอง

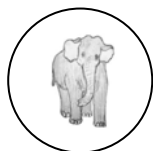
งานวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงเพื่อค้นหาแนวทางและหาทางออกให้ชุมชนจัดการ การท่องเที่ยวเองโดยชุมชนเอง และเป็นการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้านผาหมอนเพื่อให้เด็กชนรุ่นหลังได้ศึกษา และคาดหวังว่าเป็นแหล่งความรู้อีกหนึ่งแห่งที่ดีที่สุดของเมืองไทยในด้านการอนุรักษ์รักษามรดกชาติ โดยใช้ภาคการท่องเที่ยวเข้ามาเป็นเครื่องมือเพื่อสื่อให้กับบุคคลภายนอกที่สนใจการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบใช้สอย คนกับป่าอยู่ร่วมกันได้อย่างไร และเพื่อต้องการลดภาคการเกษตรแบบเข้มข้นบนพื้นที่สูง

งานวิจัยได้มาถึงระยะสุดท้ายแล้ว และชุมชนเองได้รับบทเรียนเกี่ยวกับการดำเนินการท่องเที่ยวแบบฉบับของชุมชนเองที่ได้ทำการศึกษาวิจัยมา ต้องขอขอบคุณหน่วยงานทุกส่วนที่ให้การสนับสนุนงานวิจัยในครั้งนี้ โดยเฉพาะ .สกว. ภาค ที่ให้ทุนมาดำเนินงาน จนบรรลุเป้าหมาย และผมเองในนามของหัวหน้าทีมวิจัย ต้องขอขอบคุณ “ร้านเครื่องประดับ Feld&Fern Collection ย่านไนท์บาซาร์ คุณแสงระวี วีระวัฒน์” ที่ให้การสนับสนุนเวลาและให้เงินเดือนแบบเต็มโดยไม่หักอะไรใดๆ ทำให้ผมและทีมวิจัยได้ทำงานอย่างต่อเนื่องจนบรรลุตามเป้าและวัตถุประสงค์ของงานวิจัยในครั้งนี้

ท่านผู้ทรงเกียรติท่านใดหรือหน่วยงานใดมีข้อชี้แนะและอยากเสนอแนะ ทางทีมวิจัยเองพร้อมที่จะน้อมรับฟังอย่างมีเหตุมีผล ท่านสามารถเสนอข้อคิดดีๆมายังที่ E-mail : phamonecotour@yahoo.co.uk : surasitd@hotmail.com. Tel: 086-1850788. และหวังว่าท่านผู้ทรงเกียรติท่านคงให้ความกระจ่างหากข้อความบางอย่างไม่สมบูรณ์

สุรสิทธิ์ ดลใจไพรวัลย์ (หัวหน้าทีมวิจัย)

และคณะทีมวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอนทุกท่าน

Quality Best Phamon Eco Tourism System

ที่ทำการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน

29/1 หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง

จังหวัดเชียงใหม่ 50160. www.meukakecotour.com E-mail: phamoncotour@yahoo.co.uk

	สารบัญ	หน้า
คำนำ		PM
บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน		PMS
สารบัญ		PM1- PM5
บทที่ 1 ความเป็นมาของโครงการวิจัย		1
ชื่อโครงการวิจัย		1
ความสำคัญและที่มาของปัญหา		1
คำถามงานวิจัย		2
คำถามย่อยงานวิจัย		2
วัตถุประสงค์โครงการ		2
กระบวนการทำงาน		2
ผลที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย		3
รายชื่อนักวิจัย		3
รายชื่อนักวิจัยร่วม		4
แผนกิจกรรมงานวิจัยระยะที่ 1 และ ระยะที่ 2		5
บทที่ 2 กระบวนการงานวิจัย		8
กระบวนการงานวิจัยระยะที่ 1		8
กระบวนการงานวิจัยระยะที่ 2		13
บทที่ 3 ความเป็นมาของชนเผ่าปกากะญอ (กะเหรี่ยง) ในเมืองไทย		16
ประวัติความเป็นมาของชนชาติกะเหรี่ยง		16

ตำนานเล่าขานถิ่นอพยพ	16
เชื้อสายของกะเหรี่ยงในประเทศไทย	16
การตั้งถิ่นฐาน	17
ระบบครอบครัว	17
การสืบสายฝ่ายมารดา	18
การสืบทอดมรดก	18
ลักษณะทางสังคม	18
ระบบการปกครองแบบสังคมประเพณีวัฒนธรรม	18
ลักษณะทางเศรษฐกิจ	19
ระบบความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรม	20
ศาสนา	21
กะเหรี่ยงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์	22
ความสัมพันธ์ระหว่าง " พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5. กับคนกะเหรี่ยง	25
สุนทรภู่กับกะเหรี่ยง	27
กะเหรี่ยงกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติในสังคมไทย	29
บทที่ 4 บริบทชุมชนบ้านผาหมอน	32
ประวัติศาสตร์ชุมชน รูปตราสัญลักษณ์ชุมชน	32
ตำนานเมืองเชียงใหม่โดยสังเขป	33
ประวัติศาสตร์หมู่บ้านผาหมอน “แคว้นมีกะคี โดยย่อ”	34
ความหมายของคำว่า ”มีกะคี”	34
จุดเริ่มต้นของการตั้งถิ่นฐานและก่อกำเนิดชุมชน “แคว้นมีกะคี”	34
พุทธศักราช 2428 สัญญาความมั่นคงต่อการตั้งถิ่นฐาน	38
ชุมชนแคว้น “มีกะคี” (บ้านผาหมอน) หลังเมืองประเทศราชสลายตัว พ.ศ. 2476	40
ด้านการปกครองแบบทางราชการ	42
แผนที่หมู่บ้านผาหมอน	43
ลักษณะสภาพทั่วไปของท้องถิ่น	45
ลักษณะภูมิประเทศที่ตั้งของหมู่บ้าน	46
ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อ	47
ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน	48

สถานที่สำคัญ	51
งานพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม	53
สถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่น	54
สภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ	56
เศรษฐกิจชุมชนปัจจุบัน	59
บทที่ 5 ศักยภาพชุมชนที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	61
ชุมชนกับความชำนาญเฉพาะทาง	61
การเกษตรชุมชน	62
วัฒนธรรมชุมชน	70
ป่านิเวศนศึกษาชุมชน	76
สมุนไพรชุมชน	85
การจัดสวนชุมชน	91
การทอผ้าชุมชน	95
สรุปแนวทางการนำข้อมูลวิจัยที่เอื้อต่อการจัดการแหล่งในชุมชน	102
บทที่ 6 รูปแบบการจัดการ การท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านผาหมอน	103
ข้อมูลวิเคราะห์ที่นำมาซึ่งการจัดการระบบการท่องเที่ยวในชุมชน	104
การสร้างกฎระเบียบที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนชุมชน	107
กฎระเบียบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน	111
กฎระเบียบบทลงโทษว่าด้วยผู้ประกอบการภายนอก	112
กฎระเบียบผู้ประกอบการภายในชุมชน	112
บทลงโทษผู้ประกอบการในชุมชน	112
กฎระเบียบนักท่องเที่ยวที่สื่อความหมายท้องถิ่น	113
บทลงโทษนักท่องเที่ยวที่สื่อความหมายท้องถิ่น	113
กฎระเบียบผู้ประกอบการในชุมชนเกี่ยวกับการจัดการรายได้	113
บทลงโทษผู้ประกอบการชุมชนการจัดการรายได้	113
การกำหนดโปรแกรมทัวร์	114
แผนที่เส้นทางศึกษาธรรมชาติ “ตามรอยเสด็จฯ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ อธิบดีอินทนนท์	116
เส้นทางตามรอยเสด็จฯ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ อธิบดีอินทนนท์ พ.ศ 2507 ระยะทาง 12 กม	117

แผนที่เส้นทางศึกษาธรรมชาติ เชียงใหม่ – แม่วาง – ปางสมเด็จ – ผาหมอน	118
เส้นทางเชียงใหม่ – แม่วาง – ปางสมเด็จ – ผาหมอน	119
แผนที่เส้นทางศึกษาธรรมชาติ “ตามรอยเสด็จฯ โครงการพระราชดำริ” เชียงใหม่ – น้ำตก – บ้านผาหมอน	120
เส้นทางศึกษาธรรมชาติ “ตามรอยเสด็จฯ โครงการพระราชดำริ” เชียงใหม่ – น้ำตก – บ้านผาหมอน	121
รูปแบบการพัฒนาบุคลากรเบื้องต้น	123
การพัฒนานักสื่อความหมายท้องถิ่น	123
การสร้างระบบบุคลากรการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน	127
คณะผู้บริหารชุมชนบุคคลสำคัญ	128
โครงสร้างบุคลากรผู้บริหารการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน	130
การสร้างระบบการจัดการรายได้	131
โครงสร้างการจัดการรายได้ภายใต้การท่องเที่ยวโดยชุมชน	132
รายชื่อและบทบาทหน้าที่ของนักสื่อความหมายท้องถิ่นบ้านผาหมอน	133
ศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชน	134
สถิตินักท่องเที่ยวในรูปแบบการทดลองทัวร์ตามงานวิจัย	138
บทที่ 7 บทสรุปงานวิจัย ปัญหา อุปสรรค แนวทางความคิดใหม่กับการพัฒนาชุมชน	141
กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนกับงานวิจัย	141
ความรู้สึกที่ ดีเสียสะท้อนจากทีมงานวิจัยท้องถิ่นวิจัยเพื่อชุมชนของตนเอง	146
ข้อคิดจากท่านผู้อาวุโสในชุมชน	150
แผนการพัฒนากิจการการท่องเที่ยวโดยชุมชนระยะ 5 ปี ข้างหน้า	153
ภาคผนวก	
ประมวลภาพ เริ่มแรกและปิดโครงการโดยรวม	155
บทสัมภาษณ์ คุณสุรัชย์ ท้วมสมบูรณ์ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	166
บทสัมภาษณ์ คุณประไพช (มโน) มนูญสรานู หัวหน้าอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	170
ตำนานการเล่าขานประวัติศาสตร์ชุมชน	172
ตำนานอำเภอจอมทองกับบ้านผาหมอน (แคว้น “มีกะลึ”)	173
ตำนานป่าแกะแระ ทีลอซึลึ(ขุนห้วยแห้ง) คณาโม๊ะลึ(ป่าปลายตาดันน้ำ)	175
บทสรุปตำนานย้อนอดีต	179
การเสด็จฯ ประภาสของพระบรมสวนวงศ์ องค์พระมหากษัตริย์ไทย	181
บทสัมภาษณ์ คุณลุงพะโฮย ตาโร ต้อนรับเสด็จครั้งแรก	182
กระแสพระราชดำริสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	189

ประวัติธนาคารข้าวพระราชทาน	190
บทสัมภาษณ์คุณป้าคูโป ครั้งเคยรับเสด็จสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จฯ พิชิตคอยอินทนนท์	192
การสำรวจเส้นทาง “ตามรอยเสด็จฯพิชิตคอยอินทนนท์ สมเด็จพระย่าฯ รำลึก 9 ม.ค 48”	196
บทสรุปการสำรวจเส้นทาง “ตามรอยเสด็จฯพิชิตคอยอินทนนท์ สมเด็จพระย่าฯรำลึก”	197
คุณหมอบุญส่ง เลขะกุล	203
ประวัตินายแพทย์ บุญส่ง เลขะกุล	204
หมอบุญส่ง เลขะกุล กับการศึกษาแห่งแรกของชุมชน	205
หมอบุญส่ง เลขะกุล กับเรื่องนกในอดีตบนพื้นที่บริเวณชุมชน	206
การท่องเที่ยวของเพื่อนบ้านไทย	225
ประสบการณ์เดินทางท่องเที่ยวต่างแดน Eco Tourism ในมาเลเซีย	225
ภูเขาสูงสุดอันดับที่ 2 ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ Kota Kinabalu Park	235
ประวัติทีมงานวิจัย	230
แบบฟอร์มใบรับสมัครสมาชิกการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน	232
หนังสือพันธะสัญญาเพื่อสาธารณประโยชน์การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน	239

การท่องเที่ยวเชิงศึกษานิเวศน์และวัฒนธรรมแบบยั่งยืน โดยชุมชนบ้านผาหมอน คอยอินทนนท์ จ.เชียงใหม่

บทที่ 1

ความเป็นมาของโครงการวิจัย

รหัสโครงการ : RDG47N0062

ชื่อโครงการ : การท่องเที่ยวเชิงศึกษานิเวศน์และวัฒนธรรมแบบยั่งยืนโดยชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์
จ.เชียงใหม่

ชุดโครงการ : การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชื่อหัวหน้าโครงการ : สุรสิทธิ์ คลีใจไพรวัลย์

ความสำคัญและที่มาของปัญหา :

หมู่บ้านผาหมอนตั้งอยู่บริเวณดอยอินทนนท์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีการตั้งรกรากมาก่อนที่จะกลายเป็นอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ในปัจจุบัน อาชีพหลักคือการเกษตร ทำนาขั้นบันได ซึ่งบริเวณหมู่บ้านยังมีป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ที่ผ่านมามีชุมชนโดยรอบถูกการจัดการท่องเที่ยวมากระช้านาน ไม่ว่าจะด้านงานวิจัย ด้านการท่องเที่ยวแบบบริษัททัวร์ ซึ่งชุมชนไม่มีแนวทางในการต้อนรับกับสิ่งเหล่านี้เพราะขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการ และไม่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยงานวิจัยที่ผ่านมาเมื่อทำการวิจัยจบแล้วไม่เคยคืนข้อมูลหรือความรู้ต่างๆ ที่ได้ทำการศึกษามอบคืนสู่ชุมชน บริษัททัวร์และชุมชนไม่เคยประสานงานกันเกี่ยวกับแนวทางการท่องเที่ยว ชุมชนเองไม่รู้แนวทางการประสานงานกับบริษัททัวร์ และทางบริษัททัวร์คิดแต่เพียงต้องการให้นักท่องเที่ยวได้มาสัมผัสวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยเฉพาะชาวเขา ชุมชนจึงถูกท่องเที่ยวโดยไม่รู้รูปแบบรองรับ ชุมชนบ้านผาหมอนเองก็เป็นชุมชนอีกชุมชนหนึ่งที่ประสบปัญหาดังกล่าว เช่น การที่กลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งที่ชอบจีรตไต่เขา ซึ่งการมาแต่ละครั้งได้สร้างความรำคาญ ไม่เคารพความเป็นส่วนตัว และไม่คำนึงถึงความปลอดภัยของชีวิตของคนในชุมชน ผู้ที่มาเยือนทำตามใจชอบ ผู้มาศึกษาวิจัย เรียนรู้ตามความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ซึ่งแท้จริงแล้วหากชุมชนเองมีการจัดการที่ดี ชุมชนเองสามารถที่จะทำการท่องเที่ยวตามวิถีชีวิตของตนเองได้ในหลายแง่มุม เช่น ประวัติศาสตร์ชุมชน การเกษตรชุมชน วัฒนธรรมชุมชน ปานิเวศน์ศึกษาชุมชน สมุนไพรชุมชน และหัตถกรรมท้องถิ่น เพราะสิ่งเหล่านี้คือวิถีชีวิตของคนในชุมชนและชุมชนได้ทำกิจกรรมหลักเหล่านี้มาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งชุมชนต้องเตรียมความพร้อมในการรองรับแบบมีเหตุผล ถูกต้องตามกฎหมาย สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน และสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ดังนั้น งานวิจัยครั้งนี้ถือเป็นแนวทางให้ชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป และมองเห็นความสำคัญหลาย ๆ ด้าน เพื่อให้ชุมชนอยู่ร่วมกับสังคมโลกได้อย่างสมศักดิ์ศรีตามวิถีชีวิตของคนในชุมชนเอง เพราะหากการท่องเที่ยวที่ไม่ได้เกิดขึ้นโดยชุมชนเอง หรือไม่ใช่เป็นความต้องการของชุมชนเอง การดำรงชีวิตอยู่ก็คงเป็นไปอย่างยากลำบากในอนาคต

คำถามงานวิจัย :

คำถามหลัก รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศึกษานิเวศน์และวัฒนธรรมแบบยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านผาหมอนเป็นอย่างไร

คำถามย่อยงานวิจัย :

ชุมชนบ้านผาหมอนจะสามารถพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่โดยรอบของชุมชน เช่น ประวัติศาสตร์ของชุมชน และความสามารถเฉพาะด้านของชุมชน คือ ด้านการเกษตรชุมชน ด้านวัฒนธรรมชุมชน ด้านป่านิเวศน์ศึกษาชุมชน ด้านสมุนไพรชุมชน และหัตถกรรมท้องถิ่น การจักสานและการทอผ้า โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นในการขับเคลื่อนและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศึกษาที่ดีที่สุดอีกแห่งหนึ่งของประเทศไทยอย่างที่เราคาดหวังไว้ได้หรือไม่

วัตถุประสงค์โครงการ :

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้และพื้นฟูภูมิปัญญาของชุมชน เพื่อนำไปสู่ระบบการท่องเที่ยวตามรูปแบบโดย ชุมชน
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน
3. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบการมีส่วนร่วม และเหมาะสมกับบ้านผาหมอน
4. เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชน โดยใช้เรื่องการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ

พื้นที่ศึกษา :

บ้านผาหมอน หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

กระบวนการทำงาน :

การดำเนินกิจกรรม ระยะแรก 6 เดือน 1. ประชุมชี้แจงและแถลงแนวทางการดำเนินงานวิจัยร่วมกับชุมชน และสร้างความเข้าใจร่วมกันกับคนในชุมชน 2. ประชุมคณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชน กำหนดแผนงานและมอบหมายหน้าที่การปฏิบัติงาน 3. ศึกษาพื้นที่และประวัติศาสตร์ของชุมชน สำรวจแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และข้อมูลทางการโดยทั่วไป 4. ประชุมสรุปงานศึกษาเก็บข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ชุมชนและแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน เตรียมดำเนินงานเข้าสู่ด้านการศึกษาความสามารถเฉพาะทางของชุมชน 5. ประชุมประจำเดือนเพื่อติดตามการดำเนินงานวิจัย (เริ่ม พ.ย. 47 – ม.ค. 48) เดือนละ 1 ครั้ง 6. ศึกษาและเก็บข้อมูลความสามารถเฉพาะด้านของคนในชุมชน 6.1 ศึกษาเก็บข้อมูลด้านการเกษตรของชุมชน 6.2 ศึกษาเก็บข้อมูลด้านวัฒนธรรมของชุมชน 6.3 ศึกษาเก็บข้อมูลด้านป่านิเวศน์ศึกษาของชุมชน 6.4 ศึกษาเก็บข้อมูลด้านสมุนไพรของชุมชน 6.5 ศึกษาเก็บข้อมูลด้านการจักสานของชุมชน 6.6 ศึกษาเก็บข้อมูลด้าน การทอผ้าของชุมชน 7. จัดประชุมสรุปงานวิจัยของทีมงานทั้งหมด เพื่อเตรียมจัดทำเอกสารเสนอรายงานและสรุปงานวิจัยตามระยะเวลาและกิจกรรมต่าง ๆ ในระยะที่ 1 และเตรียมเอกสารเสนอแผนงานระยะที่ 2

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย :

ระยะแรก 6 เดือน

1. ชุมชนรับทราบแนวทางการวิจัยและเกิดความเข้าใจกับการดำเนินงานวิจัย
2. ทีมวิจัยเกิดความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัย
3. คณะทีมวิจัยได้รับทราบความเป็นมาและแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นทุนเดิมของชุมชน และสามารถร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป
4. ทีมวิจัยรับทราบการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมา เพื่อเตรียมดำเนินงานในช่วงต่อไป
5. ได้ข้อมูลความสามารถเฉพาะด้านของคนในชุมชน ในประเด็นดังต่อไปนี้
 - การเกษตรของชุมชน
 - วัฒนธรรมของชุมชน
 - ป่านิเวศน์ศึกษาของชุมชน
 - สมุนไพรของชุมชน
 - การจักสานของชุมชน
 - การทอผ้าของชุมชน
6. ได้รายงานความก้าวหน้าฉบับที่ 1 และแผนการดำเนินงานในระยะต่อไป

รายชื่อทีมงานวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง

ทีมวิจัยหลัก

1. นายสุรสิทธิ์	คลใจไพรวัลย์	นักวิจัย หัวหน้าทีมวิจัย
2. นายบุญทา	พฤกษานิรมล	นักวิจัย ประธาน และฝ่ายการเกษตร
3. นายสุปอย	บรรพจวนา	นักวิจัย รองประธานและฝ่ายจักสาน
4. นายมนตรี	ไพโรเจริญสุข	นักวิจัย กรรมการและฝ่ายวัฒนธรรม
5. นายดอยง	นิเวศน์เวहन	นักวิจัย กรรมการและฝ่ายป่านิเวศน์ศึกษา
6. นายกอแะ	ไพโรเจริญสุข	นักวิจัย กรรมการและฝ่ายสมุนไพร
7. นางศิริพร	นิเวศน์เวहन	นักวิจัย กรรมการและฝ่ายการทอผ้า
8. นายโยธิน	ปรัชญาพนาไพร	นักวิจัย ฝ่ายบัญชี

ทีมวิจัยร่วม

1. นายกรฤทธิ์ ดุจโตะ ผู้ใหญ่บ้านผาหมอน หมู่ที่ 8
2. นายอนุสรณ์ บรรพตศิรีไพร สมาชิก อบต. หมู่ที่ 8
3. นายดีดี พนากำเนิดสกุล สมาชิก อบต. หมู่ที่ 8
4. นายตุนุ ราชอนุรักษ์ ชาวบ้าน
5. นายอำนาจ เกสรเสาวคนธ์ ชาวบ้าน
6. นางขาว คงศักดิ์ศรี ชาวบ้าน
7. นางทุงเง ดลใจไพรวัลย์ ชาวบ้าน
8. นายสุรสิทธิ์ ไตรกระแสน ชาวบ้าน
9. นายหย่ากา ศิริพถกษาชาติ ชาวบ้าน
10. นายวิฑูรย์ บรรพตวงา ชาวบ้าน
11. นางบัวผัน โหม่พอสะเด ชาวบ้าน
12. คณะครูและนักเรียนโรงเรียนนิคมไพรผาหมอน อินทนนท์

ที่ปรึกษาทีมวิจัย

1. ประธาน อบต.นายก่อชิ เพชรไพรพนาวัลย์ และผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8
2. ผู้นำศาสนพิธีต่าง ๆ ในชุมชน
3. โครงการหลวงดอยอินทนนท์
4. อุทยานชาติแห่งดอยอินทนนท์
5. กลุ่มเบิร์ดเฟรนด์ และศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติ

แผนกิจกรรมงานวิจัยระยะที่ 1 และ ระยะที่ 2

แผนกิจกรรมงานวิจัยระยะที่ 1

1. ประชุมชี้แจงและแถลงแนวทางการดำเนินงานวิจัยร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจ ร่วมกันกับคนในชุมชน
ระยะเวลาดำเนินงาน เดือนกันยายน 2547
2. ประชุมคณะกรรมการ การท่องเที่ยวของชุมชน กำหนดแผนงานและมอบหมายหน้าที่การปฏิบัติงานความ
รับผิดชอบของแต่ละส่วน
ระยะเวลาดำเนินงาน เดือนกันยายน 2547
3. ศึกษาพื้นที่และประวัติศาสตร์ของชุมชน สำรวจแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และข้อมูลทางการโดยทั่วไป
ระยะเวลาดำเนินงาน เดือนกันยายน – เดือนตุลาคม 2547
4. ประชุมสรุปงานเก็บข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ชุมชนและแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน เตรียมดำเนินงาน
เข้าสู่ด้านการศึกษาความสามารถเฉพาะทางของชุมชน
ระยะเวลาดำเนินงาน เดือนตุลาคม 2547
5. ศึกษาและเก็บข้อมูลความสามารถเฉพาะด้านของคนในชุมชน
 - (6) 5.1 ศึกษาเก็บข้อมูลด้านการเกษตรของชุมชน
 - (7) 5.1M ประชุมประจำเดือนพฤศจิกายน 2547 เพื่อติดตามงานวิจัย รับฟังความคิดเห็นและรับฟังความเป็นมาเป็นไปของการ
ดำเนินงานวิจัย เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของงานวิจัย และแก้ไขอุปสรรคต่างๆที่ประสบมา
 - (8) 5.2 ศึกษาเก็บข้อมูลด้านวัฒนธรรมของชุมชน
 - (9) 5.3 ศึกษาเก็บข้อมูลด้านป่านิเวศน์ศึกษาของชุมชน
 - (10) 5.3 M ประชุมประจำเดือนธันวาคม 2547 เพื่อติดตามงานวิจัย รับฟังความคิดเห็นและรับฟังความเป็นมาเป็นไปของการ
ดำเนินงานวิจัย เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของงานวิจัยและแก้ไขอุปสรรคต่างๆที่ประสบมา
 - (11) 5.4 ศึกษาเก็บข้อมูลด้านสมุนไพรของชุมชน
 - (12) 5.5 ศึกษาเก็บข้อมูลด้านการจักสานของชุมชน
 - (13) 5.6 ศึกษาเก็บข้อมูลด้านการทอผ้าของชุมชน
ระยะเวลาดำเนินงาน เดือนตุลาคม 2547 – เดือนกุมภาพันธ์ 2548
- (14) 5.5M ประชุมประจำเดือนมกราคม 2548 เพื่อติดตามงานวิจัย รับฟังความคิดเห็นและความเป็นไปของการ
ดำเนินงานวิจัย เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของงานวิจัยและแก้ไขอุปสรรคต่างๆที่ประสบมา
ระยะเวลาดำเนินงาน เดือนมกราคม 2548
- (15) 5.6M ประชุมประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2548 เพื่อติดตามงานวิจัย รับฟังความคิดเห็นและความเป็นไปของการ
ดำเนินงานวิจัย เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของงานวิจัยและแก้ไขอุปสรรคต่างๆที่ประสบมา
ระยะเวลาดำเนินงาน เดือนกุมภาพันธ์ 2548

16. จัดเวทีประชุมสรุปงานวิจัยของทีมงานทั้งหมด เพื่อเตรียมจัดทำเอกสารเสนอรายงานและสรุปงานวิจัยตามระยะเวลาและกิจกรรมต่าง ๆ ในระยะที่ 1 และเตรียมเอกสารเสนอแผนงานและสรุปชี้แจงให้ชาวบ้านทราบในการดำเนินงานของระยะที่ 2 ต่อไป
- ระยะเวลาดำเนินงาน 26 เมษายน 2548

แผนกิจกรรมโครงการระยะที่ 2 มิถุนายน-พฤศจิกายน 2548

ระยะที่ 2 เดือนที่ 1 มิถุนายน 2548

1. ประชุมทีมวิจัยเพื่อชี้แจงแผนงานวิจัยระยะที่ 2 การสร้างกฎระเบียบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - 1.2 การจัดประชุมทีมวิจัยและผู้นำท้องถิ่นเพื่อร่างกฎระเบียบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน
 - 1.3 รวบรวมข้อมูลการจัดตั้งกฎระเบียบการท่องเที่ยวโดยชุมชนของทีมวิจัย เพื่อมาสรุปร่วมกันที่ประชุม
 - 1.4 จัดประชุมประชาคมร่วมกับชาวบ้าน เพื่อชี้แจงกฎระเบียบการท่องเที่ยวโดยชุมชนและตอบข้อซักถามจากชุมชนและรับข้อเสนอจากที่ประชุม

ระยะเวลาดำเนินการ. เดือนมิถุนายน 2548

ระยะที่ 2 เดือนที่ 2 กรกฎาคม 2548

2. กำหนดโปรแกรมทัวร์และค่าบริการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน 3 โปรแกรมหลัก
 - 2.1 กำหนดโปรแกรมทัวร์ที่ 1 เส้นทางศึกษาธรรมชาติ “ตามรอยเสด็จฯ พิชิตดอยอินทนนท์”
 - 2.2 กำหนดโปรแกรมทัวร์ที่ 2 เส้นทางศึกษาธรรมชาติ เชียงใหม่-แม่วาง-ปางสมเด็จ-ผาหมอน
 - 2.3 กำหนดโปรแกรมทัวร์ที่ 3 เส้นทางศึกษาธรรมชาติ “ตามรอยเสด็จโครงการพระราชดำริ .ชม- ผม.

ระยะเวลาดำเนินการ. เดือนกรกฎาคม 2548

ระยะที่ 2 เดือนที่ 3 สิงหาคม 2548

3. การพัฒนาบุคลากรขั้นพื้นฐาน
 - 3.1 ประชุมฝึกอบรมนักสื่อความหมายท้องถิ่นว่าด้วยเรื่อง
 - ชีวิตและทรัพย์สินนักท่องเที่ยว
 - ความหมายของนักสื่อความหมายท้องถิ่นและจริยธรรมการเป็นนักสื่อความหมาย
 - ประวัติศาสตร์ชุมชน,การเกษตรชุมชน,วัฒนธรรมชุมชน,ป่านิเวศศึกษาชุมชน,นกในภูมิปัญญาปกาก่ออยู่
 - กฎระเบียบการท่องเที่ยวโดยชุมชน,เทคนิคการบริการนักท่องเที่ยว,

ระยะเวลาดำเนินการ. เดือนสิงหาคม 2548

ระยะที่ 2 เดือนที่ 4 กันยายน 2548

4. การกำหนดวางระบบบริหารแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - 4.1 จัดประชุมคณะทีมวิจัยร่วมกับผู้นำชุมชนคณะกรรมการหมู่บ้านบ้านผาหมอนเพื่อกำหนดแนวทางการจัดการรายได้ในชุมชน
 - 4.2 จัดตั้งคณะกรรมการ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน
 - การวางระบบฝ่ายบริการการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - การจัดการรายได้ที่มาจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

4.3 การเปิดรับสมัครสมาชิกการมีส่วนร่วมการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนและประมุขชี้แจงชาวบ้าน
ระยะเวลาดำเนินการ. เดือนกันยายน 2548

ระยะที่ 2 เดือนที่ 5 ตุลาคม 2548

3. การจัดทำศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน

- 3.1 รวบรวมข้อมูลทั้ง 7 ส่วนที่ได้ศึกษามา คือ 1. ประวัติศาสตร์ชุมชน 2. การเกษตรชุมชน 3. วัฒนธรรม ประเพณี 4. ป่าบริเวณศึกษาชุมชน 5. สมุนไพรชุมชน 6. การจักสานชุมชน 7. การทอผ้าชุมชน
- 3.2 จัดทำแผนที่และข้อมูลโปรแกรมทัวร์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน
- 3.3 ลงมือจัดสถานที่ตกแต่งบอร์ดที่ศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน
ระยะเวลาดำเนินการ. เดือนตุลาคม 2548

ระยะที่ 2 เดือนที่ 6 ธันวาคม 2548 - มกราคม 2549

6. ทดลองทัวร์การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน

- 6.1 ทดลองทัวร์เส้นทางที่ 1 เส้นทางศึกษารัฐชาติ “ตามรอยเสด็จฯ พิชิตคอกอินทนนท์”
- 6.2 ทดลองทัวร์เส้นทางที่ 2 เส้นทางศึกษารัฐชาติ เชียงใหม่-แม่วาง-ปางสมเด็จ-ผาหมอน
- 6.3 ทดลองทัวร์เส้นทางที่ 3 เส้นทางศึกษารัฐชาติ “ตามรอยเสด็จ โครงการพระราชดำริ .ชม- ผม.
ระยะเวลาดำเนินการ. ปลายเดือนธันวาคม 2548- มกราคม 2549

ระยะที่ 2 เดือนที่ 7 กุมภาพันธ์ 2549 - เมษายน 2549

7. ประชุมสรุปงานวิจัย และจัดเวทีปิดโครงการวิจัย

- 7.1 ประชุมสรุปงานวิจัยระยะที่ 2 ในด้านต่างๆที่ได้ดำเนินงานมา
- 7.2 ประชุมเตรียมงานเวทีเสนองานวิจัยปิดโครงการ
- 7.3 จัดเวทีปิดโครงการวิจัย 26 เมษายน 2549

บทที่ 2

กระบวนการงานวิจัย

กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในงานวิจัยระยะที่ 1

หลังจากโครงการได้รับการอนุมัติจาก.สกว.ภาค.แล้ว ทั้งเจ้าหน้าที่ สกว. และทีมงานวิจัยรวมถึงชาวบ้าน ในชุมชนได้มีการประชุมร่วมกัน ทั้งตอบข้อซักถาม และมีการเสนอแนะจากชาวบ้าน เสนอความคิดเห็น ส่วนของ ทีมงานวิจัยได้อธิบายถึงแนวทางในการทำวิจัย ว่าทำไมต้องทำงานวิจัยในชุมชน เพื่ออะไร วัตถุประสงค์ของงานวิจัย และจะเอางานวิจัยไปทำอะไรในอนาคต เมื่อมีการพูดคุยกันและสร้างความเข้าใจในระดับชุมชนแล้ว ต่อไปก็เข้าสู่ กระบวนการวิจัยตามหัวข้อต่าง ๆ ที่กำหนดมา โดยหัวข้อเรื่องมีดังนี้

ประชุมชี้แจงและสร้างความเข้าร่วมกับชาวบ้าน

ช่วงเดือนแรกและเดือนที่สอง ก.ย. – ต.ค. 47 ประวัติศาสตร์ชุมชน ในเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชนนั้น เราได้ใช้เป็นระบบสัมภาษณ์ผู้อาวุโสมากกว่า เรื่องบางเรื่องทุกคนในทีมงานก็รู้อยู่บ้างแล้ว แต่เราต้องหาความชัดเจน โดยมีคำถามเป็นตัวนำเรื่อง ทีมงานทุกคนรวมถึงชาวบ้านบางคนก็ให้ความสนใจเข้ามารับฟังและให้ข้อเสนอแนะ เครื่องมือในการทำจดบันทึกคือ ถ่ายภาพ อัปเดต และทำการจดบันทึกไว้เป็นหัวข้อสำคัญ นอกจากการสัมภาษณ์ และบันทึกภาพ อัปเดตไปแล้ว งานหลักอีกอย่างหนึ่งของทีมงานวิจัยคือ การออกภาคสนาม ไปตามสถานที่สำคัญที่ได้รับข้อมูลมา เพื่อมาประกอบกับคำบอกเล่าให้เกิดความชัดเจน

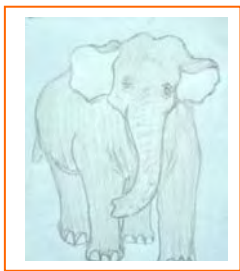
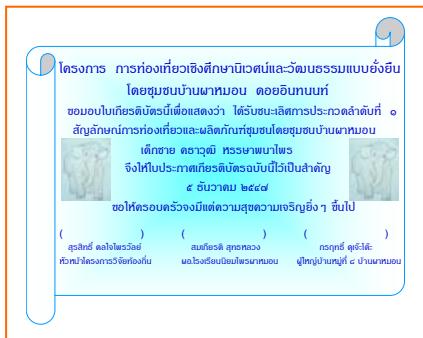
ส่วนหัวหน้าทีมเอง ต้องไปค้นข้อมูลเพิ่มเติมจากห้องสมุดต่าง ๆ ว่ามีข้อความตรงกันหรือใกล้เคียงกัน บ้างหรือเปล่า โดยข้อมูลที่ค้นพบได้มักตรงกับคำบอกเล่าของผู้อาวุโส ถิ่นนับว่าเป็นสิ่งที่โชคดีของทีมงานวิจัย แต่ กระนั้นก็ยังมีปัญหาอยู่บ้างในการค้นหาข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชนดังกล่าว เช่นในหนังสือได้บอกวันเดือนปีไว้ ชัดเจน แต่ผู้อาวุโสให้ข้อมูลเราเป็นคำบอกเล่าเท่านั้น การคำนวณข้อมูลให้ตรงกันนั้นต้องยึดหลักเป็นกลาง อย่างปี พ.ศ. เราต้องคำนวณอายุของผู้อาวุโสเป็นเกณฑ์แล้วมาเปรียบเทียบกับข้อมูลที่เราได้มาจากที่อื่น หรือในหนังสือ การ รื้อฟื้นความทรงจำเก่า ๆ ของท่านผู้อาวุโส และจะทำข้อมูลให้มีความต่อเนื่องนั้นเป็นงานที่ยากพอสมควร

เข้าสู่ช่วงเดือนที่สาม เดือนพฤศจิกายน 2547 ในฤดูนี้เป็นฤดูเก็บเกี่ยวของชาวบ้าน ทำให้การทำงาน ส่วนหนึ่งตามที่วางแผนเอาไว้ในวันหยุดไปช่วงขณะหนึ่ง เพราะทีมงานและชาวบ้านต้องเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร

ก่อน แต่ไม่ใช่เป็นการปล่อยให้เวลาสูญเปล่าไป ทีมงานเองก็ยังมีกิจกรรมเล็ก ๆ เป็นการต่อเนื่องจากการที่เราได้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ชุมชนมา ในขณะที่เดียวกันเราก็เก็บข้อมูล เรื่องการเก็บเกี่ยวข้าวไปด้วย กิจกรรมในเดือนนี้เราได้เน้นให้เด็กและเยาวชน นักเรียน เข้ามามีส่วนร่วม หลังจากที่เราได้ข้อมูลจากเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน ทางทีมงานวิจัย ได้ประชุมและปรึกษากันถึงแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยเรามีหัวข้อว่าด้วยเรื่อง “ถ้าชุมชนทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลดีกับและสัญลักษณ์ควรเป็นเช่นไร”

เมื่อเรากลับมาศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์ตามข้อมูลที่ได้มา สิ่งหนึ่งที่เป็นจุดเด่นเป็นอย่างมากคือ “ช้าง” คนที่มาตั้งถิ่นฐานใหม่ตอนแรกมีช้างเป็นตัวนำในการตั้งถิ่นฐาน และช้างมีความสำคัญต่อการตั้งถิ่นฐาน โดยคนกลุ่มแรกที่มาตั้งถิ่นฐาน เอาช้างไปซื้อผืนแผ่นดินจากเจ้าเมืองลำพูน ทางทีมงานก็ได้ข้อสรุปว่า ให้เด็กนักเรียนเขียนรูปตราสัญลักษณ์การท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์โดยชุมชนขึ้นมา เพื่อเอาสัญลักษณ์นี้นำมาเป็นตราสัญลักษณ์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกในอนาคตของชุมชน

หลังจากได้ข้อสรุปเรื่องดังกล่าวทีมงานได้ทำหนังสือไปถึงโรงเรียนนิคมไพรผาหมอนอินทนนท์ ซึ่งเป็นโรงเรียนท้องถิ่นในชุมชน เพื่อขออนุญาตไปอธิบายและเล่าเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชนให้เด็กนักเรียนฟัง โดยมีช้างเป็นตัวเอกในการดำเนินเรื่อง ในที่สุดเราก็ได้ตราสัญลักษณ์การท่องเที่ยว และผลิตภัณฑ์ชุมชนขึ้นมา ทั้งทีมงานและชาวบ้านก็ได้คัดเลือกรูปช้างและได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ กิจกรรมนี้ทำให้เด็ก ๆ มีการตื่นตัวอย่างมาก

ตำนานและจินตนาการกับเรื่องราวประวัติศาสตร์ชุมชน ถ่ายทอดออกมาโดย ด.ช. ทรายวุฒิ หารรษาพนาไพร

รางวัลชนะเลิศ

ช่วงเดือนที่สี่ เดือนธันวาคม 2547 เข้าสู่งานวิจัย ความสามารถเฉพาะทางของชุมชน โดยเริ่มพร้อมกัน ทั้งสองหัวข้อคือ 1. การทอผ้าชุมชน 2. สมุนไพรชุมชน วิธีการและเครื่องมือที่ใช้นั้นคงใช้แบบเดิมคือ การจดบันทึก บันทึกภาพ / วิดีโอ อัปเดต และสัมภาษณ์ กิจกรรมแรกคือ “การทอผ้าชุมชน” การทอผ้าชุมชนนั้น คนในชุมชนได้ทำกันอย่างปกติอยู่แล้ว แต่จุดหนึ่งที่เราได้ข้อมูลมาคือ รายละเอียดของงาน ว่ามีวิธีทำอย่างไร และนำไปใช้ในด้านใดบ้าง ทำได้กี่แบบ ความยากง่ายมีมากแค่ไหน จึงมีทั้งการสาธิตให้ดู และประชุมพูดคุยกัน บทสรุปของกิจกรรมทอผ้าคือ เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนได้อีกแนวหนึ่ง เนื่องจากทั้งบุคลากรและวัตถุดิบนั้นมีพร้อม แต่สิ่งที่จะต้องพัฒนาคือการสื่อสาร

กิจกรรมที่สองคือ สมุนไพรชุมชน วิธีการและเครื่องมือที่ใช้นั้นไม่ต่างกันมาก แต่มีอย่างหนึ่งที่แตกต่างคือ สมุนไพรนั้นมีรายละเอียดเยอะมาก โดยส่วนใหญ่จะเป็นการสัมภาษณ์ผู้อาวุโสวิทยากรท้องถิ่นเป็นหลัก ส่วนงานสำรวจลงพื้นที่นั้นสามารถทำได้แต่สมุนไพรพื้นบ้านเท่านั้น ส่วนสมุนไพรป่านั้นทำได้ยาก เพราะการเดินทางต้องใช้ระยะเวลาานาน แต่มาได้ทั้งประเด็นการสำรวจออกไป เพียงแต่ช่วงแรกเป็นเพียงการเก็บข้อมูลเท่านั้น

สมุนไพรมชนนั้นคือ ถ้าเรามองในแง่การพัฒนาผลิตภัณฑ์นั้น สมุนไพรป่าทำได้ยาก และเป็นพืชพันธุ์ที่มีความอ่อนไหวสูง การเพาะปลูกมิได้ทำได้ตามพื้นที่ทั่วไป สมุนไพรป่าเป็นการขึ้นเฉพาะที่ การที่จะทำสมุนไพรมพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์นั้นต้องมีการศึกษาให้ได้รายละเอียดมากกว่านี้ จึงอาจจะสามารถทำได้ส่วนสมุนไพรบ้านนั้นสามารถทำได้เลย ถ้าเรามองในแง่ของการตลาดอย่างเช่น กิจกรรมสปา สถานที่เสริมความงามแต่ในส่วนนี้ข้อจำกัดคือ ต้องเอาเทคโนโลยีเข้ามาเสริมเพื่อให้การพัฒนาถูกสุขอนามัย และเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้อย่างปลอดภัย

บทสรุปของเรื่องสมุนไพรชุมชนคือ ในด้านข้อมูลเพื่อความรู้แล้ว นับว่าเป็นสิ่งที่ดีต่อเยาวชนรุ่นหลังเป็นอย่างมากในการศึกษาอนาคตของเด็กและเยาวชนในท้องถิ่น ถ้าเรามองในแง่ธุรกิจเพื่อการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์นั้น สมุนไพรป่ามีโอกาสสามารถทำได้ทันทีที่ต้องมีการศึกษาให้ได้รายละเอียดมากกว่านี้ ส่วนสมุนไพรบ้านนั้นสามารถปลูกได้โดยทั่วไป และสามารถพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ได้ไปสู่ผู้บริโภค แต่ต้องคำนึงถึงผู้ใช้ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อผู้บริโภคเป็นสำคัญ

ช่วงเดือนที่ห้า เดือนมกราคม 2548 มีกิจกรรมรวมกันอีกสามกิจกรรม 1. ป่านิเวศน์ศึกษา 2. การจักสานชุมชน 3. การสำรวจเส้นทาง วิธีการและเครื่องมือหลักก็จะมีดังปกติ กิจกรรมที่ชุมชนให้ความสนใจมากที่สุดคือ การสำรวจเส้นทางในอดีต ตามรอยเสด็จ พิชิตดอยอินทนนท์ ซึ่งมีชาวบ้านและทีมงานรวมถึงหน่วยงานเข้าร่วมกิจกรรมถึง 38 คน กิจกรรมป่านิเวศน์ศึกษานั้น โดยส่วนมากเราจะใช้วิธีพูดคุยกับผู้อาวุโสเป็นการสัมภาษณ์มากกว่า ส่วนการสำรวจนั้นเราทำพร้อมกับกิจกรรมสำรวจเส้นทาง ป่านิเวศน์เป็นกิจกรรมที่ยาก เพราะมีความหลากหลายมาก ชาวปกากะญอเชื่อมป่ากับคนให้มาอยู่ร่วมกัน โดยมีลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน แต่ก็สามารถสรุปความสำคัญของป่าปกากะญอออกมาได้อยู่ 3 ระดับ เริ่มจากความสำคัญน้อย และไปสู่ป่าที่มีความสำคัญต่อชุมชนมากที่สุด ป่าที่สรุปได้มีดังนี้

1. ก่อเบรู (แปลว่า ป่าเขาแล้ง) ป่าเต็งรัง (Deciduous dipterocarp forest)
2. เก่อเนอพา (แปลว่า ป่าชาย) ป่าดิบแล้ง (Dry evergreen forest)

3. เกอเนหมือ (แปลว่า ป่าหญิง) ป่าดิบเขา (Hill evergreen forest)

ซึ่งป่าทั้งสามระดับมีความสำคัญต่อระบบนิเวศน์และชุมชน แต่มีความสำคัญที่ต่างกันไป ป่าเต็งรัง เป็นป่าที่สามารถใช้สอยได้มาก ป่าดิบแล้ง เป็นป่าอนุรักษ์ใช้สอย ป่าดิบเขา เป็นป่าอนุรักษ์ห้ามนำมาใช้โดยเด็ดขาด ในหลักของวัฒนธรรมประเพณี เราสามารถสรุปสั้น ๆ ได้ว่า ป่าของปกากะญอนั้น มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีการเชื่อมป่ากับคนนั้นมาอยู่ร่วมในระบบวัฒนธรรมประเพณี จึงสามารถสังเกตเห็นได้ว่าบ้านปกากะญอนั้นต้นไม้จะมีเยอะ โดยรอบหมู่บ้าน

การจักสาน การจักสานเป็นวิถีชีวิตของชาวปกากะญอในชุมชน การที่เรามองการจักสานนั้น เพราะเราคิดว่าน่าจะเป็นตัวแปรสำคัญอีกตัวหนึ่งในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการดึงการมีส่วนร่วมให้นักท่องเที่ยวทำกิจกรรมร่วมกันกับชุมชน สำหรับในช่วงงานวิจัยแล้ว ส่วนหนึ่งเราต้องสัมภาษณ์ถึงรายละเอียดของลายการสาน และดึงชาวบ้านที่มีประสบการณ์มาสาธิตให้เราดู เพื่อที่เราจะได้รับทราบข้อมูลเชิงลึกได้รู้ถึงความยากง่ายของการจักสาน การเก็บข้อมูลในส่วนของการจักสานนั้นทำได้ง่ายกว่า ซึ่งการจักสานสามารถแยกได้หลายประเภทเช่น 1. ด้านการเกษตร 2. ด้านการประมง 3. ด้านพิธีกรรม 4. ด้านครัวเรือน ทุกส่วนมีความสัมพันธ์วิถีชุมชนเป็นอย่างมาก

บทสรุปทั้งสองกิจกรรม การเก็บข้อมูลเรื่องป่าในเวศน์ทำได้มากกว่าเรื่องการจักสาน แต่ทั้งสองกิจกรรมมีความสำคัญและมีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตชุมชนในการดำเนินชีวิต ซึ่งทั้งสองกิจกรรมที่เราได้ทำการวิจัย สามารถที่จะนำข้อมูลมาพัฒนาให้ออกมาเป็นรูปธรรมได้ในอนาคต การสำรวจเส้นทางเป็นการต่อยอดข้อมูลให้เกิดความกระจำงและเป็นต่องานวิจัยและสามารถดึงความสนใจของชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างไม่ยาก

ช่วงเดือนที่หก เดือนกุมภาพันธ์ 2548 กิจกรรมที่ทีมงานวิจัยต้องทำร่วมกันคือ 1. การเกษตร ชุมชน 2. วัฒนธรรม ซึ่งทั้งสองกิจกรรม เป็นกิจกรรมที่ขาดงานวิจัยในครั้งนี้ โดยส่วนมากจะเป็นบทสัมภาษณ์ผู้อาวุโสวิทยากรท้องถิ่นเป็นหลัก และจดบันทึกไว้หัวข้อสำคัญ ๆ เพราะมีรายละเอียดเยอะ ด้านการเกษตร ในช่วงฤดู 1 ปีนั้นการทำเกษตรเป็นไปในลักษณะวงกลม โดยชาวปกากะญอนั้นเชื่อการเกษตรเข้าสู่ระบบประเพณีความเชื่อเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาอยู่ด้วยกัน โดยเน้นความสำคัญของน้ำเป็นหลัก เพราะน้ำเป็นปัจจัยสำคัญต่อการทำการเกษตร

การเก็บข้อมูลเป็นไปอย่างยากลำบาก เวลาที่มีการสัมภาษณ์หรือพูดคุยกัน มักจะมีประเด็นใหม่ ๆ เข้ามาแทรกอยู่เสมอ แต่ก็พอสรุปได้โดยรวม ชาวปกากะญอที่ทำงานขึ้นบันไดเป็นหลัก ส่วนไร่มุมนเวียนนั้น ชุมชนมิได้ทำแล้ว

ด้านวัฒนธรรม ในรอบหนึ่งปีจะมีพิธีกรรมทางความเชื่อตามประเพณีที่ได้ติดต่อกันมายาวนานตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเราไม่สามารถเก็บได้โดยทั้งหมด และจะมีข้อปลีกย่อยออกไปอีกมาก บางเรื่องมีการเชื่อมเข้าไปสู่ระบบการเกษตรแนวทางการอนุรักษ์ดินและน้ำ บางเรื่องมีการเชื่อมเข้าไปสู่ระบบป่านิเวศน์ชุมชน บางเรื่องเชื่อมเข้าไปสู่ระบบสุขภาพชน ฯลฯ นับได้ว่าการเก็บข้อมูลงานวิจัยเรื่องวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลา ไม่สามารถทำได้ภายในเดือนเดียว เป็นเรื่องที่ย่างมาก ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่วนมากจะเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ เป็นส่วนใหญ่ที่ให้ความสนใจ โดยหลักจะมีการจดบันทึกและอัดเทปไว้ ซึ่งช่วงเวลาที่เราไปทำกิจกรรม เราจะใช้เวลาไปกับกิจกรรมเรื่องวัฒนธรรมนั้นมากที่สุด และมากกว่ากิจกรรมใดๆ

บทสรุปกิจกรรมทั้งสองกิจกรรมในเดือนกุมภาพันธ์นั้น เป็นกิจกรรมที่ยากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ และเป็นกิจกรรมพูดคุยสัมภาษณ์ผู้อาวุโสวิทยากรท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ ในด้านการพัฒนาให้เป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในชุมชนนั้น การเกษตรก็สามารถทำได้ โดยกำหนดกิจกรรมออกมาให้อยู่ในช่วงรอบ 1 ปี ว่าชุมชนทำอะไรบ้างในด้านการเกษตร ด้านวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน กิจกรรมไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยธรรมชาติ แต่บางอย่างก็ดำเนินไปโดยระบบอยู่แล้ว เพียงแต่กินเวลานาน แต่ที่สำคัญจุดชนวนให้ชุมชนให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของชุมชนเอง ทั้งสองกิจกรรมมีความสัมพันธ์ในด้านความเชื่อและนำไปสู่ระบบการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกันอย่างเห็นได้ชัด เป็นสิ่งที่สำคัญต่อวิถีชีวิตของชุมชนในอนาคต

ในระยะเวลาของงานวิจัย 6 เดือนที่ผ่านมา ทั้งทีมงานวิจัยรวมถึงชาวบ้านต่างมีข้อสงสัยร่วมกันอย่างทั้งสองฝ่าย คำถามและคำตอบที่พวกเราทั้งสองฝ่ายได้รับนั้น มีความหมายที่ต่างกันออกไป แต่ก็ยังเป็นคำถามและคำตอบที่สร้างความเข้าใจร่วมกัน ผลสุดท้ายแล้ว ทางทีมงานมิได้หวังว่าจะต้องทำการท่องเที่ยวให้ได้ ทุกอย่างชุมชนเป็นเจ้าของกิจกรรม ชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจ ผลประโยชน์มิได้ตกอยู่ที่คนวิจัย แต่เป็นผลประโยชน์โดยรวมของชุมชน

สำหรับนักวิจัยท้องถิ่นอย่างผม คนในชุมชนก็ให้ความเชื่อถืออยู่ได้ในระดับหนึ่ง ถึงแม้จะเป็นคนในพื้นที่ก็ตาม การมองปัญหาของผมกับคุณลุงคุณป้า ของผมนั้นก็มีความแตกต่างและเหมือนกันบ้างปนกันไป เพราะชุมชนเป็นฝ่ายถูกระทบ และผมเป็นฝ่ายให้ชุมชนเกิดผลกระทบ ฉะนั้นการทำงานร่วมกันในทีมงานต้องอธิบายสิ่งที่ชาวบ้านถามมาอย่างหนัก บทสรุปของงานวิจัยในเรื่องนี้ยังมีอาจสรุปได้อย่างดีว่าชุมชนสามารถทำการท่องเที่ยวได้ สิ่งนี้นักวิจัยต้องคำนึงถึงคือ ต้องทราบความเป็นพื้นฐานของชุมชนนั้น ๆ ที่ทำการวิจัย และการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยกับคนในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะสามารถทำงานวิจัยไปสู่ข้อสรุปร่วมกันได้อย่างสมบูรณ์แบบ

กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในงานวิจัยระยะที่ 2

การสร้างแนวร่วมเพื่อเผยแพร่ข้อมูลงานวิจัยนั้นเป็นสิ่งสำคัญต่อสาธารณะชุมชนอย่างมาก เรามีอาจมองข้ามความเป็นมาของคนในชุมชนและพื้นฐานของชุมชนได้ ด้วยเชื่อว่าชุมชนนั้นมีองค์ประกอบหลายๆอย่างที่ชุมชนมีเกราะป้องกันตนเอง และองค์ประกอบดังกล่าวยังความอ่อนไหวด้านความรู้สึกนึกคิดของคนในชุมชน ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวเป็นการบ่งชี้วัดความเปลี่ยนแปลงของชุมชนเห็นได้ชัด

สิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงและการขับเคลื่อนชุมชนเราสามารถแยกได้ 4 องค์ประกอบหลักใหญ่ๆ คือ

1. วัฒนธรรมประเพณี วัฒนธรรมประเพณีเป็นตัวบ่งชี้วัดการปกครองชุมชนทั้งหมด โดยมีได้มีการใช้ข้อกำหนดในการแก้ปัญหาชุมชนเมื่อมีปัญหาร้ายแรงหรือปัญหาธรรมชาติเกิดขึ้นในชุมชน ตัวบุคคลหรือกลุ่มคนส่วนใหญ่จะเป็นผู้เสนอข้อแลกเปลี่ยนเพื่อหาข้อสรุปในการปรองดองกัน เพื่อเป็นการเชื่อมประสานความขัดแย้งให้เป็นข้อตกลงที่ทุกฝ่ายยอมรับได้โดยการใช้วัฒนธรรมประเพณีในการแก้ไขปัญหา

วัฒนธรรมประเพณียังเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิตด้านการดำรงไว้ซึ่งศีลธรรมให้คนประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในครรลองวิถีชีวิตชุมชนแบบฉบับของชาวปกากะญอ เช่น การแต่งงาน เพื่อแสดงออกถึงการครองเรือนที่สมบูรณ์เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

วัฒนธรรมประเพณี มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมประเพณียังเป็นกฎหมายในการกำหนดการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นระบบ มีระบบการอนุรักษ์เขตป่าของชุมชนอย่างชัดเจน เป็นการอยู่ร่วมกับธรรมชาติแบบพึ่งพาอาศัยกันซึ่งชุมชนยึดหลักในการอนุรักษ์แบบใช้สอยป่ารอบบริเวณชุมชน และยังมีป่าอนุรักษ์ชั้นเอกเพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำของชุมชนและเป็นที่อยู่ของสัตว์ต่างๆ นานา ชนิด

การทำพิธีกรรมทางการเกษตร หรือ การเลี้ยงเจ้าที่นา เป็นการบ่งชี้ด้านการเคารพธรรมชาติและขอบคุณธรรมชาติที่เป็นส่วนสำคัญต่อการดำรงชีวิต

การเลี้ยงเจ้าที่ป่าครัวเรือน เป็นอีกแนวทางหนึ่งด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพราะครอบครัวไหนยังนับถือความเชื่อแบบดั้งเดิมของตัวเองทุกครัวเรือนจะมีต้นไม้ประจำบ้านเป็นของตนเอง

การเลี้ยงผีเจ้าที่ เมื่อมีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเกินกว่าทางวิทยาศาสตร์พิสูจน์ได้ การบำบัดทางจิตวิทยาทางธรรมชาติจึงเป็นจุดที่คลายความกังวลให้กับบุคคลคนนั้นหายจากสิ่งที่ไม่คาดฝันได้อย่างอัศจรรย์

2. วิถีชีวิตอาชีพด้านการเกษตร การเกษตรเป็นตัวบ่งชี้วิถีชีวิตด้านการดำรงอยู่อย่างไม่อดอยากปากแห้ง ถึงแม้บางครั้งไม่มีเงินที่จะหาสิ่งที่ตนเองอยากได้ซึ่งมาเป็นของตนเองได้ แต่เมื่อครอบครัวมีกินอย่างพอเพียงทุกอย่างก็ลงตัว โดยสามารถมีชีวิตอยู่ได้อย่างไม่ต้องพึ่งพาเงิน เพราะอาหารคือเป็นสิ่งสำคัญต่อการหล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนในชุมชนอย่างบ้านผาหมอนและชุมชนใกล้เคียงทุกชุมชน トラバิดที่ชุมชนยังมีการเกษตรที่เข้มแข็งอย่างทุกวันนี้ต่อไปอย่างต่อเนื่องชุมชนสามารถที่จะดำรงอยู่ได้ไปอีกยาวนานแสนนาน แต่ทั้งนี้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต้องคงอยู่ควบคู่กับวัฒนธรรมประเพณีชุมชนของชาวปกากะญอบนพื้นที่คอยอินทนนท์เหมือนอย่างที่เป็นอยู่อย่างทุกวันนี้ด้วย

3. วิถีชีวิตชีวิตชุมชนแบบผสมผสาน วิถีชีวิตปัจจุบันเป็นตัวบ่งชี้ว่าสิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต ในทางที่ถูกหรือเลวร้ายลงได้อย่างไม่ยากเย็นนัก เพียงแค่กระแสทางสื่อต่างๆ ชุมชนได้รับก็เป็นตัวแปรสำคัญของวิถีชีวิตชุมชนคนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่าอย่างเห็นได้ชัด ปัจจุบันหลายสิ่งหลายอย่างยังคงอยู่และในขณะเดียวกันหลายสิ่งหลายอย่างถูกกระแสสังคมนำไปในทางที่ผิด แต่ก็ยังไม่สายที่ทุกคนจะมาแก้ไขร่วมกันให้วิถีชีวิตของตนเองเป็นอยู่อย่างพอเพียงและสันติสุข

การเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และสิ่งเก่าๆ ที่ชุมชนกำลังผสมผสานอยู่นั้นกำลังเป็นระยะเวลาต่อการที่จะเกิดการปะทุขึ้นมาไม่วันก็วันหนึ่งถ้าหากไม่มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ถูกต้อง การดำรงชีวิตของชุมชนจะเกิดความวุ่นวายและสับสน ทุกอย่างจะเปลี่ยนไปอย่างกะทันหันแบบไม่สามารถตั้งตัวได้ จุดนี้เป็นสิ่งที่น่าสังเกตและเมื่อวันนั้นมาถึง ความจริงจะปรากฏและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ของชุมชน

4. การศึกษาชุมชนเยาวชนคนรุ่นใหม่ ลูกหลานเยาวชนคนรุ่นใหม่เริ่มที่จะออกมาจากชุมชนเพื่อไปศึกษาเล่าเรียนให้สูงขึ้น และออกไปทำงานในตัวเมือง หลากๆ ท่านประสบความสำเร็จด้านการศึกษาจบปริญญาตรีมาบ้างแล้วก็มี และบางท่านก็มีงานทำที่พอจะเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ จุดนี้เองเป็นตัวแปรความเปลี่ยนแปลงของชุมชนได้อีกจุดหนึ่ง ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีคนหรือผู้นำชุมชนหันมาให้ความสนใจด้านการเปลี่ยนแปลงของเยาวชน ต้องมีการสร้างเกราะป้องกันมิให้เยาวชนเกิดการเปลี่ยนแปลงเร็วเกินไป

สิ่งเหล่านี้ที่กล่าวมาเราได้นำมาเป็นแนวความคิดเพื่อนำมาสร้างระบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน การท่องเที่ยวที่นั่นต้องเหมาะสมกับการที่ชุมชนดำรงวิถีชีวิตอยู่ และแนวทางการท่องเที่ยวต้องสอดคล้องกับการรักษาวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีรวมถึงสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืนควบคู่กับวิถีชีวิตชุมชนปกาก่ออูรอบบริเวณคอกอินทนนท์ การท่องเที่ยวเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการที่เราจะสอดแทรกแนวความคิดด้านการอนุรักษ์ให้กับชุมชนหวงแหนรักษาธรรมชาติของตนเองเพื่อที่จะสามารถใช้ในการสื่อถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวและนำไปสู่การเรียนรู้ระหว่างกัน

การที่เราได้ดึงเอาความเป็นจริงของชุมชนนั้นออกมา เพื่อที่ว่าเราจะต้องหาแนวทางที่เหมาะสมต่อการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมต่อชุมชนของเรา เมื่อเรามีข้อสรุปแล้วว่าในระยะช่วงที่สองนั้นเราต้องทำอะไรบ้าง เราจึงได้กำหนดแนวทางออกมาเป็นลักษณะแบบนี้

1. เรียกประชุมชี้แจงแนวทางการวิจัยระยะที่สอง เป็นการประชุมเพื่อขอชี้แจงงานวิจัยที่ผ่านมาและรับฟังข้อคิดเห็นจากคนในชุมชน เมื่อมีการชี้แจงและรับฟังข้อเสนอแนะจากคนในชุมชนแล้ว ทีมวิจัยจึงได้ทำการเสนอแผนงานระยะที่สองว่างานวิจัยเราจะดำเนินไปอย่างไรบ้าง โดยได้แบ่งขั้นตอนการทำงานเอาอย่างเป็นระบบต่างดังนี้

1.1 ช่วงที่สอง เดือนที่ 1 เป็นการเสนอกฎระเบียบว่าด้วยการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้อยู่ในกรอบระเบียบของชุมชนและสอดคล้องการวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีและกฎหมายบ้านเมืองมิให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเกิดข้อได้เปรียบเสียเปรียบหรือกระทำอันใดก่อให้เกิดความต่อชุมชนและกฎหมายบ้านเมือง

1.2 ช่วงที่สอง เดือนที่ 2 กำหนดโปรแกรมทัวร์ที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องด้วยชุมชนของเรามีวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีเป็นของตัวเอง การกำหนดโปรแกรมทัวร์ต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนและไม่รบกวนสิ่งแวดล้อมชุมชนมากเกินไปจนกระทบเขตของพื้นที่บริเวณชุมชน

1.3 ช่วงที่สอง เดือนที่ 3 การพัฒนาบุคลากรขั้นพื้นฐานเบื้องต้น เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตนเอง รับผิดชอบต่อระเบียบข้อปฏิบัติ การบริการขั้นพื้นฐาน การเป็นนักท่องเที่ยวท้องถิ่น บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวกับการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.4 ช่วงที่สอง เดือนที่ 4 เป็นการกำหนดควาระบบบริหารแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านผู้บริหาร ฝ่ายบริการ การจัดการรายได้ เพื่อที่ว่าหากมีกิจกรรมขึ้นมาจริงๆ จะทำให้หารดำเนินไปได้อย่างราบรื่น และลดขั้นตอนของปัญหา ให้งานไหลไปตามระบบที่วางไว้

1.5 ช่วงที่สอง เดือนที่ 5 การจัดทำศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน ศูนย์ข้อมูลคือแหล่งรวบรวมความรู้ที่เราได้ทำงานวิจัยมา เป็นแหล่งข้อมูลเบื้องต้นที่นักท่องเที่ยวสามารถรับรู้เรื่องราวต่างๆของชุมชนได้ โดยภาพรวมของชุมชน นอกจากนักท่องเที่ยวแล้วบุคคลท่านอื่นๆก็สามารถรับรู้ข้อมูลที่เรารวบรวมมาได้เช่นกัน

1.6 ช่วงที่สอง เดือนที่ 6 ทดลองทัวร์การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน การทดลองทัวร์นั้นมีความสำคัญต่อการดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นอย่างมาก ในทางทฤษฎีคือการเรียนรู้ข้อมูลที่ยังมีได้นำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผล การทดลองทัวร์เท่ากับการทดสอบทฤษฎีที่เราได้สังเคราะห์มาว่ามันจะเป็นจริงอย่างที่เรารู้หรือไม่ เป็นการหาจุดอ่อนและจุดแข็งของงานที่เราทำ ผลของการทดลองทัวร์นั้นเราได้รับคำตอบมาทั้งสองอย่าง จุดที่ดีเราก็ต้องหาทางให้มันอยู่คงที่เอาไว้และพัฒนาให้มันดีขึ้นกว่าเดิม เช่น การมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว จุดเสียคือ การที่เราจะให้ผู้ใดคนหนึ่งเป็นผู้นำเสนอเรื่องราวนั้น ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และมีความกล้าพอที่จะพูดคุยกับนักท่องเที่ยวได้อย่างสนุกสนาน จุดนี้คือจุดอ่อนของชุมชนที่เราต้องแก้ไขต่อไป

1.7 ช่วงที่สอง เดือนที่ 7 ประชุมสรุปงานวิจัย และจัดเวทีปิดโครงการวิจัย หลังจากการที่เราทำงานมาอย่างแข็งขันและเหน็ดเหนื่อยกับงานวิจัยแบบฉบับของชุมชนถึงเวลาที่เรากำลังต้องคืนข้อมูลให้กับชุมชนและหน่วยงานที่อยู่รอบชุมชน ตลอดจนผู้ที่ให้การสนับสนุนชุมชนอย่าง.สกว.ภาค ถือเป็นโอกาสสำคัญที่เราจะได้เสนอความรู้ที่เราได้ร่ำเรียนมา งานวิจัยของบ้านผาหมอนถือเป็นความสำเร็จในการวางรากฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทุกหน่วยงานในพื้นที่ให้การยอมรับและให้การสนับสนุนให้เกิดผลสำเร็จ แต่ทั้งนี้ต้องเป็นอยู่ในกรอบของกฎหมายและสอดคล้องกับนโยบายระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

สิ่งที่วัดความสำเร็จจากงานวิจัยคือหลายหน่วยงานแสดงความคิดเห็นออกมาในเชิงสร้างสรรค์ เช่นท่านนายอำเภอจอมทอง **คุณพรศักดิ์ สงวนผล** ท่านได้ให้ข้อคิดด้านการท่องเที่ยวบนพื้นที่ดอยอินทนนท์อย่างค่อยเป็นค่อยไป และยังมีแผนงานที่ชัดเจนต่อการที่ทางราชการจะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบนพื้นที่ดอยอินทนนท์แห่งนี้

ถือได้ว่าสิ่งที่ทางผู้ให้การสนับสนุนและทีมงานวิจัยได้ดำเนินงานวิจัยภายใต้แนวทางการวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตามหัวข้อการท่องเที่ยวเชิงศึกษานิเวศและวัฒนธรรมแบบยั่งยืน โดยชุมชนบ้านผาหมอนดอยอินทนนท์ ประสบผลสำเร็จตามขั้นพื้นฐานในการวางรากฐานของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับหนึ่ง และทีมวิจัยสามารถนำพาชุมชนเข้าสู่กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างน่าชื่นชม

สำหรับโจทย์ต่อไปนั้นคงต้องเป็นหน้าที่ของงานวิจัยตัวใหม่ที่จะมาสนับสนุนการพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดผลและประสิทธิภาพให้มันดียิ่งขึ้นไป ต้องขอขอบคุณ.สกว.ภาค และหน่วยงานทุกส่วนที่มีส่วนร่วมกับโครงการวิจัยของบ้านผาหมอนในครั้งนี้ด้วยความจริงใจ

บทที่ 3

ความเป็นมาของชนเผ่าปกเกอญอ (กะเหรี่ยง) ในเมืองไทย

ประวัติความเป็นมาของชนชาติกะเหรี่ยง

กะเหรี่ยง (KAREN) เป็นชาวเขาที่มีประชากรมากที่สุดของประเทศไทย ส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่แถบจังหวัดชายแดนไทย – พม่า ได้แก่ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ ตาก แม่ฮ่องสอน ลำพูน สุโขทัย สุพรรณบุรี แพร่ ลำปาง กำแพงเพชร กาญจนบุรี น่าน พิชัยโลก เพชรบุรี ราชบุรี อุทัยธานี และประจวบคีรีขันธ์

ตำนานเล่าขานถิ่นอพยพ

ตามตำนานที่ผู้เฒ่าได้เล่าขานให้ลูกหลานฟังนั้น อาจสันนิษฐานได้ว่า ชาวกะเหรี่ยง “ปกเกอญอ” นั้นดั้งเดิมคงอพยพมาจากทาง “ชิบิ – โกวบี” (ภาษาถิ่น) คงหมายถึงชิเบตและทะเลทรายโกบี ซึ่งผู้เฒ่าบอกว่า ตามพื้นนั้นมี ความแห้งแล้งมีแต่เนินทราย รวมไปถึงมีภูเขาที่สูงใหญ่ มีความเห็บหนาว แต่ส่วนนี้ ไม่สามารถยืนยันได้เป็นเพียงการตีความหมายตรงตามภูมิศาสตร์ตามผู้เล่าให้ฟัง พอมาถึงยุคปลายกรุงศรีอยุธยาจนถึงต้นรัตนโกสินทร์ กะเหรี่ยงเริ่มตั้งถิ่นฐานอย่างแพร่หลายในประเทศพม่า และต่อมาพื้นที่ดังกล่าว มักจะถูกการรุกรานอยู่ตลอดเวลา ทำให้ต้องมีการปรับตัวกับการหาที่ใหม่อยู่ตลอดเวลา จนทำให้ประชากรที่เคยอยู่อย่างกลุ่มก้อนมีอันต้องโยกย้ายไปด้วยเหตุผลแห่งศึกสงคราม จนบางครอบครัวได้อพยพมายังดินแดนทางภาคเหนือประเทศราชของไทยและอยู่กระจัดกระจายไปทั่วตามแนวตะเข็บชายแดนรวมถึงพื้นที่ประเทศไทย จนมาถึงมีการตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในพื้นที่หลายจังหวัดของประเทศไทย และยังเป็นประชากรชาวเขาที่มีเยอะที่สุดในประเทศไทย

จำนวนประชากร

ประชากรของชาวกะเหรี่ยงมีจำนวนทั้งสิ้น 352,295 คน คิดเป็นร้อยละ 46.80 ของจำนวนประชากรชาวเขาในประเทศไทย รวม 1,993 หมู่บ้าน 69,353 ครอบครัว (ข้อมูลจากฝ่ายบริการและเผยแพร่สถาบันวิจัยชาวเขา เชียงใหม่ สํารวจเมื่อ 1 ตุลาคม 2541)

เชื้อสายของกะเหรี่ยงในประเทศไทย แบ่งได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

1. กะเหรี่ยงสะกอ (จากรูอ) หรือ ยางขาว เรียกตัวเองว่า “ปกเกอญอ” เป็นกลุ่มที่มีประชากรมากที่สุด พบในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน กาญจนบุรี ราชบุรี เป็นต้น

2. กะเหรี่ยงโป หรือ โพล่ง หรือยางแดง ส่วนใหญ่อยู่ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ลำพูน
3. พะโอ หรือตองสู พบในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน
4. บะเว หรือคะยา พบในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน

*การตั้งถิ่นฐาน

กะเหรี่ยงส่วนใหญ่อยู่บนเขาและมีบ้านอยู่ตามพื้นราบ บางแห่งมีทั้งกะเหรี่ยงสะกอและกะเหรี่ยงโป อยู่อย่างหนาแน่นก็จริง แต่ไม่ชอบอยู่รวมกัน หมู่บ้านถึงแม้จะอยู่ติดกันแต่ก็แยกกลุ่มกัน ลักษณะเด่นอันหนึ่งของกะเหรี่ยงที่ไม่เหมือนกับชาวเขาเผ่าอื่นก็คือ การตั้งหมู่บ้านอย่างถาวรเป็นหลักแหล่ง เช่น บางหมู่บ้านอยู่มานานกว่า 200 ปีก็มี ทั้งนี้เพราะมีความสามารถในการอนุรักษ์ดินและน้ำ วิธีการที่ดีและเหมาะสมคือ การทำนาแบบขั้นบันไดตามไหล่เขา จึงสามารถที่จะทดน้ำเข้าไปใช้ได้ หรือการทำน่าน้ำฝน

คนทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะทางภาคเหนือรู้จักกะเหรี่ยงในชื่อว่า คนยาง ส่วนคนไทยในภาคกลางนั้นรู้จักกะเหรี่ยงในชื่อว่า กะเหรี่ยง นอกจากนั้นในท้องที่หนึ่ง ๆ อาจเรียกพวกนี้ว่า ยางแดง ยางขาว ยางเปียง และยางน้ำ ฯลฯ (คำที่เรียกเหล่านี้ ชาวกะเหรี่ยงถือว่าเป็นคำที่ไม่สุภาพ เป็นคำที่เรียกแบบดูถูกเหยียดหยาม เพราะเมื่อก่อน กะเหรี่ยงส่วนมากไม่รู้หนังสือและฐานะยากจน ความเป็นอยู่อย่างลำบาก) ซึ่งที่แท้จริงแล้วก็คือชื่อกะเหรี่ยงอย่างเดียวกัน แต่นักภาษาศาสตร์ได้แบ่งแยกกลุ่มกะเหรี่ยงทั้งหมดที่อยู่ในประเทศไทยเพียง 4 กลุ่มตามที่ได้กล่าวมาแล้วเท่านั้น

การตั้งถิ่นฐานรวมตัวกันเป็นหมู่บ้านเป็นสิ่งสำคัญคือ เป็นแหล่งหรือสถานที่สำหรับการประกอบพิธีกรรมของตนเอง ในหมู่บ้านหนึ่ง ๆ นั้นจะมีผู้นำฝ่ายชายมีตำแหน่งทางการประกอบศาสนพิธีเพียงคนเดียวเป็นผู้ทำพิธีกรรมนี้ หรือภาษาถิ่นที่เรียกกันคือ “ฮีไซ” นอกจากนั้นแต่ละหมู่บ้าน (ในอดีต) ยังได้แบ่งเขตของตนหรืออาณาเขตของหมู่บ้านโดยใช้รัศมีการเดินทางระยะเดินเท้า 1 ชั่วโมง เป็นตัวกำหนด คนในหมู่บ้านหนึ่งจะไปทำไรในเขตของอีกหมู่บ้านหนึ่งไม่ได้ นอกจากการทำนาเท่านั้นเพราะนาซื้อขายกันได้แต่ไรนั้นเป็นการถือกรรมสิทธิ์ครอบครอง (*อ้างแล้วบทความจาก www.bannok.com)

ระบบครอบครัว

เป็นลักษณะครอบครัวเดี่ยว เมื่อแต่งงานแล้วก็จะแยกครอบครัวไปสร้างครอบครัวของตน ถ้าหากอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนั้นก็ดูแลบิดา มารดาเป็นอย่างดี ชาวปกากะญอจะยึดถือการมีสามี ภรรยาเดียว ทำให้ระบบครอบครัวค่อนข้างมีความอบอุ่น ไม่มีปัญหาการหย่าร้าง และนอกจากนี้ ยังมีความเชื่อว่าการสูญเสียพรหมจารีของหญิงก่อนแต่งงานเป็นเรื่องผิดศีล ต้องทำพิธีเสียผี ซึ่งเป็นสิ่งส่งเสริมระบบครอบครัวของชนเผ่าเป็นอย่างดี

*สังคมกะเหรี่ยงเป็นครอบครัวเดี่ยว ซึ่งหมายถึงว่าในบ้านหลังหนึ่งจะประกอบด้วยพ่อแม่ และลูกเท่านั้น เมื่อลูกแต่งงานก็จะแยกครอบครัวไปปลูกบ้านใหม่หลังเล็ก ๆ แต่มีข้อแม้ว่า ถ้าแต่งงานแล้ว ชายจะต้องมาอยู่กับบ้านภรรยาเป็นเวลา 1 ฤดูกาลเกษตร (คือเริ่มจากการถางไร่) ปลูกข้าวและเก็บเกี่ยวข้าวประมาณ 7-8 เดือน หลังจากนั้นก็จะปลูกบ้านใกล้ชิดกับพ่อแม่ฝ่ายภรรยา คำว่าครัวเรือนในสังคมกะเหรี่ยงนอกจากมีความหมายถึงพื้นฐานขั้นแรกใน

ด้านการผลิตและบริโภคแล้วยังหมายถึงว่าแต่ละครัวเรือนมีไร่ของตนเอง พิธีกรรมด้านการเกษตรและการรักษาพยาบาลเป็นหน้าที่ของหัวหน้าครัวเรือนยกเว้นพิธีทางศาสนาหรือการเลี้ยงผีตามประเพณีของผีฝ่ายมารดา (*อ้างอิงแล้วบทความจาก www.bannok.com)

*การสืบสายฝ่ายมารดา

กะเหรี่ยงโปเป็นกลุ่มที่นับถือผีบรรพบุรุษฝ่ายมารดา ซึ่งหมายถึงว่าพ่อแม่จะต้องเป็นกะเหรี่ยงโป สำหรับผู้มีบิดาหรือมารดาเป็นกลุ่มอื่น เช่น สะกอ หรือลัวะ จะไม่มีผีบรรพบุรุษหรือผีในสายฝ่ายมารดาเดียวกัน จะมีแต่ผีเรือนของตนเองเท่านั้น (*อ้างอิงแล้วบทความจาก www.bannok.com)

*การสืบทอดมรดก

ทรัพย์สินต่าง ๆ จะแบ่งกันในระหว่างที่คู่สมรสยังมีชีวิตอยู่กับลูก ๆ ถ้าหากลูกยังเล็กเกินไป ทรัพย์สินต่าง ๆ ก็จะให้ผู้อื่นได้แก่ญาติฝ่ายบิดามารดาเป็นผู้ดูแลให้

ในกรณีถ้าหากใครตายจากไปของส่วนตัวเล็ก ๆ น้อย ๆ ของผู้ตาย ซึ่งหมายถึงบิดามารดาหรือคนอื่นคนใดก็ได้ ก็จะถูกเผารวมกับศพ เช่น ปั้น เสื้อผ้า ถูย้อม

ถ้าหากมีการพิพาทในเรื่องมรดกเกิดขึ้น ผู้นำศาสนพิธีหรือ”ฮู้โฮ”จะปรึกษาหารือกับกลุ่มผู้อาวุโสและตัดสินใจร่วมกัน (*อ้างอิงแล้วบทความจาก www.bannok.com)

(ฮู้โฮ (ภาษาปกากะญอ) แก้วใจจาก เชียงตุง (ภาษากะเหรี่ยงโป) ..)

ลักษณะทางสังคม

กะเหรี่ยงจะตั้งบ้านเรือนอยู่ร่วมกัน หมู่บ้านละ 5-6 หลังคาเรือนขึ้นไปจนถึงหมู่บ้านละร้อยหลังคาเรือน สังคมของปกากะญอจึงยึดถือระบบเครือญาติ และมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน จะมีการเชื่อมโยงผูกพันกันในฐานะเครือญาติอย่างเหนียวแน่น จะนับถือและลำดับญาติ จะเชื่อถือ และเชื่อฟังผู้ที่อาวุโสกว่า นอกจากนี้ชาวปกากะญอ ยังมีข้อห้ามเกี่ยวกับญาติ เช่น ชาย-หญิง ที่มีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติกัน ไม่ว่าจะป็นญาติสนิทหรือญาติห่าง ๆ ญาติฝ่ายสามี ภรรยา เมื่อมีความเกี่ยวข้องกันแล้วจะนับญาติถือเป็นพี่น้องกัน จะแต่งงานกันไม่ได้ นอกจากนี้สังคมปกากะญอซึ่งเป็นสังคมที่ยึดถือระบบเครือญาติแล้วยังโดดเด่นในเรื่องของความมีน้ำใจโอบอ้อมอารี จะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะแบ่งปันกันในเวลาที่มีอาหารการกิน เช่น ใต้ของป่ามากก็จะแบ่งปันกัน ซึ่งน่ายกย่องชมเชย

ระบบการปกครองแบบสังคมประเพณีวัฒนธรรม

ชุมชนปกากะญอในทุกหมู่บ้าน จะมีผู้นำหลักที่ยึดถือกันมาแต่โบราณ คือ ผู้นำศาสนพิธีซึ่งผู้นำศาสนพิธี จะเป็นหัวหน้าในการประกอบพิธีต่าง ๆ และเป็นบุคคลที่คนในหมู่บ้านให้ความเคารพและเชื่อถือ ยินยอมให้เป็น

ผู้ตัดสินกรณีปัญหาต่าง ๆ ดังนั้นจึงเปรียบเสมือนเป็นผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน ผู้นำศาสนพิธีจะมีการสืบทอดกันเป็นตระกูลหากผู้นำศาสนพิธีแก่ตัวลง หรือเสียชีวิตไป ผู้จะมาเป็นผู้ใหญ่บ้านนี้ก็คือลูกชายของผู้นำศาสนพิธี ซึ่งต้องร่ำเรียนวิชาต่อจากพ่อ

แต่ในปัจจุบันนี้ ทางราชการได้มีการแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านขึ้นเกือบทุกหมู่บ้าน ซึ่งบางหมู่บ้านจะมีผู้นำศาสนพิธีและผู้ใหญ่บ้านเป็นบุคคลเดียวกัน เนื่องจากชาวบ้านจะให้ความเคารพนับถือมากที่สุด แต่หากคนที่เป็นผู้นำศาสนพิธีไม่มีความรู้ เขียนอ่านหนังสือไม่ได้ การปกครองของหมู่บ้านก็จะแยกส่วน ในส่วนของผู้นำศาสนพิธีจะดูแลเรื่องพิธีกรรมในหมู่บ้าน แต่ในเรื่องการปกครองจากทางการผู้ใหญ่บ้านจะมีบทบาทในการดูแล

*สำหรับพื้นที่ห่างไกลปิ่นเที่ยง หรือเขตชนบท อำนาจในทางการปกครองโดยเฉพาะจากทางราชการที่ได้ตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านนั้น ถ้าเป็นหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลและการคมนาคมลำบาก อำนาจต่าง ๆ ของผู้รับหน้าที่จากทางรัฐบาลจะมีไม่มากเท่ากับผู้นำศาสนพิธีประจำหมู่บ้านและกลุ่มอาวุโส เพราะชาวบ้านต่างยอมรับและประพฤติปฏิบัติตามประเพณีมากกว่า เช่น การตัดสินปัญหาที่มีความผิด โดยการลงโทษ ด้วยการขับไล่ลูกบ้านออกจากหมู่บ้านจะเป็นไปตามข้อตัดสินปัญหาที่มีความผิด โดยการลงโทษ ด้วยการขับไล่ลูกบ้านออกจากหมู่บ้าน จะเป็นไปตามข้อตัดสินของกลุ่มอาวุโสเท่านั้น ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้มีตำแหน่งทางราชการก็เป็นเพียงคนหนึ่งในคณะกรรมการของกลุ่มผู้ตัดสิน (*อ้างอิงบทความจาก www.bannok.com)

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจของชาวกะเหรี่ยงขึ้นอยู่กับประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม โดยแต่เดิมชาวปกากะญอก็จะประกอบอาชีพทำไร่หมุนเวียน คือทำไร่ในปีหนึ่ง เมื่อย้ายไปอีกที่หนึ่งสองสามปีก็จะหวนกลับมาทำที่เดิมอีก และมีการทำนา การเพาะปลูกส่วนใหญ่จะปลูกข้าว และปลูกพืชอื่น ๆ เช่น พริก ถั่ว งา ฟักทอง ฯลฯ การปลูกพืชส่วนใหญ่จะปลูกเพื่อใช้บริโภคในครอบครัว

ในปัจจุบันนี้ชาวไทยภูเขาทุกเผ่าก็ได้รับการช่วยเหลือดูแลในเรื่องการทำมาหากิน มีโครงการต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือดูแลทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น มูลนิธิโครงการหลวง หน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น กรมประชาสงเคราะห์ ทหาร พลเรือนหลายหน่วยงาน องค์กรระหว่างประเทศ เช่น CCF , ไทย-นอร์เวย์, ไทย-เยอรมัน , มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้มีประสงค์เพื่อเข้ามาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่เขาเขา ทำให้เกิดผลดีต่อชาวไทยภูเขาในประเทศไทย รวมทั้งหมู่บ้านผาหมอน หนองหล่ม อ่างกาน้อย และห่อมบ้านใกล้เคียงด้วยที่ได้รับการดูแลจากองค์กรเหล่านี้

เศรษฐกิจของชาวบ้านในปัจจุบันนี้เปลี่ยนแปลงไปจากการผลิตเพื่อยังชีพอย่างเดียวมาเป็นการผลิตเพื่อขาย เช่น ไม้ดอกต่าง ๆ พืชเศรษฐกิจหลายอย่าง ซึ่งทำให้เกิดอาชีพใหม่ที่ทำให้เกิดรายได้ โดยมีการดูแลช่วยเหลือแนะนำ ให้ความรู้และรับซื้อผลผลิตจากมูลนิธิโครงการหลวง ทำให้เศรษฐกิจของชาวบ้านดีขึ้นเป็นลำดับ ด้านการเลี้ยงสัตว์ ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงจะนิยมเลี้ยงสัตว์เพื่อใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ ดังนั้น ทุกหลังคาเรือนจะต้องเลี้ยงหมูและไก่ เพื่อใช้ในพิธีกรรมตามความเชื่อของเผ่า เช่น ใช้ในพิธีเลี้ยงผีทำขวัญต่าง ๆ นอกจากนี้ชาวปกากะญอก็เลี้ยงสัตว์อื่นด้วย เช่น วัว ควาย ก็จะเลี้ยงไว้ขาย และเลี้ยงช้างไว้ใช้งาน

หลายพื้นที่ที่ชุมชนกะเหรี่ยงตั้งอยู่ *เศรษฐกิจของกะเหรี่ยงอยู่ในสภาพที่เรียกว่า "เพื่อยังชีพ" ซึ่งหมายถึงการทำมาหากินเพื่อบริโภคเท่านั้น ได้แก่ การปลูกข้าวไร่เป็นหลัก และการทำงานขึ้นบันไดตามทหุบเขา โดยไม่มีการปลูกพืชเงินสดแต่อย่างใด กะเหรี่ยงไม่เคยปลูกฝิ่นแต่เป็นผู้เสพฝิ่นกันมาก ทั้งนี้เพราะกะเหรี่ยงนิยมใช้ฝิ่นดิบและสุกมาใช้เป็นยารักษาโรคต่างๆ และบำบัดความเจ็บปวดเนื่องจากได้รับอุบัติเหตุ

ปัจจุบันนี้กะเหรี่ยงเริ่มรู้จักการปลูกพืชเงินสด หรือปลูกพืชเพื่อขายกันมากขึ้น เช่น กล้าปลี มะเขือเทศ มันฝรั่ง พืชผักผลไม้และดอกไม้เมืองหนาว โดยเฉพาะหมู่บ้านที่อยู่ในโครงการหลวง และหมู่บ้านที่มีการคมนาคมค่อนข้างสะดวก มีน้ำใช้สำหรับการเกษตรได้ตลอดฤดูกาลเพาะปลูก

กะเหรี่ยงได้ชื่อว่า เป็นเผ่าที่รู้จักการใช้พื้นที่ทำกินแบบอนุรักษ์โดยวิธีที่เรียกว่า "ไร่หมุนเวียน" คือ ทำไปแล้วก็พักทิ้งไว้ 3-5 ปี ก็จะกลับไปทำใหม่วนเวียนกันอย่างนี้ตลอดไปเพื่อป้องกันการสูญเสียของหน้าดิน อันจะทำให้ดินเสื่อมคุณภาพ จึงนับว่ากะเหรี่ยงเป็นพวกที่อยู่อย่างถาวรไม่เคลื่อนย้ายด้วยเหตุผลดังกล่าว

การเลี้ยงสัตว์ กะเหรี่ยงนิยมเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ เช่น โค กระบือ สุกร ไก่ โดยเฉพาะไก่และสุกร เลี้ยงไว้เพื่อใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ ความสำคัญทางเศรษฐกิจของการเลี้ยงสัตว์ในหมู่บ้านได้แก่ การเลี้ยงช้าง ในอดีตใช้ช้างเพื่อรับจ้างทำงานกับบริษัททำไม้ แต่ปัจจุบันก็ยังมีเลี้ยงช้างไว้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ขี่เดินทางชมธรรมชาติในป่า นอกจากนี้กะเหรี่ยงเป็นนักล่าสัตว์ป่าเพื่อการบริโภคและชานาญในการหาของป่ามาขายเป็นรายได้อีกด้วย

(*อ้างอิงแล้วบทความจาก www.bannok.com)

ระบบความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรม

กะเหรี่ยงเป็นชนชาติที่ยึดมั่นในประเพณีวัฒนธรรมของตนเองมาก เช่น เรื่องที่เกี่ยวกับผี วิญญาณ เรื่องกฎ จาริต ระเบียบ ข้อห้าม ข้อปฏิบัติของชนเผ่าประเพณี วัฒนธรรมซึ่งใครจะล่วงละเมิดไม่ได้ การยึดมั่นและปฏิบัติตามกฎ ระเบียบตามจาริตประเพณีนิยมอย่างเคร่งครัดนี้ ทำให้ชาวปกากะญอ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขตราบนานทุกวันนี้

* ความเชื่อถือของกะเหรี่ยง ได้แก่ แฝกแทรกซึมและมีอิทธิพลมากต่อการประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันของเขา ดังนั้นกะเหรี่ยงจึงให้ความสำคัญในทางศาสนาที่นับถือผีและพุทธรวมกัน ผีที่กะเหรี่ยงนับถือซึ่งมีความสำคัญ ได้แก่ ผีเจ้าที่ และผีต่าง ๆ ที่สิงสถิตอยู่ตามป่า ภูเขา ลำห้วย ไนไร่ และในหมู่บ้าน ฯลฯ ผีที่ถือกันว่าเป็นผีร้ายนั้นเชื่อว่าเป็นผีที่จะทำให้เกิดภัยพิบัติทั้งปวง จึงต้องมีการเอาใจด้วยการเช่นสังเวยด้วยอาหารต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ หมู ไก่ ฯลฯ

นอกจากมีความเชื่อในเรื่องผีต่าง ๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันต่อพวกเขาแล้ว กะเหรี่ยงยังเชื่อในเรื่องขวัญซึ่งมีประจำตัวของแต่ละคน กะเหรี่ยงเชื่อว่าในร่างกายของคนเรามีอยู่ทั้งหมด 37 ขวัญ ส่วนใหญ่ไม่สามารถนับได้หมดว่า ขวัญอยู่ในส่วนไหนบ้างของร่างกาย เพียงแต่บอกได้ว่าอยู่ในส่วนสำคัญ ๆ ของร่างกาย เช่น ขวัญอยู่ที่ศีรษะ ขวัญสองขวัญที่โบยทั้งสองข้าง ขวัญจะละทิ้งหรือหายไปก็ต่อเมื่อคน ๆ นั้นได้ตายไป นอกจากนั้นแล้วเชื่อกันว่าขวัญชอบที่จะหนีไปท่องเที่ยวตามความต้องการของมันเอง และก็จะอาจจะถูกผีร้ายต่าง ๆ ทำร้าย หรือกักขังไว้ ซึ่งจะทำให้ผู้นั้นล้มป่วย การรักษาพยาบาลหรือวิธีที่จะช่วยเหลือคนเจ็บป่วยได้ก็คือ การล่อและเรียกขวัญให้กลับมาสู่บุคคลที่เจ็บป่วย พร้อมกับทำพิธีผูกข้อมือรับขวัญด้วย ในสังคมของกะเหรี่ยงนั้นถือเป็นปกติธรรมดา เมื่อแต่ละวันในหมู่บ้าน

จะทำพิธีเลี้ยงผีและการเรียกขวัญของคนเจ็บป่วยแทนการรักษาด้วยหมดสมัยใหม่ บางครั้งถึงแม้จะมีหมอเข้าไปช่วยรักษาให้ตามแบบทันสมัย แต่ถ้าหากที่บ้านผู้ป่วยนั้นได้รับการเลี้ยงผีแล้วเขาจะปฏิเสธที่จะรักษาทันทีอย่างน้อย 3 วัน (*อ้างอิงแล้วบทความจาก www.bannok.com)

ศาสนา

การนับถือศาสนาของปกากะญอหมู่บ้านต่าง ๆ ทั่วประเทศไทยจะมีการนับถือศาสนาที่แตกต่างกันไปตามความเชื่อของตนเองที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมวัฒนธรรมแบบสมัยใหม่ ได้แก่

- ศาสนาพุทธ
- ศาสนาคริสต์นิกายโปแตสแตนต์
- ศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก
- นับถือผี (ความเชื่อดั้งเดิมที่เชื่อมโยงกับพลังธรรมชาติ)

กะเหรี่ยงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

กะเหรี่ยง " ความสัมพันธ์อันยาวนานกับไทย "

พ.ศ.2330 ครั้งพม่ายกทัพบุกรุกราชอาณาจักรไทย และทำศึกกันที่ท่าดินแดง พงสาวดารพม่ากล่าวว่า กะเหรี่ยงจากพม่าที่ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทยตั้งแต่กรุงศรีอยุธยาเป็นพวกสอดแนมให้แก่ทางฝ่ายไทยในการทำศึกครั้งนี้ แต่พงสาวดารไทยมิได้กล่าวถึงกะเหรี่ยงเหล่านี้เลย เพียงแต่กล่าวว่ามีพวกสอดแนมจากจังหวัดกาญจนบุรี ไทรโยค และศรีสวัสดิ์ ได้ช่วยเหลือหรือสืบข่าวให้แก่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ซึ่งขณะนั้นเมืองกาญจนบุรีเป็นคนไทยเสียมาก เมืองไทรโยคมีผู้นำเป็นคนมอญ ส่วนเมืองศรีสวัสดิ์มีผู้นำเป็นกะเหรี่ยงหลายคนในขณะนั้น

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ผู้นำกะเหรี่ยงเข้าติดต่อกับเจ้าเมืองกาญจนบุรี เพื่อขอตั้งรกรากที่เมืองสังขละบุรี เขตติดต่อด่านเจดีย์สามองค์ เป็นการแสดงความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ไทย และได้รับความยินยอม ขณะเดียวกันมีกะเหรี่ยงบางกลุ่มที่กลัวเกรงการติดต่อใกล้ชิดกับคนไทย

พ.ศ.2365 กะเหรี่ยง 36 คนจากเมืองสังขละบุรีซึ่งมีขุนสุวรรณเป็นผู้นำพร้อมด้วยพวกมอญ ได้ตามฆ่าจับไล่ตลอดจนจับกุมหน่วยลาดตระเวนทหารพม่า และเอกสารจดหมายเหตุตอนหนึ่งซึ่งเขียนโดยเจ้าเมืองกาญจนบุรีก็กล่าวถึงกะเหรี่ยงจำนวน 36 คนนั้น มีทั้งนายและไพร่ (24)

มีหลักฐานทางศิลปะแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกะเหรี่ยงมากมายในสมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 เช่น ภาพจิตรกรรมฝาผนังในพระที่นั่งพุทไธสวรรย์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ซึ่งเขียนในสมัยรัชกาลที่ 1 เป็นภาพกะเหรี่ยงถือหน้าไม้อยู่ตามซอกเขา ภาพเขียนในวัดพระเชตุพนฯและวัดบางขุนเทียนนอกซึ่งวาดในสมัยรัชกาลที่ 2-3

สารตรา (เลขที่ 21 จ.ศ.1188)พ.ศ.2369รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีสารของพระยาจักรีถึงพระยาอุทัยธานีว่า หัวหน้าชาวกะเหรี่ยงชื่อ กางคู มีหนังสือมาแจ้งราชการความว่า"กางคูจัดให้กองภูระดับไพร่15 คนออกไปลาดตระเวนถึงคลองมิกลานพบางกางกัวะ กง กะเหรี่ยงพม่า 9 คน บอกว่าเมืองเมาะตะมะมีอังกฤษอยู่ 500 คน อังกฤษตีพม่าได้"(25)เป็นผลงานในการลาดตระเวนสอดแนมของกะเหรี่ยงอีกชิ้นหนึ่ง

พ.ศ.2369 สงครามระหว่างไทยกับพม่าเริ่มลดลงและสิ้นสุด เป็นปีที่พม่าแพ้สงครามกับอังกฤษเป็นครั้งแรกจนต้องสูญเสียแคว้นตะนาวศรีและอาระกัน กะเหรี่ยงซึ่งทำหน้าที่รักษาป้องกันด้านชายแดนไทยตั้งแต่กาญจนบุรีขึ้นไปถึงตาก เมื่อหมดการคุกคามจากพม่า แทนที่จะหมดความจำเป็นแก่ฝ่ายไทย กะเหรี่ยงกลับมามีความสัมพันธ์กับสยามไทยและไพร่ไทยซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์

กิตติศัพท์ความแข็งแกร่งของกองทหารอังกฤษเลื่องลือมาถึงเมืองไทย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับกะเหรี่ยงที่อยู่ตามชายแดนด้านตะวันตกด้วยกสังขละบุรีขึ้นเป็นเมือง โดยมีขุนสุวรรณเป็นเจ้าเมืองและพระราชทานนามว่า "พระศรีสุวรรณคีรี" นอกจากนั้นพระองค์ยังทรงพระราชทานตำแหน่งเช่นเดียวกันแก่เจ้าเมืองแม่กลองซึ่งปัจจุบันนี้คืออำเภออัมพวา กะเหรี่ยงแห่งเมืองเหล่านี้ได้ส่งเครื่องราชบรรณาการต่อ

พระมหากษัตริย์ไทยทุก ๆ 3 ปีต่อครั้ง อันได้แก่ ฟ้าฝ่าย ต้นไม้เงินต้นไม้ทอง และผลผลิตต่าง ๆ จากท้องถิ่น กะเหรี่ยงบางคนเข้าร่วมอยู่กับกองส่วยทองและกองส่วยดีบุกได้ถวายทองคำและเงินต่อพระมหากษัตริย์ไทยทุก ๆ ปี

พ.ศ. 2380 เจ้าผู้ครองนครทางภาคเหนือได้พยายามเปลี่ยนชื่อของสถานที่และที่ตั้งตามสภาพภูมิศาสตร์ของแม่น้ำสายต่าง ๆ แถบแม่สอด เพื่อผลประโยชน์ทางด้านการเมือง จะได้อ้างสิทธิที่จะปกครองกะเหรี่ยงในบริเวณดังกล่าว มิฉะนั้นพวกนี้อาจจะกลับไปขึ้นอยู่ภายใต้บังคับบัญชาของอังกฤษและพม่า แต่ความพยายามนี้ไม่ประสบผลสำเร็จ

พ.ศ. 2393 เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่เริ่มกระทำข้อสัญญาให้แก่พวกละว้าและหมู่บ้านกะเหรี่ยงต่าง ๆ ในการที่จัดให้พวกนี้ได้มีที่อยู่อาศัยอย่างถาวรในแต่ละท้องถิ่น กะเหรี่ยงได้รับความคุ้มครองอย่างดีพอใจในความอิสระโดยไม่มีการบังคับให้เป็นทาส (26)

พ.ศ. 2395 พม่าได้หลักฐานว่ากะเหรี่ยงพยายามติดต่อขอพึ่งกำลังอังกฤษ พม่าจึงแก้แค้นโดยเผาหมู่บ้านกะเหรี่ยงรอบ ๆ เมืองย่างกุ้งในรัศมีภายใน 50 ไมล์ รวมทั้งทำลายยุ้งฉางและฆ่ากะเหรี่ยงทั้งลูกเล็กเด็กแดง ทำให้กะเหรี่ยงต้องอพยพมาทางตะวันตกสู่ประเทศไทยอีกระลอกหนึ่ง (27)

พ.ศ. 2411 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้แสดงออกถึงน้ำพระทัยที่ทรงเป็นห่วงและเกรงว่าพวกกะเหรี่ยงและพวกละว้าซึ่งอยู่ห่างไกลเหนือลำน้ำเพชรบุรีไปนั้น อาจจะถูกผนวกเข้ากับฝ่ายอังกฤษก็ได้

พ.ศ.2423 กะเหรี่ยงซึ่งทำหน้าที่รักษาป้องกันอาณาบริเวณแถบด่านเจดีย์สามองค์ ได้ค้นพบหลักฐานซึ่งเป็นแท่งคอนกรีตสำหรับปักเขตแดนระหว่างไทยกับพม่า (28)

พ.ศ.2428 จ่อละผ้อ หัวหน้ากะเหรี่ยงไม่ยอมอ่อนน้อมต่ออังกฤษ ครั้นอังกฤษส่งกองทัพมาปราบปราม พวกกะเหรี่ยงจึงพากันอพยพเข้ามาอยู่ในไทยอีกระลอกหนึ่ง (29)

พ.ศ.2430 เป็นช่วงเวลาที่จะเหรี่ยงมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าก่อน โดยทั้งผู้นำฝ่ายอังกฤษและไทยพยายามที่จะให้กะเหรี่ยงได้อยู่กันเป็นกลุ่มก้อน ฝ่ายปกครองของไทยได้ให้เกียรติและยอมรับฐานะของผู้นำกะเหรี่ยง กะเหรี่ยงก็ให้ความจงรักภักดีแก่ฝ่ายไทยด้วยดังจะเห็นได้ว่าหลังจากสงครามอังกฤษกับพม่าครั้งที่ 2 องค์พระมหากษัตริย์ไทยทั้งสองพระองค์คือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาและสนพระทัยกะเหรี่ยงเป็นอย่างมากทรงประกาศไว้ว่า "พระองค์ก็ทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินของพวกกะเหรี่ยงด้วย"

พ.ศ.2433 ฝ่ายไทยและอังกฤษทำการสำรวจเขตแดน เพื่อทำข้อตกลงว่าด้วยการปักปันเขตแดนจากวิกตอเรียพอยท์ (Victoria Point) ถึงบริเวณที่สูงของแม่น้ำสาละวิน บริเวณชายแดนเหล่านี้เป็นที่อยู่ของละว้าและกะเหรี่ยง เพื่อให้ฝ่ายไทยเสียเปรียบและผลทางการเมืองการปกครอง

คณะผู้ตรวจราชการจึงไปตามบริเวณพื้นราบของเมืองต่าง ๆ อันได้แก่ เพชรบุรี ราชบุรี และกาญจนบุรี เพื่อตรวจตราหมู่บ้านกะเหรี่ยง ตลอดจนทำการศึกษาละเอียดถึงสภาพอาณาเขตบริเวณแถบนี้ จะได้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้งถึงสภาพความเป็นอยู่และศักยภาพ ดังเช่น พระยาราชเสนาธิบดี แห่งมณฑลราชบุรี ได้ออกเยี่ยมเยียนหมู่บ้านกะเหรี่ยงในจังหวัดเพชรบุรีและราชบุรีมาแล้วด้วยตัวเอง

นอกจากนี้ท่านยังจัดให้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านและกำนันซึ่งไม่เคยได้ปฏิบัติหรือทำกันมาก่อนจากรายงานการเดินทางหลายครั้งของท่าน ได้กล่าวถึงกะเหรี่ยงเหล่านี้แสดงออกถึงความกระตือรือร้น สามารถผสมกลมกลืนระหว่างไทย-กะเหรี่ยงและยินยอมต่อนโยบายการปกครองของรัฐบาลความสำเร็จนี้เกิดขึ้นในภาคเหนือเช่นเดียวกัน

พ.ศ.2435 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพร้อมด้วยพระอนุชาสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพเป็นผู้นำเอาระบบการปกครองแบบเทศาภิบาลเข้ามาใช้เนื่องจากมีพระราชประสงค์ที่จะให้พสกนิกรของพระองค์ซึ่งอยู่ตามชนบทห่างไกลนั้น ได้มีส่วนร่วมตามสิทธิและหน้าที่ตลอดจนความรับผิดชอบเท่าเทียมเสมอเหมือนกันหมด อีกทั้งมีพระราชประสงค์ที่จะตัดทอนหรือยกเลิกระบบเก่า ๆ พระองค์ปรารถนาที่จะให้กะเหรี่ยงเข้ามามีส่วนร่วมและสิทธิหน้าที่เช่นเดียวกับคนไทยตามรูปแบบการปกครองใหม่นี้ ซึ่งได้แก่ การเสียภาษีให้แก่รัฐคนละ 5 บาท ในภาคเหนือและคนละ 6 บาท ในภาคกลาง อีกทั้งมีหน้าที่รับราชการในกองทัพไทย แต่มิใช่การถูกเกณฑ์หรือการบังคับตามระบบเจ้าขุนมูลนาย

วัตถุประสงค์เหล่านี้บรรลุผลสำเร็จตามพระราชประสงค์ในจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี แต่ไม่ได้ผลนักในภาคเหนือ ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อครั้งพระองค์ทรงเริ่มดำเนินการ พระองค์ทรงปฏิบัติโดยตรงต่อบรรดาผู้นำชาวกะเหรี่ยงที่อยู่ในท้องที่ต่าง ๆ กันของกะเหรี่ยงภาคกลาง เช่น พระสุวรรณคีรีแห่งเมืองสังขละบุรี พระแม่กลองแห่งเมืองอุ้มผาง และพระพิชัยชนะสงครามแห่งเมืองศรีสวัสดิ์ ทั้งหมดล้วนเป็นนายอำเภอในแต่ละท้องถื่นของตนเองทั้งสิ้น

นับเป็นเวลาหลายสิบปีต่อมาพวกนี้จึงมีแนวโน้มอยู่ได้พระบารมีของพระองค์มากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงจากขนบธรรมเนียมเดิมก้าวไปสู่ความเจริญในยุคใหม่อย่างค่อยเป็นค่อยไป ทำให้นโยบายนี้ประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริง รวมถึงกะเหรี่ยงอีกท่านหนึ่งคือ หลวงพิทักษ์ศิริมาตย์ ซึ่งเป็นนายอำเภอของเมืองฝางใต้ (Pang Tai) ที่เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดกาญจนบุรีสมัยนั้น

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพเคยรับสั่งไว้ว่า พวกกะเหรี่ยงที่เคยได้ช่วยงานราชการมาแล้วในกองอาทมาตนั้น หากประสงค์ที่จะเข้าร่วมทำงานกับหน่วยราชการของกองตำรวจภูธรแล้ว ก็ให้รับราชการอยู่กับกองนี้ได้ นายอำเภอกะเหรี่ยงท่านหนึ่งแห่งเมืองสังขละบุรีซึ่งเคยเป็นที่ปรึกษาของตำรวจภูธรมาแล้ว ได้รวบรวมกะเหรี่ยงมาช่วยสร้างสถานีตำรวจ และปฏิเสธที่จะรับเงินค่าตอบแทนตามที่กระทรวงมหาดไทยได้เสนอให้(30)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าอรประพันธ์ราไพ พระราชธิดาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งโปรดชีวิตป่าเขาลำเนาไพร ได้เสด็จถึงหมู่บ้านปรังกาตี จังหวัดกาญจนบุรีเห็นการรำของกะเหรี่ยงก็สนพระทัย จึงได้ขอสองสาวกะเหรี่ยงเพื่อมาเป็นข้าหลวงและฝึกสอนการรำกะเหรี่ยงในวัง กะเหรี่ยงทั้งสองคือ "นังมิ่งง" กับ "หนองแดงเค่ง" นับเป็นชาวเขาสองคนแรกที่ได้เป็นข้าหลวง หลังจากนั้นนางเงาะป่าที่ได้เป็นมหาดเล็ก(31)

พ.ศ.2479 คณะปฏิภาณภาพยนตร์ได้สร้างและฉายภาพยนตร์เรื่อง "กะเหรี่ยงไทรโยค" เป็นภาพยนตร์เจียบ มีทิดเจียวนักพากย์ภาพยนตร์คนแรกของไทยเป็นผู้ให้เสียงพากย์ นับเป็นการถ่ายทำภาพยนตร์เรื่องป่าเขาลำเนาไพรเรื่องแรก หากไม่นับสารคดีป่าดงพงไพรหรือเรื่องจระเข้ และเป็นภาพยนตร์เกี่ยวกับชาวเขาเรื่องแรกของประเทศไทย แสดงถึงวัฒนธรรม ประเพณี ความเป็นอยู่ และความรักที่ต้องชิงรักหักสวาท นังมิ่งงและหนองแดงเค่ง ได้มาช่วยฝึกกระบี่กะเหรี่ยงให้ด้วย (32)

จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยงภาคกลางกับคนไทยนั้นดำเนินมาอย่างเนิ่นนาน ด้วยสันติสุขและความสัมพันธ์กลมเกลียวอันดี ไทยอาศัยกะเหรี่ยงเป็นกองสอดแนม ลาดตระเวน และกำลังพลในการต่อสู้กับพม่า ขณะที่กะเหรี่ยงอาศัยแผ่นดินไทยเพื่อหลบหนีความขัดแย้งที่มีกับพม่า เป็นลักษณะถ้อยทีถ้อยอาศัยอย่างสงบสุขมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาถึงกรุงรัตนโกสินทร์

แต่ปัจจุบันคนไทยหลายคนกลับไม่เข้าใจกะเหรี่ยง โดยเฉพาะหลายคนของฝ่ายรัฐบาล ที่เห็นว่ากะเหรี่ยงบุกรุกทำลายป่าและการเกษตรของกะเหรี่ยงเป็นการเกษตรที่ไม่อนุรักษ์ทรัพยากร กะเหรี่ยงหลายหมู่บ้านถูกขับไล่ให้ไปอยู่ที่อื่น โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล นับเป็นการถูกขับไล่ครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของกะเหรี่ยงในประเทศไทย

Webpage : www.geocities.com . Subject : Karen studies and development Center

ความสัมพันธ์ระหว่าง " พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 กับคนกะเหรี่ยง

ครั้งหนึ่ง พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 เสด็จ น้ำตกไทรโยค ในครั้งนั้นมีคนกะเหรี่ยง ไทรโยค(อ.ไทรโยค จ.กาญจนบุรี) มาเข้าเฝ้ารับเสด็จ ชาวกะเหรี่ยงได้นำสิ่งของมาถวาย เช่น สมุนไพร ของป่า รวมทั้ง " ข้าวไร่ " พระองค์ได้เสวยและพูดถึงข้าวกะเหรี่ยงไว้อย่างน่าสนใจ และทรงบันทึกไว้ดังนี้

ในปี พ.ศ.2416 รัชกาลที่ 5 มีพระชนม์ครบ 20 พรรษา หลังจากที่ทรงผนวชแล้ว พระองค์ได้เสด็จน้ำตกไทรโยคครั้งแรก การเสด็จทางเรือผ่านเมืองราชบุรี และเข้าเขตป่าเขาผ่านหมู่บ้านชาวไทยกะเหรี่ยง ที่ตั้งหมู่บ้านอยู่ริมแม่น้ำ ภาษี ได้มีชาวกะเหรี่ยงมารับเสด็จพระองค์ได้ทรงบันทึกเหตุการณ์ครั้งนั้นดังนี้

“นองเนื่องกะเหรี่ยงทั้ง หลึงชาย

ป่าแบกของถวาย อยู่ชรั้ง

ไอ้อวดประกวาดกาย ตามเพศ เขานา

เมียลูกหลานพี่น้อง ป่าช้า หลึงชาย

สาวสาวเหล่ากะเหรี่ยง ล้วนสวยสวย

ปักปิ่นเกล้าผมมวย แซ่มช้อย

เงินไปผูกปัดรอย ร้อยรอบ คอนา

ขมิ้นขัดผัดหน้าชม้อย ม่ายเหลียงเอียงอาย”

ที่มาอ้างอิง : โคลงนิราศท้าวสุภคคิกาลภคคี(นาท) พระนามแฝงพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5

ในการเสด็จครั้งนั้นผู้ตามเสด็จผู้หนึ่งคือ ขุนบวรกิจทิพย์ ได้บันทึกไว้ในนิราศกาญจนบุรีดังนี้

“พอบายห้าโมงเสด็จประทับ

ขึ้นบนพลับพลาไชยไพโรสนต์

พร้อมอำมาตย์มาตยาสามนต์

ตั้งดาวล้อมเดือนมณฑลศศิธร

ครั้งรุ่งพระสุริยาเวลาฉาย

กะเหรี่ยงนายนำหน้ามาสลอน

ดูรุงรังรำรายถวายกร

พระทรงแย้มพระสรวลชวนสำราญ

โปรดพระราชทานทรัพย์กับเสื้อผ้า

กะเหรี่ยงพาเปรมปรีเกษมสานต์

กราบบังคลาสาธุการ

ด้วยถิ่นฐานฐานันดรก่อนจะจน

บ้างได้ข่าวของป้ามาถวาย
 พระโปรดปรายทรัพย์สร้างกุศล
 โดยมหากรุณาประชาชน
 ทั่วทุกคนสรรเสริญเจริญพร”

จะเห็นได้ว่า พระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงสนพระทัยในวิถีของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง พสกนิกรของพระองค์ที่มารับเสด็จ พระองค์ได้ทรงประทานสิ่งของแก่ชาวกะเหรี่ยงที่มาเฝ้า ในครั้งนั้นผู้นำกะเหรี่ยง".กะเหรี่ยงนายนำหน้า มาสลอน" คือชาวด่านชายแดนที่เฝ้าระวังภัยตามชายแดนไทย-พม่า ชายแดนไทยด้าน ราชบุรี ตรงข้าม เมืองทวายของพม่า คนกะเหรี่ยงจึงเป็นคน "พื้นถิ่น" แต่ดั้งเดิม มีบทบาทและความสัมพันธ์กับรัฐสยามมานับนาน
 ที่มาอ้างอิง : นิราศเมืองกาญจนบุรี ขุนวรวิจิ หน้า 61-62 กาญจนบุรีศึกษา 2542 ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมกาญจนบุรี

รัชกาลที่ 5 ได้เสด็จนำตกลัทธิโยคหลายครั้งด้วยกัน ในระหว่างปี พ.ศ.2416, 2420, 2431, 2452 และทุกครั้งพระองค์ให้คนกะเหรี่ยงลำน่านำแควน้อยเข้าเฝ้า ผู้นำคนกะเหรี่ยงที่เป็นนายด่านนายกอง ประกอบด้วย

- 1.หลวงพิทักษ์บรรพต
- 2.ขุนพิทักษ์ไพรวลัย นายกองด่านบ้านยางโทน
- 3.หลวงประเทศเขื่อนขันธุ์ นายกองด่านบ้านบ้องตี้

คนกะเหรี่ยงได้เข้าเฝ้าและได้ ร้องเพลง เป่าแคน เล่นมวยปล้ำ ให้ทอดพระเนตร รัชกาลที่ 5 ได้พระราชทานแจกจ่ายเสื้อผ้า ผ้าแพร ชาวกะเหรี่ยงได้ถวายสมุนไพรร และข้าวไร่ พระองค์ได้กล่าวถึง ข้าวไร่ของคนกะเหรี่ยงดังนี้
 ..ลองกินข้าวไร่กะเหรี่ยงที่เอามาให้..คุณท้าวแพหุง บอกว่าหุงถึงสามครั้ง
 จึงได้การ แรกหุงตามธรรมเนียมเปียกเละไป ครั้นหุงอย่างข้าวเหนียวสวยกินไป ต้องหุงอย่างกลาง กินก็
 เป็นข้าวเหนียว ครั้งหนึ่ง ข้าวจ้าวครึ่งหนึ่ง .."

นอกจากนั้นพระองค์สนพระทัยในสุขภาพของชาวกะเหรี่ยง จึงได้ให้ พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ ทำการปลูกฝั่ป้องกันไข้ทรพิษ ให้กรมหมื่นสมมตมรพันธ์ ศึกษาชีวิตและบันทึกเรื่องราวของคนกะเหรี่ยงถวายพระองค์ เรื่องกะเหรี่ยงไปทรโยค " พระองค์จึงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรกที่ทรงสนพระทัยวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง

ภายหลังจากเสด็จนำตกลัทธิโยคแล้ว พระองค์ได้เสด็จกลับมาทางแม่น้ำแม่กลอง และขึ้นบกมาที่บ้านห้วยกระบอก (ในพื้นที่ อ.ท่ามะกา จ.กาญจนบุรี เชื่อมต่อ อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี) ที่พลับเพลาบ้านห้วยกระบอก ได้มีชาวกะเหรี่ยง แขวงเมืองสุพรรณ มาเข้าเฝ้า พร้อมกับนำของป่า สมุนไพร ข้าวไร่ ถวายรัชกาลที่ 5 พระองค์ได้ถามไถ่ถึงชาวกะเหรี่ยงจากแขวงเมืองสุพรรณที่มารับเสด็จ พวกเขาอยู่ด้วยกัน 5 - 6 หลังคาเรือน มักโยกย้ายบ่อยๆเพราะหนีโรคระบาด ปัจจุบันนี้คนกะเหรี่ยงเหล่านั้นยังคงอาศัยอยู่ในพื้นที่ ในเขตอำเภอ กำแพงแสน จ.นครปฐม ที่ บ้านหนองตากลาน ต.ทุ่งลูกนก และเป็นชุมชนคนกะเหรี่ยง ที่อยู่ในที่ราบใกล้เมืองหลวง ผู้เฒ่า คนแก่ กะเหรี่ยงที่บ้านหนองตากลานได้บอกกับลูกหลานว่า

"..ปู่ ย่า ตา ยาย เคยสั่งลูกหลานไว้ว่า ต่อไปภายหน้าถ้าลูกหลานลำบากอยู่ที่นี้ต่อไปไม่ได้ ให้ลูกหลานเดินทาง

กลับไปทางตะวันตกที่น้องของเราอยู่ทางโน้น.."

ที่มาอ้างอิง

1. วุฒิ บุญเลิศ " เมื่อกะเหรี่ยงสวนผึ้งลุกขึ้นพูด" น.62 พ.ศ.2546
โครงการวิจัยประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น สนับสนุนโดย สกว.
2. ชาลี เอี่ยมกระสินธุ์ " เมื่อพระพุทธเจ้าหลวงนิยมไพร" น.79

สุนทรภู่กับกะเหรี่ยง

กวีเอกในต้นรัชสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เกิดเมื่อ ร.1 สร้าง กรุงเทพฯใหม่ สุนทรภู่เคยเดินทางเข้าไปยังหมู่บ้านกะเหรี่ยง ปรากฏใน นิราศสุพรรณ

สุนทร ท่าน ได้กล่าวถึง พืชพรรณในไร่ของชาวกะเหรี่ยง ปรากฏใน บท เสภา ขุนช้างขุนแผน ตอนกำเนิดพลายงาม กล่าวถึง พลายงามเดินทางมาหาย่านางทองประศรี ที่เมืองกาญจนบุรี ผ่านหมู่บ้านกะเหรี่ยง ที่บ้าน โคนม้องหนองสะพาน บ้านกะเหรี่ยง ปัจจุบัน บ้าน ห้วยสะพาน อยู่ใน อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี ห่างจาก ตัว อ.เมืองกาญจนบุรี ไปตามเส้นทาง กาญจนบุรี อุทอง สุพรรณบุรี สุนทรภู่ กล่าวถึงไร่กะเหรี่ยงดังนี้

“ถึงโคนม้องหนองสะพานบ้านกะเหรี่ยง
เห็นโรงเรียงไรฝ้ายทั้งซ้ายขวา
พริกมะเขือเหลืองงามอร่ามตา
สาธิตาแก้วกินแล้วบิณฮือ”

แสดงว่าคนกะเหรี่ยงในภาคกลางมีความสัมพันธ์กับคนพื้นราบนับแต่ต้นรัตนโกสินทร์ กะเหรี่ยงจึงไม่ใช่คนแปลกหน้า สำหรับสังคมสยาม

ที่มาอ้างอิง : บทเสภาขุนช้างขุนแผน อันกำเนิดพลายงาม น.412 กรมศิลปากรจัดพิมพ์

สุนทรภู่ได้ไปเที่ยวสุพรรณเมื่อครั้งบวชเป็นพระ และได้แต่งโคลงนิราศสุพรรณ ประมาณปี พ.ศ.2384 เพื่อไปหาแร่ปรอท โดยมีคนกะเหรี่ยงและละว้าเป็นผู้นำทาง สุนทรภู่พบกะเหรี่ยงที่บ้านสองพี่น้องกะเหรี่ยง ลงมาขายฝ้าย สุนทรภู่พูดถึงหญิงกะเหรี่ยงดังนี้

“นางกร็ยเสียงเพราะพร้อง กหนอง กแหง
สาวผูกผูกปิดแดง ประดับพร้อย
คิ้วตาน่านวล ตลหม่อม จอมเอย
ແ່ງขู่หุยานย้อย อย่างละว้าพาดลาย”

สุนทรภู่ได้เตรียมลูกปิด เครื่องประดับที่หญิงกะเหรี่ยงนิยมติดมือมาในครั้งนี้อยู่ สุนทรภู่บันทึกเป็นโคลงต่อไปว่า

“ลูกปิดตัดให้สี สิบใบ
กร็ยชอบยอบยืมลไมย ใส่ข้อ
หมากพลุผู้สมใจ จันอับ พลับเอย
ถามกวังนั่งพูดจ้อ จวบแจ้งแสงสุร”

สุนทรภู่อยังกล่าวถึงความใกล้ชิด ความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยงและละว้าดังนี้

“กร็ยปะละว้ารับ นับถือ
พาเข้าเฝ้าเรือนครี พี่น้อง (พาเข้าเฝ้าเรือนคือ พี่น้อง)
โหมไฟใส่ฝืนฮือ ใหนั่งอังเอย (โหมไฟใส่ไฟนั่งผิงไฟ)
เข้าเพื่อนเกลื่อนมาพร้อง พริกพร้อมสลอน

ลว่าเถื่อนเนื้อสดให้ใส่กระบุง
 หนุ่มแต่งแกงเผ็ดปรุง ประะพร้อม
 กิ่นเค่าเหล่าเกรียงมุง มองปากอยากแฮ
 เสดสับกับเกรียงล้อม กทะลิมชิมแกง”

ลว่าเถื่อนเนื้อสดใส่กระบุง คนหนุ่มเอาไปแกงเผ็ดใส่(ประะ)ผักป่าชนิดหนึ่ง ขณะกินข้าวคนกะเหรี่ยงมุงดู มองปาก
 อยากจะกินด้วย กินข้าวเสร็จกะเหรี่ยงล้อมวงชิมแกงที่กะทะ

สุนทรภู่...จึงเป็น นักมานุษยวิทยาคนแรก ที่ได้บันทึกเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

สุนทรภู่...เป็นคนแรกที่เปิดโลก (ชาวเขา) เผ่า กะเหรี่ยงให้สังคมคนสยามได้รู้จัก

ที่มาอ้างอิง... นิราศสุพรรณ ชีวิตผลงานของสุนทรภู่

นิราศสุพรรณ บทที่ 157

บ้านตั้งฝั่งปากน้ำ ธรรมภู
 วัดทรง*ปางก่อนสุร สัจดเสร์
 ขอบเขื่อนเกลื่อนอิด*ปุ่น เป็อยเปล่า เจ้าเอย
 โบศ*ยับทับพระเจ้า* เจ็งน้ำกรำฝน

1. วัดทรง * (สร้าง)
2. เกลื่อนอิด (อธิ)
3. โบศ (โบสถ์)
4. ทับพระเจ้า (พระพุทธรูป หรือพระประธาน)

ไม่แน่ใจว่าสถานที่แห่งนี้ คือสถานที่ใด แต่เป็นสถานที่ติดแม่น้ำ สุพรรณ เป็นสถานที่ ระหว่างบ้าน ลำปะทิว ซึ่งเป็น
 สถานที่ ก่อนที่จะถึงบ้าน โปธิ์พระยา และบ้าน ช่อง ซึ่งบ้านช่องนั้น สุนทรภู่ได้กล่าวถึงคนกะเหรี่ยงดังนี้

ในบทที่ 161

“บ้านช่องช่องชวากเว้ง เวิงหาวบ
 เหล่าที่หนีมุลนาย เน้นซ้ำ
 ช่องสุมเรือนราย ริมกับเกรียง* แฮ
 ใครจับกลับรุมซ้ำ* ชัดช้องช่องหลวง
 เกรียง* (กะเหรี่ยง) รุมซ้ำ* (หม่า)”

บ้านช่องเป็นที่ช่องสุมของพวกที่หนีมุลนายมาอาศัยหลบภัย สุนทรภู่บอกว่า บ้านช่องนั้นอยู่ใกล้กับหมู่บ้าน กะเหรี่ยง
 (ริมกับเกรียง) ในปัจจุบัน บ้านโปธิ์พระยา นั้นอยู่ใกล้กับตัวเมืองสุพรรณบุรี แสดงว่า ในครั้งนั้น คนกะเหรี่ยง เมือง

สุพรรณบุรี ก็ตั้งบ้านเรือนไม่ไกลจากหมู่บ้านคนไทย แต่ก็ถือว่าไกล เพราะว่า บรรดาพวกหนีภูมุนาย มาช่องสูมอยู่ ที่บ้านช่อง ซึ่งเป็นหมู่บ้านชายขอบในเวลานั้น

ที่มาอ้างอิงทั้งหมด : Web page : www.bannok.com : Present by : คนไพล่

กะเหรี่ยงกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติในสังคมไทย

“กะเหรี่ยง' ในป่าทุ่งใหญ่ ชุมชนผู้ถูกตัดตอนจากสังคมไทย”

24 เมษายน 2548 กองบรรณาธิการ

'ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร' ป่ามรดกโลกที่เรารู้จักกันในฐานะที่เป็นป่าตะวันตกผืนใหญ่ อุดมสมบูรณ์ทั้งพืชพันธุ์และ สัตว์ป่า จนได้รับการประกาศให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอย่างเป็นทางการเมื่อปี 2517 แม้จะได้รับการดูแลอย่าง เข้มแข็งจากภาครัฐด้วยมาตรการต่างๆจากกฎหมายที่เข้มงวด แต่ผืนป่ายังประสบปัญหาใหญ่และปัญหาปลีกย่อยทับ ซ้อนหลายมิติจนยากที่จะแก้ไขสำเร็จ โดยเฉพาะความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับภาครัฐที่เป็นไม้เบื่อไม้เมากันมา ตลอด นับวันความตึงเครียดของทั้งสองฝ่ายก็ยิ่งเพิ่มขึ้น

ปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นในป่าทุ่งใหญ่นั้นก็คือ วิธีการทำไร่หมุนเวียนของชาวกะเหรี่ยง ซึ่งปลูกข้าวและพืชอื่นๆ ในพื้นที่ผืนหนึ่งเพียงปีหรือสองปีแล้วเวียนไปยังอีกพื้นที่หนึ่ง จากนั้นจะปล่อยให้พื้นที่นั้นทิ้งร้างไว้ให้ผืนดินคืนความ สมบูรณ์เพื่อรอวันมาทำการผลิตอีกครั้ง แต่ระบบเกษตรกรรมพื้นบ้านดังกล่าว ภาครัฐมีความคิดฝังหัวว่า เป็นการทำให้ ไร่เลื่อนลอย ซึ่งทำลายพื้นที่ป่ามหาศาล

นับจากที่ภาครัฐประกาศใช้กฎหมายอนุรักษ์ป่าอย่างเข้มข้นเพื่อรักษาระบบนิเวศน์ทางธรรมชาติ แต่กลับขาด ความเข้าใจในมิติทางด้านนิเวศน์วัฒนธรรม โดยตัดตอนชุมชนชาวกะเหรี่ยงที่อาศัยป่าทุ่งใหญ่เป็นถิ่นฐานและ ดำรงชีวิตมาหลายศตวรรษออกจากการรับรู้ของสังคมไทยนั้น แนวคิดต่อต้านการทำไร่หมุนเวียนและพยายามขับไล่ คนกะเหรี่ยงออกจากป่าทุ่งใหญ่ รวมทั้ง อีกหลายพื้นที่ในผืนป่าตะวันตกเช่น ป่าอู้มผาง จึงเพิ่มตึงเครียดความรุนแรงมาก ขึ้นเรื่อยๆ และเต็มไปด้วยความขัดแย้งระหว่างชาวกะเหรี่ยงกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา อย่างไรก็ตาม ยังมี หลายคนที่ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดนี้ เพราะถ้ำรักษาป่าทุ่งใหญ่โดยไม่มีคนกะเหรี่ยง ป่าผืนนี้ก็คงไม่ใช่มรดกโลกอีก ต่อไป

กว่าศตวรรษที่ผ่านมา ประวัติศาสตร์ของผืนป่าตะวันตกไม่ได้บรรจุเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน กะเหรี่ยงที่มีต่อธรรมชาติไว้ให้สังคมไทยได้รับรู้ จากข้อมูลเกี่ยวกับชาวกะเหรี่ยงในป่าทุ่งใหญ่ของปิ่นแก้ว เหลือง อร่ามศรี เจ้าหน้าที่จากโครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ ระบุว่านับตั้งแต่สมัยปลายอยุธยาจนถึงช่วงกลางสมัย รัตนโกสินทร์ ฐานะของชุมชนกะเหรี่ยงในผืนป่าตะวันตกได้รับการยอมรับจากรัฐไทยตลอดมา หลังจากอพยพหนีการ รุกรานของกองทัพพม่าที่เข้ามาโจมตีไทย

ชาวกะเหรี่ยงเริ่มปักหลักตั้งถิ่นฐานบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำแควใหญ่ แควน้อยตอนบน เมืองศรีสวัสดิ์และเมือง สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี แม่น้ำแม่กลอง เมืองอู้มผาง จ.ตาก ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญของไทย อีกทั้งผู้นำกะเหรี่ยง ในชุมชนก็ยังได้รับพระราชทานตำแหน่งเป็นเจ้าเมืองดูแลปกครองดินแดนแถบดังกล่าวและมีอิสระในการดำเนินชีวิต ภายใต้อาณัติของพระมหากษัตริย์แห่งการยังชีพด้วยวิถีทางของตัวเอง

เมื่อครั้งพระศรีสุวรรณ ปกครองเมืองสังขละบุรี ในสมัยรัชกาลที่ 3 ชุมชนกะเหรี่ยงทำไร่ข้าว ทุกวันนี้ก็ยังทำไร่เช่นเดิม เพราะข้าวเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตชาวกะเหรี่ยง ไร่ข้าวจะอยู่ตามสายน้ำ หมู่บ้านกะเหรี่ยงในป่าทุ่งใหญ่จะตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งลำห้วยใหญ่น้อย ป่าแก่หรือไม้ใหญ่จะไม่โค่นเพราะน้ำจะแห้ง ตามความเชื่อของชาวกะเหรี่ยง ทำเลเหมาะสมในการตั้งบ้านเรือนจะต้องเป็นพื้นที่ราบ มีความลาดชันไม่มาก ไม่อยู่ติดภูเขาและไม่อยู่ในป่าใหญ่หรือป่าดงดิบ ดังนั้นอาณาบริเวณรอบหมู่บ้านมักเป็นป่าเบญจพรรณ ซึ่งมีไม้ไผ่เป็นหลัก เหมาะสมกับการทำไร่ข้าว ซึ่งถือเป็นหัวใจของการยังชีพของชุมชนกะเหรี่ยงมาหลายศตวรรษ

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองใน 100 ปีที่ผ่านมา นับว่าเป็นช่วงเวลาที่ยิ่งใหญ่ ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและการปรับตัวของชุมชนกะเหรี่ยงโดยเฉพาะนโยบายการอนุรักษ์ด้วยสายตาหาวเคราะห์ของภาครัฐตลอดมา มาตรการปราบปรามที่เจ้าหน้าที่รัฐใช้ในปัจจุบันคือ แผนบินตรวจสอบป่าทุ่งใหญ่ บริเวณใดที่มีชาวบ้านบุกรุกแผ้วถางป่า ก็จะจับกุมและดำเนินคดีทันที โดยอาศัยอำนาจตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิ.ย.2541

อานนท์ เตชะพันธุ์ อดี.ไต้โว อ.สังขละบุรี เชื้อสายกะเหรี่ยงรุ่นใหม่ เล่าถึงวิถีการดำรงชีวิตของชาวกะเหรี่ยงว่า การทำไร่หมุนเวียนเป็นแบบแผนทางการผลิตดั้งเดิมที่สืบทอดมาแต่อดีต พวกเราทำไร่ข้าวด้วยความพอดี ข้าวมีค่ามากกว่าทรัพย์สินเงินทอง วิธีการผลิตแบบพอเพียงนี้ตรงข้ามกับระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ ซึ่งนำไปสู่ความละโมภ ไม่รู้จักพอ การทำไร่หมุนเวียน เป็นระบบการผลิตที่ต้องอาศัยความรู้ทางด้านนิเวศน์วิทยาที่ละเอียดอ่อน ซับซ้อน เช่น ความรู้เรื่องป่า ภูมิอากาศ พืชพันธุ์ สัตว์ป่าและสิ่งคุ้มครองธรรมชาติ

"เมื่อก่อนที่ยังไม่มีการประกาศเป็นป่าสงวน ป่าไม้ก็ไม่ถูกทำลาย เพราะเรามีวัฒนธรรมดูแลไม้ใหญ่ ต้นน้ำลำธาร ปลูกข้าวก็ไม่พึ่งปุ๋ย ถ้าเราทำลายแล้วจะเหลือป่าไว้ให้มีกฎหมายอนุรักษ์หรือไม่ ทุกวันนี้เราก็รับรู้ปัญหา จึงมีการเรียกประชุมชาวบ้านในหลายหมู่บ้านเป็นประจำเพื่อให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่โดยไม่บุกรุกพื้นที่ใหม่ แต่ทางการก็ไม่น่าจะจับไล่เราให้ไปอยู่ที่อื่น" อดี.ไต้โว กล่าวและว่า เจ้าหน้าที่ระดับล่างยอมรับในวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงมากกว่าผู้บริหารหน่วยงานเสียอีก แต่ก็ยังไม่หวั่นไหวที่ชัดเจนในแง่ของการปฏิบัติ

ส่วนขั้นตอนของการทำไร่หมุนเวียน ชาวกะเหรี่ยงจะใช้พื้นที่ป่าไผ่ ซึ่งเหมาะสมกับการทำไร่ข้าวที่สุดเพราะดินมีความอุดมสมบูรณ์ ป่าไผ่อายุการฟื้นตัวเร็วเพียงไม่ถึง 10 ปี และต้นไม้ใหญ่ในป่าไผ่มีอยู่ไม่มากนัก จึงใช้แรงงานในการถางไร่น้อย ซึ่งหากเปรียบเทียบกับการทำไร่เลื่อนลอยของชนเผ่าที่สูงอื่น ซึ่งมักเป็นป่าดิบชื้น ในการทำไร่แต่ละครั้งต้องใช้แรงงานมากและไม่หมุนเวียน โดยจะทำซ้ำพื้นที่จนดินเสื่อมสภาพและโยกย้ายเปลี่ยนพื้นที่ใหม่ทั้งหมู่บ้าน

ชาวกะเหรี่ยงในผืนป่าตะวันตก มักจะไม่ทำไร่ในป่าดงดิบเพราะการตัดไม้ใหญ่เป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับความเชื่อ เช่น พื้นที่บนภูเขาหรือสันเขา ที่เรียกว่า ที่ดินหลังเต่า เชื่อกันว่าเป็นสัตว์เชิงช้าและนำโชคไม่ดีมาให้ ในทางนิเวศน์แล้ว ที่ดินดังกล่าวมีภาวะการพังทลายของหน้าดินสูง หรือหากเปิดพื้นที่ทำไร่ในเขตที่มีน้ำผุดออกมา เชื่อกันว่าทำให้เจ็บป่วย ในทางนิเวศน์คือ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารนั่นเอง

ทั้งนี้การถือครองที่ดินในหมู่บ้านเป็นการถือครองร่วมกัน ไม่มีใครเป็นเจ้าของ พื้นที่ในการทำไร่จึงไม่กำหนดแน่นอนตายตัวว่าที่ดินบริเวณใดเป็นของใคร ดังนั้นการไม่เป็นเจ้าของที่ดิน ไม่ได้หมายความว่า ไม่เป็นหลักแหล่งดังที่หน่วยงานราชการภายนอกมักเข้าใจผิดกัน

ส่วนความเชื่อในผืนดินที่อาศัยอยู่และทำกิน ถือเป็นเรื่องยิ่งใหญ่ของชาวกะเหรี่ยง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คุ้มครองแผ่นดินคือ "ซ่งทะรี" อาจเปรียบได้กับแม่พระธรณีของไทย ช่วยปกป้องรักษาผืนดิน เมื่อเริ่มทำไร่จะต้องทำพิธีบอกกล่าวแก่ซ่งทะรีเสียก่อน และนับถือ "พินูโย" เหมือนกับพระแม่โพสพของไทย ที่มีความสำคัญในการดูแลข้าว

ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม ชาวกะเหรี่ยงทำการถางพื้นที่ ตากไร่และเผาไร่ ส่วนเดือนเมษายน เป็นช่วงปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยง เป็นช่วงเวลาแห่งความรื่นเริง จะไม่มีการทำงานหนัก ก่อนที่จะเริ่มทำงานอีกครั้งในเดือนพฤษภาคม โดยเผาไร่อีกครั้งเพื่อให้ดินมีธาตุอาหารสมบูรณ์และทำลายวัชพืช เมื่อฝนแรกเริ่มลงมาในเดือนมิถุนายนจะมีการหยอดเมล็ดข้าว ซึ่งเป็นการทำเกษตรแบบประณีต แล้วจะเก็บเกี่ยวนำข้าวขึ้นยุ้งฉางในเดือนพฤศจิกายน นอกจากนี้ยังมีการปลูกพริกเพื่อนำไปขายอีกด้วย

ภายใต้การดำเนินวิถีชีวิตด้วยการทำไร่ข้าวแบบหมุนเวียน เราจะพบว่าขั้นตอนต่างๆ ในการทำไร่ คนกะเหรี่ยงจะปฏิบัติต่อธรรมชาติด้วยความเคารพ ไม่ได้มองธรรมชาติเป็นเพียงส่วนประกอบของดินกับทราย หากมนุษย์เป็นเพียงผู้เข้ามาขอใช้และเป็นเพียงส่วนหนึ่งของธรรมชาติเพื่อยังชีพให้อยู่รอด วิถีแห่งการเป็นกะเหรี่ยงที่แท้จะช่วยให้สังคมกะเหรี่ยงและธรรมชาติอยู่รอด

แต่ที่ผ่านมามีเจ้าหน้าที่ป่าไม้พยายามบีบบังคับให้คนกะเหรี่ยงเป็นเจ้าของที่ดินและทำไร่ในพื้นที่จำกัดเพียง 2-3 แปลง ด้วยนโยบายการจัดเก็บภาษีที่ดิน นับว่าเป็นเงื่อนไขที่สร้างผลกระทบต่อเสถียรภาพในการใช้ที่ดินป่าของคนกะเหรี่ยงโดยแท้ เพราะเท่ากับเป็นการตัดตอนระยะเวลาการฟื้นฟูสภาพป่าให้สั้นลงและมีผลต่อระบบนิเวศน์ของป่าในที่สุด

อนาคตของชุมชนกะเหรี่ยงและป่าทุ่งใหญ่ จึงต้องเป็นสิ่งที่ต้องคิดกันให้ไกล สิ่งจำเป็นที่จะต้องยอมรับกันในเบื้องต้นก็คือ การที่ชุมชนเหล่านี้สามารถดำรงชีวิตในป่าทุ่งใหญ่มาได้เป็นเวลาหลายร้อยปี โดยรักษาความสมดุลทางธรรมชาติตลอดมานั้นด้วยความรู้ทางนิเวศน์วิทยา อันเกิดจากการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์มาแต่รุ่นบรรพบุรุษ ความรู้เหล่านี้เป็นความรู้ในระดับรากฐานของสังคมไทยและมีบทบาทต่อสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นมานาน

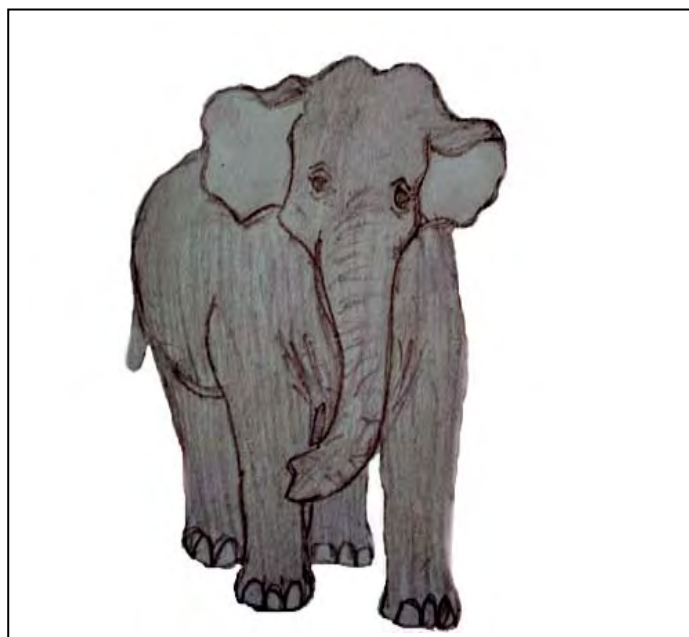
หากแต่ถูกละเลยไม่ได้รับการยอมรับในทางคุณค่าให้มีฐานะเป็นความรู้สมัยใหม่ อย่างไรก็ตามความจริงที่ว่าสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมทั้งในที่ราบลุ่มและที่สูงของทุกภูมิภาคล้วนพึ่งพาอาศัยและอยู่ร่วมกับธรรมชาติด้วยความรู้และประสบการณ์อันน่าสนใจ ชุมชนกะเหรี่ยงในป่าทุ่งใหญ่นั้นก็เป็นตัวแทนของชุมชนเกษตรกรรมในอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด เป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การศึกษาเพื่อประโยชน์ของป่าทุ่งใหญ่ สังคมกะเหรี่ยงและสังคมไทยในอนาคต

Web page : www.thaipost.net : หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์

บทที่ 4

ปริบทชุมชนบ้านผาหมอน

ประวัติศาสตร์ชุมชน

ภาพถ่ายทอดจินตนาการโดย : ค.ช. ศราวุฒิ หรรษาพนาไพร ชั้น ป.6

โรงเรียนนิคมไพรผาหมอน ดอยอินทนนท์

ช่างไม้ธำหม่ม “แคว้นมีกะลี้”

ตำนานเมืองเชียงใหม่โดยสังเขป

พระมหากษัตริย์ผู้สร้างเมืองเชียงใหม่ หรือ นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่ อาณาจักรล้านนา คือ พระเจ้าเม็งรายมหาราชและพระสหายอีกสององค์ คือพ่อขุนงำเมือง แห่งอาณาจักรพะเยาและพ่อขุนรามคำแหง แห่งอาณาจักรสุโขทัย (เริ่มก่อสร้างเมื่อ พ.ศ. 1839) พ.ศ. 2101- 2317 เสียเมืองให้กับพระเจ้าบุเรงนอง กษัตริย์พม่า

พ.ศ.2317 พระยาจ่าบ้านและยากะวิละ เข้าสวามิภักดิ์กับพระเจ้าตากสินมหาราช และสามารถยึดเมืองเชียงคืนได้จากพระเจ้าบุเรงนอง กษัตริย์พม่า และเชียงใหม่มีฐานะเป็นประเทศราช พ.ศ. 2347 เชียงใหม่สามารถฟื้นตัวอย่างมั่นคงและสามารถขับไล่พม่าออกอาณาจักรล้านนาได้อย่างสมบูรณ์(ปลายราชกาลที่1)เข้าสู่ยุคการเปลี่ยนแปลงโดยส่วนกลางเข้ามาควบคุมดำเนินงาน พ.ศ 2427-2442 การปฏิรูปการปกครองหัวเมืองลาวเฉียง เป็นการเข้าควบคุมเมืองเชียงใหม่อย่างแท้จริงเป็นครั้งแรกในราชกาลที่ 5

พ. ศ. 2435 ไทยเสียดินแดนให้กับรัฐบาลอังกฤษนักล่าอาณานิคมสมัยนั้น ด้วยเรื่องการค้าเดินกิจการป่าไม้ และปัญหาหัวเมืองชายแดน เพราะทางประเทศราชได้ทำการค้าชาวต่างชาติสัมปทานแบบทับกัน

พ.ศ 2436 เสียดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขงให้กับฝรั่งเศส และปี พ.ศ. 2446 เสียดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขงให้กับฝรั่งเศสอีก ด้วยการรุกรานการค้าอาณานิคมของชาวตะวันตก

พ.ศ.2442-2476 จัดการปกครองแบบมณฑลสภาภิบาลเป็นการยกเลิกหัวเมืองประเทศราชล้านนาไทย มาเป็นดินแดนส่วนหนึ่งในราชอาณาจักรไทยอย่างแท้จริง

และ พ.ศ. 2476 มณฑลพายัพได้สลายตัว เมืองเชียงใหม่เคยเป็นศูนย์กลางล้านนาในอดีตจึงเป็นเพียงจังหวัดหนึ่งเหมือนจังหวัดอื่นๆสืบมาจนถึงปัจจุบัน

(อ้างอิงจาก หนังสือล้านนาไทย อนุสรณ์พระราชพิธีเปิดพระบรมราชานุสรณ์สามกษัตริย์)

ประวัติศาสตร์หมู่บ้านผาหมอน “แคว้นมีกะคี โดยย่อ”

“มีกะคี” ประกอบไปด้วยทั้งหมด 7 หมู่บ้านคือ 1. บ้านผาหมอน 2. บ้านผาหมอนใหม่ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 8 3. บ้านหนองหล่ม ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 22 4. บ้านอังกาน้อย 5. บ้านแม่กลางหลวง ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 17 และบ้านม้งขุนกลาง ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 7 ซึ่งในอดีตบ้านผาหมอนคือจุดศูนย์กลางของทุกหมู่บ้านในเขตปกครองของทางราชการตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันหมู่บ้านต่าง ๆ ได้แยกตัวออกไปอิสระจากการปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว ทุกหมู่บ้านมีคณะกรรมการส่วนท้องถิ่นเป็นของตนเองโดยมิได้ขึ้นอยู่กับบ้านผาหมอนแล้ว ซึ่งหมู่บ้านทั้งหมดคือ “แคว้นมีกะคี” ที่เรียกกันทั้งในอดีตและปัจจุบัน

ความหมายของคำว่า “มีกะคี”

“มีกะคี” คือจุดศูนย์รวมการเป็นจุดศูนย์กลางในการติดต่อไปมาหาสู่กันโดยมีมีน้ำกลางพาดไหลผ่านระหว่างกึ่งกลางของชุมชน (ແມ່ປະກະໂຄລີ້) มีคอยอินทนนท์เป็นแหล่งน้ำอันสำคัญที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนที่ดีดำรงชีวิตอยู่ในบริเวณนี้และคนพื้นราบเขตอำเภอจอมทอง (ภาษาท้องถิ่นเรียกคอยอินทนนท์ว่า “เก้อเจ้อพะโตะโง” ความหมายคือ คอยหลวง) และเป็นเขตการทำมาค้าขายกันระหว่างชุมชนพื้นที่สูงและพื้นราบ เป็นจุดติดต่อประสานงานทางราชการในอดีต เป็นพื้นที่ที่มีความสงบสุข อยู่สุขสบาย อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อเอาความหมายมารวมกันแล้วจะได้ความหมายเป็น “แคว้นแห่งสันติสุข รักสงบ อุดมสมบูรณ์ ตรงกับอุดมคติของชาวปกากะญอ (กะเหรี่ยง) ที่เรียกตัวเองว่าปกากะญอ แปลว่า “ผู้รักสันโดษ”

จุดเริ่มต้นของการตั้งถิ่นฐานและก่อกำเนิดชุมชน “แคว้นมีกะคี”

ย้อนกลับไปในอดีตเมื่อ 135 ปีที่แล้ว ในปีพุทธศักราช 2413 (ค.ศ.1870) สมัยเมืองเชียงใหม่ยังเป็นศูนย์กลางของล้านนาประเทศราชอยู่ เชียงใหม่ยังคงปกครองตนเองอย่างอิสระ แต่เริ่มเข้าสู่ยุคการเปลี่ยนแปลงด้านการปกครอง โดยสยามประเทศเริ่มเข้ามาแทรกแซงกิจกรรมภายในของล้านนาประเทศราชบ้างแล้ว เนื่องจากปัญหาตามแนวชายแดนและปัญหาการทำธุรกิจการค้าไม้และการล่าอาณานิคมของประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศส เข้าตัดไม้เพื่อขนกลับไปตั้งประเทศของตนเอง ซึ่งตรงกับช่วงการปกครองเจ้าผู้ครองเมืองเชียงใหม่องค์ที่ 6 เจ้ากิโรรส (เจ้าสุริยวงศ์ ราชบุตร พระเจ้ากาวิละ) ตอนปลาย

การมาตั้งถิ่นฐานของคน “แคว้นมีกะคี” มีกลุ่มบุคคลอพยพมาจากจังหวัดแม่ฮ่องสอน เส้นทางที่อพยพมานั้นมีอยู่สองเส้นทาง และสองกลุ่มครอบครัวหลัก เส้นทางแรก กลุ่มครอบครัวแรกมาจากบ้านแม่ลาหลวง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมี 5 ครอบครัวหลักคือ 1. ครอบครัวนายตาโรกับนางล่าเปอ 2. ครอบครัวนายเปือฮย่ากวกกับนางปูลี 3. ครอบครัวนายดอกคากับนางแฮดู 4. ครอบครัวนายก้อยกับนาง - 5. ครอบครัวนายปุกากับนาง - ครอบครัวทั้ง 5 ครอบครัวนี้อพยพมาถึงก่อน

ในปีพุทธศักราช 2413 โดยเริ่มออกเดินทางจากบ้านแม่ลาหลวง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และมาถึงที่หมายแห่งแรกที่บ้านผาแดง “เลกรอติ” อยู่ที่นี้ได้ 1 ปี ก็ชวนกันอพยพมาที่บ้านขุนแตะ (โตะไข่กัวติ) อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ในปีพ.ศ.2419 รวมเวลาได้ 6 ปี ในช่วงแรกของการเดินทางอพยพมาถึงที่หมาย ทั้งห้าครอบครัวได้อยู่ที่บ้านผาแดงได้ 1 ปี และบ้านขุนแตะ (โตะไข่กัวติ) ได้ 5 ปี เส้นทางแรก 5 ครอบครัวหลัก ใช้เวลาในการเดินทางมาถึงที่หมายนานถึง 6 ปี

เส้นทางที่สองอพยพมาจากบ้านปางตอง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เริ่มเดินทางอพยพมาเมื่อปี พ.ศ. 2415 โดยมี 6 ครอบครัวที่มาด้วยกัน แต่มาถึงที่หมายแค่ 3 ครอบครัวอีกสามครอบครัวได้เดินทางกลับไปยังบ้านปางตอง อำเภอปายเหมือนเดิม ครอบครัวที่อพยพมาทางอำเภอปายได้แก่ 1.นายเบอะริ 2. นายเคซ่า *3. นาย (*ไม่สามารถหาข้อมูลเพิ่มเติมได้) ซึ่งกลุ่มครอบครัวทั้งสามนี้ได้เดินทางมาถึงช้ากว่าครอบครัวแรกประมาณ 1 ปี

ทั้งห้าครอบครัวได้อยู่ที่บ้านขุนแตะ (โตะไข่กัวติ) ได้ 5 ปี นายตาโรจึงบอกแก่ลูกบ้านหลักที่ได้เดินทางอพยพมาด้วยกันว่า “บ้านขุนแต่นั้นมีพื้นที่จำกัด และไม่เหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐานและเกรงอีกว่าในอนาคตนั้น พื้นที่ทำกินอาจไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต จึงสมควรที่จะต้องหาที่ใหม่ ดังนั้นเวลาต่อมานายตาโรและพวกจึงเดินทางออกจากบ้านขุนแตะและได้ไปสำรวจพื้นที่ในการตั้งถิ่นฐานใหม่

ปี พ.ศ.2423 ทั้งห้าครอบครัวจึงออกเดินทางจากบ้านขุนแตะ และได้ตั้งถิ่นฐานไปเรื่อย ๆ แห่งละ 1 ปี จนมาถึงแคว้น “มีกะติ” ในปีพ.ศ.2428 เมื่อมาถึงที่หมายและนายตาโรกับพวกได้ตั้งชื่อแคว้นว่า “มีกะติ” โดยได้ยืนอยู่บนคอยสูง เข้าใจว่าน่าจะเป็นคอยหัวเสือในปัจจุบัน เพราะเป็นคอยที่สูงสามารถมองไปได้ไกล แล้วทั้งห้าครอบครัวจึงชวนกันเดินลงจากคอยลงมาถึงที่หมายตามที่ได้ลงมาจกสายตาที่ได้กะเอาไว้

ในขณะที่เดียวกันยังมีกลุ่มครอบครัวอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเป็นกลุ่มเส้นทางที่สอง มี 3 ครอบครัวหลักก็อพยพมาเช่นกัน มีนายเบอะริและนายเคซ่า อพยพมาจากบ้านปางตอง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เดินผ่านอำเภอสะเมิง - บ้านแม่แฮ - อำเภอแม่วาง รวมเวลาการเดินทางมาถึงที่หมายแรกได้ 6 ปีเช่นกัน สามครอบครัวหลักได้มาถึงที่หมายในปี พ.ศ.2421

ที่หมายแรกที่เดินทางมาถึงนั้นเรียกว่า “เลอโตะหลู (คอยหินหลวง) ซึ่งเป็นคอยที่ก้อนหินขนาดใหญ่ตั้งอยู่บนยอดคอย ก้อนหินขนาดใหญ่ใบนั้นมีลักษณะเป็นโพรงกว้างและลึกเข้าไปแต่มีได้ถือว่าเป็นถ้ำ เป็นที่พักพิงของสัตว์ใหญ่เช่น เสือ เป็นต้น

ความจริงแล้วกลุ่มครอบครัวเส้นทางที่ 2 นี้มาด้วยกันทั้งหมด 6 ครอบครัว แต่อีกสามครอบครัวนั้นมาไม่ถึงและได้เดินทางกลับไปบ้านปางตองเหมือนเดิม จึงเหลือแค่ 3 ครอบครัวที่มาถึงที่หมาย สามครอบครัวหลักได้ตั้งถิ่นฐานชั่วคราวที่นี่ “เลอโตะหลู” (คอยหินหลวง) ได้ 3 ปี

ปีพุทธศักราช 2425 ครอบครัวหลัก 3 ครอบครัวเริ่มอพยพเข้าสู่เขตแคว้น “มีกะติ” ในระหว่างก็ได้ตั้งถิ่นฐานชั่วคราวไปเรื่อยเหมือนกับ 5 ครอบครัวหลักที่อพยพมาจากบ้านแม่ลาหลวง และในปีพุทธศักราช 2428 สามครอบครัวหลักจึงเดินทางถึงที่หมายช่วงที่ 2 และได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ยอดคอย “ค่าะเหว” เป็นเขตของแคว้น “มีกะติ” แต่ด้วยเหตุที่ห้าครอบครัวหลักที่มีนายตาโรเป็นผู้นำมาถึงก่อน ทางนายเบอะริและนายเคซ่าจึงได้เข้าไปปรึกษานายตาโรและพวกเพื่อการก่อนตั้งถิ่นฐานร่วมกัน

การเดินทางอพยพของกลุ่มคนทั้งสองกลุ่มนั้นถ้าดูที่ ปี พ.ศ. ในช่วงการอพยพนั้น ถ้าดูที่ ปี พ.ศ. ต่างกัน แต่ระยะทางนั้นกลุ่มครอบครัวสามหลักที่อพยพมาจากบ้านปางตอง อำเภอปาย อพยพมาที่หลังระยะทางในการเดินทางนั้นสั้นกว่าทางห้าครอบครัวหลัก จึงมาถึงที่หมายใกล้เคียงกันมาก

ในที่สุดแล้วกลุ่ม 5 ครอบครัวหลักเดินทางมาถึงก่อน และได้จัดตั้งถิ่นฐานของชุมชนก่อนกลุ่ม 3 ครอบครัวหลักที่เดินทางมาทีหลัง แล้วจึงได้ยึดหลักของนายตาโรและพวกเป็นเกณฑ์ในการตั้งถิ่นฐาน แต่การเดินทางทั้งสองกลุ่มครอบครัวหลักได้เดินทางมาถึงปีเดียวกัน แต่ต่างกันตรงที่วันเวลาของการออกจากที่หมายต่างกัน

ถึงแม้จะมาถึงปีเดียวกันแต่ไม่สามารถอยู่ได้ทันทีพร้อมกัน จึงมีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเพื่อหาข้อสรุปในการตั้งถิ่นฐานร่วมกัน โดยนายตาโรให้เหตุผลว่า ด้วยเหตุผลหลักความถูกต้องในการจัดตั้งถิ่นฐานและถูกต้องตามขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีและวัฒนธรรมในการตั้งถิ่นฐาน ตามหลักของปกาก่อญอแล้วการที่ผู้อพยพสำหรับมาตั้งถิ่นฐานใหม่ มาเจอกันโดยบังเอิญโดยมิได้นัดหมาย ต้องถือหลักผู้ที่มาถึงก่อนเป็นแกนนำ มิฉะนั้นจะขัดต่อขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีและวัฒนธรรม เนื่องจากการตั้งถิ่นฐานของชาวมิกะคีในอดีตนั้นยึดถือหลักความถูกต้อง คำนึงถึงจารีตประเพณีวัฒนธรรมเป็นหลักในการมาตั้งถิ่นฐานร่วมกัน

ซึ่งทั้งหมด 8 ครอบครัวหลักนั้นได้ยึดถือและปฏิบัติร่วมกันจนสามารถสร้างความเป็นปึกแผ่นและกลายมาเป็นแคว้น “มิกะคี” จนถึงทุกวันนี้ หากไม่ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีและวัฒนธรรม ชุมชนของเราจะอยู่ด้วยกันลำบาก ไม่เป็นสงบสุข และในที่สุดชุมชนหรือแคว้น “มิกะคี” ก็อยู่ไม่ได้และล่มสลาย ฉะนั้นต้องยึดถือตามขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีและวัฒนธรรมเป็นสำคัญ

การประชุมครั้งนี้เพื่อที่จะหาข้อสรุปร่วมกันในการเข้ามาตั้งถิ่นฐานและพัฒนาแคว้น “มิกะคี” ร่วมกัน เมื่อมีการประชุมปรึกษาหารือกันแล้ว นายตาโรได้แถลงแนวทางการเข้ามาอยู่กันในการมาตั้งถิ่นฐานครั้งนี้ว่า “ขอให้ทางนายเบอริและเดซ่าพร้อมกับญาติพี่น้องที่อพยพมาจากทางอำเภอปายหาเงินก้อนหนึ่งจำนวนเท่าไรก็ได้ แล้วแต่จะให้ตามความเหมาะสม เพื่อเป็นการแก้เคล็ด เพราะแคว้น “มิกะคี” ก่อนที่สามครอบครัวจะมาตั้งถิ่นฐานที่มิกะคินั้น ทางห้าครอบครัวจากบ้านแม่ลาหลวง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้มาถึงก่อนและได้มีการซื้อขายกับเจ้าเมืองลำพูนแล้ว ฉะนั้นทั้งสามครอบครัวหลักจะเข้ามาอยู่ด้วยแบบไม่รับรู้ และไม่รับทราบนั้นไม่เป็นผลดีต่อการตั้งถิ่นฐานมิกะคีโดยแท้ และขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมปกาก่อญอ หากไม่ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีผลร้ายจะตามมาภายหลังและแคว้น “มิกะคี” จะไม่สงบต่อการปกครองในอนาคต”

แต่ด้วยสามครอบครัวหลักนั้นไม่มีเงินที่จะมอบให้กับกลุ่มห้าครอบครัวหลักคือกลุ่มนายตาโร ประกอบการอพยพมานั้นเส้นทางแสนลำบากยากเย็น ต้องเดินทางเท้าข้ามภูเขาลำเนาไพรนับพันกิโลเมตร การที่จะหาเงินหรือมีเงินติดตัวมานั้นไม่มีเลยแม้แต่สลึงเดียว สิ่งที่จะพอมีนั่นคือ “ข้าว” และความรู้ที่ติดตัวมา

ดังนั้นนายตาโรเลยกล่าวกับกลุ่มทั้งสามครอบครัวว่า “ให้แกนนำคือนายเบอริและนายเดซ่า ได้จัดการสานเสื่อให้ 1 ผืนก็พอแล้ว “เสื่อที่ทำการจักสานนั้น วัตถุประสงค์ทำด้วยไผ่อย่างดี เมื่อทำการสานเสร็จแล้วขอให้มามอบให้กับครอบครัวทั้งห้าหลัก เพื่อมิให้ขัดต่อการตั้งถิ่นฐานร่วมกัน และแนวการยอมรับการเข้ามาเป็นครอบครัวเดียวกันและการอยู่ร่วมกันในอนาคต โดยไม่ต้องหาเงินมาให้ตามที่เรียกร้องครั้งแรก”

ดังนั้น เมื่อนายเบอริและนายเดซ่าได้ข้อสรุปเช่นนั้นจึงได้ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ให้กับนายตาโรและพวกไว้ดังที่นายตาโรให้ข้อสรุปมา เมื่อจบการเจรจาการเข้ามาตั้งถิ่นฐานร่วมกันแล้ว ทางนายเบอริและนายเดซ่าก็เดินทาง

กลับขึ้นไปบนคอยที่ได้ตั้งถิ่นฐานชั่วคราวที่มีชื่อว่า “ต่าเวเหว” และหลังจากนั้นไม่นานครอบครัวทั้งสาม ครอบครัวช่วยกันทำการจักสานเพื่อขึ้นมาผืนหนึ่งมามอบให้กับห้าครอบครัวหลัก

“ต่าเวเหว” ความหมายคือ บริเวณดังกล่าวมีการทำออกมาเป็นรูปวงกลม และรอบรูปวงกลมจะมีการทำแนวเหมือนกับแนวกันไฟเอาไว้ล้อมรอบ และบริเวณด้านในดังกล่าว จะเป็นที่บรรณจุเก็บศพของผู้ตายและของมีค่าของผู้ตายเอาไว้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นวัฒนธรรมของคนชนชาติลี้เวเท่านั้น เพราะในอดีต คนชนชาติลี้เวเป็นกลุ่มคนที่ครองเมืองล้านนาทางตอนเหนือทั้งหมด และมีอาณาจักรที่กว้างขวาง สุสานเหล่านี้เราสามารถพบเห็นได้ทั่วไปบนพื้นที่สูงในหลายพื้นที่ของชุมชนปกาก่ออยู่ตั้งอยู่ ซึ่งเป็นสิ่งที่แปลกและน่าศึกษาอย่างมากว่าทำไมคนชนชาติลี้เวถึงได้ทำสุสานเอาไว้ลักษณะนั้น

เมื่อเสร็จสิ้นตามขั้นตอนที่นายตาโรมอบหมายให้จึงถือเป็นจุดเริ่มต้นการสร้างถิ่นฐานแคว้น “มีกะลึ” ร่วมกันอย่างสมบูรณ์ สามครอบครัวหลักที่เคยตั้งถิ่นฐานชั่วคราวที่บริเวณ “ต่าเวเหว” นั้นได้ทำการอพยพ ต่าลงมาบนเหนือหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในปัจจุบันมีชื่อเรียกว่า “หม่อลิลู่โจ” (คอยลิ่ง) เนื่องจากยอดคอยลูกนี้มีลิงเยอะ ชาวบ้านเลยตั้งชื่อเพื่อเป็นเกียรติให้แก่ลิงที่เคยอยู่อาศัยอยู่บนคอยลูกนี้

เมื่ออพยพลงมาอยู่บนคอยหม่อลิลู่โจได้ 2 ปี ปีพุทธศักราช 2433 สามครอบครัวหลักก็ย้ายลงมาต่ำกว่าเดิมมีชื่อเรียกว่า “แคลอปู” และได้ทำการอพยพโยกย้ายไปมาหลายพื้นที่แต่ไม่ได้ย้ายขึ้นไปอยู่เหมือนเดิม ด้วยเหตุผลหลายประการ ช่วงปีพุทธศักราช 2435 ได้เกิดโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ นา ๆ ทำให้ชุมชนต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง

และโดยความเชื่อของปกาก่ออยู่นั้น การตั้งถิ่นฐานถ้าสูงเหนือกว่าดินน้ำและตาน้ำนั้น ปกาก่ออยู่ถือว่าไม่เป็นสิริมงคลต่อการดำรงชีวิต โดยเฉพาะทางกัวม กฎจาริตประเพณีห้ามการตั้งถิ่นฐาน ห้ามตัดไม้ห้ามทำการเกษตรโดยเด็ดขาด และได้ยึดถือมาจนถึงทุกวันนี้ ดังนั้นชุมชนบ้านผาหมอนจะมีจุดสิ้นสุดเขตก่อสร้างบ้านเรือนเอาไว้รอบหมู่บ้าน ทางฝั่งตะวันออกหรือทางคอยลิ่งนั้นเขตสิ้นสุดที่บ้านคณปุณปุเปาะ (ปัจจุบันท่านได้เสียชีวิตแล้วด้วยโรครุรา อายุได้ 83 ปี สมัยยังมีชีวิตอยู่ท่านดำรงตำแหน่ง “ฮื่อโจ” ผู้นำศาสนพิธีปกาก่ออยู่ทางฝั่งคอยลิ่ง)

ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา คนที่ย้ายมาอยู่แคว้น “มีกะลึ” ได้ยึดถือนายตาโรเป็นแกนนำหลัก และนายตาโรได้รับการแต่งตั้งเป็นฝ่ายปกครองจากเจ้าเมืองลำพูน เมื่อครั้งไปเจรจาซื้อแผ่นดิน ปีพุทธศักราช 2428 ในที่สุดครอบครัวทั้งหมด 8 ครอบครัวหลักได้เข้ามาอยู่ร่วมกัน และพัฒนาแคว้น “มีกะลึ” โดยยึดหลักความสามัคคี การมีน้ำใจให้กัน การให้ความเคารพนับถือซึ่งกันและกันเป็นบรรทัดฐานในการอยู่ร่วมกัน โดยมีขนบธรรมเนียมจาริตประเพณีและวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดกฎเกณฑ์ในการปกครองลูกหลาน โดยไม่ได้ยึดถือเงินเป็นใหญ่ จนสามารถทำให้แคว้น “มีกะลึ” จนมีความเป็นปึกแผ่น

ด้วยบารมีของช่าง “โมธูหม่ม” และ “เสื่อไหว” ประสานร่วมกันเป็นหนึ่งเดียว ช่างโมธูหม่มเป็นสัญลักษณ์แห่งความยิ่งใหญ่และแข็งแรง เป็นช่างที่เสียสละให้กับคนแคว้นมีกะลึ เพื่อที่ได้มีพื้นดินในการดำรงชีวิตอยู่ชั่วคราวชั่วหลาน “เสื่อ” เป็นสัญลักษณ์แห่งการเคารพนับถือซึ่งกันและกัน การให้เกียรติกัน เป็นเสื่อผืนใหญ่ที่ได้ปูรองรับให้ลูกหลานได้นอนพักผ่อนกายใจ เป็นเสื่อที่ปูรองรับแขกผู้มาเยือนทำให้แคว้น “มีกะลึ” ได้ใช้ชีวิตร่วมกันอย่างสงบสุขและมีสันติภาพ ครอบครัวทั้งแปดครอบครัวหลักเป็นครอบครัวที่มีความมั่นคงรักใคร่กลมเกลียวกัน ให้เกียรติกันรู้รักสามัคคีจนสามารถทำให้แคว้น มีกะลึ” มีลูกหลานสืบทอดกันจนถึงทุกวันนี้อย่างยิ่งใหญ่และสมภาคภูมิ

และขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีและวัฒนธรรมได้ปกครองให้ชาวแคว้น “มีกะคี” ทั้งหญิงและชายอยู่รวมกัน อย่างสันติสุขมาตลอดจนถึงทุกวันนี้

ลูกหลานชาวแคว้น “มีกะคีอะกรอปู” ต้องตระหนักถึงบุญคุณอันล้ำค่าของบรรพบุรุษที่ยิ่งใหญ่ ที่ได้สร้างแคว้น “มีกะคี” ไว้ให้กับพวกเราได้มีที่อยู่ที่ทำกิน ต้องตระหนักถึงบุญคุณช่าง โมซุแฮม” ที่ได้เสียสละตัวเองให้เรามีแผ่นดินอยู่ ต้องตระหนักถึงเสียใจที่เราได้นอนพักผ่อนร่างกายและจิตใจให้มีแรงสู้ต่อไปอย่างไม่ย่อท้อ พวกเราคือลูกหลานแคว้น “มีกะคี”

พุทธศักราช 2428 สัญญาความมั่นคงต่อการตั้งถิ่นฐาน

*พ.ศ. 2428 ย้อนไปเมื่อ 120 ปีก่อน เชียงใหม่ก้าวสู่การเปลี่ยนแปลงมากขึ้น โดยมีสยามประเทศเข้ามาแทรกแซงกิจการภายใน เรียกว่า เชียงใหม่สมัยปฏิรูปการปกครองมณฑลพายัพ (พ.ศ. 2427 – 2476) แต่เชียงใหม่ก็ยังคงมีความเป็นประเทศราชและสามารถมีความเป็นอิสระในการปกครองตนเองอยู่ แต่สิ่งของเป็นต้องส่งทุกปี “ส่วย” ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ในลักษณะทั้งเมืองเชียงใหม่ประเทศราช และรัฐบาลกลางต่างมีพันธะที่ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และเป็นส่วนที่ทำให้การปฏิรูปการปกครองเป็นไปอย่างราบรื่น จนในที่สุดสยามประเทศและประเทศราชสามารถรวมกันเป็นหนึ่งเดียว

(* อ้างอิงจาก หนังสือล้านนาไทย อนุสรณ์พระราชพิธีเปิดพระบรมราชานุสรณ์สามกษัตริย์)

พ.ศ. 2393 เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่เริ่มกระทำข้อสัญญาให้แก่พวกละว้าและหมู่บ้านกะเหรี่ยงต่าง ๆ ในการที่จัดให้พวกนี้ได้อยู่อาศัยอย่างถาวรในแต่ละท้องถิ่น กะเหรี่ยงได้รับความคุ้มครองอย่างดีพอใจในความอิสระโดยไม่มีการบังคับให้เป็นทาส (26) (*อ้างแล้วบทความจาก www.bannok.com)

หลังจากได้อพยพมาได้ระยะหนึ่ง แคนนาที่ประกอบไปด้วย นายตาโร นายเปอะเลอะกวา (นายขาว) นายกวีเด จึงเป็นตัวแทนแคนนาหลักไปปรึกษาเจ้าเมืองจอมทอง เกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานรกรากในบริเวณแห่งนี้ ทั้งสองจึงลงไปปรึกษากับเจ้าเมืองจอมทอง

เมื่อได้ไปปรึกษาเจ้าเมืองจอมทองแล้ว เจ้าเมืองจอมทองได้ให้คำแนะนำให้ไปขออนุญาตและขอซื้อแผ่นดินจากเจ้าเมืองลำพูน ซึ่งเจ้าเมืองลำพูนที่ดำรงตำแหน่งในสมัยนั้นคือ เจ้าอุตรกรโกศล ตรงกับเจ้าผู้ครองเมืองเชียงใหม่องค์ที่ 7 เจ้าอินทวิชยานนท์ พ.ศ. 2416 – 2440 และเมื่อเจ้าเมืองจอมทอง (ชื่ออีกนามหนึ่งคือ เจ้าพญาเมืองจอมทอง) ได้ให้คำปรึกษาแก่บุคคลทั้งสามแล้ว จึงได้เดินทางไปเข้าเฝ้าเจ้าเมืองลำพูนตามที่เจ้าพญาเมืองจอมทองให้คำแนะนำไว้

เมื่อได้เข้าเฝ้าเจ้าเมืองลำพูนแล้ว เจ้าเมืองลำพูนก็อนุญาตให้เข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานได้ (ในสมัยนั้นอำเภอจอมทองอาจขึ้นอยู่กับเจ้าเมืองลำพูนก็เป็นได้) โดยที่นายตาโรและพวกได้ตกลงซื้อขายที่ดินผืนนี้ด้วยสัญญาว่าจะมอบช้างให้เจ้าเมืองลำพูน 1 เชือก ช้างเชือกนั้นเป็นช้างหางค้วนเป็นตัวเมีย มีชื่อว่า “โมซุแฮม” นายตาโรและนายเปอะเลอะกวา (นายขาว) ได้ตั้งราคาไว้ที่ 400 เหรียญรูปี (เท่ากับเงินไทย 4,000 บาท) แต่ในวันมอบตัวเข้าเมืองลำพูนได้คืนเงินให้แก่นายตาโรและนายเปอะเลอะกวา (นายขาว) 80 เหรียญรูปี (800 บาทไทย) เจ้าเมืองลำพูนได้คืนราคาแผ่นดิน “แคว้นมีกะคี” เพียง 320 เหรียญรูปี (3,200 บาท) เท่านั้น)

จุดประสงค์อีกข้อหนึ่งของเจ้าเมืองลำพูนคือ ต้องการที่จะเลี้ยงช้างในบริเวณผืนป่าแห่งนี้ด้วยเลย เลยกินค่าแผ่นดินเพียงแค่ 320 เหยียดรูป แต่หลังจากนั้นอีกหนึ่งปี ได้เกิดโรคระบาดสู่สัตว์ ทำให้ช้างเจ้าเมืองลำพูนล้มตายไปหมด

และในวันนั้นได้มีการทำสัญญาซื้อขายไว้เป็นสามชุด โดยเจ้าเมืองลำพูนได้มอบให้กับนายตาโร 2 ชุด และเก็บไว้เป็นหลักฐานอีกหนึ่งชุด ลักษณะเป็นใบลาน ใส่ไว้ในกระบอกไม้ไผ่ เมื่อเจ้าเมืองลำพูนมอบให้กับนายตาโรแล้ว เจ้าเมืองลำพูนก็แต่งตั้งให้นายตาโรและมอบอำนาจให้นายตาโรในการดูแลปกครองคนในชุมชนแคว้น “มีกะลึ”

โดยมีหน้าที่หลักคือเป็นฝ่ายปกครอง เก็บภาษีที่นา วัว ควาย ช้าง ส่งให้เจ้าเมืองลำพูนเป็นประจำทุกปี และชุมชนได้ถือปฏิบัติมาจนถึงยุคเจ้าแก้วนารัฐ เจ้าผู้ครองเชียงใหม่องค์สุดท้าย นายตาโรยังมีหน้าที่ หากมีบุคคลใดประพฤติผิดปฏิบัติไม่ดี ไม่ถูกต้อง ไม่ปฏิบัติตามกฎ จารีตประเพณีของหมู่บ้าน เจ้าเมืองลำพูนให้สิทธิแก่นายตาโร โดยสามารถจับไล่คนคนนั้นออกจากชุมชนได้ และขึ้นอยู่กับผู้กระทำผิดคิดว่าทำผิดอะไร และลงโทษไปตามความผิดดังที่ได้กระทำไว้

การปกครองนั้นมีเชื่อว่านายตาโรทำเองเสียทั้งหมด นายตาโรยังมีนายเปอะเลอะเกอะ และนายกวีเด เป็นที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาชุมชน โดยใช้หลักกฎหมายและกฎจารีตประเพณีในการปกครองชุมชนควบคู่กันไป

เมื่อได้รับอนุญาตอย่างสมบูรณ์ถูกต้องตามกฎหมายของประเทศราชแล้ว ทั้ง 5 ครอบครัวหลัก ก็เข้ามาตั้งถิ่นฐานรกรากอย่างเป็นทางการเป็นหลักเป็นแหล่งในแผ่นดินแคว้น “มีกะลึ” หรือบ้านผาหมอนในปัจจุบัน

โดยครั้งแรกเข้ามาตั้งอยู่ที่ บ้านห้วยไผ่ “หว้าทะโกละ” อยู่ได้ 5 ปี ก็ย้ายไปตั้งหมู่บ้านใหม่ที่ บ้านห้วยน้ำแดง “นะแคะโกละ” อยู่ห้วยน้ำแดงได้ 9 ปี ก็ย้ายไปตั้งหมู่บ้านใหม่ที่ บ้านหนองหล่ม “นาโล่ท่า” ต่อมาภายหลังมีคนอพยพมาขออาศัยอยู่ด้วย คือ นายเบอะริ และนายเต้ะซา ซึ่งย้ายมาจากหมู่บ้านอื่น และหลังจากนั้นก็มีคนอพยพมาขออยู่ด้วยเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

ในปี พ.ศ. 2465 เริ่มมีการขยายชุมชนให้กว้างขวางออกไป โดยมีบางครอบครัวได้ย้ายอพยพออกจากบ้านหนองหล่มไปตั้งหมู่บ้านใหม่ที่ บ้านผาหมอน “มีกะลึ” ได้แก่ ครอบครัวนายตาดิ นายตาดี้ะ นายตุ่กอ (Tooj gauz) นายคูะ นายพาข้อ (Hpa gauz) และนายตุ่แล

ในปี พ.ศ. 2472 บางครอบครัวได้ย้ายออกจากบ้านหนองหล่ม แล้วไปตั้งหมู่บ้านใหม่ที่อ่างกาน้อย ชื่อว่า บ้านอ่างกาน้อย “พาเกะน้อย” ประกอบด้วยครอบครัวนายและโพ นายกั๊นุ นายวะแฉ นายวะเจ๊ะ และนายเหว่เจ๊ะ

ในปีพ.ศ. 2477 ครอบครัวนายเปอะเลอะเกอะ ได้อพยพย้ายไปตั้งหมู่บ้านใหม่อีกแห่งหนึ่งที่บ้านแม่กลางหลวง ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านแม่กลางหลวง “มีกะลึ”

ในปี พ.ศ. 2522 บางครอบครัวย้ายออกไปตั้งหมู่บ้านใหม่ เรียกว่า บ้านผาหมอนใหม่ (ผาหมอนข่อทิ) ประกอบด้วยครอบครัวของ นายพะกะดู เจริญนิมไพร นายมาโก เจริญนิมไพร นายหม่อกอ (Mauj gauz) และนายเปอะแอะ

สำหรับหมู่บ้าน สบหาด มีคนจากบ้านขุนยะเข้ามาตั้งถิ่นฐานในปี พ.ศ. 2470 มีครอบครัวนายลิเกอะโต๊ะ นายต่าพอพอ นายลิเกะ และนางหน่อเฮอพอ

ชุมชนแคว้น “มีกะลือ” (บ้านผาหมอน) หลังเมืองประเทศราชสลายตัว พ.ศ. 2476

*นับว่าเป็นการรวบรวมหัวเมืองต่าง ๆ ในแดนล้านนาประเทศราชมาเป็นหนึ่งเดียวเป็นไปอย่างราบรื่น ถึงแม้จะสะดุดไปบ้างเช่น กรณีกบฏพระยาปราบสงคราม (พญาผาก) พ.ศ. 2432 อันเนื่องมาจากความไม่ชอบธรรมในสังคมที่มาจากผู้มีอำนาจในการปกครอง แต่อำนาจส่วนกลางสยามประเทศสามารถรวบรวมอำนาจเบ็ดเสร็จได้ในที่สุด พ.ศ. 2476 มณฑลพายัพจึงสลายตัว ส่วนเชียงใหม่ซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนาไทยในอดีตก็มิฐานะเป็นเพียงจังหวัดเดียวกับจังหวัดอื่น ๆ สืบมาจนถึงปัจจุบัน

(อ้างอิงจาก * หนังสือล้านนาไทย อนุสรณ์พระราชพิธีเปิดพระบรมราชานุสรณ์สามกษัตริย์)

การปรับตัวของชุมชนแคว้น “มีกะลือ” บ้านผาหมอนสมัยนั้น นับว่าผู้นำชุมชนและหน่วยงานส่วนกลางให้ความสำคัญกับชุมชนบ้านผาหมอนมากเช่นกัน หลังจากรวบรวมหัวเมืองต่าง ๆ ได้ทั้งหมด รัฐบาลส่วนกลางพยายามขยายอำนาจเข้าสู่ท้องถิ่น มีระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบค่อยเป็นค่อยไป และชุมชนเองพยายามปรับตัวให้เข้ากับคำสั่งส่วนกลางอย่างเป็นระบบค่อยเป็นค่อยไป โดยมีเจ้าหน้าที่ทางราชการเป็นที่เล็งในการให้เข้ากับระบบการปกครองแบบใหม่

ปีพุทธศักราช 2507 บ้านผาหมอน (แคว้นมีกะลือ) เจ้าหน้าที่อำเภอจอมทองได้ทำสำเนาทะเบียนบ้านบัตรประจำตัวประชาชน ครั้งแรกและเป็นบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้านฉบับแรกเช่นกัน โดยมีหน่วยงานการปกครองจากกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ดำเนินงาน มีการสำรวจจำนวนประชากรที่อยู่ห่างไกลในชนบทต่าง ๆ รวมถึงชุมชน “มีกะลือ” ด้วย

ทางการได้ทำการออกบัตรประชาชนฉบับแรกและเป็นฉบับประวัติศาสตร์ของชุมชน “บ้านผาหมอน” มีกะลือ ออกเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2507 บัตรหมดอายุ 29 กุมภาพันธ์ 2513 ออกโดยสำนักงานทะเบียนกระทรวงมหาดไทย บ้านผาหมอนมี นายหม่อห่วย เป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้ดำรงตำแหน่งนายอำเภอจอมทองคือ นายสุรจิตต์ จันทรศัพท์ บัตรประจำตัวประชาชนมีอายุได้ 6 ปีแล้วจึงทำการถ่ายใหม่เมื่อหมดอายุบัตรลง ถือเป็น การเป็นพลเมืองไทยแบบสมบูรณ์ทุกขั้นตอนตามกฎหมายภายใต้รัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย อย่างแท้จริง หลังจากการสลายตัวของล้านนาประเทศราชมาเป็นหนึ่งเดียวของสยามประเทศ และหมู่ที่ 19 เป็นหมู่ที่แรกที่เกิดขึ้นพร้อมกับบัตรประจำตัวประชาชนและ สำเนาทะเบียนบ้าน

ถึงกระนั้นการออกบัตรไม่สามารถออกให้ได้อย่างทั่วถึง ต่อมาหลังจากที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จฯ พิชิตคอคอยอินทนนท์ 26 เมษายน 2507 พระองค์ได้ทอดพระเนตรและเห็นความยากลำบากของคนพื้นที่สูง และส่วนมากยังไม่มียบัตรประจำตัวประชาชนอย่างถูกต้อง ถึงแม้จะอยู่พื้นที่บริเวณนี้มานานแล้ว พระองค์จึงทรงออกเหรียญที่ระลึกสำหรับชาวเขาขึ้น ด้านหน้าของเหรียญเป็นรูปพระฉายาลักษณ์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ด้านหลังเป็นรูปแผนที่ประเทศไทย มีดอกกล้วยไม้และข้าว และมีลูกโบว์ไว้ตรงกลางของดอกไม้ มีตัวหนังสือเขียนเป็นข้อความว่า “เหรียญที่ระลึกสำหรับชาวเขา” และตามด้วยหมายเลขตัวอย่างเช่น ชม.167590 เป็นต้น ทางการราชการได้ใช้หมู่ที่ 19 จนถึงพุทธศักราช 2515

พุทธศักราช 2515 จึงมาเปลี่ยนหมู่ที่ให้กับบ้านผาหมอนอีกครั้งหนึ่งเป็นหมู่ที่ 13 รวมอายุหมู่ที่ 19 ที่ทางราชการใช้กับหมู่บ้านทั้งหมด 8 ปี เมื่อมีการเปลี่ยนหมู่ที่บ้านใหม่จึงมีการถ่ายบัตรประจำตัวประชาชนใหม่ อีก

ครั้ง พ.ศ. 2515 ผู้ใหญ่บ้านที่ดำรงตำแหน่งคือ **นายจันปอย** และผู้ดำรงตำแหน่งนายอำเภอจอมทองคือ **นายทองจิตรัตน์** รวมระยะเวลาที่ทางราชการใช้หมู่ที่ 13 ได้ 10 ปี

ปีพุทธศักราช 2525 ทางราชการได้เปลี่ยนแปลงหมู่ที่บ้านอีกครั้งเป็นหมู่ที่ 8 และยังคงใช้มาจนถึงปัจจุบัน ผู้ใหญ่บ้านที่ดำรงตำแหน่งในสมัยนั้นคือ **นายพะโย ตาโร** และผู้ดำรงตำแหน่งนายอำเภอจอมทองคือ **นายประสาท พงษ์ศิवालัย**

รวมหมู่ที่บ้านที่บ้านผาหมอนใช้ทั้งหมด 3 หมู่ที่ คือ พ.ศ. 2507-2515 เป็นหมู่ที่ 19 พ.ศ. 2515-2525 เป็นหมู่ที่ 13 พ.ศ. 2525 – ปัจจุบัน เป็นหมู่ที่ 8

นอกจากนั้นยังมีหมู่บ้านอื่นอีกหมู่บ้านหนึ่งที่มาก่อนตั้งที่หลัง แต่มีหมู่ที่ใช้ 3 หมู่ที่เช่นกัน คือ หมู่บ้านแม่แอบ พ.ศ. 2507-2517 เป็นหมู่ที่ 17 พ.ศ. 2517-2525 เป็นหมู่ที่ 11 พ.ศ. 2525 – ปัจจุบัน เป็นหมู่ที่ 6

และต่อมาหมู่บ้านในชุมชนแคว้น “มีกะกิ” ได้แยกตัวออกจากบ้านผาหมอนมีหมู่ที่เป็นของตนเอง และผู้มิบริหารส่วนท้องถิ่นเป็นของตนเอง เนื่องจากจำนวนประชากรมีมากขึ้น และการบริหารงานของหน่วยงานราชการ รวมถึงการบริหารในท้องถิ่นไม่ทั่วถึง จึงมีความจำเป็นและได้แยกตัวออกไปเป็นอิสระ แต่ด้านความสัมพันธ์ยังคงเดิม และให้ความร่วมมือกันทำงานอย่างดีเสมอมา

ในปี พ.ศ. 2538 หมู่บ้านอังก้าน้อย และ บ้านแม่กลางหลวง ได้แยกส่วนการปกครองออกจากบ้านผาหมอน เป็นหมู่ที่ 17 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง ซึ่งมีนายพงษ์ฑู เชื้อสุจริตไพบูลย์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน มีนายผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และนายดวงจันทร์ เมฆวิชัยวงศ์ นายสมศักดิ์ ศิริภูทอง เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

และวันที่ 22 สิงหาคม 2544 หมู่บ้านหนองหล่ม ได้แยกส่วนการปกครองออกจากบ้านผาหมอน โดยแยกเป็นหมู่ที่ 22 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีนายธีระ เจริญส่งเสริม เป็นผู้ใหญ่บ้าน นายสุตินิราศเวहन เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นายสุขุม เพ็ญกิจพงศ์ไพโร และนายเกียรติศักดิ์ จิตพัฒนา เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

ปัจจุบัน นายก่อชิ เพชรไพโรพนาวัลย์ เป็นคนปกาก่อศูนย์ที่ได้รับเกียรติให้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหาร “ประธานนายก . ส.อบต. ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ 2 สมัย

ด้านการปกครองแบบทางราชการ

ชุมชนปกากะญอบ้านผาหมอน ซึ่งประกอบไปด้วยห่อมบ้านต่าง ๆ หลายห่อมบ้าน เช่น บ้านผาหมอน , บ้านหนองหล่ม , บ้านผาหมอนใหม่ , บ้านแม่กลางหลวง และบ้านอังก้าน้อยนั้น แต่เดิมหมู่บ้านผาหมอนจะเป็นหมู่บ้านหลัก (ทั้ง ๆ ที่จากประวัติการก่อตั้งชุมชน บ้านหนองหล่มมีอายุเก่าแก่กว่าบ้านอื่น) ทางราชการโดยกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยจัดให้เป็นหมู่ที่ 8 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีนายตาโร ได้ดำรงตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้านคนแรก ลำดับผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านและระยะเวลาการดำรงตำแหน่งตั้งแต่คนแรกจนถึงปัจจุบัน

1. นายตาโร	พ.ศ. 2428 – 2448
2. นายจี่หมา	พ.ศ. 2448 – 2477
3. นายคู่ก่อ	พ.ศ. 2477 – 2482
4. นายนุอะ	พ.ศ. 2482 – 2500
5. นายหม่อห่วย	พ.ศ. 2501 – 2507
6. นายจั้นปอย	พ.ศ. 2508 – 2516
7. นายพะโย	พ.ศ. 2517 – 2522
8. นายดีโย	พ.ศ. 2523 – 2525
9. นายโมโท	พ.ศ. 2526 – 2528
10. นายสมบุญ พงศ์สถิตบวร	พ.ศ. 2529 – 2544
11. นายกรฤทธิ์ คุ๊ะจะโต๊ะ	พ.ศ. 2545 – 2549
12. นายมุแฮ คลใจไพรวัลย์	พ.ศ. 2549 – ปัจจุบัน

ในปัจจุบันนี้บ้านผาหมอนมี นายมุแฮ คลใจไพรวัลย์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน และมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คือ นายธรรมชาติ พนากำเนิดสกุล นายมีนายเกษม ดิถีนาลัย และนายอนุสรณ์ บรรพศิริไพโร เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

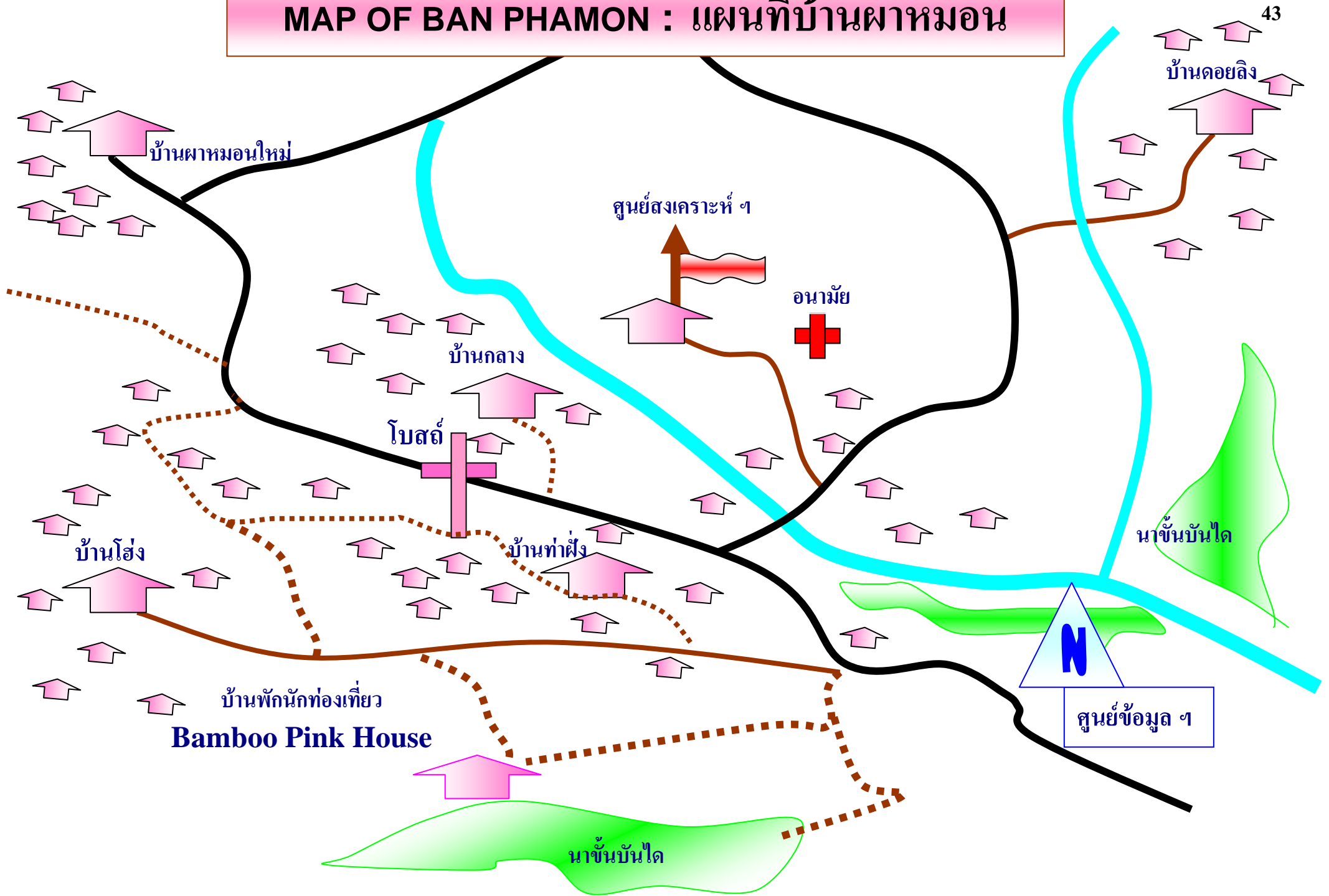
ประชากร

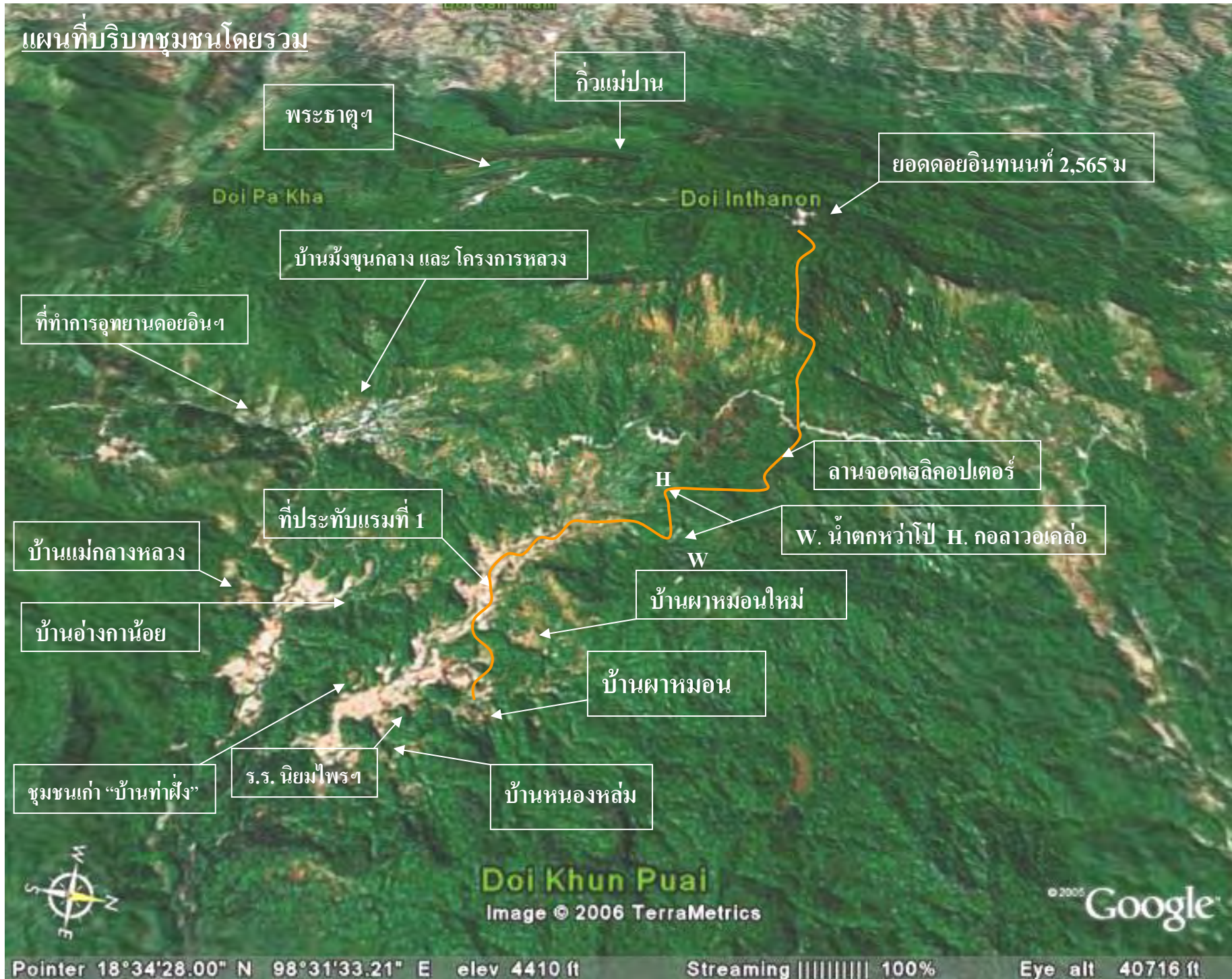
บ้านผาหมอน หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนประชากร 544 คน ชาย 279 คน หญิง 268 คน 134 หลังคาเรือน 151 ครอบครัว (ข้อมูล 2549)

บ้านแม่กลางหลวง หมู่ที่ 17 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนประชากร 568 คน มี 103 หลังคาเรือน ชาย 287 คน หญิง 281 คน

บ้านหนองหล่ม หมู่ที่ 22 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนประชากร 356 คน มี 76 หลังคาเรือน แยกเป็นชาย 156 คน หญิง 164 คน

MAP OF BAN PHAMON : แผนที่บ้านพามอน

ลักษณะสภาพทั่วไปของท้องถิ่น

ที่ตั้งและอาณาเขต

หมู่บ้านผาหมอนตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ของอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ในเส้นทางหลวงหมายเลข 1009 (สายจอมทองอินทนนท์) โดยแยกขวามือระหว่างหลักกิโลเมตรที่ 23 – 24 ระยะทางจากทางแยกเจ้าหมู่บ้านประมาณ 6 กิโลเมตร รวมระยะทางจากจอมทองถึงบ้านผาหมอน 30 กิโลเมตร และห่างจากตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่ 87 กิโลเมตร

สภาพหมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ซึ่งตั้งอยู่ทิศตะวันออกของ ดอยอินทนนท์ อยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 18 องศา 24 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 98 องศา 24 ลิปดาตะวันออก มีขนาดพื้นที่ 42 ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่ 22,750 ไร่ แบ่งเป็นที่นา 872 ไร่ ที่สวน 232 ไร่ ที่อยู่อาศัย 300 ไร่ ที่ป่าและภูเขา 21,296 ไร่ สภาพป่าเป็นป่าเต็งรัง ร้อยละ 50 ป่าสนร้อยละ 50 มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 1,200 เมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านขุนป้วย ต.แม่วิน กิ่งอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านสบแอบ และบ้านแม่กลางหลวง ต.บ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านเมืองอาง ต.บ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านขุนกลาง ต.บ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

การคมนาคม

ใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1009 จอมทอง – ดอยอินทนนท์ เข้าทางแยกระหว่างกิโลเมตรที่ 23– 24 จากนั้นเป็นเส้นทางธรรมชาติ 7 กิโลเมตร สามารถเดินทางโดยใช้รถยนต์ แต่ในช่วงฤดูฝนการเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านค่อนข้างลำบาก แต่มีไฟฟ้าใช้แล้ว ส่วนน้ำใช้ประปาภูเขา

ศาสนา

การนับถือศาสนาของปกาเกอญอบ้านผาหมอน และห้อมบ้านต่าง ๆ จะมีการนับถือศาสนาที่แตกต่างกันไปตามความเชื่อของตนเอง ได้แก่

- ศาสนาพุทธ
- ศาสนาคริสต์นิกายโปแตสแตนต์
- ศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก
- นับถือผี

ข้อมูลทางกายภาพ

ลักษณะทางภูมิอากาศ เนื่องจากสภาพที่ตั้งของหมู่บ้านมีลักษณะเป็นแอ่งอยู่ในเขตคดอย อินทนนท์ ซึ่งได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ ที่พัดเอาความชุ่มชื้น และเมฆฝนเข้ามาทำให้ฝนตก และลมตะวันตกเฉียงเหนือที่พัดมาจากประเทศจีน จะนำความหนาวเย็นและความแห้งแล้งเข้ามา ทำให้เกิดฤดูกาลต่างๆ สลับกันไป ทำให้หมู่บ้านผาหมอน มีสภาพที่ภูมิอากาศที่ค่อนข้างเย็นสบายตลอดปี อุณหภูมิแยกได้ดังนี้

- **ฤดูหนาว** ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน – กุมภาพันธ์
จะมีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 8 – 15 องศาเซลเซียส
- **ฤดูฝน** ตั้งแต่เดือนมิถุนายน – เดือนตุลาคม
จะมีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 20 – 24 องศาเซลเซียส
- **ฤดูร้อน** ตั้งแต่เดือนมีนาคม – เดือนพฤษภาคม
จะมีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 28 – 30 องศาเซลเซียส

และถือได้ว่าสภาพพื้นที่บ้านผาหมอนนั้นมีอากาศอุณหภูมิที่เหมาะสมอย่างมาก และอากาศจะไม่ร้อนมาก ถึงแม้จะเป็นหน้าร้อนของเมืองไทย ซึ่งหาได้ยากสำหรับเหมือนไทย ด้วยความเหมาะสมหลายอย่าง สภาพป่าที่มีความหลากหลาย และพื้นที่ป่าส่วนใหญ่เป็นป่าประเภทชั้นของเมืองไทย และชาวบ้านได้ถือไว้ว่า เป็นป่าชั้นเอกของพวกเขา จึงเป็นป่าลักษณะอนุรักษ์แบบใช้สอย และมีป่าอนุรักษ์ชั้นเอกคือบริเวณป่าต้นน้ำบนยอดคดอยอินทนนท์ หรือป่าดึกดำบรรพ์

ลักษณะภูมิประเทศที่ตั้งของหมู่บ้าน

เนื่องจากหมู่บ้านผาหมอน เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตคดอยอินทนนท์ ซึ่งลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขา สลับซับซ้อน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาดนนรงชัย ที่ทอดตัวมาตามแนวทิศเหนือ – ใต้ ทอดตัวลงมาจากเทือกเขาหิมาลัย ประเทศเนปาล ลักษณะพื้นที่ของบ้านผาหมอน พอจะแยกได้ดังนี้

ทางด้านทิศเหนือและทิศตะวันออกของหมู่บ้าน เป็นภูเขาสูง

ทางด้านทิศใต้และทิศตะวันตกของหมู่บ้าน เป็นที่ราบ ซึ่งใช้ในการเพาะปลูก

แหล่งน้ำของหมู่บ้าน

หมู่บ้านผาหมอน มีแหล่งน้ำค่อนข้างสมบูรณ์ แม่น้ำสายหลักคือ แม่น้ำกลางพาด โดยมีแหล่งน้ำสำหรับอุปโภค บริโภค ดังนี้

1. อ่างเก็บน้ำ ซึ่งมีอยู่ที่บ้านผาหมอน 2 แห่ง บ้านหนองหล่ม 4 แห่ง
2. แหล่งน้ำจากระบบชลประทาน
3. แหล่งน้ำจากลำห้วยธรรมชาติที่มีน้ำไหลตลอดปี
4. แหล่งน้ำจากประปาภูเขา

ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อ

ชาวปกากะญอ จะมีขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อ เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของสังคม บ้านเมืองใดมีขนบธรรมเนียมประเพณีแสดงว่าบ้านเมืองนั้นประชาชนมีพฤติกรรม การดำรงชีวิตสืบต่อกันมาอย่างเป็นระบบมีแบบแผน

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า “ชาวปกากะญอ” เป็นชนเผ่าที่รักธรรมชาติ รักความสงบ รักป่าไม้ นอกจากนี้ยังรักและยึดมั่นในขนบธรรมเนียมอันดีงามของชนเผ่าไว้ได้อย่างเหนียว

ปกากะญอบ้านผาหมอน มีขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีและความเชื่อที่ยึดถือสืบต่อกันมานาน ซึ่งในปัจจุบันนี้บางอย่างยังยึดถือปฏิบัติกันอยู่ แต่บางอย่างก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา จารีตประเพณีชาวปกากะญอซึ่งมีเอกลักษณ์และวิธีการปฏิบัติเป็นของตนเอง จะเริ่มตั้งแต่การเริ่มมีชีวิตอยู่จนกระทั่งตายไป ในที่นี้จะขอเรียกว่า ประเพณีรอบชีวิต

ประเพณีการเกิด (ดี ต่า เบล)

ในเดือนที่แปด ของการตั้งครรภ์ หากใกล้เวลาที่ภรรยาจะคลอดลูก ภรรยาเริ่มเจ็บท้อง สามิจะไปเรียกหมอตำแยประจำหมู่บ้าน (สมัยก่อน) มาช่วยทำคลอดให้กับภรรยา ผู้เป็นพ่อจะเป็นคนทำความสะอาดให้ลูก แล้วพ่อจะตัดสายรกของลูก สายรกที่ตัดออกมานั้นพ่อจะเอาบรรจุลงในกระบอกไม้ไผ่ที่เตรียมไว้ ปิดฝาด้วยเศษผ้า พ่อก็จะนำกระบอกสายรคนั้นไปในป่าที่ใกล้หมู่บ้านโดยจะต้องเลือกต้นไม้ที่มีรูปร่างดี แข็งแรง เพื่อนำกระบอกไม้ไผ่ที่บรรจุสายรกของลูกฝากไว้ที่ต้นไม้ นั้น โดยแขวนไว้บนต้นไม้ที่ถูกเลือก ต้นไม้นั้นเราเรียกว่า “เดปอทุ” ซึ่งแปลว่า “ต้นสายรก”

ประเพณีการแต่งงาน (อ่อ มู)

ความเป็นมาของประเพณีแต่งงาน (อ่อ มู) ของชาวกะเหรี่ยง (ปกากะญอ) เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน พิธีแต่งงานจึงถือเป็นพิธีอันศักดิ์สิทธิ์และสำคัญมากของชาวปกากะญอ เพราะปกากะญอจะแต่งงานเพียงครั้งเดียวเท่านั้น โดยบ่าวสาวจะต้องครองเรือนและอยู่ร่วมกันตลอดชีวิต

พิธีผูกข้อมือปีใหม่ “แฮะลอหนีขอโช”

ก่อนการถางไร่ รอบปีใหม่ ประมาณต้นเดือนกุมภาพันธ์ ชาวปกากะญอจะทำพิธีผูกข้อมือขึ้นปีใหม่ เพื่อเรียกขวัญเตรียมถางไร่ จึงขออนุญาตใช้แผ่นดินจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงสุด พิธีผูกข้อมือปีใหม่ เป็นประเพณีที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษที่ชาวปกากะญอยึดถือสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันนี้

พิธีกรรมการทำนา

ในราวปลายเดือนพฤษภาคม ชาวปกากะญอก็จะเริ่มฤดูกาลทำนา ซึ่งการทํานานั้นชาวปกากะญอจะมีการลงแขก แลกเปลี่ยนแรงงานกัน ก่อนลงมือทำนา ในราวเดือนกรกฎาคม จะมีพิธี “แรกนาดำ” โดยเจ้าของนาจะทำพิธีแรกนา โดยลงมือไถและดำนาก่อนที่จะให้คนอื่นมาช่วยไถนาหรือดำนา ซึ่งก็จะมี การช่วยกันไถ และดำนาที่ละเจ้า จนกระทั่งเสร็จทั้งหมดในราวเดือนสิงหาคม ชาวปกากะญอก็จะทำพิธีผูกข้อมือครึ่งปี

ความเชื่อเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความเชื่อของชาวปกากะญอที่อาศัยอยู่ในป่า ซึ่งแวดล้อมไปด้วยธรรมชาติ ป่าไม้ แม่น้ำ ลำธาร เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ต่างก็มีหลักเกณฑ์ กฎ ระเบียบของการอยู่ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็ นกฎระเบียบการ

อยู่ร่วมกันระหว่างคนกับคน คนกับสัตว์ และคนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การยึดถือ กฎ ข้อห้าม ข้อปฏิบัติอย่างเหนียวแน่นนี้ ชาวปกากะญอเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ส่งผลให้เราอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุขมาจนทุกวันนี้

ความเชื่อเกี่ยวกับแม่น้ำลำธาร

ชาวปกากะญอเชื่อกันว่า แม่น้ำลำธารทุกสายจะมีเจ้าของ มนุษย์ต้องเคารพ ยำเกรงท่าน **น้ำลอด (ทีนี) ตาน้ำผุด** เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำตามธรรมชาติอย่างหนึ่งที่มีขนาดใหญ่ เป็นแหล่งกำเนิดน้ำที่ปกากะญอให้ความเคารพ ยำเกรงเป็นอย่างยิ่ง ห้ามผู้ใดรบกวน หรือฝ่าฝืนข้อห้าม จะถูกลงโทษ ทำให้เจ็บไข้ไม่สบายได้

ความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์

ชาวปกากะญอ เป็นชนเผ่าที่ผูกพันอยู่กับธรรมชาติ สัตว์ก็เป็นอีกอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวปกากะญอ เช่น การเลี้ยงหมู หรือไก่ ทุกบ้านเพื่อไว้ทำพิธีกรรมต่าง ๆ

นกขวัญข้าว (โท่ บี ข้า)

นกขวัญข้าว นี้ชาวปกากะญอจะห้ามไม่ให้ฆ่าเพราะเชื่อว่านกขวัญข้าวนี้เป็นนกเทพเจ้าแห่งข้าว ซึ่งเป็นเทพเจ้าแห่งความอุดมสมบูรณ์

นกพญาไฟ (โท่ บี เบ)

นกพญาไฟ ถือเป็นนกที่ชาวปกากะญอ ไม่ฆ่าและไม่กินอีกชนิดหนึ่ง เพราะเชื่อว่า หากใครพบเจอนกพญาไฟก็ถือว่าจะมีโชคมีลาภ ทำงานเพาะปลูกก็ได้ผลดี

ความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างบ้าน

ในอดีต ชาวปกากะญอจะสร้างบ้านโดยใช้ไม้ไผ่ ซึ่งหากไม้ไผ่กองใดหากมีคนตัดไปสร้างบ้านแล้ว คนอื่นห้ามตัดเพราะชาวปกากะญอถือว่าคนตัดคนแรกเป็นเจ้าของแล้ว

ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ในชุมชนมีประวัติความเป็นมาทางสังคม วัฒนธรรมแตกต่างกันไป ซึ่งประกอบไปด้วย เชื้อชาติ การแต่งกาย ความเชื่อ การดำรงชีวิต ประเพณี ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา

ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ถือเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของชาวปกากะญอ ทั้งยังสามารถมองเห็นได้บ้างในสังคมปัจจุบัน แต่ ศิลปวัฒนธรรมบางอย่างกำลังจะสูญหายไปจากสังคมปกากะญอ หากเราไม่สืบทอดสานต่อศิลปวัฒนธรรมอันดีงามนี้ไว้

ภาษาถิ่น (ลิ)

ภาษากะเหรี่ยงหรือปกากะญอ มีทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตัวเอง ปกากะญอนี้ มีภาษาเขียนอยู่ 2 ชนิดด้วยกันคือ

1. ลิโรเหม่ (Lix moj)

ลิโรเหม่ เป็นภาษาเขียนที่ใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาคริสต์ คือ ใช้เขียนในพระคัมภีร์มีลักษณะคล้ายภาษาอังกฤษ

2. ภาษาเขียนโบราณ (ลิกวา)

ลิกวา นี้เป็นภาษาถิ่นที่มีมาแต่ช้านานลักษณะคล้ายอักษรของพม่าหรือภาษาพื้นเมืองของภาคเหนือของไทย

ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

1. การทอผ้า

ชาวปกากะญอ เป็นชาวเขาที่อยู่ในป่าลึก แต่เดิมถนนหนทางไม่สะดวกเหมือนในปัจจุบัน ชาวปกากะญอ จึงมีการทอผ้าใส่เอง ซึ่งมีลวดลายเป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าตนเอง เช่น ผู้ชาย (เพาะควา) จะใส่เสื้อสีแดง ผ้าสะโพรง ผู้หญิงแต่งงานแล้ว (เพาะหม้อปรุก่า) จะใส่เสื้อสีน้ำเงิน , ผ้าถุงสีแดง ผู้หญิงสาวและเด็ก (หม้อเก๋อนอ) จะใส่เสื้อสีขาวขาว

1.2 การจักสาน

การจักสานถือเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่อยู่คู่ชนชาวปกากะญอ มาตั้งแต่โบราณ เพราะชาวปกากะญอ จะมีการสอนลูกหลานให้รู้จักการจักสานมาใช้ประโยชน์ในครัวเรือน ในบ้านของชาวปกากะญอ เครื่องใช้ส่วนมากก็จะเป็นเครื่องใช้ที่ได้จากการจักสานเป็นส่วนมาก ได้แก่ ก้อ , ซอซี , เซอ์ก๊วะ , ก่อแล , ก่อแลเดอ , แพก้อ , เททอ , กระบี่ , ต่าปลี , ซอคา , โกะ้อาคา , ม่อเจเค๊ะ , เซเกะ , คาเลอคอ เป็นต้น

การจักสาน ชาวปกากะญอ จะสืบทอดโดยสอนกันมาเป็นทอด ๆ ซึ่งหน้าที่ของการจักสานมักจะเป็นหน้าที่ของผู้ชาย โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ซึ่งจะไม่ได้ไปไร่ไปนา จึงอยู่เลี้ยงลูกหลานและช่วยทำอุปกรณ์จากเครื่องจักสานให้ลูกหลานได้ใช้

ในอดีตชาวปกากะญอ จะนำเอาเครื่องจักสานที่ทำขึ้นมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้มาก ซึ่งอุปกรณ์ที่ได้จากการจักสาน จะเป็นอุปกรณ์เครื่องใช้จากการจักสาน จะมีหลายรูปแบบหลายชนิดด้วยกัน ซึ่งบรรพบุรุษได้ออกแบบให้เหมาะสมกับการใช้งานที่สุด การจักสาน มักจะใช้ไม้ไผ่เป็นหลัก ซึ่งไม้ไผ่สามารถจักสานได้หลายอย่างด้วยกัน ดังคุณพ่อเนาะพอ พนากำเนิดสกุล ได้เล่าให้ฟังดังนี้ การจักสานส่วนมากจะนำมาใช้ในครัวเรือน เช่น ใส่ข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ภายในบ้าน

การขับทาบเพลง และคำพังเพย “ทา เดอ ต่าดิ ต่าโด” (Hta dauv tai dif taj do)

“ทา และ ต่าดิ ต่าโด” เป็นภาษาปกากะญอ อาจมีความหมายในภาษาไทยว่า “บทเพลงและคำพังเพย” บทเพลงหรือ “ทา” และคำพังเพย “ต่าดิ ต่าโด” บางครั้งอาจใช้คำเดียวกัน

การละเล่นพื้นบ้าน (ต่าเดอะ)

การละเล่นพื้นบ้านของชาวปกากะญอ ก็จะมีของเล่นตามแบบคนที่อยู่ในป่าเขา ของเล่นส่วนมากมาจากของที่มีอยู่ในธรรมชาติ นำมาดัดแปลงให้เด็กได้เล่นกัน การละเล่นบางอย่างของชาวปกากะญอในปัจจุบันนี้ได้สูญหายไปไม่มีให้เห็นแล้ว การละเล่นพื้นบ้านของ ปกากะญอในแต่ละหมู่บ้านก็จะเล่นคล้าย ๆ กัน ได้แก่

1. โกก่อหว่า เป็นของเล่นที่ทำด้วยไม้ไผ่
2. คลี่ คลี่มีลักษณะคล้ายกังกอน
3. ซิหน้า ซิหน้าหรือปิ่นก้านกล้วย
4. ก้องทบ ก้องทบ เป็นของเล่นที่ทำมาจากไม้ไผ่ที่มีรู
5. เบป้อ เป็นของเล่นคล้ายเครื่องดนตรี
6. บล่ำตุ้ เป็นของเล่นที่ใช้เป่าให้ลูกดอก

7. **บว่าล่อชะ** การเล่นนี้จะใช้คนสองคนดันกัน
8. **ฉว่า ล่อจี** (PAV LAUV CU) เป็นการเล่นงัดข้อ
9. **บะทีล่อชะ** (HTUV) เป็นการเล่นที่ใช้เด็กหลายคน ดึงฝ่ายตรงข้ามไปมา
10. **ว่า ทือ ควิ** (NAVJ TUVRIV) มีลักษณะคล้ายพัลลม
11. **เซหล่าริ** เป็นการเล่นโยไม้ทำเป็นพัลลม
12. **ทะเดอะตำ** เป็นการเล่นทอผ้าของเด็กหญิง

การรำดาบ

การรำดาบ ถือเป็นศิลปวัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่งของชาวปกากะญอที่มีลักษณะเฉพาะตัว การรำดาบเป็นสิ่งที่มิประโยชน์หลายอย่าง นอกจากจะใช้รำในขณะมีเทศกาลสำคัญในหมู่บ้านแล้ว การรำดาบยังเป็นศิลปะการป้องกันตัวที่มีมานาน นอกจากจะรำดาบแล้วยังมีศิลปะการป้องกันตัวอีก ซึ่งหากใครเรียนรำดาบแล้วก็จะเรียนศิลปะการป้องกันตัวควบคู่กันไปเสมอ

การแต่งกาย

การแต่งกายของชนเผ่าปกากะญอจะมีลักษณะเฉพาะของชนเผ่าซึ่งทำให้ผู้คนสังเกตเห็นได้ง่าย ได้แก่

การแต่งกายของผู้ชาย

ผู้ชาย จะใส่เสื้อทอมือสีแดง ค่ายที่ใช้ทอจะเป็นค่ายที่ข้อมสีจากสีธรรมชาติ ได้จากรากไม้อ่อนที่มีสีแดงสด มีลวดลายที่หน้าอก แล้วแต่จะใช้ลวดลายใดก็ได้ ลายเสื้อจะเป็นลายในตัว ไม่มีการปัก กางเกง จะเป็นกางเกงสีดำ เรียกว่าผ้าควินิน ใช้ขมวดเหน็บที่เอว ผ้าคาดหัวสีแดง

การแต่งกายของผู้หญิง

ผู้หญิง ชาวปกากะญอจะแต่งกายตามสถานภาพ คือ

- เด็กและผู้หญิงที่ยังไม่ได้แต่งงาน จะใส่ผ้าทอมือสีขาว ขาวถึงข้อเท้า ทำลวดลายที่หน้าอก และชายผ้าด้วยลวดลายต่าง ๆ โดยใช้ด้ายต่างสีตกแต่งเพื่อความสวยงาม
- หญิงที่แต่งงานแล้ว จะใส่เสื้อสีน้ำเงิน หรือดำ ปักลายเกือบทั้งตัว ด้วยเมล็ดเด็ดยหรือปักลวดลายอย่างสวยงามด้วยด้ายสีอื่น ผ้าถุงสีแดง จากการข้อมสีธรรมชาติ ใส่ลวดลายตามใจชอบ และจะคาดหัวด้วยผ้าสีขาว ปักลวดลายที่ปลายผ้าอย่างสวยงาม

สถานที่สำคัญ

ชุมชนปกากะญอผาหมอน ประกอบไปด้วยหมู่บ้านหลายหมู่บ้านด้วยกัน แต่ละหมู่บ้านจะมีความสวยงาม ซึ่งถูกสร้างโดยธรรมชาติไม่ว่าจะเป็น ภูเขา น้ำตก ป่าไม้ หรือแม้แต่สัตว์ป่า ที่มาแวะเวียนให้เราได้ชื่นชมอยู่เสมอ เป็นที่ภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่น

หมู่บ้านผาหมอน เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ทำให้มีอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี และมีสถานที่สวยงามมากมายตลอดเส้นทางดอยอินทนนท์ซึ่งจะขอแนะนำ ดังนี้

1. สถานที่สำคัญในชุมชน

1.1 โรงเรียน

หมู่บ้านผาหมอน เป็นหมู่บ้านที่โชคดีที่มีโรงเรียนตั้งอยู่ในหมู่บ้าน ให้ลูกหลานได้เรียนหนังสือ โดยไม่ต้องได้เดินทางไปเรียนในหมู่บ้านอื่น โรงเรียนของเราตั้งอยู่ก่อนเข้าสู่หมู่บ้านผาหมอน ประมาณกิโลเมตรที่ 6 จากทางแยกถนนจอมทอง – ดอยอินทนนท์ ซึ่งตั้งอยู่ทางด้านซ้ายมือของถนนเข้าสู่หมู่บ้าน เป็นโรงเรียนขนาดกลาง ซึ่งมีประวัติความเป็นมา ดังนี้

โรงเรียนนิคมไพรผาหมอน อินทนนท์ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่หมู่บ้านชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ริเริ่มก่อตั้งโรงเรียนนี้คือ นายแพทย์บุญส่ง เลขะกุล เลขาธิการนิคมไพรในสมัยนั้น โดยมีความมุ่งหวังให้ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงและเผ่าม้ง ซึ่งอาศัยอยู่อย่างกระจัดกระจายเป็นหย่อมบ้านต่าง ๆ ตามเทือกเขาดอยอินทนนท์ อันประกอบไปด้วย บ้านผาหมอน บ้านหนองหล่ม บ้านอังกาน้อย บ้านท่าฝิ่ง บ้านสบหาด บ้านแม่กลางหลวง และบ้านขุนกลาง ให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอ่านออก เขียนได้ รู้หนังสือไทย และคิดเลขเป็น จึงได้สร้างโรงเรียนแห่งนี้ขึ้น

1.2 วัดนิคมไพรผาหมอน อินทนนท์

หมู่บ้านผาหมอนของเรามีวัดตั้งอยู่ในหมู่บ้านบริเวณใกล้ ๆ กับโรงเรียน วัดเป็นสถานที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านที่นับถือศาสนาพุทธใช้เป็นที่พักพิงใจ ส่วนประวัติการก่อตั้งวัดผาหมอน มีดังนี้

วัดผาหมอน ตั้งอยู่ที่บ้านผาหมอน หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ก่อตั้งเมื่อประมาณต้นปี พ.ศ. 2513 โดยการนำของ นายแพทย์บุญส่ง เลขะกุล ซึ่งเป็นเลขานุการนิคมไพรในขณะนั้น มีวัตถุประสงค์ให้พระธรรมจาริกและพระสงฆ์ เข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาและอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยให้ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงและเผ่าม้ง ที่อาศัยเป็นหย่อมบ้านกระจัดกระจายตามเทือกเขาดอยอินทนนท์

2. สถานที่ราชการที่ตั้งในเขตพื้นที่

ชุมชนบ้านผาหมอน ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติทำให้มีสถานที่ราชการหลายหน่วยงานที่ตั้งขึ้นในเขตพื้นที่บริเวณใกล้ ๆ ที่ตั้งหมู่บ้านผาหมอน โดยแต่ละหน่วยงานก็มีงาน มีหน้าที่แตกต่างกันไป ดังนี้

2.1 ที่ทำการอุทยานแห่งชาติ (กม. 31)

ที่ทำการอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานตั้งอยู่ที่ กิโลเมตรที่ 31 ทางหลวงหมายเลข 1009 สายจอมทอง – อินทนนท์ มีหน้าที่ในด้าน

อนุรักษ์ ป้องกัน ดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ การพักผ่อนหย่อนใจ และการศึกษาค้นคว้าวิจัย ทางด้านธรรมชาติ – วิทยาและชีววิทยา ซึ่งได้รับการประกาศแต่งตั้งให้เป็นอุทยานแห่งชาติ ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 223 ลงในพระราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 89 ตอนที่ 148 ลงวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2515

2.2 หน่วยควบคุมไฟป่าที่ ชม. 5 (คอยอินทนนท์)

หน่วยควบคุมไฟป่าที่ ชม. 5 (คอยอินทนนท์) ตั้งอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติคอยอินทนนท์ บริเวณด้านซ้ายมือของถนนสายอำเภอจอมทอง – คอยอินทนนท์ กิโลเมตรที่ 21 บ้านสบหาด เลขที่ 1 หมู่ที่ 17 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ระบุว่าแผนที่ 4746 – 3 มีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมไฟป่าพื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติคอยอินทนนท์ ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของอำเภอจอมทอง อำเภอแม่แจ่ม อำเภอแม่วาง และกิ่งอำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ เนื้อที่รับผิดชอบตามแผน 482.4 ตารางกิโลเมตร หรือ 301,500 ไร่ โครงการควบคุมไฟป่าจัดทำขึ้นเพื่อสนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ในการป้องกันไฟป่าบริเวณอุทยานแห่งชาติคอยอินทนนท์ กรมป่าไม้จึงได้จัดตั้งโครงการควบคุมไฟป่าคอยอินทนนท์ ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2529

2.3 สถานีวิจัยโครงการหลวงอินทนนท์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ตั้งโครงการหลวงขึ้นเป็นโครงการส่วนพระองค์เมื่อ พ.ศ. 2522 โดยมีคณาจารย์ และข้าราชการจากหน่วยงานต่าง ๆ เป็นอาสาสมัครดำเนินงานวิจัยพืชเมืองหนาว เพื่อให้ชาวเขาปลูกทดแทนฝิ่นและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของมูลนิธิโครงการหลวง มีดังนี้

1. ช่วยชาวเขาเพื่อมนุษยธรรม
2. ช่วยชาวไทยลดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ คือ ป่าไม้ ต้นน้ำลำธาร
3. กำจัดการปลูกฝิ่น
4. รักษาดินและใช้พื้นที่ให้ถูกต้อง
5. ผลิตพืชผลเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ประเทศ

สถานีวิจัยโครงการหลวง ตั้งอยู่ในเขตบ้านขุนกลาง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทองเชียงใหม่ มีหน้าที่ส่งเสริมการปลูกพืชทดแทนฝิ่น ถ่ายทอดวิชาความรู้ทางการเกษตรแผนใหม่ เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้สูงขึ้น ปรับปรุงฐานะความเป็นอยู่ของชาวเขาให้ดีขึ้น ตลอดจนป้องกันการบุกรุกทำลายป่าไม้ ต้นน้ำลำธาร โดยให้เกษตรกรหันมาทำการเกษตรแบบถาวร

ด้านงานวิจัย

สถานีคอยอินทนนท์ ได้มีงานวิจัยหลัก ๆ ดังนี้

1. งานวิจัยไม้ดอก ดำเนินงานศึกษาในเรื่องต่าง ๆ เช่น การศึกษา การปลูกเลี้ยงหน้าวัว เฮอร์บีร่า เพื่อตัดดอกศึกษาและคัดเลือกพันธุ์โปรเทีย ลิวกาเคนดรอนลิวกอสเปอร์มัน การศึกษาและคัดเลือกพันธุ์แอสเทอร์ อัลส้โตรมีเรีย การขยายพันธุ์เยอบีร่า หน้าวัว เบญจมาศ โดยวิธีเลี้ยงเนื้อเยื่อในงานส่งเสริมการนำพันธุ์พืชจากต่างประเทศ เพื่อเป็นไม้ตัดดอกชนิดใหม่

2. **งานวิจัยผัก** นำเทคนิคการปลูกผักแบบใหม่มาทดสอบ เช่น การผลิตผักในสายละลาย **Hydroponic** การปลูกผักโดยการให้ปุ๋ยทางน้ำ การปลูกผักในอินทรีย์วัตถุ และงานวิจัยผักชนิดใหม่

3. งานวิจัยสตรอเบอร์รี่พันธุ์พระราชทาน

4. งานวิจัยไม้ผล ได้แก่ กีวีฟรุต พืช

5. งานวิจัยกาแฟอราบิก้า

6. งานวิจัยพืชไร่ ได้แก่ ลิ้นิน ถั่วอะซูกิ

งานขยายพันธุ์พืช

จัดตั้งห้องขยายพันธุ์พืช เพื่อดำเนินการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ เพื่อขยายพันธุ์พืชสร้างพันธุ์พืชปลอดโรค เลี้ยงเนื้อเยื่อเพื่อปรับปรุงพันธุ์ สร้างพันธุ์พืชใหม่ตรงตามลักษณะความต้องการของผู้ใช้

งานด้านการผลิต

1. งานผลิตไม้ดอกไม้กระถาง เพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

2. งานผลิตไม้ผล

3. งานขยายพันธุ์สตรอเบอร์รี่พันธุ์พระราชทาน 70

4. งานผลิตปุ๋ยหมัก

5. งานผลิตพืชไร่

6. งานผลิตพืชผัก

งานส่งเสริมอาชีพเกษตรกร

งานส่งเสริมที่ทำรายได้ให้แก่เกษตรกร คือ งานส่งเสริมไม้ดอกไม้กระถาง ได้แก่ กุหลาบ เฮอร์บีร่า งานส่งเสริมผัก เช่น ชุกินี พริกหวานเหลือง แดง เขียว งานส่งเสริมไม้ผล ได้แก่ พืช สาลี่ พลับ โอโคโนงโก บ๊วย

นอกจากนี้ยังมีงานส่งเสริมพืชอื่น ๆ ที่เป็นการส่งเสริมรายได้แก่เกษตรกร ได้แก่ องุ่น สตรอเบอร์รี่ กาแฟ และลิ้นิน เป็นต้น

งานพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

เน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านพึ่งตนเอง เช่น การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรในโรงเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนปลูกผักและดอกไม้จำหน่าย เพื่อนำเงินเป็นกองทุนอาหารกลางวัน จัดตั้งองค์กรเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านแม่กลาง ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบการปลูกป่า ฟื้นฟูป่าธรรมชาติ จัดทำแนวกันไฟ จัดเวรยามเพื่อสนับสนุนการดับไฟป่าของสถานีควบคุมไฟป่าดอยอินทนนท์ จัดตั้งกลุ่ม อปพร. กลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มแม่บ้าน กลุ่ม อสม. นอกจากนี้กลุ่มประชาอาสาเพื่อสนับสนุนมูลนิธิโครงการหลวงยังได้จัดหน่วยแพทย์อาสาออกบริการตรวจสุขภาพ ตัดผมและแจกของแก่ชาวบ้านเป็นประจำทุกปี

สถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่น

สถานที่ท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติคอยอินทนนท์ มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามมากมาย ดังนั้น เราซึ่งอยู่ในพื้นที่นี้ มีความภาคภูมิใจและมีความยินดีที่จะขอกล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในเขตอุทยานแห่งชาติคอยอินทนนท์ ดังนี้

1. น้ำตกวชิรธาร หรือน้ำตกสายรุ้ง หรือน้ำตกเจ็ดสี หรือน้ำตกตาดฆ้องโยง

อยู่ที่ กิโลเมตรที่ 20 จะมีทางเข้าอยู่ 2 เส้นทาง เส้นทางรถยนต์เข้าไปประมาณ 600 เมตร ทางขวามือมีลานจอดรถ และเส้นทางเดินเท้าลงสู่ น้ำตก ระยะทาง 350 เมตร น้ำตกวชิรธารมีลักษณะเป็นน้ำตกขนาดใหญ่ มีชื่อเดิมว่า “น้ำตกตาดฆ้องโยง” เป็นน้ำตกที่มีสายน้ำตกกระทบโขดหินมีเสียงดังกึกก้องไปไกลแสนไกล กระแสน้ำไหลลงมาจากหน้าผาสูงประมาณ 40 เมตร ผั่งตรงข้ามเป็นหน้าผาสูงชัน ยามเที่ยงวันดวงอาทิตย์สาดส่องลงมาจะกระทบกับละอองน้ำทำให้เกิดเป็นประกายรุ้งกินน้ำ จึงทำให้น้ำตกแห่งนี้มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “น้ำตกสายรุ้ง”

2. น้ำตกสิริธาร (กม. 23)

เป็นน้ำตกที่สวยงามอีกแห่งหนึ่ง ที่เปิดให้ท่องเที่ยวแห่งใหม่ เมื่อ 18 มีนาคม 2545 นี้เอง อยู่ด้านซ้ายมือเดินเข้าไปประมาณ 30 เมตร ก็จะพบน้ำตกสิริธารที่สวยงามไม่น้อยและอยู่ใกล้กับทางแยกเข้าหมู่บ้านผาหมอน

3. น้ำตกสิริภูมิ

บริเวณกิโลเมตรที่ 31 ติดกับสถานีวิจัยโครงการหลวงจะมีน้ำตกสิริภูมิลักษณะของน้ำตกเป็นสายน้ำสองสายไหลคู่กันลงมาจากหน้าผาอันสูงชัน ซึ่งเดิมเรียกว่าน้ำตกสองพี่น้อง หรือน้ำตกเลาลี ตามชื่อของชาวเขาเผ่าม้งซึ่งเป็นหัวหน้าหมู่บ้าน และต่อมา มรว.จักรทอง ทองใหญ่ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ขนานนาม น้ำตกใหม่ว่า “น้ำตกสิริภูมิ”

4. กลุ่มน้ำตกแม่ปาน (กม. 6)

ถนนอินทนนท์ – แม่แจ่ม กม. 37.5 เป็นที่ตั้งด่านตรวจเช็คบัตรค่าธรรมเนียมขึ้นสู่ยอดคอยอินทนนท์ ทางแยกด้านซ้ายมือ เป็นเขตท้องที่อำเภอแม่แจ่ม เส้นทางนี้ด้านขวามือมีน้ำตกแม่ปานระยะทาง 3 กม. มีน้ำตกที่น่าสนใจหลายจุด เช่น น้ำตกแม่ปาน น้ำตกธารทอง น้ำตกแท่นสังข์ น้ำตกสองพี่น้อง และอบน้อย ภายในบริเวณน้ำตกมีเส้นทางเดินเท้าเที่ยวชมน้ำตกจุดต่าง ๆ

5. จุดชมวิว (กม. 41)

อยู่ทางซ้ายมือเป็นเส้นทางเดินเท้าระยะทาง 30 เมตร เป็นจุดที่สามารถมองดูพระอาทิตย์ขึ้นและตก จะพบกับความสวยงามตระการตาแปลกกว่าที่อื่นใด

6. พระมหาธาตุนภเมทนีดล และพระมหาธาตุนภพลภูมิสิริ

กิโลเมตรที่ 41.5 ทางแยกซ้ายมือระยะทาง 30 เมตร เป็นสถานที่ที่กองทัพอากาศของประเทศได้จัดสร้างขึ้นเพื่อถวายแด่องค์พระสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในวาระมีพระชนม์มายุครบ 60 พรรษา เจริญส่วนบนสุดเป็นรูปทรงยอดปลีสีทองรองรับกลีบบัวบาน บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และภายในห้องโถงรูปทรงแปดเหลี่ยมเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปางประทานพร ทำด้วยหินแกรนิต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทาน

นามว่า “พระบรมศาสดา นามินทรมหาจักรีราชอนุสรณ์ สัจฉิพรรษาสถาพรพิพัฒน์” และพระพุทธรูปที่ประดิษฐานในพระมหาธาตุณภพภูมิสิรินันต์สลักด้วยหินหยกขาว พระราชทานนามว่า “พระพุทธรูปสิริกิติ์ที่ขามมุงคล”

7. เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติกัวแม่ปาน (กม. 42)

อยู่ทางด้านซ้ายมือเป็นเส้นทางเดินเท้าระยะทาง 3 กม. เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสกับธรรมชาติโดยแท้จริง แต่ก่อนการเดินทางจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ที่ทำการอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ก่อน เพื่อป้องกันอันตรายและป้องกันรักษาสภาพพื้นที่ป่าให้ไว้เป็นมรดกสืบไป

8. ศูนย์บริการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดอยอินทนนท์

นายชาติ สว่างธรรมกุล ได้เล่าถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แม่กลางหลวง ดังนี้

ประวัติความเป็นมา

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านแม่กลางหลวง ได้เริ่มต้นจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ดอยอินทนนท์ ฝ่ายนันทนาการท่องเที่ยว ได้ให้คำแนะนำกับผู้นำชุมชนและกลุ่มผู้สนใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากนั้นชุมชนได้มีการรวมตัวกันได้แก่หมู่บ้านแม่กลางหลวง บ้านอ่ากาน้อย บ้านหนองหล่ม และบ้านผาหมอน

ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 ได้มีการตั้งศูนย์ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านแม่กลางหลวง โดยใช้พื้นที่บ้านแม่กลางหลวงเป็นที่ตั้งศูนย์ และเริ่มมีการดำเนินงานโดยยึดรูปแบบสหกรณ์ในการทำงาน ต่อมาได้จัดสร้างที่พัก จุดประชาสัมพันธ์ จุดรักษาความปลอดภัย โรงอาหาร และบริการเดินนำเที่ยวเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ชมวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวที่ให้บริการนักท่องเที่ยว

ทางศูนย์บริการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้เปิดให้บริการด้านแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ร่วมกับหน่วยงานอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ได้แก่

1. เส้นทางดูนกศึกษาธรรมชาติน้ำตกผาดอกเสี้ยว
2. เส้นทางดูนกศึกษาธรรมชาติดอยหัวเสือ
3. ศึกษาวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น

9. บริเวณกิโลเมตรที่ 26 บ้านแม่กลางหลวง มีบ้านพักและเต็นท์บริการเป็นส่วนหนึ่งของโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดอยอินทนนท์ เป็นการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

10. และบ้านผาหมอน กิโลเมตรที่ 24 เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศึกษานิเวศและวัฒนธรรมแบบยั่งยืน โดยระบบการจัดการของชุมชนพื้นที่ดอยอินทนนท์อีกแห่งหนึ่งในอนาคต

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชน

ชุมชนผาหมอน เป็นชุมชนที่โชคดีที่มีธรรมชาติอันสวยงาม ซึ่งบรรพบุรุษของเราสามารถรักษาความสวยงามนี้เองไว้ได้จนถึงทุกวันนี้ ดังนั้นชุมชนผาหมอนหลายห้อมบ้านจึงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่เปิดบริการให้คนจากที่ต่าง ๆ ได้มาเที่ยวชมความงาม ซึ่งหาได้ยากในยุคปัจจุบัน

มูลนิธิโครงการหลวง เป็นหน่วยงานอีกหน่วยงานหนึ่งขึ้นมาเพื่อดูแลส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนของเรา ซึ่งมีวิธีการจัดการกับแหล่งท่องเที่ยวโดยให้ชุมชนเป็นผู้ดูแล จัดการเอง ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของเรา เราจึงมีโอกาสเข้าไปบริหารจัดการเอง

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้ เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ไม่มีการสูญเสียความเป็นธรรมชาติ เป็นการท่องเที่ยวที่จะพยายามกระทบกระเทือนความเป็นธรรมชาติให้น้อยที่สุด แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้ ในชุมชนผาหมอน มีอยู่ด้วยกัน 2 แห่งแรก คือ

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านแม่กลางหลวง
2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านผาหมอน

สภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

สภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมที่พบอยู่ทั่วไปในโลกนี้เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อมนุษย์และสัตว์ เช่น ป่าไม้ อากาศ น้ำ ดิน ฯลฯ

สภาพแวดล้อมในชุมชน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ดังนั้นเราควรช่วยกันอนุรักษ์และรู้จักพัฒนาให้ดีขึ้น เพราะสิ่งเหล่านี้ล้วนแต่ให้คุณประโยชน์ทั้งสิ้น ถ้าเราไม่รู้จักนำมาใช้ให้ถูกวิธี หรือใช้กันอย่างไม่มีขอบเขตตลอดจนไม่รู้จักประหยัดแล้วก็จะเกิดโทษหรือปัญหาต่าง ๆ ในภายหลังได้

ทรัพยากรธรรมชาติ

หมายถึง สรรพสิ่งทั้งหลายที่ธรรมชาติได้สร้างไว้ ซึ่งมนุษย์สามารถหยิบฉวยมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีพได้ ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ พืชหญ้า สัตว์ป่า แร่ธาตุ อากาศ สถานที่นันทนาการ และมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติที่ปรากฏอยู่ สามารถแยกได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ไม่หมด ได้แก่ อากาศ น้ำ
2. ทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถบำรุงรักษาให้คงสภาพอยู่ได้ หรือนำมาใช้ใหม่ได้ ได้แก่ ดิน ป่าไม้ พืชหญ้า สัตว์ป่า และพลังงาน มนุษย์
3. ทรัพยากรธรรมชาติสิ้นเปลือง เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่นำมาใช้แล้วหมดเปลืองไป ไม่สามารถนำมา

ตัดแปลงหรือบูรณะเพื่อนำมาใช้ได้อีก เช่น แร่ธาตุ และทิวทัศน์ที่สวยงาม

บ้านผาหมอน เป็นหมู่บ้านที่มีที่ตั้งอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ ที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง ลักษณะภูมิประเทศของบ้านผาหมอน ประกอบไปด้วยภูเขา ป่าไม้ ลำห้วย หุบเขา แม่น้ำ ซึ่งสิ่งที่กล่าวมาเป็นทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์

ถ้าเรามองลงลึกลงไปชุมชนนั้นชุมชนได้แบ่งการใช้ทรัพยากรไว้อยู่ 5 ระดับใหญ่ๆ เราสามารถอธิบายได้ดังนี้ ซึ่งแต่ละระดับมีความสำคัญที่แตกต่างกันไป

1. เขตชุมชน ชุมชนประกอบไปด้วยอาคารสิ่งปลูกสร้าง อาคารบ้านเรือน ที่พักพิงของสัตว์เลี้ยง ที่เก็บข้าว ยุ้งฉาง ผักสวนครัวข้างบ้าน ถนนหนทางเส้นทางเดินชอยต่างๆ ซึ่งส่วนนี้อยู่ในบริเวณชุมชนทั้งสิ้น

2. เขตสิ้นสุดการก่อสร้าง เขตสิ้นสุดการก่อสร้างนั้นเป็นกฎเกณฑ์ของหมู่บ้านที่ทางผู้นำนั้นได้กำหนดเอาไว้อย่างชัดเจน เขตสิ้นสุดการก่อสร้างนั้นมีความสำคัญต่อชุมชนอย่างมากต่อระบบนิเวศชุมชน รวมไปถึงการดำเนินกิจกรรมด้านพิธีกรรมประเพณี และยังเป็นแหล่งด้านการอนุรักษ์ที่ดีที่สุดในระบบรอบๆ ไร่ตัวชุมชนของชาวปกากะญอ ซึ่งแหล่งเขตด้านการอนุรักษ์นั้นอันประกอบไปด้วย เช่น ป่าอนุรักษ์ “ป่าเดปอ” ป่าอนุรักษ์ต้นไม้ประจำบ้าน เขตป่าอนุรักษ์เขต “ป่าช้า” แหล่งน้ำเขต “นาที” (ผืนน้ำ) แหล่งเขตป่าสามแยก ซึ่งป่าส่วนนี้เป็นป่าที่มีอิทธิพลต่อคนในชุมชนทั้งสิ้น ชุมชนจะให้ความสำคัญและให้ความสำคัญต่อบริเวณดังกล่าวอย่างมาก
3. เขตพื้นที่ทำกิน เขตพื้นที่ทำกินนั้นอันประกอบไปด้วย พื้นที่เพาะปลูก เช่น นาขั้นบันได สวนเพาะปลูก ผลไม้ยืนต้น สวนเพาะปลูกพืชตระกูลถั่วอายุสั้น และแปลงเพาะปลูกดอกไม้ต่างๆ
4. เขตป่าอนุรักษ์แบบใช้สอย เขตป่าอนุรักษ์แบบใช้สอยนั้นเป็นเขตป่าที่มีความสำคัญต่อชุมชนอย่างมากที่ชุมชนให้เป็นป่าที่ต้องมีแนวการอนุรักษ์ไว้ให้เห็นอย่างชัดเจน คือ มีเขตป่าบริเวณที่ใช้สอยอย่างเป็นระบบ ป่าที่นำเอามาใช้นั้นต้องเป็นไปในแนวที่เพื่อการใช้สอยเท่านั้น เขตป่าส่วนที่สอง คือ เขตป่าอนุรักษ์ต้องห้าม บริเวณป่าดังกล่าวอันประกอบไปด้วยป่าต้นน้ำ ป่ากุ่ม ป่าช้า ป่าเดปอ (ป่าบริเวณน้ำซึมที่มีความชื้นสูง และมีสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำอาศัยอยู่เช่น กบ ซาลาแมนเดอร์)
5. เขตป่าอนุรักษ์ขั้นเอก เขตป่าอนุรักษ์ขั้นเอกนั้นเป็นเขตป่าที่อยู่สูงสุดของชุมชน ซึ่งชุมชนเรียกป่านี้ว่า “เกอเนอหมือ” (ป่าหญิง) ป่าหญิงนั้นคนปกากะญอถือว่าเป็นเขตป่าที่ห้ามแตะต้องเป็นอันขาด ป่าบริเวณดังกล่าวจะเป็นป่าที่ให้ต้นกำเนิดของแหล่งน้ำที่สำคัญ และเป็นที่อยู่ของสัตว์ใหญ่ ซึ่งชุมชนจะให้ความสำคัญนับถือป่าดังกล่าวเป็นที่หนึ่งกว่าป่าใดๆ

ซึ่งป่าเขตของชุมชนดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นเขตบริเวณป่าที่มีความสำคัญต่อชุมชนอย่างมาก และแต่ละเขตทำหน้าที่แตกต่างกันไป นับว่าเป็นภูมิปัญญาที่นายกองที่สามารถบ่งบอกให้คนในชุมชนของปกากะญอเข้าใจการแบ่งป่าอย่างน่าทึ่ง น่าจะเป็นบรรทัดฐานของนักวิชาการทั้งของชาวต่างชาติและเมืองไทยได้อย่างดี แต่จะมีใครที่ยกย่องหรือยอมรับนั้นเป็นสิ่งที่น่าคิด เพราะมีคำว่าศักดิ์ศรีคำคือ ไร่อยู่ โดยรวมแล้วเราคนไทยเองไปยอมรับความรู้ของฝรั่งมากกว่าความเป็นภูมิปัญญาไทยมากกว่าแต่ไหนแต่ไรแล้ว อาจเป็นเพราะวิทยาการแนวทางการพัฒนานั้นฝรั่งเดินไปได้เร็วกว่าเสียจนไม่เข้าใจว่าที่จริงแล้วระบบนิเวศนั้นมันคือแนวทางวิถีธรรมชาติที่แท้จริงที่ไม่มีใครสามารถเอาชนะได้ ไม่ว่าวิวัฒนาการของคนนั้นจะเดินไปไกลแค่ไหน มนุษย์นั้นไม่มีวันที่จะเอาชนะระบบธรรมชาติไปได้หรอก

ป่าไม้

ในพื้นที่ของชุมชนผาหมอน จัดได้ว่าอยู่ในเขตพื้นที่สูง มีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ คือ ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สร้างความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ ทรัพยากรป่าไม้เป็นตัวดูดซับความชื้นในอากาศเป็นตัวกักเก็บน้ำจากฝน และปล่อยน้ำลงสู่ลำห้วยให้น้ำไหลตลอดปีและเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าชนิดต่าง ๆ

หากเราเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านหนองหล่ม ผาหมอน สิ่งแรกที่ผู้คนพบเห็นจะชื่นชมและประทับใจเป็นอย่างยิ่ง คือ สภาพป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ต้นไม้ที่เติบโตเต็มที่เรียงรายตลอดเส้นทางที่เราเดินทางมาบ้านผาหมอน มีธรรมชาติอันสวยงามทั้งป่าไม้ น้ำตก และสัตว์ป่าที่ยังสามารถมองเห็นได้ เช่น นกสวยงาม หรือสัตว์ป่าเล็ก ๆ

ป่าไม้ตามลักษณะภูมิประเทศของภาคเหนือ ป่าไม้มี 2 ลักษณะ คือ ประเภทป่าไม้ผลัดใบ และประเภทป่าผลัดใบ

-ป่าไม้ผลัดใบ

ต้นไม้ส่วนใหญ่มีใบสีเขียวตลอดปี ไม่มีการทิ้งใบทั้งลำต้น ป่าไม้ผลัดใบในภาคเหนือที่พบ คือ

- **ป่าดิบเขา** พบบริเวณพื้นที่สูงตั้งแต่ 1,000 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลขึ้นไป มีเมฆหมอกปกคลุมอยู่เกือบตลอดทั้งปี พันธุ์ไม้ที่เด่นชัด คือ ก่อชนิดต่างๆ

- **ป่าสนเขา** พบกระจายอยู่บริเวณภูเขาที่เป็นดินตื้นเป็นหย่อม ๆ สนในภาคเหนือมี 2 ชนิด คือ สนสองใบ หรือสนเปลือกดำ หรือสนเกี้ยว และสนสามใบ หรือสนเปลือกแดง

- **ป่าดิบแล้ง** พบบริเวณที่ต่ำกว่า 1,000 เมตร ลงมา และเป็นพื้นที่ที่ใกล้ลำห้วย หรือมีความชื้นมาก พันธุ์ไม้ที่พบคือ ยางนา ยางแดง ตะเคียน เป็นต้น

ป่าผลัดใบ

มีลักษณะเด่น คือ ต้นไม้จะผลัดใบเพื่อหยุดการเจริญเติบโตในช่วงฤดูแล้ง ราวเดือน มกราคม – กุมภาพันธ์ และแตกใบใหม่เมื่อถึงฤดูฝนราวเดือนพฤษภาคม ป่าผลัดใบสามารถแยกออกเป็น 2 ชนิด คือ

- **ป่าเบญจพรรณ** หรือป่าผสมผลัดใบ มีพันธุ์ไม้ที่มีค่าหลายชนิด ได้แก่ สัก แดง มะค่า ตะแบก เป็นต้น

- **ป่าเต็งรัง หรือป่าแพะ** เป็นพันธุ์ไม้ที่ทนไฟ ขึ้นในภูมิประเทศที่เป็นดินทราย หรือดินลูกรัง พันธุ์ไม้ที่เด่น ได้แก่ เต็ง (เปา) รัง (แะ) เหียง พลวง สัก เป็นต้น

ทรัพยากรสัตว์ป่า

ทรัพยากรสัตว์ป่า มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศน์โดยตรง มีส่วนช่วยในการขยายพันธุ์ของพืช การย่อยสลายซากพืช การควบคุมปริมาณสัตว์บางชนิด โดยธรรมชาติ แต่มนุษย์มองเห็นสัตว์ป่าเป็นอาหาร เป็นสินค้า และเครื่องเล่นทางเกมกีฬา ความคิดดังกล่าวทำให้สัตว์ป่าถูกล่า ประกอบกับถิ่นที่อยู่อาศัยคือป่าไม้ก็ลดลง จึงทำให้สัตว์ป่าบางชนิดสูญพันธุ์ไป

สัตว์ป่าชนิดต่าง ๆ และขนาดต่าง ๆ จะมีความแตกต่างกันทั้งจำนวนและชนิดของสัตว์ป่า ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะของป่าไม้ พืชอาหารสัตว์ ลักษณะภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ประเภทของสัตว์ป่า ในที่มีอยู่ในพื้นที่ดอยอินทนนท์ จากเอกสารที่สำรวจจากหน่วยควบคุมไฟป่าแยกออกมาได้ดังนี้

1. **นกป่า** พบในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 364 สายพันธุ์ แยกเป็นนกประจำถิ่น 255 ชนิด และนกอพยพย้ายถิ่นอีกจำนวนไม่น้อยกว่า 109 ชนิด
2. **สัตว์เลื้อยคลานด้วยนม** ที่พบเห็นได้มีอยู่ 39 ชนิด เช่น กระต่าย กระแต เม่น อีเห็น ชะมด ชะนิมือ ยาว ลิงแสม ค่างแว่น หมูป่า เก้ง กวางป่า เลียงผา หมิวาย และเสือดอโคร่ง (พบครั้งสุดท้ายเมื่อปี 2530)

3. **สัตว์เลื้อยคลาน** พบไม่น้อยกว่า 29 ชนิด เช่น กิ้งก่าหัวแดง จิ้งเหลนน้ำ ตุ๊กแก กิ้งก่าบิน เต่าหก เต่าปูลู งูเหลือม งูเห่า งูจงอาง เป็นต้น
4. **สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ** พบเป็นได้มี 14 สายพันธุ์ ส่วนใหญ่พบในช่วงฤดูฝน ช่วงฤดูแล้งมักหลบซ่อนหรือจำศีล เช่น กบ เขียด อึ่ง คางคก ปาด กระทั่ง (ซาลาแมนเดอร์) ชาวเขาเรียก อะอะเอะ ส่วนสัตว์ป่าในชุมชนบ้านผาหมอน ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่า เมื่อในอดีตสัตว์ป่ามีให้เห็นมากมายทั้งสัตว์ป่าน้อยใหญ่ เช่น ช้างป่า หมูป่า เก้งกวาง เสือ ลิง ชะนี ไก่ป่า เต่าดำ เต่าทอง นกหลากหลายชนิด แต่ในปัจจุบันนี้ สัตว์ป่าเริ่มจะหายากและลดน้อยลงที่เหลือให้เห็นก็จะเป็นสัตว์ป่าขนาดเล็ก เช่น ไก่ป่า นกต่าง ๆ และประเภทสัตว์เลื้อยคลานและแมลง

แหล่งน้ำ

น้ำ เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งที่เราจะขาดไม่ได้ เพราะชาวปกากะญอประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก จึงทำให้แหล่งน้ำมีความสำคัญมากสำหรับชาวบ้าน แหล่งน้ำในชุมชนบ้านผาหมอนประกอบด้วยแหล่งน้ำ 2 ลักษณะ คือ

1. **แหล่งน้ำธรรมชาติ** ได้แก่ ลำห้วยที่ไหลผ่านบริเวณหมู่บ้าน

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ได้แก่ น้ำประปา และอ่างเก็บกักน้ำ ซึ่งมีแหล่งเก็บน้ำอยู่หลายบ่อทั้งในบ้าน

สมุนไพรชุมชน

พืชสมุนไพร ในชุมชน มีอยู่หลายชนิด บางชนิดก็เป็นพืชที่มีอยู่ในป่าแต่บางชนิดก็สามารถหาได้ง่ายในหมู่บ้านนั่นเอง

เศรษฐกิจชุมชนปัจจุบัน

ผาหมอนและห่อมบ้านต่าง ๆ ในสมัยก่อน ในเขตคอยอินทนนท์เกือบทุกห่อมบ้าน เป็นชุมชนชาวเขาที่เดิมประกอบอาชีพทำไร่หมุนเวียน ทำไร่ฝิ่นบ้างไม่มากเพื่อการยังชีพ ยกเว้นชาวเขาเผ่าม้งในเขตบริเวณคอยอินทนนท์สมัยก่อนจะเป็นกลุ่มชาวเขาที่ทำไร่ฝิ่นในการดำรงชีพ แต่ ณ. ปัจจุบันนั้นฝิ่นหมดไปจากชุมชนแล้ว ซึ่งการทำไร่ข้าว การทำนาข้าวผลผลิตเพียงแค่เก็บไว้กินตลอดปี บรรพบุรุษเล่าว่า ชาวปกากะญอจะปลูกข้าวทั้งข้าวไร่และข้าวนา นอกจากจะปลูกข้าวแล้วก็จะปลูกพืชอื่นแซมเอาไว้ เช่น พริก มะเขือ ฟักทอง ผักกาด เพื่อพอได้รับประทาน และถ้าหากไม่พอก็จะต้องซื้อข้าวจากพื้นราบมากิน

นับว่าบ้านผาหมอนและห่อมบ้านในเขตพื้นที่คอยอินทนนท์ โชคดีที่มีหน่วยงานจากมูลนิธิโครงการหลวง มาดูแล ให้ความช่วยเหลือด้านการประกอบอาชีพของชาวบ้าน โดยเข้ามาส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจให้กับชาวบ้าน มีการส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาอบรมสาธิตให้ความรู้แก่ชาวบ้านเกี่ยวกับการปลูกพืชเมืองหนาว โดยการปลูกพืชดังกล่าวทางมูลนิธิโครงการหลวง ก็จะรับซื้อจากชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านผาหมอนและใกล้เคียงมีรายได้จากการทำอาชีพใหม่ที่ส่งเสริมโดยมูลนิธิโครงการหลวง

ชาวบ้านผาหมอนหลายคนที่มีฐานะดีขึ้น เพราะการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่ได้รับการส่งเสริมจากการปลูกพืชเศรษฐกิจดังกล่าว เช่น การปลูกดอกไม้เพื่อจำหน่าย ได้แก่ ดอกเยอร์บีร่า ลิลลี่ เบญจมาศ และดอกไม้อื่นที่โครงการหลวงได้มาแนะนำนอกจากนี้ยังมีการปลูกผักต่าง ๆ เช่น ชูกินนี่ แครอท ซึ่งเจ้าหน้าที่จากโครงการหลวงจะดูแลช่วยเหลือแนะนำตลอดระยะเวลาการปลูกจนหลังการเก็บเกี่ยว

คุณบุญทา พุกขาลิมพลี เกษตรกรบ้านผาหมอน เป็นผู้ที่ประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพปลูกดอกไม้ และปลูกพืชที่ทางโครงการหลวงให้การส่งเสริม คุณบุญทา เล่าถึงวิธีการปลูกพืชต่าง ๆ ที่ตัวเองประสบผลสำเร็จเป็นราย ๆ

พืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้กับชาวบ้านผาหมอนและหมู่บ้านใกล้เคียง แยกออกได้ดังนี้

1. ดอกไม้สด ได้แก่ (ดอกไม้ทำรายได้อันดับหนึ่งของชุมชน)

- ลิลลี่ - สเตติส -เยอร์บีร่า -หน้าวัว
- ดอกผีเสื้อ - ดอกแกลดิโอลัส - ยิบโซฟีล่า

2. ดอกไม้แห้ง ได้แก่ ยิบโซโซโซโซ - สเตติส - ไฮเดลเบิร์ก

3. กาแฟ พันธุ์อาราบิก้า ที่ดอยอินทนนท์ คุณภาพของกาแฟระดับ Premium quality

4. พริกหวาน สีต่าง ๆ เช่น พริกหวานสีแดง เขียว เหลือง

5. พลับ เป็นผลไม้ที่ให้ผลผลิตได้ทุกปี มีรสหวาน แต่ต้องผ่านวิธีการอบก่อนถึงจะทานได้

6. ชูกินนี่ เป็นพืชผลที่ทางโครงการหลวงให้ปลูก ให้ผลผลิตเป็นผลคล้ายฝักเขียวและเหลือง

7. กะหล่ำปลี ไม่เป็นที่นิยมปลูกแล้วปัจจุบัน เพราะมีผลลบต่อระบบนิเวศรอบชุมชน และพี่น้องคนพื้นราบ เพราะต้องใช้สารเคมีมากในการควบคุมศัตรูพืช

การปลูกพืชเหล่านี้ก็จะมีเทคนิคการปลูกที่ให้ได้ผลผลิตดี นายบุญทา จึงเล่าถึงวิธีการปลูกพืชแต่ละชนิด ซึ่งเจ้าหน้าที่โครงการหลวงได้สอน สาธิต วิธีการปลูกพืชผักเศรษฐกิจให้ได้ผลผลิตดี

รายได้ของชาวบ้านจากการที่ปลูกพืชและไม้ดอกไม้ที่โครงการหลวงส่งเสริมสนับสนุนกลายเป็น พืชผักเศรษฐกิจ สามารถทำให้ชาวบ้านผาหมอนและใกล้เคียงมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งมาจากการขายพืชผักเศรษฐกิจ และอีกส่วนหนึ่งมาจากการทำงานรับจ้างในไร่สวนของผู้ที่ปลูกพืชผักเหล่านี้

วิธีในการปลูกพืชผักเศรษฐกิจจะมีเทคนิควิธีการปลูกตามหลักวิชาการเกษตรและต้องดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี จึงจะทำให้ได้ผลผลิตดี ดังนั้นการปลูกพืชดังกล่าวจึงต้องศึกษา เรียนรู้ วิธีการปลูกให้เข้าใจและปฏิบัติตามอย่างสม่ำเสมอ จึงจะประสบผลสำเร็จในอาชีพนี้ ซึ่งผลผลิตที่ได้ก็จะส่งขายให้มูลนิธิโครงการหลวง และอีกส่วนหนึ่งก็ขายให้ท้องตลาดทั่วไป

บทที่ 5

ศักยภาพชุมชนที่เอื้อต่อการจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ข้อมูลนี้ได้เก็บเรียบเรียงจากงานวิจัย ซึ่งทีมงานวิจัยท้องถิ่นได้สรุปเนื้อหาของงานวิจัยเพื่อนำเนื้อหาของงานวิจัยดังกล่าวนำไปพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดความเหมาะสมต่อชุมชนของตนเอง นับว่าเนื้อหาของงานวิจัยดังกล่าวเป็นประโยชน์ชุมชนบ้านผาหมอนเป็นอย่างมาก ในเนื้อหาของงานวิจัยนี้เรานั้น ได้ค้นพบคำตอบตามหัวข้องานวิจัยที่เราได้ตั้งความคาดหวังไว้ตามข้อมูลที่เราได้ เราจึงสามารถนำข้อมูลดังกล่าวเอาไปใช้อย่างเกิดความเหมาะสมต่อชุมชนของเราและนำไปสู่การบริหารจัดการแนวทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเป็นรูปแบบตามฉบับของชุมชน ซึ่งเราได้จำแนกส่วนต่างๆไว้ดังนี้ว่า “ชุมชนกับความชำนาญเฉพาะทาง”

การเกษตรชุมชน : Agricultural

ประเพณีวัฒนธรรม : Cultural

ป่านิเวศศึกษา
Environmental

สมุนไพรชุมชน: Herbat

การจักสาน
Karen Basket Weaving

การทอผ้าชุมชน
Karen cloth weaving

การเกษตรชุมชน

ชุมชนแคว้น “มีกะลือ” เป็นชุมชนที่มีการเกษตรมาช้านาน ตั้งแต่มีการอพยพมาใหม่ ๆ ชาวปกาก่อญอเป็นชนเผ่าที่อาศัยการเกษตรในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะข้าว คือ ปัจจัยหลักและเป็นหัวใจของการเกษตร การทำนาข้าวที่นี่เป็นไปในลักษณะทำเพื่อเก็บไว้กินเอง มิได้มีจุดประสงค์ในการค้าขายเลย เลยทำให้ปีหนึ่งมีการทำนาแค่ครั้งเดียว แล้วจึงมีการปล่อยให้ร้างว่างช่วงระยะหนึ่ง เป็นวงจรแบบนี้ทุกปีของการทำนาขึ้นบันไดที่นี่ นาขึ้นบันไดที่นี่อาจเป็นที่ที่เดียวในประเทศไทยที่สวยที่สุด

การทำนาขึ้นบันไดนั้นมาจากการทำไร่หมุนเวียน หลังจากที่ชุมชนมากขึ้นการทำไร่หมุนเวียนนั้นเป็นไปได้อย่าง เพราะไร่หมุนเวียนต้องมีการตัดไม้และเปิดที่ใหม่ทุกปี แต่ไร่หมุนเวียนมิได้ทำลายระบบนิเวศน์โดยถาวร เป็นไปในลักษณะถ้อยที่ถ้อยอาศัย เป็นการใช้แบบ ใช้ – คิน – กลับเอามาใช้ใหม่ ชุมชนสมัยก่อนตอนทำไร่หมุนเวียนนั้นชุมชนมีหลักและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ มากมายในการทำไร่หมุนเวียน การทำไร่หมุนเวียนมิได้กระทำโดยซ้ำ ๆ ที่เดิม จนทำให้ดินเสื่อมสภาพและการตัดไม้มิได้ตัดแบบถอนรากไม้ออกไป เป็นการตัดในลักษณะเหลือต่อไม้ไว้ถึงเอว

เมื่อหมดฤดูเก็บเกี่ยว พื้นที่ไร่หมุนเวียนจะฟื้นตัวเร็วมาก ใช้เวลาแค่ 3 ปี พื้นเดิมดังกล่าวจะมีต้นไม้พื้นดินเต็มดั้งเดิม เมื่อเวลาผ่านไป 10 ปี ต้นไม้ในพื้นที่สามารถเอามาสร้างบ้านได้ แต่ถ้าเวลาผ่านไป 20 ปี พื้นที่บริเวณไร่หมุนเวียนกลับมาเป็นป่าผืนดั้งเดิม ต้นไม้จะสูงใหญ่ และได้ต้นไม้จะโล่ง เพราะแสงแดดลงไปไม่ถึง เลยทำให้การเจริญเติบโตของไม้ชนิดเล็กเติบโตยาก เลยจึงทำให้ต้นไม้โล่งและเดินได้สะดวก

ชุมชนแคว้น “มีกะลือ” บ้านผาหมอนตอนนี่การทำไร่หมุนเวียนนั้นหมดไป เพราะชุมชนปรับตัวได้เร็วจนสามารถทำให้ครอบครัวส่วนใหญ่มีนาขึ้นบันไดไว้ปลูกข้าวเพื่อบริโภคเอง ประกอบกับการอนุรักษ์ธรรมชาติมีการใช้ธรรมชาติอย่างสมดุล เลยทำให้มีน้ำใช้อยู่ตลอดปี และไม่แห้งแล้ง แต่ถ้าในอนาคตไม่มีการวางระบบการใช้น้ำอย่างถูกต้อง ก็สามารทำให้มีน้ำนั้นแห้งไปก็เป็นได้ เพราะระบบการเกษตรแนวใหม่ หรือการเกษตรแบบเข้มข้นนั้นดำเนินต่อไปแบบไม่หยุดยั้ง การเกษตรแนวใหม่สามารถทำได้ตลอดทั้งปี เพราะฉะนั้นปริมาณในการใช้น้ำจะเพิ่มขึ้นมากเป็นเงาตามตัวเช่นกัน

ตัวอย่างเช่น บ้านม้งขุนกลาง แม่น้ำหลายสายไปทางขุนห้วยแห่งนั้น เข้าสู่ฤดูหนาว น้ำก็หมดจากลำธารแล้ว เพราะที่น่องม้งมีการทำการเกษตรแบบเข้มข้นตลอดทั้งปี โดยมิได้คำนึงถึงการใช้น้ำอย่างประหยัดและเป็นระบบ เพราะคนม้งส่วนใหญ่บนดอยหลวงอินทนนท์นั้น ไม่มีนาเพราะพื้นฐานของม้งมิได้ทำนาการเกษตร เศรษฐกิจชุมชนของที่น่องม้งส่วนใหญ่เป็นการทำการเกษตรแบบจำหน่าย เลยทำให้ต้องมีการทำผลผลิตออกมาเพื่อป้อนเข้าสู่ตลาด ผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลเหล่านี้มาจากสถานที่จริงที่ชุมชนได้ประสบมาด้วยตนเองมาตลอด

ถ้าหากพูดถึงสมัยอดีตที่น่องม้งทำการปลูกฝิ่นเพื่อขายแล้ว แล้วลามมาถึงชุมชนปกาก่อญอที่ปลูกฝิ่นตามเขาเช่นกัน ระบบป่าบนดอยอินทนนท์ถูกทำลายไปเยอะมากที่สุด บวกผสมกับการบุกเปิดเส้นทางขึ้นดอยอินทนนท์เลยเพิ่มเป็นทวีคูณ สิ่งเดียวที่คนในชุมชนต้องตระหนักถึงคือ ต่อไปต้องมีความเข้าใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและมีการใช้ทรัพยากรแบบบริเวณนี้อย่างสมดุล หากทำได้ชุมชนจะมีป่าใช้อีกนานแสนนาน

การทำนาขึ้นบันไดนั้น คนบุกเบิกที่นาคือมีความชำนาญสูงในการชลประทาน ต้องเข้าใจถึงสภาพพื้นที่นั้น ๆ มีความชันแค่ไหน และต้องมีหลักเกณฑ์ในการวางรากฐานของการบุกเบิกที่นาขึ้นบันไดในพื้นที่ใหม่ เพราะพื้นที่แต่ละแห่งนั้นมีความชันต่างกัน จุดนี้เองคนบุกเบิกนาขึ้นบันไดต้องมีประสบการณ์มากเป็นพิเศษ

การชลประทานต้องคำนึงถึงกระแสของน้ำว่า มาได้แค่ไหน กินพื้นที่ได้มากแค่ไหน การทำลุ่มน้ำนั้นเป็นหัวใจสำคัญมากที่จะสามารถปลูกข้าวได้ เมื่อน้ำเข้าที่นาได้และการที่จะคืนน้ำกลับไปสู่ดั้งเดิมนั้น ต้องคิดด้วยว่า น้ำจะไหลกลับไปสู่แม่น้ำดั้งเดิม เพราะฉะนั้นทำนาขั้นบันไดบนพื้นที่คanyonนั้นจะมีการสูญเสียให้น้อยมาก เพราะน้ำที่นำมาจากแม่น้ำกลางนั้น ไหลคืนสู่แม่น้ำดั้งเดิม จนถึงที่สุดฤดูกาลการปลูกข้าวนาขั้นบันได

เมล็ดพืชการเกษตร ข้าวที่เอาปลูกนั้นจะเป็นพันธุ์ท้องถิ่นตั้งแต่มีการมาตั้งชุมชนใหม่ เมื่อ 120 ปีที่แล้ว มีสองสายพันธุ์ด้วยกัน พันธุ์ที่ 1 พันธุ์ป้อพะทอ (ภาษาถิ่น) มีลักษณะเป็นเมล็ดยาว รสชาติอร่อยแบบปานกลาง มีความทนทานต่อดินฟ้าอากาศบนพื้นที่แห่งนี้สูง ผลผลิตคงที่ตลอดทุกปี หรือบางปีเพิ่มขึ้นทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลมฟ้าอากาศเป็นตัวแปรสำคัญ พันธุ์ที่สองคือ พันธุ์ป้อโปะโหละ (ภาษาถิ่น) มีลักษณะเป็นเมล็ดสั้นกลม ปลายเมล็ดจะดำ ทั้งสองพันธุ์นี้หล่อเลี้ยงคนในชุมชนแคว้น “มีกะคี” มายาวนานตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ถึงแม้จะมีการนำข้าวมาปลูกทดลองหลายสายพันธุ์ แต่ไม่ได้ผลดีเท่ากับสองสายพันธุ์แรก

งานวิจัยครั้งนี้พอจะสรุปได้บ้างในส่วนของเกษตรกรรมที่มีความจำเป็นและสำคัญต่อชุมชนแคว้น “มีกะคี” เป็นอันมาก การเกษตรคือหัวใจหลักของชุมชนโดยรวมทั้งหมด แต่ถ้าชุมชนสามารถแปรรูปการเกษตรให้ออกมาในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงศึกษาแบบการเกษตร ชุมชนก็สามารถมีรายได้เสริมได้ในอนาคต การท่องเที่ยวที่เป็นเพียงรายได้เสริมให้กับชุมชน แต่ทั้งนี้ชุมชนต้องมีกฎเกณฑ์ในการมีส่วนร่วมและวางแผนการทำท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกัน การเกษตรเป็นเพียงหนทางหนึ่งที่สามารถพัฒนาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวได้ในอนาคตของชุมชนบ้านผาหมอน

พิธีกรรมความเชื่อการทำนา

พิธีกรรมการทำนา

ในราวปลายเดือนพฤษภาคม ชาวปกากะญอก็จะเริ่มฤดูกาลทำนา ซึ่งการทำนานั้นชาวปกากะญอจะมีการลงแขก แลกเปลี่ยนแรงงานกัน ก่อนลงมือทำนา ในราวเดือนกรกฎาคม จะมีพิธี “แรกนาดำ” โดยเจ้าของนาจะทำพิธีแรกนา โดยลงมือไถและดำนาก่อนที่จะให้คนอื่นมาช่วยไถนาหรือดำนา ซึ่งก็จะมีการช่วยกันไถ และดำนาที่ละเจ้า

จนกระทั่งเสร็จทั้งหมดในราวเดือนสิงหาคม ชาวปกากะญอก็จะทำพิธีผูกข้อมือครั้งปี เรียกว่า “จี้อลาคุปู” เป็นการบอกว่าการปลูกหรือค่านาเสร็จเรียบร้อยด้วยดี

ซึ่งการผูกข้อมือลาคุปูนี้ ก็จะทำเหมือนพิธีมัดมือทั่วไป มีการล้มนมหรือโก้มากผูกข้อมือทุกคนในครอบครัวให้อยู่เย็นเป็นสุข นอกจากนี้ก็จะมีพิธีดำหัวควาย เป็นการขอบคุณหรือแสดงความรู้คุณควายที่ช่วยไถนาจนเสร็จสิ้นฤดูกาลทำนาและร่วมกันผูกข้อมือลาคุปูก็เป็นการแสดงถึงความสามัคคีกันในหมู่บ้านปกากะญอที่ช่วยกันค่านาจนเสร็จสิ้นทั้งหมู่บ้าน

นอกจากนี้ยังมีพิธีขอมาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ได้ใช้ไฟเผา ได้ใช้น้ำ “บอดิ” หรือ “บรูชิ” เป็นการขอบคุณ “ต่อที่ตาเต๊ะอะเกอะล่า” หรือขอบคุณสิ่งสูงสุดที่ช่วยคุ้มครองให้การดำเนินการผลิตเป็นไปด้วยดี เรียกว่า “ตาชะะ” เป็นพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายออกจากไร่นา ในพิธีกรรมจะใช้ไก่ตัวผู้ 1 ตัว เป็นเครื่องเช่นไหว้ พิธีขอมาต่อธรรมชาติที่ใช้ไฟ ใช้น้ำ ในการทำนาจะใช้ไก่ตัวผู้สีแดงเป็นเครื่องเช่นไหว้

พอถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยว แต่ละครอบครัวก็จะเลือกคนในครอบครัวซึ่งเป็นใครก็ได้ในครอบครัวเป็นหัวหน้างาน เพื่อเป็นผู้ลงมือเกี่ยวข้าวก่อนเป็นคนแรก เรียกว่า แรกทำงาน

ในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยว ก็จะมีการลงแขกแลกเปลี่ยนแรงงานกัน การลงแขกจะช่วยให้การเก็บเกี่ยวเสร็จเร็วขึ้น หลังการเก็บเกี่ยวก็จะมีพิธีเรียกขวัญข้าวก่อนเอาข้าวเข้ามาในโรงนวดข้าว เพื่อเรียกขวัญข้าวในนามาอยู่ในโรงนวดข้าวเป็นการชั่วคราวก่อน พร้อมกับทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายออกจากข้าวด้วยการทำ พิธี “ชะะพอ” เครื่องเช่นมีสำหรับ 1 สำหรับ เพื่อนำไปให้ นกขวัญข้าว “โถ่บิขุรา” ผู้ที่ปกากะญอเชื่อว่าเป็นผู้เพิ่มผลผลิตให้ หรือเรียกวานกวิเศษ ที่ช่วยในการทำนาที่ผ่านมา พิธีขอบคุณสิ่งสูงสุดหรือ ต่าอะเกอะล่า เป็นพิธีสุดท้ายก่อนนำข้าวกลับไปใส่ยุ้งในหมู่บ้าน

การเกษตรแนวใหม่

การเกษตรแนวใหม่ได้มาแทนที่การเกษตรแบบดั้งเดิมที่มีระบบแตกต่างอย่างสิ้นเชิง ในอดีตถือว่าการเกษตรนั้นเป็นเพียงการเลี้ยงชีพอยู่อย่างพอเพียงเท่านั้น แต่การเกษตรแนวใหม่กลับมาเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้เกิดการขยายกิจการด้านการเพาะปลูกเพื่อเชิงพานิชอย่างกว้างขวาง โดยลืมนองตัวเองว่าจริงๆแล้วตัวเองนั้นควรจะอยู่ในแนวไหนของการทำเกษตร

ถ้าเรามองในระดับเชิงนโยบายที่เกิดแนวคิดเพื่อการเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนบางกลุ่มให้อยู่ในขอบเขตของการปกครองในระบบราชการบริหารภายใต้กฎหมายไทยนั้น นับว่าทางราชการประสบผลสำเร็จอย่างงดงาม แต่ถ้าเรากลับมา

มองถึงสิ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น สิ่งแวดล้อมชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ สิ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นถึงแม้จะค่อยเป็นค่อยไปแต่มันเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ฝังรากลึกกลงไปในใจกลางของชุมชนอย่างเหนียวแน่น จนมากระทบถึงตัวชุมชนขนานใหญ่ เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมประเพณีอย่างกะทันหัน

ผลต่อมาก็คือเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชุมชน สุขภาพจิต สุขภาพกาย การบริโภค การดำเนินชีวิตเชิงวัตถุนิยมสินค้าฟุ้งเฟ้อ จนนำไปสู่ความขัดแย้งทางความคิดวิถีชีวิตแบบเดิมๆ และแบบใหม่ ยุวชนรุ่นใหม่อีกคือกลุ่มคนสำคัญที่จะต้องได้รับผลกระทบจากวัตถุนิยมแนวใหม่ โดยเฉพาะโลกสังคมปัจจุบัน

ที่นี้หันมามองถึงการเกษตรแนวใหม่ที่เกิดขึ้นกับชุมชนว่ามีผลดีและผลเสียต่อชุมชนอย่างไรบ้าง เนื่องด้วยการทำการเกษตรแนวนี้ต้องอาศัยเทคโนโลยีขั้นสูงเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่เทคโนโลยียังกล่าวมิได้ผลผลิตในประเทศ แถมด้วยมิได้มีการทำวิจัยด้วยตนเอง จึงก่อให้เกิดผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อคนทำการเกษตร ต่อระบบนิเวศ ต่อสุขภาพ สิ่งที่น่ามาซึ่งระบบการเกษตรธรรมชาติถูกทำลายนั้นมีปัจจัยหลายสาเหตุ แต่สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนและใกล้ตัวที่สุดคือการใช้สารเคมีชนิดต่างๆต่อผลผลิต สารเคมีทุกชนิดมาจากต่างประเทศ เงินที่ได้จากผลผลิตทางการเกษตรไหลออกนอกประเทศทั้งหมด จุดคุ้มทุนต่อการผลิตพืชผลดังกล่าวแทบหาค่ามิได้เลย

สิ่งต่อมาเกิดความขัดแย้งระหว่างคนพื้นที่สูงกับคนพื้นราบ เกิดข้อโต้เถียงกันในด้านสิ่งแวดล้อมสุขภาพ และบางพื้นที่เกิดความขัดแย้งที่นำไปเป็นห้วง ด้วยเหตุเพราะคนพื้นที่สูงเป็นกลุ่มคนที่อยู่ต้นน้ำ การเกษตรแนวใหม่พืชบางชนิดนั้นอาศัยอาหารเคมีและมีการใช้อย่างไม่ถูกวิธี จึงไม่อาจปฏิเสธ ซึ่งถือได้ว่า ณ ปัจจุบันต้องยอมรับบางพื้นที่นั้นมีการใช้สารเคมีอย่างน่าเป็นห่วง และถือได้ว่าเป็นการทำเกษตรแบบเข้มข้นก็ว่าได้

สรุปว่าการเกษตรแนวใหม่คือการเกษตรที่ต้องอาศัยปัจจัยใหม่ๆที่นำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เกิดจากค้นพบจากการวิจัยเพื่อนำไปสู่ให้ได้ผลผลิตตามที่เราต้องการ แต่เกิดมีผลกระทบต่อระบบนิเวศมากมาย ทั้งที่ดีและผลกระทบเกิดความเสียหายสุขภาพมนุษย์ สังคม ทั้งนี้เป็นผลเพียงจากงานความคิดของมนุษย์ทั้งสิ้น ด้านเศรษฐกิจทำให้เงินไหลออกนอกประเทศมากมายมหาศาล เกษตรกรต้นทุนในการผลิตสูง ประเทศไหนที่อาศัยแต่ความรู้ที่สำเร็จรูปประเทศนั้นจะเป็นเหมือนคนคิดไม่เป็น และถ้าหากมนุษย์คิดว่าสามารถเอาชนะธรรมชาติได้ วันนั้นมนุษย์จะมีการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้งจนมองตัวเองผิดเพี้ยนจากสิ่งที่ธรรมชาติให้ตามที่เป็นอยู่

ไม่ว่าการเกษตรจะเป็นไปในรูปแบบไหน แบบใหม่หรือเก่าทั้งสองอย่าง ณ ปัจจุบันก็ยังสามารถอยู่รอดได้ดังที่เรามนุษย์คาดหวังไว้ แต่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านกายวิภาคของมนุษย์เรานั้นยังไม่รู้หรือว่าเป็นไปแล้ว ?ตัวเราเองนั้นแหละรู้ดีกว่าใครอื่น การเกษตรแนวใหม่คือเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่มนุษย์กำลังทำกันอยู่

พันธุ์พืชการเกษตรแนวใหม่

กาแฟ พันธุ์อาราบิก้า

การขยายพันธุ์

ขยายพันธุ์โดยเมล็ด ซึ่งเราต้องคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ที่สมบูรณ์ที่สุด ได้แก่เมล็ดที่มีสีแดงทั้งลูก และอยู่ใกล้กับแม่พันธุ์ที่สุด แม่พันธุ์ที่ไม่สมบูรณ์ คือ แม่พันธุ์ที่มีใบแห้งเป็นจุด กาแฟ เป็นพืชที่ไม่ต้องการน้ำมาก ปลูกตามร่มเงาจะขึ้นได้ดีในทุกที่

วิธีการปลูก

การเตรียมดิน

ปลูกเป็นหลุมลึกเท่าขนาดของกิ่งที่ใช้เพาะเมล็ด

การปลูก

เมื่อหย่อนลงในหลุมให้เอาถุงออก ถ้ามีใบมากเกินไปให้เด็ดออกบ้าง เพื่อป้องกันมิให้เป็นโรคใบหงิกงอเมื่อโตขึ้น การปลูกจะปลูกระยะห่างระหว่างต้น 4 - 4 สอก ถมดินให้แน่น ไม่ควรให้มีที่ว่างในหลุมเพราะถ้ามีที่ว่างหลุมน้ำจะขังทำให้ดินแฉะและรากเน่า กาแฟควรปลูกในเดือนพฤษภาคม เป็นต้นไป เมื่อปลูกได้ 3 ปี ก็จะเริ่มให้ผลผลิต

พริกหวานยักษ์

ขยายพันธุ์

ขยายพันธุ์โดยเมล็ด หรือต้นกล้า

การเตรียมดิน

ขุดดินให้ลึกประมาณ 50 เซนติเมตร ควรตากดินไว้ 5 - 7 วัน เมื่อบาดแดดมาเชื้อและใส่ปุ๋ยคอก (มูลสัตว์) ลงไป แล้วตากดินไว้ให้แห้งประมาณ 28 วันขึ้นไป แล้วขึ้นแปลงพองประมาณ และขุดร่อง

การปลูก

เมื่อต้นกล้าอายุได้ 30 - 40 วัน ควรทำการย้ายต้นกล้าไปปลูกในแปลงปลูกที่เตรียมไว้ การย้ายต้นกล้าควรย้ายเวลาบ่ายหรือเย็น และควรให้มีดินติดรากมากที่สุด การปลูกควรปลูกห่างกันประมาณ 10 เซนติเมตร สำหรับพริกเหลือง แดง ส่วนพริกเขียว ปลูกห่าง 50 เซนติเมตร เมื่อปลูกเสร็จแล้วควรรดน้ำทันที

การดูแลรักษา

การให้น้ำ

รดน้ำทุก 2-3 วัน หรือวันละ 1 ครั้ง ไม่ควรให้ดินแฉะหรือแห้งเกินไป การที่ดินแฉะเกินไปจะทำให้พริกเหี่ยวตายได้ ส่วนดินแห้งเกินไปจะทำให้พริกชะงักการเจริญเติบโต ในระยะแรกของการเจริญเติบโตควรให้น้ำอย่างเพียงพอและสม่ำเสมอเพื่อให้ต้นโต แข็งแรง ส่วนในช่วงเก็บผลพริก ควรลดการให้น้ำลง เพราะถ้าให้น้ำมากคุณภาพของพริกจะไม่ดีเท่าที่ควร

การให้ปุ๋ย

ใส่ปุ๋ย 21-0-0 การใส่ปุ๋ยใส่ได้ช่วงเดียว

การเก็บเกี่ยวผลผลิต

ระยะเวลาออกดอกผลประมาณ เดือนครึ่งก็จะเริ่มติดดอก จะเก็บเกี่ยวได้เมื่ออายุได้ประมาณ 60-80 วัน และจะให้ผลผลิตได้ นานประมาณ 6-7 เดือน และถ้าดูแลดี ๆ ก็สามารถเก็บผลผลิตได้นานเป็นปี

สุกีนี

ขยายพันธุ์

ขยายพันธุ์โดยเมล็ด

วิธีการปลูก สามารถทำได้ 2 วิธี คือ

1. ใช้เมล็ด หยอดในแปลงปลูกเลย
2. แช่เมล็ดในน้ำใช้ผ้าขาวบางคลุมให้งอกเมล็ดในผ้า แล้วคัดเลือกต้นที่ดีไปปลูก

การเตรียมดิน

ความกว้างของแปลง 1 เมตรขึ้นไปให้แปลงยาวตามพื้นที่ที่ใช้ปลูกใช้คลุกปุ๋ยคอกดินแล้วปลูกได้เลย

การปลูก

ใช้ต้นกล้าปลูกระยะห่างระหว่างต้นประมาณ 70 เซนติเมตร เวลาที่เหมาะสมในการปลูกคือ สามารถปลูกได้ตลอดทั้งปี ยกเว้น เดือนเมษายน - พฤษภาคม

การดูแล

การให้น้ำ ควรรดน้ำ 2-3 วันต่อครั้ง ไม่ควรให้ดินแฉะหรือแห้งเกินไป

การให้ปุ๋ย ระยะ 1 เดือนใส่ปุ๋ย ห้ามถอนหญ้า

โรค จะมีแมลงวันทองมารบกวน วิธีการแก้ไขควรใช้น้ำกะทิ น้ำอ้อยมาล่อ

การเก็บเกี่ยวผลผลิต

เมื่อเจริญเติบโตได้ประมาณ 50 วัน ก็เก็บเกี่ยวผลผลิตได้ สามารถเก็บผลได้ประมาณ 1 เดือน ขนาดผลของสุกีนีที่เหมาะสม คือ ขนาดยาวไม่เกิน 8 นิ้ว และน้ำหนักระหว่าง 80-150 กรัม

ลูกพลับ

ขยายพันธุ์

ใช้การต่อยอดจากพลับป่า โดยนำพันธุ์พลับป่ามาฝังไว้ให้รากออกแล้วนำไปสูงขนาด 8 - 8 เลี้ยงไว้ 1 ปี แล้วนำไปปลูก การเลียบยอดที่เหมาะสมคือประมาณเดือนธันวาคม หรือในช่วงฤดูหนาว

การเตรียมดินและการดูแลรักษา

1. ปลูกระยะห่างประมาณ 8-8 เมตร หรือไม่ควรต่ำกว่า 6-6 เมตร
2. 1 ปี ควรปราบวัชพืชประมาณ 2 ครั้ง
3. ในช่วงเดือนธันวาคม - มกราคม ห้ามใส่ปุ๋ยใส่ยา เพราะเป็นช่วงที่ต้นไม้กำลังพักฟื้น
4. การตัดแต่งกิ่ง ควรทำหลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว

การเก็บเกี่ยวผลผลิต

ประมาณเดือนกรกฎาคม - เดือนสิงหาคม

การปลูกดอกไม้

ดอกไม้ ที่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากมูลนิธิโครงการหลวงที่ให้ราษฎรบ้านหนองหล่ม ผาหมอน และหมู่บ้านในเขตควบคุมดูแลปลูกนั้น มีหลายชนิดด้วยกัน ล้วนแล้วแต่เป็นดอกไม้ที่สร้างรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เช่น กุหลาบ ลิลลี่ เบญจมาศ เขียวปรี๊ และอื่นๆ ชาวบ้านได้รับความรู้เรื่องวิธีการและเทคนิคการปลูกดอกไม้ ซึ่งนายบุญหาเล่าว่า

ดอกลิลลี่

การขยายพันธุ์

วิธีการขยายพันธุ์ ทำได้ 2 วิธี คือ

1. แยกกลีบออกเป็นกลีบแยกปลูกเพื่อขยายพันธุ์
2. เพาะเมล็ด ใช้เมล็ดของลิลลี่หยอดลงในแปลง หรือถุงดำ ใช้เวลาในการเพาะประมาณ 4 เดือน ควรหมั่นดูแลรดน้ำ พรวนดิน ดายหญ้า และให้ปุ๋ย 15 - 15 - 15 หรือ 21 - 0 - 0

การเตรียมดินสำหรับปลูก

1. ทำแปลงยกขึ้น 40 - 50 เซนติเมตร ไม่ควรให้น้ำขัง
2. ขนาดของแปลงควรกว้าง 1 เมตรขึ้นไป ความยาวแล้วแต่ขนาดของไร่ในที่ปลูก
3. ขึ้นแปลงแล้วควรตากดินประมาณ 1 เดือนหรือมากกว่า ควรใส่ปูนขาวเพื่อปรับสภาพดิน

4. การปลุกควรรปลุกกระยะห่างประมาณ 4 นิ้ว / ต้น หากใช้พันธุ์ปลุกไม่ต้องกลบดิน ควรให้ปุ๋ยหลังปลุกแล้วประมาณ 1 เดือน
5. ควรพรวนดิน คายหญ้า อย่างสม่ำเสมอ ไม่ควรให้หญ้ารกและน้ำขัง

การให้ผลผลิต

อายุประมาณ 6 เดือน จะเริ่มให้ดอกกระยะ 8 เดือน ก็เริ่มขายได้ และจะให้ดอกเรื่อยๆ หากดูแลดีก็จะสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้นาน

การได้รับการส่งเสริมให้ปลูกพืชเศรษฐกิจดังกล่าว ส่งผลให้ชาวชุมชนผาหมอนได้รับความรู้ประสบการณ์ ทำให้ประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพมากพอสมควร

ยิบโซฟีลา

การขยายพันธุ์ โดยเมล็ด ใช้วิธีหว่านหรือใส่ถุงประมาณ 1 เดือน นำมาปลุกบนแปลงที่เตรียมไว้

การดูแลรักษา

1. เมื่อปลุกได้ 1 เดือน ยาวประมาณ 40 เซนติเมตรขึ้นไป ควรตัดใบทิ้งเหลือไว้แต่ยอด ยอดเดียวโดยเลือกใบที่สมบูรณ์สีเขียวไว้เพื่อใช้ปรุงอาหารหากเก็บใบไว้มากไปจะทำให้โตช้า
2. หมั่นตรวจดูแมลง หนอน ต้องกำจัดให้หมด
3. การรดน้ำไม่ควรใช้สปริงเกอร์เพราะจะทำให้ก้านงอ ดอกไม่สวย และเมล็ดข้างในไม่ดีเก็บเป็นแม่พันธุ์ต่อไปไม่ได้ ควรรดน้ำตามลำต้นจะทำให้ได้ผลดี

วิธีเก็บเกี่ยว

1. ดอกสด คูที่ขนาดของดอก เก็บจากยอดมาหาโคนต้น
2. ดอกแห้ง ทิ้งให้แก่ 70 % แล้วค่อยเก็บ เมื่อเก็บเสร็จแล้ว เอาใบออกให้หมดเหลือไว้แต่ดอก แล้วตากให้แห้ง ถ้าไม่มีแดดเก็บไว้ในที่แห้ง ไม่ชื้น

วัฒนธรรมชุมชน

ชุมชนปกาก่อญอบนดอยอินทนนท์นั้น มีด้วยกันทั้งหมด 7 หมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้าน และแต่ละห่อมบ้านต่างมีผู้นำศาสนาพิธีของตนเอง โดยถือแม่น้ำเป็นสารสำคัญในการแบ่งโซนการปกครองในการประกอบทางศาสนาพิธีต่างๆ ในชุมชนของตนเอง ถ้าห่อมบ้านใดห่อมบ้านหนึ่งจะเอาน้ำในลำห้วยนั้น นำมาใช้โดยพลการไม่ได้ จุดนี้เป็นการแสดงถึงการยอมรับในการอยู่ร่วมกันอย่างมีวัฒนธรรมอย่างชัดเจน

ถ้าพูดถึงวัฒนธรรมประเพณีแล้วเป็นหัวใจสำคัญของชุมชนปกาก่อญอเป็นได้ทั้งกฎหมายและกฎการจาริต ประเพณีวัฒนธรรมในการปกครองการอยู่ร่วมกัน ชุมชนไหนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เข้มแข็งอยู่ชุมชนนั้นจะมีความสงบสุขมากกว่าชุมชนที่เริ่มถูกรวมวัฒนธรรมส่วนอื่นมาครอบงำแล้ว แต่ทั้งนี้ชุมชนปกาก่อญอเองมีอายุอีกหลักบางอย่างได้ทั้งหมด ที่สำคัญการปรับตัวให้เข้ากับ โลกสังคมใหม่นั้นเป็นสิ่งที่ท้าทายที่ชุมชนต้องทำเป็นอย่างยิ่ง การปรับตัวของวัฒนธรรมประเพณีนั้นเหมือนกับการปรับใช้กฎหมายไม่ผิดเลย เดี่ยวนี้สื่อเองเป็นตัวสำคัญในการเข้ามาเป็นตัวแปรให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างสูงในสังคมชนบท ประกอบกับชุมชนส่วนใหญ่มีการศึกษาในด้านการอ่านออกเขียนได้นั้นมีน้อย สื่อเลยเป็นตัวแปรสำคัญ ทำให้คนเกิดภาวะจิตใจที่เปลี่ยนไปได้ง่ายมากที่สุด ถึงแม้ว่าบุคคลคนนั้นจะมีความรู้่านออกเขียนได้ก็ตาม สื่อสามารถที่ชักจูงให้บุคคลเหล่านั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านวัฒนธรรมจาริตประเพณีได้ง่าย

การปรับตัวของชุมชนบ้านผาหมอนนั้นเปลี่ยนแปลงไปมาก หลังจากไฟฟ้าเข้ามา ส่วนหนึ่งเป็นสิ่งที่ดีที่คนได้รับรู้ข่าวสาร แต่ส่วนใหญ่ทำให้วัฒนธรรมชุมชนนั้นเปลี่ยนไป จากที่เคยมีการไปมาหาสู่คุยกัน กลับกลายเป็นต่างคนต่างอยู่บ้าน เพื่อติดตามความบันเทิงที่รายการโทรทัศน์ต่างๆ เสนอมา

เด็ก ๆ เริ่มที่จะเรียนแบบสิ่งใหม่ ๆ ที่สื่อเสนอมา โดยส่วนมากเด็ก ๆ จะสนใจในทางการแสดงที่แสดงออกถึงพฤติกรรมในสิ่งที่รุนแรง เช่น เกิดการเลียนแบบการต่อสู้ด้วยอาวุธต่าง ๆ โดยไม่มีผู้ใดมาชี้แนะให้เกิดความเข้าใจ ลักษณะนี้จะเป็นเด็กผู้ชายเป็นหลัก ส่วนเด็กผู้หญิง จะแสดงออกมาในด้านการแต่งตัว จนเอกลักษณ์ของตัวเองนั้นหายไป

ถ้ามองเข้าไปในแต่ละครอบครัว สินค้าฟุ่มเฟือยเข้ามาแทนที่ จากที่เคยใช้จ่ายน้อยกลายเป็นเพิ่มค่าใช้จ่ายภายในบ้าน การปรับตัวส่วนนี้มาเป็นห่วง และเกิดผลกระทบด้านสุขภาพจิตมากขึ้นจนเห็นได้ชัด วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามนั้นก็ยังคงดำรงอยู่ แต่จะพบกับกระแสในสังคมปัจจุบันได้มากน้อยแค่ไหนนั้นเป็นสิ่งที่ตอบยาก จุดนี้ผู้บริหารส่วนท้องถิ่นในชุมชนต้องร่วมมือกันทำงาน การดำเนินชีวิตประจำวันนั้นยังคงยึดหลักวัฒนธรรมประเพณีเดิมอยู่ ถึงแม้ว่าส่วนหนึ่งปรับเปลี่ยนพิธีกรรมศาสนาในบ้านของตนเอง แต่มิได้ทิ้งความเชื่อเก่าไปโดยปริยาย เพียงแต่ด้านการจัดการทางด้านศาสนาวิธีนั้นง่ายขึ้น จุดเปลี่ยนของวัฒนธรรมปกาก่อญอนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย ด้วยนิสัยที่มีความอ่อนไหวง่ายอยู่แล้ว ทำให้การชักจูงให้คล้อยตามนั้นทำได้ง่าย แต่ก็คงไม่ผิดอะไรในด้านอิสระการนับถือสิ่งที่ตนเองเห็นว่าสมควร แต่จุดสำคัญคือเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านเอกลักษณ์ของตนเองไป จนไม่สามารถเห็นคุณค่าของความ เป็นเอกลักษณ์ของตนเองคงเหลือไว้ได้

วัฒนธรรมด้านการอยู่ร่วมกันนั้นยังคงเหนียวแน่น ผู้คนส่วนใหญ่ในแต่ละครอบครัวนั้นยังคงพึ่งพาอาศัยกันอยู่อย่างต่อเนื่อง เวลามีกิจกรรมอะไรทุกคนยังช่วยกันทำงานร่วมกันอยู่เสมอ การช่วยกันในการแลกเปลี่ยนแรงงานกันโดยมิได้อาตวเงินเป็นบรรทัดฐานเพื่อให้เกิดเป็นการจ้างทำงานนั้นมีน้อยยกเว้นเพียงแต่งงานบางอย่างที่ครอบครัวนั้นไม่มีเวลาจริงๆ จึงจ้างให้คนในชุมชนมารับจ้างทำได้

ด้านการประกอบพิธีทางศาสนา ชุมชนบ้านผาหมอน ดอนหลวง อินทนนท์ นั้นยังคงดำเนินไปได้อย่างราบรื่น โดยสามารถแยกได้ดังนี้

1. กลุ่มที่ยังคงยึดหลักวัฒนธรรมประเพณีเดิม ยังคงทำพิธีกรรมด้านศาสนพิธีรอบปีอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มตั้งแต่การผูกข้อมือปีใหม่ แต่งงาน พิธีกรรมจำเป็น พิธีกรรมการเกษตร ผูกข้อมือส่งท้ายปีเก่า ทุกอย่างจะวนอยู่ในลักษณะและแต่ละอย่างจะมีวิธีที่แตกต่างกันไป

2. กลุ่มที่เปลี่ยนศาสนาใหม่ คือ กลุ่มคาทอลิก และคริสเตียน กลุ่มคาทอลิกนั้นมาก่อน ส่วนคริสเตียนนั้นมาได้ไม่กี่ปี ทุกวันตอนเช้าและเย็นจะประกอบศาสนาพิธีเข้าโบสถ์ และวันอาทิตย์จะเป็นวันที่เข้าโบสถ์ใหญ่และถือเป็นวันหยุดสำหรับกลุ่มคาทอลิก ส่วนกลุ่มคริสเตียนนั้นศาสนพิธีก็คล้ายกับคาทอลิก วันอาทิตย์เป็นวันเข้าโบสถ์ใหญ่เช่นกัน

จุดสำคัญของชุมชนบ้านผาหมอนคือ ถึงแม้ทางด้านศาสนพิธีนั้นจะมีความแตกต่างกัน แต่จุดแข็งของชุมชนคือถ้ามีงานอะไรกลุ่มจะช่วยกันเสมอ เวลาที่มีกิจกรรมทางวัด ทั้งคาทอลิก คริสเตียน และผู้ประกอบศาสนพิธีเดิมจะรวมตัวกันไปทำบุญที่วัดอย่างน่าชื่นชม โดยไม่มีการแบ่งแยกศาสนา เพียงแต่การปฏิบัติต่างกันแค่นั้นเอง

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมจารีตประเพณีของชุมชน แคว้น มีกะคีนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญต่อชุมชน สำคัญต่อการปกครอง สำคัญต่อการรักษาระบบนิเวศน์ ธรรมชาติรอบชุมชน สำคัญต่อการดำเนินชีวิต สิ่งที่เป็นตัวแปรสำคัญคือสื่อแขนงใหม่ อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ผิดหรือถูกถ้าหากชุมชนนั้นไม่ปรับตัวให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมจารีตประเพณีของตนเอง

ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อ

ชาวปกากะญอ จะมีขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อ ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองค่อนข้างโดดเด่น ซึ่งถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของสังคมอย่างหนึ่ง บ้านเมืองใดมีขนบธรรมเนียมประเพณีแสดงว่าบ้านเมืองนั้นประชาชนมีพฤติกรรมดำรงชีวิตสืบต่อกันมาอย่างเป็นระบบมีแบบแผน

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า “ชาวปกากะญอ” เป็นชนเผ่าที่รักธรรมชาติ รักความสงบ รักป่าไม้ นอกจากนี้ยังรักและยึดมั่นในขนบธรรมเนียมอันดีงามของชนเผ่าไว้ได้อย่างเหนียวแน่น นายกองชมเชย แม้โลกปัจจุบัน จะมีวิวัฒนาการด้านเทคโนโลยีทันสมัยต่าง ๆ สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ในชุมชนอื่น ๆ รอบข้างจะเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม แต่ชาวปกากะญอ ก็ยังคงรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี ไว้ได้เป็นอย่างดี

ปกากะญอบ้านผาหมอน มีขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีและความเชื่อที่ยึดถือสืบต่อกันมานาน ซึ่งในปัจจุบันนี้บางอย่างยังยึดถือปฏิบัติกันอยู่ แต่บางอย่างก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา จารีตประเพณีชาวปกากะญอ

อซึ่งมีเอกลักษณ์และวิธีการปฏิบัติเป็นของตนเอง จะเริ่มตั้งแต่การเริ่มมีชีวิตอยู่จนกระทั่งตายไป ในที่นี้จะขอเรียกว่า ประเพณีรอบชีวิต ได้แก่

ประเพณีการเกิด (ดี ต่า เบล)

ในเดือนที่แปด ของการตั้งครรภ์ สามีจะให้ความสนใจและดูแลภรรยาเป็นพิเศษ หากใกล้เวลาที่ภรรยาจะคลอดลูก ภรรยาเริ่มเจ็บท้อง สามีจะไปเรียกหมอตำแยประจำหมู่บ้าน มาช่วยทำคลอดให้กับภรรยาของตน ในขณะที่หมอตำแยกำลังทำคลอดอยู่นั้น ชาวปกากะญอจะมีข้อห้ามดังนี้ คือ ห้ามไม่ให้เด็กและผู้ชายเข้ามาดู เมื่อคลอดเสร็จแล้ว ผู้เป็นพ่อจะเป็นคนทำความสะอาดให้ลูก แล้วพ่อจะตัดสายรกของลูก สายรกที่ตัดออกมา นั้นพ่อจะเอาบรรจุลงในกระบอกไม้ไผ่ที่เตรียมไว้ ปิดฝาด้วยเศษผ้า เรียกว่ากระบอกสายรก เมื่อบรรจุสายรกลงในกระบอกเรียบร้อยแล้ว พ่อก็จะนำกระบอกสายรคนั้นไปในป่าที่ใกล้หมู่บ้าน โดยจะต้องเลือกต้นไม้ที่มีรูปร่างดี แข็งแรง เพื่อนำกระบอกไม้ไผ่ที่บรรจุสายรกของลูกฝากไว้ที่ต้นไม้ต้นนั้น โดยแขวนไว้บนต้นไม้ที่ถูกเลือก ต้นไม้นั้นเราเรียกว่า “เดปอทุ” ซึ่งแปลว่า “ต้นไม้สายรก” ชาวปกากะญอเชื่อกันว่าขวัญของทารกคนนี้จะอยู่ที่ต้นไม้ต้นนี้ และจะห้ามไม่ให้ตัดต้นไม้ต้นนี้โดยเด็ดขาด เพราะถ้าตัดต้นไม้ต้นนี้เชื่อกันว่าจะทำให้ขวัญของเด็กคนนี้ไม่มีที่อยู่

ประเพณีการแต่งงาน (อ่อ มี่)

ความเป็นมาของประเพณีแต่งงาน (อ่อ มี่) ของชาวกะเหรี่ยง (ปกากะญอ) เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน พิธีแต่งงานจึงถือเป็นพิธีอันศักดิ์สิทธิ์และสำคัญมากของชาวปกากะญอ เพราะปกากะญอจะแต่งงานเพียงครั้งเดียวเท่านั้น โดยบ่าวสาวจะต้องครองเรือนและอยู่ร่วมกันตลอดชีวิต การแต่งงานที่จะเล่าถึงนี้เป็นพิธีการแต่งงานของชาวปกากะญอที่นับถือศาสนาพุทธ ในหมู่บ้านผาหมอน

พิธีมัดมือปีใหม่ “ชะลอหนี้ซอไซ่”

ก่อนการวางไร่ รอบปีใหม่ ประมาณต้นเดือนกุมภาพันธ์ ชาวปกากะญอจะทำพิธีผูกข้อมือขึ้นปีใหม่ เพื่อเรียกขวัญเตรียมวางไร่ จึงขออนุญาตใช้แผ่นดินจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงสุด

พิธีผูกข้อมือปีใหม่ เป็นประเพณีที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษที่ชาวปกากะญอยึดถือสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันนี้ การทำพิธีมัดมือปีใหม่จะทำพร้อมกันทั้งหมู่บ้าน โดยหัวหน้าหมู่บ้านหรือที่เรียกว่าผู้นำศาสนพิธี จะเป็นผู้กำหนดวัน โดยเลือกเอาวันดีที่สุด ก่อนจะทำพิธีผูกข้อมือปีใหม่ ผู้นำศาสนพิธี ซึ่งเป็นผู้นำหมู่บ้าน จะบอกให้คนในหมู่บ้านเตรียมต้มเหล้าเพื่อทำพิธีผูกข้อมือปีใหม่

การขับบทเพลง และคำพังเพย “ทา เดอ ต่าดิตำโด” (Hta dauv tai dif taj do)

“ทา และ ต่าดิตำโด” เป็นภาษาปกากะญอ อาจมีความหมายในภาษาไทยว่า “บทเพลงและคำพังเพย” บทเพลงหรือ “ทา” และคำพังเพย “ต่าดิตำโด” บางครั้งอาจใช้คำเดียวกัน หากต่างสถานการณ์จะเรียกต่างกัน

การขับบทเพลงหรือคำพังเพย จะใช้บทเพลงใดมักจะขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการขับบทเพลงและคำพังเพย นั้น ซึ่งจะใช้บทเพลงที่แตกต่างตามงานหรือเทศกาลที่เราต้องการขับ เช่น งานศพ จะเป็นการขับในลักษณะของการบอกทางผืนดินที่ตายให้เดินทางไปสู่สวรรค์ พอตกตึกก็จะเป็นการขับทาเพื่อชวนหญิงสาวที่มีในงานศพ มาร่วมขับทาดด้วยกัน ซึ่งเป็นการขับทาในลักษณะต่าง ๆ กันไป แล้วแต่ว่าผู้นำทาจะขับเพลงใด

ส่วนการขับทาในงานผูกข้อมือปีใหม่ ก็จะมีเนื้อหาถึงการบ่งบอกว่าถึงฤดูการทำนา เป็นการขับร้องทำนองของ “ทา” เกี่ยวกับเรื่องราวการทำนา ประโยชน์หรือคุณของข้าว เป็นต้น

การขับทาในงานแต่งงาน ก็จะบอกถึงเรื่องราวของหนุ่มสาวที่จะครองเรือน เป็นต้น นอกจากนี้การขับทาหรือร้องเล่น อาจมีจุดประสงค์เพื่อเป็นการจีบสาว บอกหญิงสาวที่เราหลงรัก เป็นต้น

การขับทาจะมีบทเพลงที่ผูกโยงกันเป็นชุดของการสนทนาโต้ตอบกัน บางครั้ง เช่น หาทางศพ ก็จะใช้ผู้ชายในการขับทั้งชุด “ทา” บางบทจะเป็นการโต้ตอบกันระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง

บทเพลงและคำพังเพย ของปกากะญอนั้น มักจะเกี่ยวข้องกับนก ซึ่งส่วนมากจะใช้ชื่อนกเป็นสัญลักษณ์หรือเปรียบเทียบที่มีความหมายถึงคน และเป็นการบอกที่ต้องดีความตามบริบทที่มีการใช้บทเพลงและคำพังเพย เช่น

ทา หรือลำนำที่ใช้ร้องกันในหมู่หนุ่มสาว บ่งบอกเรื่องราวของความรักต่าง ๆ ดังจะยกตัวอย่าง

บี เบ เฮอ กวาเหล่อ เก๊ะ นา เก๊ะ นา บะ ลอ ลู ลอ ซะ

(แปล) นกพญาไฟ นกเปล้าร้องเรียกหาเธอ เรียกเธอ แต่เธอไม่โหย

ความหมาย เป็นทาที่ใช้ร้องถามหาคนรักที่ไม่ได้เจอกันนาน มีนัยบ่งบอกว่า ฉันรักเธออย่างสุดจิตสุดใจ เฝ้าร่ำร้องเรียกหาเธอ แต่เธอทำเป็นไม่ได้ยิน เธอไม่มีใจให้เลย

คำติดคำโต “คำพังเพย” เป็นคำที่ใช้บอก หรือเตือนหนุ่มสาวปกากะญอในเรื่องของความรัก เช่น

โท่ จิ แกว แจ้ แคะ โโก นิ เตื่อะเบะ บะ ทือ อะ พู จี

แปล นกแซงแซว ระวังรักทุกวัน ตัวเดียวถูกกับคักสิบครึ่ง

ความหมาย เป็น คำติดคำโต ใช้บอกว่า คน ๆ เดียวมีหลายใจ มักทำให้คนเดือดร้อนใช้ตำหนิผู้หญิงหรือผู้ชายที่เจ้าชู้ มีแฟนหลายคนในเวลาเดียวกัน

โท่หลู่ เปก ลอ เสอะ กือ กรือ เจ๊ะ แปก กือ บือ เตอะ แปก กือ

แปล นกเขาขันคัง กรือ กรือ เงินเต็มกะชู ข้าวไม่เต็มกะชู

ความหมาย เป็นทั้งทา และคำติดคำโต ที่กล่าวเตือนลูกหลานว่า นกเขาร้องขัน บอกว่าสมัยก่อนมีข้าวมากมายจนเหลือเกิน ไม่มีใครซื้อเพราะเงินมีไม่มาก สมัยนี้เงินมีมากขึ้น แต่ข้าวมีไม่มาก คนต้องใช้เงินซื้อกินข้าว ทั้งนี้เนื่องจากข้าวที่คนสมัยก่อนให้ความสำคัญมากกว่าเงินและเพาะปลูกเองได้ แต่สมัยนี้เริ่มขาดแคลนลงไป ชาวปกากะญอมีที่ทำกินน้อยไม่พอเลี้ยงชีพ ต้องชวนขวายนหาเงินมาซื้อข้าว คนรุ่นหลังควรใส่ใจคิดดู

การละเล่นพื้นบ้าน (ตาเคอะ)

การละเล่นพื้นบ้านของชาวปกากะญอ ก็จะมีของเล่นตามแบบคนที่อยู่ในป่าเขา ของเล่นส่วนมากมาจากของที่มีอยู่ในธรรมชาติ นำมาคิดแปลงให้เด็กได้เล่นกัน การละเล่นบางอย่างของชาวปกากะญอในปัจจุบันนี้ได้สูญหายไปไม่มีให้เห็นแล้ว การละเล่นพื้นบ้านของ ปกากะญอในแต่ละหมู่บ้านก็จะเล่นคล้าย ๆ กัน ได้แก่

1. **กังก้อน** เป็นของเล่นที่ทำด้วยไม้ไผ่ เหลาให้อ่อนพอดัดได้ ใช้เชือกปอ หรือเชือกเหนียว ๆ เป็นส่วนประกอบ สานไม้ไผ่ขนาดประมาณ 1 นิ้ว เพื่อรองรับลูกกระสุนที่ใช้ยิง กังก้อนนี้เป็นของเล่นที่เด็กผู้ชายนิยมเล่นกันมาก

2. **คลี่** คลี่ มีลักษณะคล้ายกังก้อน แต่ไม้ที่ทำจะท่อนหนากว่าคล้ายหน้าไม้ของคนพื้นราบ มีไม้แหลมเป็นลูกดอก ใช้เล่นยิงทดสอบความแม่นยำ เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะทำให้อิง สัตว์ได้แม่นยำ

3. **ซิหน้า** ซิหน้าหรือปิ่นก้านกล้วย ทำด้วยก้านกล้วยที่ผ่าออก ใช้ยิงกัน มีเสียงดัง

4. **ก้องทบ** ก้องทบ เป็นของเล่นที่ทำมาจากไม้ไผ่ที่มีรู 1 อัน และไม้ไผ่ที่ใช้สอดเข้าไปในรูเพื่อดันลูกกระสุนออกไปอีก 1 อัน ใช้ใบไม้ กระจาดชุบน้ำให้เปียกป็นเป็นลูกกระสุน ใช้เล่นยิงกัน

5. **เบ่บือ** เป็นของเล่นคล้ายเครื่องดนตรี มีเสียงดังใช้ไม้เคาะประกอบารคิดสายด้วย เบ่บือ ประกอบด้วยไม้ท่อนใหญ่ 1 ท่อน ด้านหนึ่งถากเอาเปลือกไม้ออก ใช้เชือก 2 เส้น ผูกหัวท้ายไม้ไผ่นั้นเหมือนผูกสายกีตาร์หรือซิงหรือเต้หน้าของปกากะญอ จากนั้นใช้ไม้อีกอันหนึ่งเคาะให้เป็นเสียงดนตรี และใช้มือตีจับเส้นที่ขึงนั้นด้วย

6. บลา่ลู่ เป็นของเล่นที่ประกอบด้วยไม้ไผ่มีรู 1 อัน และมีลูกดอกไม้ปลายแหลม 1 อัน ปลายไม้สั้นใช้ตำลิพันไว้ วิธีการเล่นใช้เป่าให้ลูกดอกพุ่งออกมาเป็นการละเล่นของเด็กผู้ชาย ซึ่งการละเล่นนี้คงเป็นการฝึกเป่าลูกดอกในการไล่ล่าสัตว์ ในเวลาที่เติบโตขึ้น

7. บว่าล่อชะ การเล่นนี้จะใช้คนสองคนคั่นกัน โดยเอาไม้วางไว้ตรงกลาง หรือเอามือประสานกันคั่นกัน เพื่อหาผู้ที่แข็งแรงกว่า หากผู้ใดสามารถคั่นคู่ต่อสู้ให้ถอยหลังได้ผู้นั้นเป็นฝ่ายชนะ

8. ฉว่า ล่อจี (PAV LAUV CU) เป็นการเล่นงัดข้อ เด็ก 2 คน ก็ประลองความแข็งแรงด้วยการงัดข้อ

9. บะทีล่อชะ (HTUV) วิธีการเล่น เป็นการเล่นที่ใช้เด็กหลายคน แบ่งเป็นสองฝ่าย ฝ่ายละเท่า ๆ กัน ให้เด็กแต่ละฝ่ายกอดเอวกันไว้ แบ่งเส้นแดน แล้วดึงฝ่ายตรงข้ามไปฝ่ายที่ตัวเองอยู่ใครดึงได้ก็เป็นฝ่ายชนะ

10. หว่า ที ริ (NAVJ TUVRIV) มีลักษณะคล้ายพดลม

วิธีทำ หว่าทีริ ใช้กระบอกไม้ไผ่มีรู 1 อัน เจาะรูตรงกลางไม้ไผ่นั้น เอาเชือกร่อนตรงรูมัดไม้อีกอันหนึ่งติดไว้ด้านบนไม้ที่อยู่ในรูก็เอาไม้ไผ่เหลาให้แบน 2 อัน มามัดติดไว้เป็นใบพัด วิธีการเล่นดึงเชือกที่ด้านข้างตรงกลางไม้ไผ่ดึงออกยาว ๆ ใบพัดก็จะหมุน

11. เซหล่าริ เป็นการเล่นใบไม้ทำเป็นพดลม

วิธีทำ นำใบไม้มา 1 ใบ เจาะรูตรงกลางใบแล้วเหลาไม้เล็กสอดที่รูนั้นทำเป็นด้ามจับแล้วฉีกใบไม้จากโคนใบมาถึงจุดกึ่งกลางด้านหนึ่ง อีกด้านหนึ่งก็ฉีกใบไม้ ด้านตรงข้ามและฉีกจากปลายใบไม้มาที่จุดรูกลางที่เจาะไว้ จากนั้นก็ถือใบไม้นั้นวิ่งเล่นไปมาใบไม้ก็จะหมุนเป็นพดลมตามกระแสลมพัด

12. ทะเดอะตำ เป็นการเล่นทอผ้าของเด็กหญิง โดยการเล่นทอผ้านี้จะใช้ใบ “ปะหน้าอิ” ซึ่งมีความเหนียวสามารถเล่นทอผ้าได้ ใช้อุปกรณ์อื่น เหมือนอุปกรณ์ทอผ้าของผู้ใหญ่

การรำดาบ

การรำดาบ ถือเป็นศิลปวัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่งของชาวปกากะญอที่มีลักษณะเฉพาะตัว การรำดาบเป็นสิ่งที่มิใช่ประโยชน์หลายอย่าง นอกจากจะใช้รำในขณะมีเทศกาลสำคัญในหมู่บ้านแล้ว การรำดาบยังเป็นศิลปะการป้องกันตัวที่มีมานาน นอกจากจะรำดาบแล้วยังมีศิลปะการป้องกันตัวอีก ซึ่งหากใครเรียนรำดาบแล้วก็จะเรียนศิลปะการป้องกันตัวควบคู่กันไปเสมอ

การรำดาบของปกากะญอ ถือเป็นสิ่งมีครู หากใครจะฝึกรำดาบต้องมีการขึ้นครูก่อน ซึ่งการฝึกจะฝึกครั้งละ 7 คน เมื่อหาผู้สนใจได้ครบเจ็ดคนแล้วก็จะทำพิธีขึ้นครู ซึ่งการขึ้นครูดาบจะมีความศักดิ์สิทธิ์มาก การขึ้นครูจะใช้เหล้า 1 ขวด ดอกไม้ธูปเทียนและน้ำมันตะจะไปประกอบพิธีในป่าช้า หรือในป่าไกล ๆ ที่ไม่มีใครเห็น การฝึกรำดาบก็จะมีข้อห้ามเช่นกัน คือ ในระหว่างฝึกห้ามกินปลาช่อน กบ ปู กุ้ง การรำดาบจะมีทั้งหมด 12 แม่ไม้ด้วยกัน แต่ละแม่หรือแต่ละอย่างก็จะแล้วแต่เพลงดาบของครูดาบแต่ละคน ซึ่งแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย

ป่าบริเวณศึกษาชุมชน

ชุมชนปกากะญอบนคอยหลวงอินทนนท์ (คอยอินทนนท์) นั้น ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติคอยอินทนนท์ สภาพป่าไม้นั้นยังคงสมบูรณ์ จากการช่วยกันรักษา ทั้งชาวบ้านและหน่วยราชการ แต่สำหรับเจ้าหน้าที่แล้ว การเข้ามาทำงานกับป่าชุมชนนั้นส่วนมากจะเป็นการสร้าง ความขัดแย้งมากกว่า เพราะเจ้าหน้าที่ถือกฎหมายเป็นหลักและชาวบ้านถือกฎจารีตวัฒนธรรมประเพณีเป็นหลักในการดูแลสิ่งแวดล้อมรอบบ้านชุมชนของชุมชนเอง เจ้าหน้าที่เองก็เกิดระบบการทุจริตแบบ “ช่วย” ชาวบ้านก็เกิดทุจริตในการบุกรุกมากขึ้น เพราะถูกกดดันมากไปจากกฎหมาย

แต่สิ่งหนึ่งที่น่าสังเกตคือ ต้นไม้ทุกต้นที่ชาวบ้านตัดมานั้น เป็นการเอามาใช้เองล้วน ๆ มิได้ทำการค้าขายแต่อย่างใด เจ้าหน้าที่เอง งานสวนหนึ่งที่ได้ปฏิบัติมาก็สามารถใช้ได้กับชุมชน ถึงแม้ความสมดุลในการจัดการไม่เกิดขึ้น แต่กลุ่มคนทั้งสองกลุ่มก็สามารถดูแลรักษาสภาพแวดล้อมให้คงอยู่กับชุมชนได้

แต่ปัญหาที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ณ ตอนนี้ได้ถูกนำมาแก้ไขให้เข้ากันกับการบริหารงานทั้งสองฝ่ายในทางที่ดี และสร้างสรรค์ขึ้น จนในที่สุดทั้งสองฝ่ายหันหน้าเข้าหากันได้อย่างดีในเวลานี้ ด้วยการบริหารงานของ คุณสุรัชย์ ท่วมสมบูรณ์ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติคอยอินทนนท์ ที่สามารถเข้าถึงชุมชนได้ เจ้าหน้าที่เองรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้าน จึงสามารถทำงานร่วมกันได้ดีขึ้นในระดับที่น่าพอใจเป็นอย่างมาก

เพราะการรักษาป่าไม้นั้นถ้าอาศัยเฉพาะงบประมาณและเจ้าหน้าที่นั้น คงไม่มีความสามารถพอที่จะรักษาผืนป่าบริเวณคอยอินทนนท์ได้ ส่วนต่อไปก็ต้องทำอย่างไรให้ชาวบ้านมีไม้ไว้ใช้เอง และต้องทำการพัฒนาการปลูกป่าแบบใช้สอยภายในของแต่ละบ้านเอง ซึ่งจุดนี้สามารถทำได้ไม่ยาก เพราะชาวบ้านต่างมีพื้นที่ที่จะปลูกต้นไม้อยู่แล้ว ไม้ที่สมควรส่งเสริมปลูกคือ ไม้สัก ไม้ไผ่ ฯลฯ เพราะเป็นไม้ที่เจริญเติบโตได้เร็ว จึงเป็นแนวทางที่สามารถลดการรบกวนสิ่งแวดล้อมน้อยลงได้ในอนาคต

ถ้าพูดถึงป่าบริเวณแล้วชาวปกากะญอบนคอยหลวงอินทนนท์ ได้แบ่งความสำคัญของป่าไม้วัวอยู่ 3 ระดับ และเป็นการแบ่งป่ามาตั้งแต่สมัยโบราณมาแล้ว

ป่าแรก 1. ก่อเบรุโค่ (ป่าเต็งรัง) นับจาก กม./หลัก 16 ลงมาถึง อำเภोजอมทอง ปกากะญอจะถือว่าเป็นป่า “ก่อบेरุโค่ (ป่าเต็งรัง)

ป่าที่สอง 2. เกอเนอพา (ป่าดิบแล้ง-ชื้น) เกอเนอพา แปลว่า ป่าชาย เริ่มตั้งแต่ กม. หลักที่ 17 ขึ้นมาจนถึง กม. หลัก 31 บ้านมุ้งขุนกลาง ซึ่งป่าเกอเนอพานั้นมีความหลากหลายมาก จะมีป่าอีกหลายประเภทอยู่ในบริเวณป่าเกอเนอพา ป่าที่พอจะสรุปออกมาได้ส่วนหนึ่งที่เด่นชัดคือ 1. ป่าเบญจพรรณ 2. ป่าไผ่ 3. ป่าสนสามใบ 4. ป่าไม้ทะเล และ 5. ป่าผสมก่อ ซึ่งทั้ง 1-4 จุดนี้จะเห็นได้เด่นชัดในการขับรถขึ้นไปบนบนคอยอินทนนท์

แต่ถ้าเข้าไปในชุมชนปกากะญอบ้านผาหมอน จะแบ่งป่าเอาไว้อยู่ 5 ระดับ ที่มีความสำคัญต่อรอบชุมชน โดยสามารถแยกได้ดังนี้

1. ชุมชนที่อยู่อาศัย บ้านเรือนอาคารต่างๆ
2. ชุดเขตก่อสร้างปลูกสร้างอาคารบ้านเรือน
3. พื้นที่ทำกิน นาขั้นบันได ไร่สวน
4. เขตป่าอนุรักษ์แบบใช้สอย
5. เขตป่าอนุรักษ์ขั้นนอก ป่าดงดิบ ป่าดงดิบดำนรพ์ ซึ่งเป็นต้นน้ำที่มีความสำคัญต่อชุมชน

ชุมชนปกากะญอจะตั้งอยู่ใน *ป่าก่อนนอพา (ป่าดิบแล้ง-ชื้น)* ป่าชาย ระดับที่ 1-4 จะอยู่ในเขต*ป่าก่อนนอพา* ทั้งสิ้น ป่าก่อนนอพาจะเป็นป่าที่มีความหลากหลายที่สุด และเป็นป่าที่มีพื้นที่การอนุรักษ์มากที่สุด ระดับที่ 5 คือป่าอยู่เขต*ป่าก่อนนอพา* (ป่าดงดิบ) ป่าหญิง ซึ่งเป็นป่าอนุรักษ์ชั้นเอกของชุมชน

ป่าที่สาม 3. เก่อนอหมือ (ป่าดงดิบ) เก่อนอหมือ แปลว่า ป่าหญิง “ป่าก่อนนอหมือ” ชาวปกากะญอ ถือว่าเป็นป่าอนุรักษ์ เป็นป่าที่ให้เป็นที่แหล่งกำเนิดของต้นน้ำ เป็นแหล่งที่พักพิงอาศัยของสัตว์ต่าง ๆ ในป่าก่อนนอหมือนั้น ลักษณะของต้นไม้อาจจะเป็นลักษณะต้นไม้ใหญ่ บริเวณต่างๆ ของป่าก่อนนอหมือมีความชื้นสูง ซึ่งเป็นป่าห้ามนำไปใช้ไม่ว่าด้วยกรณีใดก็ตาม ต้องเป็นป่าอนุรักษ์ให้เป็นแหล่งต้นน้ำและพักอาศัยของสัตว์ต่าง ๆ เท่านั้น ในป่าก่อนนอหมือของคอยอินทนนท์สามารถแบ่งได้ดังนี้

1.ป่าระดับต่ำ ลำห้วย ตาน้ำ จะมี 1. ป่าตระกูลกล้วย 2. ป่าตระกูลไผ่ 3. พืชตระกูลคำ เฟิร์น ฯลฯ บริเวณนี้จะเป็นต้นน้ำที่มีความชื้นสูง ต้นไผ่และต้นกล้วยป่าจะขึ้นเยอะมาเป็นพิเศษในบริเวณนี้ ต้นไม้ที่มีความเด่นเช่นกันที่ชอบขึ้นอยู่ตามแหล่งน้ำตาน้ำคือ เซ่งที่และเซ่งเซอ (ภาษาท้องถิ่น) หรือ ไม้สนุ่น ตะไคร้บัก ซึ่งไม้ทั้งสองอย่างจะเจริญเติบโตได้ดีที่สภาพพื้นที่ที่มีความชื้นสูงและมีน้ำขังอยู่ตลอดเวลา เมื่อไม้เติบโตขึ้นรากของไม้จะใหญ่และกินบริเวณกว้างเป็นแหล่งกักเก็บน้ำแบบอ่างเล็ก ๆ เพื่อให้สัตว์น้ำเล็ก เช่น กบ เขียด ปลา เป็นที่วางไข่เพาะพันธุ์เป็นอย่างดี ดังจะสังเกตได้ว่าบริเวณไหนมีต้นไม้อสองชนิดนี้ขึ้นอยู่ บริเวณนั้นจะมีสัตว์น้ำชนิดเล็กอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

2.ป่าระดับสูงขึ้นมาจากลำห้วย ตาน้ำ จะมี 1. ป่าต้นตะเคียนทอง สูงขึ้นไปจากชุมชน 3 ช่วงบ้าน บริเวณนี้จะเป็นลักษณะต้นไม้ใหญ่และมีเถาวัลย์ขึ้นอยู่ตามต้นไม้เป็นจำนวนมาก มิใช่มีเพียงไม้ตะเคียนทองเท่านั้น ยังมีไม้อีกหลายชนิดที่ขึ้นอยู่ตามบริเวณนี้ ต้นตะเคียน ชาวปกากะญอถือว่าเป็นไม้ประเภทที่ใหญ่และไม่เป็นไม้มงคล เป็นไม้ของเจ้าป่าเจ้าเขา ไม่เอามาสร้างเป็นบ้านเด็ดขาด หากใครนำมาเอาสร้างเป็นบ้านถือว่าไม่เป็นสิริมงคลอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตในบ้านหลังนั้น

จุดบริเวณป่าต้นตะเคียนนี้จะมีหลากหลายในทางสิ่งแวดล้อมนั้นมามาก ดังจะสังเกตได้ว่ามีทั้งไม้แบบอาศัยและแบบโดดเดี่ยว ต้นไม้บางต้นอาจมีต้นไม้อื่นๆ ขึ้นมาอาศัยอยู่บนต้นไม้ชนิดนั้นสืบชนิดดูเหมือนลักษณะไม่มีเสื่อกันหนาวใส่อยู่

และสุดท้าย 3. ป่าดึกดำบรรพ์ (ปกุระพะโต๊ะ) เป็นป่าดงดิบ-ชื้น บริเวณนี้จะมีความชื้นอยู่ตลอดทั้งปี และมีความสูงอยู่ที่ระดับ 2,000 เมตรขึ้นไป ในบริเวณพื้นที่ป่าดึกดำบรรพ์นี้เราสามารถสังเกตต้นไม้ได้เลยว่ามีแตกต่างจากป่าระดับอื่น ๆ ต้นไม้เกือบทุกต้นจะมีเสื่อคลุมอยู่และจะมีกล้วยไม้ฯลฯ ชนิดและต้นไม้อื่นๆ ชนิดนี้ต้องอาศัยต้นไม้อื่นๆ ขึ้นอยู่

ในระดับล่างแสงไม่อาจสามารถเข้าทะลุถึงได้ง่าย ฉะนั้นในระดับล่างจะมีต้นไม้อื่นๆ ชนิดหนึ่งต้นสูงประมาณ 3 เมตร และเป็นไม้ชนิดเนื้ออ่อน ข้อต่อจะมีเป็นช่วง ๆ เหมือนกับน่องไก่ (ภาษาปกากะญอ เรียกว่า เซ่งซอซอเด แปลว่าไม้แข็งไก่) ประเภทสัตว์ที่อาศัยอยู่บริเวณนี้จะเป็นสัตว์สี่เท้าขนาดใหญ่เป็นหลัก ส่วนสัตว์ปีกนั้นจะมีประเภทนกกินปลีและนกเฉพาะที่ที่อยู่ตามลำธารขนาดเล็ก และนกที่อยู่ตามโขดหิน แต่มิใช่ว่ามีสัตว์อาศัยเพียงแค่นี้ สัตว์มีมากกว่าที่กล่าวมาที่เป็นอยู่

ที่นี่เรากลับมาดูความแตกต่างระหว่างป่าเชิงวิชาการกับป่าเชิงภูมิปัญญาพื้นบ้านว่ามีความแตกต่างและคล้ายคลึงกันอย่างไรและอย่างไรบ้าง ความรู้ในเชิงภูมิปัญญาของคนที่เรียกตัวเองว่าปกากะญอที่เกี่ยวข้องกับป่านั้น เราสามารถแบ่งความเข้าใจของการอนุรักษ์แบบใช้สอยได้ดังนี้

1. โดยพื้นที่ส่วนใหญ่การตั้งชุมชนของชนเผ่าปกเกอญอ ตั้งอยู่ที่ระดับ 1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเลลงมา และพื้นดังกล่าวมีความชื้นพอดีต่ออุณหภูมิ กลางวันจะอยู่ที่ 25-30 C องศาเซลเซียส หรือต่ำกว่านี้ ในเชิงวิชาการนั้นถือได้ว่าเป็นป่าต้นน้ำขั้นต้นซึ่งมีป่าประเภทชนิดต่างมากมาย แล้วแต่จะแยกออกมาว่าเป็นประเภทไหนบ้าง สามารถอธิบายในเชิงวิชาการว่าต้นไม้แต่ละประเภทนั้นลักษณะเป็นอย่างไร และมีวิวัฒนาการเป็นมาเช่นไร แล้วแต่ว่าจะเจาะข้อมูลลงลึกไปแค่ไหน นี่คือการงานแบบเชิงวิชาการทางวิทยาศาสตร์

แต่ในทางภูมิปัญญาพื้นบ้านของปกเกอญอนั้น มิได้เจาะลึกถึงรากต้นไม้ แต่เจาะลึกลงไปถึงการอยู่ร่วมกันป่ากับคน ภูมิปัญญาชี้ให้เห็นความสำคัญของป่าที่ต้องกินต้องใช้ ดังจะเห็นได้ว่ามีกฎเกณฑ์มากมายในทางความเชื่อวบริเวณไหนที่เป็นที่ยำเกรงของคนในชุมชนที่ไม่ควรไปแตะต้อง บริเวณไหนที่ควรเป็นป่าใช้สอย

2. ในด้านการจำแนกแยกประเภทชนิดของป่า ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมีหลักเกณฑ์และกฎเกณฑ์สำคัญคือป่าประเภทไหนควรนำเอามาใช้และป่าชนิดไหนไม่ควรนำเอามาใช้ เช่นป่าช้า ห้ามเด็ดขาดไม่สามารถนำเอาไปใช้ได้ไม่ว่าจะสร้างบ้านหรือใช้ในส่วนประกอบอาคารด้านการเกษตร ซึ่งถือว่าไม่เป็นมงคลอย่างยิ่ง

ในเชิงด้านระบบนิเวศกลับกลายเป็นผลดีต่อบริเวณพื้นดังกล่าวเกิดการอนุรักษ์ภายในตัว และป่ายังคงอยู่คู่กับชุมชนของตนเอง ผู้เฒ่าผู้แก่เองคงมองเห็นถึงผลกระทบที่จะตามมาหากไม่มีกฎเกณฑ์ในส่วนนี้และบริเวณนี้ นอกจากหากเกิดมีผู้สิ้นอายุไขไปปีหนึ่งหลายๆคน คงต้องใช้พื้นที่ปริมาณมากพอควรที่จะทำการเผาร้างไว้วิญญูณ บวกกับการนำเอามาใช้อีก คงต้องสิ้นป่าบริเวณดังกล่าวไปอย่างรวดเร็ว

นอกจากป่าช้าแล้วยังมีป่าอีกหลายชนิดที่คนชุมชนไม่นำเอามาใช้ คือ ป่าต้นน้ำห้ามตัดเด็ดขาด ต้นไม้ที่มีมดทำรังอยู่ ต้นไม้ที่มีเถาวัลย์ขึ้น ต้นไม้ที่มีแกนยอดหักกลางคัน ต้นไม้ที่ขึ้นคู่ขนานกัน ต้นไม้ที่มีกาฝากขึ้นอยู่เต็ม และมีอีกมากมายที่ไม่สามารถกล่าวมาได้ทั้งหมด สิ่งกล่าวมานี้ ต้นไม้ดังกล่าวมีเหตุผลและความหมายที่ลึกซึ้งที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศกับต้นไม้และป่านั้นๆ อย่างชัดเจน

ที่นี่เราหันมามองดูการจำแนกแยกป่าในเชิงวิชาการบ้างว่ามีแนวคิดอย่างไรบ้าง ในเชิงวิชาการมีการแยกชนิดของป่าเพียงเพื่อให้ทราบวป่าแต่ละประเภทนั้นขึ้นอยู่ที่ใดและมีลักษณะกายภาพเช่นไร ถึงแม้จะมีมดมีเถาวัลย์ขึ้นหรือต้นไม้ต้นใหญ่เล็กแค่ไหนเราสามารถนำเอาไปใช้ได้ทั้งหมด จะมีเพียงกฎหมายเท่านั้นที่สามารถนำเอามาใช้กับการดูแลป่าบริเวณดังกล่าวได้ แต่ถ้าจะให้ดีก็ต้องมีคนมาเฝ้าตลอด 24 ชั่วโมงด้วย

ในเชิงด้านจิตสำนึกนั้นกฎหมายมิได้บังคับ กฎหมายแค่ขอความเห็นใจหรือถ้าจับได้คุณคนนั้นต้องมีความผิดตามกฎหมาย ด้านจิตวิทยานั้นกฎหมายไม่สามารถเอาชนะใจของคนได้ ต่างจากภูมิปัญญา ภูมิปัญญาเกิดการกระตุ้นด้านการเคารพธรรมชาติ เกิดความเกรงกลัวด้านความผิดต่อพลังธรรมชาติ ที่เราไม่สามารถมองเห็น ไม่ว่าเจ้าที่เจ้าทาง วิญญูณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตนะจุดๆนั้น กลายเป็นที่ยำเกรงต่อจิตใจคนเป็นอย่างมาก

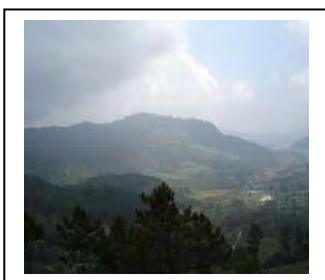
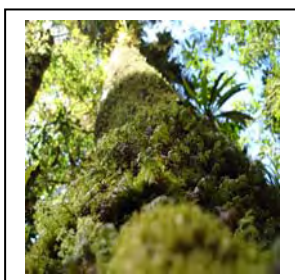
ความหลักหลายของป่าเขตร้อนนั้น (Tropical Rainforest) เราเองยังไม่มีความเข้าใจต่อป่าเขตร้อนอย่างชัดเจน จะมีเพียงภูมิปัญญาเท่านั้นที่ยังจะพอเข้าใจป่าเขตร้อน แต่นับวันเกิดการทำลายความรู้เหล่านี้ให้หายไปจากคนที่ท้องถิ่นมากขึ้น ทั้งที่จริงแล้วชาวต่างชาติก็นำเอาภูมิปัญญาของเราไปใช้เพื่อการอนุรักษ์เขตป่าของตนเอง แต่เรานำเอาของเขา มาใช้กับบ้านเราที่ขาดการศึกษากับความเหมาะสมต่อป่าบ้านเรา คงเป็นสิ่งที่ยากที่จะเข้าใจต่อการดำรงชีวิตร่วมกันกับการใช้ทรัพยากรที่ยังหลงเหลืออยู่ในบ้านเรา

บทสรุปของป่านิเวศน์ของชาวกะเหรี่ยง ปกาเกอญอบนพื้นที่ดอยหลวงอินทนนท์นั้น มีด้วยกัน 3 ระดับ แต่ระดับมีความสำคัญที่แตกต่างกัน แต่ทุกระดับมีความสำคัญต่อชุมชนโดยทั้งสิ้น อีกส่วนหนึ่งที่ยังมิได้พูดถึงนั่นคือแม่น้ำลำธารที่มีความสำคัญอย่างมากต่อชุมชน และแต่ละระดับของแม่น้ำลำธารนั้น มีความสำคัญแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ชาวปกาเกอญอสามารถแบ่งชนิดจุดสิ้นสุดลำต้นน้ำไว้อย่างละเอียดและชัดเจน การแบ่งชนิดและประเภทของป่านั้นมิได้มีในตำราของฝรั่งชาวต่างชาติเท่านั้น ในภูมิปัญญาของชนชาติกะเหรี่ยงปกาเกอญอนั้นมีเช่นกัน

เพียงแต่มิได้มีการยอมรับจากหน่วยงานวิชาการ เพราะมิได้มีการศึกษาไว้อย่างเป็นระบบ เมื่อชาวต่างชาติเข้ามาทำการวิจัย และชนวิชาการวิจัยกลับไปแล้วก็กลับไปปรับใช้ให้เข้ากับระบบนิเวศน์ของบ้านตนเอง แล้วนักวิชาการไทยก็เอาวิชาการของฝรั่งที่มีระบบนิเวศน์ที่แตกต่างจากบ้านเรานำมาบังคับใช้เป็นกฎหมายบ้านเมืองของเรา

นับว่าเป็นที่น่าเสียดายอย่างมาก ทั้งที่จริงแล้วระบบการแบ่งชนิดป่าของปกาเกอญอนั้น มีการแบ่งแยกเอาไว้อย่างชัดเจน จุดไหนเป็นเขตอนุรักษ์ จุดไหนเป็นป่าใช้สอย และการใช้สอยนั้นต้องมีกฎเกณฑ์ในการใช้อย่างไรบ้าง ชาวปกาเกอญอได้ตั้งกฎเกณฑ์เอาไว้อย่างชัดเจน

ณ ปัจจุบัน กฎเกณฑ์ในการใช้ป่าของปกาเกอญอนั้น จึงมีต้นไม้ที่อยู่อย่างล้อมรอบหมู่บ้าน ดังเช่น บ้านผาหมอน ดอยหลวง อินทนนท์ และหมู่บ้านใกล้เคียงที่อยู่ในโซนของชุมชน “แคว้นมีกะสี” แต่น่าเสียดายหากกฎหมายมาบีบบังคับให้ชุมชนปฏิบัติตามกฎหมายมากไป โดยมิได้ส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้านให้คงอยู่กับชุมชน ป่าไม้และธรรมชาติก็จะคงถูกทำลายไปอย่างช้า ๆ และหมดป่าไปในที่สุด เชื่อหรือไม่ว่าเป็นไปได้จริง

ความเชื่อเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความเชื่อของชาวเขาที่อาศัยอยู่ในป่า ซึ่งแวดล้อมไปด้วยธรรมชาติ ป่าไม้ แม่น้ำ ลำธาร เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ต่างก็มีหลักเกณฑ์ กฎ ระเบียบของการอยู่ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นกฎระเบียบการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับคน คนกับสัตว์ และคนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การยึดถือ กฎ ข้อห้าม ข้อปฏิบัติอย่างเหนียวแน่นนี้ ชาวปกากะญอเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ส่งผลให้เราอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุขมาจนทุกวันนี้

จากการบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ คุณพ่อเอกเระ ในหมู่บ้านผาหมอนบอกว่า ชาวปกากะญอ มีความเชื่อในเรื่องของภูตผี จิต วิญญาณ ที่คอยดูแลสิ่งสถิตอยู่ทั่วไปในป่าเขา แม่น้ำ ลำห้วย ในไร่ ในท้องนา ในหมู่บ้าน หรือแม้แต่ในร่างกาย วิญญาณของคนเราก็มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยปกครองคุ้มครอง ซึ่งหากใครนับถือ ยึดมั่นในกฎ จารีต ประเพณี ก็จะส่งผลให้คนผู้นั้นอยู่เย็นเป็นสุข ความเชื่อของชาวปกากะญอนี้ ยังเป็นการช่วยกันรักษานูรักษาสีงแวดล้อมด้วย ดังเช่น ความเชื่อเกี่ยวกับป่าเขา ได้แก่

ความเชื่อเกี่ยวกับป่า เช่น

ป่าหวงห้ามที่มีจิตชั่วสิงสถิต

ป่าหวงห้าม ประเภทนี้ ชาวปกากะญอเชื่อกันว่า มีจิตชั่วสิงสถิตอยู่หรือเป็นเส้นทางที่ภูตผีเดินทางผ่านไปมา ลักษณะของป่า จะมีต้นไม้ที่มีขนาดเท่า ๆ กันจำนวนมาก และเป็นต้นไม้ที่โตเต็มที่แล้ว ป่าประเภทนี้มักจะเป็นต้นน้ำลำธาร สัตว์เลี้ยง เช่น วัว ควาย จะเข้าไปไม่ถึง บริเวณป่านี้จะไม่มีการล่าเข้าไปทำไร่ หรือแม้แต่ไปตัดไม้มาสร้างบ้านและใช้ประโยชน์อย่างอื่น หากหมู่บ้านใดเคารพยำเกรงป่าประเภทนี้ เชื่อกันว่าจะทำให้อยู่กันอย่างร่มเย็นเป็นสุข แต่หากหมู่บ้านใดฝ่าฝืนข้อห้าม เข้าไปทำไร่หรือตัดต้นไม้ไปใช้ประโยชน์ก็จะทำให้หมู่บ้านได้รับความเดือดร้อน หรือครอบครัวใดที่มีสมาชิกฝ่าฝืนก็จะทำให้สมาชิกคนใดคนหนึ่งของครอบครัวนั้นเจ็บป่วยอย่างหนักและเสียชีวิตได้

ป่าเขาน้ำล้อม (ตะ หม้อ เบอ)

ป่าเขาน้ำล้อม เป็นป่าที่อยู่เนินเขาที่มีลำห้วยสองสายไหลล้อมรอบและบรรจบกัน ชาวปกากะญอเราเชื่อกันว่า บนเนินเขาที่เป็นป่าประเภทนี้ จะเป็นที่อยู่อาศัยของภูตผี ไม่มีผู้ใดกล้าเข้าไปใกล้ และไม่กล้าเข้าไปทำกินในเขตบริเวณนี้ บางหมู่บ้านจะมีป่าประเภทนี้หลายแห่ง แต่บางหมู่บ้านไม่มีเลย มีข้อห้ามว่า ห้ามเข้าไปทำประโยชน์และใช้สอยใดๆ ทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตั้งหมู่บ้านจะไม่สามารถทำได้เลยถือเป็นข้อห้ามอย่างเด็ดขาด

ป่าที่ราบเขาล้อม (ตะ หม้อ วอ)

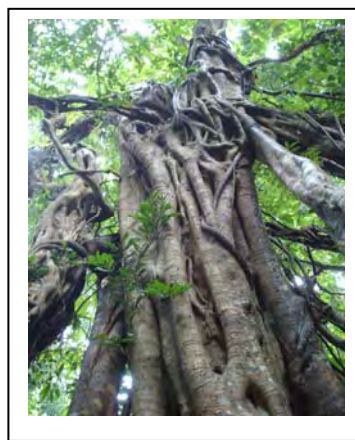
ป่าที่ราบลุ่ม หรือป่าต้นน้ำลำธาร หรือลำห้วยที่มีเขาล้อมรอบ ปกากะญอถือว่าเป็นผืนป่าที่มีภูตผีเป็นเจ้าของ เป็นป่าหวงห้าม ห้ามไม่ให้ใครเข้าไปบุกรุก เช่น ห้ามทำไร่ห้ามสร้างบ้าน ห้ามเบิกนา และห้ามนอนค้างคืนในบริเวณป่าประเภทนี้ เป็นต้น เพราะเชื่อว่าหากใครเข้าไปยุ่งเกี่ยวในเขตป่านี้จะทำให้มีอันเป็นไปถึงตายได้

ความเชื่อเกี่ยวกับต้นไม้

ต้นโพธิ์ ต้นไทร

ชาวปกากะญอเชื่อกันว่า ต้นโพธิ์ ต้นไทร เป็นต้นไม้ของภูตผี โดย ต้นไทรที่มีขนาดใหญ่และมีโพรง เพราะมักจะมีการนำศพเด็กทารกไปเก็บในโพรงไม้นั้น โดยเชื่อกันว่าวิญญาณบรรพบุรุษคอยอยู่ที่นี้ ต้นโพธิ์ ต้นไทร เป็นต้นไม้ที่ไม่เคยตายเลย เพราะก่อนที่ต้นแม่จะตาย ก็จะลงรากบนดินและแตกหน่อใหม่เสียก่อน ต่อเมื่อต้นหน่อเติบโตได้เองแล้ว ต้นแม่จะเหี่ยวเฉาและตายไป เชื่อกันว่าหากต้นโพธิ์ ต้นไทรโค่นลงจะทำให้ภูมิจีและสัตว์ป่านานาพันธุ์ที่อาศัยอยู่ที่ต้นไทรเกิดความวิเวกวิงวอน เพราะสัตว์ป่าเหล่านี้อาศัยต้นโพธิ์ ต้นไทร เป็นแหล่งอาหารและความร่มเย็นเป็นสุขด้วย เหตุนี้ชาวปกากะญอจึงห้ามตัดต้นโพธิ์ ต้นไทรอย่างเด็ดขาด หากใครตัดจะเป็นบาปต่อลูกหลานที่อาศัยอยู่และเชื่อกันว่าหากใครตัดต้นโพธิ์ ต้นไทร คนผู้นั้นจะไม่มีลูกหลานสืบสกุล

ต้นโพธิ์ในเขตอนุรักษณ์ของชุมชนปกากะญอ 10 คนโอบ

ความเชื่อเกี่ยวกับแม่น้ำลำธาร

แหล่งน้ำ

น้ำ เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งที่เราจะขาดไม่ได้ เพราะชาวปกากะญอประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก จึงทำให้แหล่งน้ำมีความสำคัญมากสำหรับชาวบ้าน แหล่งน้ำในชุมชนบ้านผาหมอน ประกอบด้วยแหล่งน้ำ 2 ลักษณะ คือ

1. แหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ ลำห้วยที่ไหลผ่านบริเวณหมู่บ้าน
2. แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ได้แก่ น้ำประปา และอ่างเก็บกักน้ำ ซึ่งมีแหล่งเก็บน้ำอยู่หลายบ่อทั้งในบ้านผาหมอน และบ้านหนองหล่ม

แหล่งน้ำทั้ง 2 ลักษณะ เป็นแหล่งน้ำสำคัญที่ชาวบ้านได้ใช้ อุปโภค บริโภค ดังนั้นเราควรช่วยกันอนุรักษ์น้ำ สงวนการใช้น้ำอย่างประหยัด คือ การใช้น้ำอย่างไรจึงจะได้ประโยชน์สูงสุด ใช้น้ำปริมาณที่ต่ำที่สุด เพราะน้ำเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า วิธีการสงวนรักษาน้ำมีดังนี้

1. สำรวจแหล่งน้ำธรรมชาติในหมู่บ้านพยายามหาวิธีที่จะใช้แหล่งน้ำนั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุดคุ้มค่าที่สุด เช่น การทำอ่างแท้งน้ำประปาเพื่อใช้ดื่ม การทำอ่างแท้งน้ำขนาดใหญ่เพื่อใช้ในการเกษตร ดูแลป่าต้นน้ำให้คงไว้ซึ่งต้นไม้นานาพันธุ์ทั่วรอบบริเวณป่าต้นน้ำหมู่บ้าน
2. ป้องกันการเกิดน้ำเสีย และรักษาความสะอาดของแหล่งน้ำ เช่น การดูแลขยะชุมชน และ สารเคมี
3. รักษาป่าไม้ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำเท่ากับเป็นการสงวนรักษาน้ำไปด้วย เพราะป่าจะกั้นไม่ให้เกิดการไหลบ่าของน้ำช่วยดูดซับและอุ้มน้ำคงความชุ่มชื้นให้แก่ดินและทำให้เกิดฝนตก
4. ใช้น้ำอย่างประหยัด แม่น้ำลำธาร ชาวปกากะญอเชื่อกันว่า แม่น้ำลำธารทุกสายจะมีเจ้าของ มนุษย์

ต้องเคารพยำเกรงท่าน เจ้าของแม่น้ำลำธารซึ่งเราเรียกว่า “นาที” หากผู้ใดไม่เคารพยำเกรงแม่น้ำ อูจจาละ ปัสสาวะ ลงในแม่น้ำลำคลอง หรือตัดต้นไม้บริเวณต้นน้ำลำธาร นาที จะลงโทษผู้นั้น โดยทำให้คนผู้นั้นล้มป่วยลง และผู้นั้น ต้องทำพิธีขมาต่อ นาที ด้วยการฆ่าหมู หรือไก่มาเลี้ยง แต่ตรงกันข้าม หากใครเคารพยำเกรงท่าน ท่านก็จะคอย ปกป้องคุ้มครองชีวิตเราให้มีความร่มเย็นเป็นสุข

แม่น้ำแม่กลาง บ้านแม่กลางหลวง จุดเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาท้องถิ่น

น้ำลอด (ทีหนี)

ลักษณะน้ำลอด คือ ลำห้วยหรือแม่น้ำที่ลอดเข้าถ้ำ หรือภูเขาเข้าไป เชื่อกันว่าน้ำลอดนี้มีเจ้าของที่เป็นงูหรือ ผีก็ได้ เจ้าของที่เป็นงู ได้แก่ งูเหลือม และพญานาค เป็นต้น หากเข้าไปในน้ำลอดแม้จะกล่าวคำหยาบหรือสาปแช่ง เล็กน้อย ก็ไม่สามารถทำได้ เพราะถือว่าเป็นข้อห้ามโดยเด็ดขาด

ตาน้ำผุด (นาอุ้หฺรู)

ตาน้ำผุด เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำตามธรรมชาติอย่างหนึ่งที่มีขนาดใหญ่ บางแห่งใหญ่จนสามารถไหลลงมาเป็น ลำห้วยได้เลย เป็นแหล่งกำเนิดน้ำที่ปกากะญอให้ความเคารพยำเกรงเป็นอย่างยิ่ง บริเวณโดยรอบจะมีต้นไม้ขึ้น มากมาย ซึ่งทำให้มีความร่มเย็นและชุ่มชื้นตลอดทั้งปี ปลาที่อยู่ในตาน้ำผุดหรือถ้ำลอดจะห้ามจับเพราะเชื่อกันว่าปลา เหล่านี้มีเจ้าของเลี้ยงไว้ ห้ามผู้ใดรบกวนหรือฝ่าฝืนข้อห้ามจะถูกลงโทษ

The Karen Elevation Rain Forest

ลักษณะการแบ่งป่าของคน “ปกากะญอ”
ที่มีความสำคัญทั้ง 3 ระดับ

3. เก๋อเนอหมื่อ (ป่าหญิง) ป่าดิบชื้น ป่าดึกดำบรรณ

เป็นป่าอนุรักษ์ชั้นเอกของชุมชน ซึ่งจะไม่มีการใช้สอยใดๆทั้งสิ้น จะมีไม้ประเภทเถาวัลย์ และไม้คลุมเครือซึ่งเกิดจากความชื้นสูงตลอดทั้งปี มีปริมาณน้ำฝนมาก เป็นแหล่งต้นน้ำขนาดใหญ่ เป็นที่อยู่ของสัตว์ใหญ่ ความสูงอยู่ที่ 1,700-2,500 เมตรขึ้นไป

2. เก๋อเนอพา (ป่าชาย) ป่าดึ่งชื้น - ดิบชื้น

ลักษณะเป็นป่าอนุรักษ์แบบใช้สอย บริเวณป่าเก๋อเนอพาจะมีความชื้นตลอดทั้งปี มีต้นไม้ตระกูลต่างๆ เช่น กัลยัย ต้นเฟินด่าง และต้นไม้ใหญ่ เช่น ป่าก่อ ป่าสน ป่าทะโล้ๆ และเป็นแหล่งทำการเกษตรควบคู่ไปกับการอนุรักษ์แบบใช้สอยผสมผสานกันไป เป็นป่าที่มีความสำคัญต่อชุมชน “ปกากะญอ” อย่างมาก ความสูงอยู่ที่ 800 – 1,700 เมตร ชุมชนตั้งอยู่ที่ความสูง 800 – 1,250 เมตรจากระดับน้ำทะเล ถ้าชุมชนไหนตั้งอยู่สูงกว่านี้มักไม่อยู่เป็นสุข จะมีปัญหานานับประการ

1. เก๋อเบรุโซ (ป่าเต็งรัง)

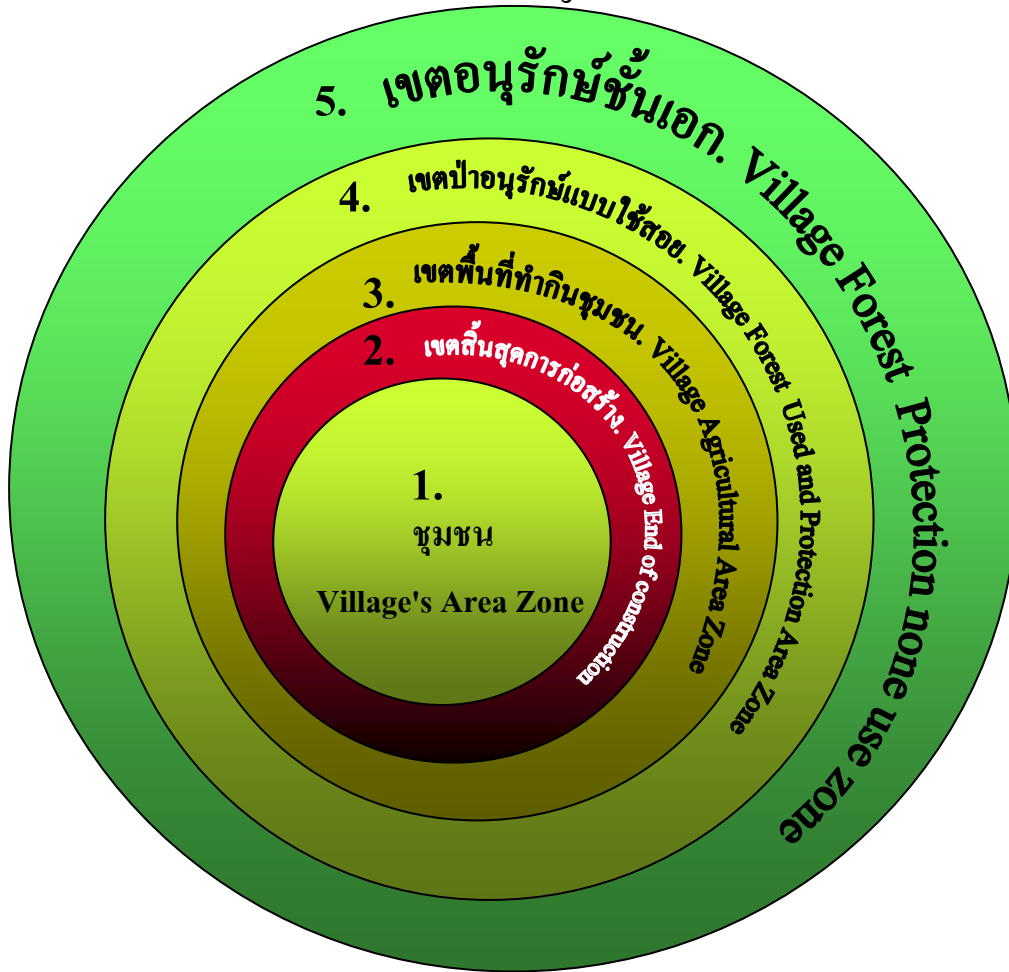
เป็นเขตแห้งแล้งหรือป่าผลัดใบแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ

- 1. ปกุ่มพะโซ เป็นต้นไม้ชนิดเล็ก ความหนาแน่นของป่ามีน้อย มีดินลูกรังและกรวด
- 2. เก๋อเบรุโซ เป็นป่าประเภทไม้เต็งรัง และไม้ไผ่ ความสูงอยู่ที่ระดับ 700 เมตรจากระดับน้ำทะเลลงมา

The Karen Village Elevation Rain Forest

ลักษณะการแบ่งป่ารอบชุมชนของคน “ปกากะญอ”

ที่มีความสำคัญทั้ง 5 ระดับ

1. เขตชุมชน อาคารบ้านเรือน

2. สุดเขตการก่อสร้าง อาคารบ้านเรือนและ ป่าอนุรักษ์แบบด้านทางประเพณีพิธีกรรม
- ป่าเดปอ – ป่าฐานบ้านไม้ - ป่าช้า

3. เขตพื้นที่ทำกินแบบถาวร
- การทำนาขั้นบันได
- การทำไร่หมุนเวียนในอดีต
- การทำไร่แบบการเกษตรแนวใหม่

4. เขตป่าอนุรักษ์แบบใช้สอย ผสมผสาน
- แหล่งอาหารของสัตว์ และคนในชุมชน
- พื้นที่ทำกิน และไม่ประเภทใช้สอยเฉพาะที่
- ป่าอนุรักษ์ที่มีความสำคัญต่อชุมชนและสัตว์

5. เขตป่าอนุรักษ์ชั้นนอก ห้ามตัดและนำมาใช้ใดๆ
- ป่าก่อเนอหมื่อ (ป่าหญิง) ป่าดิบชื้น-ดึกดำบรรณ
- เป็นแหล่งตาน้ำ - มีต้นไม้ขนาดใหญ่
- เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ใหญ่
- เป็นแหล่งของไม้ชั้นกลาง เถาวัลย์ เฟิร์น

สมุนไพรชุมชน

สมุนไพร (เก๋อซี่) หรือยาสมุนไพร หมายถึง พืช หรือสัตว์ หรือแร่ที่มีสรรพคุณในการรักษาโรค หรืออาการเจ็บป่วยต่าง ๆ ซึ่งจะต้องนำเอาสมุนไพรนี้มาปรุงหรือแปรสภาพเรียกว่า “การปรุงยา” (มาเอาเก๋อซี่ เพื่อรักษาอาการเจ็บป่วย

พืชสมุนไพร ในชุมชนของเรา มีอยู่หลายชนิด บางชนิดก็เป็นพืชที่มีอยู่ในป่าแต่บางชนิดก็สามารถหาได้ง่ายในหมู่บ้านนั่นเอง ยาสมุนไพรบางชนิดก็ได้จากสัตว์

เราคงเคยสังเกตเห็นว่า เมื่อสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัข หรือแมว ไม่สบายมันมักจะไปเลียหญ้าหรือใบตะไคร้กิน บางทีเมื่อเราถูกน้ำร้อนลวกหรือไฟลวก ผู้ใหญ่มักจะใช้ว่านหางจระเข้มาทาที่แผลให้ จะเห็นได้ว่าหญ้า ตะไคร้ ว่านหางจระเข้เป็นพืชที่มีคุณสมบัติช่วยรักษาโรคหรืออาการเจ็บป่วยบางอย่างได้ เราเรียกพืชชนิดนั้นว่า ยาสมุนไพร

สมุนไพรหรือยาสมุนไพร ถึงแม้จะมีประโยชน์หลายประการ แต่เราก็ต้องมีความเข้าใจและความระมัดระวังในการใช้ เช่น ต้องระวังเรื่องความสะอาด ต้องใช้ตามวิธีการและขนาดที่ระบุไว้ ต้องไม่ใช้นานเกินไป และถ้าอาการเจ็บป่วยไม่ดีขึ้น หรือมีอาการผิดปกติหลังการใช้ยาสมุนไพรต้องรีบนำไปพบแพทย์

สมุนไพรที่ใช้อยู่ในชุมชนของเรา มีหลายชนิดด้วยกันจากการบอกเล่าของหมออายุรเวทในหมู่บ้าน บอกว่าปรุงยาให้มีคุณภาพนั้นนอกจากจะต้องรู้หลักและวิธีการปรุงยาแล้ว และวิธีการปรุงยาแล้ว จะต้องรู้จักวิธีการเก็บเกี่ยวสมุนไพรให้ถูกต้องอีกด้วย ได้แก่ เก็บตามฤดูกาล เก็บตามทิศทั้งสี่ เก็บตามวันเวลา และเก็บตามยาม เช่น

การเก็บตามฤดูกาล

- ฤดูร้อน เก็บรากและแก่น
- ฤดูฝน เก็บใบ ลูก และดอก
- ฤดูหนาว เก็บเปลือกและเนื้อไม้

เก็บตามทิศ

- วันอาทิตย์และวันอังคาร เก็บทางทิศตะวันออก
- วันพุธและวันศุกร์ เก็บทางทิศใต้
- วันจันทร์และวันเสาร์ เก็บทางทิศตะวันตก
- วันพฤหัสบดี เก็บทางทิศเหนือ

เก็บตามวันและเวลา

- วันอาทิตย์ เช้าเก็บต้น สายเก็บใบ เทียงเก็บราก เย็นเก็บเปลือก
- วันจันทร์ เช้าเก็บใบ สายเก็บแก่น เทียงเก็บต้น เย็นเก็บเปลือก
- วันอังคาร เช้าเก็บใบ สายเก็บเปลือก เทียงเก็บต้น เย็นเก็บราก
- วันพุธ เช้าเก็บราก สายเก็บเปลือก เทียงเก็บต้น เย็นเก็บราก
- วันพฤหัสบดี เช้าเก็บแก่น สายเก็บใบ เทียงเก็บราก เย็นเก็บเปลือก
- วันศุกร์ เช้าเก็บใบ สายเก็บราก เทียงเก็บเปลือก เย็นเก็บต้น
- วันเสาร์ เช้าเก็บราก สายเก็บต้น เทียงเก็บเปลือก เย็นเก็บใบ

ประโยชน์ของการเก็บเกี่ยวยาสมุนไพรตามวันเวลาที่กล่าวมานี้ เพื่อให้เป็นการสงวนพันธุ์ของสมุนไพรไว้ให้อยู่ได้นาน ไม่สูญไปโดยไม่เก็บจากบริเวณหนึ่งบริเวณใดโดยเฉพาะ นอกจากนี้ยังเป็นความเชื่อของบรรพบุรุษที่ว่า การเก็บยาตามตำราดังกล่าวจะทำให้ได้ยาที่มีคุณภาพ มีสรรพคุณดี เพราะสรรพคุณของตัวยาคั้นอยู่กับดินฟ้าอากาศ และเป็นการปฏิบัติตามกรรมวิธีปรุงยาตามตำราที่บรรพบุรุษสั่งสอนเอาไว้

จากที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนั้น จะเห็นได้ว่าสมุนไพรเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งของชุมชนและของชาติ ที่ปู่ย่าตายาย ของเราได้ใช้รักษาอาการเจ็บป่วยมานานหลายชั่วอายุคน จนนับได้ว่าสมุนไพรและการรักษาโรคแบบพื้นบ้านของเรานั้นเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของเรา ซึ่งสมควรจะอนุรักษ์ไว้และสร้างค่านิยมให้เกิดกับอนุชนรุ่นหลังต่อไป

ยาสมุนไพรที่ได้จากพืชในชุมชนของเรามีหลายอย่างด้วยกัน โดยส่วนหนึ่งได้จากพืชที่อยู่ในหมู่บ้านสามารถหาได้ง่าย เช่น ขมิ้น จิง ข่า ตะไคร้ เป็นต้น แต่ตัวยางชนิดต้องไปหาในป่าลึก ซึ่งผู้ที่ไปหาสมุนไพรนั้นจะต้องรู้จักต้นยาเป็นอย่างดี ในชุมชนของเราก็มีหมอชาติเก่งและเป็นที่พักของชาวบ้านในยามเจ็บป่วยหลายคนด้วยกัน เช่น คุณพ่อบ้านอ่างกาน้อย คุณพ่อบ้านหนองหล่ม คุณพ่อบ้านผาหมอน เป็นต้น นอกจากนี้ชาวปกากะญอทุกคน ก็จะต้องรู้จักตัวยาพื้นบ้านที่ใช้รักษาโรคที่เป็นอยู่บ่อย ๆ เช่น เป็นไข้ เป็นหวัด ไอ หรือท้องอืด และสามารถปรุงยารับประทานเองได้ด้วยภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษทิ้งไว้ให้อย่างน่าภาคภูมิใจในทีนี้จะขอยกตัวอย่างยาที่ใช้ในท้องถิ่น ดังนี้

1. เปี๊ยะชอเราะ เปี๊ยะลี (กระชาย)

เปี๊ยะชอเราะ เป็นพืชที่มีอยู่ทั่วไปในท้องถิ่น สามารถหาได้ง่าย มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า โบเซนเบอร์เกีย โรทุนดา (ลินเนียส) แมนสฟิลด์ *Boesenbergia rotunda (Linnaeus Mansfield)*

สรรพคุณ และวิธีใช้

นำเหง้าแห้งประมาณครึ่งกำมือ ต้มเอาน้ำดื่มแก้ท้องอืดเพื่อ

2. หอวอชู (กระเพราดำ)

มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า โอซิมุม ซังค์ตุม ลินเนียส (*Ocimum sanctum Linnaeus*)

สรรพคุณ และวิธีใช้

ใช้ใบและยอด 1 กำมือ ต้มเอาน้ำดื่ม แก้อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ และปวดท้อง

3. เส้อเอ (จิง)

มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า ซิงจีเบอร์ ออฟฟิซินาเล รอสโค (*Zingiber officinale Roscoe*)

สรรพคุณ และวิธีใช้

1. ใช้เหง้าสดขนาดเท่าหัวแม่มือ ทูบให้แตก ต้มเอาน้ำดื่มรักษาอาการท้องอืด จุกเสียด ปวดท้อง และคลื่นไส้อาเจียน
2. ผนเหง้ากับมะนาว ผสมเกลือเล็กน้อย ใช้กวาดคอหรือจิบบ่อยๆ ระวังอาการไอและขับเสมหะ

4. เส้อยอ (ขมิ้น)

มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า เคอร์คูมา ลองกา ลินเนียส (*Curcuma longa Linnaeus*)

สรรพคุณ และวิธีใช้

1. นำขมิ้นมาขยี้แล้วตำให้ละเอียด นำไปตากแดดให้แห้งก็จะได้ขมิ้นผง แล้วนำผงขมิ้นมาผสมกับน้ำฝน คนให้เข้ากันใช้รักษาโรคกลากเกลื้อน
2. เมื่อถูกยุงกัดจะรู้สึกคันและมีตุ่มขึ้นบริเวณที่ถูกยุงกัด ให้นำเหง้าขมิ้นมาขูดเอาเนื้อขมิ้นทาบริเวณที่ถูกยุงกัด จะทำให้หายคันและตุ่มที่ถูกยุงกัดก็จะยุบลงไป
3. นำผงขมิ้นผสมกับน้ำผึ้งปั้นเป็นยาลูกกลอน กินครั้งละ 3–5 เม็ด วันละ 4 ครั้งหลังอาหารและก่อนนอน เพื่อรักษาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ อาหารไม่ย่อย และรักษาแผลในกระเพาะอาหาร

5.เส่อเอเชรุ (ข่า)

มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า ลังกู้อัส กาลังกา (ลินเนียส)สตุนต์ซ์ (Lannguas galamga) (Linnaeus) Stuntz

สรรพคุณ และวิธีใช้

1. ใช้เหง้าขนาดเท่าหัวแม่มือ ทบให้แตกต้มเอาน้ำดื่ม แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ และปวดท้อง
2. เอาเหง้าแก่ ๆ ล้างให้สะอาด ผานเป็นแว่นบาง ๆ หรือทบพอแตก นำไปแช่เหล้าทิ้งไว้ 1 คืน ใช้ทาผิวหนังแก้กลากเกลื้อน

6.ปอนาตรู

สรรพคุณ และวิธีใช้

นำปอนาตรูมาดองเหล้า ใช้ดื่มตอนเย็นวันละ 1 ครั้ง เป็นยาบำรุงกำลัง

7.เซ่เพ

สรรพคุณ และวิธีใช้

ใช้รากของ เซ่เพ มาต้มกิน เป็นยาบำรุงกำลังสำหรับคนแก่ สามารถกินได้ตลอดวัน

8. เต๋อสี่ก้อ

สรรพคุณ และวิธีใช้

เอารากมาต้มดื่มกินได้ตลอด แก้ท้องเสีย ท้องอืด

9. เซอะกีโพ

สรรพคุณ และวิธีใช้

นำใบมาต้ม ดื่มกินเพื่อแก้ไอ และเป็นยาเจริญอาหารด้วย

10. เซโลล่อโบ

สรรพคุณ และวิธีใช้

นำเปลือกมาต้ม ดื่มวันละ 2 ครั้ง เช้า-เย็น แก้อาการเจ็บเอว

11. เต๋อสี่หน่อเมอ

สรรพคุณ และวิธีใช้

รักษาบาดแผล เอาใบมาขยี้แล้วใส่ตรงที่เป็นบาดแผล

12. เต๋อหน้าอี

สรรพคุณ และวิธีใช้

แก้หวัด นำรากมาต้ม ดื่มกิน

13.แบล่ำ

สรรพคุณ และ วิธีใช้

รักษาอาการมือหรือแขนขาหัก เอาใบมามัดติดบริเวณที่หัก จะทำให้กระดูกติดกันได้

14. พอซูจ๊อค

สรรพคุณ และ วิธีใช้

แก้หวัด ใช้ยอดต้มแล้วนำมาสระผมจะทำให้หายจากหวัดได้

15. ซอโพแก้ว

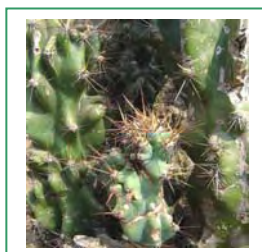
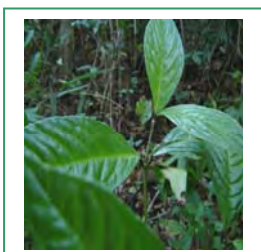
สรรพคุณ และวิธีใช้

ใช้รักษาบาดแผลสด เอาใบมาขยี้แล้วใส่ตรงที่เป็นบาดแผล

16. ซิคามี

สรรพคุณ และวิธีใช้

แก้เจ็บเอว เอารากมาต้ม ดื่ม

สมุนไพรชุมชน

สมุนไพรเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตชุมชนที่อยู่ห่างไกลความเจริญอย่างสังคมปัจจุบัน สำหรับคนที่ใช้ชีวิตในตัวเมือง ผู้คนในเมืองแทบไม่รู้และไม่เข้าใจเรื่องสมุนไพรเลย แท้ที่จริงแล้วยารักษาโรคต่าง ๆ ที่พบกันในห้องคลาสนั้น มาจากสมุนไพรที่อยู่ในป่าดงพงศาไพรทั้งสิ้น รวมถึงสมุนไพรที่คนสามารถปลูกเองได้ คือสมุนไพรพื้นบ้าน สังคมในอดีตนั้นมีการใช้สมุนไพรกันอย่างหลากหลาย มีสมุนไพรนับหลายร้อยชนิดที่คนสมัยอดีตรู้จัก ไม่ว่าจะชนชาติไหน มักจะรู้จักสมุนไพรของตนเองในพื้นที่นั้นๆ โดยเฉพาะชนชาติจีน คนชนชาติจีนเป็นกลุ่มคนที่ใช้สมุนไพรมากที่สุด

ส่วนมากมีการใช้สมุนไพรในการรักษาเวลาเจ็บไข้ได้ป่วย นอกเหนือจากไสยศาสตร์ แต่บางครั้งก็มีการใช้ร่วมกันกับไสยศาสตร์ และแต่ละชนชาติรู้จักและใช้สมุนไพรที่แตกต่างกันไป ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาวะนั้น ๆ หรือชุมชนนั้นๆ มีความรู้ความชำนาญในด้านใดและรู้จักสมุนไพรมากแค่ไหน

สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ที่ชุมชนบ้านผาหมอนคอยอินทนนท์ ซึ่งเป็นชุมชนที่ยังอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ และป่าไม้รอบชุมชนนั้นเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านใช้ป่าและรักษาป่าด้วยภูมิปัญญา ถึงแม้ชุมชนเดิมของตัวเองอายุได้ 135 ปี แล้ว ป่ายังคงอยู่คู่กับชุมชนตนเองได้อย่างชื่นชม โดยมีการใช้ทรัพยากรอย่างสมดุลกับวิถีชีวิตของ “ปกาก่อญอ”

สมุนไพรเป็นสิ่งจำเป็นต่อวิถีชีวิตของชุมชน “แก้วนมีกะติ” โดยรอบอย่างมาก ถึงแม้ในปัจจุบันวิวัฒนาการทางการแพทย์จะเจริญไปมาก และคนส่วนใหญ่ในปัจจุบันจะหันไปพึ่งพาแผนปัจจุบัน แต่ก็มีคนอีกไม่น้อยยังรู้จักและใช้สมุนไพรในการรักษาเวลาเจ็บไข้ได้ป่วยลง

สำหรับหมอสมุนไพรที่เก่ง ๆ แล้วเวลาเดินเข้าป่าหาสมุนไพรนั้น รอบตัว 360 องศาที่เดินไม้ทุกต้นคือสมุนไพร สามารถนำเอามาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองได้ทั้งหมด บุคคลเหล่านี้จะรู้จักต้นไม้เกือบทั้งหมด และรู้จักสรรพคุณ วิธีปรุง และวิธีรักษาได้อย่างชำนาญมาก แต่จะหากคนประเภทแบบนี้ในชุมชนนั้นหายากได้เต็มที แต่ก็พอมียู่บ้าง แต่น้อยมากที่จะหากคนเก่งและชำนาญแบบนี้

สำหรับชาว “ปกาก่อญอ” นั้นส่วนใหญ่ วิถีชีวิตมีความผูกพันกับป่า เพราะฉะนั้นการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างป่ากับคนนั้น จึงควบคู่กันไปตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว ในความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้น ชาว “ปกาก่อญอ” สามารถหาสมุนไพรได้ทุกที่ทุกแห่ง รอบชุมชนของตนเอง ตั้งแต่สภาพป่าเต็งรัง จนถึงป่าดงดิบ

นอกจากนั้นยังมีการปลูกสมุนไพรพื้นบ้านเอาไว้ตามบ้านของตนเอง แต่สมุนไพรพื้นบ้านนั้นส่วนมากจะเป็นว่านส่วนใหญ่ บางบ้านปลูกไว้ในกระถาง แต่บางบ้านปลูกไว้รอบบ้าน เพื่อเป็นการไม่เสียเวลาในการหา เมื่อมีการเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมา ซึ่งปัจจุบันชุมชนยังมีใช้กันอยู่บ้าง การใช้สมุนไพรนั้นมีข้อจำกัด ปัจจุบันคนส่วนใหญ่จึงพึ่งพาความสะดวกเข้ามาแทนที่ ยาแผนปัจจุบันจึงเข้ามาแทนที่ยาสมุนไพรในอดีตเกือบทั้งหมด ก็เป็นสิ่งที่น่าเสียดายหากความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้ บรรพบุรุษได้สะสมมาหายสาบสูญไปโดยไม่มีใครศึกษาต่อ

เนื่องจากปัจจุบันสังคมโลกปัจจุบันประชากรเพิ่มขึ้น เวลาที่จะทำอะไรไปคนที่มิวิวัฒนาการที่ก้าวหน้ากว่าเอาสิ่งดีของเราไปมาก โดยเริ่มจากการศึกษาวิจัยและผลิตมาเป็นผลผลิตทางธุรกิจ ทำให้เกิดกิจการผูกขาด จึงเป็นสิ่งที่มิยุติธรรมต่อชุมชนเป็นอย่างยิ่ง หากภูมิปัญญาเหล่านี้ไม่มีการคุ้มครองให้เป็นรูปธรรม ยาสมุนไพรหลากหลายชนิดในเมืองไทยคงถูกต่างชาติเอาไปจดเป็นลิขสิทธิ์ เป็นของตัวเองเป็นแน่ในอนาคต

การศึกษาวิจัยสมุนไพรชุมชนครั้งนี้ ทางชุมชนบ้านผาหมอนได้แยกสมุนไพรออกเป็นสองส่วน คือ สมุนไพรป่า และ สมุนไพรพื้นบ้าน โดยความเป็นจริงสมุนไพรทั้งสองอย่างมีจำนวนมาก แต่ด้วยเวลาในการวิจัยมีจำกัดจึงได้คัดเลือกออกมาทั้งหมด 57 ชนิด สมุนไพรป่า 31 ชนิด สมุนไพรพื้นบ้าน 26 ชนิด ซึ่งความจริงมีมากกว่า 300 ชนิด

ได้ศึกษาสูตรยาและแยกประเภทการรักษากับโรคต่าง ๆ และสรรพคุณของยา ยาทั้งหมด 57 ชนิด เป็นเพียงยาส่วนหนึ่งที่สามารถหาได้ไม่ยากรอบ ๆ ชุมชน แต่ทั้งหมดต้องอาศัยความชำนาญของหมอยาสมุนไพรเช่นกัน หากไม่รู้จักดี การใช้ก่อให้เกิดประโยชน์ กลับให้โทษแก่ผู้ใช้ได้ ดังคุณลุงกอแะ โพรเจริญสุข และนายพาคู ได้ให้ข้อคิดเอาไว้ว่า สมุนไพรนั้นมีมากมายหลายร้อยชนิด ผู้ที่ต้องการใช้สมุนไพรนั้นควรอย่างยิ่งที่ต้องรู้จักสมุนไพรในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นประเภทสมุนไพร สรรพคุณ วิธีใช้สูตรในการใช้ และต้องแยกแยะให้ได้ว่ายาสมุนไพรนั้นรักษาโรคชนิดใด ข้อสำคัญเหล่านี้จะมองข้ามไปไม่ได้โดยเด็ดขาด ยาสมุนไพรหลายชนิดเหมาะสำหรับผู้สูงอายุไม่เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับคนที่อายุต่ำกว่า 30 ปี หากยาเหล่านี้มีการใช้โดยมิได้ศึกษาไว้ก่อน ใช้โดยพลการแล้ว จะทำให้เกิดอันตรายถึงแก่ชีวิต บางชนิดอาจทำให้ผู้หญิงหรือผู้ชายเป็นหมันได้โดยไม่รู้ตัว

ความรู้ความชำนาญเหล่านี้ เป็นสิ่งที่หาได้ยากขึ้นทุกทีในชุมชน ชนบทที่อยู่ห่างไกลออกไปและเริ่มถูกโลกาภิวัตน์เข้ามาแทนที่ ถ้าหากไม่มีการให้ความรู้กับความสำคัญของภูมิปัญญาต่อไปในอนาคตสิ่งดี ๆ หลายอย่างคงตกไปอยู่ในอ้อมมือของนักธุรกิจเป็นแน่ การให้ความรู้เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องพัฒนาชุมชนชนบทให้รู้จักความหลากหลาย และเกิดความเท่าเทียมกันของสังคมโดยรอบ แต่สำหรับธุรกิจแล้ว เป็นการมองกระจกเพียงด้านเดียว คือ ผลประโยชน์และผลกำไรเท่านั้น

ในขณะที่เดียวกันผู้รู้หรือหน่วยงานที่มีความชำนาญในด้านต่าง ๆ ต้องเพิ่มเติมความรู้ให้ชุมชนใช้ทรัพยากรให้ยั่งยืน มีการพึ่งพาอาศัยทรัพยากรอย่างสมดุลกับวิถีชีวิต สมุนไพรควรอยู่คู่กับชุมชน ผู้มีการศึกษาที่ดี ต้องแบ่งปันความรู้สมัยใหม่กับสมัยเก่าให้เดินคู่กันไป ควบคู่กับชุมชนอย่างสมดุลและยุติธรรม

การจักสาน

การจักสานถือเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่อยู่คู่ชนชาวปกาเกอะญอ มาตั้งแต่โบราณ เพราะชาวปกาเกอะญอ จะมีการสอนลูกหลานให้รู้จักการจักสานมาใช้ประโยชน์ในครัวเรือน ในบ้านของชาวปกาเกอะญอ เครื่องใช้ส่วนมากก็จะ เป็นเครื่องใช้ที่ได้จากการจักสานเป็นส่วนมาก ได้แก่ ก้อ, ซอซี, เซอ์ก๊วะ, ก่อแล, ก่อแลเดอ, แพก้อ, เททอ, กระบี่, ต่าปลี, ซอคา, โกะ้อากา, ม่อเจเค้าะ, เซเกะ, คาเลอคอ เป็นต้น

การจักสาน ชาวปกาเกอะญอ จะสืบทอดโดยสอนกันมาเป็นทอด ๆ ซึ่งหน้าที่ของการจักสานมักจะเป็น หน้าที่ของผู้ชาย โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ซึ่งจะไม่ได้ไปไร่ไปนา จึงอยู่เลี้ยงลูกหลานและช่วยทำอุปกรณ์จากเครื่องจักสาน ให้ลูกหลานได้ใช้

ในอดีตชาวปกาเกอะญอ จะนำเอาเครื่องจักสานที่ทำขึ้นมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้มาก ซึ่งอุปกรณ์ ที่ได้จากการจักสาน จะเป็นอุปกรณ์เครื่องใช้จากการจักสาน จะมีหลายรูปแบบหลายชนิดด้วยกัน ซึ่งบรรพบุรุษได้ออก รูปแบบให้เหมาะสมกับการใช้งานที่สุด การจักสาน มักจะใช้ไม้ไผ่เป็นหลัก ซึ่งไม้ไผ่สามารถจักสานได้หลายอย่าง ด้วยกัน ดังคุณพ่อแะพะอ พนากำเนิดสกุล ได้เล่าให้ฟังดังนี้ การจักสานส่วนมากจะนำมาใช้ในครัวเรือน เช่น ใส่ข้าว ของเครื่องใช้ต่าง ๆ ภายในบ้าน

ลายสาน

ลายสานของชาวปกาเกอะญอ ก็มีหลายลวดลายซึ่งการใช้ลวดลายก็จะเลือกให้เหมาะสมกับอุปกรณ์ เครื่องใช้ที่จะสาน เช่น กระด้ง สำหรับฝัดข้าวก็จะใช้ลาย 4 เพื่อให้ถี่ เมล็ดข้าวลอคไม่ได้ ส่วนกระด้งย่างข้าวก็จะใช้ ลาย 2 ส่วนก้อ ก็จะใช้ลาย 1, ลาย 2, ลาย 3, อะชะโต เป็นต้น ลายสานที่ใช้ได้แก่

- ลาย 1
- ลาย 2
- ลาย 3
- ลาย 4
- ลายวงทา
- ลายเกี้ยวตา
- ลาย 3 มือ
- ลายกะวอ
- ชายอะชะโต
- ลายแปงดี

เครื่องใช้ที่เป็นเครื่องจักสานมีมากมายหลายชนิดด้วยกัน แต่จะขอยกตัวอย่างเล็กน้อย ดังนี้
เซ่กวีระ (ที่ใส่ฟืน)

เป็นอุปกรณ์ที่มักจะอยู่คู่กับชาวปกาเกอะญอ เพราะไม่ว่าจะไปหาฟืน ไปไร่ ไปนา ผู้หญิงชาวปกาเกอะญอ ก็จะนำเซ่กวีระติดตัวไปด้วย เพื่อใช้เป็นที่เก็บพืชผลทางการเกษตร เซ่กวีระ เป็นเครื่องจักสานที่สานโดยใช้เปลือกไม้ไผ่ โดยเหลาให้บาง ๆ ซึ่งการสานเซ่กวีระนี้มีลวดลายเฉพาะเรียกว่าลายกะวอ โดยเซ่กวีระนี้จะสานกันเล็กปกใหญ่ และมักจะสานให้มีขนาดใหญ่ ซึ่งเอาไว้ประโยชน์ได้มากมาย เช่น ใส่ฟืน เก็บข้าวโพด ข้าวเปลือก กะหล่ำ และพืชผักต่าง ๆ จากไร่ นา สวน เพื่อนำกลับมาบ้าน เซ่กวีระจึงเป็นอุปกรณ์ที่มีประโยชน์มากที่สุดอย่างหนึ่งที่ชาวปกาเกอะญอ เก็บไว้ใช้งาน

ชอซี (ที่ขังไก่)

ชอซี เป็นการสานอุปกรณ์ในการเก็บไก่ไว้ให้ปลอดภัยจากสัตว์ในเวลากลางคืน ซึ่งสานด้วยผิวไม้ไผ่เช่นกัน เพื่อให้มีความทนทาน แข็งแรง ขนาดของชอซี จะมีหลายขนาดด้วยกัน เช่น ขนาดใหญ่ จะเอาไว้เก็บไก่ที่มีขนาดใหญ่ หรือไก่ที่เลี้ยงลูกหลาย ๆ ตัว ขนาดเล็กก็จะเก็บไก่ที่มีขนาดเล็ก

ในเวลากลางคืนชาวปกาเกอะญอ จะเก็บไก่ไว้ในชอซี เพราะเวลากลางคืน มักมีสัตว์ป่า มาขโมยกินไก่ของชาวบ้าน จึงจำเป็นต้องหาอุปกรณ์ในการเก็บไก่ให้ปลอดภัยจากการถูกสัตว์ป่ากิน ในเวลาตอนเย็นหลังจากที่ให้อาหารไก่เสร็จแล้ว ชาวปกาเกอะญอ ก็จะเก็บไก่ใส่ไว้ในชอซี เพื่อให้ปลอดภัยจากสัตว์ร้ายได้

ค่ากรา

เป็นอุปกรณ์จักสานขนาดเล็ก ใช้ไม้ไผ่เหลาเป็นตอก สานเป็นกระบุงเล็กไว้สำหรับเก็บเครื่องครัว เช่น พริกเกลือ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีอุปกรณ์จากการจักสานอีกมากมายที่ไม่ได้พูดในที่นี้ หากสนใจต้องไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากการสอบถามหรือฝึกปฏิบัติจากผู้เชี่ยวชาญในหมู่บ้าน

เบอ

เป็นอุปกรณ์จักสานที่ใช้เป็นอุปกรณ์ในการหาปลาจากลำห้วย ขวญนี้จะสานเป็นรูปสี่เหลี่ยมก่อน แต่พอผูกสานติดกันจะมีลักษณะเป็นสามเหลี่ยม

ก่อแห่ (กระดั่ง)

กระดั่ง เป็นภาชนะที่มีรูปร่างลักษณะแบน มีขอบกลม เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น ใช้ฝัดข้าวในขณะที่ตำข้าว ใช้เป็นที่ตากพืชผลทางการเกษตรเพื่อเก็บไว้ ให้แห้ง เช่น ตากพริก ผักต่าง ๆ เป็นต้น กระดั่งมี 3 ขนาดด้วยกัน แต่ขนาดแต่ละแบบจะใช้ประโยชน์ต่างกันไป เช่น กระดั่งที่ใช้ตากของ หรือพืชผลทางการเกษตร จะมีลักษณะการสานห่าง ๆ ส่วนกระดั่งที่ใช้ฝัดข้าว ก็จะมีลักษณะถี่ติด ๆ กัน เพื่อป้องกันไม่ให้ข้าวตก กระดั่งจะสานโดยใช้ไม้ไผ่ที่เหลาบาง ๆ เรียกว่าตอก มีลวดลายสานหลายอย่างด้วยกัน ขอบกระดั่งนั้นจะใช้หวายคาดเพื่อความคงทนถาวร

การจักสานชุมชน

การจักสานถือเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตชุมชน และมีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตประจำวัน เป็นการใช้เป็นผลิตภัณฑ์ การบรรจุภัณฑ์ต่างๆ และใช้ในการด้านการเกษตร การประมง พิธีกรรม ในบ้านครัวเรือน และอีกมากมายหลายส่วน

และการจักสานบ่งบอกถึงการดำเนินชีวิตในอดีต บ่งบอกถึงความชำนาญของคนในชุมชน และเผ่าพันธุ์นั้น ๆ เพราะการจักสานนั้นแต่ละชนชาติแต่ละเผ่าพันธุ์นั้นไม่เหมือนกัน ปกาเกอญอคนชนเผ่าอีกเผ่าหนึ่งที่มีมากที่สุดในประเทศไทย และการจักสานของปกาเกอญอ ชื่อคนกะเหรี่ยงนั้นมีความรู้จักมากมาย แม้แต่ชาวต่างชาติยังให้ความสนใจ ดังเช่นที่ สบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีอยู่หมู่บ้านหนึ่งเป็นกะเหรี่ยงโป

ได้ทำการส่งออกสินค้าจักสานของพวกเขาขายไปไกลถึงต่างประเทศ โดยมีคุณเคน ผู้บริหารสบเมยอาร์ท เป็นผู้คอยให้การดูแลและหาการตลาด ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การจักสานนั้นมีความน่าสนใจอย่างมากต่อชาวต่างชาติ ชุมชนบ้านผาหมอนปกาเกอญอเองก็เป็นชุมชนที่มีความสามารถในการจักสานไม่แพ้กับชุมชนอื่น

ชุมชนปกากะญอบนพื้นที่ดอยหลวง อินทนนท์นั้น ได้ปลูกวัตถุดิบในการใช้สอยเอง วัตถุดิบหลักในการจักสานคือ “ไผ่และหวาย” วัสดุส่วนนี้ชุมชนได้ทำการปลูกไว้ใช้เองเป็นการปลูกแบบเพียงพอต่อความต้องการภายในครัวเรือนเท่านั้นมิได้ปลูกไว้เพื่อการค้าขาย

ด้านบุคลากรท้องถิ่นที่มีความชำนาญในการจักสานนั้น ยังคงมีอยู่อีกหลายคนที่มีการจักสานได้อย่างดีและเก่ง ที่บ้านผาหมอนนั้นมีด้วยกันหลายคน แต่ส่วนมากท่านจะชราภาพไปแล้ว จุดนี้น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง ถ้าหากคนรุ่นใหม่ไม่ได้ให้ความสนใจที่สุดแล้วผู้คนที่จะมาถ่ายทอดให้ความรู้ต่อผู้ที่สนใจในอนาคตนั้นอาจสูญเสียชีวิตได้ แต่สำหรับคนที่พอทำได้นั้น ยังมีอยู่เยอะกว่าคนที่ชำนาญในด้านการจักสาน สำหรับกลุ่มนี้จะเป็นวัยกลางคนที่เคยร่ำเรียนมา แต่สำหรับผู้ที่ยังอายุได้ 25 ปีลงมาค้นหาแทบไม่ได้เลยที่จะทำการจักสานเป็น

ถ้าหากเรามองไปที่การจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ตอนนี้เวลานี้ชุมชนสามารถนำความเป็นเอกลักษณ์ในด้านการจักสานเข้าสู่ระบบการท่องเที่ยวของชุมชนได้ โดยยึดถือภาคพื้นฐานในการมีส่วนร่วมกับนักท่องเที่ยว โดยจัดโปรแกรมการจักสานไม่ยากเย็นนัก โดยเน้นการจักสานแบบพื้น ๆ ง่าย ๆ เพราะส่วนนี้เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีเวลาน้อย แต่สำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจในด้านการจักสานจริง ๆ เราก็สามารถจัดรายการให้ได้ แต่ค่าใช้จ่ายนั้นต้องเพิ่มขึ้นอีกหลายเท่าตัว ส่วนนี้การใช้เวลาในการเรียนรู้ก็นานตั้งแต่ 1 อาทิตย์ และ 1 เดือนขึ้นไป

สรุป การจักสานของปกากะญอบนพื้นที่ดอยอินทนนท์ สามารถที่จะนำมาพัฒนาเป็นจุดเด่นในการท่องเที่ยวของชุมชนตนเองได้ แต่ต้องมีรูปแบบให้กับนักท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ชุมชนเองต้องพร้อมในด้านสถานที่ บุคลากร วัตถุดิบและข้อมูลในการจักสานสำหรับโปรแกรมให้นักท่องเที่ยวที่สนใจ การจักสานนั้นใช้เวลานาน แต่สำหรับการจักสานแบบพื้นฐานนั้นสามารถทำได้ไม่ยากนัก แต่สำหรับถ้านั้นในการจักสานลวดลายแล้วต้องใช้เวลามากกว่าเดิม และค่าใช้จ่ายสำหรับนักท่องเที่ยวก็จะเพิ่มขึ้น ซึ่งเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจด้านการจักสานเท่านั้น จุดนี้เองชุมชนสามารถเอาสิ่งที่เป็นทุนเดิมของชุมชนมาพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงศึกษาของชุมชนได้ไม่ยากนัก

จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งเพื่อปลูกจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์หัตถกรรมพื้นบ้าน แ ละอาจจูงใจให้เด็กเยาวชนหันมาสนใจภูมิปัญญาของตนเองมากกว่าที่เป็นอยู่

การทอผ้าชุมชน

ชาวปกากะญอ เป็นชาวเขาที่อยู่ในป่าลึก แต่เดิมถนนหนทางไม่สะดวกเหมือนในปัจจุบัน ชาวปกากะญอ จึงมีการทอผ้าใส่เอง ซึ่งมีลวดลายเป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าตนเอง เช่น ผู้ชาย (เพาะควา) จะใส่เสื้อสีแดง ผ้าสะโพรง ผู้หญิงแต่งงานแล้ว (เพาะหมื่อปรุก่า) จะใส่เสื้อสีน้ำเงิน , ดำ ผ้าถุงสีแดง ผู้หญิงสาวและเด็ก (หมื่อเกื่อนอ) จะใส่เสื้อสีขาวขาว

เสื้อผ้าของปกากะญอ แต่เดิมจะทอจากฝ้ายที่ปลูกเอง และย้อมสีโดยใช้สีธรรมชาติ ซึ่งสีธรรมชาตินี้จะได้มาจากเปลือกไม้ รากไม้อ่อน ผลไม้ เป็นต้น

การทอผ้าจะเป็นหน้าที่ของผู้หญิงชาวปกากะญอที่จะต้องทอผ้าให้ตัวเองและทอให้คนในครอบครัวใส่ ฉะนั้น เด็กหญิงปกากะญอเมื่ออายุประมาณ 10 – 12 ขวบ ก็จะเริ่มหัดทอผ้า โดยมีแม่เป็นครูสอนให้ การฝึกทอผ้าก็จะเริ่มจากการฝึกทอแบบง่าย ๆ ก่อน เช่น การทอถุงย่าม จากนั้นก็จะค่อยทอเสื้อ และฝึกการผูกลายด้วยตัวเอง เสื้อผ้าทอของชาวปกากะญอจะมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชนเผ่า มีสีที่เป็นเอกลักษณ์ประจำเผ่า คือ ผู้ชายจะเป็นเสื้อสีแดงเท่านั้น ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วก็จะเป็นเสื้อสีน้ำเงิน หรือดำ หญิงสาวและเด็กหญิงก็จะใช้สีขาวเท่านั้น และยังมีคติปฏิบัติมาจนทุกวันนี้

การทอผ้าแต่เดิมนั้น เสื้อของผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว มักจะนิยมปักด้วยมือ มีการปักเม็ดเดียวสลับกับด้ายที่สวยงามสดใส แต่ในปัจจุบันนี้การทอผ้าเริ่มเปลี่ยนแปลงไป โดยส่วนมากก็จะซื้อด้ายที่มีขายตามท้องตลาดในตัวอำเภอไปทอ และเป็นการทอจากลายทอที่ไม่ค่อยจะปักเหมือนแต่ก่อน ดังนั้น ในปัจจุบันนี้จึงทำให้ลวดลายของผ้าทอที่ปักด้วยมือค่อนข้างหายากไปทุกที จึงทำให้การทอผ้าแบบปักด้วยมือควรได้รับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ไว้ก่อนจะสูญหายไปหลงเหลือให้เยาวชนได้เห็นอีกต่อไป

อุปกรณ์ในการทอผ้า

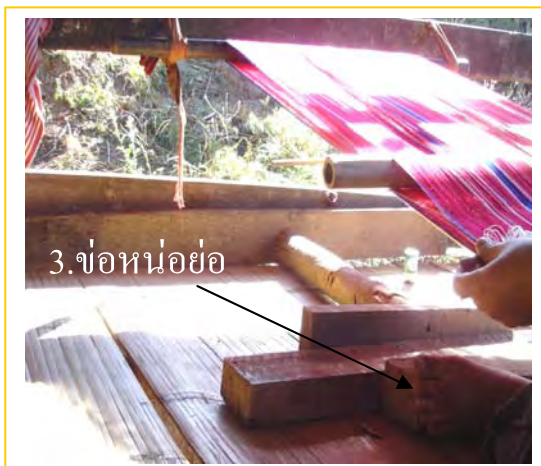
ในการทอผ้าของชาวปกากะญอ จะประกอบไปด้วยอุปกรณ์ที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ซึ่งทำมาจากไม้ไผ่ ไม้แดง ไม้ก่อ ซึ่งหาได้ไม่ยากในชุมชนนั้น

อุปกรณ์ในการทอผ้าประกอบด้วย

1. ลื้อ หรือด้าย สำหรับทอผ้า เป็นด้ายที่ปลูกเอง นำมาปั่นจนเป็นเส้นด้าย และย้อมสีธรรมชาติ ให้สวยงามตามต้องการ

2. ถ่าเบอะ คือ ไม้ไผ่ที่เจาะรูทั้งหมด 10-12 รูด้วยกัน รูที่เจาะนั้น จะเจาะระยะไม่เท่ากัน เพราะการทอผ้าจะใช้รูของถ่าเบอะต่างกัน เช่น การทอผ้าถุงจะใช้รูต่างจากการทอถุงย่าม แล้วแต่ความเหมาะสมของงานที่ทอ ถ่าเบอะจะยาวประมาณ 6-8 ศอก ถ่าเบอะเป็นอุปกรณ์หลักในการทอผ้า เพราะจะทำหน้าที่หลายอย่างในขณะเดียวกัน คือ เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ยึดด้ายที่ทอไว้ขึ้นลวดลายต่าง ๆ และมีไว้สำหรับยึดด้ายให้ง่ายในการทอ

3. ข่อหน่อย่อ คือ เป็นไม้ที่มีไว้สำหรับเหยียบขณะทอผ้า

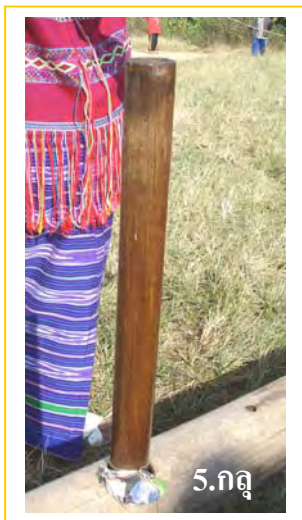
4. ต่าทอลอ หมายถึง ไม้เนื้อแข็ง อาจทำมาจากไม้สัก ไม้แดง ไม้ก่อ เหล่านี้ค่อนข้างบาง ไม้ที่มีลักษณะตรง ผิวเรียบปลายแหลม เอาไว้สอดด้ายไปมาในการขึ้นลายผ้าในขณะทอ

4. ต่าทอลอ

5. กตุ หมายถึง ไม้ไผ่ที่ยาวประมาณ 2 ศอก มีลักษณะคล้ายท่อลอบ แต่ปลายไม้แหลม ใช้ดึงเส้นด้ายคู่กับแฉ เพื่อดึงด้ายให้ตึง

6. ลือชุย หมายถึง ไม้อันเล็ก ๆ สำหรับเอาด้ายที่ใช้ทอพันเพื่อสอดไปมาในขณะทอ

5. กตุ

6. ลือชุย

7. ทะถ

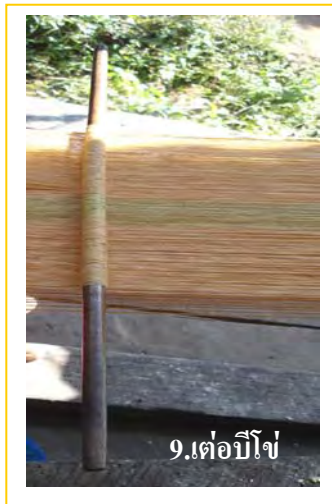
7. ทะถ หมายถึง เหล็กปลายแหลม ที่เป็นส่วนประกอบของท่าเบอะทำหน้าที่ในรูสุดท้าย

8. ถ่าโขบ ถ่าโขล่อ หมายถึง ไม้เสาหลักของอุปกรณ์ทอผ้าประกอบด้วยไม้เนื้อแข็ง 4 อัน ด้านข้างสองอันจะเจาะรูเพื่อสอดไม้ เพื่อเอาเส้นด้ายที่ขึ้นลาดเสร็จแล้วพาดไว้เพื่อเตรียมทอ ส่วนด้านล่างอีก 1 อัน เอาไว้เหยียบขณะที่นั่งทอ

9. เตอบีโข หมายถึง ทำด้วยไม้ไผ่ขนาดยาวประมาณ 60 เซนติเมตรใช้สำหรับรังด้ายให้ตรงไม่ให้ด้ายขยับ ในขณะทอผ้า

8. ถ่าโขบ ถ่าโขล่อ

9. เตอบีโข

10. ถ่าโข

10. ถ่าโข หมายถึง อุปกรณ์ยึดชุดทอผ้า ใช้คล้องผ้าตามความยาว

11. หน่อทะแพะ หมายถึง ไม้มีลักษณะแบน ยาวประมาณ 2 ศอก ปลายแหลม ใช้ตอกด้ายให้แน่นใน เครื่องทอไปมา

12. แฉ หมายถึง ฝ้ายที่ใช้สอดใส่รูในไม้ใหญ่

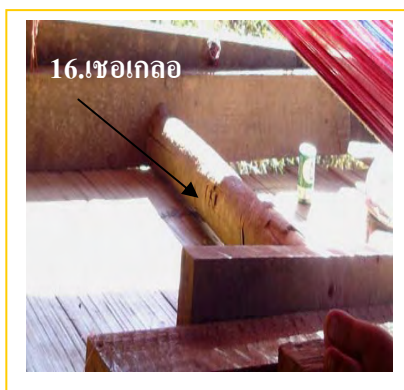
13. ทะทิ หมายถึง ไม้ที่ใส่คู่กับข่อยแควที่คาดเอว ทำด้วยไม้ไผ่ผ่าซีกประกบกัน ปลายทั้งสองด้านทำงานไว้ยึดข่อยแคว มีหน้าที่ใช้ม้วนผ้าที่ทอเสร็จและเป็นที่ยึดข่อยแคว

14. ข่อยแคว หมายถึง สิ่งที่นำมาคาดเอว เพื่อดึงด้ายให้ตึงในขณะที่ทอผ้าทำด้วยหนังสัตว์ เช่น หนังวัว หนังควาย หนังกวาง

15. หน่อตะแพะ หมายถึง ไม้ที่ใช้สำหรับดึงขอบผ้าที่ทอเสร็จให้ตึง ทำด้วยไม้ไผ่ที่เหลาให้แบน ความยาวเท่ากับขนาดของผ้าที่ทอ

16. เซอเกลอ หมายถึง ที่สำหรับเหยียบเวลานั่งทอผ้า

การย้อมสีผ้า

ชาวปกากะญอ จะย้อมสีด้ายที่จะใช้ทอ ด้วยสิทธรรมาชาติที่ได้จาก รากไม้ เปลือกไม้ในป่า ซึ่งหาได้ไม่ยากนัก เช่น ถ้าต้องการย้อมผ้าให้เป็นสีแดงสำหรับทอเสื้อผู้ชาย ทอถุงย่าม หรือทอผ้าถุงก็จะใช้ “ต้นเขาะ” มาย้อม ต้นเขาะนี้จะให้สีแดงสด จะใช้รากหรือลำต้นในการย้อมสี นอกจากนี้ยังมีการย้อมสีจากต้นอื่นอีก แล้วแต่ความต้องการ แต่ในปัจจุบันนี้ด้ายที่ใช้ทอผ้าจะหาซื้อจากท้องตลาด

จากหนังสือ. 6 Hill tribe in the North of Thailand

วิธีการทอผ้า

เตรียมอุปกรณ์ทุกอย่างให้ครบ เริ่มลงมือด้วยการเอาถ่านไปตั้ง เอาแนวไปผูกไว้ที่ท่อน แล้วเอาด้ายมาผูกที่เตอะบีคี่ จะมีการพันด้ายที่สองที่ คือ เตอะบีคี่ และ เตอะบีโซ่ พันด้ายไปมาพอประมาณ คือตามต้องการ เมื่อเห็นว่าได้ด้ายตามต้องการแล้ว เอา ถ่านวางลงและค่อย ๆ ดึงออกทีละอัน เอาด้ายมาใส่ไว้กับถ่านโลโล แล้วปรับให้เข้ากัน และทอตามต้องการ

ถ้าต้องการให้มีลวดลายก็เอาตรงที่มีแนวอยู่ใส่ลวดลายเข้าไปกับ “แนว” แล้วทำตามลวดลายที่ต้องการ เช่น ดันลวดลายลงอันหนึ่ง ดึงขึ้นมาอันหนึ่ง ก็จะเป็นลวดลายขึ้นมาตามต้องการ การให้ลวดลายผ้าทอจะให้สวยงามตามต้องการ เราต้องออกแบบก่อนแล้วค่อยลงมือทำ

การทอผ้าชุมชนของปกาก่อญอคอยอินทนนท์

จากการทำงานวิจัยได้ศึกษามา ทำให้เราได้ทราบว่า แท้ที่จริงแล้วการทอผ้าของคนในพื้นที่นี้ ทำกันมาต่อเนื่องตั้งแต่สมัยโบราณ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์แต่ละช่วงแต่ละสมัยว่าเป็นอย่างไร คำว่าแต่ละช่วงของสถานการณ์กับช่วงแต่ละสมัยนั้นหมายถึง ถ้าพูดถึงในสมัยอดีต คนปกาก่อญอนั้น ได้ผลิตเสื้อผ้าเอง ได้ทำการผลิตเองทุกขั้นตอน

เริ่มจากการปลูกต้นฝ้ายจนเข้าสู่กระบวนการผลิตออกมาเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อใช้ในครัวเรือน ขั้นตอนการผลิตต่าง ๆ นั้นใช้วิถีธรรมชาติโดยมิได้มีสารเคมีเข้ามาสู่กระบวนการผลิต วัตถุดิบและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการทอผ้า นั้นทำขึ้นเองง่าย ๆ เรียบ ๆ ตามวิถีชีวิตของปกาก่อญอ ในส่วนของวัตถุดิบนั้น เป็นการปลูกแบบง่าย ๆ ไม่มีขั้นตอนอะไรมากมายในการปลูก เพราะวัตถุดิบที่ปลูกไว้เพื่อทำการย้อมสีนั้นเจริญเติบโตได้ง่ายและเข้ากับสภาพอากาศของท้องถิ่น

ส่วนวัตถุดิบเป็นสิ่งที่น่าจะปรับเปลี่ยน จากการที่ใช้อย่างเดียวมาเป็นการปลูกเพื่อเชิงพาณิชย์ระดับท้องถิ่น ได้อย่างดีอีกจุดหนึ่งที่น่าสนใจอย่างมากคือ ตอนนี้ยังไม่มีใครทำในลักษณะแบบนี้ ชุมชนปกาก่อญอคอยอินทนนท์มีพื้นที่ที่ยังไม่มีการพัฒนาถึงที่สุด

และการปรับตัวของชุมชน ณ เวลานี้คือการทำการเกษตรแบบใหม่ และมีการใช้สารเคมีแบบเข้มข้น การปรับตัวของชุมชนลักษณะนี้เป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงอย่างมากในอนาคต การทอผ้าและวิธีขั้นตอนในการผลิตกันชนนั้น น่าจะสามารถปรับให้กับชุมชนได้ บวกกับความสามารถของคนในชุมชนที่มีอยู่แล้ว น่าจะปรับตัวได้ดีกว่าการพัฒนาแบบอื่น

ผลิตภัณฑ์การทอผ้าของชุมชนนั้นต้องการที่พัฒนาให้เข้ากับระบบการตลาดสมัยใหม่ การที่ชุมชนจะทำแบบเดิมนั้นการตลาดนั้นแคบมาก การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาดแบบใหม่นั้นเป็นสิ่งชุมชนขาดไป จุดหนึ่งที่ชุมชนปกาก่อญูดอยอินทนนท์มีอยู่แล้วคือ กลุ่มเยาวชนหญิงหลายคนไปเรียนเกี่ยวกับการตัดเย็บเสื้อผ้าในเมือง และแต่ละคนมีความชำนาญที่สามารถทำงานร่วมกัน ได้อย่างเป็นขั้นตอนและเข้ากับกระบวนการผลิตสมัยใหม่ จุดนี้น่าสนใจอย่างมาก แต่สิ่งที่ขาดคือ การตลาดนั้นคนในชุมชนยังขาดบุคลากรในด้านนี้

แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง แต่ต่อไปชุมชนจะยึดแนวทางไหนในการแปรผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการวางแนวทางการทอผ้าของชุมชน

การปรับตัวของชุมชนให้เข้ากับวิถีชีวิตและสังคมสมัยใหม่เป็นสิ่งที่น่ามองอย่างมากในเวลานี้ชุมชนปกาก่อญูดอยอินทนนท์สมัยก่อนก็เหมือนชุมชนชนบททั่วไปที่ยังไม่มีความเจริญทางวัตถุเข้ามา การทอผ้าสมัยก่อนใช้วัตถุดิบธรรมชาติมาแล้วมาเริ่มปรับตัวเข้ากับระบบอุตสาหกรรมสมัยใหม่ จากที่เคยผลิตวัตถุดิบใช้เอง เปลี่ยนมาเป็นเอาวัตถุดิบสำเร็จรูปแล้วมาแปรรูป เพราะฉะนั้นขั้นตอนการผลิตสมัยก่อนเริ่มหายไปตามยุคกาลเวลา

สำหรับคนที่เก่งในด้านการผลิตแบบธรรมชาติเริ่มล้มเหลวหายไป โดยคนรุ่นใหม่ไม่ได้ใส่ใจกับการผลิตแบบเก่า โดยอ้างว่าไม่มีเวลาหรือไม่อยากทำ เพราะกระบวนการต่าง ๆ ต้องผ่านหลายขั้นตอน ฝ่ายอุตสาหกรรมสำเร็จรูปจึงเป็นแนวทางใหม่ การเอามาทอผ้าสำหรับคนชุมชน สีเส้นต่าง ๆ สวยงามแปลกออกไป

แต่ความต้องการของตลาดนั้น ไม่ต้องการวัตถุดิบที่ผลิตมาจากเคมี ถึงแม้สีเส้นจะสวยงาม แต่ความต้องการของตลาดนั้นน้อยมาก ผู้บริโภคส่วนใหญ่ซึ่งเป็นชาวต่างชาติ ต้องการสีธรรมชาติเป็นหลัก ถึงแม้สีเส้นจะไม่สวยงามเหมือนสีเคมี แต่ด้วยความรู้สึกของผู้บริโภคนั้น ผู้บริโภคคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นหลัก ซึ่งเป็นแนวทางที่ดีสำหรับผู้บริโภคมีพฤติกรรมเช่นนี้ ซึ่งหากมีหน่วยงานมาให้การสนับสนุน จะเป็นอีกแนวทางอีกแนวทางหนึ่งที่ช่วยรักษาเอกลักษณ์การทอผ้าแบบโบราณ และเป็นการช่วยการอนุรักษ์รักษาสืบสานวัฒนธรรม

สำหรับชุมชนปกาก่อญูดอยอินทนนท์บ้านผาหมอนนั้น ถ้าต้องการที่จะพัฒนาการผลิตกันชนทอผ้าในชุมชน สิ่งแรกคือ ต้องรื้อฟื้นการทอผ้าแบบสมัยก่อนใหม่ แต่รูปแบบนี้ต้องใช้ระยะเวลา และต้องใช้งบประมาณพอสมควรในการดำเนินงาน

แนวทางที่ 2 คือ ฝึมือการทอผ้าของคนในชุมชนมีอยู่แล้ว เหลือแต่เพียงวัตถุดิบเท่านั้นว่าจะทำออกมาในรูปแบบใด ไม่จำเป็นต้องผลิตวัตถุดิบเอง แต่ต้องหาแหล่งที่ผลิตวัตถุดิบอยู่แล้ว ซึ่งมาแปรรูปโดยไม่ต้องทำการผลิตทุกขั้นตอน เพราะฉะนั้นจะช่วยให้กระบวนการผลิตลดขั้นตอนไปได้เยอะ และสามารถมีเวลาไปพัฒนาการผลิตได้มากขึ้น โดยมีได้คำนึงถึงกระบวนการผลิตในขั้นตอนแรก แนวทางที่ 3 การทอผ้าของชาวปกาก่อญูดอยอินทนนท์นั้น มีหลายแบบเริ่มตั้งแต่พื้นฐานในการทอผ้าจนถึงแบบลวดลายยาก ๆ ในส่วนนี้ทางชุมชนเองสามารถที่พัฒนาเป็นระบบการท่องเที่ยวได้เช่นกัน สามารถที่จะทำออกมาในลักษณะเป็นโปรแกรมทัวร์ออกมา คือ ให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม คือ ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้การทอผ้าแบบพื้นฐาน โดยไม่มีขั้นตอนที่ยุ่งยากเกินไป นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ได้ไม่ยาก

แต่ก็มีข้อจำกัดว่าอย่างน้อยผ้าทอแบบพื้นฐานนั้นใช้เวลามากถึง 3 วัน เป็นอย่างต่ำ เพราะฉะนั้น นักท่องเที่ยวต้องเป็นกลุ่มคนที่มีเวลามากพอกับกิจกรรมทอผ้า ต่อไปคำถามมีอยู่ว่าเวลา 3 วันนี้ ต้องมีกิจกรรมเสริมให้กับนักท่องเที่ยวหรือไม่ ถ้าหากไม่มีอาจทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความน่าเบื่อหน่ายต่อกิจกรรม แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการทอผ้า นั้น ชุมชนสามารถทำได้ โดยมีขั้นตอนหลักคือ

ขั้นตอนที่ 1 รื้อฟื้นขั้นตอนการผลิตทุกขั้นตอน จะสามารถทำให้รู้ขั้นตอนต่าง ๆ ในการผลิต และวัตถุดิบชุมชนสามารถที่จะผลิตขายเองได้แต่ต้องใช้ระยะเวลาและงบประมาณต้องใช้มากกว่าเพื่อความสมดุลกับเวลาความเป็นไปได้ขั้นตอนที่ 1 นั้นชุมชนสามารถทำได้ แต่มีโอกาสน้อย เพราะมีความยุ่งยากพอสมควร

ขั้นตอนที่ 2 ความสามารถของชุมชนนั้นมีอยู่แล้ว ข้อสำคัญคือ การมองหาวัตถุดิบสำเร็จรูปแล้วเอามาแปรรูปออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ได้เลย โดยไม่ต้องทำตามขั้นตอนที่ 1 แหล่งวัตถุดิบที่มองหานั้นต้องเป็นที่ไหน แล้วต้นทุนในการจัดซื้อนั้นควรอยู่ที่เท่าไร และแหล่งผลิตวัตถุดิบสามารถผลิตได้เท่าไรต่อเดือน / ต่อปี เมื่อรู้แหล่งวัตถุดิบแล้ว และมีแหล่งวัตถุดิบที่แน่นอนแล้ว การผลิตแปรรูปนั้นควรทำให้ตรงกับการตลาดต้องการ ต้องมองผู้บริโภคเป็นจุดสำคัญ

ขั้นตอนที่ 3 การทอผ้าสามารถแปรรูปออกมาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวได้ โดยทำออกมาเป็นโปรแกรมทัวร์ โดยเน้นการท่องเที่ยวรูปแบบการมีส่วนร่วมให้กับนักท่องเที่ยว โปรแกรมการท่องเที่ยวแบบการทอผ้า การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวนั้นไม่ควรเน้นการทอผ้าแบบยากนัก แต่ต้องมีกิจกรรมเสริมเพราะการทอผ้าใช้เวลาพอสมควร

สรุปแนวทางการนำข้อมูลวิจัยที่เอื้อต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

หลังจากงานวิจัยจบไปในระยะที่ 1 ทางทีมงานวิจัยพยายามรวบรวมข้อมูลต่างๆ ทุกส่วนที่ได้เก็บมาในระยะแรกนำมาประมวลและแยกข้อมูลต่างที่ได้เพื่อที่จะเสนอเป็นแผนงานระยะที่ 2 ทั้งนี้เป็นความตั้งใจอย่างมากต่อการดำเนินงานวิจัยของทีมงานวิจัยชุมชน เพื่อจะนำข้อมูลนามธรรมมาทำเป็นรูปธรรม เป็นการต่อยอดของงานวิจัยระยะแรกให้สามารถนำไปใช้ได้จริง

ข้อมูลส่วนต่างๆที่ได้มาไม่ว่าความเป็นบริบทชุมชนโดยทั่วไป ประวัติศาสตร์ชุมชน ความชำนาญเฉพาะด้านของชุมชน สภาพสิ่งแวดล้อมทรัพยากรชุมชน บุคลากรชุมชน หน่วยงานราชการส่วนต่างๆ ผู้นำชุมชนในส่วนต่างๆ เหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญของการดำเนินงานที่ผ่านมาและงานวิจัยในช่วงระยะที่ 2 ทั้งสิ้น

ก่อนงานวิจัยระยะที่ 1 จะสิ้นสุดลง เราทีมงานวิจัยและชุมชนได้จัดเวทีเสนอผลงานวิจัยให้กับหน่วยงานรับฟัง และให้ข้อเสนอแนะแก่พวกเรา สังเกตได้ชัดเจนว่าทุกหน่วยงานในพื้นที่ให้ความสำคัญกับงานวิจัยในครั้งนี้ ทุกส่วนราชการเข้ามารับฟังและนำเสนอความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนภายใต้นโยบาย “การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT : Community Based Tourism)”

หน่วยงานต่างๆที่ให้คำแนะนำแก่ชุมชนได้แก่ ท่านนายอำเภอจอมทอง คุณพรศักดิ์ สงวนผล ได้เสนอแผนการท่องเที่ยวบนพื้นที่คอยอินทนนท์โดยรวม เพื่อชี้ให้ชุมชนเห็นว่าสถานการณ์การท่องเที่ยวบนพื้นที่คอยอินทนนท์นั้นเป็นเช่นไร และชุมชนควรเตรียมความพร้อมอย่างไรบ้าง

ต่อมาคือท่านหัวหน้าสถานีวิจัยโครงการหลวงอินทนนท์ คุณวิวัฒน์ ดวงโภชน ได้กล่าวถึงแผนงานการพัฒนาในอนาคตของโครงการหลวงบนพื้นที่คอยอินทนนท์ว่าต่อไป พื้นที่ที่ตั้งอยู่ปัจจุบันจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเป็นแหล่งที่พักผ่อนหย่อนใจให้แก่นักท่องเที่ยว และทางการกำลังปรับปรุงพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาเที่ยวยังคอยอินทนนท์และแวะพักที่โครงการหลวง

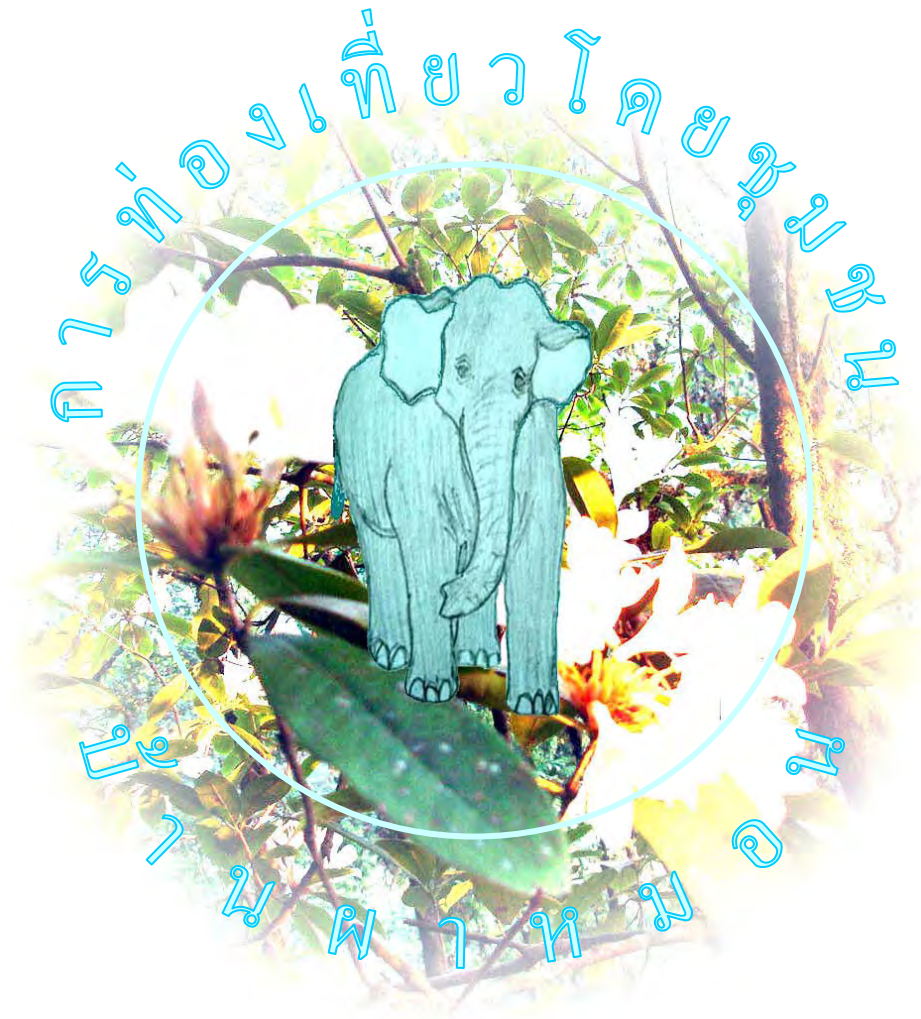
หน่วยงานสุดท้ายที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานของชุมชนเป็นอย่างมากคือ อุทยานแห่งชาติคอยอินทนนท์โดยท่านหัวหน้าอุทยาน คุณประไพช (มโน) มนูญสรายุ กล่าวให้การสนับสนุนกิจกรรมชุมชนที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามกฎหมายอุทยานฯว่าด้วยผลกระทบต่อระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม และผ่านการเห็นชอบของอุทยานด้วย คือทุกฝ่ายมีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานทั้งชุมชนและหน่วยงานส่วนต่างๆ

ข้อมูลต่างๆที่ได้ศึกษาวิจัยมาและข้อมูลเพิ่มเติมที่ทางหน่วยงานราชการมาให้คำแนะนำเพิ่มนั้นเป็นประโยชน์ต่อการที่เราจะนำมาทำแผนระยะที่ 2 ของเราอย่างยิ่ง จุดมุ่งหมายของเรานั้นคือการนำข้อมูลที่เป็นนามธรรมมาพัฒนาเป็นรูปธรรมให้เป็นจริงให้ได้

การนำข้อมูลที่ได้นำมาพัฒนาให้เป็นรูปธรรมนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำเนินงานวิจัยของทีมงานวิจัยของเราอย่างยิ่ง เพราะการพัฒนานั้นต้องอาศัยข้อมูลหลายส่วนเข้ามาประกอบรวม เราไม่อาจละเลยข้อมูลจากงานวิจัยจากสิ่งที่เราได้ทำมาแล้วไม่ เรายังชุมชนเป็นจุดศูนย์กลางต่อการขับเคลื่อนงาน ชุมชนมีทรัพยากรหลายส่วนที่สามารถขับเคลื่อนระบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนเองได้ สภาพโดยรอบของชุมชนนั้นเอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ชุมชนเป็นเจ้าของกิจกรรมร่วมกัน และที่นั่นเป็นสำคัญคือ “การท่องเที่ยวต้องกระทบต่อระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมชุมชนให้น้อยที่สุด”

บทที่ 6

รูปแบบการจัดการ การท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านผาหมอน

ข้อมูลวิเคราะห์ที่นำมาซึ่งการจัดการระบบการท่องเที่ยวในชุมชน

หลังจากงานวิจัยดำเนินไปและผ่านระยะที่ 1 มา เราที่มิวิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้รับการวิจัย นำมารวบรวมและตั้งถกเถียงกันว่าส่วนที่ยังไม่ชัดเจนบ้าง และควรจะเพิ่มเติมข้อมูลลงไปอะไรบ้าง เราสามารถจำแนกหัวข้อได้ดังนี้

1. ข้อมูลบริบทชุมชน ข้อมูลทั้งหมด 6 ส่วนคือ ประวัติศาสตร์ชุมชน การเกษตรชุมชน ปานิเวศศึกษาชุมชน สมุนไพรชุมชน การจักสาน และ ทอผ้า ข้อมูลดังกล่าวที่เป็นหัวข้อหลักจะสามารถนำมาซึ่งการจัดการและกำหนดแนวทางการท่องเที่ยวภายในชุมชนได้หรือไม่ โดยที่มิวิจัยได้จำแนกเนื้อหาสำคัญของแต่ละเรื่องไว้ดังนี้

- **ประวัติศาสตร์ชุมชน** ประวัติศาสตร์ชุมชนนั้นมีความเด่นหลายๆด้านเกี่ยวกับความเป็นมาของชุมชน ข้อมูลชี้ให้เห็นการก่อเกิดของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะบ้านผาหมอนและชุมชนโดยรอบนั้นมีแนวการพัฒนาด้านการปกครองอย่างเป็นระบบซึ่งสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางนโยบายของการปกครองทางราชการเมืองไทยและชุมชนยังมีตำนานท้องถิ่นที่สามารถนำมาแลกเปลี่ยนกับนักท่องเที่ยวได้
- **การเกษตรชุมชน** การเกษตรชุมชนนั้นเป็นจุดแข็งของชุมชนด้านการที่ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ โดยอาศัยภาคการเกษตรขับเคลื่อนชุมชนให้สามารถเลี้ยงตัวเองได้ การเกษตรที่โดดเด่นเป็นที่หนึ่งคือ การทำนาขั้นบันไดที่ชุมชนมีความชำนาญเป็นพิเศษ การทำนาขั้นบันไดนั้นเป็นการประยุกต์การเกษตรแบบไร้หมุนเวียนที่เคยทำมาในอดีตลงสู่การทำเกษตรแบบถาวรซึ่งเป็นใช้ทรัพยากรอย่างสมดุล เพราะปีหนึ่งจะมีการทำนาขั้นบันไดเพียงครั้งเดียวและปล่อยให้ดินฟื้นตัวเองจนถึงฤดูทำอีกครั้งหนึ่ง

ภาคการเกษตรอีกส่วนหนึ่งที่มาเสริมรายได้ให้ชุมชนสามารถขับเคลื่อนอีกระดับหนึ่งคือ ภาคการเกษตรแบบแนวใหม่ การเกษตรแนวใหม่นั้นได้รับการสนับสนุนมาจากหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะโครงการหลวง ซึ่งนับได้ว่าโครงการหลวงนั้นมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงชีวิตคนในชุมชนนั้นดีขึ้น ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองโดยมีฐานะดีขึ้นกว่าที่เคยเป็นอยู่ในอดีต สามารถส่งเสียลูกเรียนหนังสือได้ เสมือนเป็นการหนุนให้ลูกหลานนั้นมีการศึกษามากขึ้น

แต่เป็นสิ่งที่เป็นห่วงถึงผลกระทบระยะยาวไม่ว่าสุขภาพ และภาคหนี้สินระยะยาวที่เกิดขึ้นจากการกู้เงินมาลงทุน ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมระยะยาว เช่น สารเคมีที่เกิดจากการเกษตรแนวใหม่ ถือได้ว่าหลายพื้นที่สูงของเมืองไทยที่มีการเกษตรแบบแนวใหม่เข้ามานั้น เป็นการเกษตรแบบเข้มข้นก็ว่าได้

- **ปานิเวศศึกษาชุมชน** ปานิเวศชุมชนนั้นเป็นสิ่งที่เด่นมากๆอีกสิ่งหนึ่งที่ชุมชนสามารถปกป้องดูแลป่าชุมชนของตนเอง การที่ชุมชนจะเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับป่าได้อย่างไรนั้นเป็นที่น่าสนใจอย่างมากต่อการนำเสนอเรื่องราวดังกล่าวให้กับนักท่องเที่ยว ชุมชนเองมีแนวทางและมีระบบการดูป่าตามจารีตประเพณีที่มีอยู่แล้วในชุมชนซึ่งมีความสำคัญอยู่ 5 ระดับใหญ่

สิ่งที่สามารถชุมชนนำมาเสนอได้ในระยะต้นๆคือ การมีเส้นทางศึกษาธรรมชาติเองโดยอาศัยเส้นทางที่ชุมชนเองเคยใช้สัญจรมาก่อนแล้ว ซึ่งไม่ต้องบุกเบิกกรบกวธรรมชาติใดๆ ความรู้ชุมชนเองก็มีอยู่แล้วแต่ก็มีข้อจำกัดด้านการใช้สื่อเพราะชุมชนเองถึงแม้จะเข้าภาษาไทยแต่ก็มีความจำกัดในการพูดให้ชัดเจน สิ่งนี้เป็นอุปสรรคใหญ่ของชุมชน โดยเฉพาะนักสื่อความหมายท้องถิ่น

- **สมุนไพรรวมชน** สมุนไพรชุมชนนั้นชุมชนมีความรู้มากพอสมควร การที่จะนำเรื่องสมุนไพรเข้ามาสู่ การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นต้องอาศัยสิ่งภายนอกมากพอสมควร เพราะต้องมีแนวทาง อย่างเป็นระบบและอย่างแบบแผน เพราะสิ่งเหล่านี้มันมีผลกระทบต่ออนามัยชีวิตและต้องมีความ ระมัดระวังเป็นพิเศษ แต่ ณ ปัจจุบันที่เราสามารถนำมาใช้ในกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนได้นั้นคือ การ นวดแผนโบราณ แต่ในระยะใกล้นี้ยังไม่มีการดำเนินการใดๆ เพราะขาดทุนทรัพย์ที่จะดำเนินการถึงแม้ หมดคนหลายคนอยากทำก็ตาม

ส่วนเรื่องที่จะนำสมุนไพรป่ามาทำเป็นผลิตภัณฑ์นั้นหลายส่วนไม่เห็นด้วย เพราะพันธุ์ไม้สมุนไพร บางชนิดไม่สามารถเจริญเติบโตโดยการเพาะปลูกได้

- **หัตถกรรมพื้นบ้านจักสานและทอผ้า** หัตถกรรมพื้นบ้านจักสานและทอผ้าเป็นสิ่งที่ชุมชนทำอยู่เป็น ประจำ ซึ่งเราสามารถบอกได้ว่าชุมชนมีความชำนาญเป็นพิเศษ โดยเฉพาะด้านการทอผ้าชุมชนสามารถ นำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนได้เลย แต่ด้านที่จะแปรรูปเพื่อให้สอดคล้องกับการตลาดนั้นต้องอาศัย การพัฒนาฝีมืออาชีพอีกมากพอสมควร **ส่วนการจักสาน** นั้นคนสมัยใหม่หรือคนรุ่นใหม่ให้ความ สำคัญน้อย แต่คนระดับวัยกลางคนนั้นยังสามารถจักสานได้

ความรู้หัตถกรรมที่ชุมชนมีอยู่ทั้งสองอย่างนั้นเราสามารถที่จะนำมาใช้ให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว ในชุมชนได้ โดยกำหนดกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม เช่น การทอผ้า เหมาะสมสำหรับ นักท่องเที่ยวผู้หญิง การจักสาน เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้ชาย

พอสรุปได้ว่าทั้ง 6 ส่วนที่ได้กล่าวมานี้เป็นจุดแข็งที่ชุมชนมีอยู่ ในอนาคตหากมีการจัดการที่ดีและ สามารถนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างชัดเจน ไม่ต้องห่วงเลยว่าจะไม่มีนักท่องเที่ยวจะมา แต่ทั้งนี้ระบบการจัดการต้องคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรในพื้นที่เป็นหลักกว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวส่วนไหน นั้นเหมาะต่อระบบนิเวศและวัฒนธรรมชุมชน

2. **การสร้างระบบการบริหาร** ระบบการบริหารจัดการนั้นมีความสำคัญอย่างมากต่อการที่ชุมชนจะดำเนิน กิจกรรมในอนาคต หากชุมชนไม่มีระบบการบริหารจัดการที่ดีพอปัญหาต่างๆจะตามมาอย่างแน่นอน และ ความ เป็นระเบียบก็จะมีไม่ในการบริหารงาน

ทีมวิจัยได้มองแนวการบริหารไว้ด้วยกันหลักๆดังนี้ **การสร้างกฎระเบียบการท่องเที่ยวโดยชุมชน** การสร้าง ระบบการจัดการรายได้การท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาบุคลากรเบื้องต้น การจัดสร้างศูนย์ข้อมูลการเรียนรู้ สถิติ การทดลองทัวร์ สิ่งเหล่านี้ถูกกำหนดขึ้นมาโดยพื้นฐานของชุมชนที่มีอยู่ทำงานวิจัยได้ค้นพบ และเป็นการเสริมสร้าง ฐานชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้งานบริหารนั้นเป็นไปอย่างมี เอกภาพ เมื่อมีความชัดเจนด้านการบริหารแล้ว ต่อไปชุมชนเองสามารถที่จะทำการบริหารได้เอง ทั้งนี้สิ่งที่เราได้สร้าง ระบบการบริหารจัดการนั้นจะต้องไม่ซับซ้อนมากมายเกินไป เพราะพื้นฐานของผู้บริหารชุมชนนั้นมีน้อย สิ่งที่ ชุมชนสามารถทำได้นั้นคือมีระบบที่สมบูรณ์และเหมาะสมต่อความสามารถของผู้บริหารชุมชน สิ่งต่างๆที่เรา “สร้าง ระบบการบริหาร” นั้นเราได้ยึดอยู่บนพื้นฐานตามแต่ละหัวข้อดังนี้

- **การสร้างกฎระเบียบการท่องเที่ยวโดยชุมชน** นั้นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งขอด้ด้านการบริหารจัดการด้านบุคคล และผู้ประกอบการภายนอก สถาบันการศึกษา หน่วยงานรัฐเอกชน และผู้ประกอบการภายในชุมชนเอง เป็น

การเน้นย้ำให้บุคคลเห็นความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันและให้เกียรติกัน กฎระเบียบนั้นประกอบไปด้วยหลายส่วน เช่น

ผู้ประกอบการภายนอก อันประกอบไปด้วยบริษัททัวร์ สถาบันการศึกษา ภาครัฐเอกชน เป็นการป้องกันมิให้ผู้ประกอบการเอาเปรียบชุมชนและทำผิดกฎระเบียบการท่องเที่ยวโดยชุมชน

กฎระเบียบผู้ประกอบการภายใน เนื่องด้วยการทำกิจกรรมสมัยก่อนนั้นผู้นำเที่ยวได้ครอบงำชุมชน จนเกิดการเอาเปรียบเอาเปรียบนักท่องเที่ยว การกำหนดกฎระเบียบภายในชุมชนนั้นเป็นการป้องกันมิให้ผู้ประกอบการภายในชุมชนนั้นทำผิดต่อตัวเองและต่อนักท่องเที่ยว

กฎระเบียบนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวหมายถึงนักท่องเที่ยวที่บุคคลสำคัญคนหนึ่งของชุมชนที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชุมชนในการเสนอเรื่องราวของคนในชุมชน เขาคือเป็นผู้มีเกียรติด้านทูตวัฒนธรรมชุมชน ดังนั้นด้านคุณธรรมจริยธรรมนั้นผู้ทำหน้าที่นักท่องเที่ยวต้องเข้าใจตัวเองเข้าใจในสังคมชุมชนและสังคมภายนอกด้วยเป็นสำคัญ

- **การสร้างระบบการจัดการรายได้การท่องเที่ยวโดยชุมชน** ระบบแนวทางการจัดการรายได้นั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการบริหารงาน เพราะตัวเงินเป็นตัวแปรสำคัญต่อการทำงานร่วมกัน หากตัวเงินไม่มีความลงตัวการเกิดความเข้าใจผิดกันนั้นจะนำไปสู่ปัญหาใหญ่ และอีกอย่างหนึ่งเมื่อรายได้ที่เกิดขึ้นแล้ว รายส่วนหนึ่งนำที่จะทำหน้าทีในการดูแลบริหารชุมชน เพื่อเป็นการเผื่อแผ่ถึงผู้ที่ไม่ได้มีส่วนร่วมโดยตรงแต่ได้รับผลประโยชน์โดยทางอ้อม ซึ่งเราถือได้ว่าทุกคนคือเจ้าของกิจกรรม

- **การพัฒนาบุคลากรเบื้องต้น** ในเบื้องต้นก่อนที่เราจะดำเนินการใดๆ เราควรจะเรียนรู้ฐานความรู้ขั้นพื้นฐานให้ได้ก่อน การพัฒนาบุคลากรเบื้องต้นที่มีความสำคัญที่เราจะให้บุคคลเหล่านี้ออกไปสู่การปฏิบัติจริง สิ่งที่เราเห็นคือเราเห็นความสำคัญการเสนอข้อมูลที่มีความสำคัญต่อนักท่องเที่ยวและต่อชุมชน บุคลากรส่วนต่างๆที่เราได้ให้ความรู้เบื้องต้นนั้นมีอยู่หลายฝ่าย คือ นักสื่อความหมายท้องถิ่น ผู้ให้บริการผู้ดูแลที่พัก ฝ่ายผู้บริการทำอาหาร ฝ่ายผู้บริการขนส่งนักท่องเที่ยว ซึ่งทุกส่วนนั้นมีความสัมพันธ์ต่อกันและเป็นหน้าเป็นตาให้กับชุมชนเป็นด่านแรกที่นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสก่อนใคร

- **การจัดสร้างศูนย์ข้อมูลการเรียนรู้** ศูนย์ข้อมูลคือจตุรวรรวมข้อมูลของชุมชนหรือหน่วยงานนั้นๆ เป็นหลักแหล่ง เพื่อง่ายต่อการสืบค้นงานข้อมูล ศูนย์ข้อมูลจึงมีความสำคัญต่อชุมชนและนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยว

- **สถิติการท่องเที่ยว** เป็นการทดสอบตัวเองว่าสิ่งที่ได้ดำเนินการไปนั้นมีประสิทธิภาพมากแค่ไหนและมีจุดบกพร่องอะไรบ้าง และเป็นการเรียนรู้ถึงตัวนักท่องเที่ยวที่แท้จริงเขาต้องการหรือให้ความสนใจอะไรบ้าง ตัวสถิติคือเป็นการบ่งวัดสิ่งที่เราได้ทำไปเพื่อนำไปปรับปรุงสิ่งที่ขาดหายไป และยกระดับการบริการท่องเที่ยวในชุมชนว่าควรจะทำต่อไปอย่างไรบ้าง

สรุปโดยรวมว่า บนพื้นฐานขององค์ความรู้ที่งานวิจัยได้สังเคราะห์ออกมาถือเป็นบทเรียนเพื่อนำมาพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น เราสามารถนำเอาข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและนำไปสู่การจัดการการบริหารการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นผลสำเร็จ และข้อมูลทุกส่วนทุกขั้นตอนของงานวิจัยมีความสำคัญเป็นอันมากหากเรานั้นสามารถนำออกมาใช้แล้วเกิดประโยชน์สูงสุด

การสร้างกฎระเบียบที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนชุมชน

กฎระเบียบนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมีไว้เพื่อการป้องกันปัญหาที่อาจมากับนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการภายนอกด้วยจึงเป็นอีกจุดหนึ่งที่ทางทีมวิจัยให้ความสำคัญที่ต้องดำเนินการแบบเร่งด่วน

ดังนั้นจึงได้ประสานงานกับผู้นำท้องถิ่นและผู้อาวุโสชุมชนมาประชุมร่วมกันเพื่อสร้างเป็นกฎระเบียบการท่องเที่ยวของชุมชนต่อไป การร่างกฎระเบียบครั้งนี้ทางทีมงานวิจัยและผู้เกี่ยวข้องทุกท่านได้เสนอแนวทางออกมาว่า “ต้องเป็นกฎระเบียบที่ครอบคลุมให้เข้าไปในลักษณะแบบกว้าง ๆ ก่อน เนื่องจากเหตุยังไม่เกิด และต้องให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชนเป็นสำคัญ”

ในอดีตที่ผ่านมาหลายพื้นที่ที่มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ทางชุมชนมิได้มีการรองรับและมิได้มีกฎระเบียบในการรองรับการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนของตนเอง ประกอบกับผู้ประกอบการการท่องเที่ยวมิได้ใส่ใจกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนหลายๆพื้นที่จึงเกิดความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์และส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนนั้นๆ โดยเฉพาะชาวไทยภูเขาเผ่าต่างๆ

ปัญหาผลประโยชน์ เป็นโจทย์ที่ใหญ่ และที่หลายๆคนมองข้ามความสำคัญของชุมชนไป แหล่งปัญหาที่เราสามารถมองหาและค้นหาได้ไม่ยากคือ “เขตการท่องเที่ยว อำเภอแม่วาง สันป่าตอง” เห็นชัดเกิดการเปลี่ยนแปลงที่เสื่อมลงหลายๆด้านชุมชนมิได้รับผลประโยชน์ทั่วถึง ทั้งผู้ประกอบการภายนอกและผู้ประกอบการภายในชุมชนเห็นผลประโยชน์ของตัวเองเป็นใหญ่ แต่ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชนนั้น กลุ่มผู้ประกอบการและรวมถึงนักท่องเที่ยวมิได้เหลียวแลปัญหาที่เกิดขึ้น จึงเป็นจุดที่ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมที่เห็นได้ชัด เป็นข้อมูลสอบถามที่เป็นเสียงสะท้อนออกจากชุมชนบางส่วนที่มาจากงานวิจัยครั้งนี้ แต่ทั้งนี้มิได้มีใครศึกษาอย่างจริงจังให้ทราบถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวในบริเวณนี้ ภาพที่เห็นชัดหลายพื้นที่ขาดการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน

วัฒนธรรม วัฒนธรรมที่เกิดผลกระทบที่เห็นได้ชัดเกิดการเลียนแบบการแต่งตัวที่เป็นแบบมิใช่เป็นวัฒนธรรมของตนเอง ทั้งที่จริงวัฒนธรรมการแต่งตัวของตนเองนั้นเป็นเอกลักษณ์ที่เด่นชัด และเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวอย่างมาก

วัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่งสร้างความรำคาญกับนักท่องเที่ยวอย่างมากคือ “การขายของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยวแบบยัดเยียดให้ซื้อ” จึงทำให้มูลค่าทางสินค้าของที่ระลึกนั้นหมดความหมาย เพราะนักท่องเที่ยวมิได้ซื้อแบบเต็มใจ

แต่ทั้งนี้พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวใช้กันมาก เรามีโอกาสที่ใครคิดใครถูกได้ ถ้าเรามองลงลึกลงไปในตัวของปัญหานั้นชุมชนขาดการสนับสนุนที่ให้เกิดการเรียนรู้ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ผู้ประกอบการเองมองเพียงแต่ว่าชุมชนคือแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวของพวกเขา ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนกับผู้ประกอบการนั้นห่างกันแบบหน้ามือและหลังมือ

ผู้ประกอบการสามารถเสนอแผนการท่องเที่ยวออกมาแบบต่อเนื่องแต่ชุมชนเองมิได้คิดไว้อย่างผู้ประกอบการภายนอกคิด การที่จะให้แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนจะคงอยู่และมีการท่องเที่ยวแบบเกิดความยั่งยืนนั้น ชุมชนต้องมีส่วนร่วมทั้งด้านการเรียนรู้แผนการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน การอนุรักษ์เอกลักษณ์ของตนเองไว้ให้มีความสำคัญเหนือกว่าความรู้สึกของนักท่องเที่ยวที่เห็นเพียงความสวยงาม ดังนั้นพัฒนานักท่องเที่ยวเป็นอีกจุดหนึ่งที่จะยกระดับคุณค่าทางภูมิปัญญาชุมชนได้

ผลประโยชน์ที่ชุมชนอำเภอแม่วางส่วนใหญ่จะได้รับแบบเกิดความเท่าเทียมคือ กลุ่มคนส่วนใหญ่ขาดการจัดการการมีรายได้ที่ควรจะมีส่วนได้เท่ากันพอประมาณ สิ่งที่เกิดขึ้นกับชุมชนนั้นคือเกิดเป็นธุรกิจผูกขาดจากผู้ประกอบการนั้นๆ ทั้งในชุมชนเองและผู้ประกอบการภายนอก ครอบครัวไหนที่เคยได้รับการมีส่วนได้ส่วนเสียจากผู้ประกอบการนั้นมักจะไม่ให้ครอบครัวอื่นได้โอกาสทำกิจการประเภทนี้บ้าน ยกตัวอย่างเช่น ที่พักอาศัย ธุรกิจแบบนี้จะเป็นธุรกิจผูกขาดและตายตัวไปแล้วโดยสิ้นเชิง เป็นสิ่งที่ยากที่จะเปลี่ยนในบางพื้นที่

แต่ไม่ได้หมายความว่าไม่มีโอกาสเสียทีเดียว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจะมีใครกล้าพอที่จะเปิดประเด็นนี้ให้สังคมในชุมชนได้รับรู้และนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมแบบเกิดความยั่งยืนต่อชุมชนนั้นๆ ต่อไปการให้ความเคารพของผู้ประกอบการภายนอกต่อชุมชนนั้นเป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้นเมื่อมีกฎระเบียบชุมชนเกิดขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ประกอบการต้องนำไปปฏิบัติ และชุมชนเองต้องนำกฎระเบียบที่สร้างขึ้นมานั้นนำมาใช้ให้เกิดเป็นรูปธรรมด้านการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและชัดเจน

งานวิจัยของทีมงานบ้านผาหมอน ได้มองเห็นจุดสำคัญของข้อกฎระเบียบและผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ผ่านที่เกิดขึ้นกับชุมชนอื่น ๆ นั้นเอามาเป็นบทเรียนเพื่อป้องกันมิให้เกิดขึ้นกับชุมชนของบ้านผาหมอนเอง เพราะการท่องเที่ยวเป็นเหมือนดาบสองคมที่อาจทำร้ายสังคมของชุมชนของเราเองได้สักวันหนึ่ง

จุดใหญ่อีกจุดหนึ่งที่ชุมชนเกิดความขัดแย้งกันคือ บางหมู่บ้านผู้นำชุมชนหรือคนในชุมชนเองบางคนได้ผูกขาดธุรกิจนั้นๆ เสียเอง แทนที่จะเป็นผู้นำออกให้กับชุมชน โดยการมีส่วนร่วมในการจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนั้นส่วนนี้จึงเป็นปมปัญหาความขัดแย้งเล็กๆ ที่น่ากลัว ไม่รู้จะระเบิดออกมาเมื่อไหร่ จึงเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงในพื้นที่บริเวณดังกล่าว การสร้างกฎระเบียบเป็นการสร้างความสมดุลเพื่อมิให้เกิดเสียเปรียบและได้เปรียบระหว่างกันผู้ประกอบการภายนอก ภายใน และนักท่องเที่ยว กฎระเบียบเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องประคับประคองให้ทุกส่วนทำงานร่วมกันได้อย่างเสมอภาค

บ้านผาหมอน ที่ตั้งอยู่บนพื้นที่บริเวณอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ การท่องเที่ยวถึงแม้จะยังไม่มีและเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการเป็นรูปเป็นร่างที่ชัดเจน มาวันนี้ทางชุมชนได้พูดคุยกันและหาทางออกให้กับชุมชน เพราะปัจจุบันบนพื้นที่ดอยอินทนนท์นั้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่คนส่วนใหญ่รู้จักกันมากทั้งในและต่างประเทศ หน่วยงานต่างๆ มีผลประโยชน์ที่เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมาก โดยหน่วยงานต่างๆ ไม่อาจปฏิเสธได้ว่ามิได้เกิดความขัดแย้งกับการแข่งขันชิงทรัพยากรที่ยังหลงเหลืออยู่บนดอยอินทนนท์

เพราะฉะนั้นนโยบายการมีส่วนร่วมและการสร้างรายได้ให้กับชุมชน จึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่ต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายแผนการมีส่วนร่วม ร่วมกับคนในชุมชน โดยต้องยึดหลักความต้องการของชุมชนเป็นฐานหลักในการดำเนินงาน และหน่วยงานต้องเป็นพี่เลี้ยงให้กับชุมชนนั้นๆ อย่างชัดเจนเป็นกลาง และเป็นธรรม โดยไม่ต้องมีเงื่อนไขในการทำงานและไม่เอารัดเอาเปรียบชุมชน หน่วยงานต้องเป็นภาวะทางผู้นำอย่างแท้จริงและเป็นอย่างมืออาชีพ ไม่สมควรอย่างมากที่จะเอาหน้าที่การงานมาเป็นผลประโยชน์ส่วนตัวมาทับซ้อนกับการดำเนินงานทางชุมชน

ถ้าหากการทำงานของหน่วยงานไม่ได้ใส่ใจกับปัญหาเล็กๆ จุนี้ หากเกิดปัญหาก็คือเป็นการยากที่จะแก้ไข และอาจนำไปสู่ความขัดแย้งมากขึ้น แต่ปัญหาใหญ่คือยังไม่มีหน่วยงานไหนจะมาทำงานร่วมกับชุมชนด้านการท่องเที่ยวอย่างชัดเจนและเป็นไปอย่างแบบแผนตามที่ชุมชนต้องการ

การร่างกฎระเบียบการท่องเที่ยวโดยชุมชน เหมือนกับการสร้างกำแพงทางความถูกต้องและเป็นธรรมให้กับชุมชน การท่องเที่ยวมิได้มีสิ่งดีทั้งหมดและมีได้มีสิ่งเสียไปทั้งหมด ฉะนั้นการสร้างกฎระเบียบจึงมีความจำเป็นต่อการดำเนินกิจการ การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมาก

กฎระเบียบต่างๆเมื่อเข้าสู่ข้อปฏิบัติแล้ว จะสามารถสร้างความอุ่นใจให้กับชุมชนอยู่ในระดับหนึ่งและเป็น การมิให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเกิดความได้เปรียบเสียเปรียบซึ่งกันและกัน ปัญหาคือผู้ปฏิบัติข้อบังคับนั้นจะสามารถปฏิบัติได้อย่างสมบูรณ์และเคร่งครัดได้หรือไม่

การร่างกฎระเบียบที่ร่างกันขึ้นมาขึ้น ทางทีมงานได้มองกลุ่มเป้าหมายที่อาจก่อความขัดแย้งเข้าสู่ชุมชนได้ในอนาคตโดยได้แยกได้แยกออกไว้ 5 กลุ่มใหญ่ๆ

1. กลุ่มผู้ประกอบการภายนอก บริษัททัวร์ สถาบันการศึกษา หน่วยงานรัฐ นักวิจัย ซึ่งกลุ่มดังกล่าวเมื่อเข้ามาในชุมชนแล้วต้องปฏิบัติตามข้อบังคับของชุมชน ถ้าไม่มีข้อบังคับให้กับกลุ่มดังกล่าว อาจดำเนินกำหนดกิจกรรมเอง และนำไปสู่ความเสียหายให้กับชุมชนของเราได้ เพราะกลุ่มคนเหล่านี้มาเพียงระยะสั้นและชั่วคราว มิได้อยู่ถาวรเหมือนคนในชุมชน

2. นักท่องเที่ยว ปัจจุบันมีจำนวนมากเพิ่มขึ้นทุกวันในพื้นที่ประเทศไทย หลายกลุ่มมีความรู้ความสามารถ เข้าใจกับวัฒนธรรมของประเทศไทยอย่างดีพอควร แต่มีอีกหลายกลุ่มที่มีได้ทำการศึกษาหรือเข้าใจวัฒนธรรมของ ประเทศเราเลย หรืออาจรู้จักน้อยนิด จึงมีการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความไม่เหมาะสมต่อชุมชนตามหลักประเพณีอันดีงามของเรา และนักท่องเที่ยวนั้นมีทั้งนักท่องเที่ยวภายในและต่างประเทศที่จะมาเที่ยวในชุมชนเรา ในการประพฤติปฏิบัติ ตนเองนั้นก็แตกต่างกันไป จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทางชุมชนต้องกำหนดกฎข้อบังคับต่อนักท่องเที่ยวและให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของชุมชนอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและเป็นธรรมต่อกลุ่มนักท่องเที่ยวเองและต่อชุมชน

3. ผู้ประกอบการภายในชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการในชุมชนเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ถ้าหากกิจการ การท่องเที่ยวเจริญเติบโตขึ้น เมื่อมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นความต้องการของนักท่องเที่ยวก็เพิ่มตามมาด้วย เมื่อความต้องการของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ก็จะเกิดผู้ประกอบการเพิ่มขึ้นเช่นกัน ฉะนั้นผู้ประกอบการเองต้องมีการกำหนด กรอบและขอบเขตในการดำเนินงานกิจการ กิจการที่จะดำเนินการนั้นต้องไม่มีผลกระทบต่อชุมชนของตนเองและ สิ่งแวดล้อมมากจนเกิดผลกระทบอย่างรุนแรงและไม่สามารถรองรับได้ และต้องไม่มีการเอารัดเปรียบนักท่องเที่ยว อย่างเด็ดขาด

ทั้งนี้ผู้ประกอบการชุมชนเองต้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบชุมชนของตนเองด้วย และต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบชุมชนไม่ละเมิดกฎระเบียบข้อบังคับการท่องเที่ยวโดยชุมชนรายได้ส่วนหนึ่งที่เกิดจากผู้ประกอบการ ต้องมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลกำไรคืนให้กับชุมชนของตนเอง รายได้ส่วนนี้ทางชุมชนต้องนำไปพัฒนาศักยภาพของชุมชนตน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

โดยในกฎระเบียบได้กำหนดไว้ว่า ผู้ประกอบการใดๆในชุมชน รายได้ที่เกิดจากการดำเนินกิจการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ขายเป็นที่ระลึก อาหารและเครื่องดื่ม กลุ่มผู้ประกอบการเหล่านี้ต้องแบ่งปันผลประโยชน์คืนสู่ชุมชนของตนเองเป็นเปอร์เซ็นต์ของรายได้ และที่สำคัญผู้ประกอบการในชุมชนต้องไม่เอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยวไม่ว่าชาวไทยหรือต่างชาติ ต้องไม่หลอกลวงหรือขายสินค้าเกินราคา และไม่มีการเรียกร้อยคอมมิชชั่นจากระหว่างกันกับมัคคุเทศก์โดยเด็ดขาด

ทั้งนี้กฎระเบียบสำหรับผู้ประกอบการจึงเป็นกำแพงให้กับนักท่องเที่ยวและตัวผู้ประกอบการในชุมชนเอง ที่ต้องตระหนักถึงคุณธรรมของสังคมตนเอง ทั้งผู้มาเยือนและคนในชุมชนมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน เป็นการสร้างความอบอุ่นใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ในระดับหนึ่ง

4. นักสื่อความหมายท้องถิ่น นักสื่อความหมายท้องถิ่นเปรียบเสมือนมัลกุเทศก์ที่มีศักดิ์เป็นนักการทูตทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่มีส่วนอย่างมากต่อการเสนอภาพพจน์บริบทชุมชนโดยรวมทั้งหมด ต้องมีจิตใจที่มีความรับผิดชอบสูงในการเสนอภาพพจน์อันดีงามของชุมชนตนเอง นักสื่อความหมายท้องถิ่นต้องเป็นกลางในการเสนอสื่อต่างๆ ไม่ก่อความรู้สึกที่อึดอัดใจหรือนำไปสู่ความขัดแย้งทางความคิดสู่นักท่องเที่ยว

นักสื่อความหมายท้องถิ่นเปรียบเสมือนตัวแทนคนในชุมชน การสื่อต่างๆต้องให้ความรู้แก่ผู้มาเยือน โดยนักท่องเที่ยวไม่กลับไปอย่างสูญเปล่า เกิดกระกระตุ้นทางความรู้สึกความคิดที่ดีต่อกัน และนักท่องเที่ยวมีความรู้สึกที่ดีต่อชุมชน

ด้านวัฒนธรรมประเพณี นักสื่อความหมายต้องคำนึงเอาไว้เป็นที่หนึ่งในอาชีพ นักสื่อความหมายไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในทางสังคมของชุมชนในทางไม่ดีก่อให้เกิดการเสื่อมเสียทางวัฒนธรรมประเพณี การที่มีเรามีกฎระเบียบข้อบังคับนักสื่อความหมายออกมานั้นเพื่อประโยชน์ต่อนักสื่อความหมายท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมในชุมชน

5. การจัดการรายได้อย่างเป็นธรรม ถ้าพูดถึงเงินคนมักจะมีมองว่าเป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางชีวิตของตนเองได้ ฉะนั้นตัวเงินคือเป็นตัวแปรสำคัญที่ก่อให้เกิดผลดีและเสียมากที่สุดในการอยู่ร่วมกันการจัดการรายได้ที่เกิดขึ้นที่มาจากการท่องเที่ยวนี้ต้องมีความเสมอภาค การจัดการรายได้เป็นส่วนสำคัญของชุมชนในกลุ่มสมาชิกการท่องเที่ยวโดยชุมชนการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ลงตัวและมีแนวทางปฏิบัติร่วมกันที่เสมอภาคจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อชุมชนเพื่อมิให้เกิดความขัดแย้งต่อกันจึงจะสามารถนำพาสังคมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเดินต่อไปได้อย่างไม่สะดุด ต้องคิดอยู่เสมอว่าเงินเป็นตัวเคลื่อนให้งานดำเนินไปได้ แต่สิ่งที่สำคัญมากกว่านั้นนั่นคือ “อำนาจทางน้ำใจและความเข้าใจกันต้องมีสูงกว่าตัวเงิน”

ดังนั้น กฎระเบียบการจัดการรายได้นี้มีความสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมและกิจการของชุมชนอย่างมาก จึงจำเป็นที่ต้องมีกฎระเบียบและปฏิบัติร่วมกันอย่างเคร่งครัด

บทสรุปของการสร้างกฎระเบียบในส่วนของงานวิจัย ได้มองว่าเป็นแนวทางที่สำคัญที่จะดำเนินทิศทางการท่องเที่ยวไปในทางที่ถูกต้องและคุณธรรมให้มากที่สุดทั้งคนในชุมชนเอง ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว ต่างก็เป็นบุคคลสำคัญต่อการดำเนินกิจการการท่องเที่ยวโดยทั้งสิ้น

เมื่อมีกฎระเบียบแล้วการปฏิบัติเป็นที่สำคัญ ต้องมีความชัดเจนต่อการปฏิบัติ ต้องมีความคุณธรรมต่อการการตัดสินใจ โดยใช้กฎระเบียบนี้แหละเป็นการตัดสินใจปัญหาถ้าหากเหตุเกิดขึ้นจริงๆ บุคคลทุกส่วนที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติร่วมกัน เมื่อมีการปฏิบัติร่วมกันอย่างเคร่งครัดแล้ว การดำเนินงานกิจกรรมใดๆก็สามารถทำได้อย่างสันติและมีความราบรื่นด้วยกันทั้งหมดทุกฝ่าย สิ่งสำคัญที่สุดคือ “ชุมชน”

กฎระเบียบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน

1. ผู้ประกอบการกิจการการท่องเที่ยวทุกชนิด ทุกประเภท สถาบันการศึกษา หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และนักท่องเที่ยวทั่วไป หากจะมาท่องเที่ยวหรือจะมาทำเพื่อการศึกษา ต้องติดต่อหรือผ่านคณะกรรมการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอนก่อน
2. ผู้ประกอบการกิจการการท่องเที่ยวทุกชนิด ทุกประเภท สถาบันการศึกษา หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ เวลาเดินป่าหรือเดินตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติ และเส้นทางศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ต้องมีนักสื่อความหมายท้องถิ่นนำไปด้วยเสมอ ห้ามไปเองโดยเด็ดขาด
3. สถาบันการศึกษา นักศึกษาภายในประเทศและต่างประเทศ หน่วยงานของรัฐ ที่ทำการศึกษาและงานวิจัยทุกประเภทภายในบริเวณชุมชน เมื่อทำการศึกษาและวิจัยบรรลุตามเป้าหมายแล้ว ต้องคืนข้อมูลให้กับชุมชนนั้น ๆ โดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น
4. ผู้ประกอบการกิจการการท่องเที่ยวทุกชนิด ทุกประเภท ห้ามเรียกค่าคอมมิชชั่นจากผู้ประกอบการภายในชุมชนหรือทำการข่มขู่ด้วยวาจาอันจะได้มาด้วยความไม่ชอบธรรม
5. นักท่องเที่ยวที่มาโดยไม่ได้จองไว้ล่วงหน้า ต้องทำการติดต่อผ่านศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ตั้งอยู่ในชุมชนก่อน
6. การแต่งกายของนักท่องเที่ยวต้องมีฉิด และสุภาพ เวลาอยู่ในชุมชน
7. ห้ามนำสิ่งมีนเมา การพนัน สื่อลามก สิ่งเสพติดทุกชนิดเข้ามาในชุมชน
8. ห้ามส่งเสียงดังเกินเวลา 10.00 น. (สี่ทุ่ม)
9. ทิ้งขยะในที่ที่จัดไว้ให้ ห้ามทิ้งเรี่ยราดไม่เป็นที่เป็นทาง
10. ห้ามนักท่องเที่ยวชาย-หญิง ประพฤติตนเชิงชู้สาวในชุมชน
11. ห้ามนักท่องเที่ยวชาย-หญิง พักด้วยกันในบ้านพักแบบ “โฮมสเตย์”
12. ผู้ประกอบการภายนอกและภายในชุมชน ห้ามขายชุดประจำเผ่าประเภท “เฉพาะเสื้อหญิงสาว เขกัว” โดยเด็ดขาด แต่ยกเว้นสามารถที่จะทำเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ต้องอายุต่ำกว่า 10 ปีลงมา
13. นักท่องเที่ยวทุกคนต้องบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน เป็นจำนวนเงิน 20 บาท/ครั้ง/คน
14. นักท่องเที่ยวไม่ลบหลู่หรือใช้วาจาไม่สุภาพตามสถานที่ประกอบศาสนพิธี
15. ห้ามมั่วศุเทศก์กำหนดกิจกรรมเอง นอกเหนือจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนกำหนด
16. ห้ามนักท่องเที่ยวก่อเรื่องทะเลาะวิวาทโดยเด็ดขาด

กฎระเบียบบทลงโทษว่าด้วยผู้ประกอบการภายนอก บุคคลทั่วไป

บทลงโทษข้อที่ 1 , 2 , 3 , 5 , 8 กล่าวตักเตือนด้วยวาจา 1 ครั้ง หากไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับ และไม่ยอมรับคำตักเตือน ต้องโทษปรับ 500 – 1,000 บาท และให้ออกจากชุมชนทันที

บทลงโทษข้อที่ 4 ผู้กระทำความผิดโดยเจตนาจงใจละเมิดข้อบังคับต้องลงโทษปรับทันที 500 – 1,000 บาท และต้องออกจากชุมชนทันที หลังจากนั้นห้ามทำกิจกรรมใด ๆ เกี่ยวกับธุรกิจกับชุมชนโดยเด็ดขาด

บทลงโทษข้อที่ 7 , 16 ผู้กระทำความผิดต้องโทษปรับตามกฎระเบียบตำบลทันที 2,000 – 2,500 บาท และส่งดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

บทลงโทษข้อที่ 10 , 11 , 12 , 14 , 15 กล่าวตักเตือนด้วยวาจา หากไม่รับฟังและปฏิบัติตามข้อบังคับ ให้ออกจากพื้นที่ชุมชนทันที

บทลงโทษข้อที่ 13 กล่าวตักเตือนด้วยวาจา หากไม่รับฟังและปฏิบัติตามข้อบังคับให้ออกจากพื้นที่โดยทันที

กฎระเบียบผู้ประกอบการภายในชุมชน

1. สมาชิกการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องยอมรับและปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเคร่งครัด
2. การประกอบกิจการใด ๆ หรือเข้ามาเป็นสมาชิกการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการการท่องเที่ยวโดยชุมชนก่อน
3. ผู้ประกอบกิจการชุมชนและผู้ประกอบกิจกรรมภายนอก ห้ามมิให้เรียกค่าคอมมิชชั่นระหว่างกันโดยเด็ดขาด เพื่อความเป็นธรรมแก่นักท่องเที่ยว
4. ห้ามค้าขายสิ่งที่มีผิดกฎหมายทุกชนิด ให้แก่นักท่องเที่ยวโดยเด็ดขาด
5. ห้ามบังคับหรือ ทำกิจกรรมต่าง ๆ ในเชิงบังคับให้นักท่องเที่ยวซื้อของโดยเด็ดขาด

บทลงโทษผู้ประกอบการในชุมชน

บทลงโทษข้อที่ 1 เตือนด้วยวาจา 1 ครั้ง หากไม่รับฟังครั้งต่อไป ต้องขับออกจากสมาชิกการท่องเที่ยว

บทลงโทษข้อที่ 2 ไม่มีบทลงโทษ

บทลงโทษข้อที่ 3 ต้องโทษปรับ 500 – 1,000 และตัดออกจากการเป็นสมาชิก

บทลงโทษข้อที่ 4 ใช้กฎตำบล ตามที่ได้ร่างไว้

บทลงโทษข้อที่ 5 เตือนด้วยวาจา 1 ครั้ง หากไม่ปฏิบัติต้องโทษปรับ 200 - 500 บาท

กฎระเบียบนักสื่อความหมายท้องถิ่น

1. นักสื่อความหมายท้องถิ่นต้องผ่านการฝึกอบรมจากหน่วยงานของรัฐ
2. นักสื่อความหมายท้องถิ่นต้องไม่เสพสิ่งเสพติดและสิ่งมีนเมาทุกชนิด
3. นักสื่อความหมายท้องถิ่นห้ามประพฤติตนกับนักท่องเที่ยวนางในเชิงชู้สาว อันนำไปสู่ความเสื่อมเสียต่อวัฒนธรรมประเพณีชุมชน
4. นักสื่อความหมายท้องถิ่นห้ามทำการหลอกลวงนักท่องเที่ยว
5. นักสื่อความหมายท้องถิ่นต้องดูแลความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว และต้องแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมนั้น ๆ ทุกครั้ง แก่นักท่องเที่ยว
6. เวลาเดินป่าห้ามนำของป่าทุกชนิดออกจากป่า หากนำออกมาจะมีความผิดตามกฎหมายอุทยานฯ

บทลงโทษนักสื่อความหมายท้องถิ่น

- บทลงโทษข้อที่ 1** หากไม่ผ่านการฝึกอบรมจากหน่วยงานของรัฐ และกระทำการโดยพลการอันก่อให้เกิดความเสื่อมเสียต่อชุมชน ทางชุมชนจะไม่รับผิดชอบอะไรทั้งสิ้น / และต้องได้รับโทษกฏตำบล
- บทลงโทษข้อที่ 2** หากเสพสิ่งเสพติด และสิ่งมีนเมา ต้องตัดออกจากนักสื่อความหมายท้องถิ่นโดยทันที
- บทลงโทษข้อที่ 3** การกระทำการใด ๆ โดยฝ่ายผู้เสียหายมิได้ยินยอม ผู้กระทำผิดต้องออกจากนักสื่อความหมายท้องถิ่นโดยทันที และต้องโทษถึงกฎหมายลงละเมิดทางเพศ
- บทลงโทษข้อที่ 4,6** ต้องออกจากนักสื่อความหมายท้องถิ่น และรับโทษตามกฎหมาย
- บทลงโทษข้อที่ 5** หากไม่มีการชี้แจงให้นักท่องเที่ยว ตกเดือนด้วยวาจา 1 ครั้ง หากไม่ปฏิบัติตามต้องลงโทษโดยการตัดออกจากนักสื่อความหมายท้องถิ่นทันที

กฎระเบียบผู้ประกอบการในชุมชนเกี่ยวกับการจัดการรายได้

1. สมาชิกผู้ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชนประเภท โฮมสเตย์ บ้านพักนักท่องเที่ยว กางเต็นท์ นักสื่อความหมายท้องถิ่น รายได้ทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวที่กำหนดไว้เป็นหลัก ที่มีได้จากรายได้พิเศษนอกเหนือจากทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนกำหนดต้องหักเข้าสู่กองกลางเป็นจำนวนเงิน10%ของรายได้หลักจริง
2. สมาชิกผู้ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประเภท อาหาร ของที่ระลึก การบันเทิง การแสดง รายได้ทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวที่กำหนดไว้เป็นหลักที่มีได้จากรายได้พิเศษนอกเหนือจากทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนกำหนดต้องหักเข้าสู่กองกลางเป็นจำนวนเงิน5%ของรายได้หลักจริง

บทลงโทษผู้ประกอบการชุมชนการจัดการรายได้

- บทลงโทษข้อที่1** ผู้ประกอบการทั้ง 4 ประเภท หากไม่ปฏิบัติตามกฏท่องเที่ยวต้องโทษปรับเพิ่มขึ้นจาก 10 % เป็น 100 %
- บทลงโทษข้อที่ 2** ผู้ประกอบการทั้ง 4 ประเภท หากไม่ปฏิบัติตามกฏท่องเที่ยวต้องโทษปรับเพิ่มขึ้น จาก 5 % เป็น 100 % เต็ม

การกำหนดโปรแกรมทัวร์

เนื่องด้วยปีที่แล้วทีมงานวิจัยได้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวและวิถีชีวิตชุมชนที่ดำเนินชีวิตไปอย่างต่อเนื่อง จุดหนึ่งที่เราสามารถวัดความเคลื่อนไหวและพาชุมชนสู่การบรรลุกิจกรรมของชุมชนได้อย่างไม่ขัดข้อง นั่นคือ “ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตการเกษตร” ที่เข้มแข็ง สิ่งสองสิ่งนี้ทำให้ชุมชนขับเคลื่อนไปได้อย่างรวดเร็ว

การกำหนดโปรแกรมทัวร์นั้น เราได้มองความเคลื่อนไหวของชุมชนเป็นหลักกว่าแต่ละช่วงนั้นชุมชนมีกิจกรรมดำเนินไปอย่างไรบ้าง ซึ่งในตลอดระยะเวลาหนึ่งปีของชุมชน ชุมชนมีกิจกรรมดำเนินไปอย่างต่อเนื่องแต่เราไม่อาจจะขีดเป็นแนวทางเป็นโปรแกรมแบบตายตัวได้ เพราะด้วยวิถีชีวิตตามฉบับของชุมชน กิจกรรมชุมชนเกิดขึ้นนั้น เกิดขึ้นโดยธรรมชาติตามวิถีชุมชนที่ดำเนินมายาวนานแล้ว แต่เราสามารถบอกเป็นไคต์ไลน์ได้ว่าในแต่ละช่วงนั้นชุมชนได้ทำอะไรไปบ้าง ดังนี้

เดือนมกราคม ถึง เดือนเมษายน เป็นช่วงที่ชุมชนได้พักผ่อนจากการเสร็จภารกิจทางการเกษตรหลังฤดูเก็บเกี่ยว แต่มีกิจกรรมที่สำคัญที่ชุมชนต้องทำอย่างต่อเนื่องหลังจากนี้คือ การทำบุญเรียกขวัญข้าวใหม่ ซึ่งเป็นการทำบุญขวัญข้าวเพื่อนที่จะนำมารับประทานเป็นพิธีกรรมที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน เป็นกิจกรรมทางพิธีกรรมเชิงกึ่งลักษณะแบบครอบครัว เป็นการขอบคุณข้าวปลาอาหารที่ได้ให้ผลผลิตออกมาเพื่อให้มีอาหารบริโภคอย่างพอเพียงตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาและตลอดไป

การผูกข้อมือส่งท้ายเก่าต้อนรับปีใหม่แบบวัฒนธรรมปกาก่อญอ เป็นประจำทุกปีที่หลังฤดูเก็บเกี่ยวเสร็จสมบูรณ์ที่ชุมชนปกาก่อญอมีกิจกรรมผ่อนคลายความเครียดตลอดระยะเวลาที่ทำการเกษตรมา เป็นวิถีชีวิตที่ต้องการให้ชุมชนมีความสามัคคีรักใคร่กัน แม้แต่ชุมชนอื่นๆสามารถที่จะมาร่วมกิจกรรมผูกข้อมือปีใหม่นี้ได้และรวมถึงบุคคลภายนอกด้วย กิจกรรมนี้จะอยู่ช่วงปลายเดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์

การแต่งงาน นับได้ว่าช่วงเดือนปลายเดือนมกราคม ถึง เดือนกุมภาพันธ์ ของทุกปี จะเป็นฤดูกาลแต่งงานของชาวปกาก่อญอ เพราะถือว่าช่วงนี้เป็นวันเดือนปีที่ดี ชุมชนส่วนใหญ่ของชาวปกาก่อญอจะมีพิธีแต่งงานให้กับลูกหลานชาวปกาก่อญอ แต่เราเองไม่สามารถที่จะกำหนดเป็นโปรแกรมตายตัวได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวันเวลาของการมาเที่ยวของนักท่องเที่ยวเช่นกัน

พอมารู้ช่วงปลายเดือนเมษายนเข้าสู่เดือนพฤษภาคม เป็นช่วงที่คนในชุมชนต้องเตรียมเมล็ดพันธุ์พืชต่างๆ รวมถึงเมล็ดกล้าข้าวด้วย และเริ่มตระเตรียมพื้นที่สำหรับการเริ่มต้นการเกษตรแบบฉบับของชุมชนปกาก่อญอบ้านผามอนและชุมชนอื่นๆใน “แคว้นมีกะติ”

เดือนพฤษภาคม ถึง เดือนกรกฎาคม เป็นช่วงฤดูทำการเกษตรแบบนาขั้นบันไดที่มีพื้นที่สวยที่สุดในเมืองไทยอีกแห่งหนึ่งที่นักท่องเที่ยวหาชมได้ยาก โดยส่วนมากไม่มีใครรู้จักการทำนาขั้นบันไดที่อยู่บริเวณคอยอินทนนท์แห่งนี้เพราะทางชุมชนมิได้เปิดแหล่งท่องเที่ยวและมีได้มีการประชาสัมพันธ์ด้วย

ด้วยวัฒนธรรมแบบปกาก่อญอนั้นที่มีความแตกต่างกลุ่มชนเผ่าอื่นๆ ก่อนที่จะทำนาและการนำน้ำเข้ามายังที่ทำการเกษตร ในช่วงนี้ “พิธีการเลี้ยงเจ้าที่แม่น้ำขุนเขา” ก็เริ่มขึ้นพร้อมๆกับการเตรียมแหล่งเพาะกล้าต้นข้าวนาดำ เป็นพิธีกรรมทางศาสนาพื้นบ้านแบบดั้งเดิม เป็นการขอพรจากเจ้าฟ้า เจ้าดิน เจ้าที่ป่าต้นน้ำและขุนเขาเพื่อลดบันดาลให้มี

น้ำสมบุรณ์เพียงพอต่อการทำเกษตร โดยทั่วกัน แต่พิธีกรรมนี้นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเยี่ยมชมได้แต่ต้องได้รับการอนุญาตจากเจ้าของพิธีก่อน โดยที่บุคคลภายนอกไม่สามารถร่วมรับประทานอาหารกับเจ้าของพิธีได้โดยเด็ดขาด พิธีกรรมทางการเกษตรแบบนี้เราสามารถหาชมได้ในขณะนี้

จากนั้นก็จะเป็นขั้นตอนการเข้าสู่ฤดูกาลทำนาแบบเต็มตัว วัฒนธรรมที่น่าชื่นชมคือชาวปกากะกอส่วนใหญ่ที่นี้ยังคงรักษาวัฒนธรรมแบบหลงแขกเพื่อนช่วยเหลือซึ่งกันและกันมืออยู่อย่างเหนียวแน่น เป็นการช่วยกันแบบไม่เอาค่าแรง เป็นการลงทุนทางสังคมที่สามารถให้คนในชุมชนเกาะกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น พอมาปลายมิถุนายนถึงต้นเดือนกรกฎาคม ขั้นตอนการทำนาขั้นบันไดเป็นสิ้นสุดไปอีกขั้นหนึ่ง

เดือนสิงหาคม ถึง เดือนตุลาคม เป็นช่วงที่ผลผลิตกำลังเติบโตโดยเฉพาะนาขั้นบันไดจะเขียวจีทั่วท้องนา บริเวณบนดอยในร่องหุบเขาพื้นดอยอิทนนท์ ซึ่งเป็นสีส้มที่สวยงามมากสำหรับผู้ที่ชอบความเขียวจี ก่อนที่ต้นข้าวจะเข้าสู่แตกเป็นหนุ่มสาวและกำลังปักดำพร้อมที่จะออกเป็นเมล็ดรวงข้าว

ในช่วงเวลานี้ชาวปกากะกอผู้นี้จะมีพิธีกรรมอีกพิธีหนึ่งคือเป็น “พิธีกรรมเลี้ยงเจ้าที่นา” เป็นการขอบคุณเจ้าป่าต้นน้ำและเจ้าขุนเขา เจ้าฟ้า เจ้าดิน ที่ให้ผลผลิตออกมาอย่างสมบูรณ์ และยังมีพิธีอีกอย่างหนึ่งที่ควบคุมการพิธีกรรมเลี้ยงเจ้าที่นาคือ “พิธีผูกข้อมือบอกลาฤดูฝนและเตรียมตัวเข้าสู่ฤดูหนาว” เป็นการส่งสัญญาณว่าผลผลิตนั้นใกล้ที่จะเก็บเกี่ยวแล้ว ทั้งนี้เป็นการกระตุ้นให้ทุกคนตระเตรียมความพร้อมที่จะเก็บเกี่ยวผลผลิตที่จะเกิดขึ้น พิธีกรรมนี้จะเกิดพร้อมๆกัน เป็นพิธีกรรมแบบต่อเนื่อง เป็นอีกโปรแกรมหนึ่งที่เราสามารถเสนอให้กับนักท่องเที่ยวที่มาดูเวลาช่วงพิธีกรรมดังกล่าว

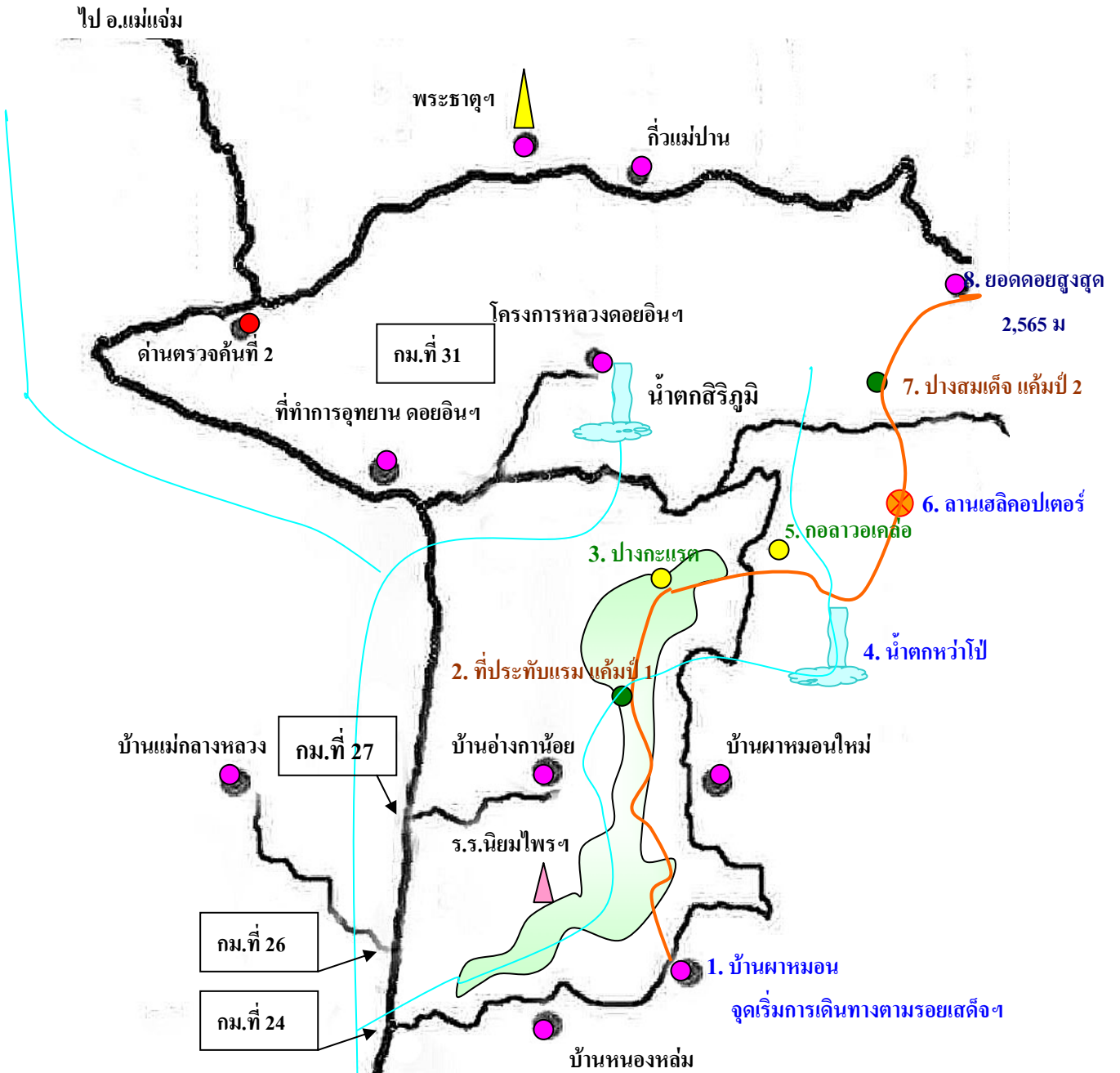
ปลายเดือนตุลาคม ถึง กลางเดือน ธันวาคม ถือว่าเป็นช่วงที่เป็นฤดูเก็บเกี่ยวเต็มตัว ที่นี้จุดที่น่าสนใจคือการเก็บเกี่ยวข้าว มีการลงแขกช่วยกันเกี่ยวข้าว ในท้องทุ่งที่มีแต่สีทองเหลืองอร่ามสวยงามอย่างมาก นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกับกิจกรรมการเกี่ยวข้าวได้อย่างที่โดยมิได้มีพิธีกรรมอะไรมาคั่นกิจกรรม กลางเดือนพฤศจิกายนเป็นช่วงที่การเก็บเกี่ยวผลผลิตใกล้ที่จะเริ่มจะเบาบางลง จนมาถึงต้นเดือนธันวาคมใช้เวลาอีกประมาณ 1 อาทิตย์ งานทุกอย่างที่เกี่ยวกับการเก็บเกี่ยวเป็นอันว่าเสร็จสมบูรณ์ และในอีกไม่นานทุกอย่างก็เข้าวิถีชีวิตตามปกติที่ได้เริ่มมาตลอดทั้งปีอีกครั้ง

ปัญหาคือว่า โปรแกรมแบบที่ได้เสนอมานี้มีอำนาจที่กำหนดแบบตายตัวได้ และนักท่องเที่ยวที่มานั้นขึ้นอยู่กับโอกาสและเวลาที่สามารถได้เห็นสิ่งที่ได้กล่าวมาข้างต้นได้ ต่อมาจึงมีแนวคิดที่เราควรที่จะจัดโปรแกรมทัวร์แบบตายตัว โดยที่นักท่องเที่ยวสามารถที่จะมาสัมผัสได้ตลอดทั้งปี จึงได้กำหนดโปรแกรมทัวร์ขึ้นมาตามความเหมาะสมกับชุมชน โดยมองทรัพยากรขั้นพื้นฐานของชุมชนมาเป็นที่หนึ่งว่าชุมชนนั้นมีอะไรบ้างเป็นจุดเด่น

ในพื้นที่ดอยอินทนนท์สิ่งหนึ่งที่เป็นจุดสนใจจุดเด่นคือ สภาพป่ายังคงอุดมสมบูรณ์ บวกกับวัฒนธรรมชุมชนปกากะกอผู้นั้นมีหลักการในการอนุรักษ์อยู่ในตัวอยู่แล้วทางทีมงานจึงมีข้อสรุปว่า เราต้องมีเส้นทางศึกษาธรรมชาติเพื่อนที่เราจะดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชนได้ จุดเด่นอีกอย่างหนึ่งคือของชุมชนประวัติศาสตร์ชุมชนก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจและเอาเสนอในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนได้ โดยแต่ละเส้นทางที่ได้กำหนดออกมานั้นล้วนแต่มีที่มาที่ไปทั้งสิ้น

การกำหนดเส้นทางศึกษาธรรมชาตินั้น มีอยู่ด้วยกัน 3 เส้นทางหลักๆ แต่ละเส้นทางมีจุดเด่นไม่เหมือนกัน เนื่องจากการท่องเที่ยวยังคงยึดความสนุกสนานและแบบผจญภัยนิดๆเอาไว้อยู่ โปรแกรมทัวร์จึงได้บรรจุความสนุกสนานเอาไว้เพื่อให้การเดินทางของนักท่องเที่ยวที่นั่นเคร่งเครียดจนเกินไป สำหรับเส้นทางทุกเส้นทางมีความแตกต่างและแหล่งท่องเที่ยวก็มีความแตกต่างกัน และโปรแกรมทัวร์ที่ได้กำหนดไว้นั้นมีดังต่อไปนี้

แผนที่เส้นทางศึกษาธรรมชาติ “ตามรอยเสด็จฯสมเด็จพระยาพิชิตดอยอินทนนท์

	เส้นทางคมนาคม
	เส้นทางตามรอยเสด็จฯ
	นาขั้นบันได
	จุดเด่นตลอดเส้นทางตามเสด็จฯ
	แม่น้ำสายสำคัญ
	ที่ตั้งชุมชนและหน่วยงาน

1. เส้นทางตามรอยเสด็จฯ สมเด็จพระยา พิฆิตตคยอินทนนท์ พ.ศ 2507 ระยะทาง 12 กม.

เป็นการย้อนรอยอดีตของการเดินพิฆิตคยคยอินทนนท์เมื่อตอนเมืองล้านนายังเป็นประเทศราช จนมาถึง พ.ศ 2507 สมเด็จพระยา พระองค์ท่านได้เสด็จพิฆิตคยอินทนนท์ เมื่อ 26 เมษายน 2507 เป็นผลสำเร็จ จึงกลายเป็นตำนานที่เล่าขานกันมาจนถึงทุกวันนี้

สำหรับเส้นทางนี้มีการใช้เส้นทางขึ้นน่านับทศวรรษแล้ว นับได้ว่ามีอายุได้มากกว่า 110 ปีแล้ว เป็นเส้นทางที่เหมาะสมสำหรับผู้ชื่นชอบการผจญภัยและชอบศึกษาธรรมชาติมากที่สุด และมีความอดทนต่อการเดินทางขึ้นคอย เป็นเส้นทางที่น่าตื่นเต้นมาก

การเดินทางเริ่มจากหมู่บ้าน ผ่านวิวชุมชนทุ่งนาขึ้นบันได โรงเรียนนิคมไพเราะหมอน ผ่านแม่น้ำกลางพาดที่ไหลผ่านทุ่งนาขึ้นบันไดและมาถึงจุดที่ประทับแรมที่ 1 ครั้งสมเด็จพระยา เสด็จเยี่ยมราษฎรบ้านพาดหมอนประทับแรมชั่วคราว จากนั้นเดินขึ้นทะเลภูขึ้นไปยังที่พักแรม “ตำนานป่าเกาะระ” เป็นเรื่องตำนานเกี่ยวกับฝรั่งชาวอังกฤษที่มาทำการศึกษาพฤกษศาสตร์บริเวณนี้นานหลายปี จึงมีเรื่องเล่ากันมาจนถึงปัจจุบัน และเดินทะเลภูถึงน้ำตกหว่าไป จากนั้นเดินขึ้นถึง “ตำนานกอลาเวเคลอ” ก็เป็นอีกตำนานหนึ่งที่เกี่ยวกับฝรั่งที่ใช้คนถึง 10 คน โอบในการวัดรอบต้นโพธิ์

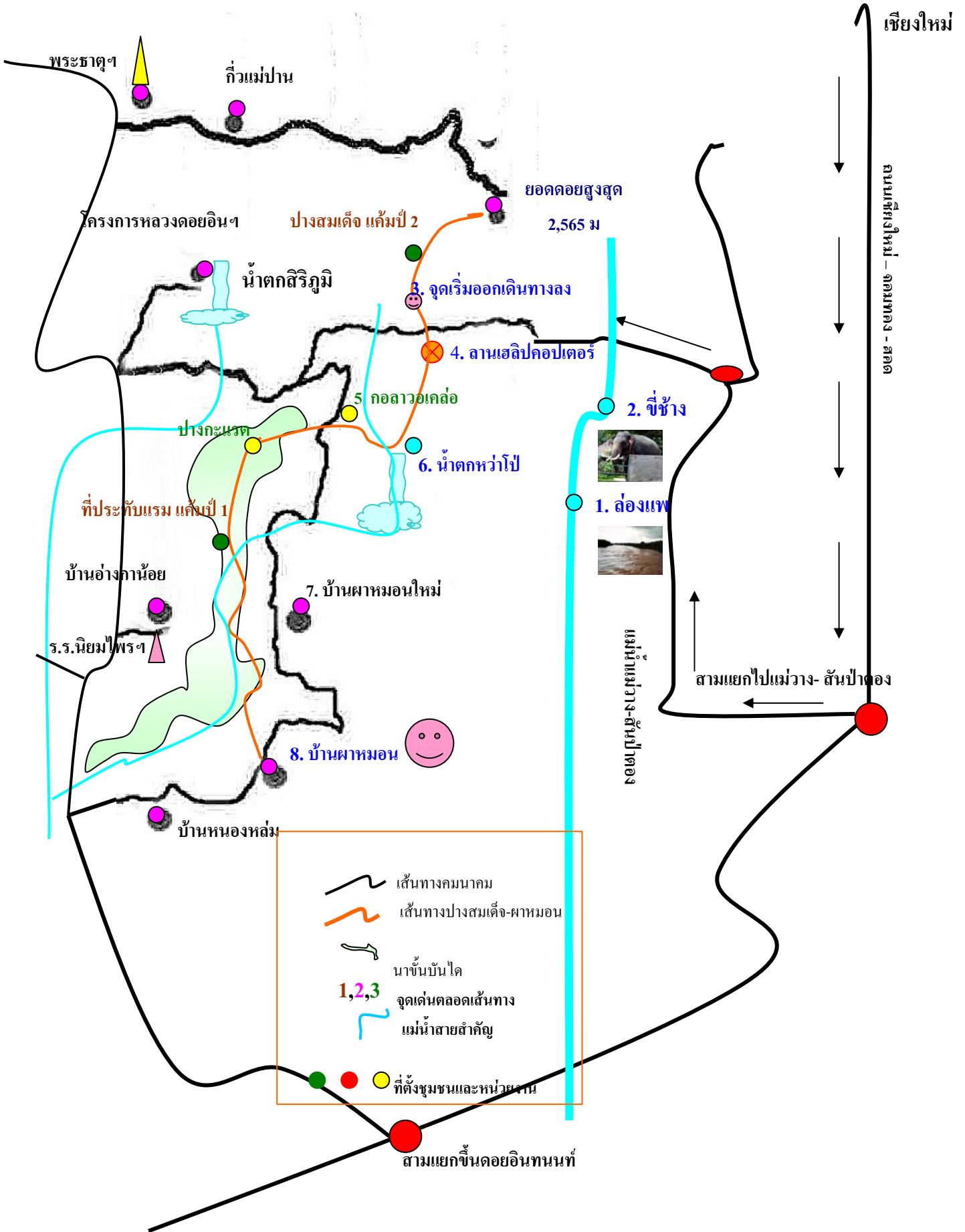
จากนั้นเดินทางเข้าสู่ป่าลึกป่าต้นน้ำบ้านพาดหมอนชุมชนแคว้น”มีกะลือ” ผ่านทะเลภูลานจอดเครื่องบินเฮลิคอปเตอร์ ครั้งกรมป่าไม้มาทำการสำรวจป่าคยอินทนนท์ก่อนประกาศเป็นอุทยาน แต่เมื่อเดินข้ามถนนและเดินขึ้นอีกหน่อยก็ถึงที่ประทับที่ 2 “ปางสมเด็จพระ” สมเด็จพระยาเสด็จประทับแรมแรมปีที่ 2 ก่อนเสด็จพิฆิต คยอินทนนท์

จากนั้นเป็นการเดินทางขึ้นคอยสู่การพิฆิตคยอินทนนท์ ผ่านดงป่าดึกดำบรรพ์ และรอยสัตว์ที่น่าทึ่ง ที่คนสมัยใหม่ยากที่จะพบเห็น ในระหว่างทางเราสามารถชื่นชมพืชพรรณไม้ต่าง ๆ นานาชนิด จนเดินทะเลภูถึงยอดคยอินทนนท์ ที่ระดับ 2,565 เมตรจากระดับน้ำทะเล การแวะเข้าอินทนนท์ เดินเล่นลงเส้นทางอ่างกาพอประมาณและเดินทางกลับโดยรถยนต์กลับบ้านพาดหมอนโดยสวัสดิภาพ

เส้นทางนี้เราสามารถเดินขึ้นหรือเดินลงได้เช่นกัน และสามารถนอนค้างคืนในป่าดงดิบได้ ขึ้นอยู่กับว่านักท่องเที่ยวชอบเดินแบบไหนเดินขึ้นหรือเดินลงทั้งสองอย่างจึงให้ความรู้สึกที่ต่างกัน เมื่อใครก็ตามที่เดินพิฆิตเส้นทางตามรอยเสด็จ ทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะมอบใบเกียรติบัตรไว้เป็นที่ระลึก

เป็นโปรแกรมเส้นทางที่น่าศึกษาหรือทดลองเดินพิฆิตคยอินทนนท์เหมือนครั้งพระองค์ท่านสามารถทำได้ อย่างน่าทึ่ง รวมถึงผู้คนสมัยก่อนที่มีความอดทนมาต่อการเดินทางขึ้นยอดคยอินทนนท์ คยอินทนนท์เป็นคอยที่มีเสน่ห์ที่ใครๆก็อยากสัมผัส แต่นะปัจจุบันรถสามารถที่จะขึ้นถึงยอดคยอย่างไม่ยากเย็นนัก แต่สำหรับท่านที่ต้องการสัมผัสรสชาติของการเดินขึ้นยอดคยแบบในอดีต ทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านพาดหมอนมีความพร้อมที่บริการแก่นักท่องเที่ยวที่สนใจสำหรับเส้นทางนี้

แผนที่เส้นทางศึกษาธรรมชาติ เชียงใหม่- แม่ว้าง - ปางสมเด็จ - ผาหมอน

2. เส้นทางเชียงใหม่ – แม่วาง – ปางสมเด็จ – ผาหมอน

เป็นการเดินทางที่จะได้สัมผัสกับกิจกรรมการท่องเที่ยว สิ่งที่น่าท่องเที่ยวจะได้ทำกิจกรรมคือ จีซัง และ ล่องแพ การจีซังและล่องแพ เป็นกิจกรรมที่ชาวต่างชาติชอบมากอีกกิจกรรมหนึ่ง การจีซังเป็นการประยุกต์จากการ ทำกิจการป่าไม้ในสมัยก่อนที่จ้างต้องทำกิจการป่าไม้ร่วมกับคน โดยการเอาจ้างมาบริการให้กับนักท่องเที่ยวจีซัง ซึ่งก็ สร้างความสนุกสนานให้กับนักท่องเที่ยวไม่น้อย

การล่องแพที่แม่วางก็เป็นกิจกรรมที่ชาวต่างชาติเองชอบมากไม่น้อยไปกว่าการจีซัง เพราะเป็นแพไม้ไผ่ที่ไม่ เหมือนแพยาง เป็นการสัมผัสบรรยากาศแบบธรรมชาติอีกอย่างหนึ่ง ในระหว่างที่ล่องแพ นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับ ธรรมชาติรอบสองข้างของแม่น้ำ

ในช่วงนี้ตลอดระยะเวลาช่วงเช้านักท่องเที่ยวจะทำกิจกรรมทั้งสองอย่างจนถึงเวลารับประทานอาหารเที่ยง เมื่อรับประทานอาหารเช้าเรียบร้อยแล้วนักท่องเที่ยวก็ออกเดินทางต่อไปยังจุดหมายปลายทางที่สองคือ “เส้นทางศึกษา ธรรมชาติปางสมเด็จ – บ้านผาหมอน ตลอดระยะเวลาการเดินทางนักท่องเที่ยวสามารถได้สัมผัสกับบรรยากาศทาง ธรรมชาติรอบทาง ซึ่งเริ่มจาก อำเภอแม่วางเป็นป่าเต็งรัง ใต้ความสูงขึ้นมาเรื่อยๆ มีทั้งป่าสนดำ และป่าสนสามใบ

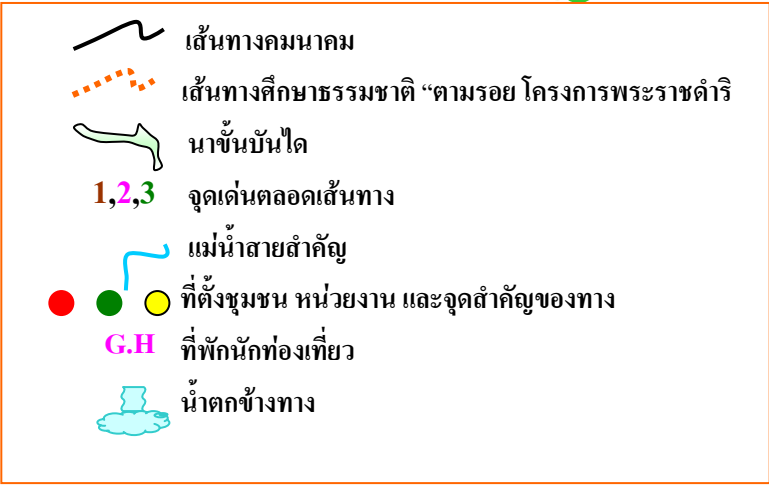
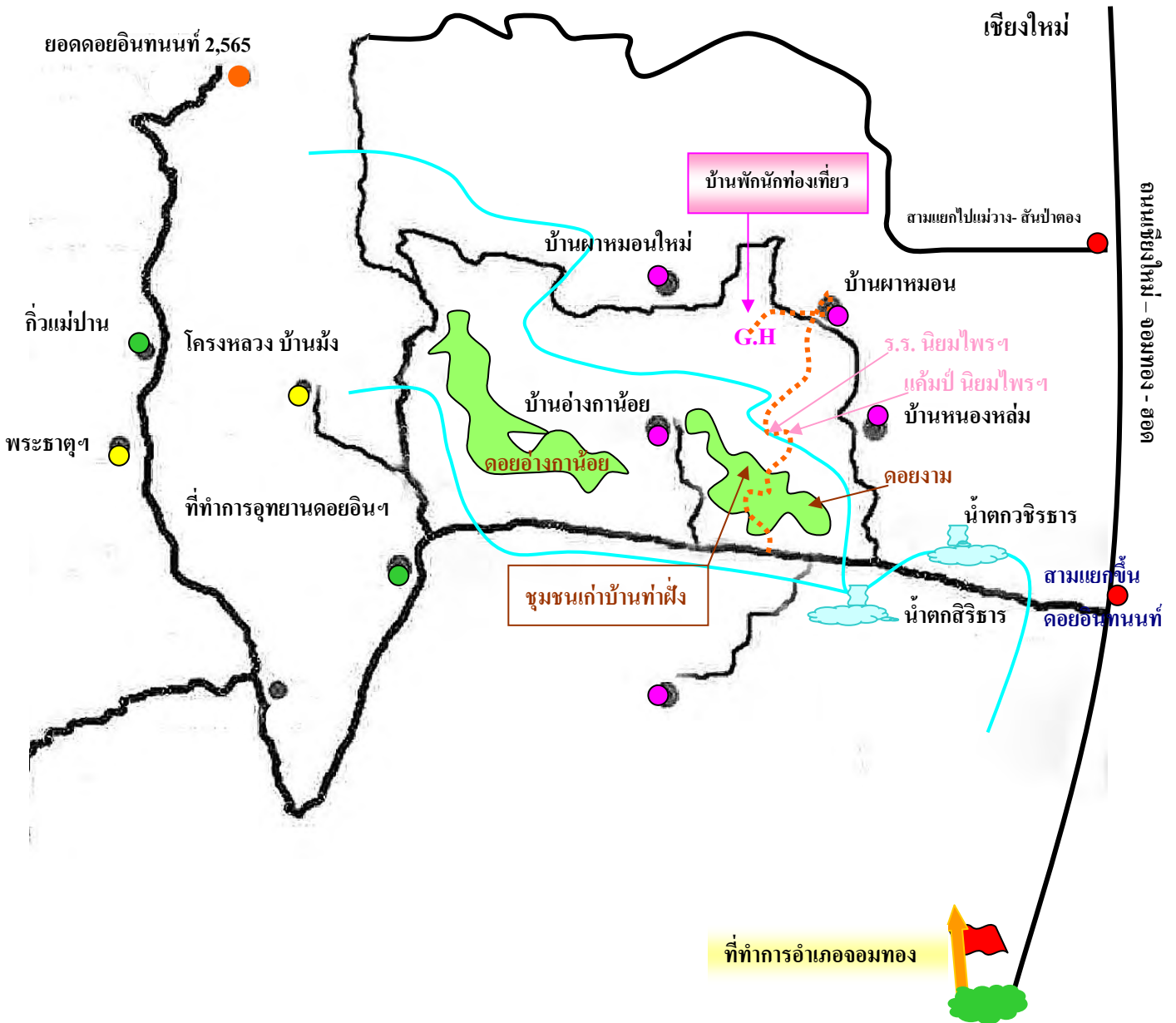
จากนั้นเมื่อเลี้ยวซ้ายก็เข้าสู่ชุมชนปกากะญอทะเลหมูบ้านหนองเต่า ผ่านหมู่บ้านโป่งแยงน้อย ใต้ขึ้นไปยัง บ้านม้งขุนวาง เมื่อเราขับขึ้นไปยังกลางหมู่บ้านเราจะเห็นก้อนหินสามก้อนขนาดใหญ่ตั้งตระหง่านอยู่บนยอดคอย ซึ่งทอดยาวลงมาจากคอยดินทนนท์ มีตำนานเล่าว่าเป็นเพราะความพิโรธของพระเจ้าพระมารดา และถูกขัดขวางจาก นางยักษ์ จึงใช้ดาบฟันหินผาดังกล่าวแตกออกมาเป็นสามแฉก จนทิ้งเรื่องราวให้ใครๆเล่ามาจนถึงทุกวันนี้

คอยหินผาลูกนี้มีชื่อเป็นทางการว่า “คอยผาแหงม” เป็นหินผาที่ใหญ่และสวยงามเมื่อเรามองขึ้นไป เป็นที่อยู่ ของสัตว์ประเภท กวางเลียงผา หรือม้าเทวดาศัยอยู่ และยังมีพันธุ์พืชเฉพาะถิ่นอยู่ที่บนยอดคอยหินผาแหงมลูกนี้ หลายสายพันธุ์ เป็นพืชที่อัลไพท์ที่หาไม่ได้จากแหล่งอื่น ขับเลยขึ้นไปไม่นานเราก็มาถึงจุดหมายที่สองคือ “ปาง สมเด็จ” ปางสมเด็จเป็นจุดเริ่มต้นของการเดินทางลงไปยังป่าต้นน้ำบ้านผาหมอน หรือ “แคว้นมีกะลือ” ที่ประกอบไปด้วย 7 หมู่บ้านที่ตั้งอยู่เรียงรายบริเวณคอยอินทนนท์

เมื่อทุกอย่างพร้อมและนักสื่อความหมายท้องถิ่นบ้านผาหมอนมารออยู่แล้ว ก็เริ่มออกเดินทางลงไปยังเส้นทาง ศึกษาธรรมชาติปางสมเด็จ – บ้านผาหมอนได้เลย ในระหว่างเดินทางลงมานักสื่อความหมายจะอธิบายเรื่องราวต่างๆที่ เคยดำเนินมาตั้งแต่ครั้งในอดีต และรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับพันธุ์ไม้และสมุนไพรต่างๆ รอบข้างทางจนเดินทางมาถึงยัง จุดหมายที่น้ำตกหว่าโปที่มีความสวยงามอีกที่หนึ่งที่ยัง ไม่มีใครรู้จักว่ายังมีน้ำตกอยู่ตรงนี้ เมื่อชมน้ำตกและรับไอน้ำ เย็นๆจากละอองน้ำแล้ว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวที่จองทัวร์มาครั้งแรกว่าจะเดินถึงยังบ้านผาหมอนด้วยการเดินทาง ต่อไปยังหมู่บ้านด้วยแรงของเท้า หรือขี่รถยนต์ หรือขี่จักรยานเสือภูเขากลับ ทุกอย่างต้องมีการจองและบอกล่วงหน้า เอาไว้เป็นที่เรียบร้อย

ในที่สุดทั้งนักท่องเที่ยวและนักสื่อความหมายท้องถิ่นก็เดินทางถึงหมู่บ้านผาหมอน และนักท่องเที่ยวเดินเข้าที่ พักเพื่อทำธุระส่วนตัว ซึ่งที่พักทางชุมชนได้สร้างไว้และมีสิ่งอำนวยความสะดวกพอสมควร และมีวิวที่สวยงามมอง ทะลุไปไกลถึงคอยหัวเสือ เป็นอันสิ้นสุดโปรแกรมการเดินทางสำหรับเส้นทางนี้

แผนที่เส้นทางศึกษาธรรมชาติ“ตามรอยเสด็จฯ โครงการพระราชดำริ” เชียงใหม่ – น้ำตก –

3. เส้นทางศึกษาธรรมชาติ “ตามรอยเสด็จฯ โครงการพระราชดำริ” เชียงใหม่ – น้ำตก – บ้านผาหมอน

โปรแกรมทัวร์เส้นนี้เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาแบบครอบครัวหรือสำหรับนักท่องเที่ยวที่ไม่ต้องการความท้าทายมากนักกับการเดินป่า และอีกอย่างหนึ่งเส้นทางนี้เป็นเส้นทางประวัติศาสตร์อีกเส้นทางหนึ่งครั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้เส้นทางนี้เสด็จเยี่ยมเยียนราษฎรของพระองค์หลายๆครั้งในพื้นที่ชุมชนต่างๆบริเวณนี้

ก่อนที่จะมาถึงเส้นทางศึกษาธรรมชาติ “ตามรอยเสด็จฯ โครงการพระราชดำริ” ระหว่างทางเราสามารถให้นักท่องเที่ยวแวะชมน้ำตกที่มีอยู่หลายที่ในเขตพื้นที่คอยอินทนนท์ เช่น น้ำตกวชิรธาร น้ำตกลีรธาร ฯลฯ และเราก็สามารถรับประทานอาหารมื้อเที่ยงตามแหล่งน้ำตกได้ด้วย ถ้าเป็นหน้าร้อนก็เป็นการผ่อนคลายการเดินทางได้อย่างดีเยี่ยมช่วยลดอุณหภูมิความร้อนได้อย่างสบาย

เส้นทางศึกษาธรรมชาติเส้นนี้เกิดจากสมัยก่อนบริเวณแห่งนี้เป็นที่ทำไร่หมุนเวียนแบบปกาก่อญอเมื่อ 15 กว่าปีมาแล้ว คอยลูกนี้มีชื่อว่า “คอยงาม” ภาษาถิ่นเรียกว่า “พะละหลู่” ความหมายของคอยลูกนี้คือ เป็นภูเขาที่ทอดยาวลงมายู่ลักษณะกึ่งกลางระหว่างแม่น้ำสองแม่น้ำ ก็เป็นภูเขาอยู่ในลักษณะเป็นเกาะกลาง แม่น้ำที่ทอดยาวรอบภูเขาชื่อ “แม่น้ำกลางพาด และ แม่น้ำแม่กลาง”

ปัจจุบันเป็นที่น่ายินดีว่าชะนีที่หายไปจากชุมชนนั้นได้กลับมาอยู่ที่คอยงามลูกนี้แล้ว แต่ไม่รู้แน่ชัดว่ามีจำนวนกี่ตัว แต่สามารถได้ยินเสียงตอนเช้าๆ เวลาชะนีออกมาหากิน ซึ่งเชื่อได้ว่าแม้จะเป็นที่ทำไร่หมุนเวียนมาก่อน แต่วันนี้ผลไม้ป่าต่างๆ ก็ยังมีให้ชะนีหากินได้ ชนูปกาก่อญอเชื่อว่าเป็นตัวชีวิตความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าว่ามีความอุดมสมบูรณ์แค่ไหน ดังนั้นที่ไหนมีชะนีที่นั่นคือผืนป่าอุดมสมบูรณ์เกือบร้อยเปอร์เซ็นต์

ระยะทางก็ไม่ไกลนักจากถนนใหญ่ .กม. 26 บ้านแม่กลางหลวง ถึง บ้านผาหมอน 3 กม. ระหว่างทางเราจะผ่านป่าสนกับต้นก่อมากที่สุด เป็นความพิเศษของป่าบนพื้นที่คอยอินทนนท์ที่แบ่งความแตกต่างของชนิดป่าบริเวณนี้ อย่างชัดเจน และเราสามารถเรียนรู้พันธุ์ไม้ชนิดอื่นๆอีกมากมายที่ขึ้นอยู่สองข้างทาง รวมถึงต้นสมุนไพรมากมาย ก่อนที่เราจะเดินทางมาถึงทุ่งนาขั้นบันได เราจะผ่านชุมชนเก่าแก่อีกที่หนึ่ง ชื่อของชุมชนเก่านี้เรียกว่า “บ้านท่าฝาง” เมื่อก่อนเป็นชุมชนที่ใหญ่ที่สุดอีกแห่งหนึ่งของแคว้นมณีเกติ แต่ปัจจุบันชุมชนได้สลายตัวแล้วรวมมาตั้งอยู่ที่บ้านผาหมอนทั้งหมดแล้ว

ด้วยเป็นเพราะจุดตั้งชุมชนชนบริเวณดังกล่าวไม่ถูกลักษณะแบบความเชื่อของชาวปกาก่อญอ เพราะเป็นลักษณะอยู่ในแก่งเกาะกลางทำให้ในอดีตมักเกิดสิ่งที่ไม่คาดฝันในทางที่ไม่ดีอยู่เสมอ ทั้งโรคภัยไข้เจ็บและเหตุการณ์แปลกประหลาดที่ไม่อาจพิสูจน์ได้ และมีเรื่องราวลึกลับถึงเจ้าที่เจ้าทางแห่งคอยลูกนี้แรงมาก ในที่สุดครอบครัวต่างๆที่เหลือจึงอพยพมาอยู่ที่บ้านผาหมอนตั้งหมุดและอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขและสันติสุขเสมอมา

เมื่อเราเดินผ่านชุมชนเก่าแล้ว เราจะข้ามแม่น้ำกลางพาดและเดินขึ้นไปยังทุ่งนาขั้นบันไดเข้าสู่เขตชุมชนและที่ทำกิน จุดแรกที่เราเดินขึ้นมาถึงคือ “แคมป์แก่นิยมไพร ของคุณหมอบุญส่ง เลขะกุล แต่ปัจจุบันกลายเป็นที่พักน้ำสำหรับการทำเกษตรตามโครงการหลวงแล้ว

เมื่อเรามองทอดสายตาดูขึ้นไปทางเหนือคือเราจะเห็นทุ่งนาขั้นบันไดที่สวยงาม ยิ่งงามขึ้นไปอีกถ้าเรามาดูภูเขาเขียวขจี หรือช่วงก่อนเก็บเกี่ยว ตลอดเดือนกรกฎาคม ถึง เดือน กุมภาพันธ์ เป็นช่วงที่สีต้นสวยงามที่สุด แต่เมื่อเรามอง

สูงขึ้นไปอีก เราสามารถมองเห็นคอยหินผาขนาดใหญ่เหมือนลักษณะหมอนที่เคยมียคนหนูน และทิ้งรอยบุ่มเอาไว้ตรงกลาง เราเรียกคอยลูกนี้ว่า “ผาหมอน” จึงเป็นที่มาของการตั้งชื่อหมู่บ้าน บ้านผาหมอนที่ใช้เรียกกันมาจนถึงปัจจุบัน

จากนั้นเราก็เดินเข้าสู่ชุมชนบ้านผาหมอนในระหว่างทางเราจะผ่านวัดนิคมไพรผาหมอน และ โรงเรียนนิคมไพรผาหมอน ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจอีกแห่งของชุมชน โดยคุณหมอบุญส่ง เลขะกุล เป็นผู้ริเริ่มก่อสร้างให้กับชุมชน โรงเรียนนิคมไพรผาหมอนคือสถานการศึกษาขั้นพื้นฐานของชุมชน ลูกหลาน “แคว้นมีกะติ” จะมาเรียนหนังสือตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงชั้นประถมปีที่ 6 ก่อนจะแยกย้ายออกไปเรียนนอกพื้นที่สูงขึ้น

นับว่าคุณหมอบุญส่ง เลขะกุล นั้นเป็นผู้ที่ทำให้คุณค่าต่อสังคมชาวปกากะญอที่นี้อย่างสูงมาก ทำให้คนในชุมชนและลูกๆหลานๆของคนในชุมชนมีการศึกษาอ่านออกเขียนได้ และนำพาตัวเองไปสู่สังคมภายนอกอย่างไม่อายใคร ซึ่งเป็นสิ่งที่คนในชุมชนชื่นชมและสรรเสริญอยู่ไม่เสื่อมคลาย แม้ท่านจะจากเราไปแล้ว แต่ความดีที่ท่านทำไว้ ทำให้คนชุมชนมิได้ลืมแม้แต่น้อยและชุมชนชื่นชมท่านยังคงกึกก้องอยู่ในหัวใจของคนในชุมชนตลอดเวลา

จุดสุดท้ายคือการเดินเข้าสู่ที่พักที่ตั้งอยู่ที่ชุมชน ในที่ชุมชนบ้านผาหมอนตั้งอยู่กลางป่าชุมชนล้อมรอบที่เขียวขจี ท่านจะพบกับรอยยิ้มของคนในชุมชนด้วยอัธยาศัยที่ดี ถึงแม้บางครั้งท่านอาจเห็นหน้าตาทำทางแบบขี้อายหรืออาจวิ่งหนีไปเฉยๆ นั้นเป็นธรรมชาติของชาวปกากะญอที่มีนิสัยขี้อายและเกรงใจกับคนภายนอก ท่านก็ไม่ต้องเข้าใจผิดว่าทำไม แต่คนในชุมชนยินดีต้องรับผู้มาเยือนทุกท่านเสมอ

การเดินทางด้วยโปรแกรมทัวร์โปรแกรมนี้ เป็นการเดินทางแบบสบายๆ พักผ่อนไปด้วยในระหว่างทางเหมือนดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวมาแบบครอบครัว หรือสำหรับท่านที่ไม่ต้องการเดินทางแบบผจญความท้าทายมากนัก และได้รับรู้เรื่องราวต่างๆของชุมชนตลอดเส้นทางก่อนถึงและจนถึงหมู่บ้าน เป็นโปรแกรมการเดินทางแบบสบายๆอีกโปรแกรมหนึ่งของการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน

รูปแบบการพัฒนาบุคลากรเบื้องต้น

การพัฒนานักสื่อความหมายท้องถิ่น

นักสื่อความหมายท้องถิ่น คือบุคคลสำคัญในการทำหน้าที่ในการเป็นหน้าเป็นตาให้กับชุมชนและประเทศชาติ การเป็นนักสื่อความหมายนั้นมีเกียรติ เป็นผู้ที่สามารถบอกกล่าวและความเป็นมาของชุมชน และสร้างความประทับใจ หรือเสียใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ เป็นหน้าด่านบานแรกที่นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับลักษณะและบริบทของชุมชนในด้านเชิงจินตนาการ ก่อนที่จะนำนักท่องเที่ยวเดินเข้าสู่สนามจริงหรือเห็นสภาพจริงๆตามที่นักสื่อความหมายได้กล่าวอ้าง

ฉะนั้น นักสื่อความหมายต้องมีความรับผิดชอบสูงในการเสนอภาพพจน์ของชุมชนของตนเองและการเป็นนักสื่อความหมายที่ดีและมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม ต้องมีความจริงใจต่อตนเอง ชุมชนของตนเองและนักท่องเที่ยว การที่นักสื่อความหมายจะทำอะไรที่ไม่ดีแม้แต่เพียงแค่น้อยนิด ก็สามารถทำให้กลายเป็นน้ำผึ้งหยดเดียว เป็นเรื่องใหญ่โตได้ โดยชีวิตปกติแล้วการจะทำอะไรก็สามารถจะเกิดข้อผิดพลาดได้ง่ายและโดยไม่ตั้งใจหรือตั้งใจได้ การมาเป็นนักสื่อความหมายท้องถิ่นจึงต้องเพิ่มความระมัดระวังเป็นพิเศษกว่าคนปกติหลายเท่าตัว

เนื่องจากนักท่องเที่ยวนั้นมีด้วยกันหลายแบบและแต่ละคนอาจมีนิสัยไม่เหมือนกัน การเป็นนักสื่อความหมายนั้นต้องมีความระมัดระวังเป็นพิเศษเกี่ยวกับการใช้อารมณ์หรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การเป็นนักสื่อความหมายที่มีคุณภาพที่ดีนั้นต้องมีการเรียนรู้ความรู้ต่างๆรอบตัวเองอยู่เสมอ การที่เราจะคิดว่าเป็นนักสื่อความหมายอย่างง่าย ๆ นั้น คงเป็นไปได้ยาก

ปัญหาในการทำงานนั้นสามารถที่จะเกิดขึ้นได้เสมอ เวลาเกิดปัญหานักสื่อความหมายต้องคิดหาทางออกที่เหมาะสมต่อการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และนุ่มนวล ปัญหาเล็กก็ต้องให้หมดไป ปัญหาใหญ่ต้องให้เล็กลง และจบลงด้วยดีในที่สุด ดังเช่นที่เราควรจะเป็นคือ “เมื่อใครเป็นไฟ แต่อีกคนต้องเป็นน้ำ” เมื่อปัญหาใหญ่ที่เกินกว่าตัวนักสื่อความหมายท้องถิ่นจะตัดสินใจได้ ต้องกลับคุยและปรึกษากับผู้ใหญ่ที่มีอำนาจตัดสินใจที่เหนือกว่ามาแก้ไขปัญหาร่วมกัน

เทคนิค ในการสร้างความสนุกสนานเป็นสิ่งหนึ่งที่นักสื่อความไม่ควรมองข้ามอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นเกมส์ หรือการละเล่นต่างๆที่ไม่ก่ออันตรายแก่นักท่องเที่ยว การเสริมสร้างความสนุกสนานแก่นักท่องเที่ยว นั้นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากต่อการดำเนินกิจกรรมตลอดช่วงที่เราทำท่องเที่ยวอยู่

การสร้างความประทับใจ เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่นักสื่อความหมายต้องมีในตัวของนักสื่อความหมายทุกคนเช่น การดูแลนักท่องเที่ยวอย่างเอาใจใส่ ด้วยการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างอบอุ่นตามแบบวัฒนธรรมของตนเองและแบบผสมผสานแบบวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาตินั้นๆ อย่างเหมาะสมด้วยความเต็มใจ

การเรียนรู้จากผู้รอบข้าง หรือจากสื่ออื่น ๆ นั้นเป็นสิ่งจำเป็นและเราสามารถที่จะนำเอามาพัฒนาความสามารถของตนเองให้มีคุณภาพที่ดีขึ้นได้ การเรียนรู้ที่นักสื่อความหมายเองสามารถที่จะเรียนรู้จากนักท่องเที่ยวเช่นกัน

อย่างที่กล่าวมาแล้วข้างต้น นักท่องเที่ยวที่มีด้วยกันหลายชาติหลายภาษา ฉะนั้นนักสื่อความหมายก็มีโอกาสเรียนจากนักท่องเที่ยวได้แบบไม่ซ้ำใคร ผลดีก็จะเกิดขึ้นกับนักสื่อความหมายเอง

ข้อผิดพลาดหรือข้อเสนอแนะจากคนรอบข้างเป็นกระจกเงาส่องแสงอย่างดีที่เราไม่สามารถมองเห็นตัว

เองว่าเราเองมีจุดบกพร่องที่ไหนและควรจะนำมาแก้ไขให้มันดีขึ้นได้อย่างไร เมื่อเรามีข้อสรุปในตัวของเราเองแล้ว เราก็นำส่วนที่คิดว่าควรไปปรับปรุงนั้นปฏิบัติให้เกิดผลจนนำไปสู่การพัฒนาตัวเราอย่างประสิทธิภาพ

การอบรมนักสื่อความหมายท้องถิ่นบ้านผาหมอนรุ่นที่ 1 ครั้งที่ 1 ในครั้งนี้เป็นแนวทางในการดำเนินงานการ ท่องเที่ยวของชุมชน เป็นการพัฒนาบุคลากรท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพต่อการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนบ้าน ผาหมอน นักสื่อความหมายต้องมีอาวุธที่ดีพอควรในเบื้องต้น ที่จะสามารถต่อกรกับนักท่องเที่ยวได้

ทางคณะวิจัยได้กำหนดหัวข้อต่างๆไว้ เพื่อเป็นการแบ่งปันประสบการณ์ให้กับนักสื่อความหมายท้องถิ่นที่เข้า อบรม โดยได้แยกหัวข้อตามงานวิจัยที่ได้ดำเนินมาในระยะเวลาที่ผ่านมา และได้ทำคู่มือความรู้ท้องถิ่นให้กับนักสื่อ ความหมายเบื้องต้นที่ได้ถอดออกมาจากงานวิจัย ซึ่งแต่ละหัวข้อล้วนแล้วแต่มีความสำคัญต่อการทำกิจกรรมด้านการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งสิ้น เป็นความรู้ขั้นพื้นฐานที่นักสื่อความหมายต้องรู้และเข้าใจก่อนที่จะนำนักท่องเที่ยวออกไป

ทั้งนี้คู่มือดังกล่าวก็ยังไม่สมบูรณ์แบบดี ต้องมีการแก้ไขและปรับปรุงเนื้อหาอีกมาก สิ่งหนึ่งที่ต้องเพิ่ม เดิมลงไปคือความรู้ทางเชิงวิทยาศาสตร์นิเวศศึกษา กฎหมาย ภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงลึก รวมถึงเทคนิคด้านการบริการ การท่องเที่ยว หัวข้อที่ได้พูดคุยในเวทีอบรมมีดังต่อไปนี้

1. **ชีวิตและทรัพย์สินนักท่องเที่ยว** นักท่องเที่ยวนับว่าเป็นแขกลูกค้าบุคคลสำคัญที่ตัดสินใจมาเที่ยวและร่วม กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ฉะนั้นผู้มีส่วนที่ด้านบริการส่วนต่างๆต้องมีความรับผิดชอบต่อผู้มาเยือนที่ระดับ หนึ่ง ความปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญมากต่อการดำเนินกิจกรรมในส่วนต่างๆของชุมชน การดำเนินกิจกรรมใดๆต้อง คำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวก่อนเป็นหลัก เมื่อเกิดความปลอดภัยแล้ว ชีวิตและทรัพย์สินก็จะมี ความปลอดภัยเช่นกัน

2. **ความหมายของนักสื่อความหมายท้องถิ่นและจริยธรรมการเป็นนักสื่อความหมาย** การที่เราจะทำอะไรหรือ จะเป็นอะไร ต้องมีความเข้าใจตนเองก่อนว่าจะทำอะไรและจะเป็นอะไร นักสื่อความหมายคือเป็นบุคคลสำคัญที่ทาง ชุมชนได้ให้เกียรติมาเป็นตัวแทนชุมชนในการพบปะกับบุคคลภายนอก เป็นบุคคลที่ต้องกล่าวถึงตัวเองและความ เป็นไปเป็นมาของชุมชน ต้องตอบคำถามจากนักท่องเที่ยวที่ถามถึงความเป็นมาของชุมชน เราเปรียบนักสื่อความหมาย ท้องถิ่นเป็น “**นักการทูตทางชุมชนชน**”

จริยธรรมคือสิ่งที่ทุกคนต้องมี นักสื่อความหมายท้องถิ่นเองต้องมีจิตสำนึกต่อการเป็นนักสื่อความหมายที่ดี ไม่ ละเมิดสิ่งที่เป็สิทธิส่วนบุคคล ไม่ก่อความอับอายก่อให้เกิดความเสียหายชื่อเสียงต่อตนเองชุมชน และวัฒนธรรมจารีต ประเพณี

3. **ประวัติศาสตร์ชุมชน** กล่าวได้ว่าพื้นที่ต่างๆทุกส่วนของโลกใบนี้มีความเป็นไปเป็นมาอยู่เสมอ ขึ้นอยู่ว่าจะ มีเรื่องราวความเป็นมามากน้อยและยาวนานแค่ไหน บ้านผาหมอนเองก็มีเรื่องราวมายาวนานและมีเรื่องเล่าสามารถ สร้างความรู้และความบันเทิงให้กับนักท่องเที่ยวได้อีกแนวทางหนึ่งเช่นกัน ประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงและ สามารถเป็นแม่แบบในการขับเคลื่อนชุมชนให้มีความต่อเนื่องในการดำเนินชีวิต

เรื่องราวของบ้านผาหมอนนั้นมีความเด่นในด้านการจัดตั้งชุมชนของคนรุ่นแรก และเรื่องราวในการดำเนิน ชีวิตของคอยอินทนนท์ที่ดำเนินมายาวนานก่อนที่ยังไม่มีใครรู้จักคอยอินทนนท์ จนมาถึงปัจจุบันที่ผู้คนทั่วโลกรู้จัก คอยอินทนนท์

4. **การเกษตรชุมชน** การเกษตรนั้นถือเป็นหัวใจของชุมชนที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนมาแล้วรุ่นสู่รุ่นมาเป็นเวลา ยาวนาน ถ้ามองในลักษณะพิเศษของภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว การเกษตรนั้นมีความคล้ายคลึงกันหลายๆ

ส่วน บ้านผาหมอนเองเป็นชุมชนปกาก่ออยู่ที่มีวิถีชีวิตด้านการเกษตรที่น่าเรียนรู้ จากเมื่อก่อนชาวปกาก่ออยู่มีวิถีชีวิตการเกษตรแบบการทำไร่หมุนเวียน แต่ ณ ปัจจุบัน การทำไร่หมุนเวียนนั้นหมดสิ้นจากชุมชนไปแล้ว แต่ชุมชนได้ปรับตัวด้านการเกษตรเป็นการทำนาขั้นบันได และการเกษตรตามแนวพระราชดำริโครงการหลวงแทน ชุมชนได้ปรับตัวอยู่ตลอดเวลา การเกษตรก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ได้ปรับตัวอยู่ตลอดเวลา

5. วัฒนธรรมชุมชน การดำเนินชีวิตของชุมชนนั้นมียอดประกอบด้วยการหลายปัจจัย วัฒนธรรมและประเพณีคือหัวใจสำคัญของชุมชนชาวปกาก่ออยู่ การเสริมความรู้เพิ่มเติมในเรื่องของตนเองนั้นเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะด้วยสภาพปัจจุบันสังคมของชุมชนเกิดการแทรกแซงจากวัฒนธรรมจากภายนอกโดยตรงและทางอ้อม ซึ่งทำให้วัฒนธรรมชุมชนนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีอาจหยุดยั้งสิ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงได้

การอบรมครั้งนี้เราคาดหวังว่าเด็กที่อยู่ในชุมชนและผู้ใหญ่ที่อยู่ในชุมชน ที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมการอบรมครั้งนี้ จะสร้างความเข้าใจและเรียนรู้สิ่งที่ตนเองนั้นมีอยู่ว่ามีคุณค่ามากน้อยเพียงใด เส้นของการมีวัฒนธรรมของตนเองนั้นเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจที่นักสื่อความหมายต้องเรียนรู้และถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน ให้เกิดเป็น “พัฒนาวิวัฒนาการ” ที่ผู้คนบนโลกนี้สามารถเรียนรู้ถึงความแตกต่างของสังคมได้

6. ปานิเวศศึกษาชุมชน การใช้ชีวิตส่วนใหญ่ของชุมชนปกาก่ออยู่นั้น ทุกอย่างก้าวมีผลที่ต้องอาศัยต่อระบบนิเวศทั้งสิ้น คือผู้คนบนโลกทุกคนนั้นมีความใกล้ชิดกับระบบนิเวศและกระทบกระทั่งกับธรรมชาติอยู่ทุกลมหายใจ ปกาก่ออยู่เองเมื่ออยู่กับป่าแล้ว เรามีอาจปฏิเสธได้ว่าเราเองมิได้มีผลกระทบต่อระบบนิเวศแต่ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกาก่ออยู่สามารถที่อยู่ร่วมกับป่าได้ บทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับระบบปานิเวศนั้นนักสื่อความหมายท้องถิ่นสามารถที่จะถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวได้

การเสริมให้นักสื่อความหมายท้องถิ่นเอาภูมิปัญญามาใช้สนับสนุนการสื่อความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติที่ชุมชนอาศัยว่าทำไมถึงอยู่ร่วมกันได้ ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นปกาก่ออยู่นั้นมีการแบ่งประเภทป่าเอาไว้อย่างชัดเจน โดยรอบชุมชน ตั้งแต่ความสำคัญระดับประเภทของป่าบนผืนโลก และระดับความสำคัญของป่ารอบชุมชนที่มีขอบเขตในการใช้และอนุรักษ์เอาไว้อย่างชัดเจน

7. นกในภูมิปัญญาปกาก่ออยู่ ด้วยพื้นที่ที่คอยอินทนนท์มีชื่อเสียงด้านการดูนกที่ดีอีกแห่งหนึ่งของเมืองไทย ที่ผ่านมามีงานวิจัยของ สกว. โดยกลุ่มเพื่อนนก คุณจักร กิณิสิต คุณฉันทสิทธิ์ บุญยสาระนัย ได้จุดประกายเรื่องนกในภูมิปัญญาปกาก่ออยู่และส่วนหนึ่งได้พัฒนานักสื่อความหมายท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูนก มาวันนี้ทางทีมงานวิจัยได้แลเห็นความสำคัญและจุดแข็งของชุมชนที่ได้ถูกพัฒนามาแล้วระดับหนึ่ง

บนเนื้อที่ของคอยอินทนนท์ซึ่งเราสามารถแบ่งประเภทของนกเอาไว้หลายระดับ บนยอดสูงสุดนั้นมีนกจำนวนมากถึง 170 กว่าชนิด และนกอพยพพร้อมกับนกท้องถิ่นมีจำนวนมาก 350 ชนิด และค่อยไล่ระดับลงมาเรื่อยๆ จนถึงเขตต่ำสุดคือแนวป่าเต็งรัง ความหลากหลายทางระบบนิเวศวิทยานกในพื้นที่คอยอินทนนท์ เป็นจุดแข็งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

และการแบ่งประเภทของนกในภูมิปัญญาท้องถิ่นปกาก่ออยู่นั้นมีด้วยกันหลายประเภท เช่น นกด้านการเกษตร นกด้านความรักเกี่ยวพาราตี นกด้านการดำเนินวิถีชีวิตวัฒนธรรม นกด้านความรักการครองเรือน ในส่วนต่างๆ เรื่องของนกนี้เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่นักสื่อความหมายท้องถิ่นสามารถนำไปใช้กับการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่จะเกิดขึ้นได้

เรื่องนี้เป็นสิ่งหนึ่งที่ผู้คนทั่วไปและนักคุณกให้ความสนใจในการศึกษา บริเวณหมู่บ้านเองสามารถพัฒนาเป็นแหล่งที่ช่วยด้านการคุณกได้ที่น่าศึกษาอีกแห่งหนึ่งของพื้นที่คอยอินทนนท์ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวชนิดกก็มี ความแตกต่างจากบนยอดคอยอินทนนท์ แต่ทั้งหมดสามารถเชื่อมต่อกันได้ไม่ยากถ้าหากนักท่องเทียวต้องการที่จะศึกษานก ในพื้นที่อื่นนอกเหนือจากบริเวณชุมชน

8. กฎระเบียบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในการดำเนินงานที่ผ่านมากกระบวนการวิจัยได้ผ่านการกลั่นกรองกฎระเบียบการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน สามารถที่ควบคุมการดำเนินกิจการผู้ประกอบการภายนอกและภายในชุมชน รวมถึงนักสื่อความหมายท้องถิ่น ที่ทั้งหมดต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ได้ร่างเอาไว้ การอบรมครั้งนี้เป็นการชี้แจงกฎระเบียบให้นักสื่อความหมายท้องถิ่นได้รับทราบและปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ชุมชนร่างเอาไว้

9. เทคนิคการบริการนักท่องเที่ยว ถ้าพูดถึงการทำงานที่ให้ความสะดวกแก่ผู้มาใช้บริการเกิดความสะดวกต่อการดำเนินกิจกรรม ถือว่าเป็นการบริการอีกแขนงหนึ่ง ซึ่งการบริการนั้นมีขอบเขตกว้าง นักสื่อความหมายเป็นบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่ต้องให้การบริการแก่นักท่องเที่ยวอยู่อย่างสม่ำเสมอเมื่อมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้น

สิ่งที่ต้องเน้นเป็นพิเศษคือ การบริการด้วยรอยยิ้ม ด้วยความเต็มใจต่อสิ่งที่นักสื่อความหมายรับผิดชอบ ต้องให้ความสะดวกขั้นพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยว เช่น เมื่อนักท่องเที่ยวมาถึงที่หมายหรือที่พักแล้ว ต้องให้นักท่องเที่ยวรู้จักสิ่งอำนวยความสะดวกส่วนตัว ที่พักอาศัย ห้องนอน ห้องน้ำ อาหารการกิน กฎระเบียบต่างๆ ที่พอจะแจ้งได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการบอกให้นักท่องเที่ยวรับทราบโดยคร่าวๆ เพื่อมิให้เกิดความอึดอัดต่อการดำเนินชีวิตของนักท่องเที่ยวที่มาต่างที่ใน ที่ที่ใหม่ เป็นการผ่อนคลายความเกรงใจให้เกิดความรู้สึกแบบเป็นกันเอง สิ่งนี้นักสื่อความหมายท้องถิ่นควรต้องรับรู้และนำเอาไปใช้ต่อการดำเนินงานของตนเองต่อไปในอนาคต

การเป็นนักสื่อความหมายที่ดี นั้นต้องมีองค์ประกอบหลายๆอย่างในตัวคนเดียวกัน มีความรับผิดชอบต่อนักที่ มีจริยธรรมต่องานอาชีพที่ตนเองทำอย่างมีจิตสำนึก มีการเพิ่มเสริมความรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่องจากสื่อต่างๆ ความรู้เป็นสิ่งที่จำเป็นและสามารถนำพานักสื่อความหมายท้องถิ่นเป็นนักสื่อความหมายที่มีคุณภาพที่ดี และสามารถให้ความรู้และความบันเทิงแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างภาคภูมิใจ การบริการที่ดีและประทับใจคือการเพิ่มคุณภาพส่วนต่างๆของตนให้สมบูรณ์ และนักสื่อความหมายต้องรับผิดชอบต่อชุมชนของตนเองสามารถสื่อให้คนภายนอกเข้าใจความเป็นไปเป็นมาของชุมชนตนเองอย่างชื่นชม

การสร้างระบบบุคลากรการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน

เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมากหากองค์กรใดองค์กรหนึ่งมีระบบการจัดการที่ดีเยี่ยม องค์กรนั้นย่อมได้เปรียบไปแล้ว ครั้งของการดำเนินงาน ยกตัวอย่างที่เราเห็นได้ชัดเจนคือ ประเทศสิงคโปร์ ถึงแม้จะเป็นประเทศเล็กๆ ที่มีพื้นที่จำกัด และมีทรัพยากรน้อย แต่ประเทศสิงคโปร์สามารถนำพาตัวเองออกสู่สังคมอย่างก้าวหน้าในด้านภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

หรือองค์กรอื่นๆ ที่อยู่ในรูปแบบของบริษัทที่ประสบผลสำเร็จ เพราะมีรูปการจัดการที่ดีทั้งสิ้น เช่นเดียวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่กำลังจะเกิดขึ้น ณ ที่แห่งนี้ และอีกหลายที่บนผืนแผ่นดินไทย เป็นที่น่าสังเกตอย่างมากว่าการท่องเที่ยวที่กำลังปรับตัวอยู่ขณะนี้ เป็นการปรับอยู่ด้านเดียว คือ ด้านขององค์กรของรัฐ เช่น หน่วยงานอุทยานฯ หลายๆ ที่ของเมืองไทย

สิ่งที่เกิดขึ้น ณ เวลานี้ หน่วยงานรัฐพยายามที่จะคุมอำนาจการบริหารงานเองทั้งหมดไว้ในกำมือ ถึงแม้จะอ้างระบบการจัดการแบบมีส่วนร่วม แต่มิได้มีการดำเนินร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างจริงจัง จึงเป็นการดำเนินงานแบบขาดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม จึงกล่าวได้ว่าหน่วยงานรัฐขาดประสิทธิภาพการบริหารงานแบบมีอาชีพอย่างสิ้นเชิง

ด้วยทรัพยากรที่มีเหลืออยู่อย่างจำกัดบนผืนดินแห่งนี้ หากวันไหนมีการผูกขาดด้านใดด้านหนึ่งไป ความขัดแย้งระดับรากแก้วก็จะเข้มข้นขึ้น ถึงเวลานั้นระบบการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมก็ไม่มี ความหมายต่อชุมชนอีกต่อไป

ชุมชนมีความจำเป็นอย่างยั้งที่ต้องมีพี่เลี้ยงที่สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันได้ สิ่งไหนที่ชุมชนสมควรที่จะเรียนรู้และนำมาพัฒนาองค์กรได้ หน่วยงานนั้นต้องเป็นพี่เลี้ยงให้ชุมชนนั้นๆ เป็นการเร่งด่วน การพัฒนานั้นไม่มีอันสิ้นสุด แต่การพัฒนานั้นต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนและทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในชุมชน

การบริหารงานนั้นเราต้องมองว่าองค์กรของเรานั้นใหญ่แค่ไหนและมีหน้าที่อะไรบ้างที่ต้องทำ บุคลากรของเรานั้นมีความชำนาญที่จะสามารถบริหารงานที่เราะนั้นก็ส่วน และที่ทำได้นั้นมีกี่คน แต่ละคนมีขีดความสามารถได้แค่ไหน องค์กรประกอบเหล่านี้จึงมีความเป็นต่อการพัฒนาการบริหารแบบเบื้องต้นที่ชุมชนอย่างชาวบ้านธรรมดาสามารถที่ทำได้อย่างไม่อยากเขินนัก

การบริหารที่มีประสิทธิภาพนั้นขั้นตอนก็มีความสำคัญต่อการบริหาร หากขั้นตอนนั้นมีความสลับซับซ้อนมากไป การดำเนินต้องผ่านหลายขั้นตอน ระบบก็จะไปได้ช้าและไม่สามารถดำเนินงานไปได้อย่างราบรื่น แต่ในขณะเดียวกันระบบการบริหารต้องรอบคอบและรัดกุม ขั้นตอนน้อยแต่ต้องรอบคอบ สามารถตรวจสอบได้ และตอบคำถามให้กับองค์กรของเราได้หากองค์กรมีข้อสงสัย

การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอนเองพยายามที่จะสร้างระบบการบริหารงานแบบชาวบ้านที่เหมาะสมกับความสามารถของบุคคลกรในชุมชนโดยองค์กรของของชุมชนสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นเราจึงได้แยกแยะระบบงานต่างๆออกมา เพื่อที่ผู้บริหารงานสามารถทำงานได้ และทำได้ถูกต้องโดยมีข้อผิดพลาดน้อยที่สุด

1. คณะผู้บริหารชุมชนบุคคลสำคัญ

ผู้จัดการ ผู้จัดการในที่นี้ของเราคือเป็นบุคคลผู้บริหารงานสำคัญทั่วไป ที่บุคคลอื่น ๆ ในการบริหารงานไม่สามารถกระทำได้ ผู้จัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นที่ยอมรับและให้ความนับถือในชุมชนระดับหนึ่ง หน้าที่รับผิดชอบของผู้จัดการนั้น มีหน้าหลักในการบริหารดังนี้

1.1 สามารถเป็นผู้ชี้ขาดปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้จัดการคือเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดและยึดการตัดสินใจของผู้จัดการเป็นอันสิ้นสุด

1.2 บทบาทหน้ารับผิดชอบที่ขึ้นตรงกับผู้จัดการ เช่น นักสื่อความหมายท้องถิ่น การบริการขนส่งนักท่องเที่ยว ที่พักแบบโฮมสเตย์ ที่พักนักท่องเที่ยวเฉพาะแบบส่วนตัว ผู้ดูแลบ้านพักนักท่องเที่ยว ทั้งหมดต้องขึ้นอยู่กับหน้ารับผิดชอบของผู้จัดการทั้งสิ้น ในส่วนต่างๆที่กล่าวมาต้องตามข้อ 1.2 นี้ ต้องยึดถือและปฏิบัติตามผู้จัดการทั้งหมด และถือว่าการตัดสินใจของผู้จัดการเป็นอันสิ้นสุด

1.3 ผู้จัดการเป็นผู้วางระบบในการแบ่งหน้าที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบส่วนต่างๆ เพื่อการกระจายงานได้อย่างทั่วถึง และผู้รับผิดชอบต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้จัดการเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

ทั้งสามข้อหลักใหญ่ๆ คือหน้าที่รับผิดชอบของผู้ที่เป็นผู้จัดการบริหารงานของการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผามอน ซึ่งเป็นงานที่ท้าทายความสามารถของคนในชุมชนที่ไม่มีความรู้ความสามารถเหมือนอย่างคนที่ได้เรียนจบจากมหาวิทยาลัย แต่ทั้งหมดนี้เรามีได้มอบหมายให้ใครคนไหนก็ได้ หรือใครก็ได้ที่อยากทำ ผู้ที่ได้รับมอบหมายในหน้าที่การงานส่วนนี้ต้องเป็นผู้ที่ผ่านการบริหารงานมาแล้วอยู่ในระดับหนึ่ง ที่สามารถแยกแยะเรื่องต่างๆที่อาจเกิดข้อผิดพลาดต่างๆได้ ท่านผู้นั้นคือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์แล้วอยู่ในระดับหนึ่ง

ผู้ช่วยผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการนั้นมีหน้าที่ช่วยดูแลการบริหารงานของผู้จัดการ ในบางที่ผู้จัดการไม่สามารถทำได้ทั่วทันเหตุการณ์เกิดขึ้น ผู้ช่วยผู้จัดการคือเป็นบุคคลที่สามารถทำหน้าที่รับผิดชอบแทนผู้จัดการได้หากผู้จัดการไม่สามารถทำงานได้ตามสภาวะแบบปกติ

เลขานุการ มีหน้าที่เหมือนฝ่ายบุคคล ที่ต้องทำหน้าที่ในการบันทึกเรื่องราวต่างๆเวลาที่มีการประชุมกัน หน้าที่อีกอย่างหนึ่งของเลขานุการ คือการประสานงานกับส่วนต่างๆที่มีความเกี่ยวข้องกับงานภายในองค์กร และองค์กรส่วนต่างๆที่เป็นองค์กรภายนอก เช่น หน่วยงานราชการ ฯลฯ

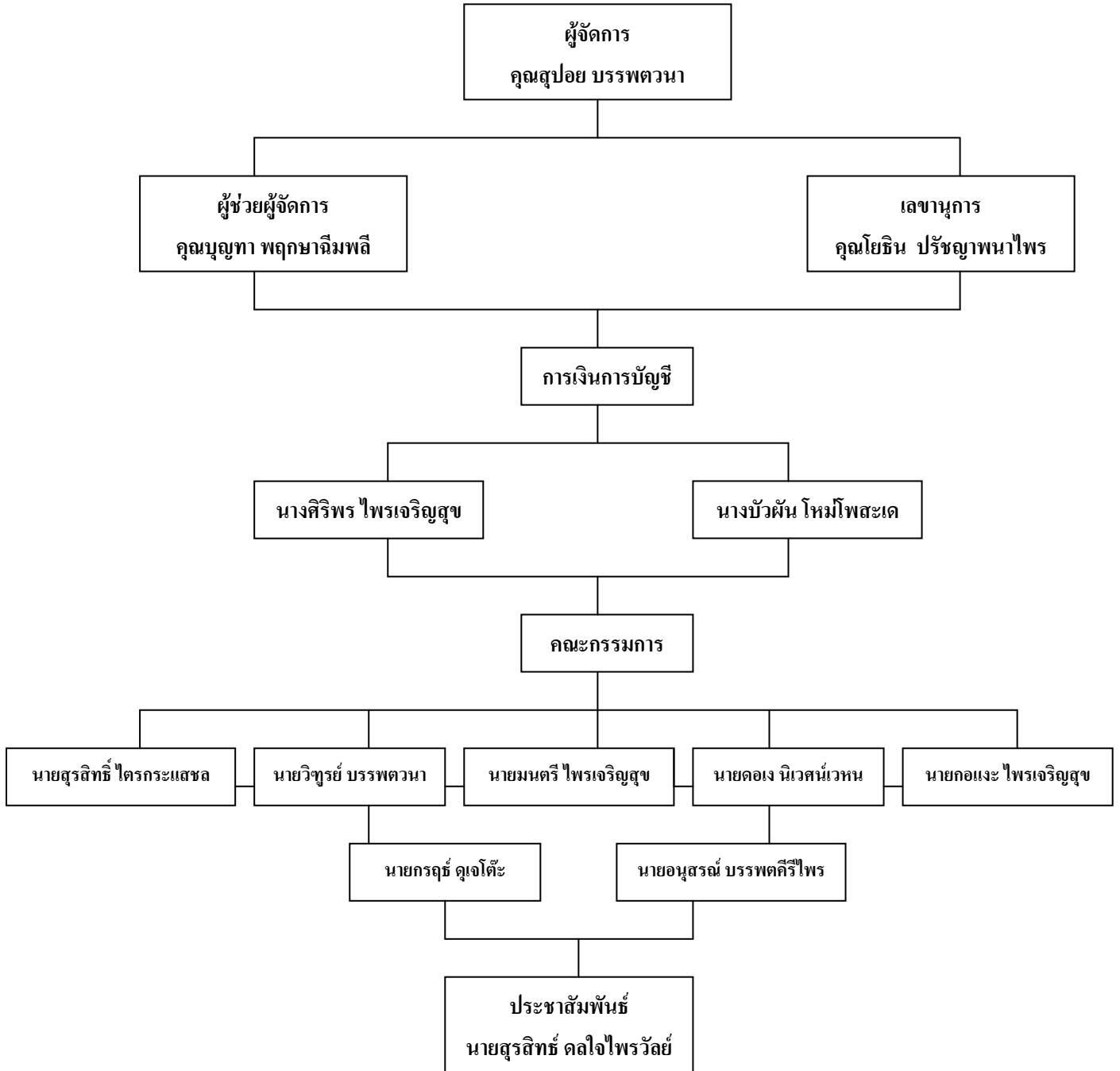
การเงินการบัญชี ฝ่ายบัญชีเป็นฝ่ายบริหารการเงินที่ต้องรู้เรื่องเงินเข้าออก รายละเอียดค่าใช้จ่ายต่างๆ แต่ทุกครั้งที่เงินเข้าออกฝ่ายการเงินต้องแจ้งให้ผู้จัดการรับทราบเสมอ ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันเรื่องทุจริตมิให้เกิดขึ้นในองค์กร และสร้างความเชื่อมั่นต่อเพื่อนสมาชิก

คณะกรรมการ คณะกรรมการมีหน้าที่ให้คำแนะนำต่อที่ประชุม และหาแนวทางร่วมกันในการเสนอข้อคิดเพื่อการพัฒนาองค์กร และทุกครั้งหากเกิดเรื่องที่ต้ององค์กรไม่คาดฝัน ฝ่ายคณะกรรมการต้องเข้าร่วมประชุมรับฟังเสนอข้อชี้แนะให้กับองค์กรเสมอทุกครั้งไป เสมือนคณะกรรมการทั้งหลายเป็นกระจกส่องเงาให้กับองค์กรในการบริหารงาน

ประชาสัมพันธ ฝ่ายประชาสัมพันธมีความสำคัญต่อการให้ข้อมูลนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธให้ภายนอกรู้จักการท่องเที่ยวของชุมชน การประชาสัมพันธต้องมีประสิทธิภาพและให้ข้อมูลเป็นจริงแก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะพื้นที่ชุมชนบ้านผาหมอนแต่ละช่วงของฤดูกาลต่างๆมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง และชุมชนของเราเองต้องการที่จะบอกความจริงแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง เราไม่ต้องการให้ใครมาบอกแก่นักท่องเที่ยวว่าสามารถทำอะไรๆได้ทุกอย่าง หรือสามารถที่เห็นสิ่งที่เราลงโฆษณาได้ตลอดเวลา

ที่ผ่านมารการท่องเที่ยวหลายพื้นที่กลุ่มผู้ประกอบการมักบอกสิ่งที่ไม่เป็นจริงตามโปรแกรมที่ได้เสนอให้แก่นักท่องเที่ยว ในที่สุดผลสุดท้ายชุมชนได้รับการตำหนิเกิดเป็นรอยด่างที่ไม่ดีต่อชุมชนนั้นๆ ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความเบื่อหน่ายไม่ยากที่จะมาอีก และเกิดผลกระทบของการท่องเที่ยวโดยรวมของประเทศ สิ่งที่ชุมชนมีหน่วยงานประชาสัมพันธของชุมชนเอง จุดประสงค์หลักคือการป้องกันการให้ข้อมูลที่ผิดๆที่เกิดผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของชุมชน ข้อมูลที่เป็นจริงจึงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อชุมชนและนักท่องเที่ยวทั้งสองฝ่าย

โครงสร้างบุคลากรผู้บริหารการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน

การสร้างระบบการจัดการรายได้

เป็นที่แน่นอนว่าตัวเงินเป็นตัวแปรสำคัญต่อการดำเนินงาน ถ้าเรามองข้ามการจัดการที่เกี่ยวกับรายได้ โดยไม่สนใจกับส่วนนี้มากในอนาคตเป็นไปได้สูงที่จะเกิดความขัดแย้งกันภายในองค์กรของเราเอง เราจึงสโลแกนไว้ คอยเตือนสติเราว่า “ทะเลาะกันก่อน แล้วเรามารักกัน” หมายถึงการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันนั้นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากที่จะนำพาเราไปสู่ความเข้าใจที่ตรงกัน จึงต้องมีการถกเถียงกันก่อนที่จะทำอะไรลงไป โดยไม่ต้องมาถกเถียงกันภายหลังแล้วเกิดความขัดแย้งขึ้นมาภายหลัง

กฎระเบียบจึงเป็นแนวทางที่ดีที่สุดในการสร้างความปลอดภัย และเดินไปในทางเดียวกัน รายได้ที่เกิดขึ้นเรามีได้มองเพียงผู้ประกอบการได้ไปเพียงฝ่ายเดียว เมื่อผู้ประกอบการภายในชุมชนได้แล้ว เราต้องคืนกำไรส่วนหนึ่งกลับไปยังชุมชนของตนเอง เพื่อนำไปพัฒนาชุมชนในส่วนที่ขาดการดูแล เพื่อที่ความสามัคคีเกิดขึ้นภายในชุมชน สิ่งที่ชุมชนขาดหายก็จะกลับมาเติมเต็มอยู่ร่วมกันแบบมีความสุขมีความสามัคคีสำหรับรายได้ที่เกิดขึ้น โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเราได้แบ่งออกเป็นดังนี้ และทั้งหมดต้องคืนกำไรกลับสู่ชุมชน เพื่อนำไปพัฒนาชุมชนต่อไป

รายละเอียดการหักรายได้เข้าสู่กองกลางการท่องเที่ยวโดยชุมชนดังนี้

1. บ้านพักประเภท โฮมสเตย์ 10 % ของรายได้
2. การบริการที่พักประเภทกางเต็นท์ 10 % ของรายได้
3. นักสื่อความหมายท้องถิ่น 10% ของรายได้

รายละเอียดการหักรายได้จากศูนย์บริการและบ้านพักนักท่องเที่ยวโดยชุมชนส่วนกลาง ที่ต้องแบ่งและจัดการรายได้อีกต่อไปนี้

1. หักเข้ากองกลาง 10 % จากรายได้
2. การบำรุงและปรับปรุงสถานที่ส่วนกลาง 15 % จากรายได้
3. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ 10 % จากรายได้
4. รายได้ที่เหลือ 65 % ที่เหลือต้องแบ่งให้สมาชิกเท่า ๆ กันตามจำนวนสมาชิกที่มีอยู่ใน

รายละเอียดรายได้ที่ต้องแบ่งและจัดการรายได้หักเข้าสู่กองกลาง 5 % ของรายได้ โดยมีผู้ประกอบการดังต่อไปนี้

1. ผู้ประกอบการด้านอาหารและเครื่องดื่ม
2. ผู้ประกอบการของที่ระลึก
3. กิจกรรมด้านบันเทิง

โครงสร้างการจัดการรายได้ภายใต้การท่องเที่ยวโดยชุมชน

บ้านพักนักท่องเที่ยวแบบส่วนตัว 10 %

บ้านพักโฮมสเตย์ 10 %

นักร้องความหมาย 10 %

ร้านค้าของที่ระลึก อาหารเครื่องดื่ม การแสดง 5 %

เงินกองกลางเพื่อการพัฒนาชุมชน

รายชื่อและบทบาทหน้าที่ของนักสื่อความหมายท้องถิ่นบ้านผาหมอน

1. นักสื่อความหมายท้องถิ่นเส้นทางศึกษารรรมชาติ

1. นายสุรสิทธิ์ ไตรกระแสน	หัวหน้ากลุ่มนักสื่อความหมายท้องถิ่นเส้นทางศึกษารรรมชาติ
2. นายบุญเจริญ เจริญนาสันติ	รองหัวหน้ากลุ่มนักสื่อความหมายท้องถิ่นเส้นทางศึกษารรรมชาติ
3. นายคิมอ ขจีวิไลลักษณ์	ทีมนักสื่อความหมายท้องถิ่นเส้นทางศึกษารรรมชาติ
4. นายจินดา ขจีวิไลลักษณ์	ทีมนักสื่อความหมายท้องถิ่นเส้นทางศึกษารรรมชาติ
5. นายดีดี พนากำเนตสกุล	ทีมนักสื่อความหมายท้องถิ่นเส้นทางศึกษารรรมชาติ
6. นายหย่ากา คีรีพฤษชาติ	ทีมนักสื่อความหมายท้องถิ่นเส้นทางศึกษารรรมชาติ
7. นายคอนง นิเวศเวหน	ทีมนักสื่อความหมายท้องถิ่นเส้นทางศึกษารรรมชาติ
8. นายคาชิ ขจีวงวิสัย	ทีมนักสื่อความหมายท้องถิ่นเส้นทางศึกษารรรมชาติ

2. นักสื่อความหมายท้องถิ่น การดูนก “นกในภูมิปัญญาปกาก่อญอ”

1. นายธรรมชาติ พนากำเนตสกุล	หัวหน้ากลุ่มฯ การดูนก “นกในภูมิปัญญาปกาก่อญอ
2. นายธัชชย เกสรเสาวคนธ์	รองหัวหน้ากลุ่มฯ การดูนก “นกในภูมิปัญญาปกาก่อญอ
3. นายพรชัย วอปือ	ทีมกลุ่มฯ การดูนก “นกในภูมิปัญญาปกาก่อญอ
4. นางสาวปราณี ศรีนทีไพรวิสัย	ทีมกลุ่มฯ การดูนก “นกในภูมิปัญญาปกาก่อญอ

3. นักสื่อความหมายท้องถิ่น “วิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชน”

1. นายณรงชัย วอปือ	หัวหน้ากลุ่มนักสื่อความหมาย “วิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชน”
2. นายสุรศักดิ์ ประภาสสังเกต	รองหัวหน้ากลุ่มนักสื่อความหมาย “วิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชน”
3. นางสาววิภาพร ประภาสสังเกต	ทีมกลุ่มนักสื่อความหมาย “วิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชน”

4. นักสื่อความหมายท้องถิ่น “เยาวชนกับจักรยานชมวิถีชีวิตชุมชน”

1. นายอรุณ วอปือ	หัวหน้ากลุ่มฯ “เยาวชนกับจักรยานชมวิถีชีวิตชุมชน”
2. นายบุญชัย ดอกคำพนากิจ	รองหัวหน้ากลุ่มฯ “เยาวชนกับจักรยานชมวิถีชีวิตชุมชน”
3. นายสมพงษ์ คำรงไพรสุข	ทีมกลุ่ม “เยาวชนกับจักรยานชมวิถีชีวิตชุมชน”
4. นายสุวรรณ บรรพตวนา	ทีมกลุ่ม “เยาวชนกับจักรยานชมวิถีชีวิตชุมชน”

5. คมนาคมการขนส่งการท่องเที่ยวของชุมชน

1. นายสุปอย บรรพตวนา	หัวหน้ากลุ่มฯ คมนาคมการขนส่งการท่องเที่ยวของชุมชน
2. นายบุญทา พฤษานิมพลี	รองหัวหน้ากลุ่มฯ คมนาคมการขนส่งการท่องเที่ยวของชุมชน
3. นายวิฑูรย์ บรรพตวนา	ทีมกลุ่มฯ คมนาคมการขนส่งการท่องเที่ยวของชุมชน
4. นายมนตรีไพรเจริญสุข	ทีมกลุ่มฯ คมนาคมการขนส่งการท่องเที่ยวของชุมชน
5. นายอนุสรณ์ บรรพตคีรีไพร	ทีมกลุ่มฯ คมนาคมการขนส่งการท่องเที่ยวของชุมชน
6. นายปอแต โม้โพเส่เค	ทีมกลุ่มฯ คมนาคมการขนส่งการท่องเที่ยวของชุมชน
7. นายเชดี ไพรเจริญสุข	ทีมกลุ่มฯ คมนาคมการขนส่งการท่องเที่ยวของชุมชน

ศูนย์ข้อมูลและสถิติทดลองทัวร์

ศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความจำเป็นต่อการให้ความรู้แก่บุคคลทั่วไป ซึ่งชุมชนเองก็ได้ประโยชน์จากศูนย์ข้อมูลนี้เช่นกัน อีกประการหนึ่งหลังจากงานวิจัยได้สิ้นสุดลง ในส่วนของเนื้อหางานวิจัยที่ได้มานั้น ทางทีมงานวิจัยได้คือข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนผ่านทางศูนย์ข้อมูล ทำให้คนในชุมชนผู้ที่สนใจสามารถมาดูและอ่านข้อมูลที่น่าสนใจจากศูนย์ข้อมูลได้

อีกประการหนึ่งคือ เพื่อการรองรับการท่องเที่ยวในอนาคตของชุมชน เมื่อนักท่องเที่ยวมาถึงชุมชนผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบที่เป็นมัคคุเทศก์และนักสื่อความหมายท้องถิ่น สามารถที่จะให้ข้อมูลบริบทชุมชนเบื้องต้นของชุมชน เป็นการง่ายต่อการอธิบายและสร้างความเข้าใจให้กับนักท่องเที่ยวในเชิงพื้นฐานความเป็นมาของชุมชนโดยรวม

บุคคลทั่วไปที่ได้เดินทางผ่านเข้ามาในชุมชน เมื่อมีความสนใจก็สามารถรับรู้ข้อมูลชุมชนได้ว่าชุมชนบ้านผาหมอนกำลังทำอะไรอยู่ และมีกิจกรรมอะไรบ้างที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือข้อมูลอื่นๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว แต่บอกเรื่องราวของชุมชน ศูนย์ข้อมูลจึงเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ที่ผู้คนทั่วไปสามารถได้รับรู้ข้อมูลชุมชนอย่างเปิดเผย และเข้าใจความเป็นมาของชุมชนในระดับหนึ่ง

ข้อมูลที่เป็นประโยชน์นั้นมาจากงานวิจัยของเราทั้งสิ้น สิ่งที่เราได้ทำและใส่ข้อมูลลงไปนั้นมาจากหัวข้อสำคัญของงานวิจัยทั้งสิ้น ซึ่งครอบคลุมบริบทชุมชนทั้งหมด โดยมีข้อมูลต่างดังต่อไปนี้

1. ประวัติศาสตร์ชุมชน เป็นการบอกเล่าถึงเรื่องราวความเป็นมาของชุมชนว่ามีความเป็นมาอย่างไร
2. การเกษตรของชุมชน เป็นการบอกเล่าถึงวิถีชีวิตชุมชนด้านการเกษตรที่หล่อเลี้ยงชุมชนมานาน
3. วัฒนธรรมของชุมชน เป็นการบอกเล่าถึงวิถีชีวิตด้านการปกครองทางวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อวิถีชุมชน
4. ป่านิเวศน์ศึกษาของชุมชน เป็นการบอกเล่าถึงการอนุรักษ์ป่าและน้ำที่มีความสำคัญต่อชุมชน
5. สมุนไพรของชุมชน เป็นการบอกเล่าถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความสำคัญต่อชีวิตด้านการรักษาสุขภาพ

ชุมชน

6. การจักสานของชุมชน เป็นการบอกเล่าถึงวิถีชีวิตชุมชนของผู้ชายปกากะญอที่ถ่ายทอดออกมาเป็นศิลปะด้านการจักสานที่มีลายเส้นตั้งอ่อนหวานและมีความเข้มแข็งจากหลายเส้น

7. การทอผ้าของชุมชน เป็นการบอกเล่าถึงวิถีชีวิตชุมชนของผู้หญิงปกากะญอที่ถ่ายทอดออกมาเป็นศิลปะด้านการทอผ้าที่มีความละเอียดและอ่อนหวานที่มีความแตกต่างจากฝ่ายชาย

ส่วนสำคัญของข้อมูลต่างๆ ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ เป็นข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ทำหน้าที่มัคคุเทศก์และนักสื่อความหมายท้องถิ่น รวมถึงคนในชุมชนและบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจต่อข้อมูลที่อยู่ในศูนย์ข้อมูลทั้งหมด เราสามารถบอกได้ว่าศูนย์ข้อมูลมีความจำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านผาหมอนอย่างมาก

ศูนย์ข้อมูลเป็นการแสดงออกทางจินตนาการที่สามารถเห็นภาพรวมของชุมชนทั้งหมดที่นักท่องเที่ยวได้รับจากผู้บอกเล่าและภาพต่างๆที่ได้แสดงอยู่ ณ ที่นั้น ศูนย์ข้อมูลจึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อชุมชนด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนหมู่บ้านผามอนและต้องได้รับการพัฒนาต่อไปในอนาคต

สถิตินักท่องเที่ยวในรูปแบบการทดลองทัวร์ตามงานวิจัย

ในช่วงปลายงานวิจัย ทางทีมวิจัยได้จัดการทดลองทัวร์ที่เต็มรูปแบบการทำทัวร์ที่เราได้วางเอาไว้ โดยเอาทุกส่วนที่เราได้ทำรูปแบบมา นำไปปฏิบัติเพื่อหาจุดเด่นและจุดบกพร่องว่าส่วนไหนที่ดีหรือต้องแก้ไขอย่างไรบ้าง เท่าที่ได้ทดลองทัวร์ตามเส้นทางหลักที่วางไว้ ทีมงานได้วิจัยบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างน่าพอใจตามเราได้วางเอาไว้

สิ่งที่เราได้ดำเนินการไปนั้นเราได้ให้โอกาสแก่นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมกับการทดลองทัวร์ ทั้งพ่อบ้าน แม่บ้าน เด็กเยาวชน มีส่วนร่วมกับกิจกรรมของเรา โดยกิจกรรมต่างๆที่เราวางไว้มีดังต่อไปนี้

1. **นักสื่อความหมายท้องถิ่น** มีหน้าที่รับผิดชอบในด้านการสื่อความหมายให้กับนักท่องเที่ยวด้านป่านิเวศศึกษา วิถีชีวิตชุมชน การเกษตรพื้นบ้าน ฯลฯ

2. **ระบบการขนส่งนักท่องเที่ยว** ชาวบ้านที่มีพาหนะการเดินทางที่เอื้ออำนวยต่อการบริการด้านขนส่ง เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวตั้งแต่มาถึงตัวเมืองเชียงใหม่จนถึงบ้านผาหมอน และเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

3. **ที่พักอาศัย** เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมากสำหรับนักท่องเที่ยว ทางชุมชนได้จัดสร้างที่พักให้แก่นักท่องเที่ยวเฉพาะที่ไว้รองรับเป็นบ้านหนึ่งหลัง ส่วนนี้เราได้มอบหมายให้แก่คนในชุมชนจำนวน 3 คนมีหน้าที่ในการรับผิดชอบที่ที่พักอาศัยให้แก่นักท่องเที่ยว

4. **อาหารและเครื่องดื่ม** เนื่องด้วยเป็นช่วงทดลองทัวร์ ในส่วนของอาหารและเครื่องดื่มเราจึงมอบหมายให้ผู้ที่ดูแลบ้านทั้ง 3 คนรับผิดชอบส่วนนี้ไป เพราะง่ายต่อการดูแลและการประสานงาน

ทั้งหมด 4 หัวข้อหลักๆนี้เป็นส่วนขั้นพื้นฐานในการรองรับนักท่องเที่ยว เมื่อนักท่องเที่ยวมาถึงยังชุมชน และชุมชนสามารถจัดการการรองรับได้ส่วนหนึ่ง เท่าที่ผ่านมาผลของการจัดการในส่วนต่างๆขั้นพื้นฐานที่เราได้วางเอาไว้ ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น ทั้งนี้เป็นเพราะนักท่องเที่ยวมีได้มีจำนวนมากมาย เลยทำให้การจัดการดังกล่าวดำเนินไปได้โดยไม่ติดขัด

สิ่งที่ต้องมีความต่อเนื่องและชัดเจนคือ “โปรแกรมทัวร์” ตารางเวลาและแผนการดำเนินงานในช่วงที่เราทำกิจกรรมนั้นต้องมีความชัดเจนได้ดีในระดับหนึ่ง ตลอดระยะเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกับนักท่องเที่ยว คนที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบเวลาตลอดโปรแกรมทัวร์ ต้องสามารถบอกและชี้แจงให้กับนักท่องเที่ยวหากนักท่องเที่ยวเกิดข้อสงสัยต่อ “โปรแกรมทัวร์” ที่วางเอาไว้

ผลการสรุปการทดลองทัวร์ในระยะดังกล่าวที่ผ่านมา เป็นที่น่าพอใจอยู่ในระดับดี คนในชุมชนสามารถรับผิดชอบงานที่ได้มอบหมายให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งนี้เราไม่สามารถบอกได้หรือเป็นตัวชี้วัดได้ว่าต่อไปชุมชนสามารถจัดการการท่องเที่ยวด้วยตัวเองได้จริงๆ ชุมชนต้องได้รับการสนับสนุนด้านความรู้ที่อีกมาก และแผนการพัฒนาต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน

จุดนี้เป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการดำเนินงานในชุมชน ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในชุมชนต้องค้นหาตัวเองอีกมาก เพื่อให้เกิดการพัฒนายั่งยืน ชุมชน ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว ต้องเคารพความเป็นตัวเองของชุมชนให้ดีและสร้างสรรค์ สถิติเป็นเพียงการจดบันทึกที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในระยะที่ผ่านมา

ในส่วนที่นักท่งเที่ยวหรือเอาเองได้สะท้อนออกมาทั้งในทางผลดีและจุดบกพร่องนั้น ชุมชนจะต้องนำไปแก้ไขในช่วงระยะกำหนดกิจกรรมต่อ เพราะหลายส่วนที่ดำเนินการมาในระยะสั้นนั้นเรายอมรับว่ายังต้องปรับปรุงการทำงานของตนเองให้มันดีขึ้นเช่น

- การบริหารเวลา การใช้เวลาที่ผ่านมานั้นไม่สอดคล้องกับโปรแกรม เกิดการล่าช้ามากไป ต่อจากนี้ไปต้องเผื่อเวลาให้มากขึ้นและเร็วขึ้นตามระยะทางที่โปรแกรมได้วางไว้

- การเชื่อมกับสถาบันการศึกษาข้างนอก ในระยะแรกเริ่ม 1ปีจากนี้ไป ทางชุมชนคงไม่ปรับอะไรมากนัก และยังไม่มีความผูกพันมากต่อการที่ชุมชนจะรองรับกับสิ่งเหล่านี้ได้ จึงตัดสินใจว่าจะยังไม่เชื่อมกับหน่วยงานใด หรือสถาบันใด แต่จะรับให้ได้เท่าที่ชุมชนรองรับได้เท่านั้น

- เวลาของนักท่งเที่ยวมีน้อย ตรงนี้ก็จะไปเชื่อมโยงกับโปรแกรมทัวร์เช่นกัน ฉะนั้นเมื่อเวลานักท่งเที่ยวมีน้อยผู้นำการท่งเที่ยวไม่ว่าส่วนใดต้องกลับมาปรับตัวเองให้สอดคล้องกับเวลาที่มีอยู่ การแก้ปัญหาส่วนนี้ต้องแก้ทั้งระยะเฉพาะหน้าและระยะยาว ระยะเฉพาะหน้า คือมักคุเทศก์ ต้องรู้ว่าสิ่งที่จะเกิดขึ้นต่อไปนี้เป็นเช่นไร ระยะยาวคือเราต้องปรับตัวโปรแกรมให้มีความกระชับยิ่งขึ้นแต่คงไว้ซึ่งเนื้อหาเหมือนเดิม

- การสื่อความหมายของนักสื่อความหมายท้องถิ่น ในระยะยาวนั้นเราต้องหาทางการพัฒนาบุคลากรของชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น โดยให้ได้รับการอบรมในส่วนที่จำเป็นจริงๆและเร่งด่วน ซึ่งเรารู้ตัวเองก่อนอยู่แล้ว จุดนี้คือจุดอ่อนของชุมชนเรา

- การเอาแต่ใจของนักท่งเที่ยว นี่คือนักท่งเที่ยวที่อาจจะไม่มีคุณภาพพอ หรือ อาจเป็นเพราะได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้ประกอบการภายนอกเกี่ยวกับชุมชนน้อยเกิน หรือ อาจเป็นนิสัยส่วนตัวของนักท่งเที่ยวเอง หากสิ่งนี้เกิดขึ้นอีกอีกในภายภาคหน้า ชุมชนมีข้อสรุปว่า เจตนาที่แท้จริงของนักท่งเที่ยวนั้นเป็นเช่นไร หากเป็นเพราะเราบกพร่อง เราพร้อมที่จะรับผิดชอบส่วนของเราไป แต่หากไม่มีเหตุผลอะไรเลย เราชุมชนพร้อมที่จะเชิญนักท่งเที่ยวผู้นั้นหรือกลุ่มนั้นออกจากชุมชนไปโดยไม่รับค่าใช้จายใดๆทั้งสิ้น

- สุดท้าย เรื่องของอากาศร้อน อันนี้คงยากที่จะบังคับได้ เราต้องปล่อยไปตามระบบธรรมชาติ ซึ่งเราสามารถทำได้แต่เพียงให้ข้อเสนอแนะว่า ณ เวลานี้ นักท่งเที่ยวพร้อมที่จะทำกิจกรรมต่อหรือจะหยุด ต้องเป็นการตัดสินใจของนักท่งเที่ยวเอง แต่ทั้งนี้เราต้องให้ข้อมูลให้นักท่งเที่ยวก่อนว่าในช่วงระยะเวลาดังกล่าวอาจจะเกิดมีการแปรปรวนของสภาพอากาศได้ ขอให้ให้นักท่งเที่ยวระมัดระวังและแจ้งต่อมัคคุเทศก์ เพื่อป้องกันอาจเกิดอันตรายต่อสุขภาพและชีวิตได้

สรุปได้ว่าปัญหาและอุปสรรค นั้นเราไม่อาจที่จะหลีกเลี่ยงได้ทั้งหมด แต่เราต้องมีแผนการที่ดีเพื่อรองรับกับสิ่งที่มันอาจจะเกิดขึ้นได้โดยคาดฝันและไม่คาดฝัน การป้องกันเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ การทำงานเหมือนกับเราเข้าสู่เรื่องปัญหา แต่ว่าในแต่ละอย่างหรือสิ่งบางสิ่งนั้นจะมีองค์ประกอบไม่เหมือนกัน มีทั้งความราบรื่นขึ้นมันและเจออุปสรรค เพียงแต่ว่าเรานั้นจะข้ามไปได้หรือเปล่าเท่านั้น อุปสรรคมีไว้เพื่อความท้าทายความสามารถของเรา แต่อย่างเอาอุปสรรคมาใส่ไว้ในการทำงานของเรา สิ่งที่เราที่ราบรื่นที่สุดคือการอยู่เฉยๆ สิ่งที่จะนำเราไปสู่การบรรลุจุดเป้าหมายได้คือ เราต้องตอบปัญหาที่เกิดขึ้นได้และสามารถแก้ปัญหาได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตัวเราเองว่าเรานั้นคือใครและกำลังทำอะไรอยู่ในตอนนี้

สถิตินักท่องเที่ยวช่วงการทดลอง

ลำดับที่	นักท่องเที่ยวประเทศ ชื่อ	จำนวน / คน ช / หญิง	วัน/เดือน/ปี ที่เข้าพัก	ลักษณะที่พัก	จำนวนเงินที่เกิด กิจกรรมท่องเที่ยว	กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้ทำ	ผลตอบรับที่ได้รับจาก นักท่องเที่ยว	สภาพปัญหาหาที่เจอ
1	ฝรั่งเศส Anne & Laetitia Booking by (T.A Siam Autrement Co.,Ltd)	2 คน / หญิง	24-26 ธ.ค 48	Home stay	6,940 บาท	- จีซ้าง และ ล่องแพ แม่วาง - เดินป่าเส้นทางศึกษาธรรมชาติ “ปางสมเด็จ – บ้านผาหมอน” - ฉลอง เทศกาล คริสมาสมบดคอย - ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนการเกษตร หัตถกรรมพื้นบ้าน- ชิมกาแฟสด	นักท่องเที่ยวพอใจกับ โปรแกรมทัวร์ที่เสนอมมา และ แนะนำเพิ่มเติมเรื่องการ พัฒนาบุคลากรชุมชนด้าน ภาษาต่างประเทศ	การเดินทางออกจาก เชียงใหม่ช้า จึงทำให้ ไปจุดมุ่งหมายช้า และ ทำให้นักท่องเที่ยว เหนื่อย เนื่องจากการ เร่งรีบเกินไป
2	ฝรั่งเศส Byron & Czivo Booking by (T.A Siam Autrement Co.,Ltd)	7 คน / ชาย,หญิง 2 ครอบครัว	27 ธ.ค 48	ไป-กลับ ไม่พัก	1,380 บาท	- ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน การเกษตร และหัตถกรรมพื้นบ้าน	นักท่องเที่ยวพอใจกับ โปรแกรมทัวร์ที่เสนอมมา	นักท่องเที่ยวมีเวลาน้อยเลย ทำให้กิจกรรมที่วางไว้ไม่ เกิดความต่อเนื่อง
3	ฝรั่งเศส Henri & Benjamin Booking by (T.A Siam Autrement Co.,Ltd)	2 คน / ชาย	14-16 ม.ค 49	Home stay	6,940 บาท	- จีซ้าง และ ล่องแพ แม่วาง - เดินป่าเส้นทางศึกษาธรรมชาติ “ปางสมเด็จ – บ้านผาหมอน” - ชิมกาแฟสด ที่สมศักดิ์ บ้านแม่ กลางหลวง - ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน การเกษตร	นักท่องเที่ยวพอใจกับ โปรแกรมทัวร์ที่เสนอมมา และ แนะนำเพิ่มเติมเรื่องการเชื่อม การท่องเที่ยวกับสถาน การศึกษาทั้งในและ ต่างประเทศที่สนใจกับการ ท่องเที่ยวลักษณะนี้	การสื่อความหมายของนัก สื่อความหมายท้องถิ่น ยัง ไม่เข้าใจการสื่อที่ตีพอ กับ ผลที่จะเกิดขึ้นกับ ความรู้สึกของนักท่องเที่ยว เช่นการตัดกิ่งไม้โดยมิได้ อธิบายก่อน
4	ฝรั่งเศส Tesson Booking by (T.A Siam Autrement Co.,Ltd)	1 คน/ ชาย 3 คน/หญิง	22-24 ม.ค. 49	Private home	5,300 บาท	- น้าดก เส้นทางศึกษาธรรมชาติ “ ตามรอยเสด็จบ้านท่าฝาง- บ้านผา หมอน” - ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน การเกษตร หัตถกรรมพื้นบ้าน โรงเรียน ชุมชน	นักท่องเที่ยวพอใจกับ โปรแกรมทัวร์ที่เสนอมมา พร้อมจะกลับมาเที่ยวใหม่ถ้า มีโอกาสมาเที่ยวเมืองไทยอีก ครั้ง	นักท่องเที่ยวเอาแต่ ความรู้สึกของตัวเองเป็น ใหญ่ ทำให้โคด้ที่มาด้วย เกิดความลำบากใจกับการ ดำเนินกิจกรรมต่อและการ แต่งตัวไม่สุภาพในที่ ชุมชน

ลำดับที่	นักท่องเที่ยวประเทศ ชื่อ	จำนวน / คน ช / หญิง	วัน/เดือน/ปี ที่เข้าพัก	ลักษณะที่พัก	จำนวนเงินที่เกิด กิจกรรมท่องเที่ยว	กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้ทำ	ผลตอบรับที่ได้รับจาก นักท่องเที่ยว	สภาพปัญหาหาที่เจอ
5	ฝรั่งเศส Martinez Booking by (T.A Siam Autrement Co.,Ltd)	1 คน/ ช 1 คน/หญิง	29-31 ม.ค. 49	Private home	7,440 บาท	- จี่ช้าง และ ล่องแพ แม่วาง - เดินป่าเส้นทางศึกษาธรรมชาติ “ปางสมเด็จ – บ้านผาหมอน” - จี่จักรยานเสือภูเขา - ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน การเกษตร หัตถกรรมพื้นบ้าน	นักท่องเที่ยวพอใจกับ โปรแกรมทัวร์ที่เสนอมมา พร้อมจะกลับมาเที่ยวใหม่ถ้า มีโอกาสมาเที่ยวเมืองไทยอีก ครั้ง	นักท่องเที่ยวซื้อจักรยานล้ม ลง เนื่องจากนักสื่อ ความหมายท้องถิ่น ไม่ได้ อธิบายดีพอ และมีได้ทำ การสำรวจเส้นทางให้ดี ก่อน
6	ฝรั่งเศส Declerck Booking by (T.A Siam Autrement Co.,Ltd)	1 คน/ ช 1 คน/หญิง	27-29 ก.พ 49	Private home	6,640 บาท	- จี่ช้าง และ ล่องแพ แม่วาง - เดินป่าเส้นทางศึกษาธรรมชาติ “ปางสมเด็จ – บ้านผาหมอน” - ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน การเกษตร หัตถกรรมพื้นบ้าน	นักท่องเที่ยวพอใจกับ โปรแกรมทัวร์ที่เสนอมมา พร้อมจะกลับมาเที่ยวใหม่ถ้า มีโอกาสมาเที่ยวเมืองไทยอีก ครั้ง สนใจเรื่องธรรมชาติมาก	นักท่องเที่ยวมีปัญหา ท้องเสีย เนื่องจากไกด์ให้ ทานของเปียกที่ทางคนใน ชุมชนทานกัน แต่ไม่เป็น อะไรมาก เลยทำให้ กิจกรรมที่ดำเนินต่อไปได้ จนจบ โปรแกรมที่วางไว้
7	ฝรั่งเศส Juge Yvaine Booking by (T.A Siam Autrement Co.,Ltd)	6 คน ช,หญิง 1 ครอบครัว	5-7 ก.พ 49	Private home	6,720 บาท	- น้ำตก เส้นทางศึกษาธรรมชาติ “ ตามรอยเสด็จบ้านท่าฝาง- บ้านผา หมอน” - ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน การเกษตร หัตถกรรมพื้นบ้าน	นักท่องเที่ยวพอใจกับ โปรแกรมทัวร์ที่เสนอมมา พร้อมจะกลับมาเที่ยวใหม่ถ้า มีโอกาสมาเที่ยวเมืองไทยอีก ครั้ง ชอบบรรยากาศที่พักและ วิถีชุมชนอย่างมาก	นักท่องเที่ยวต้องการที่จะ ร่วมกองไฟกับไกด์ แต่ทาง ไกด์มิได้เสนอให้ นักท่องเที่ยว เลยทำให้แขก ผิดหวังเล็กน้อย แต่วันที่ สองเราก็จัดให้
8	ฝรั่งเศส Juge Yvaine Booking by (T.A Siam Autrement Co.,Ltd)	1 คน/ ช 1 คน/หญิง	7 –11 ก.พ 49	Private home	10,340 บาท	- เดินป่าเส้นทางศึกษาธรรมชาติ “ปางสมเด็จ – บ้านผาหมอน” - ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน การเกษตร หัตถกรรมพื้นบ้าน - เทียน้ำตก	นักท่องเที่ยวพอใจกับ โปรแกรมทัวร์ที่เสนอมมา ชอบบรรยากาศที่พักและ วิถีชุมชนอย่างมาก	นักท่องเที่ยวมีปัญหา ตั้งแต่ยังมาไม่ถึงหมู่บ้าน ด้วยอาจเป็นเพราะแขกอายุ มากด้วย อารมณ์แปรพันอยู่ เสมอ

ลำดับที่	นักท่องเที่ยวประเทศ ชื่อ	จำนวน / คน ช / หญิง	วัน/เดือน/ปี ที่เข้าพัก	ลักษณะที่พัก	จำนวนเงินที่เกิด กิจกรรมท่องเที่ยว	กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้ทำ	ผลตอบรับที่ได้รับจาก นักท่องเที่ยว	สภาพปัญหาหาที่เจอ
10	สิงคโปร์ Delavade Booking by (T.A Siam Autrement Co.,Ltd)	1 คน/ ช 1 คน/หญิง	11-12 ก.พ 49	Private home	5,800 บาท	- จี่ช้าง และ ล่องแพ แม่ว่าง - เดินป่าเส้นทางศึกษาธรรมชาติ “ปางสมเด็จ – บ้านผาหมอน” - จี่จักขานเสื่อภูเขา - ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน - เยี่ยมครอบครัวนักสื่อความหมายท้องถิ่น	นักท่องเที่ยวพอใจกับ โปรแกรมทัวร์ที่เสนอมา ชอบบรรยากาศที่พักและ วิถีชุมชนอย่างมาก	อากาศร้อนและนักท่องเที่ยว เที่ยวมีเวลาน้อย
11	ไทย คุณอ้อย คุณเล็ก Booking by Surasitd Donjaipraiwan	2 คน / หญิง	13-15 ก.พ 49	Home Stay	4,028 บาท	- ตามรอยเจ้าพิชิตคอยอินทนนท์ - เที่ยวน้ำตก เขียมโครงการหลวง - วิถีชีวิตชุมชน	นักท่องเที่ยวพอใจกับ โปรแกรมทัวร์ที่เสนอมา ชอบบรรยากาศที่พักและ วิถีชุมชนอย่างมาก	อากาศร้อนการเดินทาง ทางนั้นลำบาก
12	ฝรั่งเศส Veron Sabine Booking by (T.A Siam Autrement Co.,Ltd)	4 คน Family Trip	31 Marsh-01 April 06	Private Home	2,000 บาท	- เที่ยวน้ำตก เขียมโครงการหลวง - จี่จักขานเสื่อภูเขา - วิถีชีวิตชุมชน	นักท่องเที่ยวพอใจกับ โปรแกรมทัวร์ที่เสนอมา ชอบบรรยากาศที่พักและ วิถีชุมชนอย่างมาก	อากาศร้อนและนักท่องเที่ยว เที่ยวมีเวลาน้อย
รวม	12 เที่ยว	38 คน	ระยะ 3 เดือน	H3/ PV7/ RT1	124,296 บาท	34 กิจกรรม	ระดับดี	ระดับดี

Remark

H : Home Stay

PV : Private Home

RT : Return None Stay

บทสรุปงานวิจัยปัญหา อุปสรรค แนวทางความคิดใหม่กับการพัฒนาชุมชน

กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนกับงานวิจัย

จากจุดเริ่มต้นของการไปสัมมนาเข้าร่วมประชุมหลายครั้งที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงสามารถได้รับทราบถึงแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวแบบชุมชนบ้างพอสมควร แต่ระยะเวลาหกเดือนที่ผ่านมา นั้น จึงได้รับรู้ถึงข้อเท็จจริงว่างานวิจัยเป็นสิ่งยากและท้าทายความสามารถของเราและคนในชุมชน เพราะการท่องเที่ยวเป็นเรื่องใหม่สำหรับชุมชนอย่างบ้านผาหมอน

ฉะนั้นความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยของเราและกับพี่น้องในชุมชนจึงมีความแตกต่างกันไปบ้าง แต่ส่วนมากก็สามารถสรุปร่วมกันได้แต่อีกหลายส่วนต้องรอคำตอบจากโครงการระยะช่วงที่สองไป ด้วยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว) จึงสามารถทำให้งานวิจัยเกิดขึ้นตามความต้องการของชุมชน

บริบทของชุมชนบ้านผาหมอนนั้น อาชีพหลักคือการเกษตร ซึ่งการเกษตรนั้นสามารถทำให้ชุมชนอยู่ได้โดยไม่ต้องไปทำอะไรมากนัก หากบุคคลคนนั้นอยู่อย่างพอเพียง แต่ถ้าเรามองไปในอนาคตข้างหน้า การเกษตรที่กำลังดำเนินอยู่นี้อาจสร้างปัญหาให้กับชุมชนได้โดยถ้าประชากรเพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกปี

ดังนั้น งานวิจัยที่กำลังดำเนินไปในระยะที่หนึ่งนั้น เป็นการค้นหาคำตอบและความเป็นตัวของชุมชนเองว่าทางชุมชนมีศักยภาพในด้านใดบ้างที่จะสามารถทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมร่วมกัน โดยชุมชนคือเจ้าของกิจการ เพราะชุมชนคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการทำท่องเที่ยวโดยชุมชนเองโดยตรง

จากการดำเนินงานในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมา ทำให้ทีมงานวิจัยสามารถได้ข้อเท็จจริงและเห็นความสามารถของชุมชนที่มีอยู่ โดยยึดตามหัวข้อที่ทางทีมงานวิจัยได้กำหนดเอาไว้

ต่อไปในระยะที่สอง ชุมชนสามารถที่จะพัฒนารูปการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามที่ชุมชนต้องการและเหมาะสมกับสภาพสังคมของชุมชนบ้านผาหมอนได้ และสอดคล้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ชุมชนนั้นมีอยู่ โดยยึดหลักการท่องเที่ยวเชิงศึกษานิเวศน์และวัฒนธรรมแบบยั่งยืนโดยชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการอธิบายให้คนภายนอกได้รับความเข้าใจถึงคนปกาก่ออยู่อยู่กับป่าและการอนุรักษ์และใช้สอยป่านั้นไปอย่างไร

ขอขอบคุณหน่วยงานต่างๆที่ให้ข้อเสนอแนะและข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว) อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ท่านหัวหน้าสุรัชย์ ท้วมสมบูรณ์ สถานีวิทยุโครงการหลวง อินทนนท์ ท่านหัวหน้าสถานีวิทยุพัฒนา ดวงโภชน์ นายก.อบต.ท่านก่อชิ เพชรไพรพนาวัลย์ และหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องที่ไม่สามารถเอ่ยนามได้ทั้งหมด

เจตนาของการทำวิจัย

เจตนาของการทำวิจัยครั้งนี้มิได้เพียงเพื่อต้องการทำงานแบบแก่จบจวชโอกาสของใครคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นงานที่ทำด้วยใจต้องการเพื่อหาหนทางและทางออกให้กับชุมชนของตนเองในอนาคตอีกหลายสิบปีข้างหน้า และด้วยเป็นคนในพื้นที่โดยกำเนิด มีความใกล้ชิดกับชุมชนของตนเอง มีความเป็นห่วงชุมชนของตนเองว่าในอนาคตคนในชุมชนจะยังคงดำรงอาชีพเดิมได้อีกมากแค่ไหน เหตุผลหลักคือจำนวนประชากรในชุมชนจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นมากขึ้นทุกวัน

แต่ข้อจำกัดในพื้นที่การประกอบอาชีพนั้นยังคงเดิมและอาจรบกวนสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมากขึ้น ทางคนในชุมชนส่วนหนึ่งจึงได้ปรึกษาร่วมกันถึงแนวทางในการจะทำท่องเที่ยวว่าจะทำออกมาในรูปแบบใด และใช้เวลาไปมาพอสมควรการปรึกษาร่วมกัน ทางคณะกรรมการในชุมชนมีข้อสรุปร่วมกันว่า “ชุมชนของเรานั้นเป็นชุมชนที่ยังอุดมสมบูรณ์ไปด้วยธรรมชาติที่อยู่รอบชุมชน การที่เราจะทำท่องเที่ยวที่นั่นสมควรอย่างยิ่งที่ต้องเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงศึกษา” ศักยภาพของชุมชนนั้นมีพร้อมอยู่ในส่วนหนึ่ง แต่ในด้านบุคลากรนั้นทางชุมชนยังต้องพัฒนาอีกมากพอสมควร และความพร้อมของชุมชนนั้นยังไม่มีที่จะทำการท่องเที่ยว ยังขาดอีกหลายส่วนที่คนในชุมชนต้องเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นด้านความเป็นตัวของตนเอง เช่น ความเป็นพื้นฐานของชุมชนหรือบริบทของความเป็นชุมชนนั้นเรายังขาดในด้านการเก็บบันทึกเป็นข้อมูล

ดังนั้นการศึกษาความเป็นมาของชุมชนหรือประวัติศาสตร์ชุมชนเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่เราจะก้าวไป เพราะการเรียนรู้ตัวเองนั้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่เราจะก้าวไปข้างหน้า และในเมื่อเรารู้พื้นฐานความเป็นมาของชุมชนแล้ว ต่อไปเราต้องหาจุดเด่นของความเป็นชุมชนว่าคนในชุมชนมีความสามารถอะไรบ้าง ทางเราเองเห็นความสำคัญของชุมชนนั้นมีความสามารถหลายๆด้าน และความสามารถที่ชุมชนมีอยู่นั้นเป็นจุดที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนในชุมชนมาตั้งแต่สมัยโบราณ ฉะนั้นการที่เรามองเห็นความสามารถของชุมชนที่มีอยู่ เราน่าจะเอาสิ่งที่มีอยู่นั้นมาพัฒนาออกมาให้เป็นงานที่น่าศึกษาให้กับผู้ที่รักและสนใจในตัวของเรา เพราะสิ่งเหล่านี้คือความชำนาญของชุมชนและเป็นแรงขับเคลื่อนให้ชุมชนดำรงอยู่ได้จนถึงทุกวันนี้

การเกษตรชุมชนคือหัวใจสำคัญที่ทำให้ชุมชนมีแรงและพลังในการดำรงชีวิต วัฒนธรรมชุมชนคือกุญแจสำคัญที่ปกครองชุมชนปกเกล้าปกป้องให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติและเคารพซึ่งกันและกัน การมีวัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งสำคัญมากของชุมชนเรา ป่านิเวศน์ชุมชนเป็นสิ่งที่เราหลีกเลี่ยงไม่ได้เลยในการใช้สอยและควบคุมกับการอนุรักษ์ เหมือนดังเช่นอยู่บ้านต้องรักและถนอมบ้าน อยู่กับป่าต้องรักษาป่า หากชะนิตายหนึ่งตัว ป่าเจ็ดป่า กิ่งลมเจ็ดกิ่ง ป่าจะเงิบเหงา หากธรรมชาติเราหมดคงเสี่ยงชะนิตที่หายไปแล้วชุมชนของเราจะยังคงดำรงอยู่ได้อย่างไร สมุนไพรชุมชนเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิตทุกคนในชุมชน

การที่มนุษย์เรานั้นอยู่อย่างไรซึ่งที่เจ็บปวดมารบกวนชีวิตของเราก็จะสุขสบาย ในเมื่อสิ่งนี้มนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพึ่งพาสิ่งแวดล้อมข้างเราที่เป็นประโยชน์ต่อเรา การเรียนรู้ใช้ธรรมชาติอย่างมีคุณค่าเป็นสิ่งจำเป็นต่อมนุษย์ทุกคนอย่างยิ่ง

การจักสานเป็นงานที่ผู้ชายต้องรับผิดชอบและเป็นงานที่ใช้ความประณีต และบางครั้งต้องใช้แรงงานหนักกว่างานสุภาพสตรี ทั้งในอดีตและปัจจุบันการจักสานก็ยังเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของชุมชนและมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ชุมชนของเราต้องอนุรักษ์รักษาไว้คู่กับชุมชน

สิ่งทอหรือการทอผ้าชุมชนนั้นเป็นงานที่สุภาพสตรีถนัดและเป็นงานที่ใช้ความประณีตสูง เป็นงานที่มีสีสันสวยงามตามแบบฉบับงานสุภาพสตรี มีความอ่อนโยนและอ่อนหวาน การทอผ้าของสุภาพสตรีปกเกล้าถือนั้นไม่มีในตำราเรียน เป็นการเรียนรู้ที่ต้องใช้สมองสูงในการทรงจำ สิ่งเหล่านี้คือจุดเด่นของชุมชน และเป็นจุดแข็งของชุมชนที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศึกษาได้.

กรอบงานวิจัยที่ทำ

โครงการ การท่องเที่ยวเชิงศึกษานิเวศน์และวัฒนธรรมแบบยั่งยืน โดยชุมชนบ้านผาหมอน คอยอินทนนท์ ได้เน้นกรอบงานที่กำลังวิจัยอยู่ที่ความเป็นพื้นฐานของชุมชน เพื่อหาจุดน่าสนใจและความเป็นไปได้ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศึกษาแบบฉบับของชุมชนดังที่ได้กล่าวมาแล้วตามเจตนาของการวิจัย จุดที่ได้เน้นหนักหลักๆลงไปคือ 1. ความเป็นมาประวัติศาสตร์ชุมชน 2. การเกษตรชุมชน 3. วัฒนธรรมชุมชน 4. ป่านิเวศน์ศึกษาชุมชน 5. สมุนไพรชุมชน 6. การจักสานชุมชน 7. การทอผ้า ช่วงสองเดือนแรกเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ และอีกสี่เดือนหลังเป็นการเน้นการศึกษาความชำนาญเฉพาะของชุมชน รวมทั้งสิ้นใช้เวลาในการวิจัยช่วงแรก 6 เดือน และอีกหกเดือนหลังสุดท้ายของงานวิจัยจะเป็นการพัฒนาแผนการท่องเที่ยวตามที่ชุมชน ได้ศึกษาไว้ช่วงแรก

สิ่งที่ได้ทำมาแล้วในระยะเวลาที่ผ่านมา

- เริ่มต้นด้วยการประชุมชี้แจงและแถลงแนวทางการดำเนินงานวิจัยและสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน
- ประชุมคณะกรรมการการท่องเที่ยวโดยชุมชน มอบหมายหน้าที่และวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกัน.
- ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน: เรื่องศึกษาข้อมูลเบื้องต้นการเสด็จประพาสของพระบรมมสานุวงศ์
- เรื่องการเสด็จประพาสของสมเด็จพระเจ้า เสด็จฯ พิชิต คอยอินทนนท์ พ.ศ 2507
- ศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชื่อคอยอินทนนท์
- ศึกษาวัฒนธรรมชุมชนเรื่องการผูกข้อมือกลางปีหลังเสร็จจากการทำนาปลูกข้าว
- ศึกษาเรื่องการเลี้ยงเจ้าที่นา (ผีนา) เป็นกิจกรรม ต่อเนื่องจากการผูกข้อมือกลางปี
- ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมการเสด็จประพาสของพระบรมมสานุวงศ์ในแต่ละช่วงของพื้นที่ชุมชนบ้านผาหมอน ณ ที่

ทำการโครงการหลวงคอยอินทนนท์

- ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน : เรื่องการเสด็จประพาสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พ.ศ 2517 และเสด็จเยี่ยมชมสวนกาแฟที่บ้านหนองหล่มและเสด็จเยี่ยมราษฎรในชุมชน และประชุมแม่บ้านและเยาวชนเรื่องการทอผ้าชุมชน
- ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน : ศึกษาเรื่องป่าแกะแระ (ปางกะแรต) หรือปาง สมเด็จพระปัจจุบัน โดยมีวิทยากรชุมชนผู้อาวุโส คุณลุงหล้า (พาดี้คาบูป่า)
- ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน : ศึกษาจุดเริ่มต้นของการก่อตั้งหมู่บ้านผาหมอน และสรุปงานวิจัยที่ผ่านมาทั้ง 2 อาทิตย์ มีวิทยากรผู้อาวุโสสองท่านคือ คุณลุงนะหย่อ คลใจไพรวัลย์ และคุณลุงหล้า คลใจไพรวัลย์
- ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน : สัมภาษณ์คุณป้าเชอะเมะโม เรื่องครั้งเฝ้ารับเสด็จ สมเด็จพระเจ้า พ.ศ 2507 เนื่องจากคุณป้าเป็นผู้ที่ใกล้ชิดพระองค์ท่านมากที่สุด
- ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน : สัมภาษณ์คุณลุงนะหย่อกับคุณลุงหล้า เรื่อง ดำนานป่าแกะสิ (ปางไกรศรี) พ.ศ 2486. เพิ่มเติม
- ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน : สัมภาษณ์คุณลุงพะโย่ ตาโร ครั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จเยี่ยมราษฎรที่บ้านหนองหล่ม พ.ศ 2517.
- ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน : ศึกษาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านผาหมอนและบริเวณใกล้เคียง.

สถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชน

สถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชน ณ เวลานี้ นับว่ายังไม่มียะไรเกิดขึ้น แต่โดยรอบของชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยวชื่อเสียงและเป็นที่ยุ่จัดแล้วก็มีนักท่องเที่ยวมาอยู่สม่ำเสมอ แต่สิ่งหนึ่งที่ทางชุมชนยังได้รับความเดือดร้อนอยู่ถึงแม้จะมีการออกข่าวไปแล้วช่วงหนึ่งก็ยังมีแก๊งมอเตอร์ไซค์ไต่เขาเข้ามาอยู่ ทั้งที่มีการตัดเดือนไปแล้ว นับว่าเป็นปัญหาอยู่ การท่องเที่ยวแบบนี้ชุมชนไม่ต้องการอย่างยิ่ง.

ผลที่เกิดขึ้นในระยะที่ผ่านมา

จากที่เคยมีผู้เข้าร่วมไม่กี่คนและเป็นที่ไม่สนใจมากนัก มาวันนี้คนในชุมชนให้ความสนใจมากขึ้น มีคนมาถามมากขึ้นเกี่ยวกับแนวทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพราะที่ผ่านมาหลายคนในหมู่บ้านยังเป็นห่วงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน หลายๆท่านให้ข้อคิดถึงการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าต้องดำเนินไปในรูปแบบไหน โดยพื้นฐานของชุมชนเพราะชุมชนคือผู้ถูกระทบมากที่สุด หัวข้อและกรอบการวิจัยทำให้คนในชุมชนนั้นมองเห็นจุดเด่นของตัวเองมากขึ้นคาดว่าในอนาคตของงานวิจัยครั้งนี้จะสร้างความกระจ่างให้กับชุมชนมากขึ้นถึงแนวทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน

อุปสรรคและปัญหาโดยรวมกับงานวิจัยครั้งนี้

เวลาที่ผ่านมานั้นนับว่าเป็นเวลาที่ใหม่สำหรับทีมวิจัยคนท้องถิ่นอย่างเรา และเป็นสิ่งใหม่สำหรับคนท้องถิ่นที่มีความรู้ทางวิชาจำกัดและการศึกษาน้อย แต่ด้วยความที่เป็นชุมชนที่เราอาศัยมางานที่เราจะทำงานอะไรกับชุมชนนั้นจึงเป็นสิ่งที่เราพอทำได้ โดยยึดกรอบและความสามารถที่ชุมชนมีอยู่เป็นหลักและไม่ติดขัดกับหลักวิชาการมากนัก ทำให้การทำงานไปได้ตามความรู้สึกที่เป็นจริงและตรงกับหัวข้อกรอบงานวิจัยที่กำหนดไว้ ปัญหาอย่างอื่นเช่นเวลาของทีมงานวิจัยนั้นบางครั้งไม่ตรงกัน และสภาพแวดล้อมอากาศที่เปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ทำให้การเดินทางไปมาลำบากพอสมควร และข้อสำคัญอีกจุดหนึ่งคือการเสนองานเชิงเอกสารคืนให้กับทางสำนักงาน สกว.ที่ทำให้การสนับสนุนทุนวิจัยนั้น เรายังไม่สามารถทำได้ดีพอ โดยเฉพาะการบัญชีนั้นต้องการคำถามอีกมาก

บทเรียนที่ได้รับจากงานวิจัยในครั้งนี้

จากสิ่งที่เป็นข้อสงสัยของทีมงาน เมื่อมีการวิจัยออกมาแล้วทุกคำถามที่เราสงสัยนั้นก็ได้รับความกระจ่าง และจุดที่เราอยากได้ข้อมูลเพิ่มเติมเราก็ได้ อย่างเช่นเรื่องศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน ดำานาน ปางกะเรต ปางไกรศรี หรือปางสมเด็จพระนั้น ที่แท้จริงแล้วไม่ใช่ที่เดียวกัน และชื่อที่ถูกเรียกนั้นมาจากชื่อที่คนชุมชนสมัยก่อนเรียกตามสถานที่ที่เป็นจริงที่เกิดขึ้นในอดีต และความรู้สึกในอดีตนั้นทำให้ผู้เล่าและผู้เรียนรู้มีความรู้สึกเหมือนอยู่ในเวลาช่วงเดียวกันนั้นเป็นการเรียนรู้ที่ไม่สามารถหาได้ในตำราเรียน การที่เราสนใจและเรียนรู้ตัวเองนั้นเหมือนเป็นการมองหาความต้องการที่ถูกต้องตามความต้องการที่เราอยากทำ เมื่อชุมชนรู้จักตัวเองมากพอ การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและชุมชนเป็นผู้จัดการนั้นน่าจะเป็นสิ่งถูกต้องที่สุด

แผนงานในอนาคต จะเลื่อนงานต่อไปได้อย่างไร หลังจากนั้น

หลังจากที่เราได้ทำการวิจัยไปได้เดือนหนึ่ง และเข้าสู่ระยะเดือนที่สอง ทางทีมงานได้วางแผนงานไว้ตามหัวข้อต่างๆทั้งหมด 11 ข้อด้วยกัน เป็นหัวข้อที่เป็นการต่อยอดจากช่วงเดือนที่แล้ว และทำให้หัวข้อต่างๆมากมายในเดือนที่เหลือเพียง 3 หัวข้อหลักๆคือ เป็นการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเพิ่มเติม

1. ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนเพิ่มที่ได้เก็บมาช่วงหนึ่งเดือนที่แล้ว
2. ศึกษาการเสด็จประพาสของพระบรมสวนวงศ์เพิ่มเติมจากช่วงเดือนที่แล้ว โดยเฉพาะการเสด็จฯ พิชิตดอยอินทนนท์ ของสมเด็จพระเจ้า พ. ศ 2507 และการเสด็จทรงงานเสด็จเยี่ยมราษฎรในหมู่บ้านผาหมอนและชุมชนใกล้เคียง
3. ศึกษาข้อมูลด้านความชำนาญเฉพาะทาง เพื่อปรับข้อมูลนำมาพัฒนาเป็นแนวทางการท่องเที่ยว ด้านการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน
4. แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนต่างๆที่ชุมชนมีอยู่และหาข้อสรุปงานวิจัยช่วงสองเดือนแรก ช่วงเดือนที่สองนั้นได้เน้นให้มีกิจกรรมทั่วทุกกลุ่มในชุมชน ให้คนชุมชนหมั่นเวียนกันเป็นเจ้าบ้านในการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน และรับรู้ปัญหาข้อเสนอที่คนในชุมชนอยากเสนอมา และเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนเปิดใจกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพราะเราถือว่าคนทุกคนในชุมชนคือเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบหลีกเลี่ยงไม่ได้ ชุมชนคือผู้เป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติและต้องอาศัยทรัพยากรเหล่านี้ในการดำรงชีวิตอีกยาวนาน
5. เมื่อข้อมูลงานวิจัยระยะที่ 1 เสร็จสิ้นลง งานวิจัยระยะที่ 2 ต้องเข้าสู่แผนงาน และปรับแผนงานพร้อมข้อมูลนำเอาใช้ให้เป็นรูปธรรม เพื่อการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดความเหมาะสมกับพื้นที่ชุมชนต่อไป
6. จัดเวทีเสนอผลงานวิจัยคืนสู่ชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้าใจต่อการดำเนินร่วมกันแบบมีส่วนร่วม และมีแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนระยะยาว 5 ปีข้างหน้า
7. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ส่งคืน สกว. ภาค

ความรู้สึที่ดี เสียงสะท้อนจากทีมงานวิจัยท้องถิ่น วิจัยเพื่อชุมชนของตนเอง

คุณสุปอย บรรรพตวนา

สิ่งที่ผมภูมิใจต่องานวิจัยในครั้งนี้มากที่สุดคือ การที่ได้เรียนรู้ความเป็นไปเป็นมาของชุมชนของตนเอง โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ชุมชน ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาหรือแม้กระทั่งก่อนหน้านี้ ผมเองพยายามที่จะเรียนรู้ความเป็นมาในอดีตของชุมชนมาตลอด ได้เรียนรู้ทางความคิดของคนในชุมชนที่มีความคิดแตกต่างจากเรา รวมถึงนิสัยและท่าทางของคนกลุ่มใหญ่ของชุมชน ในครั้งแรกงานวิจัยถึงแม้จะเจออุปสรรคมากมายในทางความคิดที่ไม่ตรงกัน แต่ผมดีใจอยู่อย่างหนึ่งคือ ทั้งทีมวิจัยและคนในชุมชนเป็นห่วงถึงผลกระทบที่จะตามมาหากเกิดการท่องเที่ยวโดยไร้รูปแบบในการจัดการ ในอนาคตการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เราได้วางรากฐานเอาไว้แล้วนั้น หวังว่าคงจะได้เป็นประโยชน์ต่ออนุชนรุ่นหลังและพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อวิถีและวัฒนธรรมชุมชน คงเป็นอีกแนวทางหนึ่งสำหรับอาชีพใหม่ในอนาคตของชุมชน จึงมีความภาคภูมิใจมากที่ได้มีโอกาสในการทำงานวิจัยครั้งนี้

คุณบุญทา พงกขานิพิมพ์

งานวิจัยทำให้ผมเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ในอดีตที่ผ่านมาของชุมชน งานวิจัยของเรามีใช่ไม่มีใครสนใจหรือมีเพียงพวกเราทีมงานวิจัยสนใจเท่านั้น งานวิจัยยังเป็นที่สนใจของเยาวชนในชุมชน และเป็นประโยชน์ต่อเด็กเยาวชนที่ออกไปศึกษาข้างนอก และหันมาสนใจความเป็นมาของชุมชน ทำให้งานวิจัยเป็นประโยชน์ต่อเด็กเยาวชนสามารถที่จะหาข้อมูลจากงานวิจัยที่พวกเราได้รวบรวมเอาไว้ เราเองสามารถที่จะบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ให้กับเยาวชนที่สนใจได้อย่างภาคภูมิใจและถูกต้อง งานวิจัยครั้งนี้ถึงแม้จะมีคนไม่เห็นด้วยทั้งหมด แต่พวกเราถือว่าคนทุกคนในชุมชนมีความเป็นห่วงต่อชุมชนของเรา สิ่งที่พวกเขาบอกกล่าวมานั้น เราถือว่าเป็นกระจกส่องเงาให้เราว่ามันถูกต้องหรือผิดพลาด เราทุกคนรักกันและภูมิใจมากที่ได้ทำงานวิจัยให้กับชุมชนในครั้งนี้ การเกษตรนั้นต้องอยู่กับชุมชนต่อไปชั่วลูกชั่วหลานควบคู่กับการท่องเที่ยวที่เราได้วางเอาไว้

คุณมนตรี ไพโรเจริญสุข

การทำงานวิจัยแบบพวกเราเหมือนเป็นการค้นหาค้นพบตัวเอง สิ่งที่เราคิดว่าได้รู้จักอย่างคืออยู่แล้ว แต่เมื่อเราเอามาแลกเปลี่ยนกันก็เกิดมีมิติใหม่ในแห่งการเรียนรู้เพิ่มเติมจากที่เราได้รู้มาก่อน ผมเป็นอีกคนหนึ่งที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านวัฒนธรรม งานวิจัยครั้งนี้ทำให้ผมเข้าใจความเป็นมาของวัฒนธรรมตัวเองเพิ่มขึ้น ประเพณีวัฒนธรรมเป็นสิ่งจำเป็นต่อลูกหลานของเราในอนาคตอย่างมาก ต่อไปคอยอินทนนท์และบ้านผาหมอนจะเป็นเสมือนครูใหญ่ที่จะเป็นแหล่งความรู้ภูมิปัญญาแก่ลูกหลานและบุคคลทั่วไปในอนาคต เปรียบเสมือนไข่มุกที่ใครๆ อยากมาส่องหาความรู้เหมือนอย่างในอดีตที่ใครหลายๆ คนเคยมาศึกษาวิจัยมาแล้ว

คุณดอยง นิเวศน์เวहन

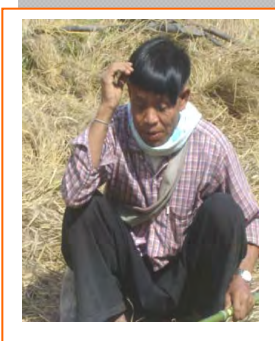
สิ่งที่ทำหรืองานวิจัยนี้ ผมได้คาดหวังว่าจะเป็นสมบัติของลูกหลานในอนาคต เพราะวัยอย่างเราคงต้องเป็นไปตามธรรมชาติที่เราต้องแก่ตัวลงไปทุกวัน แต่สิ่งที่จะต้องดำเนินต่อไปคือลูกหลานในอนาคต พวกเขาต้องอยู่ต้องใช้ไปอีกยาวนาน สิ่งที่พวกเราทำอยู่อาจเป็นแนวทางอีกแนวทางหนึ่งที่ถูกพัฒนาออกมาให้ชุมชนปกากะญออยู่ร่วมธรรมชาติได้ต่อไปในอนาคต งานวิจัยที่ทำจึงเป็นสิ่งที่ผมภูมิใจอย่างมากที่สุดแล้วทุกคนในชุมชนต้องอยู่กับป่าได้

คุณสุรสิทธิ์ ไตรกระแสชล

สิ่งที่ได้ทำไปทุกอย่างผมคาดหวังว่าจะเป็นประโยชน์ต่อลูกหลานทุกคนในชุมชนของเราถึงแม้ตอนนี้ความสนใจของพวกเขายังมีไม่มากเพราะด้วยสภาพสังคมปัจจุบันที่ถูกสิ่งใหม่ๆ กลืนไปบ้างแล้ว แต่พวกเขาจะภูมิใจหากได้ศึกษาสิ่งที่พ่อแม่ได้ทำเอาไว้ โดยเฉพาะเรื่องการแบ่งป่าโดยภูมิปัญญาของปกากะญอเอง ที่มีความชำนาญไม่แพ้คนอื่นในโลก เพียงแต่ว่าต่อไปคนรุ่นหลังนั้นจะคิดต่อเติมภูมิปัญญาของบรรพบุรุษของตัวเองให้ดีขึ้นหรือไม่ สมบัติชิ้นนี้ที่พวกเราทำ

เราอมอบให้กับลูกหลานได้รับการสานต่อไป อุปสรรคในการทำงานคือสิ่งที่จะทำให้งานนั้นก้าวเดินต่อไปได้ เมื่อเราช่วยกันแก้ไขอย่างถูกต้อง

คุณลุงกอแะ ไพรเจริญสุข

กับสิ่งที่ได้ทำวันนี้ตัวผมเองมิได้คาดหวังว่าตัวเองจะทำเองหรือบริหารเองได้ แต่ที่ทำเพราะเพื่อลูกหลานของตัวเอง ผมเองก็มีอายุมากแล้ว และที่ทำเพื่อที่ลูกหลานจะได้สานต่อความคิดเหล่านี้ให้เจริญงอกงาม การท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ใหม่และไม่เป็นที่คุ้นเคยกับวิถีชุมชนเรา แต่ถึงกระนั้นเราต้องเรียนรู้มัน มันเป็นการผสมผสานสิ่งเก่าและใหม่มารวมอยู่ที่เดียวกัน ที่นี้จะทำอย่างไรต่อไปให้เราเข้าใจกับคำว่าการท่องเที่ยว เพื่อที่จะได้รับรู้ถึงผลดีและผลเสียที่จะ

มากระทบกับชุมชนของเรา มันก็เป็นเหมือนกับคุณลุงเองที่ใช้สมุนไพรทุกวันนี้ เราต้องเรียนรู้อยู่ทุกวัน ไม่นั้นเราก็ไม่สามารถรักษาผู้คนได้ตามประสงค์

คุณวิฑูรย์ บรรพตวนา

ในเวลาที่ผ่านมาเราคือนักเรียนที่เรียนหนัก การเรียนนั้นนำพาพวกเราไปเป็นบุคคลที่พัฒนาตนเองในระดับหนึ่งของชุมชน ตอนนี้เราก็เหมือนได้เป็นครูบาอาจารย์และพร้อมที่จะบอกกล่าวแก่ลูกหลานตนเองรวมถึงผู้มาเยือน เราเองสามารถแลกเปลี่ยนความรู้กับสังคมภายนอกได้และพร้อมที่จะแลกเปลี่ยนสิ่งที่ดีที่เป็นประโยชน์ร่วมกันได้ในอนาคต การท่องเที่ยวก็เหมือนกับการได้ไปศึกษาในพื้นที่ที่ห่างไกลจากบ้านเราไป รวมถึงเป็นการพักผ่อน

ซ่อมใจภายในตัวด้วย

คุณอุษยาภา ศิริพฤกษาชาติ

การที่เราทำงานวิจัยแบบชาวบ้านๆ แบบนี้ มันก็สนุกและได้ความรู้ดี ทำให้เราเข้าใจกันมากขึ้น เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของโลกใบนี้ การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ถ้าเข้าใจโจทย์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนแล้ว พวกเราทุกคนคือเจ้าของ และเราก็คือเจ้าของจริงๆ สิ่งที่เราทำและเกิดเป็นรูปธรรมนั้น เป็นเพราะว่าการที่พวกเราทุกคนในชุมชนให้ความร่วมมือกัน เรามิได้ทำเพียงลำพังเฉพาะทีมงานวิจัยเท่านั้น ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน บางคนให้ความกระจ่างด้านข้อมูลทีทีมงานวิจัยไม่รู้ บางคนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ทุกคนมีส่วนร่วมด้วยกันหมด เราทุกคนในชุมชนคือเจ้าของ และคงเป็นแนวทางการทำมาหากินของลูกหลานในอนาคต

คุณบัวผัน โหมโพเสเต

งานวิจัยที่เราได้ร่วมมือกันทำและสำเร็จไปได้ด้วยดีนั้น ดิฉันเองได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากครอบครัว โดยเฉพาะสามีของดิฉัน จึงทำให้มีความภาคภูมิใจอย่างมาก ฉะนั้น ชุมชนเราก็เช่นกันก็เหมือนกับครอบครัวของเรา คนส่วนมากได้ให้การสนับสนุนงานวิจัยของเรา ถึงแม้จุดเริ่มต้นจะมีข้อคิดเห็นไม่ตรงกันบ้าง แต่พวกเรามีหัวใจเดียวกัน นั่นคือผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนเรา การผลักดันงานวิจัยของเรานั้นทุกคนมีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับตัวเราเอง ครอบครัว ผู้นำชุมชน และพ่อแม่พี่น้องทุกคนในชุมชน ทุกคนทุกส่วนมีส่วนร่วมด้วยกันทั้งหมด สิ่งนี้จึงเป็นสมบัติของเราทุกคนในชุมชน

คุณศิริพร ไพโรเจริญสุข

การทำงานวิจัยแบบพวกเรานั้นมันยากพอๆ กับวันที่พวกเราได้เดินทางออกจากบ้านเพื่อทำการสำรวจเส้นทางศึกษาธรรมชาติ “ตามรอยเสด็จฯ พิชิตดอยอินทนนท์ ขององค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เมื่อ พ.ศ. 2507” แต่พวกเราทุกคนก็ทำสำเร็จ พวกเราได้เรียนรู้อะไรมากมายจากงานวิจัย ทำให้สิ่งที่เรานั้นบรรลุผลสำเร็จในระดับหนึ่ง ถึงแม้ต้องคิดและก้าวต่อไปงานวิจัยที่ทาง .สกว. สนับสนุนพวกเรานั้นทำให้พวกเรารู้จักตัวเองมากขึ้น เราเองต้องเดินต่อไปเพื่อชุมชนของเราในอนาคต

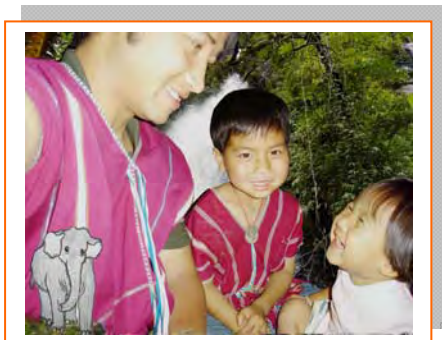
คุณพรชัย วอปือ

ผมเองเป็นเด็กเยาวชนในหมู่บ้านผาหมอน การที่เราจะทำอะไรก็เหมือนกับเราเดินตามสิ่งที่พ่อแม่เคยทำมาก่อนแล้ว แต่งสิ่งใหม่ๆ นั้นที่เข้าสู่ชีวิตของเราตลอด ทั้งทางตรงและทางอ้อม สิ่งทีพวกพี่ๆ ทีมวิจัยทำให้เราดูและได้เข้ามามีส่วนร่วม ทำให้เข้าใจตัวเองและสิ่งทีจะเกิดกับชุมชนในอนาคตมากขึ้น แต่ก็น่าเสียดายที่ยังมีเยาวชนอีกหลายคนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วม การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เราทำเองนั้นเป็นสิ่งที่ผมภูมิใจที่สุด

คุณโยธิน ปรัชญาพนาไพโร

การเรียนรู้ไม่มีที่สิ้นสุด แต่การเรียนรู้จะเป็นประโยชน์ก็ต่อเมื่อเรานำเอาไปปฏิบัติในทางที่ดีและถูกต้อง ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมและตนเอง การท่องเที่ยวขึ้นเป็นอุตสาหกรรมแบบขนาดใหญ่ ทุกประเทศทั่วโลกเป็นเจ้าของ ที่นี้เราต้องมองถึงระบบการบริหารว่าต่อไปชุมชนควรที่จะมีแนวทางที่ชัดเจนในการบริหารอย่างไร ต้องคำนึงถึงผลดีผลเสียและผลกระทบให้ดี อย่าทำแบบตามมีตามเกิด เพราะถ้าทำแบบนี้จะเกิดผลเสียมากกว่าผลดี เพราะฉะนั้นเราต้องพัฒนารูปแบบออกมาให้ดีขึ้นหลังจากเราได้ดำเนินงานวิจัยจบไปแล้ว อย่าไปหยุดอยู่แค่นี้ ถ้าหยุดอยู่แค่นี้อย่าไปทำเลียดคิดว่า พวกเราทุกคนที่ทำงานวิจัย เรารู้ต่อไปควรจะทำอย่างไร ฉะนั้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอนเป็นของพวกเราทุกคน เราต้องเป็นผู้นำตัวอย่างที่ดีให้กับชุมชน

คุณสุรสิทธิ์ ดลใจไพรวัลย์

จากระยะเวลาที่ผ่านกว่าปีครึ่งทำให้ผมรู้สึกว่าเป็นคนที่มีคุณค่าต่อตนเองและผู้อื่นมากขึ้นการทำงานวิจัยมันเป็นเรื่องที่ท้าทายความสามารถของตัวเองเราเองอย่างมาก ในขณะที่เดียวกันถ้าไปทำงานกับคนหมู่มากยิ่งทำให้งานนั้นได้รับการท้าทายมากขึ้น ผมภูมิใจมากกว่าผมเป็นคนที่มีการศึกษาที่ต่ำแต่สามารถทำงานร่วมกับสิ่งที่ท้าทายความสามารถตัวเองหลายเท่า ด้วยความภาคภูมิใจที่ชุมชนของผมได้ให้ความร่วมมือกับการทำงานวิจัยชิ้นนี้มาเป็นอย่างดี ทุกคนช่วยกันทำงานและรู้จักสามัคคี ชุมชนไม่เคยทอดทิ้งงานส่วนรวมการที่เราจะมาเปลี่ยนแปลงอะไรลงไปชุมชนนั้น เราต้องมีเหตุผลที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อกันโดยรวมจริงๆ ในความรู้สึกร่วมกับชุมชนและงานวิจัยหรือแม่แต่งงานส่วนอื่นๆ เราอาจเปรียบได้ว่ามันเหมือนกับโรคมะเร็งที่อยู่กับตัวเรา เพราะฉะนั้นเราต้องเข้าใจโรกว่าต้องอยู่กับมันยังไง หากรักษาไม่ดีและเอาแต่ทำใครทำมัน โรคมะเร็งเองพร้อมที่จะทำร้ายเราให้เราตายเร็ววันได้เช่นกัน

งานวิจัยไม่สำเร็จได้เลยถ้าหากคนในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือร่วมใจกัน ผู้อาวุโสหลายๆท่านให้ความกระจ่างกับคำถามที่เราไม่รู้ เต็มๆ เขาชวนเองพยายามที่ถ่ายทอดความเป็นตัวตนของชุมชนในอดีต จนสามารถออกมาเป็นรูปตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งเป็นรูปช้าง “โหม่ธูหม่” ครั้งในอดีตเป็นช้างที่ก่อร่างชุมชนของเราจนเจริญมาถึงปัจจุบันและชุมชนอยู่อย่างมีความสุข

ต้องขอขอบคุณ “สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว)” และเจ้าหน้าที่ครูบาอาจารย์ทุกท่าน ที่ผลักดันงบประมาณออกมาให้ชุมชนค้นหาตัวเอง และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

ขอขอบคุณ คุณแสงระวี วีระวัฒน์ เจ้าของกิจการส่งออกเครื่องประดับทั่วไป เชียงใหม่ในทาร์ซ่า ที่สนับสนุนเวลาให้กับผมพร้อมทั้งให้เงินเดือนเต็มโดยไม่หักอะไรใดๆ จนสามารถทำให้งานวิจัยชุมชนของผมบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

ขอขอบคุณทุกหน่วยงานทุกส่วนที่มาให้ข้อคิดและร่วมสัมมนาพัฒนาการกับกิจกรรมชุมชนการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอนทุกครั้งที่เราได้จัดเวทีมา ท่านนายอำเภอจอมทอง คุณพรศักดิ์ สงวนผล กรุณาให้เกียรติมาเปิดงานให้ทุกครั้ง ท่านหัวหน้าสถานีวิทยุโครงการหลวง คุณวิวัฒน์ ดวงโภชน์ ท่านนายก.สอบต. ตำบลบ้านหลวง คุณก่อชิ เพชรไพรพนาวัลย์ และ ท่านหัวหน้าอุทยาน รวมถึงหน่วยงานอื่นๆ ที่ไม่ว่าจากกล่าวมาได้ทั้ง ต้องขอขอบคุณมา ณ ที่นี้ด้วย.ขอบคุณครับ

ข้อคิดจากท่านผู้อาวุโสในชุมชน

นายกรฤทธิ์ ดุจเีตะ อติต. ผญบ หมู่ที่ 8 บ้านผาหมอน

หลายสิ่งหลายอย่างบน โลกนี้มันเกิดการเปลี่ยนแปลงไป เลยทำให้ชีวิตผู้คนทั้งในเมืองใหญ่และชุมชนชนบทนั้นเกิดการปรับเปลี่ยนตนเองด้วย หมู่บ้านผาหมอนและหมู่บ้านใกล้เคียงเป็นชุมชนที่ช่วยกันอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อมมาโดยตลอด ปัจจุบันทำให้ป่าในพื้นที่ของอุทยานเพิ่มขึ้น เป็นโอกาสดีของชุมชนที่ได้ทำการวิจัยสิ่งที่ชุมชนเองอยากรู้ถึงความเป็นไปได้ของการที่ชุมชนนั้นจะสามารถรองรับสิ่งใหม่ๆจะเข้ากระทบชุมชนได้หรือไม่ ไม่ว่าจะงานวิจัยหรืองานส่งเสริมอื่นๆ ต่อไปในอนาคตชุมชนมีส่วนในการคิดและทำงานร่วมกัน และชุมชนต้องรู้จักรับและให้เหมือนอย่างที่ชุมชนเคยเรียนรู้มาแล้วในอดีต

นายอนุสรณ์ บรรพตศิรีไพร สมาชิก.อบต. หมู่ที่ 8

งานวิจัยก็เหมือนกับงานพัฒนา แต่เป็นงานพัฒนาบุคลากรบุคคลเพื่อให้เกิดความคิดอ่านที่เป็นตัวของตัวเอง สามารถที่รองรับกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้ ตัวชุมชนเองสามารถที่จะเดินไปได้อย่างถูกต้องและเป็นระบบ เมื่อเรามีระบบที่ดีการพัฒนา ก็สามารถไปได้อย่างมีระบบและชุมชนก็สามารถทำงานได้อย่างราบรื่นหรืออาจมีข้อคิดขัดแย้งที่สุด งานวิจัยยังเป็นทางออกให้กับปัญหาบางอย่างที่บางครั้งชุมชนเองไม่สามารถที่หาเหตุผลได้ งานวิจัยนี้แหละคือเป็นหนทางในการหาคำตอบให้ การวิจัยไม่ใช่มีเพียงงานแบบที่ทีมงานวิจัยทำอยู่ บางทีบางครั้งสิ่งที่เราทำอยู่ทุกวันมันก็เป็นการวิจัยเหมือนกัน เพราะผ่านกระบวนการทางความคิดทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นงานวิจัยจึงมีความสำคัญต่อความเคลื่อนไหวของการเปลี่ยนแปลงของชุมชนอยู่เสมอ

ประธานนายก .อบต.ตำบลบ้านหลวง นายก่อชิ เพชรไพรพนาวลัย

เมื่อเราเกิดมาเป็นมนุษย์เราสามารถสังเกตได้เลยว่าตัวเรามีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จากที่ออกมาจากท้องแม่ตัวแดง คลานได้ ยืนเดินได้ พูดได้รู้ความ จนมาสู่วัยรุ่นเข้าสู่วัยกลางคนและในที่สุดต้องสลายไปตามธรรมชาติ นี่คืองานวิจัยตัวเรา และชุมชนเองก็เช่นกัน เริ่มจากกลุ่มคนเล็กๆ มีเพียงไม่กี่ครอบครัว พอมาถึงปัจจุบันกลายเป็นกลุ่มก้อนใหญ่ และเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทีนี้เมื่อมาถึงสังคมปัจจุบันการใช้ทรัพยากรของมนุษย์นั้นเกินกว่าที่ธรรมชาติจะรองรับได้ แล้วยังไม่พอเป็นการใช้แบบทำลายด้วยเสียส่วนใหญ่ เลยทำให้ความสมดุลของระบบธรรมชาติเสื่อมถอยลงไป ชีวิตมนุษย์เริ่มได้ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติมากขึ้น ฉะนั้นเมื่อเราทำงานวิจัยแล้วเราต้องมองย้อนดูตัวเองและคืนความรู้กลับไปสู่ชุมชนของตนเองให้มากที่สุด ซึ่งชุมชนยังขาด

สิ่งนี้อยู่ งานวิจัยไม่ใช่เป็นคำตอบสุดท้าย แต่งานวิจัยเป็นทางออกที่มีแนวทางมากพอที่จะนำพาชุมชนไปในทางที่ถูกต้องลดผลกระทบของความขัดแย้ง

นายธรรมชาติ พนากำเนิดสกุล ผู้ช่วย.ผอ.บ. หมู่ที่ 8

ระบบเป็นสิ่งจำเป็นต่อการบริหารงานการท่องเที่ยวของชุมชน รวมถึงส่วนอื่นๆ ของงานในชุมชน การขับเคลื่อนและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนต้องเป็นไปอย่างเป็นระบบ สิ่งไหนที่ควรรับได้และสิ่งไหนที่ไม่ควรรับชุมชนต้องนำมาคิดและถ่วงถ่วงเพื่อรับรู้รับทราบถึงเหตุผลเป็นแนวทางในการตัดสินใจ งานวิจัยเป็นเหมือนการเรียนรู้และพัฒนาทางความคิดของคนในชุมชนทำให้มีกระบวนการทางความคิดและนำความคิดของตนเองเอาออกมาใช้อย่างเป็นระบบ สิ่งทำอยู่ต้องมีการเดินต่อไป ต้องเอาผลงานวิจัยนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนของเราให้เกิดประโยชน์สูงสุด ข้อสำคัญต้องไม่เกิดผลกระทบต่อชุมชนในทางลบหรือก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

คุณลุงหนะห้อย คลใจไพรวัลย์

ต่อจากนี้ไปลูกๆหลานๆของคนในชุมชนของเราต้องเป็นคนฉลาดมากขึ้นพอบอกได้เลยว่าสังคมปัจจุบันมีแต่คนฉลาด แต่ฉลาดอย่างไรหรือแบบไหนนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง เพราะโลกปัจจุบันเกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา เป็นโลกแห่งการเรียนรู้ความฉลาดเท่าทันความคิดของคน แต่ถึงอย่างไรความเท่าทันคนนั้นมนุษย์ทุกคนชาติไม่สามารถเท่าทันกันได้ จึงเป็นได้แต่เพียงฉลาด ต่อไปชุมชนของเราก็จะมีความฉลาดมามากขึ้นและลูกหลานจะรับความฉลาดมากขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ลูกหลานต้องเรียนรู้และรับมาใช้ในชีวิตประจำวัน คำว่า “ฉลาด” ของพ่อนั้นไม่ได้หมายความว่าทำได้ทุกอย่าง แต่เมื่อฉลาดแล้วขาดคุณธรรมก็ไร้ประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น สิ่งทีพ่อยากฝากลูกหลานนั้นการเรียนรู้เรื่องความฉลาดนั้น ขอให้ลูกหลานเรียนรู้อย่างมีสติ เมื่อมีความฉลาดแล้วต้องนำมาใช้อย่างถูกต้องมีสติและมีคุณธรรม

คุณลุงเกาะโพตุ คลใจไพรวัลย์

เรื่องราวในอดีตไม่คิดว่ามันจะสำคัญต่อสังคมของชุมชนเราขนาดนี้ ถ้ารู้ว่าเป็นประโยชน์แบบนี้จะจดจำลงไว้ในสมุดไว้ให้เมื่อตอนเรายังมีกำลังอยู่ แต่ถึงอย่างไรสิ่งที่ถ่ายทอดให้ลูกหลานฟัง คงเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในอนาคตของลูกหลานต่อไป ในอดีตของชุมชนเรานั้นมีหลายครั้งเราถูกรบกวนโดยไม่ยุติธรรมและหลานครั้งหลายหนทำให้เรานั้นไม่สบายใจ แต่มีอาจทำอะไรได้ ได้แต่ยอมรับมันแต่ขาดกับความรู้สึที่แท้จริง แต่สิ่งหนึ่งที่คนรุ่นใหม่ต้องคิดและถ่วงถ่วงให้รอบคอบคือทรัพยากรธรรมชาติรอบชุมชนของเรานั้นต้องมีการจัดการที่ดีต่อการใช้สอย เพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อการใช้ชีวิตในอนาคต สิ่งเก่าๆ เรายังไม่ควรละเลยที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หากเราทิ้งภูมิปัญญาเราไปหมดชีวิตของเราในชุมชนก็เหมือนกับเราหมดความน่าเชื่อถือให้กับตัวเอง แล้วจะ

ให้คนอื่นมาสรรเสริญไปได้อย่างไร สิ่งเหล่านี้คนรุ่นใหม่ต้องคิดให้มาก หากคนรุ่นอย่างลุงจากไปหมดโดยคนรุ่นหลังไม่สืบทอดภูมิปัญญา ลุงรับรองได้ว่าในอนาคตข้างหน้าสังคมเราจะเกิดความสับสนอย่างแน่นอน

คุณลุงหน่อคือ เชื้อสุจริตไพรมูลย์

ดูเหมือนว่าสังคมปัจจุบันนั้นพยายามที่จะกลืนความเป็นตัวจริงของชุมชนเราไปอย่างช้าๆและน่ากลัว วัฒนธรรมคือหัวใจสำคัญของการอยู่รอดของวิถีชีวิตชุมชนประเพณีคือหลักสำคัญในการปกครองคนในชุมชนให้อยู่อย่างเคารพซึ่งการและกันและเคารพธรรมชาติ การปรับตัวของชุมชนในสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนอย่างน่ากลัว ชุมชนเรียนรู้แต่สิ่งที่มีผลกระทบต่อชุมชนเสียส่วนใหญ่ สังคมชุมชนละทิ้งความเป็นคนดั้งเดิมแล้วเอาสิ่งใหม่มาแทนที่ของชุมชน แต่ชุมชนมิได้ตั้งตัวกับสิ่งเหล่านี้ เลยทำให้เกิดช่องว่างของการดำเนินชีวิตแบบใหม่ ปัจจุบันเราสามารถสังเกตเห็นได้ชัดเจนคือสุขภาพจิตของคนในชุมชนนั้นแย่อย่างมากขึ้น ผู้สูงอายุเริ่มที่จะแบ่งความรู้สึกว่าตัวเองไม่มีความสำคัญต่อสังคมแบบใหม่ และละทิ้งความเป็นตัวของตนเอง เด็กรุ่นใหม่เกิดความสนใจวัฒนธรรมประเพณีของตัวเองน้อยลงทุกวัน อยากฝากให้ลูกหลานคิดให้ดีๆว่าสิ่งที่มีนั้นมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของตนเองในอนาคตเป็นอย่างมาก ชีวิตมนุษย์ต้องมีสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ สิ่งสุดท้ายที่เราต้องมีคือ ต้นฟางข้าว กับ เทียนแห่งการบูชา

คุณณรงค์ชัย วอบือ

ในโลกใหม่ของสังคมที่มีการเรียกว่า โลกาภิวัตน์นั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ ผู้คนส่วนใหญ่ละทิ้งสิ่งดั้งเดิมของตนเองที่มีอยู่เช่น วัฒนธรรมประเพณี แล้วหันมาสนใจวัตถุนิยมแบบสุดโต่ง เกิดการเรียนรู้ตามหลังชาติตะวันตกแบบชนิดลืมหูลืมตา เลยทำให้วิถีชีวิตแบบชนบทไม่มีเสถียรภาพ มีการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยจนเกิดผลกระทบถึงครอบครัว วัตถุนิยมนี้จะมีผลกระทบแบบเดียวกับสังคมชนบทคือเยาวชนรุ่นใหม่ มีการเรียนรู้ที่รวดเร็วและทันต่อกระแสสื่อปัจจุบัน จนในที่สุดทำให้ลืมความเป็นพื้นฐานของตนเอง สิ่งที่ต้องตระหนักให้มากที่สุดคือคนรุ่นใหม่ต่อไปในอนาคตจะสามารถที่จะรักษาอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี และสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่มีอยู่ต่อไปอีกยาวแค่ไหน อันนี้เป็นโจทย์ใหม่ที่คนรุ่นใหม่ต้องกลับมาเรียนรู้ความตัวเองของสังคมชุมชนชนบทของเขาเองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

นายคาชิ

การเปลี่ยนแปลงนั้นมีแน่นอนเรามีอาจยึดสิ่งเดิมๆได้ แต่เราสามารถที่กำหนดแนวทางกับสิ่งใหม่ได้ว่าควรจะไปทิศทางใด ชุมชนเองถ้าหากไม่มีการปรับตัวเองตามกระแสสังคมปัจจุบัน ชีวิตความเป็นอยู่ที่มีธรรมชาติอยู่อย่างจำกัดในโลกปัจจุบัน การดำเนินชีวิตก็จะเจอกับความลำบาก แต่การปรับตัวนั้นไม่ได้หมายความว่าเอาสิ่งใหม่มาแทนที่ทั้งหมด ต้องมีแบบผสมผสานให้กลมกลืนกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีของเรา สิ่งเก่าที่ดีต้องคงอยู่ สิ่งใหม่ที่มาแทรกต้องมีความกลมกลืน ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกัน การท่องเที่ยวก็เหมือนกับการไปหาสู่อันอย่างการไปเยี่ยมญาติพี่น้อง หากเราเข้าใจการท่องเที่ยวในมิติแบบนี้ชุมชนของเราก็มีความยั่งยืน

แผนต่อเนื่องโครงการวิจัยและการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน

การพัฒนาในส่วนต่างๆ ที่มีความสำคัญชุมชนที่ต้องมีความต่อเนื่องหลังจากงานวิจัยสิ้นสุดลง และทีมงานวิจัยเห็นว่าต้องมีการพัฒนาต่อเนื่องและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ทั้งนี้พื้นที่บริเวณดังกล่าวของคอยอินทนนท์มิได้มีเพียงชุมชนหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง จำเป็นอย่างยิ่งที่การพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นที่คอยอินทนนท์ต้องมีการมีส่วนร่วมของชุมชน จุดนี้เป็นสิ่งสำคัญที่จะเกิดผลดีโดยตรงต่อหน่วยงานและชุมชนทั้งสองฝ่าย

ผลของนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นที่อุทยานคอยอินทนนท์ดูเหมือนจะเป็นบริบทมหาชนมากกว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน แผนการพัฒนาการท่องเที่ยวหน่วยงานรัฐบนพื้นที่อุทยานคอยอินทนนท์ไม่เคยชี้แจงให้สาธารณะชนได้รับรู้ว่าจะเดินไปในทิศทางใด ดูเหมือนว่าจะออกมาในรูปแบบคล้ายๆกับ“ไนท์ซาฟารี”เข้ามาทุกที ทั้งที่หน่วยงานได้วางแผนเอาไว้ว่าอีก 10 ปีข้างหน้าแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นที่อุทยานคอยอินทนนท์นั้นจะเป็นเช่นไร แต่ในรายละเอียดทางสาธารณะชนในพื้นที่หรือคนพื้นราบเขตอำเภอจอมทองมิได้รับรู้เลยว่า “อุทยานฯกำลังจะทำอะไร”??

ในพื้นที่บ้านผาหมอนเองจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรมีการวิจัยต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อเสริมประสิทธิภาพด้านการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นเพื่อเป็นการเรียนรู้และมีแบบแผนของตนเอง งานวิจัยเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น เพราะเมื่อคนในชุมชนทำวิจัยเอง ชุมชนก็เกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง เป็นการพัฒนาบุคลากรที่ได้ผลอย่างดี งานวิจัยเป็นได้ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติในเวลาเดียวกัน

ในอีก 5 ปีข้างหน้า ในส่วนของการพัฒนาควรที่จะมีความต่อเนื่องและเป็นระบบ เจ้าหน้าที่ส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องรับรู้ความต้องการในส่วนที่ชุมชนต้องการจะทำการพัฒนา ซึ่งส่วนนี้เป็นการพัฒนาแบบลักษณะความต้องการของชุมชนจริงๆ คือแผนการพัฒนาออกมาจากข้างใน (Inside Out Development) ซึ่งได้ผ่านการถกกันกรองมาจากชุมชนและเห็นชอบด้วยแล้ว ในอีก 5 ปีข้างหน้าสิ่งที่ชุมชนได้วางแผนเอาไว้คือ

1. การพัฒนาบุคลากร

- เสริมความรู้เฉพาะทาง ในเชิงความวิชาการและวิทยาศาสตร์
- อาชีพฝีมือแรงงาน การผลิตของที่ระลึกที่เหมาะสมต่อความต้องการของตลาด
- ภาษาต่างประเทศ เพื่อใช้ในการสื่อสารกับบุคคลภายนอกที่เป็นชาวต่างชาติ
- นักสื่อความหมาย เพื่อที่สามารถเป็นนักสื่อความหมายที่ดีและมีคุณภาพ
- เว็บฯ สารสนเทศ / เทคโนโลยี บุคคลภายนอกสามารถรับรู้ข่าวสารและข้อมูลก่อนที่จะมา
- วิทยากรท้องถิ่น เพื่อที่จะเป็นตัวแทนชุมชนและเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลอื่นๆ

2. การฟื้นฟูและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

- แหล่งต้นน้ำที่ยังอุดมสมบูรณ์ เพราะทางนิเวศสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อชุมชน
- ป่าชุมชนรอบหมู่บ้าน เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์และมีความชุ่มชื้น ชุมชนสามารถใช้แบบยั่งยืน
- การจัดการขยะชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีสุขอนามัยที่ดี และเป็นหน้าเป็นตาต่อแขกผู้มาเยือน
- ทำหลักสูตรชุมชนสำหรับโรงเรียน เยาวชนรุ่นหลังสามารถเรียนรู้ความเป็นมาของชุมชน

3. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา

- ศูนย์การเรียนรู้ เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อเผยแพร่ข้อมูลให้กับชุมชนอื่นๆมาเรียนรู้
- พิพิธภัณฑ์ชุมชนและแสดงนิทรรศการพื้นบ้าน เพื่อแสดงออกถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน
- แหล่งพิพิธภัณฑ์ทางธรรมชาติมีชีวิตเฉพาะทาง เป็นพิพิธภัณฑ์ทางธรรมชาติสัมผัสได้จริง
- เส้นทางศึกษาธรรมชาติ Canopy walk way เป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์และให้ความรู้ที่ดี
- หอประชุม, ที่พักครบวงจร, ร้านอาหาร หน่วยงานและองค์กรอื่นๆสามารถมาใช้ประโยชน์ได้
- เส้นทางคมนาคม สามารถเดินทางมาได้แบบปราศจากสิ่งอันตรายและมีความสะดวก

นอกเหนือจากแผนการพัฒนาระยะยาวแบบ 5 ปีข้างหน้าแล้ว ในส่วนของงานวิจัยสมควรอย่างยิ่งที่ต้องเปิดโอกาสให้กับคนภายในชุมชนพัฒนาตัวเองในเชิงวิชาการผสมผสานกับความรู้ท้องถิ่นของตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในกลุ่มบุคคลให้มีความรู้และความชำนาญเฉพาะพื้นที่ของตนเองให้มากยิ่งขึ้น เป็นการต่อยอดงานวิจัยที่ได้ทำมาแล้วข้างต้นให้ขยายเพิ่มความรู้คนท้องถิ่นให้กว้างออกไป สิ่งทีงานวิจัยสมควรอย่างยิ่งที่ต้องดำเนินการต่อเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาบุคลากรชุมชนคือ

1. **ต้องศึกษาแหล่งดูนกเฉพาะที่ให้ชัดเจน** ทำหลักสูตรคู่มือท้องถิ่นดูนก และประกาศเป็นเขตอนุรักษ์การดูนกของท้องถิ่นซึ่งในที่สุดชุมชนก็จะมีแหล่งการอนุรักษ์ทางธรรมชาติเพิ่มอีกแห่งหนึ่ง

2. **ศึกษาเส้นทางศึกษาธรรมชาติเพิ่มเติม** และทำหลักสูตรคู่มือความรู้เรื่องการดูเลป่าชุมชน เป็นการพัฒนานักสื่อความหมายท้องถิ่นในชุมชนสามารถสื่อความรู้เรื่องป่าเชิงวิชาการผสมผสานกับความรู้ท้องถิ่นได้

3. **ศึกษาแนวทางการพัฒนาทางเข้าหมู่บ้าน** ตั้งแต่ถนนใหญ่ปากทางเข้าหมู่บ้านจนถึงหมู่บ้านว่าระหว่างทางมีจุดเด่นในด้านควรที่จะพัฒนาเป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติได้กี่จุด อะไรบ้าง เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการท่องเที่ยวเชิงศึกษานิเวศและวัฒนธรรมแบบยั่งยืน โดยชุมชนที่ได้ศึกษาวิจัยมาแล้วข้างต้น

4. **ศึกษาพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการจัดทำศูนย์ข้อมูลและร้านค้าขายของที่ระลึกชุมชน** เพื่อความเหมาะสมต่อที่ตั้งและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน

ทั้งสี่แนวทางหลักที่ได้เสนอนี้มีความจำเป็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอนและชุมชนใกล้เคียง เพื่อให้สอดคล้องการแนวทางการ “ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” ที่ทางรัฐบาลได้วางไว้ ทั้งนี้เป็นการแยกแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นกิจจะลักษณะมีระเบียบเรียบร้อย ไม่เบียดเบียนชุมชนและเกิดปัญหาด้านการใช้ทรัพยากรในอนาคต

ทั้งนี้ชุมชนยังต้องอาศัยป่าในการดำรงชีวิต ต้องพึ่งพาทรัพยากรไปอีกยาวนาน และเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนปกากะญอ (กะเหรี่ยง) ด้านการอนุรักษ์แบบใช้สอย ที่ชุมชนได้ทำควบคู่กันมาช้านาน

ในลักษณะการทำวิจัยตามสามแนวทางที่เสนอนี้ ผู้ที่เคยทำงานวิจัยมาก่อนต้องคอยเป็นที่เลี้ยงให้กับผู้ที่จะดำเนินการ และต้องปล่อยให้นักวิจัยท้องถิ่นชุมชนทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง และจดบันทึกเรื่องราวต่างๆ ด้วยตนเอง งานวิจัยที่ผ่านมาทำให้เราค้นพบว่า กลุ่มบุคคลที่ดำเนินการเอง สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ และเป็นแนวทางในการช่วยเหลือผู้บริหารท้องถิ่นด้านการพัฒนาอีกทางหนึ่ง

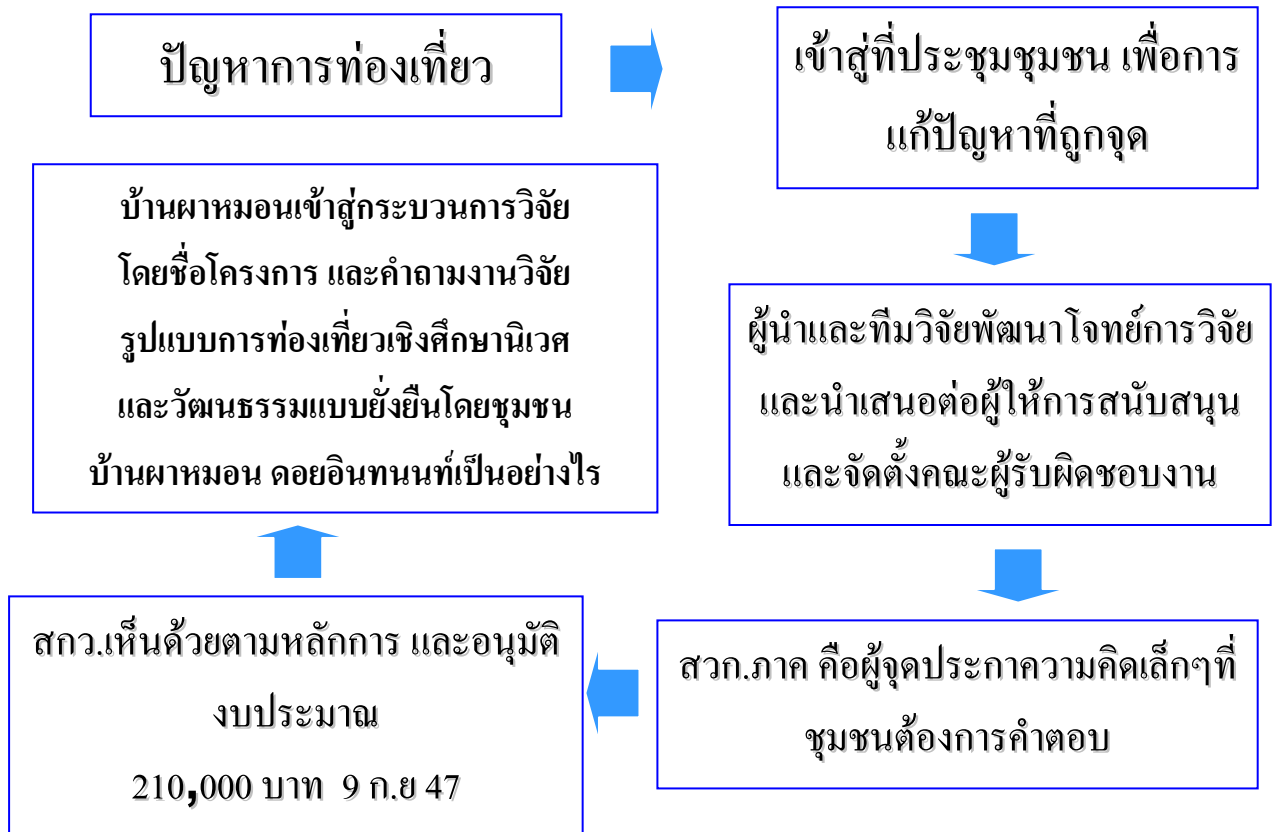
งานวิจัยท้องถิ่นถ้าจะให้เกิดประสิทธิผลต่อการพัฒนาบุคลากรชุมชนจริงๆ ผู้ที่มีประสบการณ์ต้องคอยเป็นที่เลี้ยงและดูแลนักวิจัยรุ่นใหม่อีกด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับงานวิจัยนั้นๆ ด้วยเป็นสำคัญ

ภาคผนวก

ประมวลภาพ เริ่มแรกและปิดโครงการ โดยรวม

บ้านผาหมอนมีได้มีโอกาสและมีส่วนกับการจัดการ
ท่องเที่ยวบนพื้นที่คอยอินทนนท์ ทั้งที่เป็นปัญหา
..ของชุมชน ซึ่งขาดการจัดการอย่างเป็นระบบ..

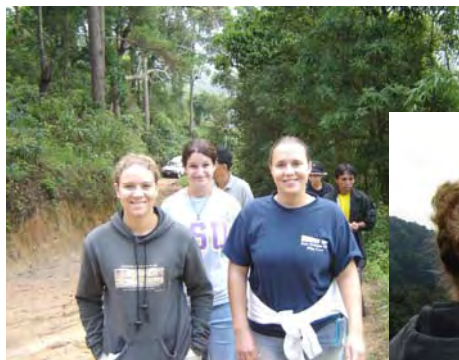
ภาคปฏิบัติงานวิจัย 6 เดือนแรกประชุมชี้แจงและตอบข้อซักถาม

ภาคปฏิบัติการเก็บข้อมูลตามแหล่งข้อมูลต่างๆ

โครงการวิจัยเป็นน่านสนใจจากบุคคลภายนอกและมีผู้มาเยือนสอบถามความก้าวหน้า

นักศึกษาต่างประเทศ อเมริกา โดยผ่านมหาวิทยาลัยเมืองไทย

เยาวชนในชุมชนกับการมีส่วนร่วมในงานวิจัย

เยาวชนกลุ่มหนุ่มสาว การประชาสัมพันธ์

เยาวชนรุ่นเยาว์

ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นไทยนิวส์มาเยี่ยมและเจ้าหน้าที่.สกว.

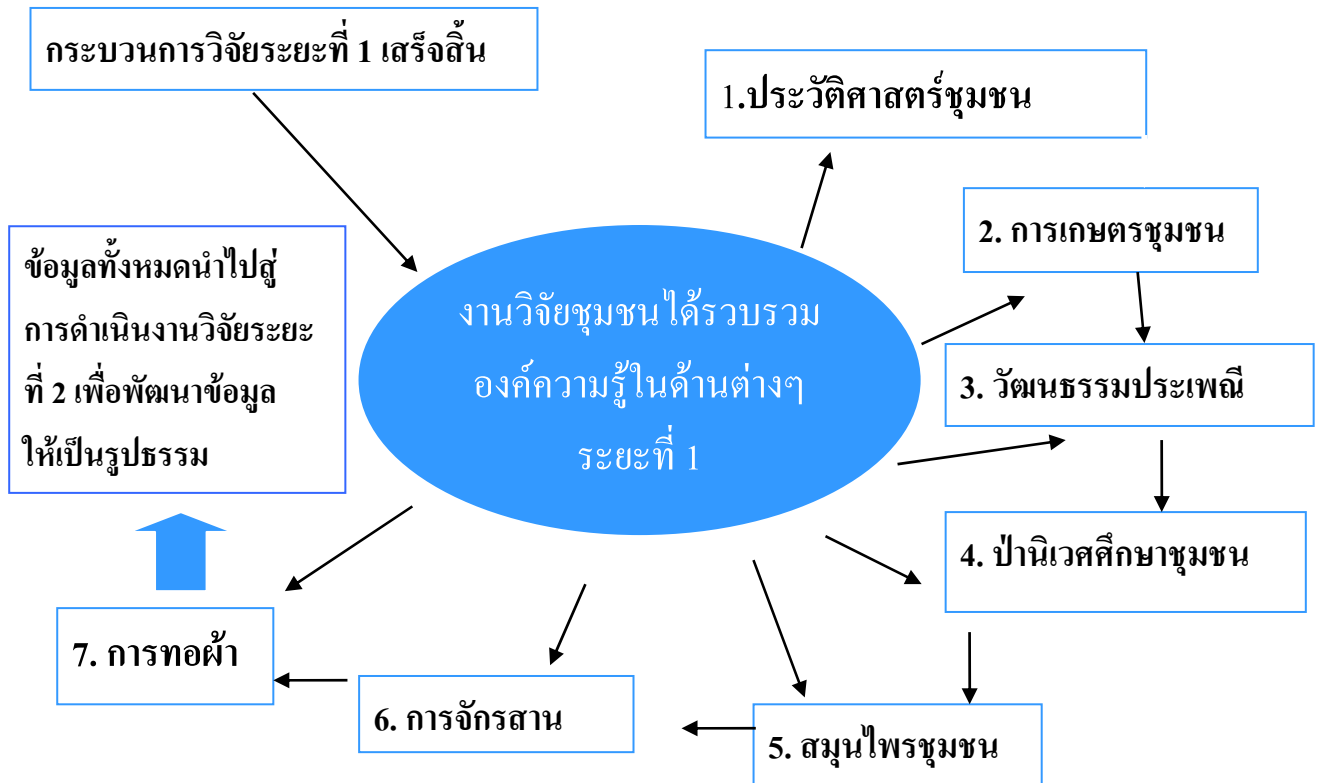

ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นไทยนิวส์

เจ้าหน้าที่.สกว.

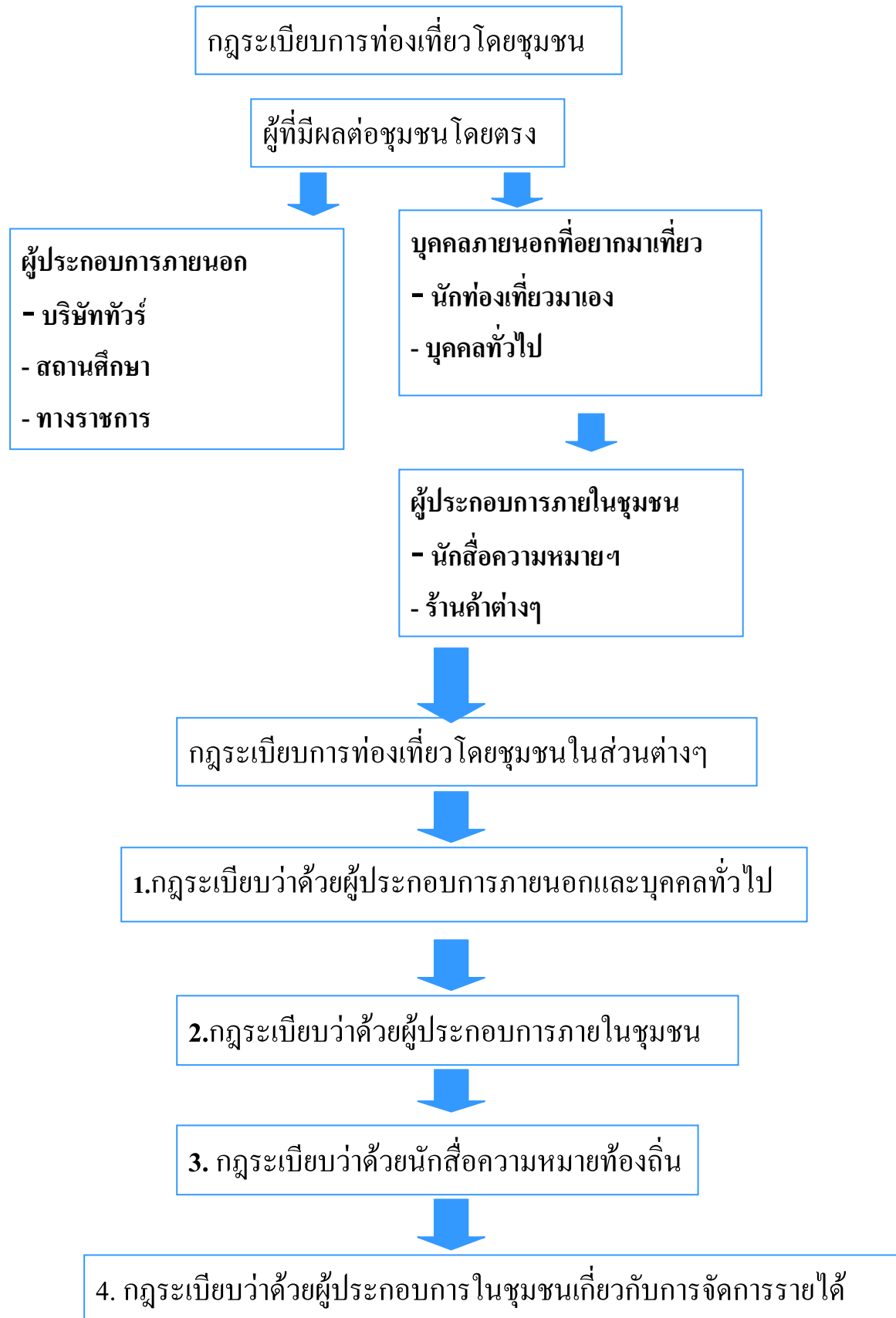

การดำเนินงานระยะที่ 2 ของโครงการงานวิจัย

รวบรวมงานวิจัยที่ดำเนินมา

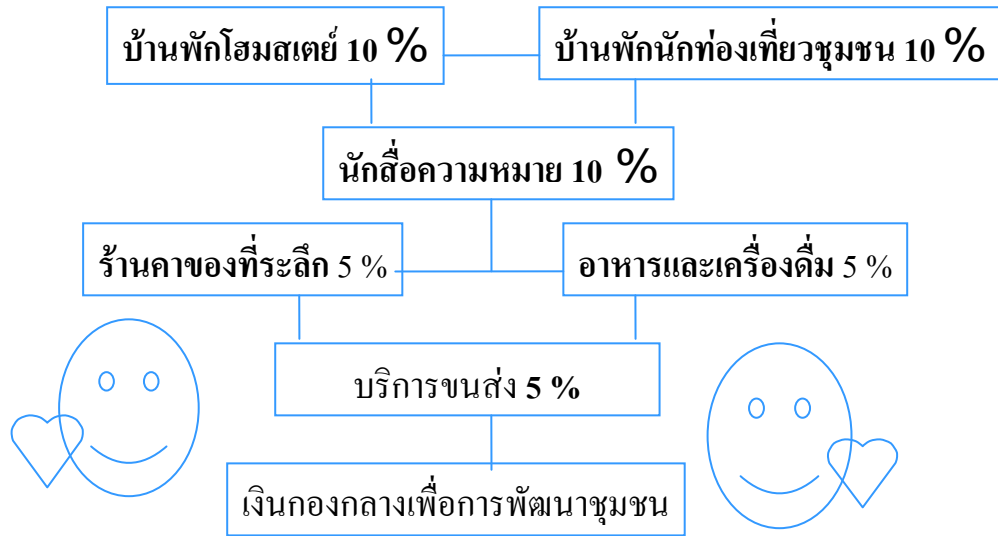
เข้าสู่ที่ประชุม เพื่อพัฒนาเป็นรูปธรรม

- จนได้รูปแบบการดำเนินงานวิจัยระยะที่ 2
1. การสร้างกฎระเบียบการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 2. การจัดการรายได้ภายใต้การท่องเที่ยวโดยชุมชน
 3. การกำหนดโปรแกรมทัวร์
 4. การบริหารจัดการ
 5. การอบรมพัฒนาบุคลากรขั้นพื้นฐาน
 6. การทดลองทัวร์ตามโปรแกรมที่วางไว้และพัฒนาที่พักอาศัยแบบมาตรฐาน
 7. สรุปงานวิจัยทั้งหมดที่ได้ดำเนินงานมา

การจัดการรายได้ภายใต้การท่องเที่ยวโดยชุมชน

เงิน - ความสามัคคี - ชุมชน

การกำหนดโปรแกรมทัวร์

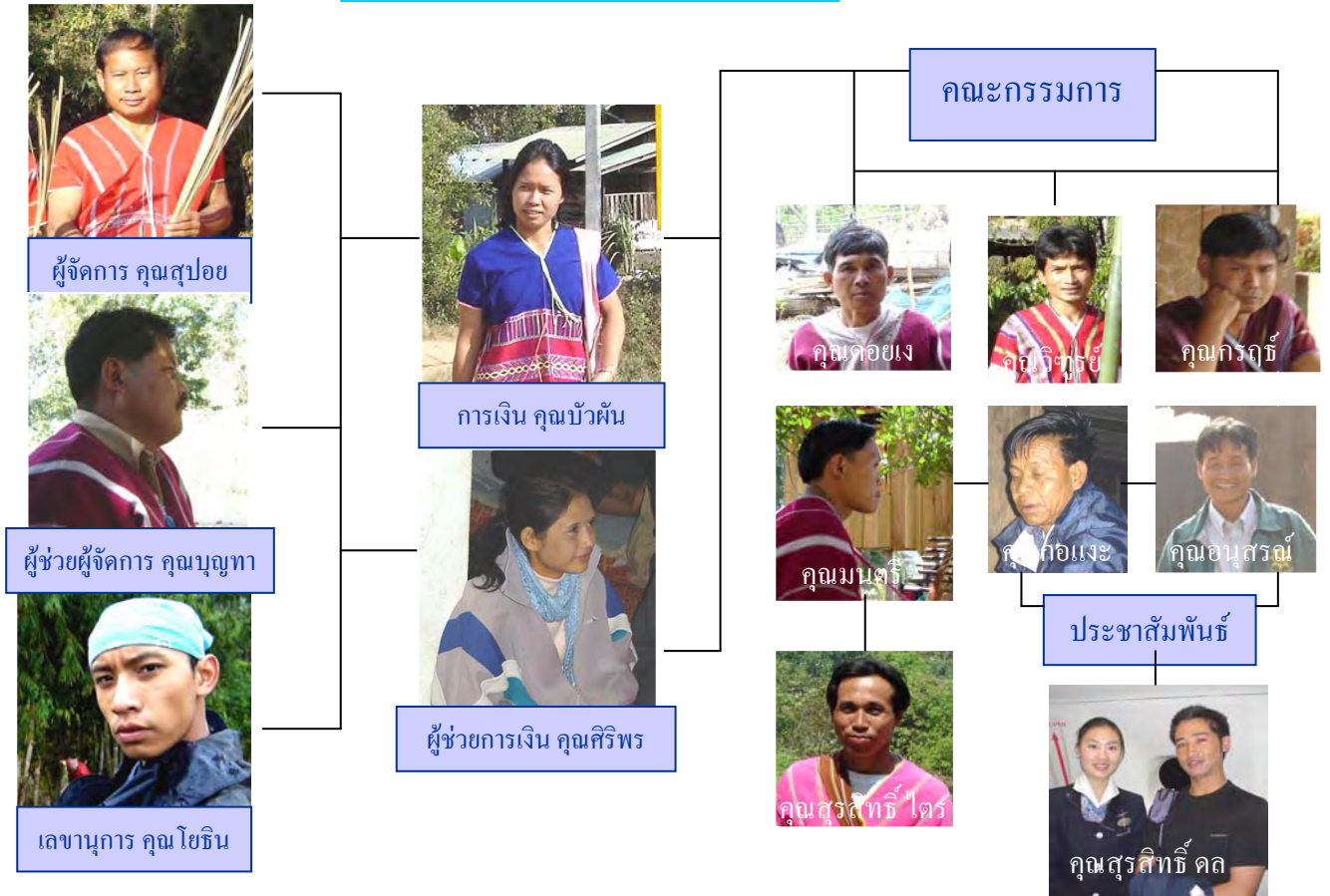
โปรแกรมทัวร์หลัก

1. ตามรอยเสด็จฯ พิชิตคอยอินทนนท์

2. เส้นทางศึกษาธรรมชาติ ชม - ปางสมเด็จ - ผาหมอน

การบริหารจัดการ ฝ่ายบริหาร

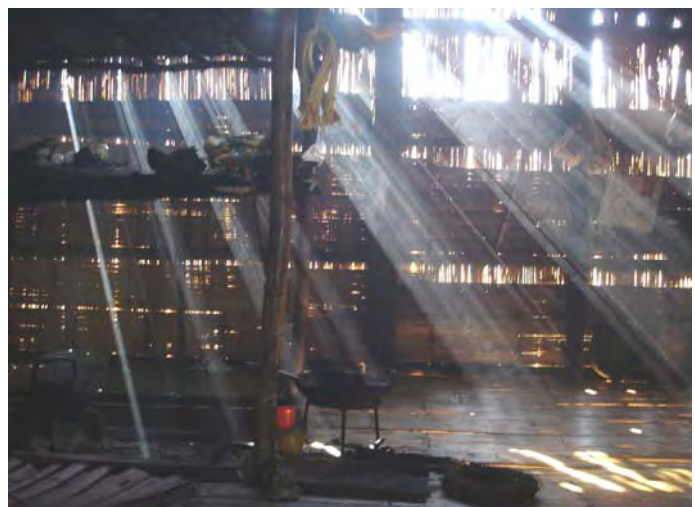

การบริหารจัดการ ฝ่ายบริการ

1. นักสื่อความหมายท้องถิ่นเส้นทางศึกษาธรรมชาติ จำนวน 10 คน
นายสุรสิทธิ์ ไตรกระแสนล หัวหน้ากลุ่มนักสื่อความหมายท้องถิ่นเส้นทางศึกษาธรรมชาติ
2. นักสื่อความหมายท้องถิ่น การดูนก “นกในภูมิปัญญาปกาก่อญอ” 4 คน
นายธรรมชาติ พนากำเนตสกุล หัวหน้ากลุ่มฯ การดูนก “นกในภูมิปัญญาปกาก่อญอ”
3. นักสื่อความหมายท้องถิ่น “วิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชน” 3 คน
นายณรงค์ชัย วอปือ หัวหน้ากลุ่มนักสื่อความหมาย “วิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชน”
4. นักสื่อความหมายท้องถิ่น “เยาวชนกับจักรยานชมวิถีชีวิตชุมชน” 4 คน
นายอรุณ วอปือ หัวหน้ากลุ่มฯ “เยาวชนกับจักรยานชมวิถีชีวิตชุมชน”
5. คมนาคมการขนส่งการท่องเที่ยวของชุมชน 7 คน
นายสุปอย บรรพตวนา หัวหน้ากลุ่มฯ คมนาคมการขนส่งการท่องเที่ยวของชุมชน
6. อาหารและเครื่องดื่ม
นางบัวผัน โมโพเส่เด หัวหน้ากลุ่ม อาหารและเครื่องดื่มการท่องเที่ยวของชุมชน

การอบรมพัฒนาบุคลากรขั้นพื้นฐาน

1. ชีวิตและทรัพย์สินนักท่องเที่ยว
2. ความหมายของนักสื่อความหมายท้องถิ่นและจรรยาบรรณการเป็นนักสื่อความหมาย
3. ประวัติศาสตร์ชุมชน
4. การเกษตรชุมชน
5. วัฒนธรรมชุมชน
6. ป่านิเวศศึกษาชุมชน
7. นกในภูมิปัญญาปกาก่อญอ
8. กฎระเบียบการท่องเที่ยวโดยชุมชน
9. เทคนิคการบริการนักท่องเที่ยว

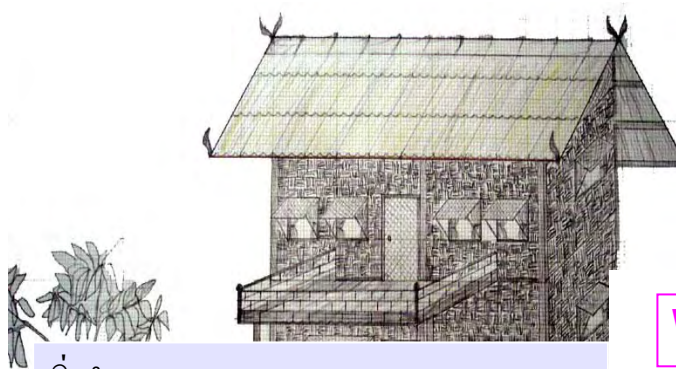
ความรู้คือภูมิปัญญาแห่งแสงสว่างของชีวิตมนุษย์

การท่องเที่ยวไร่ตามโปรแกรมที่วางไว้

Home stay life style

การพัฒนาที่พักแบบมาตรฐาน

Welcome to Bamboo Pink House

สิ่งอำนวยความสะดวก

1. ห้องน้ำ 1 ห้อง
2. ห้องอาบน้ำอุ่น 2 ห้อง
3. ห้องนอนขนาดใหญ่ 1 ห้องนอน
4. ห้องนอนเตียงเดี่ยว 2 เตียง 1 ห้อง
5. ห้องครัวแยกต่างหาก

แผนการพัฒนากองท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอนใน 5 ปีข้างหน้า

1. การพัฒนาบุคลากร

- เสริมความรู้เฉพาะทาง
- อาชีพฝีมือแรงงาน
- ภาษาต่างประเทศ
- นักสื่อความหมาย
- เวบฯ สารสนเทศ/เทคโนโลยี
- วิทยากรท้องถิ่น

2. การฟื้นฟูและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

- แหล่งต้นน้ำที่ยังอุดมสมบูรณ์
- ป่าชุมชนรอบหมู่บ้าน
- การจัดการขยะชุมชน
- ทำหลักสูตรชุมชนสำหรับโรงเรียน

3. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา

- ศูนย์การเรียนรู้ เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- พิพิธภัณฑ์ชุมชนและแสดงนิทรรศการพื้นบ้าน
- แหล่งพิพิธภัณฑ์ทางธรรมชาติมีชีวิตเฉพาะทาง
- เส้นทางศึกษาธรรมชาติพิเศษ Canopy walk way
- หอประชุม, ที่พักครบวงจร, ร้านอาหาร
- เส้นทางคมนาคม

บทสัมภาษณ์

“ ในอนาคตชุมชนจะเกิดจิตสำนึกในการรักษา
ช่วยกันปลูกต้นไม้ ช่วยกันดูแลรักษา ...
อุทยานจะอยู่ได้อย่างยั่งยืนโดยประชาชนเป็นคนดูแล
อุทยานจะเป็นที่เลี้ยง เป็น Technical Advice ”

นายสรชัย ท่วมสมบูรณ์

หัวหน้าอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์

Q

ความหมายของคำว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

A

ถ้าหากจะพูดถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแล้ว หากเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะกลายเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแน่นอน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ การที่คุณเข้าไปเพื่อเรียนรู้ธรรมชาติ เรียนรู้วัฒนธรรม เรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นองค์ประกอบภายในธรรมชาติ ในพื้นที่ที่เราเข้าไป ในขณะเดียวกัน ชุมชนต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในพื้นที่ด้วย เพื่อให้คนในพื้นที่ได้ประโยชน์ในทางใดทางหนึ่ง

Q

แนวทางที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมีการดำเนินการอย่างไรบ้าง

A

ปัจจุบันชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อุทยานฯ ถูกแรงกระตุ้นจากภายนอกเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของตนเอง ทำให้มีการบริโภคสูงขึ้น การทำการเกษตรเปลี่ยนมาเป็นลักษณะของการทำการเกษตรเพื่อการค้า ปัญหาที่ตามมาคือ มี การขยายพื้นที่กางป่าออกไป มีการใช้สารเคมีและยาฆ่าแมลงสำหรับการทำเกษตร เพิ่มมากขึ้น สิ่งที่ตามมาคือ คุณภาพน้ำเสียไป คุณภาพดินเสียไป อากาศ ป่าถูกทำลาย ถ้าถามว่าทำอย่างไรที่จะยุติปัญหาเหล่านั้นให้หมดไปได้ นั่นคือ เราคิดว่า ในพื้นที่อุทยานฯ เป็นพื้นที่การท่องเที่ยวที่มีคนนิยมมาท่องเที่ยวอยู่แล้ว หากเราเปลี่ยนการได้รับผลประโยชน์จากการทำการเกษตรเป็นการท่องเที่ยวได้ใหม่ โดยพยายามที่จะจัดโครงการท่องเที่ยว เช่น การเข้าไปเที่ยวชมวัฒนธรรมของชาวเขาในหมู่บ้าน ที่เราทำคือที่บ้านแม่ยะน้อย ผมลองมาแล้ว 3 ครั้ง แต่ละครั้งรับประมาณ 15 – 20 คน เก็บเงินคนละ 200 บาท ค้างคืน 1 คืน เมื่อไปถึงจะมีการผูกข้อมือเพื่อต้อนรับแขกที่มาท่องเที่ยว ชมการแสดงพิธีต่าง ๆ ที่ชุดค้นขึ้นมา มีการเดินดูหมู่บ้าน ดูวิถีชีวิต รุ่งขึ้นมีอาหารเช้าเลี้ยงและพาไปเดินป่าที่เขารักษาไว้อย่างดีในหมู่บ้านของเขา แล้วก็กลับ เราจะพยายามกระตุ้นเขาตลอดเวลาว่า สิ่งที่ดีคุณได้คนเข้ามาดูได้คือวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตามปกติของเขา วัฒนธรรมเดิม ๆ ของเขา เมื่อมีคนมาดู ค่าจะเอาเงินมาจ่ายให้ตัวเอง โดยที่คุณไม่ต้องเหนื่อย คนที่มาเที่ยวอยากจะมาเรียนรู้ก็จะได้เรียนรู้ของจริง ถ้าอยู่ในระดับสมดุลได้ จะเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งผมเชื่อว่า วัฒนธรรมเดิมของเขาไม่ทำลายป่า สามารถอยู่ร่วมกันได้ระหว่างคนกับป่า

Q

ชุมชนมีความพร้อมในการพาเข้าไปชมการท่องเที่ยววัฒนธรรมของชุมชนในหมู่บ้านอย่างไร

A เริ่มแรกเราต้องเป็นคนดำเนินการให้ก่อน เราต้องไปเป็นที่เลี้ยง ต้องมีเจ้าหน้าที่เข้าไปช่วยตั้งแต่แรก ๆ เพื่อให้เค้าเดินได้ด้วยตนเองในภายหลัง นั่นคือเราต้องฝึกเค้าในลักษณะเป็นมัดคเทศก์ท้องถิ่นขึ้นมา อุทยานฯ จะต้องให้ความรู้กับคนเหล่านี้ ต้องบอกเค้าว่า เวลาคนมาต้องต้อนรับอย่างไร คุณจะพาไปจุดไหนก่อน เป็นอันดับแรก อันดับสอง อันดับสาม เมื่อไปแล้วจะเข้าไปดูอะไร แต่ละจุดควรจะอธิบายอะไรบ้าง จนเค้าคล่อง ดำเนินงานเองได้ ช่วงหลัง ๆ ข้อมูลจะเพิ่มมากขึ้น มีตำนาน นิทาน ประจักษ์หมู่บ้าน ซึ่งเกิดขึ้นจากนักท่องเที่ยวที่ช่างสงสัย ช่างซัก ช่างถาม นอกจากนั้นเราต้องคำนึงถึงความสะอาด เพราะนักท่องเที่ยวจะมีปัญหาในเรื่องการกิน ดื่ม ท้องเสียบ้าง เราต้องคอยควบคุมดูแล เมื่อคนเข้าไปจะไม่เจ็บไม่ป่วยเมื่อกลับออกมา

Q นอกจากชมวัฒนธรรมแล้ว มีการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านอื่นบ้างไหมคะ

A มีครับ เราจะทำ **Bird center** เพื่อเป็นศูนย์รวมของการเรียนรู้เกี่ยวกับนกในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ศูนย์ฯ จะให้ข้อมูลว่า แหล่งพบนกพบที่ไหน เดินทางอย่างไร สามารถพบนกชนิดนี้ที่ไหนบ้าง และศูนย์ฯ นี้จะเป็นจุดนัดพบสำหรับดูนกจากทั่วโลกมาแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน และเราจะเปิด **Web site** ของนกในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ขึ้นมาโดยเฉพาะ

Q ที่นี่มีสถานที่ที่เป็นแหล่งชุมนุมนักดูนกที่ร้านลุงแดง หัวหน้าจะใช้พื้นที่ตรงนั้นหรือว่าจะใช้สถานที่แห่งใหม่

A ลุงแดงเป็นผู้สนใจและมีความรู้เรื่องนก ร้านลุงแดงจึงเป็นศูนย์ข้อมูลโดยธรรมชาติ ใครอยากรู้อะไรหรือมีข้อมูลอะไรก็จะไปแวะที่ร้านลุงแดง แล้วลุงแดงจะมีอารมณ์ ต่อไปเราจะย้ายจากร้านลุงมาทำ **Bird center** ที่อุทยาน และให้ลุงแดงมาอยู่ช่วยงานตรงนี้ด้วย เพราะลุงแดงมีความเชี่ยวชาญอยู่แล้ว จะได้ไม่ต้องไปเริ่มต้นใหม่ การทำงานจะได้ต่อเนื่องและทำให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

Q ความตั้งใจของหัวหน้าคืออยากให้ตรงนี้เป็นศูนย์รวมของหลายๆกิจกรรม

A แต่เดิมมีศูนย์วัฒนธรรมของม้ง แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร อุทยานฯ จะเข้าช่วยเสริมให้ดีขึ้น ศูนย์วัฒนธรรมม้ง จะอยู่ด้านบน เราจะสร้างศูนย์วัฒนธรรมของกะเหรี่ยงด้านล่าง ขณะนี้ในช่วงออกแบบ เขียนแบบอยู่ เพราะฉะนั้น หากนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยว จะเจอศูนย์ฯ ของกะเหรี่ยงก่อน ภายในจะมีวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงทั้งหมด มีทั้งนิทรรศการแบบจำลองบ้าน นำของใช้ที่ใช้ในการดำรงชีวิตมาจัดแสดง นำสินค้าจำหน่ายเช่น ผ้าทอกะเหรี่ยง ของที่ระลึก ในวันเสาร์ – อาทิตย์จะมีการแสดง ม้งก็เช่นเดียวกัน บริเวณที่จัดแสดงจะใช้ลานค้าชุมชนในการแสดง

Q ความตั้งใจคือ ทุกกิจกรรมที่ท่าจะต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยใช่หรือไม่

A ถูกต้อง เพราะฉะนั้น เราต้องการอย่างยิ่งที่จะให้คนเห็นความสำคัญว่าเค้าอยู่ตรงนี้กับป่า ถ้าเค้าอยู่โดยไม่ทำลาย เค้าจะได้ประโยชน์จากตรงนี้ด้วย

นักท่องเที่ยวที่เข้ามาจะแบ่งเป็น 3 กลุ่ม (เดินป่า, รถยนต์ส่วนตัว, รถบัสหรือทัวร์กลุ่มใหญ่) มีแผนการจัดการนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มอย่างไรบ้าง

ในการรองรับนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มโดยทั่วไปแล้วการทำกิจกรรมของแต่ละกลุ่มจะมีการใช้พื้นที่แยกกันไป เหมือนสัตว์ที่อาศัยอยู่ในป่า จะแยกพื้นที่หากินกันเองโดยธรรมชาติ อย่างพวกกลุ่มใหญ่ ๆ คือ ขึ้นดอยก่อนแล้วแวะเล่นน้ำตก อาจเดินเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติอ่างกานิดหน่อย กลุ่มนี้ก็จะใช้พื้นที่นิดเดียว ส่วนกลุ่มดูนก จะใช้พื้นที่บริเวณกัวแม่ปาน **Jeep track** บริเวณด้าน 2 หรือ บริเวณยอดดอย หรือทางแยกไปแม่แจ่ม หรือบริเวณน้ำตกวังควาย สมาชิกกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มสุดท้ายคือมาเป็นครอบครัว มาเพื่อพักผ่อน กลุ่มนี้มีลักษณะการใช้ประโยชน์ เช่น มาพักบ้าน หรือมากางเต็นท์

จะเห็นว่าแต่ละกลุ่มมีการใช้พื้นที่แยกกันอยู่แล้ว สำหรับกลุ่มทัวร์ขนาดใหญ่ เราต้องให้บริการเค้าในเรื่องของที่พักขยะ เจ้าหน้าที่ต้องดูแลความปลอดภัยบริเวณน้ำตก ป้ายสื่อความหมาย เพื่อสอดแทรกความรู้ให้เค้าได้ความรู้ไปบ้าง กลุ่มนี้เราเน้นให้เค้าได้เกิดความชื่นชมในธรรมชาติ มาเที่ยวสนุกสนาน สำหรับกลุ่มที่มาดูนก เป็นกลุ่มที่ต้องการความรู้ เราควรทำ **Bird center** ให้เขาได้พบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ส่วนกลุ่มครอบครัว แต่เดิมมากางเต็นท์ ทำอาหาร คุยกัน เล่นกีตาร์ ร้องเพลง ต่อไปในอนาคต ทุกหัวค่ำในช่วงที่เป็นวันหยุดยาว ๆ หรือช่วงฤดูกาลของการท่องเที่ยว เราจะจัดสไลด์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของอุทยานฯ, สัตว์ป่าโซว์ทุกคืน โดยจะติดประกาศบอกวัน เวลา สถานที่ ไว้ตามบ้านพัก จุดบริการของลาน **Camp ground** มีเจ้าหน้าที่ไว้คอยบริการ และเราต้องมี **Amphitheater** สำหรับการแสดงด้วย

วิธีการอย่างไรที่จะทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวที่อุทยานฯตลอดทั้งปี

ไม่จำเป็นว่าจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวเยอะในช่วงเทศกาลหรือวันหยุดติดต่อกันหลายวัน ผมคิดว่า หากเรามีกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น มีกิจกรรมทัวร์หมู่บ้านต่าง ๆ มีการให้บริการในเรื่องของความปลอดภัย อาหารการกิน การจัดการขยะ และดูแลพื้นที่ให้สวยงาม นักท่องเที่ยวก็คงจะมาเที่ยวมากขึ้น และอีกอย่างคือ นักท่องเที่ยวจะมาเที่ยวในฤดูกาลที่เหมาะสมและสะดวกที่สุด ในฤดูฝน ความรู้สึกของนักท่องเที่ยวทุกคนคือไม่สะดวก เราจำเป็นต้องเสนอกิจกรรมเพื่อดึงคนเข้ามาเที่ยว เราจะทำหนังสือสามฤดูของอินทนนท์ขึ้น โดยความร่วมมือระหว่างเอกชนกับกลุ่มนักเขียนอิสระ เพื่อให้คนได้เห็นว่าคุณภาพอินทนนท์มีความสวยงามและมีความแตกต่างจากฤดูกาลอื่นอย่างไร ถ้าคุณอยากให้เห็นหมอกสวย ๆ ทะเลหมอกงาม ๆ คุณก็จะมาดูในฤดูฝนที่มีความชื้นมาก ๆ ซึ่งคนส่วนใหญ่จะไม่ค่อยได้เห็น เราต้องมีตัวสื่อออกไปก่อน

Q

แนวทางการดำเนินงานที่ให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

A

การบริการต่าง ๆ ในอุทยานควรเป็นเรื่องของชุมชน แต่อุทยานต้องคอยสนับสนุนนโยบายควบคู่ไปด้วย ทุกกิจกรรมต่อไปนี้จะคอยส่งผ่านไปให้ชุมชน เพื่อให้ชุมชนเป็นผู้ดูแล ยิ่งเค้าให้บริการดีเท่าไร มีคุณภาพเท่าไร ชุมชนย่อมได้รับเงินมากเท่านั้น ไม่ต้องลงทุนซื้อปุ๋ย ซื้อยาฆ่าแมลง ช่วยลดพื้นที่การเกษตรลงไปด้วย เช่น แต่ก่อนเราเก็บเงินค่าบริการจัดลานกางเต็นท์คนละ 30 บาท ต่อไปจะให้ไปทำในพื้นที่ของชาวบ้าน แล้วให้ชาวบ้านเป็นผู้เก็บเงิน การให้ชาวบ้านเฉพาะในพื้นที่ประมูลบ้านพักไป การดำเนินการต้องอยู่ภายใต้มาตรฐานของอุทยานฯ คุณเข้าไปก็ได้ คุณเข้าจากกรมอุทยานฯ จ่ายเงินค่าเช่าให้กรมอุทยานฯ ทั้งปีคุณเข้าเท่าไร ที่เหลือก็เป็นผลประโยชน์ของคุณ ต่อไปในอนาคตชุมชนจะเกิดจิตสำนึกช่วยกันรักษาช่วยกันปลูกต้นไม้ ช่วยกันดูแลรักษา อุทยานฯ จะอยู่ได้อย่างยั่งยืนโดยประชาชนเป็นคนดูแลเอง อุทยานฯ จะเป็นพี่เลี้ยง เป็น **Technical Advise** นั่นคือจุดสุดท้ายที่เราต้องการ

Q

วิธีการดำเนินงานอย่างไรเพื่อกระตุ้นจิตสำนึกให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้านการอนุรักษ์

A

อุทยานมีทีมนักสื่อความหมาย มีหน้าที่ไปให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยเฉพาะการอนุรักษ์โดยอินทนนท์ จะเข้าไปสอนให้เด็กรู้ว่า พื้นที่โดยอินทนนท์มีความสำคัญในการเป็นแหล่งต้นน้ำอย่างไร สัตว์ป่ามีความจำเป็นอย่างไร การสอนเราเน้นนักเรียนชั้น ป.6 และ ม.4 ทุกโรงเรียนในและรอบ ๆ อุทยานฯ จุดประสงค์ของเราคือก่อนที่เด็กจะจบชั้นป. 6 (เพราะบางคนไม่ได้เรียนต่อ) ต้องรู้เหตุผลว่าทำไมทำอย่างนั้นได้ ทำไมไม่ได้ มีความจำเป็นอย่างไรในการอนุรักษ์โดยอินทนนท์ ส่วนเด็กชั้นม.4 เราหวังผลว่าเมื่อเด็กขึ้นไปเรียนม. 5 จะเป็นประธานชมรม จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติในโรงเรียน หวังให้มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ในทุกโรงเรียน หลักสูตรที่สอนก็เป็นหลักสูตรของกระทรวงศึกษา สปช. ประถมจะสอนหัวข้อ ดิน น้ำ สัตว์ป่า ป่าไม้ ซึ่งเป็นหลักสูตรในหมวดสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ม. 4 ในเรื่องของการอนุรักษ์ธรรมชาติ แต่เราจะเน้นอุทยานฯ โดยมีอุทยานฯ เป็นที่ปรึกษา คอยชี้แนะ สำหรับผู้ใหญ่จะผ่านทางกระบวนการท่องเที่ยว เพราะเค้าจะคิดอย่างเดียวว่าจะทำอย่างไรให้มีเงินใช้ ให้เค้ามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ให้เค้าเห็นว่าเค้ารักษาป่าไม้เท่าไร เค้าก็ได้รับผลประโยชน์มากขึ้นเท่านั้น ได้ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของเขา เค้าก็ได้ประโยชน์ในการทำงานของเรา สามารถมุ่งไปงานอื่น ๆ บ้าง เช่น งานวิจัยต่าง ๆ

Q

อยากให้มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์พาเที่ยวแนะนำสิ่งต่าง ๆ ทางอุทยานมีการรองรับความต้องการในด้านนี้อย่างไรบ้าง

A

เราต้องฝึกให้เค้าเป็นไกด์ มีอะไรบ้างที่คุณจะนำเสนอ อะไรบ้างที่ไม่ควรนำเสนอ ตอนนี้เราฝึกแล้ว บางจุดมีแล้ว เช่น ที่กัวแม่ปาน และเราจะพัฒนาต่อไปในชุมชนที่เราจะให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชมวัฒนธรรม เช่น ที่บ้านแม่ยะน้อย

Q

จะทำอย่างไรให้นักท่องเที่ยวรู้ว่าโดยอินทนนท์มีที่ท่องเที่ยวที่อื่นอีกนอกเหนือไปจากการไปจุดจุดที่สูงที่สุดในประเทศไทย

A

ขึ้นอยู่กับศูนย์บริการการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นจุดข้อมูลแสดงให้ทราบว่าอุทยานฯ มีอะไรบ้าง แต่ก่อนศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอยู่ที่น้ำตกวังควาย นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าไปชมทำให้ไม่รู้ว่ามีอุทยานฯ มีอะไรบ้าง รวมทั้งรถรับจ้างพานักท่องเที่ยวไปที่ยอดดอยอย่างเดียว จึงจะสร้างใหม่ที่เดียวกับ **Bird Center** และมีกาดกาให้รถรับจ้างแวะพานักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมที่ศูนย์บริการก่อน แล้วค่อยขึ้นไปเที่ยวชมข้างบน ซึ่งในขณะนี้รถรับจ้างยังไม่มียก กาดกา ทางอุทยานฯ ต้องเข้าไปควบคุมการให้บริการจัดการบริการของรถให้เข้ามาอยู่ในระบบของอุทยานฯ ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาในการทำงาน

ณัฐทิพย์ มั่นชานา
... บทสัมภาษณ์

บทสัมภาษณ์

“อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ มีแผนการจัดการระยะยาว 10 ปี เราจะก้าวไปสู่ระดับสากล”

คุณประโฆษ (มโน) มนูญสรายุ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์

คุณประโฆษ(มโน) มนูญสรายุ ได้เริ่มชีวิตราชการบนดอยที่สูงที่สุดในประเทศไทย และได้เดินทางลงจากดอยแห่งนี้เพื่อสังสรรค์ประสพการณ์เป็นเวลากว่า 30 ปี วันนี้คุณประโฆษ ได้กลับขึ้นมาบนดอยอีกครั้งในฐานะคนคุมบังเหียน หรืออีกนัยหนึ่ง คือ ตำแหน่งหัวหน้าอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ วันนี้โอกาสดีที่เราได้พบกับหัวหน้า หัวหน้าให้เวลากับเราได้ถามถึงทรรศนะของหัวหน้า เราไม่รอช้าคำถามแรกที่เราเปิดประเด็นเลยคือ

Q

หัวหน้าเห็นการเปลี่ยนแปลงของดอยอินทนนท์นี้เป็นอย่างไรบ้าง

A

มีทั้งการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และแย่ลง การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นคือ โครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมสะดวกสบายมาก เริ่มตั้งแต่ทางเข้าอุทยานฯ ไปจนถึงจุดสูงสุด สิ่งอำนวยความสะดวก มีการบริการบ้านพัก มีลานกางเต็นท์ การเปลี่ยนแปลงที่แย่ลงคือ มีการบุกรุกพื้นที่มากขึ้นเนื่องจากการขยายตัวของชุมชน

Q

มีการจัดการวางแผนสิ่งใดเป็นอันดับแรก

A

การจำกัดพื้นที่ ซึ่งก็เป็นนโยบายของกระทรวง ที่จะพยายามรักษาป่าอนุรักษ์ให้คงเดิมและเพิ่มจำนวนพื้นที่ป่าให้มากขึ้น ซึ่งเราก็ต้องทำความเข้าใจกับชุมชน ให้ทั้ง 2 ชนเผ่าเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิต ที่อาศัยการเกษตรเพียงอย่างเดียว มาเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งจะมีการอบรมมัคคุเทศก์แต่ละชนเผ่า จุดที่เราจะส่งเสริมเป็นที่แรกคือ บริเวณผาหมอน ซึ่งได้ทำการศึกษาเส้นทางธรรมชาติผาหมอน ซึ่งเป็นเส้นทางสายประวัติศาสตร์ เนื่องจากเป็นเส้นทางซึ่งสมเด็จพระราชชนนีเสด็จพิชิตยอดดอยอินทนนท์ เมื่อปี พ.ศ.2507 ซึ่งทางหมู่บ้านผาหมอนและอุทยานฯ จะร่วมกันดำเนินการให้ทันฤดูกาลท่องเที่ยวที่จะมาถึง คือเดือนพฤศจิกายน

Q

ชุมชนในพื้นที่ และชุมชนข้างล่าง มีความขัดแย้งเรื่องน้ำกันมานาน หัวหน้าจะเข้ามาแก้ปัญหาอย่างไร

A

ตลอดระยะเวลาเดือนกว่าที่เข้ามารับตำแหน่ง ก็ได้เข้าไปหารือกับผู้ใหญ่บ้านเกือบทุกหมู่บ้าน และหลายเครือข่ายอนุรักษ์ฯ เพื่อทำความเข้าใจ และพยายามจะให้หมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบเรื่องสิ่งแวดล้อมเรื่องน้ำได้พบกัน หรือกันมีส่วนร่วมในการพูดคุยถึงปัญหา และความต้องการเพื่อจะหาข้อสรุปให้ได้โดยเร็วที่สุด

Q

ดอยอินทนนท์ยังมีสิ่งที่น่าสนใจอื่นที่นอกเหนือจาก จุดที่สูงที่สุด น้ำตกที่สวยงามที่สุด อีกหรือไม่ เพราะอาณาเขตของดอยอินทนนท์กว้างใหญ่มาก มีการสำรวจเพิ่มเติมจากนี้หรือไม่

A

ขณะนี้เราพยายามเปิด UNSEEN ดอยอินทนนท์ซึ่งเรายังมีถ้าสวยๆ มีภาพเขียนสีโบราณ เราต้องการเปลี่ยนการท่องเที่ยวเป็นเชิงอนุรักษ์ จะเปิดเส้นทางศึกษาธรรมชาติให้มากขึ้น ซึ่งปัจจุบันอุทยานฯ ได้เปิดเส้นทางศึกษาธรรมชาติบริเวณกิ่วแม่ปาน ซึ่งก็ได้รับความสนใจจากผู้รักธรรมชาติเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ

Q

ในช่วงเทศกาลฤดูการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวหนาแน่นเป็นบางจุด หัวหน้าจะจัดการกับปัญหานี้อย่างไร

A

ทางกรมฯ ได้ร่วมมือกับการท่องเที่ยวฯ ให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติในฤดูฝน ซึ่งอช.ดอยอินทนนท์ ก็เป็น 1 ใน 11 อุทยานแห่งชาติที่ได้รับการส่งเสริมเพื่อการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวออกไปทั้งปี ซึ่งจะเริ่มในฤดูฝนนี้ คือเดือน มิถุนายน และอีกส่วนเราได้ทำการศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวรอบดอยอินทนนท์ ไม่ว่าจะเป็น อช.แม่จาง , อช.แม่เฒ่า , อช.ออบหลวง หรือ อ.ฮอด , อ.ดอยเต่า , อ.แม่แจ่ม เราพยายามจะเชื่อมการท่องเที่ยวรอบดอยอินทนนท์ ซึ่งก็เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

Q

หัวหน้ามองว่าดอยอินทนนท์จะไปได้ในระดับใด

A

อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์มีแผนการจัดการระยะยาว 10 ปี ตั้งแต่ปี 2541-2550 เราจะยกระดับให้เป็นสากล หลักใหญ่ๆ ของการเป็นสากลคือ

1. ทำอย่างไรจึงจะป้องกันรักษาธรรมชาติที่มีอยู่ให้ยั่งยืน
2. ส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าวิจัยพืชและสัตว์ที่ใกล้จะสูญพันธุ์ คงอยู่ให้ได้
3. นันทนาการและสื่อความหมายและการบริการ ซึ่งดอยอินทนนท์มีชื่อเสียงในระดับต้นๆ ของกรม ทำได้ดีในระดับที่สามารถออกหลักสูตรในการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา ให้กับโรงเรียนรอบๆ ดอยอินทนนท์ที่ขอหลักสูตร

Q

หัวหน้ามีสิ่งใดที่จะประชาสัมพันธ์ให้กับนักท่องเที่ยว หรือผู้ที่สนใจมาเที่ยวดอยสูงแห่งนี้

A

จะมีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวเปลี่ยนทัศนคติการท่องเที่ยว ให้มีการวางแผนการท่องเที่ยว มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เพื่อลดการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยว และยังคิดไปไกลถึงการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับการรองรับของพื้นที่ เพื่อไม่ให้ความเสียหายต่อระบบนิเวศน์ และสิ่งสำคัญอีกประการคือ เรื่องขยะ ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่มาก นักท่องเที่ยวที่นำสิ่งของต่างๆ ซึ่งจะกลายเป็นขยะขึ้นมา ก็อยากจะให้นำกลับลงไปด้วย ตั้งความหวังไว้ว่าไม่อยากให้มีขยะบนดอยคิดไปถึงโครงการมัดจำ ถ้าหากนำสิ่งที่จะเป็นขยะขึ้นมา เช่นขวด แก้วน้ำพลาสติก ถุงต่างๆ ก็ต้องวางมัดจำหากนำกลับลงมาก็สามารถแลกเงินคืนไป แต่ทั้งนี้ก็ต้องได้รับการยอมรับจากหลายๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปัจจุบันขยะบนดอยที่ตกค้างเราก็ได้ทำการฝังกลบแล้ว และเริ่มต้นใหม่โดยให้โครงการหลวงเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการสอนวิธีการทำปุ๋ยจากขยะ และแยกขยะเพื่อนำไปขาย แล้วส่วนที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ได้ ก็ต้องหาสถานที่ทำการฝังกลบต่อไป

คำตอบทั้งหมดนี้เป็นเพียงการเริ่มต้นของการทำงานในตำแหน่งหัวหน้าอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ยังมีความท้าทายอีกมากที่หัวหน้าต้องฝ่าต่อไป และเชื่อว่าหัวหน้าจะเป็นผู้ผลักดันให้อุทยานสูงแห่งนี้ก้าวไปสู่ระดับสากล

ตำนานการเล่าขานประวัติศาสตร์ชุมชน

“แก้วน มีกะคี่”

โดยบทสัมภาษณ์ผู้อาวุโสชุมชน

ครูบาศรีวิชัย และ ครูบาขาว

ตำนานอำเภอจอมทองกับบ้านผาหมอน (แคว้น “มีกะลึ”)

นับได้ว่าบ้านผาหมอนกับอำเภอจอมทองนั้นมีความผูกพันกันมาช้านาน เริ่มตั้งแต่ชาวชุมชนเข้ามาตั้งถิ่นฐานมาใหม่ๆ ชุมชน “มีกะลึ” ได้ผ่านเรื่องราวมากมายพอกๆกับคนจอมทอง ซึ่งในงานศึกษาได้ค้นพบคำตอบอีกรูปแบบหนึ่งตามตำนานที่ชาวบ้านผาหมอนเล่าสู่กันมา แบบบางเรื่องราวมีความใกล้เคียงประวัติศาสตร์ในอดีต

ตำนานที่คุ้นหูคนเฒ่าและคนหนุ่มสาวในท้องถิ่นนั้น เป็นตำนานอีกหน้าหนึ่งที่ชาวชุมชนแคว้น “มีกะลึ” ได้ประสบมา แต่ในทางประวัติศาสตร์แล้ว ไม่มีใครกล่าวถึงชาวกะเหรี่ยงที่อยู่บนพื้นที่ยอดดอยหลวงเลย ทั้งที่มีความผูกพันกันมาด้วยดีมาตลอด คนบนดอยและคนจอมทองสมัยก่อนนั้นมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เวลาทางคนจอมทองมีเรื่องจำเป็นต้องการความช่วยเหลือ ไม่ว่าจะด้วยกำลังทรัพย์หรือแรงงาน ชาวกะเหรี่ยงบนดอยมักให้ความช่วยเหลืออยู่เสมอ เสมือนเพื่อนสนิทมิตรสหายที่คอยให้ความช่วยกันมาโดยตลอด ถึงแม้เวลาจะล่วงเลยผ่านไปนานแค่ไหน สังคมปัจจุบันคนทั้งสองกลุ่มยังคงไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ แต่น้อยลงเพราะสภาพสังคมเปลี่ยนไป คงมีเหลือแค่คนสูงอายุที่เคยได้ทำงานร่วมกัน แต่สำหรับคนรุ่นใหม่แล้วไม่มีเลย เป็นเพราะความแตกต่างของสังคมและวัฒนธรรม ที่ทำให้สังคมทั้งสองมิได้มีส่วนร่วมกันเหมือนในอดีต

ถึงแม้การอพยพมาอยู่ของกะเหรี่ยงชุมชนแคว้น “มีกะลึ” จะอยู่ในช่วง พ.ศ. 2428 แต่วัดพระธาตุศรีจอมทองสมัยนั้นทรุดโทรมเป็นอย่างมาก และเกิดโรคระบาดทำให้คนจอมทองตอนนั้นประชากรมีน้อยอยู่แล้วล้มตายไปจำนวนมาก ยังคงเหลือไว้มีอยู่ประมาณหนึ่งหรือสองครอบครัว (ปัจจุบันคือนายดีหมอ) หนึ่งในนั้นมีนายจอมตอง (นายเจาะเต้า เป็นภาษาสำเนียงคนบนดอยเรียกกัน) และแกอาศัยอยู่บริเวณวัดพระศรีธาตุจอมทอง และเป็นผู้รอดชีวิตจากโรคระบาด ซึ่งต่อมาชื่อที่เรียกกันเป็นชื่ออำเภอจอมทองก็มาจากชื่อของนายจอมตอง

เป็นเพราะเป็นบุคคลคนเดียวรอดชีวิตจากโรคระบาด และนายจอมตองมีเพื่อนสหายกะเหรี่ยงคนหนึ่งอาศัยอยู่บนยอดดอยหลวง (ดอยอินทนนท์) อยู่คนหนึ่ง ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทกันมาก เวลาไปมาหาสู่กันมักจะเอาของฝากมาให้กันเสมอ และเพื่อนสนิทของจอมตองคนนี้ได้เอาเม็ดเพชรเท่ากับนิ้วก้อยและบรรจุอยู่ในกระบอกไม้ไผ่ เพราะเห็นว่าเป็นเพื่อนที่ดีและนายจอมตองอยู่กับวัดตลอด และเพชรเม็ดนั้นเป็นของศักดิ์สิทธิ์เป็นคู่ขวัญกับดอยหลวง เป็นหัวใจของดอยหลวง และดอยหลวงเสมือนดอยคู่บ้านเมืองเชียงใหม่และเป็นดอยศักดิ์สิทธิ์ สหายของนายจอมตองเลยฝากไว้ให้นายจอมตองดูแล และนายจอมตองเก็บเม็ดเพชรศักดิ์สิทธิ์นั้นไว้ที่ได้ต้นไผ่ที่อยู่ในวัด และเม็ดเพชรนั้นก็อยู่กับวัดพระธาตุจอมทองเสมอมา

มีอยู่ครั้งหนึ่งนายใหญ่จากสยามประเทศได้รับทราบเรื่องเพชรเม็ดนี้ จึงได้สั่งให้ทางทหารเอากลับมาเก็บไว้ที่เมืองบางกอก และได้ทำที่เก็บไว้ให้อย่างดีในที่วัง แต่เมื่อนำมาเก็บไว้พอวันรุ่งขึ้นอีกวันเพชรเม็ดนั้นก็กลับมาอยู่ที่เดิมที่วัดพระธาตุศรีจอมทองที่เม็ดเพชรนั้นเคยอยู่

และในช่วงระหว่างนั้นมี พระเถรซึ่งเป็นพี่น้องกันอยู่สามองค์ มีนามว่าครูบาเจ้าละ เป็นพี่คนโต ครูบาเหลือ (พี่บอ) เป็นน้องคนรอง และครูบาขาว (เก้อจำขุ่ย พี่อูวา) เป็นน้องคนสุดท้อง ส่วนครูบาขาวนั้นหนุ่มขาวห่มขาว ซึ่งทั้งสามเป็นเชื้อสายกะเหรี่ยง เกิดและจำพรรษาที่วัดพระตากฟ้า อำเภอเถลิ่ง จังหวัดลำพูน มีความสามารถพูดได้หลายภาษา

ในตำนาน 100 กว่าปีที่ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าให้ฟังว่า ด้วยพี่คนโตทั้งสองนั้นห่มผ้าเหลืองและเป็นพระที่มีอิทธิฤทธิ์เหนือเทพ ครั้งไปประเทศเมืองลังกากลับมา แต่ในระหว่างทางก็มีทหารฝรั่งจับตัวไปและได้เอาสิ่งหนึ่งที่ได้อัดตัวมา

จากเมืองลังกาไปและต่อมาก็ถูกทหารจากสยามประเทศจับตัวไปอีก และด้วยเคยได้ยินชื่อเสียงเรียงนาม จึงถูกค้นตามตัวและถูกทรมานต่าง ๆ นานาๆ ทั้งนำเอาไปอบกับพริกและเอาไปนึ่งในหม้อไฟสามวันสามคืนแต่ก็ไม่อาจทำอันตรายกับพระครูบาไม่ และเมื่อค้นตามตัวไม่ได้อะไร และไม่สามรถทำอะไรกับพระครูบาได้จึงปล่อยพระครูบาไป ส่วนพระครูบาเจ้าจะละได้เดินทางกลับไปประเทศพม่ารัฐกะเหรี่ยงไปเผยแผ่ศาสนาพุทธและได้สร้างพระวิหารหลายต่อหลายแห่งแล้วจึงเดินทางกลับมาที่เมืองลำพูนอีกครั้งและได้สร้างวัดไว้หลายแห่ง ที่อำเภอบ้านโฮ้ง บ้านห้วยสะแผล รวมถึงการบูรณะซ่อมแซมวัดเจติหลวงด้วย และอีกหลายต่อหลายที่

และส่วนครูบาเหลือถูกก็ทรมานต่าง ๆ นานาๆ เช่นกัน ต่อมาครูบาเหลือก็ได้มรณภาพลง แต่ก่อนที่ครูบาเหลือจะมรณภาพ เคยได้สั่งไว้ว่าหลังจากนี้ไปหากพระครูบาเหลือมรณภาพลง ขอให้เก็บศพของท่านไว้แล้วท่านจะกลับมาเผาศพท่านเอง แต่ศพถูกทหารสยามประเทศเผ่าไปก่อน ศพที่เผานั้นกลายเป็นศพซากสัตว์ไว้

ต่อมาพระครูบาขาว ซึ่งเป็นพระองค์สุดท้ายในครอบครัวได้เดินทางไปเมืองลังกาแต่ท่านได้ห่มขาวแทน เป็นเพราะรู้ว่าถ้าหากห่มเหลืองคงอาจถูกฆ่าอย่างเช่นพี่ชาย การที่ห่มขาวจึงทำให้พระครูบาขาวรอดจากการถูกจับตัวไป และต่อมาจึงนำสิ่งๆ หนึ่งกลับมาประดิษฐานไว้ควบคู่กับเม็ดยเพชรศักดิ์สิทธิ์จากคอยหลวงเป็นคู่บารมีวัดพระธาตุ ต่อมาปีพุทธศักราช 2469 (คำนวณจากอายุผู้เล่าโดยประมาณ) ทางครูบาขาวได้นำคนจากหลายทิศ ทั้งคนจอมทองและคนคอยแคว้น “มีกะลือ” ลงมาเก็บกวาดทำความสะอาดวัด และได้ช่วยกันขนทรายและหินเข้าวัด เพื่อทำการบูรณะ นับตั้งแต่นั้นมาวัดพระธาตุศรีจอมทองเจริญรุ่งเรืองมาจนถึงปัจจุบัน

ในวัดพระธาตุศรีจอมทองนั้นจะมีบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์อยู่บ่อหนึ่ง แต่ปัจจุบันถูกถมทับไปแล้ว เนื่องด้วยเป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์หากใครมีผลบุญและกรรมเช่นใดก็จะเห็นตามเช่นนั้น วันหนึ่งมีสามเณรรูปหนึ่งได้ทำการดูตามที่ได้รำลึกกันว่าจะเห็นสิ่งที่ตนเองมีผลบุญและกำเนิดมา เมื่อสามเณรมองลงไปก็ปากบ่อบ้างที่ห่มจีวรอย่างมิดชิดแต่เห็นตัวเองเปลือยกายไม่ใส่อะไร สามเณรจึงเกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ จึงตัดสินใจกระโดดฆ่าตัวตายลงในบ่อ

จากวันจึงมีการเอาดินมาถมบ่อและไม่มีใครเห็นบ่อนั้นอีกเลย แต่บ่อน้ำบ่อนั้นยังอยู่ในบริเวณวัดพระธาตุศรีจอมทอง และวัดพระธาตุศรีจอมทองเริ่มดีขึ้นตามลำดับ จนเริ่มมีคนเข้ามาทำบุญที่วัดพระธาตุ ๆ มากขึ้นเรื่อยๆ จากที่เคยเป็นวัดร้างก็มีชีวิตชีวามากขึ้น จนเข้าสู่ภาวะปกติสุขและทุกปีจะมีการสรงน้ำพระธาตุ ซึ่งพระธาตุพระพุทธรูปเจ้านั้นเท่ากับเมล็ดข้าวโพด

สมัยก่อนเวลาประชาชนขึ้นไปสรงน้ำพระธาตุ พระธาตุพระพุทธรูปเจ้านั้นเป็นจังหวัดของน้ำ ในอดีตคนบนคอยจะลงไปสรงน้ำพระธาตุทุกปี แต่หลังจากครูบาขาวมรณภาพลง คนบนคอยเริ่มลดจำนวนเรื่อยๆ จนทุกวันแทบไม่มีใครไปอีกเลย ส่วนศพของครูบาขาวนั้น หลังจากไปปักใจมนต์ที่จังหวัดสุโขทัยและมรณภาพลง ทางลูกศิษย์จึงนำกลับมาประดิษฐานไว้ตามที่ครูบารับสั่งเอาไว้ที่วัดพระบาทตากผ้า อำเภอเถิง จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นชุมชนกะเหรี่ยงโปและสกออยู่ร่วมกัน เป็นกะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธกินเจส่วนใหญ่ และครูบาขาวได้บอกไว้ว่าจะกลับมาเผาศพของครูบาขาวเองเช่นกัน ดังนั้นศพที่อยู่ในการดูแลของชาวบ้านกะเหรี่ยงวัดพระบาทตากผ้า นั้นจึงมีการดูแลอย่างดีเสมอมา

ดังจะเห็นได้ว่าในอดีตชาวกะเหรี่ยงบนพื้นที่คอยอินทนนท์และพื้นที่โดยรอบนั้น มีกิจกรรมร่วมกันกับคนล้านนาอำเภอจอมทอง ถึงแม้ตำนานที่ผู้เล่าผู้แก่เล่าให้ฟังนั้นจะไม่เหมือนกับตำนานประวัติศาสตร์ที่ดูบันทึกไว้ แต่มีความใกล้เคียงกับประวัติศาสตร์ที่ถูกเขียนไว้อย่างน่าสนใจ เป็นที่น่าสังเกตว่าชนชาติกะเหรี่ยงนั้นมีมากที่สุดในประเทศไทย แต่ในทางประวัติศาสตร์แล้วไม่มีใครกล่าวถึงเลย ซึ่งเป็นสิ่งแปลกและน่าศึกษา แต่ด้วยเรื่องเล่าของคนกะเหรี่ยงแล้ว วิถีชีวิตนั้นมีความผูกพันกับล้านนาเมืองเชียงใหม่มาแต่เดิม

แล้วสิ่งหนึ่งที่ครูบาขาวไว้ทำการทำนายไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับคอยหลวงว่า (คอยอินทนนท์) จากนี้ไปอีก 30 ปี ภูเขาใหญ่จะเลื่อนขึ้นสูยอดคอย และยอดคอยหลวงจะกลายเป็นเมือง และจะมีภูเขาใหญ่อยู่ที่ยอดคอย ส่วนเมืองเชียงใหม่จะกลายเป็นป่า ทุกพื้นที่ของคอยหลวงจะมีใบไม้ร่วงลงทุกหนทุกแห่ง และงูเล็กดังเช่นงูเห่า จะหากินแถบบริเวณต้นน้ำและตาน้ำ สิ่งต่อมาก็คือภูเขาใหญ่จะกลืนกินทางตัวเอง สิ่งสุดท้ายคือลมและมรสุมจะมาแรง จะไม่มีสิ่งไหนมาขวางกันได้ สิ่งเดียวที่จะสามารถยึดเหนี่ยวไว้ได้คือต้นฟางข้าวกับฝิ่งเทียนไข

ตำนานป่าแกะระะ ทีลอซิติ(ขุนห้วยแห้ง) ะนาโม่ะคี(ป่าปลายตาดันน้ำ)

บทสัมภาษณ์ คุณลุงเกาะโพดู (คาบูป่า) คลาใจไพรวัลย์ และคุณลุงจันทร์ทิพย์ (บุญทาป่า) พงศนิพนธ์
บทสัมภาษณ์ของ พระดีบุญทาป่า 1 มกราคม 2548

ป่าแกะระะ ทีลอซิติ (ขุนห้วยแห้ง)

ขุนห้วยแห้งตั้งอยู่ในเขตในเขตตะวันออกของบริเวณฐานคอยอินทนนท์ ชื่อที่เรียกกันก็เพราะว่าเป็นบริเวณหุบเขาที่เหมาะสมสำหรับการเกิดแหล่งตาน้ำและเป็นลำธารมาน้ำเล็ก ๆ แต่ด้วยเป็นบริเวณตาน้ำที่แห้งเหือดถึงแม้จะมีต้นไม้อายุโต แต่บริเวณนั้นแห้งและไม่มีน้ำพามาให้เห็นเลย ชาวปกากะญอเรียกบริเวณนี้ว่า “ทีลอซิติ” (ภาษาถิ่น) แปลว่า ขุนห้วยแห้ง ทำไมป่าบริเวณนี้จึงไม่เหมือนในอดีต ต้องย้อนไปในอดีตและสอบถามว่าบริเวณนี้ตอนนี้ใครครอบครองใช้พื้นที่ตรงนี้มากที่สุด เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนกหลายร้อยชนิด และเป็นแหล่งพื้นที่วิจัยของนักวิจัยรุ่นบุกเบิกในเขตบริเวณคอยอินทนนท์ของชาวต่างชาติและคนไทย หนึ่งในนั้นคือ คุณหมอบุญส่ง เลขะกุล เลขาธิการคนนิคมไพรในอดีต

ป่าแกะระะ (ปางกะแรต) ะนาโม่ะคี ป่าปลายตาดันน้ำ

ป่าบริเวณนี้ในอดีตเป็นป่าปลายตาน้ำก่อนที่จะเข้าไปสู่ตาน้ำใหญ่จริง แต่ก็ยังเป็นบริเวณที่มีความชื้นสูงอยู่ในระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นบริเวณที่ชาวปกากะญอ มีกะคี อนุรักษ์เอาไว้

เมื่อ 20 กว่าปีก่อน ะนาโม่ะคีในบริเวณ “ะนาโม่ะคี” นั้นสามารถจะได้ยินเสียงมัน แต่ปัจจุบันะนาโม่ะคีไม่ได้ยินเสียงอีกแล้ว สอบถามคุณลุงคุณป้าคุณย่าปกากะญอ ว่าทำไมะนาโม่ะคีถึงหายไป ปกากะญอกินด้วยหรือ ได้คำตอบว่า “ะนาโม่ะคีเป็นสัตว์ที่บ่งชี้ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ คนปกากะญอไม่ฆ่าและให้ความนับถือเหมือนเป็นผู้ดูแลป่า คนปกากะญอจะสอนลูกหลานเสมอว่า หากะนาโม่ะคีตายไปหนึ่งตัว ป่าเจ็ดป่า กั่วลมเจ็ดกั่ว จะอ้างว้างเดียวดาย” ก็เท่ากับถ้าคนปกากะญอถ้าไม่รักษาเอาไว้ความอ้างว้างเดียวดายก็จะมาเยือนเรา

แล้วใครฆ่ามันหละ ? ชาวเขาที่อยู่บนพื้นที่คอย อินทนนท์นั้นมีอยู่ด้วยกันสองชนเผ่า ชนเผ่าปกากะญอนั้นมีกฎเกณฑ์ในการหาของป่า แต่อีกกลุ่มหนึ่งเพื่อการค้าขาย และไม่มีกฎเกณฑ์ใด ๆ ในการหาของป่า นำเสียและนำเสียใจเป็นอย่างยิ่งที่ะนาโม่ะคีให้เสียงคนตรี เป็นตัวบอกความสมบูรณ์ของธรรมชาติ ชาวปกากะญอโดนคนเห็นแก่ได้ฆ่าไป ชาวปกากะญอนั้นเสียใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นมาก แต่ก็หวังลึก ๆ ว่าสักวันหนึ่งมันคงกลับมาให้ปกากะญอนั้นได้ยินเสียงร้องของมันอีก เพราะป่าไม้บริเวณที่ปกากะญอดูแลอยู่นั้นเริ่มฟื้นตัวมากขึ้นทุกวัน และเพิ่มมากขึ้นทุกวัน

ะนาโม่ะคี อันประกอบด้วยแม่น้ำสายสำคัญสายหนึ่งที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนที่อยู่ในเขตบริเวณแม่น้ำกลางพาด “แห่มปะกะโกล๊ะ” (ภาษาถิ่นแม่น้ำสายโลหิต) และประกอบด้วยแม่น้ำสายเล็ก ๆ ทั้งหมดมากกว่า 10 สาย แม่น้ำ ประกอบด้วย (ภาษาถิ่นทั้งหมด)

1. เลควาโกล๊ะ 2. ว่าโปโกล๊ะ 3. ทีลอซิติโกล๊ะ 4. ะนาโม่ะคีโกล๊ะ 5. เลเฮอดีเคอโกล๊ะ
6. หย่าชูโกล๊ะ 7. เปอโยโกล๊ะ 8. ทีนึโกล๊ะ 9. หมอ์ลิสโกล๊ะ ฯลฯ และออกมาเป็นแม่น้ำสายโลหิตสายใหญ่เรียกว่า “แห่มปะกะโกล๊ะ” แห่มปะกะโกล๊ะสมทบกับเมอะกะโกล๊ะ และกลายมาเป็นแม่น้ำสายใหญ่หล่อเลี้ยงคน

อำเภอจอมทอง เรียกว่า “แห่มปะกะถ่า” (แม่น้ำแม่กลาง) ลงไปสู่ แม่น้ำปิง กลายเป็น ปิง+วาง+ โยม+น่าน+ เจ้าพระยา และสุดท้ายคืออำเภอไทย

ปัจจุบันคณะนาโม่ะคีนัน ชาวบ้านได้ใช้เป็นที่เพราะปลูกพืชเศรษฐกิจ และทำนาขั้น บันโค และเป็นจุดเริ่มต้นของนาขั้นบันโค บริเวณแม่น้ำกลางพาดทั้งสองฟากฝั่ง ที่มีเจ้าของครอบครองมากกว่า 100 ครอบครัวยุคของชุมชน “มีกะคี” และเป็นบริเวณที่อยู่ในการบริหารของมูลนิธิสถานีวิจัยโครงการหลวงอินทนนท์ ในการส่งเสริมให้ชุมชนเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ

ป่าแกะระนั้นเป็นพื้นที่นาขั้นบันโคของคุณลุงบุญทาป่า และคุณลุงคาบู่ป่าด้วย ส่วนนายแกะระนั้นได้เคยอาศัยอยู่ในบริเวณนี้มานานนับปี ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับพฤกษศาสตร์และสัตว์ต่าง ๆ ในบริเวณนี้ พระตีบุญทาป่าก็ได้ไปเห็นการทำงานของนายกะแรตชาวอังกฤษคนนี้มาพอสมควร แต่ด้วยวัยเด็กจึงไม่ได้ให้ความสนใจเท่าใดนัก การที่เขาอยู่นานในบริเวณนี้ เมื่อนายกะแรตได้ย้ายกลับออกไป ชาวบ้านคนท้องถิ่นปกาก่อญอเลยตั้งชื่อป่าบริเวณนี้ว่า “ป่าแกะระ” คนไทยที่ขึ้นมาทีหลังเลยเรียกตามชาวบ้านว่า “ปางกะแรต” ดำนานจึงจดบันทึกไว้ตามนี้

ความเป็นมาของป่าแกะระ (ปางกะแรต) หรือปางสมเด็จในปัจจุบัน

บทสัมภาษณ์ของ คุณลุงเกาะโพธิ์ (พระตีคาบู่ป่า)

ตั้งแต่เล็กจนโตและเริ่มจำความได้ ผู้ใหญ่ในหมู่บ้านหรือ ผู้เฒ่าผู้แก่เคยเล่าเรื่อง ต่าง ๆ ให้พวกเราเสมอ ดำนานป่าคอยหลวง (คอยอินทนนท์) นั้นมีหลายเรื่องจนบางเรื่องเหมือนกับเป็นนิทานไปแล้ว ซึ่งผู้เฒ่าผู้แก่ได้เล่าให้ลูกหลานฟังมาเป็นเวลานานแล้ว ดำนานป่ากะแรต (ปางกะแรต) คอยหลวงนั้นเกิดขึ้นได้เป็นเวลา 67 ปีแล้ว ถูกเล่าขานกันมาจนกลายเป็นตำนานที่น่าสนใจให้พวกเราต้องศึกษาความเป็นมาในอดีตประวัติศาสตร์ชุมชน

ดังนั้นปางกะแรต หรือภาษาถิ่นชาวปกาก่อญอเรียกกันคือ “ป่าแกะระ” นั้นเป็นตำนานที่ชาวบ้านเล่ากันมานานเป็นเวลา 67 ปี มาแล้ว นายกะแรตนั้นเป็นชาวอังกฤษ เป็นผู้มาศึกษาเกี่ยวกับพฤกษศาสตร์ของเนชั่นแนลจีโอกราฟฟิก เมื่อปี พ.ศ. 2480 อยู่ในยุคปลายการปกครองของเจ้าผู้ครองเมืองเชียงใหม่องค์ที่ 9 องค์สุดท้าย คือเจ้าแก้ววรวรรฐ และต่อมาประเทศสยามเข้าสู่ยุคประชาธิปไตยและมีการใช้รัฐธรรมนูญฉบับของเมืองไทยโดยมีองค์พระประมุขสูงสุดในการปกครองประเทศ และมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้บริหารประเทศไทย

นายแกะระ (นายกะแรต) ได้อาศัยอยู่ในเขตบริเวณทางตะวันออกคอยอินทนนท์ เป็นลักษณะดินคอยมีภูเขาล้อมรอบประกอบไปด้วย ตะวันออกมีคอยผาหมอน ตะวันตกมีคอยอินทนนท์ (คอยหลวง) ทางเหนือ คอยผาดำ (บริเวณปางสมเด็จ) หรือคอยเลชู ทางใต้มีคอยหัวเสือ บริเวณที่นายกะแรตตั้งแคมป์อยู่นั้นจึงเป็นหุบเขา แต่ไม่ใช่เป็นพื้นที่ราบ ซึ่งเป็นลักษณะคอยเล็ก ๆ ลูกหนึ่งเช่นกัน ซึ่งเป็นบริเวณที่ยังอุดมสมบูรณ์ไปด้วยธรรมชาติ และมีสัตว์ป่านานาชนิด และในช่วงนั้นป่าไม้เมืองไทยยังอุดมสมบูรณ์เป็นอย่างมาก ป่าไม้ยังไม่ถูกทำลายมากนัก แต่ต้องยอมรับความจริงและเปิดใจให้กว้างกับอดีตที่ผ่านมา

ป่าไม้บริเวณที่ถูกทำลายนั้นไม่ใช่เพราะชาวเขาเพียงอย่างเดียว มีกลุ่มบุคคลหลาย ๆ ส่วนมีส่วนร่วมทำให้ป่าเสื่อมเสียสูญหายไปในอดีต และต่อมาอีก 3-4 ปี ให้หลัง หลังจากนายกะแรตได้ออกจากพื้นที่ไป มีนักสำรวจอีกมากมายเข้ามาแทนที่ มีทั้งคนไทย ญี่ปุ่น อังกฤษ ฝรั่งเศส ได้เข้ามาศึกษาเก็บข้อมูลต่าง ๆ ในบริเวณคอยอินทนนท์

แต่ไม่ใช่เฉพาะคอยอินทนนท์เท่านั้นที่ถูกทำลายไป ป่าไม้ถูกทำลายไปทั่วประเทศ เพราะมีการทำธุรกิจค้าไม้เป็นจำนวนมาก มีการล่าสัตว์เป็นกีฬา หนึ่งในนั้นคือท่านหมอบุญส่ง เลขกุล แต่ต่อมาท่านได้สังเกตเห็น

ความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ไทยที่เหลือน้อย จึงได้เรียกร้องให้รัฐบาลกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการคุ้มครองสัตว์ป่าและธรรมชาติ จนมีการกำหนดออกมาเป็นเขตป่าสงวน วนอุทยาน และอุทยานแห่งชาติต่าง ๆ ทั่วประเทศ นับว่าท่านคือบุคคลสำคัญของประเทศไทย ที่ทำให้ป่ายังเหลือไว้ได้จนถึงปัจจุบัน ถึงแม้จะมีเหลือแค่ 20 % ของป่าประเทศไทยก็ตาม แต่การออกกฎหมายอุทยานนั้นก็มากระทบกับคนที่อยู่บนพื้นที่สูง ชุมชนปกาก่อญอก็เป็นกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่อยู่บนพื้นที่สูงที่ถูกกระทบ โดยแท้จริงแล้วสมัยนั้นการออกกฎหมาย ถ้ามีการเชื่อมความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายคงจะเป็นสิ่งที่ดีไม่น้อย เพื่อที่กฎหมายกับภูมิปัญญาความเชื่อเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองและคุ้มครองสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ แต่กฎหมายที่ออกมานั้นเป็นกฎหมายที่จากชาติตะวันตกส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติสิ้นเปลืองจนหมดประเทศไปแล้ว

เป็นเพราะความโลภของมนุษย์และการดำเนินนโยบายที่ไม่รัดกุม โดยเอาสิ่งที่ผิดมาทำให้เป็นสิ่งที่ถูกกฎหมาย และจิตสำนึกของคนกลุ่มนั้นไม่ได้คำนึงถึงธรรมชาติที่ให้อาหารแก่พวกเรา ป่าไม้จึงถูกทำลายไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้จนถึงทุกวันนี้ และป่าไม้ยังถูกทำลายต่อไปอีกมากมาย โดยการเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ช่างแคบเหลือเกิน

นายกะเรตได้ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับการเก็บตัวอย่างที่อยู่รอบ ๆ ตัวเองในบริเวณนั้น ทั้งขึ้นเขาลงห้วย ขึ้นยอดดอยอินทนนท์ ได้ศึกษาพืชพันธุ์ไม้นานาชนิด โดยใช้เวลาร่วมอยู่ในนั้นถึง 3 ปีกว่า ๆ จนชาวบ้านชุมชนมีกะคิขานานนามว่า “ป่ากะระระ” จนถึงทุกวันนี้ ในความเข้าใจของนักเดินทางรุ่นหลังนั้นเข้าใจว่า “ปางกะเรต” กับ “ปางสมเด็จ” หรือ “ปางไกรศรี” นั้นเป็นพื้นที่บริเวณเดียวกัน แต่ที่จริงแล้วไม่ใช่ ป่ากะระระ (ปางกะเรต) นั้นอยู่ห่างจากปางสมเด็จในปัจจุบันโดยประมาณ 7 กิโลเมตรเห็นจะได้ ส่วน “ปางไกรศรี” นั้นเป็นชื่อที่เรียกก่อน “ปางสมเด็จ” ก่อนหน้านั้นยังเรียกกันตามภาษาท้องถิ่นว่า “ป่ากะลี (ปางไกรศรี)” เป็นเพราะนายไกรศรี นิมานเหมินทร์ ได้เคยเดินทางมาพักก่อน ชาวบ้านเลยเรียกขานกันมาแต่ภายหลังจากที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี สมเด็จย่า ได้เสด็จฯ พิชิตดอยอินทนนท์ ซึ่งบัดนี้ตำรวจตระเวนชายแดนได้เปลี่ยนมาเป็น “ปางสมเด็จ” มาจนถึงปัจจุบัน สมเด็จย่าเสด็จฯ พิชิตดอยอินทนนท์เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2507 พระชนมพรรษา 64 พรรษา

แต่จุดเริ่มต้นการเดินทางของนายกะเรตนั้น คุณลุงคาบูป่าได้เล่าให้ฟังว่า หลังจากเริ่มเดินทางมาถึงอำเภอจอมทอง และขึ้นมาถึงจุดกางเต็นท์จุดแรกคือ “ป้อจะโก๊ะ” (ภาษาถิ่นหมายถึง ห้วยน้ำนายป้อจะ นายป้อจะเป็นพี่น้องกับหน่อแยะ มาจากตระกูลนายณะห้อย คลองไพรวัลย์) ซึ่งปัจจุบันเป็นที่นาของอดีตพ่อหลวงมลอโข ตอนนั้นคุณลุงคาบูป่าอายุได้ราว ๆ 8 – 10 ปี และได้พบกับนายกะเรตที่นั่นเป็นครั้งแรก นายกะเรตได้แบ่งไข่ไก่ให้ไปต้มกิน นายกะเรตได้ตั้งเต็นท์อยู่ที่นั่น และเริ่มสำรวจศึกษาวิจัยอยู่บริเวณนั้น พื้นที่ โดยรอบที่ทำการสำรวจวิจัยนั้น ราว ๆ ประมาณ 5 กิโลเมตร เหมือนลักษณะวงกลม โดยยึดการกางเต็นท์เป็นจุดศูนย์กลาง ความสูงจากระดับน้ำทะเลในพื้นที่กางเต็นท์นั้นประมาณ 1,100 เมตร นายกะเรตไม่ได้มาคนเดียว แต่มากับคณะนักศึกษาหรือลูกทีมด้วย จำนวนทีมงานประมาณ 5 คน รวมกับนายกะเรต ส่วนนายกะเรตนั้นเป็นหัวหน้าทีมนำการสำรวจวิจัยศึกษาเกี่ยวกับพฤกษศาสตร์ต่าง ๆ ในบริเวณนั้น และใช้เวลาอยู่ตรงนั้นเป็นเวลา 1 ปีกว่า ๆ แล้วก็ย้ายขึ้นไปยังจุดที่สองที่สูงกว่าเดิมระยะทางห่างกันประมาณ 5 กิโลเมตรจากจุดแรก

ช่วงที่ 2 และช่วงที่ 3 นายกะเรตได้เดินทางออกจากจุดแรก “ป้อจะโก๊ะ” ขึ้นไปตั้งแคมป์ใหม่โดยพื้นที่สูงกว่าเดิม ระยะห่างโดยประมาณ 5 กิโลเมตร ระดับความสูงจากน้ำทะเลราว ๆ 1,350 เมตร ซึ่งเป็นพื้นที่อยู่

ใกล้คอยอินทนนท์มากที่สุด และระยะทางการเดินขึ้นคอยอินทนนท์นั้นคงไม่ยากเกินไปนัก ช่วงที่ 2 และที่ 3 นี้พื้นที่สำรวจวิจัยกินพื้นที่บริเวณกว้างมากพอสมควร อาจครอบคลุมพื้นที่คอยอินทนนท์ทั้งหมดเลยก็ได้ เนื่องจากช่วงที่ 2 และที่ 3 นี้ เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการตั้งเต็นท์และเป็นบริเวณที่สัตว์ต่าง ๆ อาศัยอยู่จำนวนมาก โดยเฉพาะนกหลายร้อยชนิดจะอาศัยอยู่ในบริเวณนั้น เนื่องจากบนยอดคอยอินทนนท์นั้นมีความชื้นสูง และอากาศหนาวเย็นอยู่ตลอดทั้งปี และมีฝนชุ่มชื้นอยู่ตลอดเวลา ทำให้การตั้งแคมป์ของนายกะแระตอยู่บนยอดคอยนั้นเป็นเพียงระยะสั้น ๆ โดยใช้เวลา 3 – 4 วันก็ลงมาจากคอยอินทนนท์แล้วกลับอยู่ยังแคมป์ที่สองเหมือนเดิม

ชาวอังกฤษผู้ชายคนนี้และทีมงานของเขาได้เก็บเกี่ยวสิ่งต่าง ๆ จากคอยอินทนนท์ไปมากมาย โดยชาวบ้านไม่รู้ว่าเค้าเอาไปทำอะไร และในที่สุดก็เกิดมาเป็นศูนย์บัญชาการความมั่นคงของชาติ แต่ได้สร้างความบอบช้ำให้กับธรรมชาติบนคอยอินทนนท์ไม่น้อย นายกะแระตได้ใช้เวลานานกว่าช่วงแรกมาก จนถึงปี พ.ศ. 2483 นายกะแระตได้จากพื้นที่อันเป็นที่รัก และเป็นพื้นที่สำรวจศึกษาวิจัยงานต่าง ๆ ของนายกะแระตและทีมงานไป โดยไม่ย้อนกลับมาอีกเลย แต่ได้ทิ้งชื่อเอาไว้ให้ชาวปกากะญอเรียกขานกันมาจนถึงทุกวันนี้ และปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวได้กลายเป็นของพระตีบุญทาป่า ใช้ทำนาขั้นบันไดและปลูกพืชจากโครงการหลวง โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อันเป็นที่รักของพวกเราชาวปกากะญอ และปวงชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า

ในช่วงระยะหลัง ยังมีชาวต่างชาติเข้ามาศึกษา วิจัยงานต่าง ๆ บนพื้นที่คอยอินทนนท์อีกหลายกลุ่มหลายคณะ ไม่ว่าจะมาจาก ทวีปยุโรป อเมริกา เอเชีย และในเอเชียนั้นมีเพียงประเทศเดียวที่เข้ามาสำรวจศึกษาวิจัยงานบนพื้นที่คอยอินทนนท์ คือประเทศญี่ปุ่น และประเทศญี่ปุ่น นั้นได้ให้ความสนใจกับคอยหลวงลูกนี้มากเช่นกัน โดยคณะชาวญี่ปุ่นนั้นให้ความสนใจเกี่ยวกับพืชสมุนไพรมาเป็นพิเศษ คณะญี่ปุ่นได้เก็บตัวอย่างใบไม้ ใบหญ้าไปมากมาย จะอย่างไรแล้วแต่ สิ่งที่นักศึกษาวิจัยชาวต่างชาติได้เอาไปจากคอยอินทนนท์นั้น ยังเป็นปริศนาสำหรับชาวบ้านผู้ไม่รู้หนังสือว่าพวกเขาเหล่านั้นเอาไปทำอะไร และจะเกิดอะไรขึ้นกับประเทศไทย ในอนาคต เป็นคำถามที่ผู้เฒ่าผู้แก่ชาวปกากะญอได้ทิ้งเอาไว้ให้เราได้คิด

หลายกลุ่มหลายคณะมีวิธีการและงานวิจัยไม่เหมือนกัน บางกลุ่มได้จ้างให้ชาวบ้านเก็บใบไม้ใบหญ้า แต่บางกลุ่มได้จ้างให้ชาวบ้านล่าสัตว์ให้ โดยได้นำเอาอุปกรณ์ใหม่ ๆ และสอนให้ชาวบ้านใช้เป็น เดิมทีชาวบ้านใช้เพียงอุปกรณ์พื้นบ้านธรรมดา แต่หลังจากงานวิจัยต่างชาติเข้ามา ชาวบ้านรู้จักและเรียนรู้อาวุธใหม่ ๆ จากนักวิจัยกลุ่มนั้น ๆ มากขึ้น หลังจากล่าสัตว์ได้ก็นำเอาสัตว์ที่ล่าได้นำมาให้กับกลุ่มนักวิจัย โดยเริ่มที่ราคา 5 สตางค์แดง รองลงมา ก็จะถูกลงมาเรื่อย ๆ จนถึง 1 สตางค์แดง แล้วซากสัตว์เหล่านั้นทางทีมงานวิจัยก็ขนกลับเอาไปจากพื้นที่คอยอินทนนท์

ไม่ว่าจะ 3 ปีหรือ หลายปี ทั้งทีมงานวิจัยของนายกะแระตชาวอังกฤษ และทีมงานชาวต่างชาติทีมอื่น ๆ รวมถึงทีมงานคณะจากประเทศญี่ปุ่น ที่ใช้เวลาอยู่บริเวณนั้น และได้ทำการวิจัย ได้นำเอาสิ่งต่าง ๆ ที่ได้วิจัยมา ถึงแม้ยังเป็นคำถามให้ชาวบ้านชาวปกากะญอได้คิดและถามว่าพวกเขาเหล่านั้นเอาไปทำอะไรกัน มีแต่เพียงตำนานเล่าขานกันถึง 65 ปีแล้ว คือตำนาน “ป่ากะแระ” และเหลือเพียงร่องรอยแห่งความสงสัยว่าเอาไปทำอะไรให้ชุมชนชาวปกากะญอได้คิด นี่คือตำนาน “ป่ากะแระ (ปางกะแระ)”

หมายเหตุ ขอขอบคุณและแสดงความนับถือกับคุณลุงทั้งสองที่ให้ความกระจ่างกับตำนาน “ป่ากะแระ” เพื่อเป็นอนุสรณ์ไว้ให้ลูกหลานได้ศึกษาและเล่าขานกันต่อไป

ด้วยความนับถือ

สุรสิทธิ์ คลใจไพรวัลย์ (แะพะ)

ตำนานป่ากะแระ (ปางไกรศรี) หรือปางสมเด็จพระปัจจุบัน

บทสัมภาษณ์ คุณลุงเนะหย่อ คลงใจพรวัลย์ เรื่อง ตำนานป่าแกะสี (ปางไกรศรี) หรือปางสมเด็จ

บทสรุปตำนานย้อนอดีต

ตำนานทำให้เราได้ทราบถึงความเป็นมาในอดีต ทำให้เราได้เรียนรู้ความจริงและไม่มีจริงเป็นจุดเริ่มของการค้นหาคำถามเพื่อให้ได้คำตอบที่ถูกต้องและใกล้เคียงให้มากที่สุด ตำนานประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านผาหมอน หรือ “มีกะคี” นั้นมีการเล่าขานกันมาหลายเรื่อง ทั้งเรื่องใหม่และเรื่องเก่า ตำนานป่าแกะสี (ปางไกรศรี) ก็เช่นกัน เป็นอีกตำนานหนึ่งที่คนท้องถิ่นปกาก่ออยู่นั้นได้เล่าให้ลูกหลานฟัง คุณลุงเนะหย่อ เล่าให้ฟังว่า ตอนที่คุณลุงยังหนุ่ม และมีแรงมากพอ เมื่อถึงเวลาที่คนมาคุณลุงจะเป็นลูกหาบให้เสมอ หนึ่งในครั้งนั้นมีผู้ใหญ่คนโต แต่ต่อมาทราบชื่อภายหลังว่า นายแกะสี (ภาษาถิ่นเรียก) ความจริงนั้นคือคุณไกรศรี นิมมานเหมินทร์ นั่นเอง ได้มาพร้อมกับครอบครัว และมีบุคคลติดตามอีกมากมาย แต่นายแกะสีที่ชาวบ้านเรียกกันนั้นอายุมากแล้ว การเดินขึ้นดอยด้วยตนเองนั้นทำได้ไม่สะดวก ทำให้บุคคลที่ติดตามด้วยต้องแบกท่านขึ้นดอยไปด้วย เพราะท่านอายุมากแล้ว

เรื่องราวตำนานป่าแกะสี(ปางไกรศรี)นั้นเป็นการเล่าขานกันมานานแล้ว เวลาว่างเลยมาได้ 54 ปีมาแล้ว สาเหตุที่ต้องการศึกษาเรื่องนี้เพราะเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนจากเรื่องจริง คือเรื่อง “ปางกะแรต” ชาวอังกฤษที่มาศึกษาเรื่องพฤกษศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2480 *ต่อมาคุณไกรศรี นิมมานเหมินทร์ได้นำอิฐของบิดาขึ้นไปบรรจุไว้พร้อมด้วยพระพุทธรูปปางคันธารราษฎร์ทำด้วยศิลาดลจำลองจากพุทธศิลาดำที่วัดเชียงมั่นวันแรกของจังหวัดเชียงใหม่ ได้ประดิษฐ์พระพุทธรูปไว้บนต้นไม้ห่างจากพื้น 2 เมตรเห็นจะได้ (จากหนังสือ *เสด็จฯ พิชิตยอดดอยอินทนนท์ 26 เมษายน 2507) และต่อมา เมื่อ 26 เมษายน พ.ศ. 2507 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี สมเด็จพระย่า, พระองค์ทรงเสด็จฯ พิชิตยอดดอยอินทนนท์ จึงมีการเข้าใจผิดว่า ปางกะแรต, ปางไกรศรี, ปางสมเด็จนั้นคือเป็นที่เดียวกัน แต่ความจริงนั้นไม่ใช่

ตำนานป่าแกะสี หรือปางไกรศรีหรือปางสมเด็จ ปางกะแรตนั้น มาจากคุณไกรศรีนิมมานเหมินทร์ได้ขึ้นไปอยู่อาศัยชั่วคราวเพื่อที่จะเดินขึ้นดอยอินทนนท์ แต่ระยะทางไกลและไม่สามารถเดินได้สะดวกเลยพักอยู่ที่ปางสมเด็จปัจจุบันเป็นระยะชั่วคราว

แต่เนื่องจากปางสมเด็จปัจจุบันเป็นยอดดอยและมีทิวทัศน์ที่สวยงาม ทำให้กลุ่มคนคณะต่าง ๆ หลงเสน่ห์ของดอยลูกนี้คณะคุณไกรศรี นิมมานเหมินทร์เลยได้ตั้งแคมป์ที่นี่หลายวัน และเมื่อสามารถพิชิตยอดอินทนนท์แล้วหลังจากขากลับลงมาและมาพักที่เดิมคือปางสมเด็จปัจจุบันเลยตั้งชื่อสถานที่นี้ว่า “ปางไกรศรี”(ป่าแกะสี ภาษาถิ่น) ไม่ใช่ปางกะแรตที่เข้าใจกัน คณะลูกหาบที่ 1 เป็นชาวบ้านชุมชนมีกะคี ชาวปกาก่ออยู่ เมื่อได้ยินเช่นนั้นเลยได้เรียกชื่อตามที่ได้ยินมากลายเป็น ป่าแกะสี ถึงแม้หลังจากที่คุณไกรศรี นิมมานเหมินทร์ได้จากสถานที่นี้ไปแล้วชาวบ้านก็ทนเรียกชื่อนี้เหมือนเดิมจนเวลาผ่านไปเนิ่นนานพอสมควร

แต่ต่อมาเมื่อ 26 เมษายน 2507 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี สมเด็จพระย่าพระองค์ได้เสด็จพิชิตยอดดอยอินทนนท์ และพระองค์ท่านก็ได้ตั้งแคมป์อยู่ตรงนี้เช่นกันเพราะเส้นทางนี้เป็นเส้นทางที่ผู้พิชิตยอดดอยอินทนนท์ใช้กันมากที่สุดในอดีต พระองค์ได้ตั้งแคมป์ที่ประทับแรมชั่วคราวตรงบริเวณนี้เป็นเวลา 1 คืน ซึ่งพระองค์ได้เดินขึ้นถึงยอดดอยปางสมเด็จในเวลาช่วงบ่ายของวันที่ 25 เมษายน 2507 พระองค์ประทับแรมที่นี้ 1 คืน พอรุ่งวันที่ 26 เมษายน 2507 พระองค์ท่านสามารถพิชิตยอดดอยอินทนนท์ได้ และเสด็จมาในวันเดียวกัน จนเสด็จกลับไปถึง

ทุ่งนาชั้นบันไดบ้านผาหมอน เป็นทุ่งนาชั้นบันไดที่สวยงามสามารถมองเห็นคอยผาหมอนได้ชัดเจน และตั้งอยู่ในหุบเขา สองฟากฝั่งล้อมรอบไปด้วยภูเขาและมีสายเม่น้ำกลางพาดทอดยาวลงลงไปสู่คสายตา

*ครั้งเมื่อพระองค์เสด็จมาถึงที่หมาย ทางตำรวจตระเวนชายแดนได้เตรียมรับเสด็จและได้ทำข้อมประตูลงการต้อนรับเสด็จ บัดนี้ตำรวจตระเวนชายแดนเปลี่ยนชื่อใหม่ โดยทำข้อมประตูลงไว้สำหรับเสด็จผ่านเรียกว่า “ปางสมเด็จพระ” พระองค์เสด็จถึงปางสมเด็จพระเมื่อเวลา 15.35 น. ของวันที่ 25 เมษายน 2507 ปางสมเด็จพระมีความสูงจากระดับน้ำทะเล 1,700 เมตร.

(จากหนังสือ *เสด็จ ฯ พิชิตยอดคอยอินทนนท์ 26 เมษายน 2507)

นับตั้งแต่นั้นมา ปางกะเรต,ปางไกรศรี จึงถูกเรียกชื่อใหม่เป็น “ปางสมเด็จพระ” จนมาถึงทุกวันนี้ และนำความผาสุกมาให้แก่ชุมชน “มีกะลึ” ชาวปกากะญอ มีชีวิตการเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเป็นลำดับ จนทุกวันนี้ชุมชนชาวปกากะญอ “มีกะลึ” มิได้ลืมสิ่งที่พระองค์และพระบรมสานุวงศ์ได้ให้การดูแลแก่พี่น้องชาวปกากะญอ คอยอินทนนท์เลย

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม

ขอเดชะ

สุรสิทธิ์ คลใจไพรวัลย์ (หัวหน้าทีมวิจัย)

หมายเหตุ ขอขอบคุณคุณพ่อเนะหย่อ คลใจไพรวัลย์ ที่ให้ความกระจ่างกับเรื่องตำนานนี้

Special Note: ชื่อจริงนายกะเรต (นายกะเรตเป็นบุคคลต่างชาติที่ 3 ที่ค้นพบคอยอินทนนท์ เป็นบุคคลต่างชาติที่ 2 ที่ได้พิชิตคอยอินทนนท์)

: Garrett , H . B . & Kerr. 1952 . “Doi Angka The highest Mountain in Siam”

Journal of Siam Society . PP.1-19

เรียงลำดับผู้ค้นพบคอยอินทนนท์ชาวต่างชาติทั้งสามท่าน

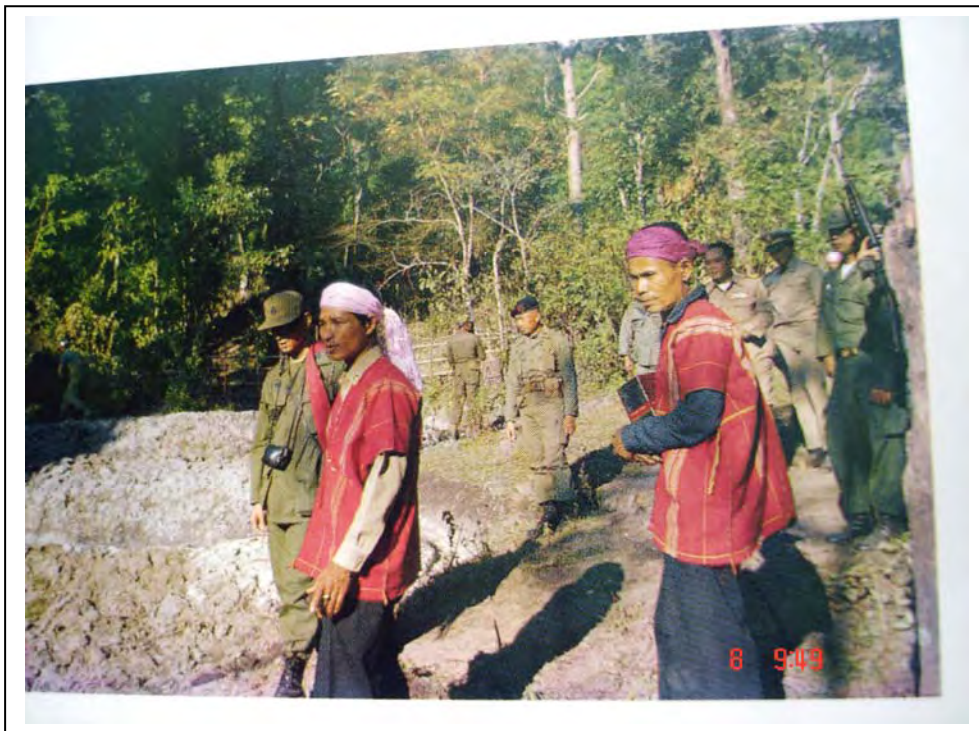
1. Mr. James McCarthy 1890 or 1891 (เป็นบุคคลที่ 1 ที่ทำการสำรวจจัดทำแผนที่ประเทศสยาม ไม่เคยขึ้นคอยอินทนนท์ในชีวิต เป็นบุคคลที่เสนอเปลี่ยนชื่อจาก “คอยอ่าง” มาเป็น “คอยอินทนนท์” มาจนถึงทุกวันนี้)

2. Dr. Hosseus : The German Botanist 1904 – 1906 (เป็นบุคคลที่ 2 ที่ทำการสำรวจพฤกษศาสตร์ชาวเยอรมัน ที่ปลัดหลงมาโดยบังเอิญ เป็นบุคคลชาวต่างชาติคนแรกที่พิชิตคอยอินทนนท์ แต่ไม่รู้จักชื่อคอยอินทนนท์ ทั้งสองชื่อคือ คอยอ่างกา และ คอยอินทนนท์ และพยายามตั้งชื่อคอยอินทนนท์เองเป็น “Richthofen Peak”

3. H.B Garrett and A.Kerr : The British Botanist 1984 – 1952 : (เป็นบุคคลที่ 3 ที่ทำการสำรวจพฤกษศาสตร์ชาวอังกฤษ เป็นบุคคลชาวต่างชาติคนที่สองที่พิชิตคอยอินทนนท์ เป็นบุคคลที่หาที่มาที่ไปของชื่อภูเขาภูนี้ เป็นนักสำรวจพฤกษศาสตร์ที่เอาพันธุ์พืชหลายชนิดส่งกลับไปศึกษาที่ห้องเมืองลอนดอน และอยู่กับภูเขาภูนี้ได้ยาวนานที่สุด จนชาวบ้านปกากะญอตั้งฉายาบริเวณที่เขาอยู่เป็น “ป่ากะระ” (ปางกะเรต)

เหนืออื่นสิ่งใดชุมชนชาวปกากะญอมาตั้งถิ่นฐานก่อนใคร หลักจากอาณาจักรของ”ลัวะ”หล่มสลายลงเอง...ฝรั่งเอาอะไรไปบ้างหนอ ?? อยากู้อั้งเลย ไปที่ห้องแลบลอนดอนคิมยันะ ???

การเสด็จฯประภาสของพระบรมสถานวงศ์ องค์พระมหากษัตริย์ไทย

ภาพ . ครอบรอบ 80 ชันษา หม่อมเจ้าภีศเดช รัชนี
ตามเสด็จจากทะเลสู่ที่สูง

บทสัมภาษณ์คุณลุงพะโฮย่ ตาโร ต้อนรับเสด็จครั้งแรก

บทสัมภาษณ์ คุณลุงพะโฮย่ ตาโร

ครั้งในอดีตเคยดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8 ตำบลบ้านหลวง และต้อนรับเสด็จครั้งแรกของการเสด็จมาของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ครั้งเสด็จเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ครั้งแรกที่บ้านหนองหล่ม พ.ศ. 2517 และต่อมาจึงดำรงโครงการหลวงอินทนนท์ เพื่อพัฒนาชาวเขาบริเวณคอยอินทนนท์ พ.ศ. 2522

หลังจากที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีได้เสด็จประทับแรมที่บ้านผาหมอนคอยอินทนนท์ อีก 10 ปีให้หลัง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทั้งสองพระองค์ได้เสด็จเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ชุมชนบ้านผาหมอนเป็นครั้งแรก โดยเสด็จไปเยี่ยมราษฎรที่หมู่บ้านหนองหล่ม

เนื่องด้วยสภาพสิ่งแวดล้อมในเขตบริเวณคอยอินทนนท์ในตอนนั้นมีไร่ฝิ่นเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะบ้านขุนกลางในปัจจุบัน และทางตะวันออกของคอยอินทนนท์สภาพป่าในบริเวณนั้นถูกทำลายไปมาก

สภาพป่าที่ถูกทำลายนั้นมิได้เกิดขึ้น เพราะชาวเขาเพียงฝ่ายเดียว อาจมีบุคคลหลายกลุ่มมีส่วนร่วมกับการที่ถูกทำลาย เพราะฉะนั้นพื้นที่ป่าไม้ถูกทำลายไปนั้นหลายฝ่าย หลายส่วน หลายคน หลายๆ ครั้งมีการเสมอคือออกมาว่าชาวเขาทำลายป่า แต่มิได้มีการระบุให้ชัดเจนว่าชาวเขาเผ่าอะไร ชุมชนเผ่ากะเหรี่ยง หรือ “ปกากะญอ” นั้นมีชีวิตผูกพันกับธรรมชาติมาช้านาน รู้จักการจัดการใช้ธรรมชาติแบบถูกวิธี รู้จักการแบ่งประเภทและชนิดของป่าไม้ และโซนไหนควรใช้และไม่ควรใช้ ดังจะเห็นได้ว่าป่าบริเวณรอบบ้านของปกากะญอนั้นยังเป็นป่าที่สมบูรณ์และมีต้นไม้ อยู่เป็นจำนวนมาก

น่าเสียดายในเวลานี้สิ่งที่ดึงดูดที่บรรพชนรักษาไว้ให้ชนเผ่าปกากะญอนั้นเริ่มถูกทำลายมากขึ้น กฎหมายเข้ามาแทนที่ ความเชื่อ และวัฒนธรรมถูกทำลาย ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกวัฒนธรรมทางตะวันตกเข้ามาแทนที่ โดยที่ชุมชนไม่มีโอกาสศึกษาถึงผลดีและผลเสีย ต่อไปชุมชนปกากะญออาจสูญหายไปพร้อมกับป่าไม้ ธรรมชาติที่ยังสมบูรณ์หากไม่ได้รับแก้ไขให้ถูกทาง

ถ้าหากสวนดอกไม้ที่เราปลูกมีแค่สีแดง ความสวยงามและความหลากหลายก็คงไม่มี ถ้าหากมนุษย์ไม่สามารถยอมรับความหลากหลายได้ ชีวิตก็จะดำเนินไปอย่างขัดแย้งกับความรู้สึก โลกของเราไม่ใช่เพียงแค่เป็นของมนุษย์โลก แต่เป็นของสรรพสิ่งบนโลกนี้ทั้งหมด

การเสด็จมาของพระองค์ท่านทั้งสองพระองค์ก็มิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อจะมาจับชาวเขาหรือไปว่า ไปโทษชาวเขาที่อยู่ในพื้นที่บริเวณนั้น แต่พระองค์ท่านมาเพื่อแก้ปัญหาของชาติไทย พระองค์มาเพื่อแก้ปัญหาคความยากจนของชาวเขา พระองค์มาเพื่อสร้างความเข้าใจให้ชาวเขาเข้าใจกับคำว่าชาติไทย และประเทศไทย สิ่งในอดีตที่เกิดขึ้นนั้น พระองค์ท่านละทิ้งไปหมดสิ้น พระองค์ท่านก็เริ่มทำสิ่งใหม่ให้ราษฎรของพระองค์ท่านเห็นสิ่งดีและสิ่งไม่ดีที่มากกระทบต่อชีวิตเราและชาติไทยเรา พระองค์ท่านใช้สันติวิธีในการแก้ไขปัญหามาของชาติ จนทำให้พวกเราารู้สึกว่านี่คือเราคนไทยสยามคนหนึ่ง โดยไม่มีความรู้สึกแบ่งแยกออกจากความเป็นไทยเลย

ปัญหาหาเสพติดเป็นปัญหาระดับชาติ เป็นปัญหาของความมั่นคงของชาติ หากจุดนี้ไม่มีใครแก้ปัญหาได้ ภาคเหนือของประเทศไทยที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ปัญหาคงต้องมียากกว่านี้เป็นแน่

คุณลุงพะตีพะโย่ ตาโร เล่าว่า การเสด็จมาครั้งแรกของพระองค์ท่านทั้งสองเมื่อปี พ.ศ. 2517 พระองค์เสด็จโดยรถพระที่นั่ง เมื่อถึงปากทางเข้าหมู่บ้านหนองหล่ม พระองค์ประทับต่อดูด้วยการทรงม้าที่ทางทหารได้ไว้ให้ จากปากทางต้องขึ้นเขาลูกหนึ่ง เมื่อลงเขาแล้วก็จะถึงแม่น้ำเป็นปลายแม่น้ำกลางพาดและปลายทุ่งนาชั้นบันได โดยทุ่งนาบริเวณนี้เป็นของคุณลุงพะโย่ ตาโร

ปัจจุบันเส้นทางลัดที่พระองค์ท่านเสด็จไปเยี่ยมราษฎรนั้น เรียกตามภาษาถิ่นว่า “ปากทางปทุมอะเคย์” (กุ่มปทุม .กม.25) เมื่อพระองค์เสด็จถึงบริเวณทุ่งนาแล้วทรงประทับม้าไปต่อดูถึงหมู่บ้านหนองหล่ม เมื่อพระองค์เสด็จมาถึงหมู่บ้าน และพระองค์ท่านได้ทรงลงจากหลังม้าแล้วพระองค์ทรงเดินขึ้นไปเหนือบ้านที่มีสวนกาแฟปลูกเอาไว้อยู่รอบบ้านเพื่อสำรวจดู (ณ.ปัจจุบันคันกาแฟต้นนั้นยังอยู่ และอยู่เหนือบ้านคุณลุงพะโย่ ตาโร)

เมื่อพระองค์ทรงเดินชมสวนกาแฟได้เวลาพอสมควร พระองค์ท่านทรงสอบถามความจำเป็นความว่า “อยู่ที่นี้ทำอะไรบ้าง และปลูกอะไรเป็นหลักในการดำรงชีวิตที่นี่”

พะตีพะโย่ ตาโร ตอบพระองค์ว่า “ชุมชนที่นี้อยู่ได้เพราะเรามีข้าวไว้ปลูกเองเพื่อบริโภคเป็นหลัก มิได้เอาไปขาย และมีสัตว์เลี้ยงหลาย ๆ อย่างเลี้ยงเอาไว้เพื่อบริโภคและทำพิธีกรรมต่าง ๆ มิได้ขายเช่นกัน ส่วนคันกาแฟนั้นมีคนเอามาให้ปลูกแต่ปลูกแล้วไม่รู้จักเอาไปขายที่ไหน”

เสร็จแล้วพระองค์ก็ทรงเสด็จเดินดูสวนกาแฟต่อ และพระองค์ทรงแนะนำในการปลูกกาแฟแบบถูกวิธี ทรงแนะนำให้คุณลุงว่า “เวลาปลูกกาแฟแล้ว เมื่อถึงระยะเวลาหนึ่ง ได้คันกาแฟต้องเอาต้นหญ้ามาคลุมเอาไว้เพื่อความชุ่มชื้นและหญ้าจะกลายเป็นปุ๋ยของคันกาแฟ”

ในช่วงเวลานั้นพระองค์ได้ถามชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรในพื้นที่นี้หลาย ๆ เรื่องและพระองค์ท่านได้จัดบันทึกรับข้อมูลเอาไว้ ต่อจากนั้นพระองค์เสด็จไปประทับแรมชั่วคราวที่ทางหมู่บ้านและทหารได้จัดถวายไว้ให้ เมื่อเสด็จถึงที่ประทับคุณลุงพะโย่ ตาโร และคุณยายอึแปะ กิจรุณชัย ได้ถวายเมล็ดกาแฟให้กับพระองค์ท่าน การที่คุณลุงพะโย่ ตาโร และคุณยายอึแปะ กิจรุณชัย ได้ถวายเมล็ดกาแฟนั้นมิได้มีจุดมุ่งหมายอื่นใด นอกเสียจากว่าเป็นการถวายเพื่อพระองค์อาจได้เสวยชงดื่มด้วยพระองค์เอง

แต่มีภาคคิดสิ่งที่ได้ถวายให้พระองค์ในวันนั้น พระองค์ท่านได้คืนให้กับชุมชนของเราแบบยั่งยืนจนถึงทุกวันนี้จากที่เคยได้เพียงแต่คิดว่า พระองค์คงได้เสวยชงดื่มด้วยพระองค์เอง แต่พระองค์ทำได้มากกว่าที่พวกเราคิด เวลาผ่านไปไม่นานนัก เมล็ดกาแฟที่พระองค์ได้รับการถวายจากคุณลุงพะโย่ ตาโร และคุณยายอึแปะ กิจรุณชัยนั้น ได้ถูกส่งกลับมายังชุมชนเป็นคันกาแฟหลายร้อยคัน คุณลุงพะโย่ ตาโร และคุณยายอึแปะ กิจรุณชัย รวมชาวบ้านได้รับต้นกล้ากาแฟพระราชทานไปปลูกกันหลายพื้นที่โดยกระจายไปหลายหมู่บ้านโดยเฉพาะคุณลุงพะโย่ ตาโร ได้ทำการปลูกเพิ่มเติมบนพื้นที่เหนือหัวบ้านของคุณลุง โดยได้ปลูกคันกาแฟพระราชทานเพิ่มเติมตามที่พระองค์ท่านให้คำแนะนำแก่คุณลุง คุณลุงและชาวบ้าน ได้ดูแลต้นกาแฟพระราชทานจนต้นกาแฟเติบโตพอที่เก็บจะเก็บเกี่ยวได้ตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงต้นกาแฟเติบโตเป็นต้นที่แข็งแรงใช้เวลาเกือบ 2 ปีเต็ม

ต่อมาพุทธศักราช 2519 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถและพระบรมสาธุวงศ์ได้เสด็จเยี่ยมราษฎรอีกครั้ง โดยพระองค์ได้เสด็จเยี่ยมชมสวนกาแฟเหมือนเดิม พร้อมกันนี้พระองค์ได้สอบถามความเป็นมาของต้นกาแฟพระราชทานว่า

“คืนกาแพที่ปลูกนั้นเป็นอย่างไบบ้าง เติบโตดีมั๊ย?” คุณลุงพะโย่ ตาโร ได้ตอบพระองค์ท่านไปว่า “กาแพที่ได้รับพระราชทานนั้นปลูกแล้วและเจริญเติบโตขึ้นตามลำดับ ตอนนี้เกือบให้ผลผลิตได้แล้วคงต้องรออีกสัก ระยะเวลาหนึ่งถึงจะเก็บเกี่ยวผลผลิตได้”

การเสด็จมาครั้งที่สองของพระองค์ได้ทรงเดินตรวจงานกาแพพระราชทานหลายพื้นที่ของชุมชนบ้านผาหมอนและหนองหล่ม นับได้ว่าพระองค์ท่านทรงให้ความสำคัญงานงานที่พระองค์ทรงได้มอบหมายให้กับหน่วยงาน และพระองค์ทรงติดตามงานด้วยพระองค์เอง

การที่พระองค์ทรงห่วงใยชาวบ้านนั้นพระองค์มิได้คิดเพื่อใคร ทรงคิดเพื่อประเทศชาติ และมนุษยธรรมในการดำรงอยู่ของปวงชนชาวไทยทั้งหมด นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันล้นพ้นหาที่เปรียบมิได้ในแผ่นดิน ชุมชนปกาก่ออู๋ บนพื้นที่คอยอินทนนท์ที่มีการดำรงชีวิตอยู่ได้ เพราะพระบารมีของพระองค์ท่านและพระบรมสาธุวงศ์ทุกพระองค์องค์ที่ให้ความสำคัญต่อพวกเราชาวปกาก่ออู๋

และในปีเดียวกันพระองค์ทรงเสด็จกลับมาอีก หลังจากครั้งที่แล้วทรงได้สอบถามความเป็นอยู่ของชาวบ้าน และสิ่งที่ชาวบ้านขาดหายไป โดยพระองค์ทรงยึดสิ่งที่ชาวบ้านให้ความสำคัญอันดับหนึ่งเป็นหลักในการวางรากฐานชุมชน เพื่อเป็นการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

ชุมชนปกาก่ออู๋นั้น ให้ความสำคัญกับเรื่องข้าวมาเป็นอันดับหนึ่ง การดำรงชีวิตอยู่ของปกาก่ออู๋นั้น ไม่สามารถทิ้งข้าวไปได้ ข้าวและทรัพยากรธรรมชาติ ของพวกเรานั้น คือสิ่งจำเป็นเป็นอันมาก หลังจากที่พระองค์ท่านทรงได้ข้อมูลของชาวบ้านเรื่องข้าวไม่พอกินพอใช้แล้ว พระองค์ท่านเสด็จกลับมาพร้อมกับได้นำข้าวเปลือกพระราชทาน

โดยพระองค์ท่านได้ก่อตั้งธนาคารข้าวพระราชทานให้แก่ราษฎรพื้นที่คอยอินทนนท์ อันประกอบไปด้วย บ้านผาหมอน บ้านอังก้าน้อย บ้านแม่กลางหลวง บ้านหนองหล่ม และรวมถึงบ้านแม่แอบ ซึ่งเป็นชุมชนชาวเขาก่ออู๋ (เผ่ากะเหรี่ยง) โดยทั้งสิ้น

พระองค์ท่านได้ให้ข้าวพระราชทานพร้อมกับได้ตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ ในชุมชนให้ดูแลและธนาคารข้าว และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในการดูแลและบริหารธนาคารข้าวในชุมชน (กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่พระองค์ท่านได้ตั้งขึ้นมาชุมชนต่าง ๆ ได้ถือปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน และบัดนี้ชุมชนชาวปกาก่ออู๋มีความเข้มแข็งอยู่ได้ระดับหนึ่งแล้ว ด้วยพระบารมีของพระองค์ท่าน ชุมชนปกาก่ออู๋ได้น้อมถวายธนาคารข้าวคืนให้กับพระองค์ท่านแล้วตามกฎเกณฑ์ที่พระองค์ได้ตั้งไว้ทุกประการ)

หลังจากพระองค์ท่านได้ถวายข้าวพระราชทานแก่คุณลุงพะโย่ ตาโร คุณลุงพะโย่ ตาโร ซึ่งสมัยนั้นได้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านและเป็นตัวแทนของชุมชนเป็นผู้รับข้าวพระราชทาน เพื่อตั้งเป็นกองทุนธนาคารข้าวพระราชทานพร้อมกันนั้นพระองค์มีพระกระแสรับสั่งให้คุณลุงพะโย่ ตาโร ดูแลธนาคารข้าวพระราชทานให้ดีและคุณลุงพะโย่ ตาโร ได้ขอพระราชนุญาตปรึกษาเรื่องการบริหารธนาคารข้าวพระราชทาน

ทั้งนี้คุณลุงพะโย่ ตาโร เองก็มีความเป็นห่วงถึงเรื่องนี้มิใช่น้อย เพราะชุมชนของพวกเรานั้นยากจนและไม่มีรายได้ จึงขอพระราชนุญาตกับพระองค์ท่านว่า “เมื่อข้าวพระราชทานที่พระองค์ท่านได้พระราชทานให้กับชุมชนนั้น ถ้าหากข้าพเจ้าทั้งหลายไม่มีทุนทรัพย์ที่จะใช้คืนให้กับพระองค์ท่าน ข้าพเจ้าควรทำเช่นไร”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตรัสว่า “การปลูกกาแพก็ดี การปลูกผักก็ดี หรือแม้แต่รับจ้างก็ดี เมื่อได้ขายของแล้ว ได้เงินคืนแล้ว หรือได้ค่าจ้างแล้ว เราก็จะสามารถใช้คืนให้กับธนาคารข้าวพระราชทานได้” “ตอน

ที่พระองค์ทรงเสด็จไปเยี่ยมราษฎรกะเหรี่ยงที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนกะเหรี่ยงที่นั่นมีข้าวสารแคลิตรเดียวก็สามารถที่
หุงให้พระองค์เสวยได้ กะเหรี่ยงนั้นเป็นคนดีและซื่อสัตย์”

แต่ด้วยความเป็นจริงแล้วมีพระราชประสงค์เพียงเพื่อต้องการให้ชุมชนนั้นมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้นและมีอาหารไว้
พอเพียงเพื่อการบริโภค การที่พระองค์ทรงตรัสเช่นนั้น เพื่อต้องการให้ตระหนักถึงความสำคัญของข้าวและงานที่
พระองค์ท่านได้ทรงพระราชทานไว้ให้กับชุมชน ถึงแม้ไม่มีเงินก็สามารถใช้คืนด้วยข้าวเปลือกได้โดยไม่จำเป็นต้อง
ชดใช้ด้วยเงิน

ธนาคารข้าวพระราชทาน หลังแรก
หมู่บ้านปกากะถอ บ้านป่าแป๋ อำเภอมะละเรียง

การที่คนเรามีน้ำใจให้กันเพียงสักเล็กน้อยก็สามารถที่จะหล่อเลี้ยงมิตรภาพอันยั่งยืน ได้ชั่ววันรันคร์ การที่
คนเรามีความซื่อสัตย์ต่อผู้มีพระคุณหรือซื่อสัตย์ต่อประเทศชาตินั้น เราสามารถที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ความ
ซื่อสัตย์ของเผ่ากะเหรี่ยงที่พระองค์ท่านยกตัวอย่างให้คุณลุงคุณลุงพะโย่ ตาโร นั้นมีความหมายกับการบริหารชุมชน
เป็นอย่างยิ่ง การมีน้ำใจให้กันของคนในชุมชนนั้นเป็นสิ่งที่ขาดมิได้ การแบ่งปันสิ่งของให้กันก็เหมือนดั่งการ
พระราชทานธนาคารข้าวให้กับชุมชนต่าง ๆ ให้เห็นความสำคัญของการมีน้ำใจให้กัน

การมีน้ำใจและความซื่อสัตย์นั้นเป็นสิ่งสำคัญมากต่อคนทุกคนในชุมชนของคุณลุงพะโย่ ตาโร และม
ีความสำคัญมากต่อปวงชนชาวไทยทั้งมวล หากวันใดปวงชนชาวไทยขาดการมีน้ำใจและไม่ซื่อสัตย์ต่อประเทศชาติ
แล้ว วันนั้นประเทศไทยจะขาดความสามัคคีแล้วเราจะมองหน้ากันได้อย่างไร

และพระองค์ทรงเสด็จมาที่ชุมชนบ้านผาหมอนและใกล้เคียงอีกหลายครั้ง ทุกครั้งทรงนำสิ่งของ
พระราชทานที่มีความจำเป็นต่อชุมชนและทรงงานต่าง ๆ ที่พระองค์ท่านได้ดำเนินการไว้ นอกจากธนาคารข้าว
พระราชทานแล้ว พระองค์ยังพระราชทานสัตว์ต่าง ๆ ที่ชุมชนพอเลี้ยงได้ เช่น วัว, หมู, เป็ด และไก่ เพราะสัตว์
เหล่านี้เป็นสัตว์เศรษฐกิจของชุมชน

และต่อมาพระองค์ท่านเห็นความจำเป็นและความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่ของชาวเขาบนพื้นที่คอยอิน
ทนนท์นี้ ทั้งนี้เพื่อลดปัญหาเรื่องยาเสพติดและป่าไม้ถูกทำลาย ป่าไม้ถูกทำลายมาจากหลายเหตุด้วยกัน หากนับ
ย้อนกลับไปเมื่อ 60 – 70 ปีก่อน ป่าไม้บนผืนแผ่นดินไทยนั้นยังมีความอุดมสมบูรณ์ถึง 60 เปอร์เซ็นต์ แต่ด้วยสมัยนั้น
ผู้ใหญ่ในสังคมสมัยนั้นยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

และมีการนำเอาไปใช้เป็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม และยังเป็นยุคเผด็จการอยู่ถึงแม้จะมี
รัฐธรรมนูญแล้วก็ตาม แต่กิจกรรมป่าไม้และการล่าสัตว์ในสมัยนั้นยังเป็นกลุ่มของผู้มีอันจะกิน เพราะฉะนั้น
ผลประโยชน์เมื่อไม่ได้เกิดแก่ตนเองการเอาใจใส่ด้านการอนุรักษ์ก็ไม่เกิดขึ้นในจิตสำนึก

ประเทศไทยหลังยุคสงครามโลก ครั้งที่ 2 เป็นยุคฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังสงคราม มีการตัดถนนเส้นสำคัญ
ต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลสมัยนั้นมึนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม
และการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อการส่งออก ก็นำไปสู่การทำลายป่าอย่างมหาศาล

สรุป คือ การดำเนินงานตามนโยบายนั้นผิดพลาดและเป็นบทเรียนราคาแพงการให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สมัยนั้นแทบไม่มีในหัวใจของนักบริหารบ้านเมืองเลย

*เห็นได้จากชื่อเรียกร้องขององค์กรเอกชนเพื่อการทำงานด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2496 โดยมีพระอินทสรศัลย์ เป็นนายกสมาคม และคุณหมอบุญส่ง เลขะกุล เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งสมาคม “นิคมไพรสมาคม” ขึ้นมา (Association the Conservation of Wild life-ACW) จุดประสงค์หลักคือเรียกร้องให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างจริงจังและอย่างแบบแผน เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่าให้คงอยู่กับเมืองตราบนานเท่านาน แต่ก็ไม่ได้ได้รับความสนใจจากหน่วยงานของรัฐบาลเลย

*แต่ด้วยความพยายามของนิคมไพรสมาคม โดยคุณหมอบุญส่ง เลขะกุล เป็นตัวตั้งตัวตีในด้านต่าง ๆ ท่านทุ่มเททั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์จนในที่สุดประเทศไทยจึงได้ พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าในปี พ.ศ. 2505 และต่อมาอีกปีหนึ่ง พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติตามมาอีกฉบับ หน้าที่ตามมาก็คือ มีการประกาศพื้นที่บางแห่งให้เป็นป่าอนุรักษ์ในรูปแบบของอุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า รวมทั้งวนอุทยานและเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอีกมากมาย ที่รู้จักกันอยู่ในปัจจุบัน (*จากบทความของคุณพะซื่อมือ จาก Internet)

*อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของเมืองไทย อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ กรมป่าไม้ได้เริ่มสำรวจป่าแห่งนี้เมื่อปี พ.ศ. 2502 และประกาศเป็นป่าสงวนในปี พ.ศ. 2505 และประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติในปี พ.ศ. 2515 โดยคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 223 ลงวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2515 (จากหนังสือ *เสด็จฯ พิชิตดอยอินทนนท์ 26 เมษายน 2507)

ฉะนั้นป่าไม้ในพื้นที่ดอยอินทนนท์เริ่มถูกทำลายนั้นมิใช่เฉพาะชาวเขาที่อยู่บนคอรอบบริเวณดอยอินทนนท์เท่านั้น โดยสาเหตุหลักใหญ่ ๆ มีอยู่ด้วยกันสองสาเหตุใหญ่ๆ

(1) กิจการป่าไม้ ตามที่ผู้เฒ่าปกาเกอญอ ซึ่งอำลาโลกไปแล้ว คือคุณปู่แคะฮื้อ ได้เล่าให้ฟังครั้งยังมีชีวิตอยู่ว่า นับตั้งแต่อพยพมา ชาวปกาเกอญอ ที่นี้มิได้ทำกิจการป่าไม้เลย ช่วงที่ป่าไม้ถูกตัดไปเยอะที่สุด คือ ช่วงสร้างถนนขึ้นดอยอินทนนท์ วิศวกรตัดไม้ต่าง ๆ และอุปกรณ์ตัดไม้และการแยกชิ้นส่วนไม้นั้น มาจากข้างนอกทั้งสิ้น และเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ระหว่างคนพื้นราบและคนบนดอย แม้แต่อุปกรณ์ล่าสัตว์สมัยก่อนชาวปกาเกอญอ ไม่รู้จักปืนเลย อุปกรณ์ที่ล่าสัตว์เป็นอุปกรณ์ธรรมดาแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งถ้าเป็นสัตว์ใหญ่แล้วยากที่จะจับได้ ไม่ว่าจะด้วยเจตนาใดก็ตามชาวบ้านในพื้นที่และคนพื้นราบหรือแม้แต่หน่วยงานที่เกี่ยวกับป่าไม้ ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าไม่มีส่วนร่วมในการทำลายป่า กว่าจะเป็นกรมป่าไม้ได้ คนที่เห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเรียกร้องจนแทบไม่มีทรัพยากรป่าไม้ไว้ให้เหลือในประเทศไทยแล้ว

(2.) กิจการฝิ่น ฝิ่นนับว่าเป็นตัวการใหญ่อีกส่วนหนึ่งที่ทำให้ทรัพยากรบริเวณป่าดอยอินทนนท์สมัยก่อนถูกทำลายไปเยอะ โดยนโยบายการปลูกฝิ่นแบบถูกกฎหมาย และชาวบ้านต้องเสียภาษีฝิ่นให้กับรัฐบาลในสมัยนั้น นับได้ว่าการปลูกฝิ่นเป็นพืชเศรษฐกิจให้กับชุมชน คนบนดอยส่วนหนึ่งที่อพยพมาที่หลังปกาเกอญอ หลายปีได้นำเอาพืชตัวใหม่มาปลูกบนพื้นที่ดอยอินทนนท์ โดยพวกเขาไม่มีพื้นฐานทางด้านเกษตรพอเพียงมาก่อน ในทางกลับกันสำหรับชุมชนปกาเกอญอ นั้นรู้จักการทำเกษตรแบบพึ่งตนเองได้

ถึงแม้การทำข้าวไร่ในสมัยนั้น แต่เป็นการทำไร่ข้าวหมุนเวียน (Rotation Farming) ผลกระทบกับสิ่งแวดล้อมนั้นมีน้อยมาก และชุมชนปกาเกอญอ มีกฎเกณฑ์ในการทำไร่หมุนเวียนไว้มากมายที่อยู่ในภูมิปัญญาความเชื่อ ถึงแม้ชาวปกาเกอญอ ไม่เห็นด้วยกับการถางป่าบนพื้นที่ดอยอินทนนท์ ซึ่งเป็นต้นน้ำลำธารของเขา แต่ก็มี

อาจห้ามได้ตลอด หลาย ๆ ครั้งได้ทำการตัดเดือนด้วยวาจาไป คนกลุ่มนั้นก็เพียงแค่ปฏิบัติเพียงแต่เฉพาะหน้า แต่ลับหลังก็ตัดไม้ต่อเพื่อเปิดไร่ฝิ่นของตนเองต่อไป ผลของการทำไร่ฝิ่นเมื่อตัวเงินเข้ามาสอดแทรกเข้ามาเป็นตัวแปรในการจัดค่าความเป็นอยู่จากที่เคยไม่เห็นด้วยก็กลับทำตามด้วยความสมัครใจ แต่สิ่งที่ทำตามในขณะนั้นได้ก่อความยากลำบากให้กับคนในชุมชนมากมายเหลือคณา หลาย ๆ ครอบครัวสูญเสียการเป็นครอบครัวแบบอบอุ่น หลาย ๆ ครอบครัวสูญเสียที่นาเหล่านั้นไปให้กับผู้ครอบครองฝิ่น

ชาวปกาก่อญอ กลายเป็นทาสของยาเสพติดฝิ่นแบบไม่รู้ตัว ในช่วงที่ฝิ่นระบาด ผู้ชายส่วนใหญ่ก็ติดฝิ่นแทบไม่อยู่ร่วมกับครอบครัว ไปเป็นทาสรับใช้ให้กับผู้ครอบครองฝิ่น จากต้นน้ำอันเป็นที่รักและหวังนักร่วงนาคกลับกลายเป็นของมีค่าแก่เพื่อแลกกับฝิ่น จากหนึ่งคนหลายเป็นหลายคน จากหนึ่งต้นหลายเป็นหลายต้น

พื้นที่ที่อยู่สูงเลยไปจากชุมชนปกาก่อญอนั้น เป็นชุมชนของพี่น้องม้ง รวมถึงผู้เคยทำธุรกิจค้าไม้ที่มาจากพื้นที่ราบตอนทำถนนขึ้นดอยอินทนนท์ เพราะในอดีตกลุ่มนี้ได้นำเอาสิ่งนั้นมาและเป็นกลุ่มคนที่เปิดป่าไม้บนพื้นที่สูงเยอะมากที่สุด เป็นสิ่งที่ไม่ยุติธรรมอย่างยิ่งถ้าหากไปกล่าวหาแต่พี่น้องชาวม้ง กลุ่มใหญ่อีกกลุ่มหนึ่งคือพ่อค้าคนกลางที่รับซื้อฝิ่น ไม่ใช่ใครที่โหด ก็คือ คนพื้นที่ราบนั่นเอง คนพื้นที่ราบมาจากหลายที่ทั้งใกล้และไกล คนพื้นที่ราบที่อยู่ใกล้กับชุมชนบนดอยก็คือ คนอำเภอจอมทอง คนไกลก็มาจากหลายทิศทางทั้งในเมืองเชียงใหม่และกรุงเทพฯ

ช่วงนั้นการขายฝิ่นเป็นสิ่งธรรมดา ฝิ่นมีราคาดีกว่าเงินเสียอีก แลกกับสิ่งของได้ทุกอย่าง มีการรับซื้อกันอย่างเปิดเผย พ่อค้าคนกลางนั้นค้าขายกับคนในชุมชนทุกอย่าง และใช้เวลาไม่นานก็ครอบครองคนในชุมชน ได้ครอบครองทั้งที่ดิน คือ นาขั้นบันได และคนในชุมชนเป็นหนี้เป็นสินให้กับพ่อค้าคนกลางและพี่น้องชาวม้ง จนความเป็นชุมชนของปกาก่อญอนั้นแทบไม่เหลืออะไรเลยหลังจากไปเป็นทาสรับใช้และเป็นทาสสิ่งเสพติด

เห็นได้ว่าพื้นที่บนดอยอินทนนท์ ป่าไม้ที่ถูกทำลายนั้น ไม่ใช่ชาวเขาฝ่ายเดียว เพราะฉะนั้นคนพื้นที่ราบและคนบนดอยต้องมีส่วนรับผิดชอบด้วยกันทั้งสิ้น เพราะทุกคนมีส่วนร่วมด้วยกันทั้งหมด ทำผิดด้วยกันทั้งหมด รวมถึงหน่วยงานรัฐบาลที่ดำเนินนโยบายผิดพลาดอย่างมหันต์

ผลสุดท้ายโยนความผิดให้กับชาวเขาป่าดอยเป็นแพะรับบาปไป ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าอายเป็นอย่างมากที่พวกเราทุกคนก็มีส่วนร่วมในการทำลายทรัพยากรป่าไม้ในเมืองไทยเหมือนกัน หากไม่มีอุตสาหกรรมป่าไม้ฝรั่งไม่รับซื้อไปป่าเขตร้อนในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คงไม่วิกฤติขนาดนี้แน่ ก็นับว่าคนปกาก่อญอดอยอินทนนท์ ยังโชคดีที่สามารถรักษาฝิ่นป่าชุมชนของตนเองไว้ได้ เห็นได้ชัดว่าบริเวณรอบชุมชนเกือบทุกหมู่บ้านนั้น ยังมีป่าสมบูรณ์ มีไม้ให้ใช้สอยอยู่ตลอดเวลา หากชาวปกาก่อญอไม่สามารถแบ่งแยกป่าไม้ได้วันนี้พื้นที่ดอยอินทนนท์คงไม่มีป่าเหลือไว้ใช้อีกแล้ว ภูมิปัญญา ความเชื่อ ที่ปู่ ย่า ตา ยาย ได้สั่งสอนลูกหลาน เพลิน โหลน ให้จำเอาไว้ในสมองจึงทำให้ชุมชนปกาก่อญอ มีป่าใช้ได้อย่างสมดุล

ในที่สุดวิกฤติการป่าไม้ถูกทำลายและฝิ่นทำลายทุกสิ่งทุกอย่างเริ่มคลี่คลายไปในทางที่ดีโดยการแก้ไขปัญหามาแบบสันติวิธีและนิ่มนวล ด้วยองค์พระบารมีของพระบรมสาธุวงศ์ที่ให้ความสำคัญกับชาวเขา โดยจากการเสด็จประพาสของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จฯ พิชิตดอยอินทนนท์ 26 เมษายน 2507 และเสด็จเยี่ยมราษฎรพื้นที่ผาหมอน พ.ศ. 2508 ที่พระองค์ทรงเห็นความลำบากของชาวเขา จึงมีโครงการช่วยเหลือต่าง ๆ เกิดขึ้นมา โครงการเริ่มแรกของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีที่มีต่อชาวเขา

คือ โครงการ หน่วยแพทย์อาสาสมเด็จพระบรมราชชนนี หรืออักษรย่อ มูลนิธิ พอ.สว. และเวลาผ่านไปไม่นานนักพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถและพระบรมสาธุวงศ์ได้เสด็จเยี่ยมราษฎรหลายครั้ง

จนมาถึง พ.ศ. 2522 พระองค์ได้ก่อตั้งโครงการหลวงคอยอินทนนท์ขึ้นมา และปัจจุบัน คือ สถานีวิจัยโครงการหลวงอินทนนท์ จุดมุ่งหมายของโครงการพระราชดำรินี้ เพื่อมนุษยธรรม แก้ไขปัญหาหาเสพติด และการตัดไม้ทำลายป่า ปลูกผักแทนฝิ่น รวมถึงผลไม้เมืองหนาวและดอกไม้ต่าง ๆ ให้ชาวเขาปลูกที่อยู่อยู่บนพื้นที่คอยอินทนนท์ การเพาะปลูกพืชเพื่อทดแทนการปลูกฝิ่น

ช่วงแรกนั้นเป็นช่วงที่ลำบากมากในการดำเนินงาน แต่ใช้เวลาไม่นาน ประมาณ 4 ปี ฝิ่นบนคอยอินทนนท์นั้นก็หมดไป และป่าไม้ที่เคยถูกทำลายไปมากบนพื้นที่ของพี่น้องชาวม้งก็กลับมาชุ่มชื้นอีกครั้ง และชุมชนปกากะญอ จากที่เคยมีการทำไร่หมุนเวียนก็หมดไป จากเดิมที่เคยมีป่าไม้อยู่แล้ว เวลาผ่านไป 25 ปี พื้นที่ป่าไม้ชุมชนปกากะญอเติบโตใหญ่ และมีสัตว์ต่าง ๆ กลับมาเพิ่มขึ้น โดยสังเกตได้ว่าเมื่อก่อน ฆะนิหายไป แต่จะอยู่ที่บ้านแม่แอบเท่านั้น แต่บัดนี้ได้กลับมาอยู่ ณ. บริเวณป่าชุมชนแถบบ้านท่าฝิ่งเก่าแล้ว เป็นสิ่งที่น่ายินดียิ่ง และเสื่อโครงก็เพิ่มขึ้นด้วย

โครงการของพระองค์ท่านได้สร้างสิ่งดีงามให้กับชุมชนมากมาย จากที่เคยแย่ที่สุด แต่มาบัดนี้เป็นชุมชนที่น่าอยู่มากที่สุด การค้าขายจากสมัยก่อนที่ค้าขายและฝิ่นและสิ่งผิดกฎหมาย มาตอนนี้ชุมชนก็ยังค้าขายกับคนพื้นราบเหมือนเดิมแต่เปลี่ยนไปกลายเป็นสิ่งที่ที่มีประโยชน์ต่อร่างกายของเราแทน ผักผลไม้และไม้ดอกไม้ประดับสร้างรายได้ให้กับชุมชน และสร้างรายได้ให้กับคนพื้นราบจากการใช้สอยของคนบนคอยเป็นเศรษฐกิจแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกันไปแล้ว หลายครั้งที่เคยสอบถามพ่อค้าพื้นที่อำเภอจอมทอง พ่อค้าบอกว่า คนบนคอยไม่เคยมีเครดิต โดยเฉพาะปกากะญอ ชื่อของใช้แต่เงินสดส่วนใหญ่ ทำให้พ่อค้ามีเงินหมุนเวียนในการลงทุนอยู่ตลอดเวลา มา ณ. บัดนี้พวกเราทั้งหลายต้องถามใจตัวเองว่า “สิ่งที่พระองค์ทรงให้กับพวกเรานั้นมีมากแค่ไหน แล้วเราละเคอะอะไรอยู่ พระองค์ทรงทำดีกับพวกเราขนาดนี้ แล้วเราจะเป็นคนดีให้กับพระองค์มิได้หรือ”

คนพื้นราบหรือคนบนคอยก็เคยทำดีและช่วยกันมาทั้งนั้น จิตสำนึกในการละอายต่อบาปนั้นพวกเรามีหรือไม่ ขอให้พวกเราทั้งหลายหันหน้าเข้าหากันและคุยกันแบบมีเหตุผล ผลของการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีนั้นนำไปสู่การพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน

ถึงเวลาแล้วที่เราต้องร่วมมือกันปกป้องประเทศชาติ และสมบัติของชาติให้อยู่คู่กับเมืองไทยสืบไป การให้และการเป็นผู้ซื้อสำคัญต่อผู้ให้ นั่น เป็นสิ่งสำคัญมากต่อวิถีชีวิตของระชาชาวปกากะญอ พวกเราชาวปกากะญอ ขอ น้อมรับสิ่งที่พระองค์ได้ตรัสไว้ให้กับชุมชน “เมอะกะคี” และขอรักษาฝิ่นป่าอันมีค่าของประเทศและชุมชนปกากะญอ ของเรารักษาชีวิตและจิตใจ トラบชีวิตจะหาไม่

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า

ชุมชนชาวปกากะญอ มีกะคี คอยอินทนนท์

กระแสพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ช่วยทำไมเขา

ขอเชิญกระแสพระราชดำรัสถึงประโยชน์ของโครงการหลวง ดังนี้

“เรื่องที่จะช่วยเขาและโครงการหลวงเขานั้น มีประโยชน์โดยตรงกับเขาที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้เขาที่มีความเป็นอยู่ดีขึ้น สามารถเพาะปลูกสิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นรายได้กับเขาเอง ที่มีโครงการนี้ จุดประสงค์อย่างหนึ่ง คือ มนุษยธรรม หมายถึงให้ผู้ที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารสามารถที่จะมีความรู้และพียงตัวมีความเจริญได้ อีกอย่างหนึ่งก็เป็นเรื่องช่วยในทางที่ทุกคนเห็นว่าควรช่วย เพราะเป็นปัญหาใหญ่ ก็คือ ปัญหาเรื่องยาเสพติด ถ้าสามารถช่วยเขาปลูกพืชที่เป็นประโยชน์บ้าง เขาจะเลิกปลูกยาเสพติด คือ ฝิ่น ทำให้นโยบายการระงับการปราบปรามการสูบฝิ่น และการค้าฝิ่นได้ผลดี อันนี้เป็นผลอย่างหนึ่ง ผลอีกอย่างหนึ่งซึ่งสำคัญมากก็คือ เขาเป็นผู้ทำการเพาะปลูกโดยวิธีที่จะทำให้บ้านเมืองของเราไปสู่หายนะได้ โดยที่ถางป่าแล้วปลูกโดยวิธีที่ไม่ถูกค้อง ถ้าพวกเราทุกคนไปช่วยเขา ก็เท่ากับช่วยบ้านเมืองให้มีความดี ความอยู่ดีกินดีและความปลอดภัยได้อีกทั่วประเทศ เพราะถ้าสามารถทำโครงการนี้ได้สำเร็จให้เขาอยู่เป็นหลักเป็นแหล่ง สามารถจะอยู่ดีกินดีพอสมควร และสนับสนุนนโยบายที่จะรักษาป่าไม้ รักษาดินให้เป็นประโยชน์ต่อไป ประโยชน์อันนี้จะยั่งยืนมาก”

พระราชดำรัสนี้ เท่ากับเป็นการตอบคำถามที่ว่า “ไปช่วยทำไมกันเขา”

(จากหนังสือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและโครงการหลวง คณะจัดทำ : มรว. ชีรเดช รัชนิ. โรงพิมพ์ : อักษรสัมพันธ์.(หน้าที่ 47)

หมายเหตุ : เขาเขาในประเทศไทยนั้น มีด้วยกันหลายชนเผ่า แต่ละชนเผ่ามีพื้นฐานในการดำรงชีวิตไม่เหมือนกัน เขาเขาเผ่าปกากะญอ ก็เป็นอีกชนเผ่าหนึ่ง ซึ่งมีชีวิตผูกพันกับธรรมชาติมาก แต่ด้วยเป็นชนเผ่าที่มีขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อผูกมัดกับสิ่งแวดล้อม จึงกล่าวได้ว่าคนที่อยู่กับป่าได้นั้น จึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษา เพราะเป็นกลุ่มชนที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้ดีมากที่สุด

แน่นอนชาวปกากะญอ นั้นไม่อาจปฏิเสธได้ว่าไม่ได้รบกวนสิ่งแวดล้อม แต่การที่คนกับป่าอยู่ร่วมกันได้นั้น ชาวปกากะญอ ไม่เคยละทิ้งข้อสำคัญนี้ไปได้เลย การเกษตรของปกากะญอนั้นคือ ไร่หมุนเวียน (**Rotation farming**) และการทำนาขั้นบันได (**Terrace farming**) เป็นการเกษตรที่ไม่เอาเปรียบธรรมชาติ เป็นการใช้แบบ ใช้ – คีน – กลับเอามาใช้ใหม่ แต่หากสิ่งเหล่านี้ถูกลืมไปโดยคนรุ่นใหม่ และหน่วยงานไม่เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาของคนกลุ่มนี้ และคนปกากะญอเองไม่ได้เห็นความสำคัญกับภูมิปัญญาของตนเองต่อไปชุมชนอาจเหลือป่ารอบชุมชนน้อยลงก็เป็นไปได้

ประวัติธนาคารข้าวพระราชทาน

(จากหนังสือ : พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและโครงการหลวง. คณะจัดทำ มรว.ธีระเดช รัชนี้, โรงพิมพ์ : อักษรสัมพันธ์ / หน้า 75.)

1. ทรงตั้งธนาคารข้าวพระราชทาน

ธนาคารข้าวพระราชทานแห่งแรกเกิดขึ้นที่บ้านป่าแป๋ อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน เมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2513 ซึ่งมีนักวิจัยสองท่านได้ไปทำงานและพิสูจน์แล้วว่า “การทำไร่หมุนเวียนของลัวะ และกะเหรี่ยงนั้นเป็นเหตุให้ป่าไม่ถูกทำลายอย่างไร้เดือนลอยของชาวเขาเผ่าอื่น ๆ “นักวิจัยสองท่านนั้นคือ **Dr.Peter Kunstadter** ชาวอเมริกัน และดร. สว่าง สรรพศรี ชาวไทย เมื่อทั้งสองท่านได้ทำการศึกษาวิจัยอยู่ที่นั่นเป็นเวลานาน จึงได้ทราบถึงปัญหาของชาวบ้านที่ไม่มีข้าวพอกิน จึงกราบบังคมทูลถวายรายงาน ให้กับพระองค์ท่านรับทราบถึงปัญหาในการขาดแคลนข้าวของชาวบ้านป่าแป๋ เมื่อถวายรายงานเรื่องเสร็จนี้ก็รับสั่งให้เอาข้าวไปให้ยืมแทน และธนาคารข้าวแห่งแรกก็บังเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2513 ที่ป่าแป๋ อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน โดยใช้เงินพระราชทาน 20,000 บาท และต่อไปอีกไม่นานหมู่บ้านกะเหรี่ยงใกล้เคียง ชื่อแม่อุบลลงน้อย ก็ได้รับพระราชทาน 10,000 บาท สำหรับธนาคารข้าวเช่นกัน สำหรับธนาคารข้าวตามแบบฉบับพระราชทานจะมีผลสำเร็จยั่งยืนอย่างไรก็ต้องแล้วแต่พวกผู้แทนของชาวบ้านเอง บางแห่ง เช่นหมู่บ้านแม้ว (ม้ง) ซึ่งเคยระแวงกลัวเสียเปรียบคนอื่น ธนาคารข้าวล้มเลิกไปไม่นานเพราะกลัวว่าถ้าใช้คืนแล้วจะเสียเปรียบคนอื่นไม่ใช้

อย่างไรก็ตามหลายแห่ง เช่นที่หมู่บ้านกะเหรี่ยง (ปกากะญอ) ชื่อห้วยข้าวลีบที่น้อมเกล้าฯ ถวายคืน ซึ่งก็พระราชทานให้กับหมู่บ้านใกล้เคียง หมู่บ้านห้วยคั้งต่อไป สำหรับชุมชนบ้านผาหมอนและบ้านใกล้เคียง 6 หมู่บ้านก็ได้ถวายข้าวพระราชทานคืนให้กับพระองค์ท่านเช่นกัน เมื่อ พ.ศ 2545 และพระองค์ทรงพระราชทานข้าวที่ราษฎรพื้นที่ชุมชนปกากะญอ (กะเหรี่ยง) ดอยอินทนนท์ที่ได้ถวายข้าวพระราชทานคืน ให้กับชุมชนห่างไกลตะเข็บชายแดนไทยพม่าต่อมา

2. ประวัติธนาคารข้าวพระราชทานบ้านผาหมอน พ.ศ. 2519

(จากหนังสือ : สมเด็จพระภูมิพลมหาราชาของชาติไทย โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (หน้า 184).

* พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนับสนุนให้มีการจัดตั้งธนาคารข้าวขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 เมื่อครั้งทรงเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมราษฎรชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง (ปกากะญอ) ในเขตอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้พระราชทานข้าวเปลือกจำนวนหนึ่งให้แก่ผู้ใหญ่บ้านหลายหมู่บ้าน เพื่อให้เป็นทุนเริ่มดำเนินกิจการธนาคารข้าวพระราชทาน*

ธนาคารข้าวพระราชทานนับเป็นสิ่งจำเป็นมากในพื้นที่ทุรกันดาร ธนาคารข้าวพระราชทานช่วยบรรเทาความอดอยากได้ในระดับที่ตีมาก ถึงแม้คนในชุมชนไม่มีเงินที่จะซื้อข้าว แต่ก็ทำให้คนในชุมชนมีข้าวกินอยู่ตลอดปีเป็นการให้ยืมข้าว และใช้คืนด้วยข้าว และให้ดอกเบี้ยนิดหน่อย แล้วแต่ใครจะกำหนดกฎเกณฑ์ว่าควรใช้ดอกเบี่ยข้าวเท่าไร สำหรับบ้านผาหมอนนั้น ตอนนั้นธนาคารข้าวพระราชทานนั้นได้ถวายคืนให้กับพระองค์ท่านแล้ว แต่ยังคงเหลือเอาไว้อีกธนาคารหนึ่ง คือ ธนาคารกลุ่มหนุ่มสาว ถึงแม้เศรษฐกิจในชุมชนจะดีขึ้นอยู่ในระดับหนึ่ง แต่คนอีกส่วนหนึ่งก็ยังคงอาศัยความช่วยเหลือจากด้านอื่น ๆ อยู่ ธนาคารข้าวกลุ่มหนุ่มสาวจึงเป็นธนาคารข้าวสมบัติขึ้น

สุดท้ายของชุมชน เพราะธนาคารข้าวได้ความคิดมาจากธนาคารข้าวพระราชทาน และกลุ่มหนุ่มสาวรุ่นก่อน ๆ ได้ตั้งขึ้นมาและดูแลกันจนถึงกลุ่มหนุ่มสาวปัจจุบัน

นับว่าเป็นความสำเร็จอย่างมาก ที่โครงการธนาคารข้าวพระราชทานได้ช่วยเหลือชุมชนชนบทต่าง ๆ ในถิ่นทุรกันดาร ด้วยพระกรุณาธิคุณของพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ตลอดจนพระบรมสาธุวงศ์ทุกพระองค์ที่ให้ความสำคัญกับชุมชนปกากะญอและชาวเขาเผ่าอื่น ๆ ทั่วประเทศไทย สิ่งที่เราชาวเขาต้องคำนึงถึงก็คือคุณงามความดีที่พระองค์ท่านทรงได้ให้กับพวกเรานั้นมากเหลือสิ้น พวกเราในฐานะคนไทยพื้นที่สูงต้องดูแลสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่ทงเหลือไว้เพียงแต่พื้นที่เราอยู่และมีความสำคัญต่อระบบนิเวศน์ทุกส่วน พวกต้องปกป้องรักษาเอง เพื่อประเทศชาติและลูกหลานในอนาคตสืบต่อไป

“หากชะนีตายหนึ่งตัว ป่าเจ็ดป่า กิวลมเจ็ดกิว จะอ้างว้างเดียวดาย”

ชุมชนปกากะญอบ้านผาหมอนคอยอินนนท์

ภาพ . โครงการหลวง อินทนนท์
เสด็จเยี่ยมราษฎร พ.ศ 2517

ภาพ . โครงการหลวง อินทนนท์
เสด็จเยี่ยมราษฎร และชมสวนกาแฟ

ภาพ . นิตยสาร City life Chiang Mai
ถวายเข้าคืนแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ
มรว.วีระเดช รัชนี้, รับมอบเสด็จแทนพระองค์ พ.ศ 2543

บทสัมภาษณ์คุณป้าคูโป ครั้งเคยรับเสด็จสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จฯ พิชิตยอดอินทนนท์ 26 เมษายน 2507 และเสด็จเยี่ยมราษฎร พ.ศ. 2508 และเป็นจุดเริ่มต้นของโครงการหน่วยแพทย์อาสาสมัครพระบรมราชชนนี มูลนิธิ พอ.สว.

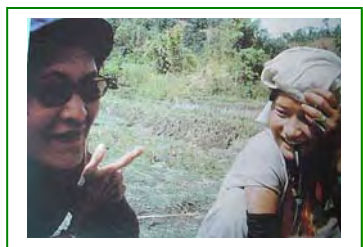
ย้อนไปเมื่อ 42 กว่าปีที่ผ่านมา 26 เมษายน 2507 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี สมเด็จย่า พระองค์ท่านเคยเสด็จฯ พิชิตยอดอินทนนท์ และได้พักแรมที่ประทับชั่วคราวที่ปางสมเด็จพระและกลางทุ่งนาบ้านผาหมอนแห่งละหนึ่งคืน การเสด็จมาในครั้งนั้นพระองค์ได้เสด็จเยี่ยมราษฎรที่มาต้อนรับการเสด็จมาของพระองค์ด้วย ราษฎรที่มารับเสด็จนั้นมีจำนวนมากมาย แต่มีคุณป้าอยู่ท่านหนึ่งคือคุณป้าคูโปที่ได้ใกล้ชิดพระองค์มากที่สุด หลังจากพระองค์เสด็จกลับจากการพิชิตยอดอินทนนท์และประทับแรมที่กลางทุ่งนาหนึ่งคืน

และวันรุ่งขึ้นของวันที่ 27 เมษายน 2507 หลังจากเสวยพระกระยาหารเช้าเสร็จแล้วช่วงสาย ๆ ชาวบ้านชุมชนบ้านผาหมอน หรือ “มีกะลือ” สมัยนั้นได้เข้าเฝ้ารับเสด็จมากมาย มีผู้นำหมู่บ้านเข้าเฝ้าและถวายดอกกล้วยไม้ต่าง ๆ หลายชนิด และพระองค์ก็พระราชทานของสิ่งของที่จำเป็นกลับไปให้ชาวบ้าน มีทั้งยารักษาโรค ผ้าห่ม และที่ขาดไม่ได้คือของเด็กเล่น

หลังจากที่พระองค์พระราชทานสิ่งของให้กับ ชาวบ้านเสร็จพระองค์ก็เดินเล่น ในช่วงนั้นพระองค์ก็ให้คุณป้าคูโปเป็นคนพาเดินเล่น ตอนนั้นคุณป้าอายุได้ 15 ปี ยังเป็นสาวรุ่นอยู่ คุณป้าคูโปให้สัมภาษณ์ถึงความรู้สึกและความประทับใจด้วยบุญวาสนาที่พระองค์ให้ความสำคัญสนมเป็นพิเศษว่า เวลานั้นมีชาวบ้านผาหมอน ซึ่งประกอบไปด้วยหลายหมู่บ้าน (ชุมชน “มีกะลือ” สมัยนั้น) มาเฝ้ารับเสด็จจำนวนมาก

ในกลุ่มนั้นมีคนนั่งกันอยู่มากมาย แต่ด้วยอะไรไม่ทราบ สมเด็จย่าฯ พระองค์ท่านได้เดินมาหาและจูมมือของคุณป้า และขอให้เดินเล่นกับพระองค์ คุณป้าถวายพระองค์ด้วยการเดินเล่นกับพระองค์ท่าน ในช่วงเวลาที่ได้เดินเล่นกับพระองค์นั้นมีการสนทนาด้วยกันกับพระองค์มากมายพอสมควร

ไม่ว่าพระองค์จะเดินไปทางไหนพระองค์ก็จะชวนให้คุณป้าไปด้วยเสมอ และจะเรียกหาชื่อคุณว่าป้า “คูโป” อยู่อย่างต่อเนื่อง พระองค์ได้เดินไปหลายที่ในขณะที่เดียวกันสมัยนั้นถึงแม้คุณป้าจะอายุ 15 ปี แต่ก็สุขภาพดีแล้ว แต่เป็นในลักษณะไปปัท ทำด้วยเงินสวยงาม พระองค์ให้ลองทำทำดูและถ่ายรูปพร้อมกับพระองค์ (ดังในรูปภาพ)

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
ทรงทักทายกับคุณป้าคูโป ด้วยความเป็นเองกันเอง

พระองค์จะชื่นชอบดอกไม้มาก พระองค์ให้ความสนใจกับดอกไม้ที่อยู่ตามทุ่งนามากมายชนิด พอเดินเล่นได้ถึงเวลาเที่ยง และถึงเวลาที่ต้องเสวยพระกระยาหารเที่ยง พระองค์ก็เดินกลับใกล้ที่ประทับแรม ทหารและองค์กรักษที่ติดตามพระองค์ได้นำพระกระยาหารเที่ยงถวายแด่พระองค์

คุณป้าเล่าว่า พระองค์ได้ชวนคุณป้าให้รับประทานอาหารร่วมกับพระองค์บนคานา (ทุ่งนาขึ้นบันได) และทหารได้ให้นำอาหารอีกชุดหนึ่งให้คุณป้าเพื่อร่วมรับประทานทานกับพระองค์ โดยนั่งอยู่บนบริเวณคานาขึ้นบันไดและได้หันหน้าขึ้นไปทางยอดผาหมอนและอินทนนท์ อาหารเที่ยงในมือนั้นประกอบไปด้วย 1. ข้าว 1 จาน 2.

กับข้าวแกงปลา 1 ถ้วย แต่ไม่รู้ว่าเป็นปลาอะไร เนื้อปลาเป็นชิ้น ๆ ในถ้วยมีปลา 3 ชิ้น เท่า ๆ กัน อาหารทุกอย่างที่ทหารจัดให้เหมือนกันพระองค์ทุกอย่าง แล้วจากนั้นก็รับประทานอาหารร่วมกับพระองค์

ในระหว่างทานอาหารร่วมกับพระองค์นั้นมีทหารองครักษ์จะอยู่เต็มรอบวงพระองค์ เมื่อพระองค์เสวยพระกระยาหารเสร็จ ทหารก็เอาน้ำมาถวายให้กับพระองค์ (ลักษณะเป็นน้ำกระป๋อง) เมื่อพระองค์เสวยเสร็จ พระองค์ก็ยื่นน้ำกระป๋องให้คุณป้าดื่ม หลังจากนั้น พระองค์ได้ถามคุณป้าว่า “อาหารที่ให้ทานมือนี้อร่อยไหม” แล้วคุณป้าตอบพระองค์ไปว่า “อร่อยมากเพราะอาหารแบบนี้ไม่เคยได้รับประทานมาก่อน จากนั้นก็มีการสนทนากับพระองค์ต่อ พระองค์ได้ถามคุณป้าคุณโพว่า “มะม่วงต้นนั้นเวลามีผลรสชาติเป็นยังไงบ้าง” คุณป้าคุณโพตอบพระองค์ว่า “รสชาติเปรี้ยวมาก รสชาติไม่เหมือนมะม่วงที่อยู่ข้างล่าง (ข้างล่าง หมายถึง พื้นที่ราบในตัวเมือง)

คุณป้าได้เดินเล่นกับพระองค์ถึงเวลาบ่าย จนถึงเวลาที่พระองค์จะต้องเสด็จกลับไปที่พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถได้ถวายการต้อนรับพระองค์อยู่ก่อนที่พระองค์จะจากบ้านผาหมอนไป พระองค์ได้ชวนคุณป้าไปอยู่ด้วยว่า “มาอยู่กับพระองค์ไหม? พระองค์ชวนแล้วนะไปอยู่กับพระองค์สิ คุณป้าคุณโพก็ตอบว่า “ไปไม่ได้เพราะคุณแม่ไม่ให้ไป” ในขณะเดียวกันคุณป้าคุณโพก็เตรียมจะกลับบ้านเช่นกัน พระองค์ได้ทักคุณป้าอีกว่า “จะกลับแล้วหรือ?” จากนั้นทั้งคุณป้าและพระองค์ก็อำลากัน พระองค์ทรงอำลาจากบ้านผาหมอน พระองค์ทรงโบกมืออำลาทักทายชาวบ้านที่มาเฝ้ารับเสด็จ และทรงประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งเสด็จฯ กลับจังหวัดเชียงใหม่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถได้ถวายการต้อนรับพระองค์ที่พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์จังหวัดเชียงใหม่

คุณป้าคุณโพที่มีโอกาสได้ใกล้ชิดกับพระองค์มากกว่าชาวบ้านคนใด ๆ และได้สร้างความประทับใจให้กับคุณป้าคุณโพครั้งหนึ่งในชีวิตที่ได้ถวายการต้อนรับพระองค์อย่างใกล้ชิด โดยที่พระองค์ก็ได้ถือตัวทรงทำตัว ทรงทำตัวแบบธรรมดาและให้ความเอ็นดูกับคุณป้าและชาวบ้านมาก เห็นได้ว่าไม่ว่าพระองค์เสด็จเยี่ยมราษฎรชาวเขาที่ไหน พระองค์ต้องเอาของพระราชทานสิ่งของจำเป็นให้กับชาวเขาเสมอ

นับว่าพวกเราชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง “ปกากะญอ” ดอยอินทนนท์นั้น มีโอกาสและโชคดียิ่งมากที่ได้ถวายการต้อนรับพระองค์ในเวลานั้นอย่างใกล้ชิด ต่อมา 1 ปีให้หลัง เมษายน พ.ศ. 2508 พระองค์เสด็จกลับมา ณ ที่กลางทุ่งนาแห่งนี้ อีก เป็นเวลาช่วงเดียวกับครั้งที่พระองค์เสด็จมาครั้งแรก เมษายน พ.ศ. 2507 สำหรับครั้งนี้ ปี พ.ศ. 2508 คุณป้าคุณโพเล่าให้ฟังว่าหนึ่งปีให้หลัง หลังจากพระองค์ได้จากบ้านผาหมอนไป มาครั้งนี้พระองค์ทรงเสด็จกลับด้วยพระพลานามัยไม่แข็งแรงเหมือนครั้งแรก พระองค์ต้องใช้ไม้เท้าอยู่ตลอดเวลาและชาวบ้านใกล้เคียงก็มาเฝ้ารับเสด็จอย่างมากเช่นเดิม สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ และเรียกให้คุณป้าเข้าไปหาดังเดิม และคุณป้าคุณโพก็ถวายการต้อนรับพระองค์อย่างใกล้ชิดดังเดิมเหมือนครั้งก่อน โดยจับมือพระองค์เวลาที่พระองค์ต้องต้องเดินไปเพราะนาขั้นบันไดนั้นเป็นชัน ๆ การเดินไปมากก็เป็นภาระไม่สะดวก และพระองค์ทรงต้องใช้ไม้เท้าด้วย ไม่ว่าพระองค์ทรงเดินไปทางไหนพระองค์กับคุณป้าคุณโพจะเดินเคียงคู่กันเสมอและคุณป้าจะประคองพระองค์อยู่เสมอทหารและองครักษ์ก็คอย

เดือนคุณป้าคุณโปกุโหมว่าระวังอย่าให้พระองค์หกล้มนะ คุณป้าคุณโปกุต้องเพิ่มความระมัดระวังเป็นพิเศษ เพราะพระองค์ท่านพลานามัยไม่แข็งแรง

ในการเสด็จมาครั้งที่สองครั้งนี้พระองค์ก็ยังคงทรงประทับแรมที่เดิม คือกลางทุ่งนาชั้นบันใดครั้งที่พระองค์เคยเสด็จฯ พิชิตดอยอินทนนท์เมื่อ 26 เมษายน พ.ศ. 2507 ครั้งนี้พระองค์ได้ปลูกต้นไม้ไว้หลายต้นรวมถึงดอกไม้ซึ่งเป็นที่ชื่นชอบของพระองค์ โดยทหารจะเป็นผู้คอยขุดหลุมสำหรับปลูกต้นไม้ไว้ให้

แต่ ณ เวลาปัจจุบันต้นไม้ดังกล่าวไม่อาจหาได้อีกต่อไป เป็นเพราะสัตว์เลื้อยคลานก่อนมีจำนวนเยอะมาก และไม่มีใครดูแลรักษา เลยถูกสัตว์เลื้อยทำลายไป

พระองค์ทรงใช้เวลาส่วนใหญ่กับการเดินเล่นและเก็บดอกไม้และปลูกต้นไม้ ทรงประทับที่นี่หนึ่งคืนและวันรุ่งขึ้นพระองค์ก็เสด็จกลับเชียงใหม่

คุณป้าบอกว่าเป็นบุญบารมีอย่างยิ่งที่พระองค์ให้ความเอ็นดูกับคุณป้าคุณโปกุ และสร้างความประทับใจให้กับคุณป้ามีรู้อิม

ในการเสด็จฯ มาครั้งนี้พระองค์มิได้มาแต่ท่องเที่ยวเท่านั้น พระองค์มีจุดมุ่งหมายอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญกับราษฎรที่อยู่ทั่วทุกสารทิศเป็นอย่างมาก เพราะการเสด็จครั้งที่แล้วเมื่อ พ.ศ. 2507 พระองค์ได้เห็นสภาพของคนในชนบทที่มีปัญหาเรื่องสุขภาพมาก หาซึ่งโอกาสที่จะได้รับการบริการรักษาแบบการแพทย์สาธารณสุขแบบปัจจุบันนั้นยาก จึงเป็นจุดเริ่มต้นของโครงการ” หน่วยแพทย์อาสาสมเด็จพระบรมราชชนนี “หรืออักษรย่อ มูลนิธิ พอ.สว.” ขึ้น โดยความเป็นมาดังต่อไปนี้

(P.1) หน่วยแพทย์อาสาสมัครสมเด็จพระบรมราชชนนี ชื่อย่อ พอ.สว. ได้ก่อกำเนิดขึ้นเป็นครั้งแรกที่จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 แต่ด้วยพระมหากรุณาทรงห่วงใยในความทุกข์ยากสำคัญเนื่องจากโรคพยาธิของราษฎรในท้องถิ่นทุรกันดารห่างไกลคมนาคมนั้น ได้กำเนิดในห้วงพระหฤทัยของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มาเป็นเวลาหลายปีแล้วก่อนหน้านั้น

เนื่องจากเมื่อพุทธศักราช 2507 ได้เสด็จพระราชดำเนินไปประทับแรมที่ดอยอินทนนท์ มีชาวเขามาเฝ้าทูลละอองพระบาทเป็นจำนวนมาก ทรงพระเมตตาห่วงใยชาวเขาซึ่งยากที่จะหาโอกาสได้รับการบริการการแพทย์สาธารณสุขแบบปัจจุบัน ในปีพุทธศักราช 2508 ได้เสด็จพระราชดำเนินไปเยือนดอยอินทนนท์อีก ได้ทรงพระกรุณานำแพทย์ 2 คน คือ แพทย์ประจำพระองค์ นายแพทย์มณฑิธร บุญนาค และตำรวจโทนายแพทย์ สุปรีชา รัตนกนก ไปด้วย

ต่อมาเมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมทหารตำรวจพระเวชนชายแดนซึ่งอยู่ ณ ที่ห่างไกลการคมนาคมลำบาก ก็ทรงเห็นว่าไม่มีแพทย์ประจำหน่วย จึงทรงพระราชดำริที่จะทรงก่อตั้งหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ครั้นถึงพุทธศักราช 2511 ได้โปรดให้เชิญแพทย์จากโรงพยาบาลของทางราชการและเอกชน รวมทั้งทันตแพทย์ พยาบาลในจังหวัดเชียงใหม่ และผู้กำกับการตำรวจตระเวนชายแดนเขต 5 มาร่วมปรึกษา นายแพทย์มณฑิธร บุญนาค เป็นผู้วางแผนด้านการแพทย์ และผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ดำเนินโครงการ ซึ่งทุกหน่วยงานต่างยินดีรับสนองพระราชดำริด้วยความเต็มใจอย่างยิ่ง

หน่วยแพทย์ พอ.สว. จึงเริ่มออกปฏิบัติงานครั้งแรกในเขตปฏิบัติการทางกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนเขต 5 เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2512 จึงนับว่าหน่วยแพทย์ พอ.สว. ได้ก่อกำเนิดขึ้นเป็นครั้งแรกที่จังหวัดเชียงใหม่ ต่อมากิจการขยายออกไปเป็น 31 หน่วย ในจังหวัดต่าง ๆ ภายในปีต่อมา

พวกเราชาวปากเก๋อญอ “มีกะคี” คอยหลวงอินทนนท์” ขอเก็บความทรงจำอันล้ำค่าและสิ่งดีงามที่พระ
เหนือหัว สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี สมเด็จพระย่า ของพวกเราที่ได้ให้ความสำคัญกับชาวปากเก๋อญอ “มี
กะคี” คอยหลวงอินทนนท์ และพวกเราจะรักษาผืนป่าอันล้ำค่าผืนนี้ไว้ตราบชีวิตของพวกเราจะไม่

ขอดวงพระวิญญาณอันเปี่ยมบุญมณูญบาลกุศบราศรี ทรงสถิต ณ ที่อันเป็นภพที่สูงสุดแห่งสรวงสรรค์พิมาน
แมน นිරันคร์กาล

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า

สุรสิทธิ์ ดลใจไพรวัลย์ (หัวหน้าโครงการวิจัย)

และชุมชนชาวปากเก๋อญอ “มีกะคี” คอยหลวงอินทนนท์”

อ้างอิงจาก. (P.1 บทความนี้ได้เรียบเรียงจากหนังสือ “สกุลไทย” จัดพิมพ์เป็นราชสักการสดุดี สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี)

การสำรวจเส้นทาง

“ตามรอยเสด็จฯพิชิตดอยอินทนนท์ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ รำลึก 9 ม.ค 48”

ภาพ . 9 ม.ค.48 บ้านผาหมอน. จำนวนผู้เข้าร่วมทั้งหมด 38 คน

บทสรุปการสำรวจเส้นทาง “ตามรอยเสด็จพิชิตคอยอินทนนท์ สมเด็จพระเจ้ารำลึก”

วันที่ 9 มกราคม 2548 เวลา 9.00 น. ทางทีมงานและชาวบ้านที่สนใจได้ออกเดินทางร่วมกันจำนวนทั้งหมด 38 คน ทั้งเด็กเยาวชน ผู้หญิงสาว แม่บ้าน พ่อบ้าน พร้อมกันที่หน้าบ้านนายมนตรีตามจุดนัดหมายกันไป ผู้ใหญ่ที่ไปด้วยอายุมากที่สุดคือ นายเนะห้อย คลใจไพรวัลย์ และนายกอแงะ ไพรเจริญสุข อายุ 69 ปี ซึ่งทั้งสองเคยเดินขึ้นกับผู้ที่เคยเดินขึ้นคอยอินทนนท์ในอดีต เมื่อเริ่มเดินทางทุกคนต่างมีความรู้สึกตื่นเต้นกับกิจกรรมครั้งนี้ นับได้ว่าสมเด็จพระองค์นั้นทรงแข็งแรงและมีความอดทนมากเป็นเลิศ เมื่อเทียบกับความชันของยอดคอยอินทนนท์แล้ว ต้องยอมรับในความมุ่งมั่นของพระองค์ที่สามารถพิชิตยอดคอยได้อย่างน่าทึ่งอย่างมาก

จุดเริ่มต้นของการเดินทางนั้นเริ่มจากหมู่บ้าน เมื่อเดินลัดเลาะออกไปนอกหมู่บ้าน ก่อนจะเข้าสู่ทุ่งนาชั้นบันได เมื่อเรามองลงไปและทอดสายตาวางลงไปเราจะเห็นความสวยงามของทุ่งนาชั้นบันได และที่สำคัญเราจะเห็นโรงเรียนนิคมไพรผาหมอน ครั้งคุณหมอบุญส่ง เลชะกุล ท่านได้มาสร้างให้กับคนในชุมชน และเป็นจุดเริ่มต้นของการดูแลจุดเริ่มต้นของการเรียกร้องให้ทางภาครัฐออกมาเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์

เมื่อผ่านจุดนี้ก็จะเข้าสู่ทุ่งนาชั้นบันไดของชุมชน “มีกะลึ” และจะมองเห็นคอยหลวงหรือคอยอินทนนท์ในขณะเดียวกันทางขวามือเราสามารถมองเห็นคอยผาหมอน คอยผาหมอนเป็นภูเขาลูกหินขนาดใหญ่และมีลักษณะเหมือนหมอนมีคนเคยหนุน แล้วยุบลงตรงกลาง เป็นภูผาคอยที่สวยงามอีกลูกหนึ่ง

จากนั้นเราทีมสำรวจก็เดินทางลงสู่ทุ่งนาชั้นบันไดและเดินเลาะไปใจกลางทุ่งนาจนไปหยุดอยู่ที่สมเด็จพระองค์ท่านเคยประทับแรมชั่วคราว ก่อนที่พระองค์จะเสด็จพิชิตยอดคอยอินทนนท์เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2507 เมื่อเรามาถึงที่ดังกล่าวก็ช่วยกันหาจุดที่พระองค์ได้ตั้งเต็นท์กางนอนอยู่ แต่ก็ไม่สามารถทราบได้อย่างชัดเจน เนื่องจากเวลาจำกัด เลยใช้เวลาไม่นานพวกเราก็พากันเดินทางต่อ

ในระหว่างทางเราจะเดินผ่านใจกลางทุ่งนาชั้นบันไดที่สวยงาม และรอบข้างจะเต็มไปด้วยต้นไม้ และแม่น้ำสายโลหิต แม่น้ำสายสำคัญ คือแม่น้ำกลางพาดได้ ไหลผ่านใจกลางทุ่งนาทั้งสองฟากฝั่ง เมื่อใช้เวลาไม่นานพวกเราก็เดินทางถึงตาน้ำอยู่ที่หนึ่งก่อนที่จะถึงปางกะแระ ตาน้ำนี้ที่น่าสนใจมาก เพราะเป็นน้ำที่ใสสะอาดและมีรสชาติเหมือนน้ำแร่ รสชาตินุ่ม น้ำจะออกมาสม่ำเสมอตลอดปี จึงเป็นจุดที่น่าสนใจให้เป็นแหล่งศึกษาสำคัญต่อชุมชนได้ โดยความจริงตาน้ำคน ปกาเกอญอจะไม่บุกรุกทำลายอยู่แล้ว แต่ข้อสำคัญคือทำอย่างไรให้คงอยู่กับชุมชนตลอดไป

จากนั้นเมื่อเดินขึ้นไปนิดหน่อยเหนือตาน้ำแร่แล้ว ก็ถึงป่ากะแระ (ภาษาถิ่น) ซึ่งที่ตรงนี้นายกะแระ ท่านเคยมาใช้ชีวิตอยู่บริเวณนี้ นายกะแระเป็นนักพฤกษศาสตร์จากเนชั่นแนลจีโอกราฟฟิก ได้ใช้เวลาอยู่ตรงนี้เป็นเวลานาน ปีพุทธศักราช 2480 - 2484 จนกลายเป็นตำนานท้องถิ่น หลังจากได้เดินทางออกจากพื้นที่ไป ชาวบ้านจึงเรียกบริเวณนี้ว่า “ป่ากะแระ”

หลังจากนั้นทีมงานก็เดินขึ้นไปอีกจุดหนึ่ง จุดนี้เป็นจุดสำคัญต่อชุมชนเป็นอย่างมากในด้านการเกษตร เพราะบริเวณดังกล่าวเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ ที่หล่อเลี้ยงชาวบ้านชุมชนแคว้น “มีกะลึ” มาช้านาน เป็นจุดที่เราทีมและชาวบ้านให้ความสนใจและพูดถึงกันมากที่สุด บางคนเป็นครั้งแรกที่ได้มาเห็นตาน้ำของตนเอง ทุกคนลงความเห็นพ้องกันว่า “บริเวณนี้ต้องเป็นแหล่งอนุรักษ์ต่อไปอนาคตชั่วลูกชั่วหลาน จุดตรงนี้มีชื่อว่า “กอลาวอเกล่อ” ชื่อนี้มาจากกลุ่มนักวิจัยชาวต่างชาติ ที่มาใช้ชีวิตทำการวิจัยอยู่ตรงนี้นาน และบริเวณนี้มีต้นโพธิ์ขนาดใหญ่อยู่หนึ่งต้น ต้นใหญ่ประมาณ 10 คนโอบ วันหนึ่งนักวิจัยต่างชาติดังกล่าวรวมตัวกันวัดความใหญ่ของต้นโพธิ์ จึงได้จับมือกัน

โอบล้อมต้นไม้โพธิ์ดังกล่าว เนื่องจากในกลุ่มมีแค่ 5 คน เลยต้องโอบล้อมเป็นสองรอบจึงได้รอบต้นไม้โพธิ์ดังกล่าว ตั้งแต่นั้นมาชาวบ้านที่เป็นลูกหาบให้กับนักวิจัยดังกล่าวจึงเรียกบริเวณนี้ว่า “กอลาวอเกหล่อ” ความหมายคือ “ฝรั่งวัดโอบล้อมต้นไม้โพธิ์”

ถัดจากนั้นไม่ไกลขึ้นไปนัก บริเวณนี้ชาวบ้านจะเรียกกันว่า “ป่าหลาย” ชื่อมาจากคนพื้นราบกลุ่มหนึ่งได้ทำการล่าสัตว์ในสมัยก่อน และบริเวณนี้มีความหลากหลายทางระบบนิเวศน์ บริเวณนี้มีสัตว์หลากหลายอาศัยอยู่ด้วยเพราะเหตุอาหารการกินมีสมบูรณ์ และพืชพันธุ์สมุนไพรมีมาก บริเวณนี้จึงกลายเป็นตำนานท้องถิ่นและมีชื่อเรียกกันว่า “ป่าหลาย” ความหมายคือ ผืนป่าบริเวณนี้มีความหลากหลายนั่นเอง บริเวณป่าหลายนี้ ปัจจุบันเป็นแหล่งสมุนไพรอีกหนึ่งที่หนึ่งที่สมบูรณ์ที่สุดในชุมชน คุณลุงกอแะ ไพรเจริญสุข บอกกับทีมงานว่าบริเวณนี้จะมีสมุนไพรหาได้เกือบทุกชนิดอยู่บริเวณนี้ และกินบริเวณกว้างมาก ซึ่งคนที่รู้เรื่องสมุนไพรถ้ามาบริเวณนี้จะไม่เสียเวลาในการหาสมุนไพรเลย

เมื่อเราผ่านจุดป่าหลายแล้ว พวกเราทีมงานจึงเดินขึ้นไปต่อและนั่งพักผ่อนอยู่ตรงบริเวณที่เรียกกันว่า “สนามเฮอร์บิน” มีความหมายว่าจุดลงจอดของเฮลิคอปเตอร์ของหน่วยราชการในอดีต ช่วงปี พ.ศ. 2512 -2519 ที่กรมป่าไม้ได้ทำการสำรวจเพื่อประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ หลังจากคุณหมอบุญส่งได้เรียกร้องให้รัฐบาลเห็นความสำคัญของป่าไม้และสัตว์ป่าในเมืองไทย

เมื่อพักหายเหนื่อยแล้วทางทีมงานก็เดินต่อไปอีก เพื่อไปจุดสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้เสด็จพินิจถอยอินทนนท์ เมื่อ 26 เมษายน 2507 และได้ประทับแรมที่นี่เป็นเวลาหนึ่งคืน เมื่อใช้เวลาไปไม่นานนัก คณะทีมสำรวจก็มาถึงจุดดังกล่าว ปัจจุบันป่าบริเวณพื้นที่ดังกล่าวนี้สูญสิ้นความสมบูรณ์ไปแล้ว สิ่งที่เราเห็นคือป่าชนิดใหม่มาแทนที่ ป่าชนิดนี้เรียกว่าป่าสนสามใบ ตามข้อมูลที่ได้มาก่อนหน้าที่จะทำการสำรวจ บริเวณป่าดังกล่าวจะอุดมสมบูรณ์มาก และจะมีต้นไม้ใหญ่ทั่วบริเวณ ต้นไม้ในรูปตามหนังสือค้นหาได้ไม่กี่ต้น และเริ่มตายไปแล้ว และจุดหนึ่งยังคงไว้ซึ่งสัญลักษณ์คือ มีต้นชาขึ้นอยู่ตามบริเวณนี้เป็นจำนวนมาก และเป็นต้นชาท้องถิ่น ถ้ามองคนแก่ว่าชาพวกนี้ขึ้นมาได้อย่างไร ผู้อาวุโสก็ให้คำตอบเหมือนกันว่าต้นชาพวกนี้มีมานานแล้วไม่มีใครมาปลูกหรอก ปัจจุบันบริเวณตรงนี้เรียกกันว่า “ปางสมเด็จพระ” เพื่อเป็นเกียรติที่พระองค์ท่านได้มาประทับแรมและเสด็จฯ พินิจถอยอินทนนท์ ทางทหารตำรวจตระเวนชายแดนได้ทำซุ้มประตูต้อนรับเสด็จฯ เมื่อพระองค์เสด็จมาถึงซุ้มประตูและเดินลอดประตูนี้ไป นับตั้งแต่นั้นมา บริเวณนี้จึงถูกเรียกว่า “ปางสมเด็จพระ” แต่เมื่อก่อนจะเรียกว่าปางไกรศรี หรือปางกระแสด แต่ความจริงแล้วไม่ใช่ที่เดียวกัน “ปางกระแสด จะอยู่อีกที่หนึ่ง ส่วนปางไกรศรี และปางสมเด็จนั้นเป็นที่เดียวกัน

ภาพ. หนังสือตามรอยเสด็จฯพินิจถอยอินทนนท์

26 เมษายน 2507

จากนั้นพวกเราทีมสำรวจก็เดินขึ้นต่อผ่านป่าที่ยังคงอุดมสมบูรณ์ มีต้นไม้หลากหลายชนิด แต่ที่เด่นที่สุดคือ ต้นตะเคียนทอง ซึ่งเราสามารถเห็นได้ทั่วบริเวณป่าทางขึ้นถอยอินทนนท์ในอดีต เมื่อเดินขึ้นไปอีกหน่อย พวกเราก็ทำอาหารเที่ยงและพักผ่อนรับประทานอาหารมื้อเที่ยงที่บริเวณใต้ต้นไม้ใหญ่ ช่วงเวลาที่เรารับประทานอาหารนั้นเรา

จะได้ยินเสียงสัตว์ต่าง ๆ ร้อง โดยเฉพาะนกจะร้องมีเสียงไพเราะมาก ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่น่าเชื่อเลยว่าทำไม คุณหมอบนุญส่ง เลขะกุล จึงหลงใหลในเสียงธรรมชาติ เสียงของนก และเป็นบุคคลที่รู้เรื่องนกที่ดีที่สุดในประเทศไทย ในอดีตเส้นทางนี้คุณหมอบนุญส่ง ชอบมาก และเดินขึ้นลงเป็นว่าเล่น จนทำให้คนไทยรู้จักกันว่าเมืองไทยนั้นมีนกมากมายหลายร้อยชนิด เฉพาะคอยอินทนนท์ที่เดียว นกท้องถิ่น นกอพยพ มีจำนวนมากกว่า 300 ชนิด ด้วยกัน และบริเวณคอยอินทนนท์จะเป็นแหล่งนกที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งของเมืองบไทย

เมื่อเราทานอาหารเที่ยงเสร็จแล้วถึงเวลาที่ต้องผจญภัยขึ้นคอยอินทนนท์อย่างแท้จริง หากร่างกายไม่สมบูรณ์แล้วอย่าขึ้นไปโดยเด็ดขาด เพราะความสูงที่เพิ่มขึ้น ออกซิเจน อากาศ จะเบาบาง การหายใจจะยากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้การเดินทางนั้นหนักขึ้นและเหนื่อยได้ง่ายขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งสิ่งที่อันตรายเป็นอย่างมาก สำหรับคนที่ร่างกายไม่พร้อมและไม่สมบูรณ์ แต่เป็นสิ่งที่ท้าทายมาก สำหรับคนชอบที่จะผจญภัยแบบธรรมชาติ สำหรับ คนท้องถิ่นแล้วเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับการเดินขึ้นคอยเพราะชินกับสภาพแวดล้อมปัจจุบัน นับได้ว่าสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มีพลานามัยที่ดีเลิศ ซึ่งไม่แพ้คนหนุ่มสาวเลย การเดินขึ้นคอยนั้นเหมือนกับการแบกของหนักอยู่เต็มหลัง ถึงแม้จะมีของแค่คนเดียวอยู่บนหลังมันเหมือนกับว่าเราแบกของหนักถึง 100 กิโลกรัมเลยทีเดียว

ช่วงนี้ระยะเวลาในการเดินทางนั้นยาวนานหน่อย เนื่องจากเป็นการเดินสำรวจแบบรวบรัดจึงต้องแข่งกับเวลาที่ทำให้การเดินทางในครั้งนี ทั้งเหนื่อยและคุ่มค่ามาก เส้นทางเดินเส้นนี้ทั้งสนุกตื่นเต้น นอกจากความเหนื่อยแล้ว ยังได้พบได้เห็นธรรมชาติเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจที่สุด ภูเขาแต่ละลูกที่ทีมงานป่าปีนขึ้นไปได้นั้น ช่างงดงามเหลือเกิน ซึ่งในเมืองไทยหาดูได้ยากยิ่ง สำหรับสภาพป่าอย่างเช่นบริเวณช่วงนี้ ต้นไม้มีน้อยใหญ่และเฟิร์นนานาชนิดสวยและสิ่งมีชีวิตอีกมากมาย ต้นไม้มีหนวดเครา เราสามารถเห็นได้ในบริเวณป่าแห่งนี้

ถึงแม้เส้นทางช่วงนี้จะหนักมากในการเดินขึ้น แต่เมื่อเราเดินได้ถึงจุดกึ่งกลางของคอยอินทนนท์ สิ่งที่ทำให้เราทั้งหมด 38 คนนั้นต้องหยุดรอกัน และพร้อมใจกันดูนั่นคือ รอยสัตว์ป่าที่ใหญ่มาก และมีหลายรอย สัตว์เหล่านี้ดูเหมือนกับว่ามีชีวิตไปมาหาสู่กันอย่างปกติสุขบางเส้นทางใหญ่พอ ๆ กับคนเดินและทอดยาวไกลออกไป สุดสายตาเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจและคุ่มค่ามากที่สุดที่เราได้เดินสำรวจเส้นทางเส้นนี้ มองลงบนดินเราจะเห็นรอยสัตว์เดินไปมาหาสู่กัน มองขึ้นไปบนท้องฟ้า บนต้นไม้ จะเห็นต้นไม้มีนกนานาพันธุ์ อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข บางต้นต้องพึ่งพาอาศัยกัน แต่บางต้นอาศัยอยู่อย่างโดดเดี่ยว โดยรวมคือผืนป่าเป็นบ้านหลังใหญ่ของมนุษย์ และสัตว์ ความสำคัญของป่าเขตร้อนนั้นเป็นป่าที่สำคัญต่อโลกของเราอย่างยิ่ง เป็นจุดแหล่งกำหนดทิศทางในการควบคุมสภาพอากาศให้คงอยู่ได้อย่างสมดุล แต่ดูเหมือนทุกวันนี้มนุษย์ของเราจะทำให้ป่าเขตร้อนถูกทำลายมากขึ้นและมากขึ้นทุกวัน

จากนั้นพวกเราเดินทางต่อจนถึงคอยอีทา (ภาษาถิ่น) แปลว่า คอยสุนทรแห่งเสียงเพลง ในสมัยก่อนเมื่อคนเดินทางถึงยอดคอยนี้แล้ว และเป็นจุดที่ใกล้ถึงยอดคอยแล้ว ผู้คนส่วนใหญ่จะนั่งพักและร้องเพลงเพื่อคลายความเหนื่อยล้า และแสดงความดีใจที่จะสามารถพิชิตยอดคอยหลวงได้แล้ว ซึ่งพวกเราก็นั่งพักผ่อนอยู่บนคอยลูกนี้นานพอสมควรก่อนที่จะเดินขึ้นไปต่อ

ในระหว่างทางนั้นสิ่งที่พวกเราทีมงานเห็นแล้วตกใจและไม่สบายใจมากที่สุดคือ มีการล่าสัตว์และได้ทำซุ่มนอนเอาไว้ และยังมีไฟรูกกุ่มอยู่ แต่คนล่าสัตว์นั้นหนีไปแล้ว จุดนี้น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งที่คนพวกนี้นอกเหนือจากไม่มีจิตสำนึกแล้วยังเป็นคนบาปอีกด้วย จุดนี้เราต้องจุดประกายให้ชุมชนโดยรอบเห็นความสำคัญของป่าไม้และสัตว์ป่าโดยรอบ คอยหลวงของเรา จะอาศัยแต่เจ้าหน้าที่คงใช้ไม่ได้อีกแล้ว ต้องอาศัยชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาป่าไม้ด้วย

การเดินทางดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง จนเกือบจะถึงยอดคอยอีกประมาณ 1 กิโลเมตร ป่าบริเวณนี้ สวยงามมาก ได้ต้นไม้ดูเหมือนกับว่ามีคนอยู่ สงบเงียบ มองไปทางไหนเห็นแต่ต้นไม้ใหญ่ มองขึ้นไปบนยอดไม้ยังมี ชีวิตชีวามากขึ้น เมื่อเรานอนลงและมองขึ้นไปบนยอดไม้ สิ่งที่เราเห็นนั่นคือ นก และกระรอกวิ่งไปมา ส่งเสียง ร้องดังอย่างไพเราะ จนทำให้พวกเราหายเหนื่อยและเกือบลืมที่จะเดินทางถึงจุดสูงสุดคือยอดคอยหลวง และแล้วการเดินทางก็ดำเนินต่อไป ต้องผ่านขึ้นภูเขาอีกสองลูก ไม่สูงมากนัก ช่วงเวลาของเส้นทางนี้เป็นการเดินแบบสบายไม่รีบร้อน และไม่เหนื่อยมาก แต่การหายใจและหัวใจนั้น แรงขึ้นและถี่มากขึ้น หัวใจก็ทำงานหนักกว่าเดิม เพราะบริเวณนี้ ความสูงอยู่ที่ 2,400 เมตรกว่าเมตร

ช่วงบริเวณป่าก่อนที่จะถึงยอดคอยนั้น จะมีป่าอีกชนิดหนึ่งที่อยู่ใต้ต้นไม้ขนาดใหญ่ ปากก่อนจะเรียก ต้นไม้ชนิดนี้ว่า เซ้ซอซออะ แปลความหมายว่า ต้นแข็งไก่อ ลักษณะเหมือนแข็งไก่อมาก เป็นไม้ที่อยู่ได้ในระดับความสูงนี้ และทนต่อสภาพอากาศในพื้นที่บริเวณนี้

และแล้วในที่สุดช่วงเวลาของพวกเราก็มารถึง เมื่อพวกเราทีมงานสามารถพิชิตยอดคอยหลวงได้ในเวลาที่ 14.29 น.พอดี จากที่เริ่มเดินทางจากช่วงเช้าเวลา 09.00 น - 14.29 น. พวกเราใช้เวลาในการเดินทางทั้งหมด 5 ชั่วโมง กับ 29 นาที เมื่อเดินทางขึ้นถึงจุดสูงสุดแล้ว พวกเราก็กินข้าวเช้าป่าเจ้าเขา และคารวะเจ้าเมืองเชียงใหม่ องค์ที่เจ็ดแห่งล้านนาประเทศราช เจ้าอินทวิชยานนท์ แห่งองค์ศิข้าง และพวกเราเดินรอบ ๆ เพื่อคลายความเหนื่อยจากการเดินพิชิตยอดคอยหลวงในครั้งนี้

และทางทีมงานก็พร้อมกันเพื่อประชุมและสรุปในการสำรวจเส้นทาง ตามรอยเสด็จพิชิตคอยอินทนนท์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี และให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นออกมาอย่างอิสระ

โดยเริ่มจากพ่อหลวงหมู่ที่ 8 นายกรฤษณ์ ดุจะโตะ ให้ความคิดเห็นว่า เส้นทางนี้เป็นเส้นทางประวัติศาสตร์ที่คนสมัยก่อนใช้ร่วมกันในการเดินทางขึ้นสู่ยอดคอยหลวง และในระหว่างเส้นทางมีอยู่จุดหนึ่งที่น่าสนใจและน่าเป็นห่วงอย่างมากคือ บริเวณ ป่าต้นน้ำ “กอลาวเคล่อ” จากสิ่งที่พวกเราเห็นคือ บริเวณดังกล่าวมีการบุกรุกอย่างต่อเนื่อง และมีการต่อท่อน้ำประปาไปยังสวนส้ม ซึ่งจุดนี้พวกเราชาวแคว้น “มีกะลือ” ทุกหมู่บ้านยอมไม่ได้ เพราะลำห้วยต่าง ๆ จะแห้งไป ถ้าหากมีการใช้น้ำกันอย่างไร้ระบบ ในอนาคตป่าพื้นที่นี้ต้องได้รับการคุ้มครอง และชุมชนต้องมีส่วนร่วมรับรู้และรับผิดชอบต่อป่าต้นน้ำแห่งนี้ มิฉะนั้นต่อไปในอนาคตน้ำจะไม่มีให้ใช้ให้กิน และชาวบ้านนั้นใครก็จะไม่มีน้ำใช้ในการทำนาต่อไปทุกชุมชนต้องหามาตรการในการรักษาป่าผืนแห่งนี้ เพื่อที่ “ป่ากอลาวเคล่อ” จะอยู่ควบคู่กับชาวแคว้น “มีกะลือ” และประเทศชาติต่อไป

คุณสุปอย บรรพตพนา ได้แสดงความเป็นห่วงถึง การหาของป่า อย่างที่เห็นการล่าสัตว์ในช่วงเส้นทางดังกล่าวว่า จุดบริเวณดังกล่าวไม่สมควรอย่างยิ่งที่มีการล่าสัตว์ บริเวณดังกล่าวเป็นป่าที่ต้องให้สัตว์นั้นอยู่อาศัยอย่างปกติสุข จุดนี้ต้องสร้างความเข้าใจกับชุมชนโดยรวม ให้ตระหนักถึงความสำคัญของป่าบนคอยหลวง การล่าสัตว์ต้องหมดไปในพื้นที่คอยอินทนนท์ ชุมชนต้องหามาตรการในการหาของป่า และต้องคำนึงถึงชีวิตความเป็นอยู่ในอนาคต การล่าสัตว์มีวิถีชีวิตที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

คุณอนุสรณ์ บรรพตศิริไพโร สมาชิกอบต. หมู่ที่ 8 กล่าวกับทีมงานว่า หากจะเป็นเส้นทางจริงในการท่องเที่ยวจริง ๆ การท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องหามาตรการในการเดินทางขึ้นยอดคอยในบริเวณเส้นทางนี้ เพราะความหลากหลายสูงในระบบนิเวศน์ต้องคำนึงถึงความสามารถในการรองรับได้ว่า สภาพพื้นที่ดังกล่าวสามารถรองรับได้แค่ไหนในการเดินขึ้นแต่ละครั้ง และต้องกำหนดช่วงเวลาในการเดินขึ้นด้วย มิใช่เดินขึ้นได้ตลอดทั้งปี โดยอนุสรณ์

กล่าวว่า ช่วงฤดูท่องเที่ยวเดือน ตุลาคม – เมษายน เป็นช่วงที่เหมาะสมที่สุด ช่วงพฤษภาคม – กันยายน ต้องปิดเส้นทางอย่างเด็ดขาด ในการเดินขึ้นคอย แต่ถ้ามีผู้สนใจมาก ต้องกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวอย่างมากไม่เกิน 3 คนต่อการเดินขึ้น 1 ครั้ง และต้องมีกฎระเบียบให้ชัดเจนในการเดินขึ้นเส้นทางเส้นนี้

คุณธรรมชาติ พนากำเนิดสกุล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ได้กล่าวในข้อสรุปว่า เส้นทางเส้นนี้เป็นเส้นทางที่น่าสนใจมาก และเป็นเส้นทางที่มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ชุมชน ถ้ามองในแง่ของการพัฒนาเส้นทาง ต้องมองให้ลึกและใจธรรมชาติเพราะมีความบอบบางสูง การเข้าไปในบ้านธรรมชาติ ก็เท่ากับไปรุกรานเขา แต่การสร้างระบบแบบแผนให้การเดินป่าโดยไม่ทำให้ระบบนิเวศน์ไม่กระทบนั้นเป็นหัวใจสำคัญ จุดนี้ต้องคำนึงถึงให้มากที่สุด ต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับต้น ๆ ถ้าพูดถึงเส้นทางแล้วตลอดเส้นทางมีความน่าสนใจและมีจุดเด่นด้วยกันถึง 20 จุด เริ่มตั้งแต่การเริ่มเดินออกจากหมู่บ้าน ที่ประทับแรมชั่วคราวกลางทุ่งนา แม่น้ำกลางพาด ตาน้ำแร่ ป่ากะแระ (ปางกะแระ) น้ำตกหว่าไป กอลาวอเกล่อ ป่าไหล่สมุนไพโร สนามฮอล์บีน ปางสมเด็จ (ปางไกรศรี) สามแยก พักทานอาหารเที่ยง จุดสูดตาน้ำ (ป่าขนม คอยหัวหมอก รอยสัตว์ คอยอื้อทาลู ไม้แข็งไก่อ (เข้ชอบ่อเดบลู) ยอดคอยหลวง (คอยอินทนนท์) ฯลฯ ซึ่งแต่ละจุดก็ให้ความสำคัญสำหรับนักเดินทางศึกษาธรรมชาติทั้งสิ้น ทั้งนี้การพัฒนาเส้นทางนี้ต้องคำนึงถึงความสามารถในการรองรับได้ของธรรมชาติเป็นหลักสำคัญ

คุณธชัย เกสรเสาวคนธ์ (บุญไทย) นักคุณกโกล์ท้องถิ่น กล่าวกับนักสำรวจเส้นทางทุกคนว่า ถ้าพูดถึงเรื่องนกแล้ว สามารถแยกออกได้เป็น 4 ช่วงด้วยกันคือ

1. นกในรอบหมู่บ้าน นกที่ชอบอยู่ร่วมกับผู้คน
2. นกในกลางทุ่งนาชั้นบนไคตลอดสายแม่น้ำกลางพาด เป็นนกที่ชอบหากินในที่โล่ง
3. นกกิ่งกลาง เป็นนกชนิดที่อยู่ในระดับกิ่งกลางคอยอินทนนท์ ซึ่งหากินอยู่ตามบริเวณนี้
4. นกยอดคอยอินทนนท์ ซึ่งเป็นนกประจำพื้นที่ อยู่บนยอดคอยอินทนนท์ เป็นนกที่ไม่ลงไปหากินยังระดับที่ต่ำกว่านี้

โดยรวมแล้วคอยหลวงอินทนนท์นั้นมีนักสำรวจนกได้จัดบันทึกไว้ว่ามีมากกว่า 300 ชนิด แสดงให้เห็นว่านกนั้นเป็นตัวบ่งชี้ความเป็นระบบนิเวศน์อย่างสำคัญ ซึ่งน่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง นกที่อยู่บริเวณคอยอินทนนท์และรอบชุมชนต้องมีการสร้างความเข้าใจให้กับชุมชนในด้านการอนุรักษ์ให้เกิดขึ้น เพื่อความยั่งยืนในการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลทั้งคนและสัตว์

นายสุรสิทธิ์ ไตรกระเสช ได้กล่าวกับทีมงานวิจัยว่า ระบบการแบ่งป่าไม้ท้องถิ่นในภูมิปัญญาชาวปกาก่ออยู่ว่า ชุมชนแคว้น “มีกะที.” บ้านผาหมอนและหมู่บ้านใกล้เคียงทั้งหมด เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในระดับป่าดิบชื้น ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็นสามช่วงด้วยกันคือ

1. ก่อเบรุ (ป่าเต็งรัง)
2. ก่อเนอพา (ป่าดิแล้ง-ชื้น) แปลว่า “ป่าชาย”
3. ก่อเนอหมื่อ (ป่าดงดิบ-ชื้น ป่าดึกดำบรรพ์) แปลว่า “ป่าหญิง”

ซึ่งแต่ละป่านั้นมีความหลากหลายไม่เหมือนกัน โดยชาวปกาก่ออยู่ สามารถแบ่งระบบป่าใหญ่ ๆ ไว้เป็นสามช่วง ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับงานวิชาการ แต่ระบบป่าของปกาก่ออยู่มีมากกว่างานวิชาการเสียอีก เช่น ก่อเบรุ (ป่าเต็งรัง) ไม้ส่วนใหญ่เป็นไม้เนื้อแข็ง ก่อเนอพา (ป่าชาย ป่าดิแล้ง-ชื้น-ผลัดใบ) เป็นป่าที่มีความหลากหลาย

มากที่สุด และเป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ที่สุดหลายๆด้าน และเป็นป่าที่เหมาะสมสำหรับการอนุรักษ์แบบใช้สอยควบคู่กับชุมชนแบบปกากะญอ เก่อเนอหมื่อ (ป่าดงดิบ-ป่าดงดิบ-ป่าดงดิบ) ซึ่งเป็นป่าเขตอนุรักษ์ชั้นเอกและป่าเป็นป่าต้นน้ำ ไม่เหมาะสมทั้งปวงที่จะตั้งถิ่นฐาน ประกอบทำการเกษตร และการตัดไม้มาใช้ ถ้ามีการตั้งถิ่นฐานและมีการประกอบกิจกรรมสูงกว่าป่าเก่อเนอหมื่อ (ป่าดงดิบ-ชื้น) ระบบนิเวศน์ต่าง ๆ จะถูกทำลาย และสิ่งที่จะกระทบต่อการดำเนินต่อไปในอนาคตคือ “น้ำ” ฉะนั้นเส้นทางเส้นนี้ เป็นเส้นทางที่ดีในด้านการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติเกี่ยวกับการแบ่งป่าอนุรักษ์แบบใช้สอย ของปกากะญอบนพื้นที่สูงบริเวณดอยหลวงอินทนนท์

จุดเด่นต่าง ๆ ของเส้นทางคือ เราสามารถบอกเล่าให้กับนักท่องเที่ยวได้รับรู้เรื่องราวและคล้อยตามเรา เพราะแต่ละจุดของเส้นทางจะมีเรื่องเล่าในตัวอยู่แล้ว และเสริมกับความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้สมัยใหม่เข้าไป จะทำให้การเดินทางเส้นทางนี้มีความหมายและเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

ผมเองในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัย ได้มองงานวิจัยท้องถิ่นครั้งนี้ว่าเป็นการสร้างความเข้าใจและเห็นคุณค่าสิ่งที่ชุมชนมีอยู่ และเป็นจุดที่กระตุ้นให้ชุมชนหันมาสนใจในด้านการอนุรักษ์มากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะเยาวชนคนรุ่นต่อไป

ณ วันนี้จากสภาพสังคมที่ถูกบีบคั้น ทำให้ชุมชนต้องปรับตัวให้กับกระแสโลกาภิวัตน์ แต่สิ่งหนึ่งที่ชุมชนถูกกระทบมากที่สุดคือ การรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนนั้นหายไป ความเข้าใจของชุมชนในโลกาภิวัตน์ปัจจุบันนั้น เข้ามาทำลายวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน จนในที่สุด ชุมชนก็จะไม่เห็นความสำคัญของตนเอง ซึ่งอาจคาดคะเนได้ว่า ในอนาคตถ้าหากชุมชนไม่ยึดถือปฏิบัติสิ่งที่ตนเองมีอยู่ ให้คงอยู่กับชุมชน การอยู่ร่วมกันและการบริหารชุมชนจะยุ่งยากมากขึ้น ความขัดแย้งจะมีมากขึ้นเป็นลำดับ ในที่สุดชุมชนก็จะอยู่แบบตัวใครตัวมัน

ถ้าหันมามองในการสำรวจเส้นทางในครั้งนี้ ชุมชนได้ประโยชน์จากกิจกรรมครั้งนี้เป็นอย่างมาก คนที่ไม่เคยไป ไม่เคยเห็น ตามคำเล่าลือกันในตำนาน ก็มาเห็นสถานที่จริง และสิ่งสำคัญทำให้คนในชุมชนได้ตระหนักถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติต้นน้ำ ป่าไม้ของชุมชน

เข้ามาในช่วงเวลาที่สรุปงานร่วมกัน ทำให้เกิดจิตสำนึกขึ้นมา และเป็นตัวกำหนดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่อไปในอนาคต สุดท้ายผลประโยชน์ก็จะตกอยู่กับชุมชนเป็นหลัก ชุมชนเองก็จะมีคามยั่งยืนในการพัฒนาและพัฒนาไปในทางที่ถูกต้องอย่างมีส่วนร่วม

เส้นทางประวัติศาสตร์ชุมชน “ตามรอยเสด็จฯ พิชิตดอยหลวงอินทนนท์ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ” ก็เหมือนกับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เรื่องราวในอดีตเราสามารถเรียนรู้และกำหนดชีวิตในอนาคตได้ว่าเราควรจะไปทางทิศใด เส้นทางเส้นนี้ต้องเดินต่อไปและต้องเรียนรู้ต่อไป トラบเท่าที่ชุมชนยังอยู่ที่นี้

ภาพ . 9 ม.ค.48 ยอดดอยอินทนนท์ จำนวนผู้เข้าร่วมทั้งหมด 38 คน

คุณหมอบุญส่ง เลขะกุล
กับการศึกษาชุมชนบ้านผาหมอน โรงเรียนนิคมไพรผาหมอน อินทนนท์

ภาพ. จากInternet คุณพะสี่มือ

ประวัตินายแพทย์ บุญส่ง เลขะกุล

นายแพทย์ บุญส่ง เลขะกุล ถือเป็นบิดาแห่งการอนุรักษ์นก สัตว์ป่า และธรรมชาติของเมืองไทยอย่างแท้จริงท่านมีผลงานด้านการอนุรักษ์มากมาย และเป็นแกนนำสำคัญในการผลักดันให้เกิดกฎหมายสำคัญ ๆ ในการปกป้องสัตว์ป่าและป่าไม้ของเมืองไทยให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน

- เกิดเมื่อ** 15 ธันวาคม 2451 ที่ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
- พ.ศ.2495** - คุณหมอบุณส่งได้เป็นแกนนำในการจัดตั้ง "นิคมไพรสมาคม" เพื่อรวมกลุ่มและเผยแพร่ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้
- พ.ศ.2503** - เป็นผู้ผลักดันเรียกร้องฟื้นฟูป่าอนุรักษ์จนกระทั่งรัฐบาลผ่านพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า
- พ.ศ.2504** - พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติก็เกิดขึ้นจากความพยายามอันแรงกล้าของคุณหมอที่จะให้เกิดมีพื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่าและธรรมชาติ
- พ.ศ.2505** - นพ.บุญส่งได้จัดตั้ง **Bangkok Bird Club** ขึ้นมาในนิคมไพรสมาคม เป็นจุดกำเนิดของการดูนกในเมืองไทยขึ้นอย่างจริงจัง
- พ.ศ.2511** - คุณหมอได้จัดทำหนังสือคู่มือดูนกเมืองไทย (**Birds Guide of Thailand**) ขึ้นเป็นครั้งแรก
- พ.ศ.2517** - คู่มือดูนกเมืองไทยได้รับการปรับปรุงและตีพิมพ์ใหม่ครั้งที่ 2
- พ.ศ.2534** - คู่มือดูนกเมืองไทยได้รับการปรับปรุงครั้งใหม่อีกครั้งและตีพิมพ์ใหม่ครั้งที่ 3 เพราะการดูนกเริ่มได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง
- พ.ศ.2535** - คุณหมอได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 9 ก.พ.2535

หมอบุญส่ง เลขะกุล กับการศึกษาแห่งแรกของชุมชน

ประวัติโรงเรียนนิคมไพรผาหมอน อินทนนท์ สถานศึกษาแห่งแรกของชุมชนโดยหมอบุญส่งเป็นผู้ริเริ่มสร้าง

นอกเหนือจากการที่ท่านได้ศึกษาเรื่องนกในเขตบริเวณบ้านผาหมอนและดอยอินทนนท์แล้ว ท่านยังให้ความสำคัญกับการศึกษาชุมชน เพราะชุมชนบ้านผาหมอนนั้นเป็นชุมชนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ในสมัยนั้นโรงเรียนนั้นยังไม่มี เมื่อ พ.ศ 2514 ที่ท่านเข้าอยู่ในชุมชนใหม่ๆ สิ่งแรกที่ท่านทำและได้ก่อนสร้างคือสำนักสงฆ์นิคมไพร และสำนักสงฆ์นิคมไพรเป็นโรงเรียนแห่งแรกให้กับชุมชน ช่วงแรกๆนั้นเด็กนักเรียนต้องเรียนกันที่ใต้ถุนกุฎีก่อน โดยมีพระสงฆ์จากอำเภอจอมทองขึ้นมาจำพรรษาและได้สอนหนังสือให้กับเด็กๆในชุมชน

*จนมาถึง ปลาย พ. ศ 2515 เริ่มก่อนสร้างโรงเรียนนิคมไพร โรงเรียนนิคมไพรผาหมอน อินทนนท์ตั้งอยู่ในเขตชุมชนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง หมู่ที่ 8 บ้านผาหมอน ต. บ้านหลวง อ. จอมทอง จ. เชียงใหม่ ผู้ริเริ่มก่อตั้งโรงเรียนนิคมไพรผาหมอน อินทนนท์ คือนายแพทย์บุญส่ง เลขะกุล ในขณะนั้นได้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการนิคมไพรผาหมอน โดยมุ่งหวังให้ชาวเขาห้อมบ้านต่างๆซึ่งอยู่กระจัดกระจายตามบริเวณดอยอินทนนท์ให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอ่านออกเขียนได้รู้ภาษาและคิดเลขเป็น

การก่อสร้างอาคารเรียนได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย อาทิเช่น สมาคมนิคมไพร ก่ออำนวยการรักษาความมั่นคงภายในประเทศ (กอ.รมน.) อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ และช่างก่อสร้างดุสิตกรุงเทพฯ และองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ การก่อสร้างได้เริ่มขึ้นเมื่อต้นปี พ. ศ 2515 โดยสร้างเป็นอาคารไม้ถาวร หลังคาและฝาผนังใช้สังกะสี มีขนาดความกว้าง 9 เมตร ยาว 30 เมตร สูง 7 เมตร สิ้นทุนทรัพย์ในการก่อสร้าง 150,000 บาท พร้อมกันนั้นได้ก่อสร้างสำนักสงฆ์นิคมไพรผาหมอน บริเวณทิศเหนือของโรงเรียน ซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกัน

เพื่อให้พระธรรมจาริกเข้าอบรมธรรมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวเขาในหมู่บ้านแห่งนี้ (ต่อมาในปี พ.ศ 2529 ได้รับการยกระดับขึ้นมาเป็นวัด) เมื่อการก่อสร้างเสร็จสิ้นทางสามคมนิคมไพรได้มอบโรงเรียนแห่งนี้เป็นสมบัติขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 27 กันยายน 2515 ต่อมาได้งบประมาณสร้างบ้านพักครู จนกระทั่งวันที่ 1 ตุลาคม 2523 ได้โอนไปสังกัดไปเป็นสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปัจจุบันโรงเรียนนิคมไพรผาหมอน อินทนนท์ เปิดสอนตั้งแต่ชั้นเด็กเล็กถึงชั้นประถมศึกษาปีที่หก ปัจจุบัน โดยมี .ผอ.สมเกียรติ สุทธิหลวง เป็นผู้บริหารงานโรงเรียน

(ข้อมูลจาก .*โรงเรียนนิคมไพรผาหมอน อินทนนท์)

หมอบุญส่ง เลขะกุล กับเรื่องนกในอดีตนบนพื้นที่บริเวณชุมชน หมู่บ้านผาหมอนและเส้นทางศึกษา นกของหมอบุญส่ง พิชิต ดอยอินทนนท์

เรื่องราวของหมอบุญส่ง เลขะกุล นั้นเป็นที่น่าสนใจมากกับชุมชนบ้านผาหมอน ท่านได้ทำประโยชน์ไว้ให้กับชุมชนบ้านผาหมอนไว้มากมาย และได้สร้างคุณประโยชน์ไว้กับประเทศไทยเกี่ยวกับเรื่องนกในเมืองไทย ท่านเป็นผู้เรียบเรียงเรื่องนกไว้ให้นักคุณกรุ่นหลังได้ทำการศึกษา นับว่าหาได้ยากยิ่งที่จะหาบุคคลอย่างท่านที่จะทำการเก็บรวบรวมเรื่องราวของนกในเมืองไทย

ช่วงแรกๆที่เข้ามาใหม่ๆการเดินทางมาของท่านนั้นต้องเดินมาด้วยเท้าเปล่า จากอำเภอจอมทองถึงบ้านสบแอบ จากสบแอบถึงแคมป์ปลายทางของนายพะโย ตาโร จากปลายทางของนายพะโยถึงปางกะแรด(ภาษาถิ่น จะเรียกว่าป่าแกะระะ) จากปางกะแรดถึงปางไกรศรี (ปางสมเด็จพระ) ในปัจจุบัน จากปางสมเด็จพระถึงยอดดอยอินทนนท์ จากจุดเริ่มต้นบ้านสบแอบถึงยอดดอยอินทนนท์นั้นใช้เวลาถึง 4 คืน กับอีก 5 วัน.

ในช่วงนั้นถนนยังไม่ได้ตัดขึ้นดอยอินทนนท์ เส้นทางที่ใช้เดินขึ้นดอยอินทนนท์นั้นเป็นเส้นทางเก่าของนายกะแรด ชาวอังกฤษ ผู้ที่มาศึกษาเรื่องพฤกษศาสตร์ที่บริเวณดอยอินทนนท์ (จนกลายเป็นตำนานป่าแกะระะ หรือปางกะแรด) โดยเฉพาะพื้นที่ดอยอินทนนท์นั้นท่านใช้เวลาอยู่ที่นั่นถึง 3 ปีกว่าๆ ยามท่านมีเวลาว่างจากงานประจำที่ทำอยู่ ท่านจะหาเวลาศึกษาเรื่องนกเสมอ ท่านไม่ได้ทิ้งเวลาเสียเปล่าประโยชน์ไป

แต่วันไหนเป็นวันพักผ่อนท่าน ท่านจะหาโอกาสในการเดินทางศึกษาเรื่องนกขึ้นไปบนยอดดอยอินทนนท์ มีทั้งการเดินขึ้นโดยเท้าเปล่าและอาศัยช้างในการเดินทาง ในระหว่างเดินทางขึ้นยอดดอยอินทนนท์นั้นเวลาเจอนกท่านจะเรียกให้ช้างหยุดและทำการบันทึกลักษณะของนกทุกตัวไป การที่ท่านใช้ช้างนั้นเพราะว่าช้างเป็นสัตว์ที่ใหญ่และสามารถบรรทุกของได้เยอะและเป็นสัตว์ที่ไม่ค่อยให้เสียงรบกวนเวลาคุณ

อุปกรณ์การดูนกของท่านประกอบไปด้วย สมุดจดบันทึกเล่มใหญ่ ปากกา กล้องปากกาสี กล้องส่องทางไกล กล้องถ่ายรูป เพราะอุปกรณ์เหล่านี้มีความจำเป็นมากในการดูนก และการดูนกนั้นใช้เวลามาก และท่านใช้เวลาศึกษานกบันทึกเรื่องนกในเขตบริเวณดอยอินทนนท์ไว้มากมาย เพราะฉะนั้นท่านจึงมีความเชี่ยวชาญเรื่องนกมากที่สุดคนหนึ่งของเมืองไทย จนเป็นที่ยอมรับกันในระดับบิดานกแห่งประเทศไทย การดูนกและเก็บเรื่องราวของนกท่านใช้แต่เพียงการจดบันทึกและสังเกตภาพเอาไว้เท่านั้น

ท่านไม่เคยฆ่านกเลยแม้แต่ตัวเดียวตลอดช่วงที่ท่านใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนบ้านผาหมอนรอบบริเวณดอยอินทนนท์ นี่เป็นคำยืนยันจากคนท้องถิ่นในชุมชนบ้านผาหมอนที่ใช้เวลาร่วมกับท่าน จากคำบอกเล่าของชาวบ้านที่ได้เคยไปกับคือคุณลุงบุญมี ภูพานนท์ และ คุณลุงงามดี

คุณลุงบอกว่าท่านหมอบุญส่งชอบดูนกและชอบวาดรูปนกให้ดูเสมอ เวลาท่านได้เจอนก ท่านจะให้ช้างหยุดทันที แล้วท่านเริ่มวาดและถ่ายรูปให้และจะถามกลับมาเสมอว่า “เหมือนไหม ?” อยู่ๆไป คุณหมอบุญส่งนั้นช่วงที่มาอยู่บ้านผาหมอนนั้นท่านจะมีเลขาคือตัวของท่านไว้คนหนึ่งที่นายสม (ชาวบ้านเรียกกัน) นายสมนั้นจะคอยดูแลงานให้กับคุณหมอบุญส่งอีก ทุกครั้งที่หมอก้าวขาออกไป นายสมจะก้าวตามคุณหมอบุญส่งเสมอ นับว่าบ้านผาหมอนนั้นเป็นแหล่งศึกษาดูนกได้อย่างดีอีกแห่งหนึ่งของเมืองไทยและบริเวณรอบๆดอยอินทนนท์ คุณหมอบุญส่งได้ให้ที่ระลึกที่สำคัญมากไว้ให้กับชุมชน นั่นคือสร้างโรงนิคมไพรผาหมอน อินทนนท์ ทำให้ทุกวันนี้เด็กๆได้เรียนหนังสือและหลายคนได้รับราชการ ทำให้คนในชุมชนมีการศึกษา เหมือนดังท่านให้ความรู้เรื่องนกเอาไว้ให้กับนักดูนกในประเทศไทย สัญญาลักษณ์ท่านใช้คือ “ หัวกวาง ” และในขณะนั้นท่านได้ดำรงตำแหน่งเป็นเลขาสมาคมนิคมไพรผาหมอน และโรงเรียนจึงใช้ชื่อมาจนถึงทุกวันนี้

ผู้เล่าเรื่องคุณหมอบุญส่งโดย คุณลุง งามดี และ คุณลุงบุญมี ภูพานนท์

จากผู้เรียบเรียง (สุรสิทธิ์ ดลใจไพรวัลย์)

คุณหมอบุญส่งเป็นผู้ที่มีพระคุณต่อประเทศชาติและ ชุมชนบ้านผาหมอนรวมถึงชุมชนใกล้เคียง ท่านได้ให้ความกระจ่างแก่ภูมิปัญญาด้านการศึกษา โดยเริ่มจากศูนย์และจนบัดนี้ลูกหลานแห่งทางปัญญาได้เพิ่มพูนจนเรียนจบการศึกษาสูงสุด “ปริญญาตรี และ ปริญญาโท” กันบ้างแล้ว และนักเรียนรุ่นแรกได้รักษาการเป็นหมอบประจำที่ระดับชุมชนไปแล้ว คือ คุณหมอกานต์ ชีพเวียงไพร

ผมเองถือว่าการศึกษายกระดับขั้นพื้นฐานของการอ่านออกเขียนได้นั้นมาจากการศึกษาจาก โรงเรียนนิคมไพรผาหมอนทั้งสิ้น จนทำให้ลูกศิษย์หลายคนประสบความสำเร็จด้านหน้าที่การงานที่พอเชิดชูตัวเองสู่สังคมได้ในระดับหนึ่ง และคุณครูที่น่ารักในลูกศิษย์เสมอคือ คุณครูธีระพันธ์ คุณครูประพันธ์ และคุณครูต้อย วัชรวิ คุณครูสมเกียรติ ท่านคือคุณครูที่อยู่ในใจเสมอของลูกศิษย์จากโรงเรียนนิคมไพรผาหมอน อินทนนท์ จากการวางพื้นฐานของคุณหมอบุญส่ง เลขะกุล และคณะสามาคมนิคมไพรทุกคนทั้งสิ้น

ขอขอบคุณด้วยใจจริง และมีได้สัมผัสเกี่ยวกับสิ่งที่ท่านทั้งหลายให้มา ประเทศไทยจะเป็นหนึ่งเดียวได้ เพราะเราคือคนไทยที่มีความหลากหลาย เหมือนดั่งดอกไม้ในสวนที่สวยงามต้องมีหลากสี และหลากกลิ่น

ด้วยรักและจริงใจ ด้วยความเคารพนับถือสูงสุด

ชาวบ้านแคว้น “มีกะลือ”ทุกท่าน

การท่องเที่ยวของเพื่อนบ้านไทย

ประสบการณ์เดินทางท่องเที่ยวต่างแดน Eco Tourism ในมาเลเซีย

09-09-05 วันนี้เป็นวันที่ได้เดินทางออกจาก จ.เชียงใหม่ เพื่อไปทัศนศึกษาคุณภาพและไปเที่ยวที่ประเทศมาเลเซีย โดยตื่นตั้งแต่เช้าตั้งแต่ตี 5 เมื่ออาบน้ำแต่งตัวเสร็จแล้วก็เดินทางออกจากห้องเพื่อไปขึ้นรถโดยสารสี่ล้อแดง เมื่อได้รถแล้วก็ใช้เวลาไม่นานนักก็ถึงสนามบินเชียงใหม่ เวลา 07.00 น. เช็คอิน เมื่อเช็คอินเสร็จก็ไปดื่มกาแฟแก้วงแต่ถึงอย่างไรมันก็ยังง่วงอยู่ เราเราตื่นแต่เช้า ผมได้สั่งแซนวิชกับกาแฟ Double Espresso 1 แก้วพร้อมน้ำหนึ่งขวดเพื่อเอาไว้ล้างปากหลังจากดื่มกาแฟแล้ว ถ้าไม่ล้างปากจะทำให้มีปัญหากลิ่นปากได้ เมื่อดื่มกาแฟหมดแล้วเป็นเวลาต้องเตรียมตัวขึ้นเครื่องพอดี ตอนนี้ประมาณ 07.45 น. เลยเดินขึ้นไปชั้นที่สอง ประตูที่ 4 ตรวจเช็คอีกครั้งก่อนขึ้นเครื่อง ของทุกอย่างต้องผ่านการเอ็กซเรย์ทั้งหมด เป็นมาตรการของสนามบินและการโดยสารเครื่องบิน เมื่อเสร็จขึ้นตอนนี้ ผมต้องนั่งรอต่อไปอีก 20 นาที เพื่อเตรียมตัวเข้านั่งในเครื่องบินของ Air Asia เป็นสายการบินของประเทศมาเลเซีย ที่เปิดบริการการบินภายในประเทศ เวลา 08.00 น. เช็คอินเข้าเครื่องและหาที่นั่ง เรานั่งใกล้หน้าต่างเพราะเราชอบมองวิว เวลา 08.20 น. เครื่องบินได้เคลื่อนตัวออกจากลานจอดและไปตั้งหลักเพื่อทะยานขึ้นสู่ท้องฟ้าไปกรุงเทพฯ ใช้เวลาไม่นานนัก 4 นาทีเครื่องบินก็บินขึ้นเหนือท้องฟ้าเชียงใหม่ บ้านเมืองเชียงใหม่เมื่อมองลงมาจากมุมสูง เป็นเมืองที่สวยงามอีกเมืองหนึ่ง น่าอยู่มากเลย สวย เจียวจิวไปทั่ว

10 นาทีผ่านไป เครื่องบินได้มีวนตัวสู่เส้นทางการบินและไต่ระดับขึ้นอยู่ระดับการบิน จนทำให้รู้สึกตัวเราบินและลอยไปได้เหนืออากาศ สภาพอากาศข้างบนมีแต่เมฆ เมื่อเราอยู่เหนือเมฆเหมือนเราอยู่อีกที่หนึ่ง เป็นสิ่งที่แปลกตา เครื่องบินทำการบินผ่านไป 30 นาที ทางกัปตันบอกว่า ตอนนี้เราอยู่เหนือจังหวัดพิษณุโลก เราเลยเอะใจ “อะไรจะเร็วปานนั้น” อีก 20 นาทีเราก็จะถึงกรุงเทพแล้วหรือ วิวัฒนาการของโลกสมัยนี้มันเร็วมาก จากที่เคยเดินทางเป็นเดือน เป็นวัน ตอนนี้เหลือแค่ชั่วโมงเดียว มันเร็วจริง ๆ ลืมบอกไปว่า พนักงานของ Air Asia นะสวยกันทุกคน เป็นผู้หญิงที่เก่ง สามารถทำงานบนที่สูงได้ เป็นผู้หญิงเก่ง ได้ดูแลผู้โดยสารด้วยการยิ้มแย้มแจ่มใส พูดภาษาอังกฤษสำเนียงอเมริกาได้ชัดเจนมาก แสดงบทบาททำทางในการแก้ไขสถานการณ์การท่องเที่ยวอย่างคล่องแคล่วโดยไม่ขาดตกบกพร่อง เราเลยได้ความรู้ใหม่ที่ต้องเรียนรู้หากเกิดเหตุฉุกเฉินขึ้นมาโดยมิคาดฝัน

เนื่องด้วยเป็นสายการบินต้นทุนต่ำ แทนที่การบริการจะทำให้ผู้โดยสารได้ชิมของฟรี กลับกลายเป็นผู้โดยสารต้องซื้อกินเองถ้าหากหิวขึ้นมา โดยจะมีพนักงานประกาศขายของ สักครู่หนึ่งจะมีพนักงานยิ้มมาขายของให้ทำให้เราอดคิดไม่ได้ว่า ท่านพนักงานเหล่านั้นต้องทำงานหนัก เพื่อเอาใจเจ้านาย และทำตามนโยบายของบริษัท แต่ก็แปลกดี เราารู้สึกเหมือนกับว่า มีแม่ค้าขายของเร่บนอากาศที่เหมือนคุณลุงคุณป้าเข็นรถเข็นขายของแถวตลาดไนท์บาซาร์ กาดหลวง หรือคนเดินขายของอยู่ทั่วไปบนถนน แต่นี่มันเป็นบนเครื่องบิน เลยทำให้เกิดความรู้สึกแปลกไปอีกอย่างที่อาชีพนี้แม่ค้าหาบเร่ไม่สามารถทำได้เหมือนแอร์โฮสเตสเหล่านี้ทำอยู่ สรุปคือทั้งสองฝ่ายไม่สามารถที่จะทำเหมือนกันได้แต่มีลักษณะความเหมือนที่แตกต่างกันคือบนดินกับบนฟ้า

เวลา 09.15 น. เครื่องบินได้ไต่ระดับต่ำลงและรอจอดอยู่ที่สนามบินดอนเมือง กรุงเทพฯ ใช้เวลาไม่นานนัก ก็สามารถเดินออกจากเครื่องบินได้อย่างปลอดภัย นับว่าเป็นการเสี่ยงโชคที่น่าตื่นเต้น เมื่อออกจากเครื่องบินเข้าสู่ตัวอาคารผู้โดยสารแล้ว ผมเลยตรงไปตามทางที่เขาเขียนป้ายบอกเอาไว้ ทางเดินเรานี้เหมือนทางเดินมด อาคารผู้โดยสารดังกล่าวมีประตูเยอะจริง เราโผล่จากประตูนี้ยังมีประตูอื่น ๆ อีกเยอะหลายประตู เพื่อให้ผู้โดยสารเครื่องบิน

ลำอื่น ๆ เดินออกมาเช่นกัน ทำให้เราสะกิดใจได้ว่า ระบบนั้นสำคัญมากพอๆกับการจัดการ เพื่อให้การทำงานนั้นคล่องตัว เป็นไปอย่างมีระบบ ราบรื่น หากไม่มีระบบการจัดการที่ดีจะลำบากต่อการเดินทางสัญจร คงจะวุ่นวายน่าดูที่คนเยอะต้องเดินชนกันวุ่นวาย เมื่อออกจากประตูได้แล้ว เราต้องไปหากระเป๋าก่อนเลย

ใช้เวลาไม่มากนักกระเป๋าที่เลื่อนออกมาให้เห็นแล้วเก็บออกมา แล้วเราต้องเดินต่อไปยังอาคารผู้โดยสารขาออกต่างประเทศเพื่อไปขึ้นเครื่องต่อไปตามเส้นทางเดินที่เราได้กำหนดและเลือกไว้ที่จะเดินทางไปเที่ยว ช่วงเวลาดังกล่าวผมยังพอมีเวลาได้ซื้อหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 10 เดือนกันยายน 2548 มาอ่านแก้เซ็ง และเสริมความรู้ที่มากับหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์นั้นแต่ละวันออกข่าวไม่เหมือนกัน หรืออาจติจากเดิมโดยเนื้อหาเปลี่ยนไป แต่ก็ถือได้ว่าหนังสือพิมพ์ยังเป็นค่านิยมอีกทางหนึ่งที่ผู้บริโภคมิได้มองข้ามไป ถึงแม้ว่านั่นจะช้ากว่า TV ก็ตาม แต่ผู้คนก็ชอบที่จะอ่านกับราคา 8 บาท (จากที่เคยซื้อ 5 บาท)

ถ้าอ่านหมดเราจะได้รับความรู้มากมาย แต่ต้องใช้วิจารณญาณในการอ่านแล้วเอามาวิเคราะห์ เพื่อมิให้ข่าวสารครอบงำเรา แต่ผมชอบอ่านของ อ.นิติภูมิ นวรัฐ อ่านแล้วได้รับความรู้เยอะ อ่านแล้วเหมือนได้ไปกับอาจารย์ อ่านแล้วทำให้เราเข้าใจโลกมากขึ้น อ่านแล้วทำให้เราเข้าใจความแตกต่างของมนุษย์บนโลก ทำให้เราเข้าใจว่าโลกนี้มันแคบลงทุกวัน แต่ความแตกต่างทำให้โลกนั้นทั้งร้อน และเย็นปนกันไป น่าสงสารโลกใบนี้มาก

จากนั้นเราต้องทำอย่างแรกคือ การเช็กเมลล์ เพราะเมื่อคืนเราได้ตอบและถามเมลล์จากลูกค้าหลายราย ทำให้เราต้องเช็กด่วน เพื่อจะได้รู้ว่าลูกค้าต้องการอะไร การไปครั้งนี้ทำให้งานของผมที่ทำประจำอยู่วุ่นวายน่าดู และเกรงใจเจ้านายมาก ๆ กับสิ่งที่ทำ แต่จะทำงานให้ดีขึ้นมากกว่าเดิม ถ้าหากมีเวลามากขึ้น ต้องขอขอบคุณเจ้านายอย่างมากกับการให้การสนับสนุนให้งานวิจัยของผมเดินไปได้อย่างไม่สะดุด และได้เงินเดือนเต็ม โดยเจ้านายมิได้หักจากผมเลย คงไม่นานพนักงานของผมคงเป็นรูปเป็นร่าง ผมเองถือเสมอว่างานที่ทำไปนั้น เพราะเจ้านายเป็นผู้ให้กำลังใจงานประสบผลสำเร็จได้อยู่ระดับหนึ่งอย่างมาก ๆ ผมจะต้องเดินและสู้ต่อไปครับ ขอขอบคุณครับเจ้านายครับ

เสร็จจากการเช็กเมลล์ ต้องโทรหาหัวหน้าอุทยาน เพื่อให้หัวหน้าที่หน่วยสายตรวจมาตรวจพื้นที่เพื่อการสร้างบ้านท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน ภายในวันจันทร์นี้ด่วน เมื่อคุยกับท่านหัวหน้าอุทยานเสร็จผมเลยต้องโทรแจ้งให้ทางทีมงานวิจัยของผมรีบทราบ เพื่อในวันจันทร์จะได้ต้อนรับเจ้าหน้าที่จากอุทยานมาตรวจ มาตรวจงานสถานที่ก่อสร้างอาคาร และได้ฝากเรื่องดังกล่าวกับพี่บุญฑารับไป เพื่อประสานงานร่วมกับทีมงานวิจัยชุมชนต่อไป

จากนั้นโทรเช็กงานกับพี่กุง เจ้าของร้านสร้อยน้องสาวพี่วีเกี่ยวกับ **Order** ที่ลูกค้าสั่งเอาไว้ เพื่อมิให้งานนั้นขาดตอน เลยต้องเช็กงานกันก่อนที่ผมต้องอยู่ต่างแดนหลายวัน เมื่อเคลียร์งานลงตัว ผมก็ไปเช็กอินเพื่อเดินทางออกต่างประเทศไปยังจุดมุ่งหมายเกาะ **Kota Kinabalu** การเดินทางครั้งนี้เป็นการเดินทางครั้งที่ 2 ของผม หลังจากได้ไปฮ่องกง เมื่อ 1 ปีที่แล้ว

การเดินทางออกนอกราชอาณาจักรนั้น มีขั้นตอนยุ่งยากพอสมควร หากเราไม่รู้เลยว่าต้องทำอะไรบ้าง ต้องเสียค่าธรรมเนียมสนามบิน ต้องเขียนชื่อเพื่อแจ้งให้หน่วยงานราชการทราบว่าได้ออกจากประเทศไทย เพื่อเดินทางไปที่อื่น เป็นหลักการที่หน่วยงานราชการต้องทำอยู่เสมอ ยิ่งเป็นชาวต่างชาติแล้ว ขั้นตอนก็จะยุ่งยากกว่า แต่ทุกอย่างตอนนี้เป็นระบบ **Electronic** ไปหมดแล้ว การทำงานเลยทำได้รวดเร็ว แต่บางครั้งก็ช้าไปบ้าง เพราะคนมันเยอะ

เมื่อเอกสารผ่านทุกขั้นตอน เราต้องไปหาประตูทางเข้าเพื่อไปขึ้นเครื่องบิน ครั้งนี้ที่ตอนเมืองเราต้องเดินทางลงไปประตูที่ 6 เมื่อเข้าเข้าประตูที่ 4 รวมแล้ว $4 + 6 = 10$ พอดี คงต้องจดต่อไปว่าถ้าถึงที่หมายแล้วจะได้หมายเลขอะไรต่อ

พูดถึงหมายเลขเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องเจออยู่ทุกวัน หมายเลขเป็นการบอกเชิงปริมาณ เป็นการบอกตำแหน่ง และอะไรอีกมีอะไรได้เยอะแยะ แต่สิ่งหนึ่งที่คนส่วนใหญ่ไม่ชอบคือ “ถ้าเราพูดถึงอายุ ตัวเลขถ้าบอกไปเยอะเจ้าของมักจะไม้อยอม” มันแปลกคินะ

ตอนนี้เวลา 04.30 น. เรากำลังอยู่บนฟ้าอยู่เลยครับ ในช่วงนี้มีเรื่องน่าตื่นเต้นและหวาดเสียวอยู่ตลอดเวลา บนท้องฟ้ามันดูเหมือนจะว่างเปล่า แต่เปล่าอย่างที่เราคิดเอาไว้ไม่ ช่วงที่ผมเดินทางอยู่นี้มีรสไม่ค่อยดี เมฆมีเยอะมาก บางทีเครื่องบินนั้นตกหลุมอากาศ นักบินก็ปัดมันเลยเตือนให้ผู้โดยสารรัดเข็มขัดเอาไว้เสมอ จนบางครั้งทำให้เราคิดถึงเหตุการณ์ประหลาดว่าเครื่องบินจะตกหรือเปล่า เพราะเครื่องบินมันขึ้นไปทั้งลำเลย แล้วถ้าเครื่องบินมันหักสักครั้งลำ เราคงจะบินว่อน ๆ ไปมาหรือหายนะไม่เจอ

และแล้วเราก็มายังเกาะ **Kota kinabalu** เครื่องบินร่อนลงจอดอย่างปลอดภัย เข้าไปประทับตราที่ **Emigration** (กองตรวจคนเข้าเมือง) ใช้เวลาไม่มากนักก็ผ่านเข้ามาได้ แล้วไปขึ้นแท็กซี่ไปที่พักเมื่อเช็คอินเสร็จก็ไปกินข้าวที่ร้านอาหาร ที่ร้านอาหารมีแต่ผู้ชายทำงาน ไม่เหมือนเมืองไทยมีทั้งหญิงและชาย อาจเป็นเพราะศาสนาอิสลามก็เป็นได้ ผู้หญิงจึงไม่สมควรทำงานในร้านอาหาร แต่สิ่งหนึ่งที่ได้เห็นคือ ผู้ชายที่ทำงานในร้านอาหารนั้นขยันทำงานได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว การเสิร์ฟอาหารก็ถูกหลักการบริการ เป็นพื้นฐานที่พวกเขาทำได้ดีมาก ถึงแม้จะเป็นร้านอาหารเล็ก ๆ ก็ตามที อาหารที่นี้คล้าย ๆ กับอาหารไทย รสชาติก็อร่อยใช้ได้ สั่งไป 3 อย่างคือ 1. **Chicken Curry** 2. **Fried Vegetable** 3. **Shrimp Coconut Milk** ทั้ง 3 อย่าง เยอะมากเลยทานไม่หมดอิมไปเสียก่อน เมื่อทานอาหารเสร็จก็เข้าไปนอน ห้องนอนไม่กว้างเท่าใดนัก มีอยู่สองเตียง ทีวี ตู้เย็น ห้องน้ำในตัว ต้องจ่ายคินละ 92 ริงกิต (920 บาทไทย) ก็ไม่แพงนักสำหรับห้องแบบนี้ คินนี้นอนหลับสบาย หลังจากนั่งเครื่องบินมาเหนื่อยทั้งวัน

10-9-45 ตื่นนอน 08.00 น. ทำธุระส่วนตัว ลงไปทานอาหารเช้า เด็กสาว ๆ 1 คนกับผู้ชายหลายคนทำงานกันอยู่พร้อมกับส่งรอยยิ้มมาให้ เป็นเอกลักษณ์ที่นี้อีกแบบหนึ่งที่คนเอเชียตอนใต้ต้องมีไว้คือ รอยยิ้ม รอยยิ้มทำให้เรารู้จักกันแบบกันเอง รอยยิ้มทำให้เราได้เพื่อน เมื่อทานอาหารเช้าเสร็จ เราก็เดินออกนอกถนนเพื่อไปซื้อตั๋วเรือไปเที่ยวเกาะ **Manukan** (เกาะไก) ต้องเสียค่าตั๋วเรือ (150.-) 15 ริงกิต + 1 ริงกิต ค่าธรรมเนียม + 10 ริงกิต ค่าธรรมเนียมเกาะ (รวมแล้ว 26 ริงกิต = 260 บาทไทย) เมื่อเข้าไปถึงเกาะ ชายหาดที่นี้ไม่สวยเลย ทรายดำไม่สะอาด แต่ไม่ใช่สกปรกนะ เป็นเพราะทรายที่นี้เป็นแบบนี้เอง ถ้าพูดถึงหาดทรายแล้ว เมืองไทยเรานั้นกินขาดเป็นหลายสิบเท่า ทั้งสวยทั้งขาวสะอาด เทียบกับที่นี้ไม่คิดเลย เมืองไทยสวยที่สุด แต่ที่นี้การดูแลทำความสะอาดนั้นดีพอสมควร มีพนักงานเก็บกวาดทำความสะอาดเกาะ ชายหาด ทำให้เราดูสะอาดมากไปด้วย เวลานั้นจำกัดเหลือเกินอยู่ได้ไม่กี่ชั่วโมงต้องขึ้นเรือเพื่อเดินทางกลับ เวลาบ่าย 3 โมง (เร็วกว่าบ้านเรา 1 ชั่วโมง) ขึ้นเรือเดินทางกลับมารอที่ทำเรือ แล้วขึ้นฝั่งเดินไปเดินมาแถว ๆ บริเวณตัวเมืองและแวะเข้าไปยังเซนเตอร์พ้อยที่กินข้าวกินปลา กลับมาแล้วก็นอนเพื่อเตรียมตัวสำหรับวันใหม่ พรุ่งนี้ด้วยการเดินทางไปดูเขาที่สูงที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เซารถยนต์ขับเอง 150 ริงกิต (1,500 บาท) เวลา 10.00 ปิด TV ดูแล้วถึงเวลาหลับ TV ปิดเอง

11-09-05 วันที่ตื่นนอน 07.00 น.อาบน้ำแต่งตัวกินอาหารเช้า กาแฟ และอาหารพื้นบ้าน แล้วเดินลงมาข้างล่างและถามเด็ก ๆ พนักงาน (แก่กว่าเรา) เขาบอกว่ารอหน่อยเดี๋ยวมา 9.00 น. แต่รอจนถึง 9 โมงรถยังไม่มา เขาก็บอกว่า 9.15 น. เราก็เลยขอรออีก 5 นาที แต่รอได้ประมาณ 3 นาที รถก็มาพร้อมกับคนขับ อาจจะเป็นเพื่อนของเขาเอง การเช่ารถที่นี้ไม่ยากเย็นมากนัก เอาความเชื่อใจว่า คนขับรถบอกกับเราว่า ผมไม่ได้เอาเอกสารเช่ารถมา แต่รถผมดีทุกอย่าง เกียร์อัตโนมัติ แอร์เย็นสบาย กระจกไฟฟ้า น้ำมัน 2 ซิดใหญ่ เวลาคืนรถน้ำมันต้องคงเดิมถ้าขาดผมจะชารัจคุณ 50 ริงกิตต่อ 1 ซิด เวลาเกิดความเสียหายแก่รถ คุณต้องจ่ายอย่างต่ำ 1,500 ริงกิต (15,000 บาท) รถคันนี้พร้อมประกันเต็มร้อยไม่ต้องห่วง คุณคงโอเคกับเงื่อนไขนี้ละครับ เมื่อเราตอบตกลงเขาก็เลยพูดแบบนี้ว่า “ผมให้คุณแจรรถคุณ คุณจ่ายเงินผม 150 ริงกิต คุณเอารถผมไป ผมเอาเงินคุณมา คุณเชื่อใจผม ผมเชื่อใจคุณเป็นอันว่าจบกันนะ” แล้วเราก็นัดเวลาคืนรถกัน 7 โมงเช้าแล้วเราก็จับมือ เราขึ้นรถไป เขาก็เดินเข้าโรงแรมไป เป็นอันเสร็จพิธีการเช่ารถ จากนั้นเราก็ตัดสินใจไปยัง **Kota Kitanabalu Park** ระหว่างทางเราก็แวะเติมน้ำมัน เป็นจำนวนเงิน 30 ริงกิต (300 บาท) ใช้น้ำมัน 30 ลิตร (ตกลิตรละ 10 บาท) เขียบคันเร่งเดินทางออกจากตัวเมืองเรียบทางข้างทะเล ตาก็จ้องมองไปที่ภูเขา **Mountain Kinabalu**

ในระหว่างทางต้องใช้ปากของตัวเองให้เป็นประโยชน์โดยการถามว่าทางไปที่ไหนอย่างไร เนื่องจากไม่มีเวลาที่จะดูแผนที่หรืออาจจี้เกียจดูก็ได้ ไม่เป็นการดีเลยที่จะไม่ศึกษาเส้นทางการเดินทางก่อน แต่ด้วยปากคือแผนที่ที่ดีที่สุดในเวลานี้ มันก็ทำงานได้ผลเป็นอย่างดี แต่ก็หลงทางไปหลายช่วง เพราะหลงลืมคำอธิบายเส้นทางของคนท้องถิ่นที่เราถาม กว่าจะถึงที่หมายเราเสียเวลาไปตั้งเยอะจนไม่ทัน โปรแกรมที่มีการอธิบายเกี่ยวกับระบบธรรมชาติต่าง ๆ ของพื้นที่บริเวณนี้ เรามาถึงที่หมายก็เที่ยงพอดี เลยอดไปเที่ยวกับโปรแกรมที่ไม่น่าจะพลาด

แต่ถึงกระนั้นเราก็มีย่อหื้อ เราเลยบอกกับเจ้าหน้าที่ว่าเราต้องการผู้นำทางด้วย เขาบอกว่าได้ แต่ต้องจ่ายให้ไกด์ท้องถิ่น 70 RM. (700 บาท) + กับค่ารถขึ้นไปส่ง 12 ริงกิต รวมเป็น 82 RM พอดี เมื่อตอบตกลงแล้ว เราก็ตัดสินใจไปพร้อมกับไกด์ ทะเลิ่งชื่อ **Elbern** เมื่อขึ้นไปถึงทางไกด์ **Elbern** ก็ไปแจ้งให้ทางเจ้าหน้าที่รับทราบ เราเลยถือโอกาสเดินขึ้นไปที่เขาทำระเบียงคูวิไว้ พร้อมกับถ่ายรูปกับสาว ๆ เก็บไว้เป็นที่ระลึก จากนั้นเราก็ตัดสินใจเดินลงมาพบกับไกด์ทะเลิ่ง **Elbern** แล้วเขาก็พาเราเดินลงไปตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ที่แรกก็นึกว่าเขาจะอธิบายให้เราทราบอะไรหลาย ๆ อย่าง แต่เป็นอันไม่ เราถามเขาถึงจะตอบ มันก็เลยทำให้การเดินทางน่าเบื่อไร้รสชาติไปเลย แต่ก็สนุกดี ใช้เวลาในการเดินทางไป 3 ชั่วโมงกว่า ๆ กลับมาถึงที่หมาย เมื่อกลับมาถึงเราก็ตัดสินใจไปจ่ายดั่งค์ให้เพราะตอนแรกเรายังไม่ได้จ่าย

เมื่อจ่ายดั่งค์ แล้วดูเวลาเราก็ตัดสินใจมีเหลืออยู่ ก็เลยขับรถลงคูน้ำพุร้อน สวนป่าเขตร้อน (จำลองแบบจริงๆ) ใช้เวลาขับไปยังที่หมาย 1 ชั่วโมงเต็ม ประทับใจกับธรรมชาติเขตร้อน และเดินไปรอบ ๆ แต่ด้วยมีสถานที่น่าศึกษาหลายที่ เราเลยต้องถือโอกาสและ ยึดเอาที่เดียวเพราะเวลาเหลือน้อย แต่ด้วยความบังเอิญเดินไปเดินมาจึงมาถึงที่หมายเขียนว่า

Welcome to Canopy Walk way ด้วยความอยากรู้เราเลยเดินขึ้นไป เจ้าหน้าที่มองนาฬิกาพร้อมกับบอกเราว่าโอเค คุณจ่ายมา 10 ริงกิต คุณคือคนสุดท้ายจากนั้นเราก็ตัดสินใจขึ้นไปอย่างรวดเร็ว ด้วยนึกว่าไม่ไกลนัก เลยรีบเดิน แต่เดินแล้วเดินอีกไม่ถึงสักที เพราะใกล้มืดแล้ว เราต้องเร่งฝีเท้าเร็วกว่าเดิมอีกกว่าจะถึงที่หมายทำเอาเหนื่อยมาก ๆ พร้อมเหงื่อเต็มไปทั้งตัว แต่ก็เป็นการออกกำลังกายที่ดี ข้างบนสุดเขาได้ทำห้องน้ำไว้รองรับเข้ากับป่าดีมาก

เมื่อเราทำธุระเสร็จ เราก็เลยเดินขึ้นไปบริเวณหอคอยทางเข้า ที่แรกก็นึกว่าธรรมดาไม่สูงมากนักที่ไหนได้ ทำเอาเรานั้นใจหายและตื่นเต้นมากกับครั้งแรกที่ได้เดินอยู่บนยอดไม้ เป็นประสบการณ์ที่น่าตื่นเต้นเป็นอันมาก

จากนั้นใช้เวลาอยู่พักใหญ่ และได้ทำการบันทึกภาพและวิดีโอไว้ โดยมีเจ้าหน้าที่ที่ดูแล **Canopy Walk way** อยู่ให้การทักทายและเก็บหางบัตรตัวเราไป จากนั้นผมไม่รีรอหรือรอครั้นว่าจะไม่ถามความเป็นมาของงานท่องเที่ยวที่นี้ เริ่มด้วยการ

ทักทาย แนะนำตัวเองว่ามาจากที่ไหนอย่างไร จากนั้นเราก็ให้เขาบอกรายละเอียดเกี่ยวกับการก่อสร้าง **Canopy Walkway** ว่าทำอะไรและใช้เวลานานแค่ไหน

เจ้าหน้าที่บอกกับเราว่า ตรงนี้เคยเป็นแหล่งศึกษาวิจัยมาก่อนของนักวิจัยเรื่องเกี่ยวกับนักพฤกษศาสตร์และทางการได้เข้ามาศึกษาเพื่อสร้างเป็นทางเดินลอยฟ้าสะพานแขวนเป็นเวลาได้ 10 กว่าปีแล้ว เริ่มด้วยให้นักวิชาการเข้ามาทำการศึกษาก่อนว่ามีความเป็นไปได้ไหมว่าจะสามารถทำสะพานแขวนได้ โดยใช้เวลาในการศึกษาถึง 6 ปี พร้อมทั้งก่อสร้างเสร็จ และเริ่มเปิดให้เข้าชมได้ 5 ปีมาแล้ว บริเวณนี้เป็นบริเวณที่เหมาะสมหลายอย่างเป็นแหล่งที่นักคนเข้ามาดูนกกันเยอะ โดยเฉพาะคนไทย มักชอบมาดูนกในบริเวณนี้ เมื่ออาทิตย์ที่แล้วก็มีนักคนจากเมืองไทยเข้ามาดู เจ้าหน้าที่คนนี้ยืนยันด้วยความหนักแน่น **Canopy Walk way** นี้ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นที่แห่งแรกที่เกิดขึ้นที่นี่ นอกจากในแอฟริกาใต้แล้ว แต่ในแอฟริกาใต้จะเป็นแหล่งเฉพาะนักวิจัยที่ทำการวิจัยศึกษาระบบป่าเขตร้อนเท่านั้น นักท่องเที่ยวจะไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้เลย **Canopy Walk** ตรงนี้จะมีความจำกัดในการเข้าชม และเปิดปิดเป็นเวลา เพื่อมิให้เกิดการรบกวนแหล่งธรรมชาติมากเกินไป ผู้คนเริ่มเข้ามาชมได้ตั้งแต่เวลา 9.00 น. เข้าจนถึงเวลา 17.00 น. เป็นอันปิดทำการของ **Canopy Walk** ในด้านความปลอดภัยทางการได้กำหนดไว้ว่าตรงบริเวณ **Canopy Walk** ผู้เข้าชมสามารถเดินข้ามสะพานลอยได้ครั้งละไม่เกิน 6 คน ถ้ามากกว่านี้ไม่ได้โดยเด็ดขาด และต้องมีการตรวจเช็คที่ตึงไว้ในการรองรับน้ำหนักทุก ๆ เดือน และทุกปีจะมีการเปลี่ยนอุปกรณ์ที่ขาดคุณภาพหรือถึงเวลาอายุการใช้งานที่ต้องเปลี่ยน จะไม่มีการใช้ต่อเนื่องหากอุปกรณ์นั้นถึงเวลาที่ต้องเปลี่ยน ความปลอดภัยนี้ทางการได้เน้นเป็นที่หนึ่ง ตั้งแต่เปิดมามีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยเฉพาะชาวต่างชาติทางยุโรปในเอเชียมีมากที่สุดคือคนญี่ปุ่น รองลงมาคนเกาหลีและไทย คนในประเทศเดียวกันที่มากที่สุดและมากกว่าชาวต่างชาติคือ คนมาเลเซีย จากเมืองหลวงใหญ่คือกรุงกัวลาลัมเปอร์

จากนั้นเราต้องเดินทางออกจากบริเวณนั้น เนื่องจากถึงเวลาที่เขาคงต้องปิดแล้ว ผมเองเป็นคนสุดท้ายที่เขาอนุญาตเป็นพิเศษให้ขึ้นไปชมได้เป็นคนสุดท้ายของวันนี้ ในระหว่างทางเราก็ได้แลกเปลี่ยนความรู้และถามเรื่องบางอย่างที่เราอยากรู้ แต่ดูเหมือนเขารู้สึกกับเราแปลกที่เราถามมากและบางอย่างเรารู้จักเหมือนเขา เราจึงแนะนำตัวเองเพิ่มเติมว่าเป็นใครมาจากที่ไหน ทำให้เขาเพิ่มความสนใจกับตัวเรามากขึ้น

มีต้นหายหลายชนิดที่ขึ้นอยู่บริเวณนี้ แต่มีความแตกต่างจากป่าเขตร้อยแถบบ้านเราอย่างมาก เนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่นี้เป็นคนพื้นบ้านเป็นคนท้องถิ่น เขาจึงมีความรู้เกี่ยวกับต้นไม้พอสมควร จึงมีเรื่องสนุก ๆ ที่สามารถแลกเปลี่ยนกับเขาได้ เริ่มต้นด้วยเราถามว่าหายที่นี้คนพื้นบ้านได้นำเอาไปใช้หรือเปล่า เขาตอบว่าใช่ ผมเองก็นำเอาไปใช้ทำเฟอนิเจอร์ และเครื่องจักสาน ผมเองสามารถจักสานได้ ไม่ทันไรผมหยิบเมล็ดหายขึ้นมาพร้อมกับแกะ

เปลือก พร้อมกันนั้นทั้งเขาและผมพูดออกมาพร้อมกันว่า เมล็ดนั้นกินได้นะ ตอนที่เขาจะพูดจบนั้น เมล็ดหว่ายเข้ามาอยู่ในปากผมแล้ว เราทั้งสองจึงได้แต่หัวเราะชอบใจ เขาเองก็มีความภูมิใจที่เรามีวัฒนธรรมบางอย่างใกล้เคียงกับเขา รู้เรื่องเดียวกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าประทับใจมาก พร้อมกันนั้น ผมบอกว่ายอดอ่อนของหว่ายนั้นกินได้นะ เอามาทำอาหารนอร์อย (เป็นการแนะนำที่ไม่ควรแนะนำ) เขาก็เลยตอบผมว่า “จริงหรือเปล่า” ผมไม่เคยกินเลย แล้วนำเอามาทำอาหารอย่างไรบ้าง ผมเลยอธิบายยาวเลยทีนี้ ถ้าเขาจำได้คงเป็นอาหารเมนูใหม่สำหรับเขาแน่เลยทีเดียว

เมื่อพูดถึงเกี่ยวกับอาหารหว่ายและประโยชน์ของการใช้หว่ายจบ เราทั้งสองก็เดินมาได้ไกลจนถึงต้นใบตองตึง (หล่าคลี่หล่า) ซึ่งเขาเองก็ทิ้งเช่นกัน ที่เราบอกว่า “ต้นใบตองตึงเนี่ยบ้านผมเองก็มี” ทีนี้ผมเริ่มก่อนว่าใช้ประโยชน์อย่างไรบ้าง แคบอกว่าผมเนี่ยเอามาห่อข้าวเท่านั้นแหละ ผมไม่ได้อธิบายต่อแล้วครับ เขาต่อจากผมเลยว่าได้นำเอาไปใช้ประโยชน์ในด้านใดบ้าง เราทั้งสองเลยเกิดความสนิทกันมากขึ้นในช่วงขณะนั้น เพื่อนเขาอีกคนที่ไม่อยากสนิทตัวให้กับตัวผมยืนฟังด้วยความงง ทั้งที่ตอนแรก เขารู้สึกรำคาญมากที่ผมบอกว่าผมมาจากเมืองไทย แต่ในขณะที่เขาเห็นว่าที่คนขายตัวคั่งกล่าวเดินเข้ามาพร้อมกับจับมือกับผม และแนะนำตัวเอง ผมเองเลยแปลกใจที่เขาเปลี่ยนใจมาเป็นเพื่อนกับผมอย่างมิได้ตั้งตัว

คุยกันได้สักพักเพราะเวลา 5.30 น. แล้ว ทั้งที่ต้องปิดแล้ว ดังมาปิดอยู่ที่ผม ผมเลยต้องแสดงมารยาทที่ดีเพื่อเป็นการตอบแทนที่เขายังเปิดโอกาสให้ผมเข้าดูได้เป็นคนสุดท้าย ผมเลยขออนุญาตขอตัวกลับไปก่อน พร้อมกับทั้งเราทั้งสามคนจับมือทักทายอำลากันไปด้วยความประทับใจ

ในช่วงเวลาเดินทางกลับเราได้แวะไปเยี่ยมชมร้านขายของที่ระลึกซึ่งมีหญิงสาวสวยน่ารักยืนอยู่อย่างเรียบร้อย และยิ้มอยู่ตลอดเวลา เราเลยอดไม่ได้ที่จะต้องเข้าไปทักทายตามประสาคนหนุ่มอย่างผม เธอทั้งสองให้คำตอบว่ามาจากคนในพื้นที่นี้แหละ ทางกรเขาได้จ้างให้มาดูแลขายของให้ เราเลยขอถ่ายรูปเก็บเอาไว้เป็นที่ระลึก พร้อมกันนั้นเธอได้พูดคุยเกี่ยวกับเมืองไทยและทักทายเรากลับเป็นภาษาไทย “สวัสดีค่ะ” ยกมือไหว้ด้วย เป็นภาพที่น่ารักมาก เมื่อเราถามว่า เรียนภาษาไทยที่

ไหน เธอตอบผมว่า เรียนจากหนังสือ ซึ่งแสดงว่าหนังสือก็มีอิทธิพลกับกลุ่มคนเกาะ **Borneo** พอสมควร ดังจะสังเกตได้ว่า ในพื้นที่ตัวเมืองที่เรียกว่า **Center Point** นั้น หนังสือภาษาไทยมีให้เห็นทุกร้าน แต่มีเฉพาะเรื่องบางเรื่องที่เป็นความนิยมจากเมืองไทย อย่างเช่น องค์กรบาท เป็นต้น

ผมไม่ได้ซื้ออะไรติดมือกลับไป แต่มีสินค้าไทยจากเชียงใหม่ ซึ่งเป็นชุกก่องรูปกระดาศสา มีวางขายอยู่เต็มไปหมด (พอประมาณ) นั่นหมายถึงคุณภาพงานสินค้าที่ระลึกนั้นคนที่นี้ทำได้ไม่ดีพอหรือทำไม่ได้เลย สิ่งที่ดีที่นี้ทำได้ดีและง่ายที่สุดคือ เสื้อยืดเป็นรูปต่าง ๆ ของธรรมชาติที่เขาที่อยู่ นำมาสกปรนและขายให้กับนักท่องเที่ยวอย่างเรา ๆ และเป็นสินค้าที่ขายดีและขายง่ายที่สุด ตรงนี้ทางบ้านผาหมอนสามารถที่จะพัฒนามาทำเป็นผลิตภัณฑ์ได้ไม่ยากสำหรับคนหนุ่มสาว

จากนั้นเราก็ได้ลาลาจากกันไป และออกจากพื้นที่ **Poring Spring** หรือ **Hot Spring Canopy Walk way** และขับรถกลับมายังตัวเมืองในระหว่างทางได้แวะเติมน้ำมันเพราะน้ำมันใกล้จะหมด เติมน้ำมัน 30 ริกิต น้ำมันเลยเต็มถัง (300 บาท) = 30 ลิตร / ลิตรละ 10 บาท น้ำมันที่นี้ถูกมากไม่รู้เขาหาน้ำมันได้ที่ไหนและถูกขนาดนี้หรือเขาเก่งกล้าเราที่สามารถผลิตน้ำมันทดแทนได้ก่อนเรา โดยมีได้บอกกล่าวให้คนอื่นทราบ เพราะพื้นที่ในภูมิภาคนี้

สามารถที่ปลูกต้นปาล์มได้เป็นอย่างดี ตรงนี้รัฐบาลไทยอาจไม่ทราบหรือไม่รู้ก็เป็นได้ เราเองเป็นคนไทยยังไม่สามารถรู้เรื่องเกี่ยวกับเมืองไทยได้หมด โดยเฉพาะผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจนั้น ประชาชนคนไทยเข้าไปถึงได้ยาก และยากมากที่จะรู้ว่ารัฐบาลไทยทำธุรกิจเพื่อประโยชน์ของประชาชนได้ดีหรือไม่ ตรงนี้ประชาชนเสียเปรียบและขาดความรู้

ในระหว่างการเดินทางกลับ จากการที่ผมเองขับรถมาทั้งวันและเหนื่อย จึงรู้สึกง่วงนอนเป็นพัก ๆ เลยต้องจอดนอนพักข้างทางประมาณ 10 นาทีเพื่อคลายความง่วงนอน ซึ่งเป็นสิ่งที่อันตรายอย่างมากเวลาขับรถบนถนนเมื่อมีแรงแล้วผมก็ขับรถต่อเพื่อกลับไปยังจุดหมายปลายทางคือตัวเมือง การเดินทางในครั้งนี้อัดที่จะไม่พูดเกี่ยวกับระบบการจราจรมิได้ อาจเป็นเพราะรถไม่มากนักในเกาะแห่งนี้ เลยไม่มีระบบที่ดีพอสำหรับเส้นทางสัญจรการเดินทาง ถ้าพูดถึงวินัยการจราจรนั้น บอกได้ว่าคนขับรถยนต์นี้ต้องรู้ดีและปฏิบัติได้อย่างเคร่งครัดน่าชม แต่ช่วงที่ผมเดินทางกลับ และขับรถกลับมายังตัวเมืองนั้น สัญลักษณ์การจราจรนั้นไม่มีเลย ถึงแม้จะมีทางโค้งมากแค่ไหนจะไม่มีอะไรแสดงให้เห็นเลยแม้แต่ชนิดเดียว ยกเว้นทางโค้งมาก ๆ จะมีสัญลักษณ์บอกให้อย่างกระชั้นชิด และมีคำเตือนว่า “AWAS” หมายถึงทางอันตราย ก็เลยทำให้เราขับรถอย่างระมัดระวังเป็นพิเศษ ตอนแรกเราก็นึกว่าเวลารถแข่งนั้นต้องเปิดไฟเลี้ยวให้เขาทราบเขาถึงจะไป ที่ไหนได้เปิดเท่าไรก็ไม่แซง แถมชะลอความเร็วตามเราอีก เราก็เลยง่วงไปกันใหญ่ แต่ถ้าจะแซงคนเพียงแค่ขับมาชิด ๆ และเปิดไฟสูงใส่คนขับข้างต้องชิดซ้ายทันที และคนจะแซงก็เร่งเครื่องเต็มสปีดไปได้เลย อาจเป็นเพราะอยู่กันคนละประเทศ ระบบการจราจรจึงต่างกันบ้างพอสมควร

ใช้เวลาานพอสมควรกว่าจะกลับถึงตัวเมือง มองดูนาฬิกาก็ปาเข้าไป 2 ทุ่มกว่า ๆ หิวเลยแวะกินอาหารร้านที่เป็นของพี่น้องชาวมุสลิม เมื่อเราเข้าไปก็มีผู้ใหญ่ชายคนหนึ่งพูดภาษาถิ่นใส่เรา แต่เมื่อเราพูดภาษาอังกฤษใส่ เขาเลยต้องหาเด็กผู้หญิงหน้าตาน่ารักมากคุยกับเราแทนเพราะแกพูดภาษาอังกฤษได้ดีพอสมควร จะได้กินอาหารที่ใช้เวลาพอสมควร

คนมุสลิมที่นี่เมื่อเจอเรา พวกเขาพยายามที่จะเข้ามาพูดคุยกับเราอย่างเป็นกันเอง และคุยด้วยความไพเราะ และยิ้มให้เราเสมอเมื่อเราสบตาให้กับพวกเขา ผิดถนัดกับตอนที่อยู่เมืองไทยกับความรู้สึกไม่ค่อยดีกับพี่น้องชาวมุสลิม ถึงแม้จะพยายามศึกษาอยู่เป็นประจำกับวิถีชีวิตของพี่น้องมุสลิม หรืออาจเป็น **Idea** ระบบการได้รับข่าวสารก็อาจเป็นไปได้ จะอย่างไรเสียคนบนโลกนี้ถึงแม้จะนับถือศาสนาอะไร และเป็นคนชนชาติใด ต่างก็มีทั้งคนดีและคนเลว เหมือนกันหมด เพราะพื้นฐานของมนุษย์นั้นมาจากคนยุคหินที่กินของดิบ ๆ สด ๆ มาด้วยกันทั้งสิ้น ฉะนั้นเราไม่ต่างกันเลยกับมนุษย์บนโลกนี้ รักกันไว้ดีกว่าเกลียดกัน เข้าใจกันไว้ดีกว่าไม่เข้าใจกัน ถ้าคนเราเข้าใจและรักกันแบบนี้ โลกก็จะมีแต่สันติสุข เวลาเกือบ 4 ทุ่ม เราก็กลับมาถึงที่พัก เอรารถคืนให้กับเคาน์เตอร์พร้อมกับกุญแจรถ จากนั้นเราก็เข้านอน (อาบน้ำหรือเปล่าไม่แน่ใจ) ด้วยความเหนื่อยจากการเดินทางในครั้งนี้อย่างแน่นอน

12-09-05 ก้าวเข้าวันใหม่ที่ พิพิธภัณฑ์ **Museum** ที่นี่ต้องเรียนรู้อย่างน่าสนใจ ในพิพิธภัณฑ์ นั้นทางการได้จัดเรื่องราวต่าง ๆ เอาไว้เป็นหมวดหมู่อย่างระเบียบเรียบร้อย เนื่องด้วยอาจเกี่ยวกับความมั่นคงและข้อมูลบางอย่าง ทางการจึงมิให้ใครถ่ายรูปได้ เราเลยขอถ่ายรูปกับเจ้าหน้าที่ข้างนอกแทน เริ่มต้นด้วยประวัติศาสตร์ของชาติ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประตูละเอียดที่ท่านจะเห็นคือรูปของผู้นำในยุคต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อประเทศมาเลเซีย เป็นการบอกเล่าเรื่องราวการถ่ายโอนอำนาจของกษัตริย์และผู้นำประเทศรุ่นสู่รุ่นด้วยความต่อเนื่อง ต่อจากนั้นก็เข้าสู่ยุคหินว่าผืนแผ่นดินนี้มีความเป็นมาอย่างไรบ้าง โดยมีการแสดงการค้นพบคนยุคหิน ซึ่งมีหลักฐานให้เห็นเกี่ยวกับเครื่องใช้ต่าง ๆ มากมาย และเข้าสู่ยุคมนุษย์มีวิวัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงสู่ยุคใหม่จนถึงปัจจุบัน

โดยเฉพาะคนมาเลเซียเชื้อสายจีน จะมีตำนานเกี่ยวกับคนจีนที่อพยพมาจากทางทะเลโดยมีเครื่องปั้นดินเผาเป็นหลักฐาน บางครอบครัวก็สามารถมาได้ถึงที่หมาย แต่บางครอบครัวก็ต้องจบชีวิตในกลางทะเล นักสำรวจ นักวิชาการทางทะเลเลยเอามือให้ขึ้นมาพร้อมกับเอามาตั้งโชว์ในศูนย์พิพิธภัณฑ์เพื่อระลึกความเป็นมาของคนจีนที่มีความมุ่งมั่นอุตสาหะในการเดินทาง และสามารถเข้ามาตั้งถิ่นฐานได้จนถึงทุกวันนี้

ทางการมาเลเซียมิได้จารึกเรื่องราวเฉพาะกลุ่มหรือเฉพาะของตนเองเท่านั้น ทางกรมมาเลเซียได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มชนพื้นเมืองที่ชื่อ **Kadazan** เป็นกลุ่มชนพื้นเมืองที่ทำการเกษตร ปลูกข้าวนาดำและแบบข้าวไร่ ซึ่งคล้ายคลึงกับวิถีชีวิตของชนเผ่าปกากะญออย่างเห็นได้ชัด ทั้งในความเชื่อที่เกี่ยวกับป่าและการเกษตร รวมถึงหัตถกรรมพื้นบ้านอย่างการทอผ้า เป็นต้น

ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าแปลกที่มีกลุ่มคนคล้ายกับคน ปกากะญอ เป็นเรื่องที่น่าทำการศึกษาและนำเอาเชื่อมกันและเป็นแนวทางในระบบการท่องเที่ยวได้อย่างดี เมื่อมีการบอกเล่าเรื่องความเป็นมาของกลุ่มคนภายในประเทศแล้ว ทางกรมมาเลเซียได้แสดงความรักชาติของมาเลเซีย และแสดงประชดผู้บุกรุกชาวมาเลเซีย โดยได้เล่าเรื่องต่าง ๆ ตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 และยุคต่าง ๆ ที่ตกเป็นเอกราชขึ้นของการล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก และคนชาติเอเชียด้วยกัน คือประเทศญี่ปุ่น ที่รุกรานประเทศเพื่อนบ้านในเวลานั้น เรื่องที่เด่นมากที่สุดคือการได้รับอิสรภาพการปลดปล่อยของราชอาณาจักรประเทศอังกฤษที่คนมาเลเซียสามารถมีความเป็นมาเลเซีย ไม่ตกอยู่ในอุ้งมือการปกครองของอังกฤษอีกต่อไป เป็นเรื่องที่ชาวมาเลเซียได้จดจำเอาไว้ และสอนลูกหลานของตนเองให้มีความรักชาติ เราสามารถสังเกตได้ว่าทุกพื้นที่ที่บ้านและทุกสถานที่ได้มีการประดับด้วยธงชาติมาเลเซียเต็มไปหมด ในรถทุกคันจะมีธงมาเลเซียติดอยู่เป็นการแสดงพลังในการรักชาติของมาเลเซียอย่างชัดเจน

ในชั้นที่ 1 นี้ เมื่อมีการแสดงความเป็นมาของชาติ และการได้รับการปลดปล่อยจนเป็นอิสระและการแสดงถึงการต่อสู้ของชาวมาเลเซียแล้ว ซึ่งในห้องถัดมาเป็นการแสดงชนเผ่าต่าง ๆ ที่อยู่ในเกาะแห่งนี้ เป็นที่น่าตื่นตาอย่างมาก เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเด่นของชนชาติมาเลเซีย ถึงแม้จะมีความหลากหลายในทางเชื้อชาติและศาสนา เป็นการบ่งบอกว่าเขาก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ และพัฒนาประเทศชาติมาเลเซียได้โดยปราศจากความขัดแย้งแต่ในความเป็นจริง ความขัดแย้งก็มีอยู่ในระดับหนึ่งของความแตกต่างทางเชื้อชาติ แต่ก็สามารถปรองดองกันได้ จุดหนึ่งที่ทางการมาเลเซียได้เน้นและให้คนเห็นได้ชัดคือ “ชาวนา” กลุ่มชาวนาที่วานั้น ทางกรมให้ความสำคัญอย่างมากเกี่ยวกับการให้ชาวนามีส่วนร่วมในพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ แม้แต่กระบือ (ควาย) ก็เป็นสัตว์ที่ให้บุญคุณกับคนมาเลเซีย

ในประเทศไทยเราจะได้เห็นแต่เพียงพระมหากษัตริย์ของเราที่ทรงห่วงในการเกษตร ที่พระองค์ทรงให้ความสำคัญเรื่องข้าว แม้กระทั่งการปลูกหรือการเก็บเกี่ยวข้าว เราสามารถเห็นภาพเหล่านี้ปรากฏอยู่ในรูปแบบภาพยนตร์หรือสิ่งตีพิมพ์ แต่ทางการหาเป็นแบบนั้นไม่ รัฐบาลทุกรัฐบาลจะลงมือเกี่ยวข้าวกับชาวนา และยกย่องชาวนาที่ทำให้ประเทศชาติของตนเองมีข้าวกินมีอาหารเพื่อการบริโภคนั้นมีน้อยมาก ๆ

สิ่งที่เห็นเป็นการแสดงให้เห็นชนชาติมาเลเซีย และคนทั้งโลกที่มาเยี่ยมชมสถานที่แห่งนี้เห็นความสำคัญของชาวนาที่เป็นบุคคลสำคัญของประเทศชาติ กลุ่มชาวนานั้นมิใช่ใครแต่เป็นกลุ่มคนพื้นเมือง **Kadazane** นั้นเอง ทางกรมได้แสดง ความเป็นมาของกลุ่มคนกลุ่มนี้ว่า ได้ทำการเกษตรอย่างไร ตั้งแต่การเตรียมการเพาะปลูกจนถึงสิ้นสุดการเก็บเกี่ยว จนถึงก่อนจะเอาข้าวมาบริโภค

ชนเผ่า **Kadazane** มีพิธีทางศาสนาที่เกี่ยวกับข้าวก่อนที่จะนำมาบริโภค ด้วยการเรียกขวัญข้าว และกินข้าวใหม่ ซึ่งวิธีของพิธีกรรมนั้นมีความคล้ายคลึงกับชาวปกากะญอของเราอย่างมาก แม้แต่การสร้างบ้านก็คล้ายกับชาวปกากะญออย่างมากเช่นกัน

ในส่วนของ การแสดงความเป็นมาของชนเผ่า นั้น ท่านจะสามารถจะเห็นความเด่นชัดของชนเผ่า นั้น ๆ จนครบหมดทุกเผ่าในเกาะแห่งนี้ พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ เราน่าจะปรับเอามาใช้กับชุมชนของเราได้อย่างมาก แต่สิ่งน่าจะนำเอามาใช้คือเน้นความเป็นจุดเด่นของชุมชนว่าเป็นใคร ทำอะไร มีวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีอย่างไร จุดเด่นที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติของชาวชนเผ่าปกากะญอนั้นเป็นเช่นไร สิ่งเหล่านี้คือหัวใจสำคัญของพิพิธภัณฑสถาน

ขั้นขั้นที่ 2 เป็นการบอกเล่าเรื่องต่าง ๆ มีอยู่ด้วยกัน 2 ส่วนที่สำคัญ ส่วนที่ 1 เป็นการเก็บเกี่ยวเล่าเรื่องที่มีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันอย่างเช่น เครื่องใช้ต่าง ๆ ของคนมาเลเซียบนเกาะนี้ เราจะสามารถเห็นเครื่องใช้ต่าง ๆ มากมาย แสดงโชว์อยู่เต็มไปหมด มีทุกอย่างในบริเวณส่วนนี้ ถ้าอยากรู้ต้องใช้เวลาอ่านและดูท่านถึงจะรู้ อ้อ.. เป็นแบบนี้

ส่วนที่ 2 อันนี้ผมเองสนใจมากเป็นพิเศษ เป็นการบอกเล่าและแสดงให้คนที่เข้ามาได้เห็นความสำคัญของระบบนิเวศน์ในป่าเขตร้อน โดยมีการแยกส่วนต่าง ๆ ของป่าเขตร้อนและทางทะเลให้เราเข้าใจได้ง่ายและไม่ซับซ้อน ซึ่งเราสามารถเข้าใจ **Management of Tropical rain forest System** ได้ชัดเจน เช่น ชีวิตความเป็นอยู่ของสัตว์ต่าง ๆ ทั้งบนบก ในน้ำ - ทะเล และสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ และมีการจำแนกออกไปให้ความหลากหลายทางระบบนิเวศป่าเขตร้อน (**Tropical rain forest**) ที่มีความหลากหลายในด้านพฤกษศาสตร์ (**Botanical**) บริเวณจุดนี้จึงเป็นแหล่งความรู้ก่อนที่จะเข้าไปสู่ป่าอย่างน่าอัศจรรย์ ระบบเวดลุ่มทางการได้จัดทำไว้อย่างเป็นทางการ ทำให้เวลาเข้าไปแล้วรู้สึกเหมือนกับอยู่ในป่า และมีชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติ

ในเมืองไทยเราคงจะได้เห็นหรือไม่ นั่นคงต้องรอ เราจะมีแหล่งความรู้ที่ดีที่สุดในบ้านผามอนก็เป็นได้ ถ้าหลายฝ่ายให้ความร่วมมือกันอย่างจริงจัง โดยมีได้มองแต่ผลประโยชน์ของใครคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นของคนทั้งชาติ รัฐบาลจะเห็นความสำคัญของชุมชนหรือว่าจะปล่อยให้ชุมชนบริหารจัดการเอง แล้วรัฐบาลยังจะมองชาวบ้านยังเป็นคนโง่อีกมัย แล้วรัฐบาลยังจะพร้อมที่จะเข้าไปพัฒนาให้ชุมชนมีบุคลากรที่ดี บริหารร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ตรงนี้เองที่ทางรัฐบาลไทยต้องตัดสินใจทำ และเป็นพี่เลี้ยงที่ดีต่อคนในชุมชน

ขั้นที่ 3 ขั้นสุดท้าย เป็นแหล่งรวมความรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของผู้ในระดับสูงของประเทศ เป็นการแสดงการทำงานของผู้นำว่าทำอะไรและ ดำเนินชีวิตร่วมกับสังคมโลกต่าง ๆ อย่างไร มีทั้งเครื่องมือเครื่องใช้ภายในสำนักงาน มีทั้งยศจาบันดาศักดิ์ ว่าแต่ละอย่างมีความหมายอย่างไร และทำหน้าที่อะไร ตรงนี้ทางราชการมาเลเซียอาจได้รับการพัฒนาการปกครองมาจากชาติตะวันตกที่อยู่ในช่วงประเทศเมืองขึ้นของอังกฤษ เมื่อเราเดินออกอีกฟากหนึ่ง เป็นการแสดงเครื่องใช้และของที่ระลึกของผู้นำที่ได้มีการแลกเปลี่ยนกันระหว่างประเทศ เป็นการแสดงความผูกพันไมตรีจิตของประเทศต่าง ๆ ที่มีต่อมาเลเซีย โดยมีได้เก็บได้เก็บไว้เป็นที่ระลึกของตนเอง และเป็นการแสดงการขอบคุณต่อมิตรประเทศต่างๆ ทั่วทุกมุมโลก นี่เป็นแนวทางอีกทางหนึ่งในการแสดงความฉลาดเพื่อสื่อให้สังคมโลกรับรู้เมื่อมาเยือนสถานที่แห่งนี้ ซึ่งบริเวณทั้ง 3 ชั้น นี้จะไม่สามารถถ่ายรูปได้โดยเด็ดขาด

ผมเองพยายามสังเกตอยู่ตลอดเวลาว่า ประเทศไทยบ้านเราอยู่ใกล้กับเขามากที่สุด จะมีการแสดงออกมาให้เห็นในพิพิธภัณฑสถานบ้างหรือไม่ แต่แล้วต้องผิดหวังที่ไม่ได้เห็นอะไรเลยที่เกี่ยวกับประเทศไทย แต่ก็ช่างมัน อาจ

เป็นเพราะความสัมพันธ์ทั้งสองประเทศและประวัติศาสตร์จึงไม่อาจมาบอกเล่าอยู่ในพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ได้ แม้แต่เจ้าหน้าที่เมื่อเราบอกว่ามาจากไทยแลนด์ พวกเขา ก็หัวเราะกันอย่างสนุกสนาน (???)

อาคารที่ 2 เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีบทบาทสำคัญต่อประเทศมาเลเซีย อาคารนี้คุณสามารถถ่ายรูปได้อย่างตามใจชอบ แต่เรื่องราวต่าง ๆ ไม่น่าสนใจมากนัก ซึ่งเด็กนักเรียนไทยสามารถรับรู้ได้ในตำราเรียน โดยมีต้องมีพิพิธภัณฑ์

เรื่องมันก็บอกอยู่แล้วที่ว่าเกี่ยวกับ “วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี” เริ่มจากระบบอุตสาหกรรมภายในประเทศว่าด้วยธรรมชาติหิน “ลิกไนต์” (Lignite) และอุตสาหกรรมการทำปูนซีเมนต์ ว่าทำอย่างไร และบอกเล่าเรื่องหินชนิดต่าง ๆ เป็นอย่างไร มีหน้าที่อะไร และนำไปใช้ประโยชน์ในด้านใด

ต่อมาเป็นการอธิบายเกี่ยวกับระบบภูเขาไฟว่าเกิดขึ้นได้อย่างไรบนโลกนี้ และมีผลกระทบต่อโลกอย่างไร เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ถ้าภาวะโลกร้อนเกิดขึ้น ซึ่งเป็นความรู้ที่เด็กไทยบ้านเราได้เรียนรู้จากตำราทุกวัน แต่มีอยู่ในความคิดของเด็กเรานั้นก็ไม่อาจรู้ได้ เพราะเรามันคนละคน แต่การสร้างความเข้าใจต่อเด็กต่างหากละคือหัวใจสำคัญมากกว่าว่าเด็กจะได้มีเกร็ดเล็กเล็คดี เพื่อที่จะมีโอกาสเอร็ดอร่อยได้ บางทีอาจทำให้เด็กนั้นเอ็ดขาดเลยก็เป็นได้ หลักสูตรที่ว่าชาวเขาทำลายป่าทิ้งไปได้แล้ว เปลี่ยนมาเป็นนายทุนทำลายป่า ที่เป็นพรรคพวกนักการเมืองจะคิดว่าเยอะที่ให้ร้ายชาวเขาเป็นแพะรับบาป (บางชนเผ่าก็เป็นจริง) สำหรับชาวปกาเกอญอไม่สามารถรับข้อกล่าวหาทางสังคมอันนี้ได้เป็นอันขาด

เข้าไปข้างในเป็นการแสดงสารสนเทศว่าด้วยระบบการศึกษาแนวใหม่ที่มิใช่เทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประจำวัน เริ่มตั้งแต่การใช้ควันไฟเป็นการแสดงให้ฝ่ายตรงข้ามรับรู้ จนเข้าเป็นระบบวิทยุสื่อสารแล้วมาเป็นวิทยุบ้าน เครื่องใหญ่มากครับ และมาเป็นวิทยุเล็ก ๆ พอเหมาะกับครัวเรือน มีสถานีวิทยุจำลองให้เห็นมีไฟไว้กระพริบวาว ๆ แวม ๆ เวลามีคนพูดเสียงออกมา และจนมาสู่ยุคปัจจุบัน “ว่าด้วยการสื่อสารระบบดาวเทียม” มีการจำลองสถานีโทรศัพท์ มีกล้องถ่ายรูปสองสามตัว และมีโต๊ะและเก้าอี้ผู้ประกาศข่าวหรือดำเนินรายการอยู่ ซึ่งเมื่อเราเข้าไปแล้ว เราสามารถเข้าใจได้ทันทีในระดับหนึ่งว่าการดำเนินรายการทางวิทยุวันนี้มีอะไรเป็นองค์ประกอบบ้าง ต่อมาก็เป็นการในอดีตว่าการทำรายการที่วินออกสถานีนั้นทำอย่างไร นอกจากนั้นก็ยังมีเครื่องฉายหนังภาพยนตร์รุ่นต่าง ๆ ตั้งแต่เก้าอี้จนถึงรุ่นทันสมัย นี่เป็นการบ่งบอกถึงความรู้ของคนมาเลเซียที่สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างดี จนรัฐบาลมาเลเซียประกาศออกมาแล้วว่าอีก 10 ปีข้างหน้า คนมาเลเซียจะขึ้นไปเหยียบดวงจันทร์ให้เห็นเป็นขวัญตา เป็นการแสดงจุดยืนให้คนทั้งโลกได้เห็น ว่า “ชนชาติมาเลเซียได้มีสมมอค์อยู่ไปกว่าชาติใดในโลก”

เมื่อออกจากห้องนี้ไปอีกห้องหนึ่ง ห้องนี้เป็นการแสดงให้เห็นเกี่ยวกับเทคโนโลยีระบบการขนส่งมวลชนว่ามีความเป็นมาอย่างไร แต่ภาพที่เราสามารถเห็นได้อย่างเด่นชัดคือเรื่องรถไฟ รถไฟนั้นมีภาพให้เห็นมากที่สุด เพราะเมื่อก่อนเกาะแห่งนี้จะมีระบบการขนส่งเพียงรถไฟอย่างเดียวเท่านั้น ภาพของรถไฟจึงเด่นกว่าเรื่องใดในการขนส่งมวลชน แต่ที่เด่นมากกว่านั้นคือ ประเทศมาเลเซียที่สามารถผลิตรถยนต์เป็นของตนเองได้เป็นผลสำเร็จ โดยมีสัญลักษณ์รูปสัญลักษณ์เป็นธงชาติมาเลเซีย แต่รูปแบบต่าง ๆ เหมือนรูปแบบรถญี่ปุ่นรุ่นหนึ่งคือ “มิตซูบิชิ” แต่อาจมีลูกเล่นเพิ่มเติมให้ใช้ในรถ รูปทรงทุกอย่างเหมือนรถญี่ปุ่นทุกประการ ผมเองก็ขับมาแล้วตอนเข้าไปเที่ยวที่ **Kota Kinabalu Park** ได้ยินมาว่าเป็นการซื้อลิขสิทธิ์กับทางรถญี่ปุ่น คงเป็นความจริงนะ เพราะเหมือนกันทุกอย่าง ยกเว้นสัญลักษณ์รถยนต์เป็นของทางมาเลเซีย นี่ก็เป็นการสร้างชาติแบบชาตินิยมอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้คนประเทศนั้น ๆ มีความภาคภูมิใจในตัวของตนเอง

อาคารทั้งสองจึงมีสิ่งให้เราได้รับรู้ได้ศึกษาเพียงเท่านี้ และบางส่วนทำการปิดปรับปรุง และยังมีอีกจุดหนึ่งที่ทางการได้จัดเอาไว้ให้นักท่องเที่ยวที่สนใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตคนมาเลเซียและชนชาติแต่ละชนเผ่าของมาเลเซียให้พวกเราได้เห็น ซึ่งเป็นพื้นที่กันออกมาจากศูนย์พิพิธภัณฑน์ในพื้นที่ดังกล่าวมีความกว้างพอสมควร เราต้องเดินลงไปและเดินข้างสะพานแขวน ด้านล่างเป็นคูคลอง มีการกั้นเป็นบ่อคล้ายนาขั้นบันได มีการปลูกบัวชนิดต่าง ๆ ให้เห็นระหว่างสองข้างทางของสะพานแขวน

เมื่อเราเดินข้ามสะพานแขวนก็จะเข้าสู่ชุมชน ชนเผ่ามาเลเซีย ถ้าในเมืองไทยคงถูกทางการเรียกว่า “ชาวเขา” เผ่าโน้นเผ่านี้ไปแล้ว แต่ที่นี่ไม่เหมือนเมืองไทย ถ้าเราเรียกว่า **The Hill tribe** จะไม่มีใครรู้จักเลย ต้องอธิบายให้เขาູ້มากขึ้น พวกเขาถึงจะູ້ อ้อ...อ้อ...เป็นการแสดงความเข้าใจถึงความเป็นมาของผมนเอง ที่นี้ชนเผ่าเหล่านี้จะถูกเรียกว่าคนมาเลเซียเหมือนกันหมด ไม่ได้ถูกเรียกว่าชาวโน้นชาวนี่ คำเดียวที่ทางการเรียกคือ **Localism People** (คนในพื้นที่ดั้งเดิม) เมื่อเราถามแบบนี้ทุกคนจะบอก “Yes” (ใช่เลย) เหมือนกันหมด ในพื้นที่ดังกล่าวจะมีการจำลองแบบบ้านของคนพื้นที่ชนเผ่าต่าง ๆ ไว้อย่างเป็นระบบเป็นบ้านใหญ่เหมือนจริง คนสามารถนอนได้ บ้านหลังแรกที่ผมได้เข้าไปคือบ้านคนมาเลเซียเชื้อสายจีน เป็นบ้านจำลองแบบการใช้ชีวิตของคนจีนสมัยก่อน ผู้เฒ่าท่านนั้นได้เล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้เราได้ฟังเกี่ยวกับคนจีนในที่นี้ว่ามีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไรในสมัยนั้น โดยมีวิทยุเก่า ๆ อยู่อันหนึ่งพูดเสียงภาษาจีน โดยแกก็เล่าไปสูบบุหรี่ไป ถ้าพูดถึงวิทยุคงจะต้องเก่ากว่าวิทยุ ที่ผมเคยมีในตอนเด็กที่เรียกว่า วิทยุขานินทร์ วิทยุสตาร์ อะไรประมาณนี้ ดัง ๆ หาย ๆ เป็นระบบเอเอ็ม ที่มีการยิงสัญญาณขึ้นไปสูงสุดของชั้นบรรยากาศโลกที่เรียก “สโตโทสเฟียร์” (ไม่แน่ใจ) แล้วสัญญาณสะท้อนกลับลงมายังเครื่องรับสัญญาณที่พวกเรากันและູ້จักกันว่า “วิทยุ AM” ระบบ AM นี้จึงทำให้สัญญาณนั้นไม่คงที่ เปลี่ยนไปตามสภาวะของชั้นบรรยากาศ จึงทำให้ระบบ AM นั้นชัดไม่ดีเท่า FM

ต่อจากนั้นยังมีบ้านหลายหลังที่แสดงถึงวิถีชีวิตชนเผ่าบนเกาะแห่งนี้ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันอย่างมาก นี้เป็นเสน่ห์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของของเรา รัฐบาลน่าที่จะเอาเรื่องวิถีชีวิตชนเผ่าระหว่างกันได้ไม่ยากหากจะทำ แต่เป็นการยากเพราะรัฐบาลเองกลัวอำนาจในการปกครองของตนเองสั่นคลอนก็เป็นได้ ถ้าเราศึกษาอดีตของตนเองสิ่งรัฐบาลส่วนใหญ่ได้มาเพราะเป็นการแย่งชิงกันส่วนใหญ่ มิได้ได้มาเพราะความเข้าใจ เสมือนปลาใหญ่กินปลาเล็ก ซึ่งเป็นระบบทางธรรมชาติสร้างไว้อยู่แล้ว แต่การที่คนจะคิดว่าคนที่มีความแตกต่างหลาย ๆ ด้าน เอาความแตกต่างเข้ามาเป็นการปรองดองกันนั้น ยังไม่มีชนชาติไหนทำ หรือทำไม่ได้ หรือไม่ยากทำเป็นเรื่องที่ใหญ่และสำคัญต่อโลกในอนาคต ของชนชาติเผ่า การที่คนเราจะเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาตินั้นห่างไกลความเป็นจริง ในระบบของทุนนิยม เกิดมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อมทรามลงขึ้นทุกวัน ประเทศที่เจริญแล้วมักเอาเปรียบประเทศที่ด้อยการพัฒนา ถึงแม้จะบอกให้ความช่วยเหลือ ในทางกลับกันเป็นการเข้าไปเพื่อเอาทรัพยากรของประเทศนั้น ๆ กลับไปบำเรอมวลชนของตนเอง นี่คือนโยบายใหม่ของทุนนิยมที่จะสร้างขอบเขตของคนใหม่โดยที่คนธรรมดาไม่รู้สึกละใด ๆ เสมือนเป็นการผ่าตัดโดยใช้ยาสลบหรือยาชา เป็นเรื่องที่น่ากลัวในอนาคตของมนุษย์ มนุษย์อาจสูญสิ้นในพริบตา หากเกิดสงครามร้อน เพียงแค่สงครามเย็นทำให้ประชากรบนโลกเดือดร้อนมากขนาดนี้ ความเป็นกลางของประเทศนั้น ๆ ก็จะเป็นคนที่อยู่รอดจากภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นบนโลกนี้ในอนาคต

13 – 09 – 05 เช้าวันใหม่ก่อนที่จะเดินทางกลับ ช่วงเช้าหลังจากทานอาหารเช้าเสร็จ เรามีโปรแกรมที่จะเดินทางไปศึกษาแหล่งธรรมชาติเกี่ยวกับระบบวงจรชีวิตของสัตว์ที่อยู่ทางทะเล และเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนกนานาชนิด บริเวณดังกล่าวเป็นแหล่งศึกษาทางธรรมชาติที่เน้นความเกี่ยวข้องกับป่าชายเลน จุดเด่นของบริเวณนี้คือมีนกอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากกว่า 50 ชนิด

เมื่อเดินทางมายัง **Reception** เราก็คืนห้องให้กับทางโรงแรม พร้อมกับฝากกระเป๋าให้ไว้ที่โรงแรมก่อนเป็นการเช็คเอาท์ที่เสร็จสิ้น เราต้องจ่ายค่าห้องเป็นจำนวน 390 ริกกิต (3,900 บาท) ซึ่งถูกมาก ๆ เมื่อเทียบกับเวลาที่เรพัก 4 คืน 5 วันที่นี่ ผมเดินทางออกจากโรงแรมและตรงเข้าไปหารถแท็กซี่ บอกว่าเราจะเดินทางไปยังสถานที่ดังกล่าว คุณลุงแกก็บอกว่า **OK** แต่ 10 ริกกิตนะเราก็บอก **OK** (100 บาท) คุณลุงคนนี้ชอบคุยเอามาก ๆ เราถามแค่ประโยคเดียว คุณลุงแกตอบไปหลายประโยคยาวเหยียดไปเลย เลยทำให้เราหมดคำถามภายในตัวเป็นการไม่เปลืองทางความคิดที่เกี่ยวกับคำถามที่เราอยากรู้ สิ่งที่คุณลุงคุยกับเราระหว่างทางที่เด่นชัดที่สุดเห็นจะเป็นเกี่ยวกับวิถีชีวิตคนจีนที่นี่ เพราะแกเป็นคนมาเลเซียเชื้อสายจีน สรุปคือคนมาเลเซียเชื้อสายจีนที่นี่ เป็นกลุ่มคนที่ครองระบบเศรษฐกิจโดยรวมทั้งหมด

เมื่อเรามาถึงที่หมาย ก็มีอาคารสิ่งปลูกสร้างอยู่ประมาณ 3 หลัง แต่ละหลังมีหน้าที่ทำงานต่างกันไป อาคารหลังแรกทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงาน มีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ ณ บริเวณอาคาร มีหน้าที่ขายตั๋วให้กับผู้เข้าชมบริการเช่ากล้องส่องดูนก ค่าเช่ากล้องส่องดูนกที่นี่ครั้งละ 10 ริกกิต (100 บาท) พร้อมหนังสือคู่มือดูนกกว่าบริเวณดังกล่าวมีนกอะไรบ้าง แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับความโชคคิของเราเองด้วยว่าจะมีโอกาสได้เห็นนกหรืออนกจะทำให้เราเห็นหรือไม่

อาคารต่อมาเป็นการแสดงความรู้เกี่ยวกับนกชนิดต่าง ๆ รวมถึงระบบนิเวศน์ทางทะเลด้วย เป็นห้องนิทรรศการเล็ก ๆ พอให้เราได้รับความรู้เบื้องต้นเป็นอย่างดี อาคารสุดท้ายเป็นอาคารห้องสมุดทางความรู้ที่ให้กลุ่มคนที่สนใจสามารถค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมได้อีก แนวทางหนึ่งในทางความรู้จากหนังสือ และมีห้องบรรยายอีกห้องหนึ่งที่กลุ่มคนที่สนใจที่จะรับฟังคำบรรยาย ซึ่งเป็นการเตรียมสถานที่ที่น่าเอาอย่าง ผมกลับมามองที่บ้านผาหมอน เราสามารถที่ทำได้หากหน่วยงานให้การสนับสนุนชุมชน โดยการลงทุนให้กับชุมชน และมอบให้ชุมชนกลับไปเป็นผู้บริหารงานเองในภายหลัง แต่คงเป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ

เมื่อเราพอมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสถานที่บริเวณดังกล่าวแล้ว ก็เข้าสู่เส้นทางศึกษาธรรมชาติ ตลอดเส้นทางเป็นการสร้างสะพานยกสูงขึ้นมา โดยไม่มีการตัดต้นไม้ออก ตลอดระยะทางจะมีป้ายบอกคำอธิบายให้เป็นจุด ๆ ไป บริเวณล้อมรอบดังกล่าวเหมือนเป็นลักษณะเป็นบึงทางทะเล น้ำก็เป็นน้ำทะเล ซึ่งเขาสร้างสะพานข้ามคลองทะเลข้ามไปอีกฟากหนึ่งก่อน จากนั้นเราก็เดินไปตามเส้นทางที่เขาสร้างให้เราเดิน ในระหว่างทางเราจะได้ยินเสียงนกร้อง ซึ่งเรามองไม่เห็นเลยไม่รู้ว่า เป็นนกชนิดใด แต่เมื่อเรามีโอกาสใช้กล้องส่องดู เราถึงได้รู้ว่าเป็นนกชนิดใดและประเภทอะไร สังเกตได้ง่ายเพราะเรามีคู่มือการดูนกให้เราศึกษาไปด้วยระหว่างทาง ยิ่งเดินยิ่งได้ความเพลิดเพลินเพราะในระหว่างทางจะได้เห็นสิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ แต่เราต้องเป็นคนช่างสังเกตด้วย เราถึงจะได้เห็นสิ่งที่เราได้เห็นมากกว่าที่มีให้เห็นในเส้นทางเดิน การเดินทางก็ดำเนินไปเรื่อย ๆ จนมาสิ้นสุดที่ป้อมแอบดูนก ที่เรียกแบบนี้เป็นเพราะอาคารป้อมดังกล่าวนี้มีการสร้างเอาไว้เพื่อแอบส่องดูนกโดยเฉพาะ เราสามารถนั่งได้และวางมือจับกล้องส่องดูพอดี แรก ๆ ก็มองไม่เห็น เป็นเพราะว่าสีใบไม้กับสีนกกนั้น มันกลมกลืนกันมากเสียจนเราไม่อาจรู้ได้เลยว่าบริเวณนั้นมีนก จนมาสะดุดเอาตอนที่มิอะไรบางอย่างขยับอยู่และมีกิ่งไม้แกว่งอยู่ให้เห็น เราเลยเอากล้องจ้องไปตรงบริเวณดัง

กล่าวถึงบางอ้อว่า “อ้อ...นั่นน่ะและเป็นนกตัวใหญ่เสียด้วย” เป็นตระกูลนกกระเรียน กางปีกบินที่หนึ่งกว้างเป็นเมตร และเราสามารถเห็นนกได้หลายชนิด เช่นเท่าที่รู้จักคือ นกประเภทจับปูจับปลากิน นั่นคือนกตระกูล **King Fisher** เป็นนกที่เรารู้จักดีที่สุด

ในเมืองไทยของเรา มีนักวิชาการและหน่วยงานมีความรู้เรื่องธรรมชาติมากมาย แต่เก็บเอาไว้ในลิ้นชักทั้งหมด ทั้งที่จริงแล้วเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเปิดเผยและทำความเข้าใจกับผู้คนส่วนใหญ่ให้เข้าใจถึงความมีประโยชน์ของธรรมชาติ ผมเองอดที่จะหัวเราะกับกับเรื่องอดีตของตัวเองมิได้ เพราะตอนเด็ก ๆ เรียนอยู่ชั้น ป.4 ตอนนั้นมีครูอยู่หนึ่งคนออกมาบ่นและดูถูกพวกเราเป็นชาวเขาป่าดอยอย่างน่าเจ็บใจ และแสบทรวงทะลวงเข้าไปในความรู้สึก ที่ท่านพูดดูถูกเกี่ยวกับเราว่า “พวกแกเป็นชาวเขาทำลายป่า โกงเหมือนควาย” แต่ผลสุดท้ายตอนนี้ครูคนนี้ท่านเองเป็นเหมือนกับคำที่เขาเคยดูถูกคนบนดอยอย่างผม แต่ผมภูมิใจมากที่ธรรมชาติรอบบ้านผมยังคงมีอยู่ให้ชื่นชม เป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจในความเป็นคนโง่หรือควาย ที่เราสามารถรักษาผืนผืน A บนพื้นที่สูงสุดในสยามไทยของเราได้

แต่ความรู้ของผู้เฒ่าผู้แก่ในอดีตเริ่มถูกทำลายมากขึ้น ผมเป็นห่วงธรรมชาติมากที่สุดในอนาคตอีก 30 ปี นั้นจะยังคงอยู่กับชุมชนผมหรือเปล่า หลังจาก 200 กว่าปีมาแล้วที่ธรรมชาติคงอยู่คู่กับชุมชนของผม ผมอยากเรียกร้องให้หน่วยงานออกมาให้ความรู้กับคนในชุมชน ให้ทางหน่วยงานออกมาให้ความรู้ในทางเชิงวิทยาศาสตร์ ให้ชาวบ้านได้รับรู้ทางธรรมชาติในอีกแง่มุมหนึ่งของธรรมชาติในเชิงวิทยาศาสตร์วิชาการ ไม่ต้องกลัวว่าชาวบ้านไม่เข้าใจภาษาวิชาการ ภูมิปัญญาชาวบ้านมีมากพอ ๆ กับความรู้วิทยาศาสตร์ธรรมชาติที่ถูกรบกวนมากที่สุดในเวลานี้คือ สัตว์ป่าถูกรบกวนไล่ล่าเป็นว่าเล่น ทั้งคนในชุมชนบางคน และคนภายนอกที่มาจากพื้นราบ สัตว์ป่าถูกล่ามากที่สุด เราต้องหาทางออกให้กับชุมชนอย่างค่อยเป็นค่อยไป เหมือนดั่งเช่นการปราบยาเสพติด เราต้องชี้ให้ชุมชนเห็นคุณค่าของสัตว์ป่า และเห็นโทษของการไม่มีสัตว์ป่า มันมีความหมายมากกว่าที่เราจะบอกว่าเก็บไว้เพื่อไว้ให้ลูกหลานจะได้เห็นในอนาคต เราต้องให้คนในชุมชนเป็น “นักวิจัยแบบเชิงวิชาการพื้นบ้านวิทยาศาสตร์” เป็นสิ่งที่ไม่อยากเห็นถ้าเราจะทำงานร่วมกัน ต้องคิดและร่วมกันแก้ไขปัญหานี้อย่างเร่งด่วน

ตอนนี้เวลาล่วงเลยมาถึงเวลา 09.00 น. เพราะเราได้บอกให้รถแท็กซี่มารับเราเลยต้องรีบเดินทางกลับทั้งที่ไม่อยากกลับ เพราะเราอยากศึกษาเรื่องธรรมชาติมากกว่านี้ แต่เวลาไม่พอเราต้องรีบกลับไปตามจุดนัดหมายเลยทำให้เราพลาดโอกาสที่จะศึกษาต่ออีกหลายจุด เมื่อเราเดินทางกลับมายังที่เดิมเราเลยต้องรีบคืนอุปกรณ์และหนังสือคืนให้เจ้าหน้าที่

จากนั้นแค่เสี้ยววินาทีรถก็มาตามนัดแบบตรงเวลาไม่มีผิดนัด ถ้าเป็นนัดแบบไทย ๆ คนต้องรอไปสักนานพอสมควร จากลับเราเลยติดคนญี่ปุ่นมาด้วยหนึ่งคู่ เพราะรถแท็กซี่หาไม่ได้หรือกระบิเวณนี้ ที่แรกเขาไม่กล้าไปกับผม ผมเลยพูดจนเขาไว้ใจ แต่ค่าแท็กซี่เขาต้องออกเอง ในระหว่างทางคิดไม่ออกว่าจะไปเที่ยวทางไหนต่อ แต่เมื่อคิดออกมาได้ว่า “เมื่อวานมีตึกทรงประหลาดตั้งอยู่ให้เห็น เราเลยบอกว่าคนขับแท็กซี่ที่เราอยากไปที่โน้น อยากเห็นตึกอันนี้ คนขับแท็กซี่เลยแซวเรากลับมาว่า คุณจะไปทำอะไร ที่นั่นเป็นตึกทำงานของหน่วยงานราชการ” เราเลยตอบว่า “เหอ ?...” แต่ถึงอย่างไรผมก็จะไปเพราะอยากเห็นมาก เขาเลยบอกผมว่าคุณต้องจ่ายอีก 10 รีกกิต ในระหว่างทางเราก็คุยกันว่า คุณจะมารับได้มั๊ย คุณลุงก็บอกว่า 20 รีกกิต เพิ่มขึ้นอีกตามเคย

เมื่อเราลงจากรถ ก็เป็นไปตามคำถามที่คุณถามและบอกผม เป็นตึกรูปทรงดาวเทียม เหมือนกับดาวเทียมพร้อมที่จะยิงขึ้นสู่ท้องฟ้า เป็นตึกที่อยู่ใกล้ทางทะเลและติดกับมหาวิทยาลัยมาเลเซียแห่งหนึ่ง เป็นตึกที่สวยงามและแปลกตา ใต้แต่เดินไปมารอบ ๆ และไปดื่มกาแฟแทน เพราะไม่สามารถขึ้นไปตามยอดตึกได้ เพราะเป็นตึกของหน่วยงานราชการ เราเลยแก้เงินด้วยการขอถ่ายรูปกับเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยแทน เจ้าหน้าที่คนนี้มีมนุษยสัมพันธ์ดีคุยด้วยกันสนุก พร้อมทั้งจะตอบคำถามให้กับเราเวลาที่เรามีคำถาม เมื่อเราเห็นตึกดังกล่าว ทำให้เราคิดว่าเมื่อไม่นานมานี้ทางรัฐบาลมาเลเซียได้ประกาศตนเองภายใน 10 ปีข้างหน้า เขาพร้อมที่จะส่งมนุษย์ขึ้นไปเยี่ยมชมดวงจันทร์ ถ้าทำได้คงเป็นชาติแรกในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของอาเซียน 10 ประเทศ

ใช้เวลาอยู่ตรงนี้ประมาณ 1 ชั่วโมง ก็เดินทางกลับเข้าไปในตัวเมือง เนื่องจากมีเวลาเหลืออยู่อีกหลายชั่วโมง เราเลยเดินทางต่อไปยังโรงแรมระดับ 5 ดาวที่ทางการมาเลเซียหรืออาจเป็นของเอกชนก็เป็นได้ไม่แน่ใจ แต่คิดว่าเป็นของเอกชนที่ลงทุนร่วมกับชาวต่างชาติมากกว่า เพราะเห็นพนักงานส่วนใหญ่มีฝรั่งอยู่หลายคนพอสมควรที่แรกตั้งใจจะมาดื่มกาแฟที่นี่ แต่เข้ามาถึงแล้วบรรยากาศไม่อำนวย เพราะเขาเป็นโรงแรมระดับ 5 ดาว ส่วนเราเป็นเพียงแค่นักเดินทาง เราเลยไม่กล้าแตะ แต่ทำเป็นสนใจที่จะไต่หาความรู้ เห็นสปาตั้งอยู่ในโรงแรมซึ่งติดกับชายฝั่งทะเลที่สวยงามก็เลยแวะไปสอบถามราคาดู เราได้คำตอบมาแบบต้องถอย แต่ถึงอย่างไรแล้ว การทำธุรกิจสปาที่นี่หรือที่เมืองไทย เมื่อเปรียบเทียบกันแล้วราคาก็ไม่ต่างกันมากนัก เหมาะสมกับคนที่กำลังเงินพอที่จะใช้บริการได้ ส่วนคนบ้านนอกบ้านป่าก็ลืมไปได้เลย โอกาสที่จะได้นวดแบบนี้ 0.001 % เท่านั้น นั่นเป็นเรื่องของคนมีอันจะกินแล้ว

บริเวณโรงแรมด้านตะวันตก ตลอดริมชายหาดที่สวยงาม มีทะเลคลื่นมากระทบฝั่งอยู่เสมอ ๆ แต่หาดทรายนั้นไม่มีสิ่งที่จะทำให้บริเวณนี้ดูสวยและสะอาดใส เพราะความสะอาด ลำดับต่อมาบริเวณดังกล่าวน้ำทะเลมีความลึกมากเลยทำให้สีทะเลเข้ม แต่ก็ถือได้ว่าเป็นทะเลที่สวยงามมาก ตามบริเวณตลอดแนวของโรงแรม คนที่ใช้บริการส่วนมากเป็นชาวต่างประเทศ สาว ๆ หน้าตาจิ้มลิ้มน่ารัก ชุดบิกินี ทูพีส นอนอาบแดดและเดินกันคึกคักไปมา ถ้าเราไม่คิดคงต้องเป็นสาวอารีดิ้งแดนโซมขวานั่นเอง สาว ๆ พวกนี้ผิวจะเนียนและขาวมาก นอกนั้นก็จะเป็นฝรั่งเสียส่วนใหญ่ ไม่รู้จะพูดอย่างไรฝรั่งส่วนใหญ่อ้วน ๆ ทะอะทะไปหมด ด้วยอาจเป็นเพราะสรีระของฝรั่งด้วยเลยทำให้ดูทะอะทะไปหมด

เดินไปเดินมาก็เป็นเวลาเที่ยงพอดี ก็เลยต้องเดินทางกลับมายังตัวเมือง และแวะลงที่เซ็นเตอร์พ้อยน์เพื่อรับประทานอาหารมื้อเที่ยงในระหว่างทาง เจ้าของรถแท็กซี่ก็ถามเรามาจากไหน มาทำอะไร และเขาก็แนะนำตัวเองชื่อนายแอนดริว เป็นคนขับแท็กซี่ และขอเชิญชวนให้เราไปใช้บริการใหม่อีกถ้าหากมีโอกาสมาเที่ยวที่เกาะแห่งนี้ คุยกันไปคุยกันมาก็ถึงที่หมายพอดี เราก็เลยถามว่าเท่าไร คนขับแท็กซี่บอกว่า 10 ริกกีต (100 บาท) เราก็จ่ายเงินและเดินเข้าเซ็นเตอร์พ้อยน์ และหาอาหารกินสำหรับมื้อเที่ยง

แต่สิ่งหนึ่งที่เราได้ค้นพบบนเกาะแห่งนี้ คนที่มีอาชีพขับแท็กซี่ส่วนใหญ่จะซื้อตั๋ยต่ออาชีพของตนเองและกับแขกผู้มาเยือน ทั้งๆ ที่เราไม่รู้ราคาค่าแท็กซี่ว่าเท่าไร แต่ทุกครั้งเมื่อเราใช้บริการแท็กซี่เราก็จะได้คำตอบเหมือนกันคือราคาเท่ากัน ไม่แพงอย่างเราแล้ว แต่ถ้าเป็นเมืองไทยแล้วละก็คงโดนหลอกไปหลายรอบแล้ว แต่ก็มีคนในโลกมากเช่นกันกับวันแรกที่เรอลงจากสนามบิน จากสนามบินไปที่โรงแรมไม่ไกลมากนัก เขาก็เก็บเราแพงกว่าธรรมดา อาจเป็นเพราะเราเพิ่งเข้ามาใหม่มั้งเลยโดนเข้าให้ แต่ก็ยังโชคดีที่เขาไม่คิดแพงมากเกินไป ดีกว่าตอนผมไป

กรุงเทพฯ โคนคนเหนือด้วยกันหลอกให้ขึ้นแท็กซี่ไปลงที่หมดชีวิตเมื่อ 6 ปีที่แล้ว จากสนามบินคอนเมืองถึงหมอ
ชีวิต 400 บาท เลยเจ็บใจยังไม่หายตั้งแต่นั้นมา เกือบไปแล้วคุณหมอชีวิต

เมื่อสั่งอาหารได้แล้ว ลักพักคนขับแท็กซี่ก็ทักทายเรา เราเลยง เอ๊ะ...มาได้ยังไงเนีย เป็นอันว่าเขาก็มา
ทานอาหารมือเที่ยงกับเราเช่นกัน ก็เลยทักทายตอบแล้วเขาก็ไปนั่งที่โต๊ะ เราก็กินอาหารมือเที่ยงของเราต่อไป จน
หมดเมล็ดข้าวไม่เหลือแม้แต่เม็ดเดียว ทำไมไม่เหลือเมล็ดข้าวหุงแม่แต่เม็ดเดียว เพราะครั้งหนึ่งผมเข้าไปทานอาหาร
เจอยู่ร้านหนึ่งในเมืองเชียงใหม่

ระหว่างที่จะเอาข้าวใส่ปากอยากจะทำอะไรให้เอรีดอโรยนั้น ตรงหน้าผมพอดีมีข้อความบทกลอนสอนใจให้
เราได้อ่านและสะดุดคิดได้ว่า ข้าวนั้นมีคุณค่ากับเราอย่างมหาศาล เราก็เลยย้อนนึกถึงตอนเราเป็นเด็ก และทำนาปลูก
ข้าว เราก็เลยคิดว่าความยากลำบากตอนเราเป็นเด็กนั้น กว่าเราจะได้กินข้าวมันต้องผ่านกระบวนการมากแค่ไหน
ซึ่งเป็นการยากลำบากมากสำหรับชาวนาปลูกข้าวกิน ตั้งแต่นั้นมาเราเลยตั้งใจไว้ว่าจะไม่ทิ้งข้าวแม่แต่เม็ดเดียวเหลือไว้
ในงาน และถือว่าข้าวเป็นสิ่งที่ล้ำค่าที่สุดในชีวิตของผม เด็ก ๆ รุ่นใหม่คงไม่ได้รับรู้ว่าควรทำนาปลูกข้าวที่ลำบากแ
ไหน เห็นเด็กบนคอรุ่นใหม่มีความเปลี่ยนแปลงเหมือนกับเด็กในเมืองคือไม่เห็นคุณค่าของข้าว มักจะกินทิ้งกินขว้าง
อย่างน่าเสียดาย

อาหารมือเที่ยงมือนี้เป็นการอำลาเกาะ **Kota Kinabalu** มื้อสุดท้าย เพราะอีกไม่นานเราต้องเดินทาง
ออกจากสนามบินเพื่อกลับมายังเมืองไทยบ้านเรา จากนั้นเราก็เดินออกจาก **Center Point** เพื่อเดินทางต่อไปยังตลาด
สดตอนเย็น บริเวณที่เราจะเห็นวิถีชีวิตอีกมุมหนึ่งของคนที่นี่ ตั้งแต่คนท้องถิ่นไปจนถึงกลุ่มคนชนชาติต่าง ๆ แต่
หน้าตาที่คือคนเอเชียด้วยกัน บริเวณนี้จะมีร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึกมีเป็นจำนวนมาก ตั้งแต่ผักสด ของทะเลสด
ของแห้ง และเครื่องดื่ม ร้อนเย็น มีให้เลือกได้ตามใจชอบ ดู ๆ ไปแล้ววิถีคนเอเชียที่มีความผสมผสานนั้น วิถีชีวิต
การทำมาหากินก็มีความคล้ายคลึงกันอย่างเห็นได้ชัดเจน

แม่ค้าที่นี่ก็ตลกขบขัน มีอยู่คนหนึ่งพูดไม่หยุดตั้งแต่เจอหน้าผม ผมเองก็พยายามเลือกซื้อที่ผมชอบ แต่
แล้วก็ไม่เอาสักตัวเพราะมันเปื้อนสกปรก เขาของเขากลับมาหลายตัว แม่ค้าก็เลยแซวเรากลับไปว่า ทำไมเอาออกมา
หลายตัวไม่เอาสักตัว ผมเลยตอบเขาว่า “ไม่มีตัวไหนที่ถูใจ” คูสีหน้าของแม่ค้าแล้วเหมือนทำท่าทีแบบจริงแบบ
เล่น แล้วผมก็เดินจากไปที่ร้านอื่น ๆ ร้านค้าขายของที่ระลึกที่นี่ แขนงของอะไรต่อมิอะไรเต็มไปหมด ไม่เป็นสัดส่วน
ส่วนทำให้คนซื้ออย่างผมงงเลย ไม่ได้ซื้ออะไรกลับคิดไม่คิดมือไป

ใช้เวลาตรงนี้มากพอสมควร ราว ๆ บ่ายสามโมงครึ่ง (เวลาท้องถิ่นที่นี่) ก็เดินทางกลับโรงแรมเพื่อ
เตรียมตัวเดินทางกลับไปยังสนามบิน ในระหว่างทางเราก็เดินทางกลับด้วยเท้าและแวะผ่านร้านล้างรูปร้านหนึ่ง ซึ่ง
พนักงานบริการจำเราได้ เราก็โบกมือทักทายอำลากันไป จากนั้นไม่นานผมก็มาถึงโรงแรม นั่งพักเหนื่อยได้สักพัก
ผมก็เอาหมายเลขกระเป๋าที่ฝากไว้แลกกับเจ้าพนักงานโรงแรม เราได้กระเป๋าเดินทางคือและเขาได้หมายเลขกลับไป
เป็นอันว่าเสร็จพิธี ผมก็เดินออกจากโรงแรมพร้อมกล่าวคำอำลา พนักงานทุกคนและเดินไปเรียกรถแท็กซี่เพื่อไปยัง
สนามบิน เมื่อได้รถแล้วเราก็ถามว่าเป็นจำนวนเงินเท่าไร เขาบอกว่า 15 ริกกีต (150 บาท) เราก็ตอบตกลงพร้อม
กับขึ้นรถแท็กซี่ไปยังสนามบิน

เป็นความปกติสำหรับตัวผมที่ต้องถามความเป็นมาของคนขับรถแท็กซี่ ซึ่งการที่เราถามความเป็นมาของ
คน ๆ นั้น จะทำให้เราได้รู้จักเขามากขึ้น และอาจนำไปสู่ความเป็นมิตรภาพที่ยั่งยืนในอนาคตได้ ใช้เวลาไม่นานนัก

เราก็ถึงสนามบิน ลงจากรถจ่ายค่าแท็กซี่แล้วเราก็ต้องเดินไปยังจุดเช็คอินตัวเครื่องบิน ปรากฏว่าเครื่องบินนั้นได้เลื่อนเวลาออกไปอีก ทำให้เราต้องนั่งรอกันต่อไปพร้อมกับผู้โดยสารอีกหลาย ๆ ท่านเช่นกัน

แต่สิ่งหนึ่งที่ผมสังเกตเห็นคือ คนมาเลเซียที่มาจากเมืองหลวงกรุงกัวลาลัมเปอร์นั้น มีจำนวนมากที่มาเที่ยวเกาะแห่งนี้ ทุก ๆ 15 นาที เวลาดังกล่าวจะมีเครื่องบินบินขึ้นและกลับไปยังเมืองหลวงมาเลเซียทุกเที่ยวบิน แสดงว่าคนมาเลเซียชื่นชอบมาเที่ยวบนเกาะแห่งนี้เป็นจำนวนมาก เมื่อถึงเวลาเช็คอินตัวเครื่องบินผมก็เข้ามาเป็นอันดับแรกผ่านขั้นตอนการตรวจต่าง ๆ อย่างเข้มงวดของสนามบิน จนมาถึงกองตรวจคนเข้าเมืองมีเจ้าหน้าที่ผู้ชายคนหนึ่งหน้าตาดีเล่นมาก ผมก็เลยทักทายพร้อมกับถามว่าได้มาเที่ยวที่เมืองไทยบ้างหรือเปล่า เขาตอบว่า “ผมไปหลายครั้งแล้ว และมีโครงการจะไปอีก ชอบหาดทรายของเมืองไทยมาก ขาวสวยมาก ๆ “ มองไปที่หน้าของแก ผิวหนังเหมือนงูลอกคราบ เราก็เลยถามว่า “คุณเป็นอะไรทำไมถึงหนังลอกคราบขนาดนั้น” ผมเลยได้คำตอบมาว่า “ผมเพิ่งไปอาบแดดมา มันเลยเป็นแบบนี้” มิน่าล่ะทำไมถึงชอบหาดทราย (ผมบ่นในใจตัวเอง) เป็นความรู้สึกที่ดีที่คนที่นี่ได้ทักทายแบบความเป็นกันเอง อาจเป็นเพราะเป็นเมืองยังเล็กอยู่ก็เป็นได้ เมื่อผ่านขั้นตอนสุดท้ายเสร็จ และเจ้าหน้าที่ได้ประทับตราพาสปอร์ตขาออกของเราให้แล้ว เราก็เดินไปนั่งที่เก้าอี้ที่เขาจัดไว้ให้

ด้วยความเป็นคนสังเกตการณ์อยู่ตลอดเวลา ผมได้สัมผัสกับชีวิตของผู้หญิงคนหนึ่ง ซึ่งเข้าใจและมองเห็นว่า “คุณผู้หญิงนี้เป็นชาวมุสลิม” ที่สงสัยก็เพราะว่า ผมมีความรู้เรื่องเกี่ยวกับคนมุสลิมน้อยมาก ๆ ตอนอยู่เมืองไทยนี้คิดว่า คนมุสลิมนั้นคงไม่ทำงานแบบการเก็บกวาดทำความสะอาด เพราะเป็นงานที่ระดับต่ำสุด (เป็นความรู้สึกแบบชีวิตที่ได้ประสบมา) แต่คุณผู้หญิงท่านนี้มีหน้าที่ดูแลทำความสะอาดห้องน้ำในสนามบิน ผมมองคุณผู้หญิงท่านนี้ตั้งนาน สรุปคือ แก่ทำทุกอย่างที่เกี่ยวกับเรื่องห้องน้ำ ทำให้ข้อสงสัยของผมตอนที่เก็บมาจากเมืองไทยนั้นหายไป ไม่เป็นอย่างที่เราคิด นั่นก็หมายความว่า คนมุสลิมนั้นไม่ได้เกี่ยงงาน คนมุสลิมสามารถทำงานได้ทุกอย่างเหมือนชนชาติชนชั้นคนอื่น ๆ เช่นกัน เป็นภาพที่สร้างความเข้าใจกับตัวผมที่มีข้อสงสัยนี้มานาน

เนื่องจากเครื่องบินนั้นเลื่อนเวลาในการเดินทางออกไป ผมเลยต้องนั่งแล้วก็นั่ง ปรากฏว่าได้เอามือล้วงเข้าไปในกระเป๋าถือของผม เป็นอันว่าเรายังมีลูกอมเหลือไว้อยู่ที่เอามาจากเมืองไทย เราก็เลยเดินแจกคนที่อยู่ในสนามบิน รวมถึงเจ้าหน้าที่ในสนามบินด้วย ทุกคนรับและขอบคุณผม ผมเลยบอกว่าเป็น”ลูกอม”สัมพันธมิตรระหว่างเราด้วยกัน (**Candy relationship between us**) ก็สร้างเสียงหัวเราะได้พอสมควร

เวลาล่วงเลยมาได้ 19.00 น. พอดี เสียงตามสายประกาศออกมาว่า “ใครที่มีความประสงค์จะเดินทางไปยัง **Bangkok Thailand** ขอให้เตรียมตัวและขอให้ดูแลเรื่องสัมภาระที่ติดตัวมาด้วยให้ดีก่อนออกเดินทาง” เราเลยต้องรีบเก็บของพร้อมกับยืนรออยู่หน้าแถว เมื่อประตูเปิดเราก็ตรงดิ่งไปยังเครื่องบิน **Air Asia** และต้องรีบเดินเพราะฝนนั้นเริ่มตกลงมา เราเป็นแถวหน้าก็ไปนำหน้าเขาก่อนเลย คนอื่น ๆ ก็ตามมาเป็นพรวน ปรากฏว่าเราไปผิดทางเนื่องจากเจ้าหน้าที่ไม่ได้บอกความให้ชัดเจน ผมเลยพาคนอื่นหลงไปกับผมเป็นแถวจนเจ้าหน้าที่ต้องรีบมาบอกว่าต้องเดินมาขึ้นเครื่องบินทางนี้ เราเลยเลี้ยวกลับไปยังเส้นดังกล่าว และขึ้นเครื่องบินและหาที่นั่งของเราต่อไป

เวลาตอนนี้ 19.10 น. ทุกคนนั่งกันเรียบร้อย ผมไม่พลาดที่จะต้องนั่งชิดชอบหน้าต่างของเครื่องบิน เพราะการนั่งติดหน้าต่างนั้น ได้ลุ้นระทึกอะไรหลาย ๆ อย่างโดยเฉพาะคนที่ชอบจินตนาการเวลาเห็นเมฆลอยอยู่บนท้องฟ้า เป็นสิ่งที่แปลกตาและสวยงามมาก และได้ลุ้นระทึกเวลาที่เครื่องบินตกหลุมอากาศหรือ เข้าสู่มรสุม ทำให้เรา

นั่นนั่งไม่ติดและลุ้นว่าจะผ่านไปได้อย่างไร และเราจะเห็นก้อนเมฆกระทบกับกระจกเครื่องบินอย่างชัดเจน สายตาเราแต่เมื่อทุกอย่างผ่านไปด้วยดี ความรู้สึกดี ๆ ก็กลับมาดังเดิม

เครื่องบินได้ใช้เวลาในการตั้งหลักไปนานพอสมควร จนนาฬิกามาตรอยู่ที่เวลา 19.30 น. เครื่องบินเลยทะยานขึ้นสู่ท้องฟ้า และผมก็อำลาเกาะ **Koto kinabalu** ไปเป็นเวลาที่เราวันนี้มีความสุขกับการเดินทางในครั้งนี้ และได้เรียนรู้สิ่งดี ๆ จากที่นี่ไปเยอะพอสมควร และสามารถที่จะนำไปใช้กับระบบการท่องเที่ยวของหมู่บ้านผมเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นโจทย์ที่ยากและท้าทายความสามารถของผมเป็นอย่างมากในการดำเนินงาน ถึงอย่างไรเสียผมต้องทำเพราะเป็นสิ่งสำคัญต่อหมู่บ้านของผมและประเทศชาติไทยของผม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เหลืออยู่คือชีวิตของคนทุกคนบนโลกนี้ ฉะนั้นเราต้องหาทางแก้ไขให้อยู่ร่วมกับเราต่อไป ถึงแม้จะใช้เวลานานสักเพียงใด ผมพร้อมที่จะมอบกายและใจให้กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เหลืออยู่จนถึงลมหายใจสุดท้าย ธรรมชาติให้เรามากมาย แต่คนทั้งโลกเข้าใจธรรมชาติน้อยเต็มที ถึงแม้คนที่ไปถึง **Doctor** ยังไม่กล้าพอที่จะรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล้ามากพอที่ตอนช่วงที่จะทำมาหากินเท่านั้น ฉะนั้นความรู้ชั้นสูงต่าง ๆ คนระดับล่างนั้นไม่มีโอกาสได้รับรู้เลย มีคนแต่คนที่เรียนเก่ง ๆ สูง ๆ เท่านั้นที่ได้สัมผัส แบบนี้เมื่อไหร่คนจะรักษาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติได้ ทั้งที่ความรู้ส่วนใหญ่มาจากคนระดับล่าง เท่าความรู้ระดับสูงนั้นไม่เคยคืนสนองกลับไปยังคนระดับล่างเลย คงอีกนานไหมที่คนชนบทจะมีความรู้ได้ในระดับหนึ่งให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน ไม่รู้เหมือนกันว่าพวก **Doctor** ทั้งหลายจะสะสมความรู้ของตนเองเก็บไว้ทำไมกัน

ใช้เวลาในการเดินทางกลับ 3 ชั่วโมงครึ่ง ก็มาถึงสนามบินดอนเมือง ไทยแลนด์อย่างปลอดภัย แต่ที่กทม. ฝนตกหนักมากเลยครับ เราเลยต้องเอากระเป๋าไปฝากไว้ที่ ร.ปภ. ดอนเมือง และตีตัวระแวกชิมิเตอร์ ไปกินข้าวที่ถนนราชวงศ์ไปกินอาหารแบบจีน ๆ เมื่อไปถึง บริเวณดังกล่าวเป็นบรรยากาศแบบ **China Town** จริง ๆ ตลอดสายมีแต่ร้านค้าอาหารจีน เมื่อกินอาหารมื้อดึกเสร็จผมเลยแวะไปดื่มกาแฟที่ร้านแห่งหนึ่งแถว ๆ ถนนสีลม เป็นร้านกาแฟแบบ **Open** นั่ง นอน ดื่ม กลับทำได้ทั้งหมด มีโต๊ะให้นั่ง โซฟาอย่างดี ดื่มกาแฟเสร็จด้วยความเปลี่ยเลยผลอหลับไป แบบกึ่งหลับกึ่งนอน ถึงเวลาตี 5 ผมเลยต้องเดินลงมาจากร้าน และเรียกแท็กซี่กลับไปยังสนามบิน เอากระเป๋าที่ฝากไว้และรอเช็คอิน ปรากฏว่าเครื่องบินเลื่อนเวลาอีกแล้ว เลยต้องรอนานจนถึง 7 โมงเช้า สามารถเช็คอินขึ้นเครื่องกลับมาถึงเชียงใหม่อย่างปลอดภัย มาถึงเชียงใหม่เมื่อเวลา 8 โมงกว่า ๆ เกือบถึง 9 โมงของวันที่ 14 กันยายน 2548 เข้าห้องที่พัก หลับพักผ่อน เป็นอันว่าสิ้นสุดการเดินทางของผม ช่วงบ่าย ๆ ผมเลยไปทำงานแบบปกติ เป็นการเดินทางที่ประทับใจไม่รู้ลืมเลยครับ

ภูเขาสูงสุดอันดับที่ 2 ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ Kota Kinabalu Park 4,095 เมตร

Guide	:	Albern
World Heritage Record	:	Kinabalu Park World Heritage List Includes 812 property
Drive Service Charge	:	11.50 ริงกิต
Price Guide	:	70 ริงกิต
Interested Trail	:	เส้นทางศึกษาธรรมชาติชื่อ Leevagoo Trail ความสูงจากระดับน้ำทะเล 1,800 เมตร จุดเริ่มต้น ระยะทาง 4,586 เมตร ใช้เวลาในการเดินทางทั้งหมด 3 ชั่วโมงครึ่ง

การสื่อความหมาย ของไกด์ไม่มีอะไรน่าตื่นเต้น ถ้าไม่ได้ถามเขา เขาเป็นเพียงผู้นำทางเท่านั้น ซึ่งจุดนี้เป็นจุดอ่อนของเขา และเรามีจุดแข็งของเราที่ **Guide** ในเมืองไทยสามารถทำได้ดีกว่า

ระบบนิเวศน์ทางธรรมชาติที่นั่นเกือบใกล้เคียงกับเมืองไทยทางภาคเหนือ เชียงใหม่ คอนอินทนนท์ แต่ของเรานั้นมีจุดเด่นมากกว่าหลายเท่า ในเรื่องระบบนิเวศน์เขาก็มีมากไม่น้อย สัตว์ป่าแทบไม่เห็นเลย เพราะสัตว์ไปพักผ่อนหมดทั้งที่จริงมีเยอะ จุดเด่นมากที่สุดของเขาคือการเดินขึ้นพิชิตยอดสูงสุด 4,095 เมตร ซึ่งเป็นภูเขาที่สูงที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สูงกว่าดอยอินทนนท์ 1,530 เมตร ระบบนิเวศมีหลากหลายแล้วแต่ละพื้นที่นั้น ซึ่งต้องใช้เวลาในการเดินทางไกลพอสมควร ด้วย

ระบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เราไม่สามารถบังคับอะไรได้ ขึ้นอยู่กับความโชคดีของเราว่าจะได้เจอกับสิ่งที่คาดหวังไว้ได้หรือไม่ จุดนี้นักท่องเที่ยวต้องทำใจและยอมรับกับธรรมชาติได้ เพราะมิใช่สวนสัตว์ที่มีสัตว์คอยเราให้ดูอยู่แล้ว

สภาพปัญหาทางสังคม ก็มีเช่นกันกับระบบทำไร่เลื่อนลอยตามความชันของภูเขา ซึ่งถ้าดูจากพื้นที่แล้ว น่ากลัวมากกว่าบ้านเรามาก ความชันของภูเขานั้นประมาณ 50 – 70 องศาได้ แต่ก็ยังมีชาวบ้านถางไร่เพื่อทำการปลูกข้าวได้อยู่เป็นบางพื้นที่ ซึ่งมีภูเขาหัวโล้นหลายลูก แต่ที่ดูและสังเกตน่าจะเป็นจากฝีมือมนุษย์ เช่นการเผาป่า เพราะต้นไม้ที่ตายตามลักษณะแห้ง และหญ้าขึ้นแทนบริเวณคอกหัวโล้น แต่ก็มีภูเขาหัวโล้นอยู่แล้วที่หญ้าไม่สามารถขึ้นได้ตามธรรมชาติก็มีให้เห็นหลายลูก

ดูเหมือนสภาพปัญหาคนอยู่กับป่ามันไม่ได้มีเฉพาะพื้นที่บ้านเราอย่างเดียว ที่เกาะ **Kota Kinabalu** ประเทศมาเลเซียก็มีด้วยเช่นกัน แต่ทางรัฐมีระบบการจัดการที่น่าสนใจมาก ด้วยการปรับตัวของระบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รัฐบาลมาเลเซียจึงสังเกตเห็นคุณค่าทางการท่องเที่ยว โดยการปรับการท่องเที่ยวให้สามารถเข้าวิถีชุมชนได้ ด้วยการให้ระบบธรรมชาติที่ชุมชนใช้มาเป็นเครื่องมือในการทำมาหากินเพื่อประกอบอาชีพ ชุมชนกลุ่มหนึ่งหรือหลายคนสามารถประกอบอาชีพด้วยการท่องเที่ยวได้โดยไม่ต้องรบกวนธรรมชาติ แต่สามารถใช้ธรรมชาติแบบยั่งยืนได้ นโยบายของรัฐที่ชัดเจนและมีการลงทุนให้กับชุมชนโดยมิได้คิดมูลค่า แต่ชุมชนเป็นผู้ดูแลหลังจากรัฐบาลลงทุนให้

การท่องเที่ยว ที่นี้จึงสามารถนำเงินรายได้เข้าสู่เกาะเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ถ้าเทียบกับเมืองไทยเราแล้ว การท่องเที่ยวที่นี้ยังมีได้ครึ่งหนึ่งของเมืองไทยเลย แต่จะเพิ่มมากขึ้นทุกวันและทุกปี จึงเป็นสิ่งที่น่าจับตามองไม่น้อย สำหรับประเทศเพื่อนบ้านอย่างมาเลเซีย สามารถคาดเดาได้เลยว่าอีก 3 – 5 ปีข้างหน้า ประเทศมาเลเซียอาจเป็นผู้นำ ในด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ดีที่สุดในเอเชียได้อย่างไม่ยากเย็นนัก เพราะตอนนี้ความพร้อมของระบบชุมชนและ บุคลากรนั้นค่อนข้างที่จะสมบูรณ์อย่างมาก แม้แต่แผ่นพับผู้ประกอบการในเกาะนี้ไม่ต้องลงทุนให้เหนื่อยแรงแรงมากเลย มีอยู่ด้วยกันหลายภาษาให้นักท่องเที่ยวได้อ่านอย่างไม่ต้องลำบาก เกาะทั้งเกาะมีศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวเพียงแห่งเดียว เมื่อคุณเข้าไปตามข้อมูลคุณจะสามารถที่ได้ข้อมูลทุกส่วนของเกาะแห่งนี้ได้อย่างไม่ยากนัก จึงเป็นสิ่งที่น่าทึ่งมาก แตกต่างกับบ้านเราที่เราไม่อาจแนะนำให้นักท่องเที่ยวมารับทราบได้ทั้งหมด

ด้านระบบทางเศรษฐกิจ บนเกาะแห่งนี้ค่าครองชีพมีได้สูงเงิน 1 ริงกิตของมาเลเซียสามารถที่ซื้อน้ำมัน ได้ 1 ลิตร อาหารก็ไม่แพงคุณสามารถอิ่มได้อย่างอร่อยด้วยการบริการแบบโรงแรมชั้นดีก็ว่าได้ เด็กเสิร์ฟจะให้ความสำคัญกับลูกค้าทุกคน รู้หน้าที่ในการทำงานอย่างดี ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าแปลกมากที่เด็ก ๆ เหล่านี้ทำงานได้อย่างดี มาก ผมสามารถเทียบการทำงานของเด็ก

เสิร์ฟที่นี่ดีเท่ากับเด็กเสิร์ฟอาหาร โรงแรมชั้นดีของเชียงใหม่ได้เลย ค่าครองชีพที่ไม่สูงนัก คนทำงานร้านอาหารและ โรงแรมมิได้มีเงินเดือนสูงเท่าใดนัก ค่าสุดแค่ 350 – 450 ริงกิต (3,500 – 4,500 บาท) พวกเขาสามารถอยู่ได้อย่างไม่ลำบาก คงไม่ต้องคิดถึงว่านักท่องเที่ยวที่มีกำลังจ่ายได้อย่างไม่มากนัก ก็สามารถอยู่ได้อย่างสบายและอึดหนาสำราญ

การประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่คงเป็นการประกอบอาชีพทางการเกษตร ประมง ปลูกข้าว ส่วนอื่น ๆ เด็กผู้หญิงชาวมุสลิมก็จะทำงานใน **Office** เป็นส่วนใหญ่ เพราะพวกเขาเป็นมุสลิม ต้องเคร่งครัดอยู่ในหลักของ ศาสนา เป็นการไม่เหมาะสมที่ต้องไปทำงานในโรงแรม หรือตามร้านอาหาร อาชีพหลักที่ตามมาคือ การท่องเที่ยว วัน ๆ หนึ่งไกด์ท้องถิ่นมีรายได้ที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้อย่างสบาย สินค้าฟุ่มเฟือยนั้นแทบไม่มีให้เห็น เด็ก ๆ วัยรุ่น เกือบทุกคนทำงาน เมื่อเทียบกับรายได้ของคนไทยแล้ว ที่นี้ยังไม่สามารถเทียบกับคนทำงานในเมืองไทยได้ แต่พวกเขาที่อยู่กันอย่างสบาย อาหารการกินก็ไม่แพง ทุกคนมีความสุขกับการทำงาน และรายได้ที่ได้มาอย่างภาคภูมิใจ เป็นสิ่งที่น่าทึ่งและน่ายกย่องอย่างยิ่ง

ลักษณะชาติพันธุ์ ที่นี้มีความหลากหลายเช่นกัน มีทั้งคนมาเลเซียเชื้อสายจีน คนมาเลเซียโดยแท้ และ คนพื้นเมืองดั้งเดิม ซึ่งเขาบอกว่าเขาชอบอะบอร์จิ้น แต่ที่น่าสังเกตคือ กลุ่มคนกลุ่มนี้ วัฒนธรรมมีความคล้ายคลึง กับปกาก่อญออย่างมาก มีการทำนาปลูกข้าว ลักษณะบ้านใช้ไม้ไผ่ทำ และเป็นบ้านที่ยกพื้นสูง มีการทอผ้าใส่เอง การทอผ้าเหมือนกับปกาก่อญอมาก มียุ่งเก็บข้าวเอง

มีพิธีกรรมทางความเชื่อเกี่ยวกับข้าว คือ ก่อนที่จะเอาข้าวมากินหรือใช้นั้นต้องเป็นการเรียกขวัญข้าว ก่อนถึงจะกินได้ น่าเสียดายโอกาสที่ไม่สามารถไปเยี่ยมพวกเขาได้ ความหลากหลายในชาติพันธุ์ที่นี่มีสูง ซึ่งทางการ มีการค้นพบมนุษย์ยุคหินก่อน 25,000 ล้านปีเลยทีเดียว

คนมาเลเซียเชื้อสายจีนเป็นกลุ่มที่มีกิจการมากกว่าใคร ซึ่งเป็นสิ่งที่แปลกและเหมือนกันคือ กลุ่มคน ดั้งเดิมนั้นกลายเป็นกลุ่มคนที่ด้อยทางสังคม แต่ก็ยังมีบทบาทเล็กน้อยให้พวกเขามีส่วนร่วมอยู่บ้างคือ สามารถเข้ามา มีส่วนร่วมกับทางการได้โดยมีการท่องเที่ยวเป็นตัวนำเป็นตัวเชื่อมระหว่างกัน พวกเขาได้รับเงินเดือนจากทางการให้พอ มีพอใช้ตลอดชีวิตประจำวันได้ ขึ้นอยู่กับงานนั้น ๆ เป็นเช่นไร แล้วยังได้ตามเช่นนั้น

ด้านศาสนาและความเชื่อ แน่นอนที่สุดคนมาเลเซียส่วนใหญ่คือนับถือศาสนาอิสลาม นอกจากนั้นจะมีศาสนาอื่น ๆ คือ คริสต์เตียนคาทอลิก เพราะเมื่อก่อนมาเลเซียเป็นประเทศเมืองขึ้นของอังกฤษ เลยมีศาสนาอื่นเข้ามาเปลี่ยนแปลงในมาเลเซีย ส่วนคนจีนนั้นเป็นกลุ่มคนที่ที่ยึดถือวัฒนธรรมของตนเองอย่างเหนียวแน่น ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและศาสนาเป็นของตนเอง

ส่วนคนพื้นเมืองเท่านั้น เท่าที่ถามพวกเขาก็ยังรักษา

วัฒนธรรมของตัวเองไว้ได้บางส่วน แต่ส่วนมากจะโดยกลุ่มใหญ่ครอบงำไว้เกือบหมดแล้ว แต่ก็ยังดีที่ทางการยังให้ความสำคัญกับกลุ่มชนพื้นเมืองอยู่ และด้วยความหลากหลายนี้จึงเป็นจุดเด่นของทางการท่องเที่ยวของมาเลเซียอย่างมาก ซึ่งเป็นการบ้านใหญ่มาก ๆ ของรัฐบาลไทยที่ต้องเก็บเอาไปคิดกับการท่องเที่ยวของเมืองไทย ถ้าคิดแต่ผลประโยชน์ของคนไทย เชื้อสายคนไทยคนเดียว การอยู่ร่วมกันก็จะลำบาก ฉะนั้นรัฐบาลต้องให้ความสำคัญกับชนกลุ่มน้อยในเมืองไทยด้วย

ประเทศมาเลเซียเป็นประเทศที่เข้มแข็งในด้านการรักษาชาติด้วยความเป็นชาติมาเลเซียอย่างแท้จริง ช่วงที่แล้วเป็นวันชาติมาเลเซีย จะสังเกตได้ว่ารถทุกคันบ้านทุกหลัง ร้านอาหารทุกแห่งหรือแม้กระทั่งห้องน้ำจะมีธงชาติของมาเลเซียประดับไว้อย่างไม่ขาดสาย ทุกกลุ่มชาติพันธุ์ให้ความสำคัญกับชาติของตัวเองเป็นที่หนึ่งในดวงใจ โดยปราศจากการแบ่งแยกชาติพันธุ์ มีเพียงหนึ่งเดียวคือ “เราคือประเทศมาเลเซีย”

สังคมวัยรุ่น สังคมวัยรุ่นที่นี้มีการเปลี่ยนแปลงเยอะพอสมควรถึงแม้จะเป็นชาตินิยมสูง แต่มิได้เคร่งครัดจนมีอาจแต่งตัวได้ตามใจชอบ แต่ก็ยังมีกลุ่มคนส่วนน้อยที่ตามกระแสวัฒนธรรมตะวันตก กลุ่มผู้หญิงที่เข้มแข็งยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของตัวเองไว้อย่างเหนียวแน่น ถึงแม้จะแต่งตัวอย่างรัดรูป แต่ก็มีความมิดชิดอย่างมาก ซึ่งเป็นภาพที่น่ารักและน่ามองอย่างมาก แต่ก็มีอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งไม่แน่ใจว่าเป็นกลุ่มมุสลิมโดยแท้หรือเปล่า การแต่งตัวเหมือนกับเด็กในบ้านเรา ใส่สายเดี่ยว กางเกงรัดรูป จะเห็นส่วนสรีระของเพศหญิงชัดเจน แต่มีน้อยมาก บริเวณที่เราสามารถเจอกลุ่มคนเหล่านี้ได้คือ ห้างสรรพสินค้าที่เรียกว่า **Center Point** ของพวกเขาตนเอง ที่นี้จึงมีความอิสระในการปกครองแบบปรองดองกันอย่างสมดุล แต่ก็น่าเป็นห่วงในอนาคตว่าทางรัฐบาลมาเลเซียจะยังคงความเป็นชาติของวัฒนธรรมของตัวเองไว้ได้นานแค่ไหน ซึ่งต้องรอดูต่อไปในอนาคต เด็กวัยรุ่นที่นี้รูปร่างทั้งชายและหญิงไม่ต่างกันมากนัก ความสูงเฉลี่ยของชายอยู่ที่ 1.65 เมตร และหญิงก็พอประมาณกับชายอย่างมาก

ระบบข่าวสาร ในทีวีเราสามารถดูได้หลายสิบช่องด้วยระบบการบริการที่เรียกว่า **Artron** เราสามารถที่จะเลือกดูได้ตามใจชอบ แต่ที่สำคัญ สื่อละครน้ำเน่าแบบค่ากันนั้นไม่มีให้เห็น บทละครส่วนใหญ่เป็นบทละครแบบครอบครัว นอกนั้นจะมีช่องพิเศษแบบประเภทเหมือนบ้านเราคือ **UBC** ช่องข่าวทีวี **BBC News** , **CNN** ช่องภาษาจีน ช่องข่าวภาษามาเลเซีย สื่อที่นี้คงจะมีขอบเขตในการเสนอข่าวสารอย่างมาก ซึ่งไม่ออกข่าวในลักษณะมีความเสียหายต่อประเทศชาติของตนเอง ข่าวอาชญากรรมนั้นแทบไม่เห็นออกจากทีวีเลย

ด้านการเสนอข่าวทางหนังสือพิมพ์ จะมีแต่ภาพข่าวที่ผู้นำของประเทศไปเจอกับคนโน้นคนนี้ หรืออาจเป็นภาพที่เป็นกิจกรรมของผู้นำประเทศของตนเองไปเยือนพื้นที่นั้น ๆ ของประเทศตนเอง คุณจะไม่เห็นภาพแบบจู่จาดตา ประเภทศพคนตายลงหนังสือพิมพ์ ภาพอุบัติเหตุรถชนกันนั้นไม่มีให้เห็นเลย ซึ่งต่างจากบ้านเราเป็นอย่างมาก บ้านเรานั้นไม่มีการเซ็นเซอร์อะไรทั้งนั้น คนเป็นยังไง ศพเป็นยังไง เลือคอออกมาจากไหนสื่อบ้านเราทำได้หมด

และเห็นได้ชัด ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าคิดอย่างมากกับสื่อในบ้านเรา ทั้งๆที่รู้และหนังสือพิมพ์ที่พิมพ์จำหน่ายออกมาทุกวัน ผู้บริโภคส่วนใหญ่คือประชาชนและเยาวชนของเรา การสื่อออกมาแต่ละอย่างนั้นมีผลกระทบต่อความรู้สึกทั้งสิ้น ตรงนี้ทางรัฐบาลและผู้นำทางสื่อต้องไตร่ตรองและนำมาคิดดูให้ดี คงเป็นสิ่งที่น่าอายถ้าประเทศเรานั้นเป็นไปด้วยสิ่งชั่วร้าย และมีชีวิตคุณภาพที่ต่ำ บริโภคแต่ข่าวสารนินทาผู้อื่นโดยไม่สนใจข่าวต่างประเทศว่าพวกเขาเดินทางกันไปถึงไหนแล้ว การที่เราจะทำให้เยาวชนมีความคิดสร้างสรรค์ได้นั้นสื่อต่าง ๆ คนกลไกสำคัญอีกจุดหนึ่งที่เรามองข้ามไม่ได้โดยเด็ดขาด สื่อกับบรรยากาศนั้นต้องมีความเป็นตัวของตัวเองสู่ในการเป็นสื่อ

การศึกษา คนมาเลเซียเชื้อสายต่าง ๆ ที่นี้มักจะถูกภาษาอังกฤษกันได้เกือบทุกคน มีน้อยมากที่จะพูดภาษาอังกฤษไม่ได้ ลูกหลานของคนที่นี่พ่อแม่มักให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นที่หนึ่ง คนมาเลเซียเชื้อสายจีนคือกลุ่มคนที่มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีกว่ากลุ่มคนอื่น ๆ มีคุณลุงคนหนึ่งมีอาชีพเป็นคนขับรถแท็กซี่ คุณลุงบอกว่าลูกหลานคนจีนที่นี่พ่อแม่จะเน้นให้ลูก ๆ ทำการศึกษาเป็นที่ 1 เหนือสิ่งอื่นสิ่งใด ลูก ๆ ของคนจีนต้องเรียนจบได้ในระดับปริญญาตรีก่อน แล้วค่อยคิดทำอย่างอื่นต่อ ลุงขับแท็กซี่อีกคนบอกเราเหมือนกันว่าลูกของคุณลุงนั้น เขาได้ท็อปเกรดจากจำนวนนักเรียน 600 กว่าคน ลูกของคุณลุงเรียนได้ที่ 3 ของโรงเรียน

คนจีนผู้ชาย ไม่สามารถเป็นทหารได้ เพราะทางการมาเลเซียไม่อนุญาตให้เป็นทหารได้ เพราะเกิดความไม่ลงรอยกันทางการมาเลเซีย ทางการมาเลเซียเลยยกเลิกคนจีนมาเป็นทหารรับใช้ชาติ แต่กลุ่มคนจีนกลายเป็นกลุ่มที่สร้างรายได้ให้กับทางการมาเลเซียโดยการเสียภาษี ซึ่งรายได้ส่วนนี้กลายเป็นค่าจ้างของทางการมาเลเซียที่ลูกหลานของคนมาเลเซียมางานอยู่เป็นจำนวนมากในระบบราชการ ซึ่งเป็นการสมดุลต่อระบบการปกครองภายในประเทศมาเลเซีย

ชีวิตกลางคืน ในคำคืนแห่งราตรี ชีวิตผู้คนอีกกลุ่มหนึ่งก็เริ่มทำมาหากินเช่นกัน ร้านอาหารข้างชายหาดที่ปราศจากหาดทรายเต็มไปด้วยผู้คนในเมืองนี้ วัฒนธรรมของกลุ่มมุสลิมมิให้เห็นในร้านอาหารเฉพาะของพวกเขา มิได้มีแสงสีเสียงเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่พวกเขาก็สามารถดำเนินชีวิตร่วมกับคนอีกกลุ่มหนึ่งที่ชอบในแสงสีเสียง และมิได้ให้ก้าวก่ายระหว่างกัน ชาวมุสลิมมีวัฒนธรรมที่น่ายกย่องที่มิได้หลงอยู่ในกลแห่งแสงและเสียง เป็นการปรับตัวที่กลมกลืนกับวัฒนธรรมตะวันตกที่กำลังไหลเข้าสู่เกาะ **Kota Kinabelu**

อีกกลุ่มคนอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งสามารถสังเกตเห็นได้ชัดเจนที่พวกเขาปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมตะวันตกได้อย่างเร็วและแรง และเป็นกลุ่มคนที่น่าจะมีฐานะที่ดีพอสมควร ดังจะเห็นได้จากการแต่งตัว และของใช้ฟุ่มเฟือย ที่มีราคาค่อนข้างสูงพอสมควร กลุ่มผู้คนกลุ่มนี้คือ “คนจีน” นั่นเอง ผู้ใหญ่คนจีนคือเป็นเจ้าของกิจการบันเทิงกลางคืนและผู้มาใช้บริการมีอยู่หลายระดับในสถานบันเทิง เมื่อเข้าไปข้างในจะเจอแต่คนจีนมาเลเซียทั้งนั้น เด็กวัยรุ่นหน้าตาน่ารักแต่งตัวปราดเปรียว และคิมแอลกอฮอล์มิให้เห็นอย่างชัดเจนในหมู่ของคนจีนมาเลเซีย

ชีวิตที่นี่ ที่มีชีวิตเป็นอยู่ระดับล่างสุดคือ กลุ่มคนผิวสี เท่าที่สอบถามได้ความว่าเป็นกลุ่มคนที่อพยพมาจากประเทศฟิลิปปินส์ อพยพเพื่อหางานทำ และงานส่วนใหญ่คือทำงานในร้านอาหารคนจีน ตั้งแต่เสิร์ฟอาหารไปจนถึงล้างจาน งานร้านอาหารที่เขาทำไม่ใช่ร้านอาหารขนาดใหญ่แต่เป็นเพียงร้านอาหารทั่วไป ที่คนจีนมาเลเซียลูกหลานไม่ทำ ซึ่งกลุ่มคนพวกนี้รวมไปถึงอินเดีย มาเลเซีย ด้วย ชีวิตคนอินเดียที่นี่ไม่เหมือนเชียงใหม่ กรุงเทพฯ ที่มีธุรกิจใหญ่โตเกี่ยวกับเสื้อผ้า และเป็นกลุ่มคนที่มีความร่ำรวย ที่เกาะนี้หาได้ยาก ธุรกิจเกือบทุกอย่างคนจีนครอง อาจเป็นเพราะคนอินเดียมาเลเซียเป็นกลุ่มที่มีจำนวนน้อยไปหรือเปล่า หรือด้วยระบบการปกครองของมาเลเซียจึงทำให้

กลุ่มคนที่ด้อยโอกาสอยู่แล้วจึงมีความด้อยลงไปลงอีก แต่ทุกอย่างมีความลงตัวอยู่ในตัวเกาะ **Kota Kinabalu** แห่งนี้ที่น่าชื่นชม

หลายสิ่งหลายอย่างกำลังดำเนินไปบนเกาะแห่งนี้จะด้วยกลไกแห่งการปกครองหรือด้วยความปรองดองของคนในชาติมาเลเซียเองก็ตาม เป็นสิ่งที่ดีมากกับสันติภาพที่กลุ่มคนทุกกลุ่มอยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุล เราเองไม่อาจปฏิเสธระบบธรรมชาติของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมไปได้ เพราะสิ่งที่มีกำลังเหนือกว่ามันจะครอบครองสิ่งที่ตนเองชอบได้มากกว่าคนอื่นเสมอ แต่ถ้าวันไหนเกิดความขาดดุลหรือเกินความสมดุล เวลานั้นความขัดแย้งขึ้นมาทันที

การที่จะมาเที่ยวที่นี่แบบเหมือนประเทศฮ่องกงหรือ ในตัวเมืองกัวลาลัมเปอร์ หรือ สิงคโปร์เทียบกันไม่ได้เลย คุณต้องมาด้วยความสนใจในด้านการศึกษาและเรียนรู้ระบบนิเวศทางธรรมชาติอย่างสนใจ คุณถึงจะมีความสนุกสนานเพลิดเพลินกับการเดินทาง หรือคุณตั้งใจที่จะมาพิชิตยอดคอคอย **Kota Kinabelu Mountain** 4,094 เมตร ที่สูงที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และต้องเตรียมร่างกายให้พร้อมด้วยกายและใจ คุณถึงจะพิชิตยอดคอคอยนี้ได้

ผู้คนที่บ้านมีไมตรีจิตที่ดีและยิ้มแย้มแจ่มใส เวลาคุณมีคำถามพวกพร้อมที่จะตอบให้เสมอด้วยใจจริง ถึงแม้ใช้ภาษาไปก็ตาม เป็นภาพแห่งความภูมิใจอย่างมาก แต่ถึงกระนั้นเราเองต้องระวังในความปลอดภัยของเราเอง เพราะคนทุกคนในบนโลกนั้นมีชีวิตทั้งหมด ความปลอดภัยคือสิ่งที่ทุกคนต้องมีในตัวเองนอกจากจะได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น

ชีวิตชนบท เหมือนชนบทบ้านนอกในบ้านเราไม่มีผิด ทุกหลังคาบ้านมีฝักสวนครัวรั้วกินได้เช่นกัน รวมถึงผลไม้พื้นบ้านด้วย ชีวิตแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คือ วิถีชีวิตแห่งการเกษตรที่หล่อเลี้ยงชีวิตคนเอเชีย และทั่วโลกให้มีอาหารกิน จึงไม่น่าแปลกที่เราจะมีข้าวกินทุกที่ที่เราเดินทางไป โดยปราศจากขนมปัง นี่แหละชีวิตแห่งเอเชีย การเดินไม่ว่าคุณจะเดินไปด้วยอะไรหรือด้วยจุดประสงค์อะไร ขอให้ทำตามวัตถุประสงค์อย่างลงตัว แล้วจดจำสิ่งดี ๆ ของการเดินทางไว้ แล้วคุณจะมีความสุขกับการเดินทาง เทียวเพื่อเรียนรู้ สนุกสนานและได้ความรู้กลับมา ชีวิตของเราจะมีค่าเพิ่มขึ้น โดยคุณนำไปใช้อย่างถูกวิธี

การเดินทางไปถึงสถานที่นั้น ๆ เพื่อจะได้เห็น ได้รับรู้ มันก็คงเป็นความทรงจำของคุณ แต่การเดินทางของชีวิตเป็นสิ่งที่น่าท้าทาย มันอาจจะไม่ราบรื่นดังเช่นการเดินทางไปเที่ยว ฉะนั้นการเดินทางชีวิตเราต้องอยู่ในครรลองแห่งความถูกต้องด้วยจริยธรรมของตนเอง และวัฒนธรรมของตนเอง มิใช่ปล่อยให้ชีวิตเดินไปโดยไร้จุดมุ่งหมาย ความเพียรและความพอเพียงนั้นคือจุดความพอดีของชีวิตคนเรา

เดินทางด้วย **Air Asia** มีสาวสวยให้การบริการชีวิตของการเดินทางในครั้งนี้นี้สดชื่นไปตั้งเยอะ ถึงแม้เครื่องบินจะมีความเสียดังอยู่บ้าง ตกหลุมอากาศอยู่บ้าง มันก็เป็นสิ่งที่น่าตื่นเต้นดี ขอบคุนสำหรับชาวมาเลเซียที่มีน้ำใจต่อการที่เราได้ไปเยือนท่าน และท่านให้การต้อนรับด้วยรอยยิ้มที่อบอุ่น

โอกาสหน้าเราจะเดินทางไปใหม่เพื่อจะพิชิตยอดคอคอย **Kota Kinabalu** 4,095 เมตรให้จนได้ การเดินทางของผมนคงต้องเดินต่อไปอย่างไม่ย่อท้อ แล้วเจอกันนะ

ประวัติของทีมวิจัย

1. ชื่อ นายสุรสิทธิ์ คลาใจไพรวัลย์ อายุ 29 ปี อาชีพ มัคคุเทศก์

การศึกษา จบมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ 29/1 หมู่ที่ 8 บ้านผาหมอน ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ 50160 .โทรศัพท์ 086-1850788 E-mail. surasitd@hotmail.com

ประวัติการทำงาน เคยร่วมงานวิจัยกับกลุ่มเบอร์ดเฟรนด์ศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติ ที่ทาง สกว. เคยให้การสนับสนุน และเคยร่วมทำวิจัยกับนักศึกษาเยอรมันเรื่อง “ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชีวิตกะเหรี่ยงบนพื้นที่คอยดินทนนท์” จากมหาวิทยาลัยแฮมบูคส์

ปัจจุบัน ทำงานประจำที่ร้านเครื่องประดับทั่วไป ส่งออก Feld & Fem Collection เชียงใหม่ในท่บาร์ซาร์หน้าที่ได้รับผิดชอบ ดูแลลูกค้าต่างประเทศ (Over sea Customer Communication service) และทำงานวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชนจาก สกว.ภาค ที่ได้ให้การสนับสนุน เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย ชื่อโครงการ “การท่องเที่ยวเชิงศึกษานิเวศและวัฒนธรรมแบบยั่งยืน โดยชุมชนบ้านผาหมอน คอยอินทนนท์” ซึ่งปัจจุบันโครงการเสร็จสิ้นไปแล้ว

2. ชื่อ นายบุญทา นามสกุล พฤษานิพนธ์ อายุ 48 ปี อาชีพ การเกษตร

การศึกษา ป.6 ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ หมู่ที่ 8 บ้านผาหมอน ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ 50160 .โทรศัพท์ 086-18507509

ประวัติการทำงาน เคยร่วมงานวิจัยกับกลุ่มเบอร์ดเฟรนด์ศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติ ที่ทาง สกว. เคยให้การสนับสนุน และมีความชำนาญด้านการเกษตรบนพื้นที่สูง เป็นอาสาสมัครหมอดินโครงการหลวง และทำงานวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชนจาก สกว.ภาค ที่ได้ให้การสนับสนุน ชื่อโครงการ การท่องเที่ยวเชิงศึกษานิเวศและวัฒนธรรมแบบยั่งยืน โดยชุมชนบ้านผาหมอน คอยอินทนนท์ ซึ่งปัจจุบันโครงการเสร็จสิ้นไปแล้ว

3. ชื่อ นายมนตรี นามสกุล ไพโรเจริญสุข อายุ 34 ปี อาชีพ การเกษตร

การศึกษา ป.6 ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ บ้านผาหมอนหมู่ที่ 8 ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ 50160

ประวัติการทำงาน เคยทำงานวิจัยร่วมกับกลุ่มเบอร์ดเฟรนด์ศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติ ที่ทาง สกว.เคยให้การสนับสนุนและมีความชำนาญด้านวัฒนธรรมชุมชนและดนตรีพื้นบ้าน และทำงานวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชนจาก สกว.ภาค ที่ได้ให้การสนับสนุน ชื่อโครงการ การท่องเที่ยวเชิงศึกษานิเวศและวัฒนธรรมแบบยั่งยืน โดยชุมชนบ้านผาหมอน คอยอินทนนท์ ซึ่งปัจจุบันโครงการเสร็จสิ้นไปแล้ว

4. ชื่อ นายสุปอย นามสกุล บรรพจวนา อายุ 46 ปี อาชีพ การเกษตร

การศึกษา ป.6 ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ บ้านผาหมอนหมู่ที่ 8 ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ 50160

ประวัติการทำงาน อดีต อบต.หมู่ที่8และปัจจุบันเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน เคยร่วมงานวิจัยกับกลุ่มเบอร์ด

เฟรนด์ศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติ ที่ทาง.สกว.เคยให้การสนับสนุน มีความด้านการจักสานของชุมชน และทำงานวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชนจาก สกว.ภาค ที่ได้ให้การสนับสนุน ชื่อโครงการ การท่องเที่ยวเชิงศึกษานิเวศและวัฒนธรรมแบบยั่งยืนโดยชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ ซึ่งปัจจุบัน โครงการเสร็จสิ้นไปแล้ว

5. ชื่อ นายดอยง นามสกุล นิเวศน์เวหน อายุ 48 ปี อาชีพ การเกษตร

การศึกษา - ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ บ้านผาหมอนหมู่ที่ 8 ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ 50160

ประวัติการทำงาน เป็นบุคคลที่ใช้ชีวิตกับการไปหาของป่า รู้จักพื้นที่ของป่าอย่างกว้างขวาง มีความชำนาญด้านป่านิเวศน์ศึกษาของชุมชน และทำงานวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชนจาก สกว.ภาค ที่ได้ให้การสนับสนุน ชื่อโครงการ การท่องเที่ยวเชิงศึกษานิเวศและวัฒนธรรมแบบยั่งยืนโดยชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ ซึ่งปัจจุบัน โครงการเสร็จสิ้นไปแล้ว

6. ชื่อ นายกอแะ นามสกุล ไพโรเจริญสุข อายุ 58 ปี อาชีพ การเกษตร

การศึกษา-ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ บ้านผาหมอนหมู่ที่ 8 ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ 50160

ประวัติการทำงาน เคยร่วมงานกับกลุ่มเบิร์ดเฟรนด์ศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติ ที่ทาง.สกว.เคยให้การสนับสนุน มีความชำนาญด้านการจัดการสมุนไพรของชุมชน และทำงานวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชนจาก สกว.ภาค ที่ได้ให้การสนับสนุน ชื่อโครงการ การท่องเที่ยวเชิงศึกษานิเวศและวัฒนธรรมแบบยั่งยืนโดยชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ ซึ่งปัจจุบัน โครงการเสร็จสิ้นไปแล้ว

7. ชื่อ นางศิริพร นามสกุล ไพโรเจริญสุข อายุ 28 ปี อาชีพ การเกษตร

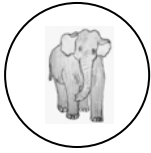
การศึกษา ป.6 ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ บ้านผาหมอนหมู่ที่ 8 ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ 50160

ประวัติการทำงาน เป็นผู้นำกลุ่มแม่บ้าน บ้านผาหมอนและมีความชำนาญด้านการทอผ้า และทำงานวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชนจาก สกว.ภาค ที่ได้ให้การสนับสนุน ชื่อโครงการ การท่องเที่ยวเชิงศึกษานิเวศและวัฒนธรรมแบบยั่งยืนโดยชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ ซึ่งปัจจุบัน โครงการเสร็จสิ้นไปแล้ว

8. ชื่อ นายโยธิน นามสกุล ปรัชญาพนาไพร อายุ 25 ปี อาชีพ การเกษตร

การศึกษา ปริญญาตรีสาขาการเกษตร สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ บ้านผาหมอน หมู่ที่ 8 ต. บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ 50160. Tel.087-1758498

ประวัติการทำงาน จบการศึกษาปริญญาตรี สาขาการเกษตร และได้ทำงานวิจัยเรื่องเห็ดที่สถานีวิจัยโครงการหลวง อินทนนท์ กับงานวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชนจาก สกว.ภาค ที่ได้ให้การสนับสนุน ชื่อโครงการ การท่องเที่ยวเชิงศึกษานิเวศและวัฒนธรรมแบบยั่งยืนโดยชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ ซึ่งปัจจุบันโครงการเสร็จสิ้นไปแล้ว

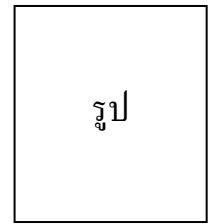

Quality Best Phamon E-co Tourism System

ที่ทำการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน

29/1 หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง

จังหวัดเชียงใหม่ 50160. E-mail : phamonecotour@yahoo.co.uk

แบบฟอร์มใบรับสมัครสมาชิกการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน

วันที่ เดือน พ.ศ.

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว สกุล

เกิดวันที่ เดือน พ.ศ.

บ้านเลขที่ หมู่ที่ บ้าน ถนน/ซอย.....

ตำบล อำเภอ จังหวัด

รหัสไปรษณีย์ โทรศัพท์

ต้องการสมัครเป็นสมาชิกผู้ประกอบการประเภทที่ 1 “ที่พักอาศัยนักท่องเที่ยวชั่วคราว”

- ประเภทที่พักอาศัยนักท่องเที่ยว ศูนย์บ้านพักนักท่องเที่ยว แบบบ้านพักเฉพาะที่
- บ้านพักแบบร่วมกับเจ้าบ้าน “โฮมสเตย์”
- ที่พักแบบกางเต็นท์ชั่วคราว

ลงชื่อ (.....)

ลงชื่อ (.....)

ประธานคณะกรรมการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน
บ้านผาหมอน

ผู้รับสมัครเป็นสมาชิกการท่องเที่ยวโดยชุมชน
บ้านผาหมอน

ลงชื่อ (.....)

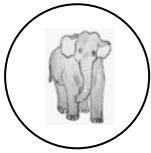
ลงชื่อ (.....)

คณะกรรมการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน
บ้านผาหมอน

ผู้นำชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน / ส.อบต. หมู่ที่ 8
บ้านผาหมอน

รับทราบการรับสมัคร

รับทราบการรับสมัคร

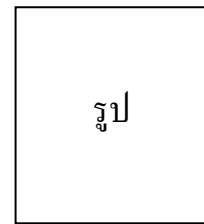

Quality Best Phamon E-co Tourism System

ที่ทำการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน

29/1 หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง

จังหวัดเชียงใหม่ 50160. E-mail : phamonecotour@yahoo.co.uk

แบบฟอร์มใบรับสมัครสมาชิกการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน

วันที่ เดือน พ.ศ.

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว สกุล

เกิดวันที่ เดือน พ.ศ.

บ้านเลขที่ หมู่ที่ บ้าน ถนน/ซอย.....

ตำบล อำเภอ จังหวัด

รหัสไปรษณีย์ โทรศัพท์

ต้องการสมัครเป็นสมาชิกผู้ประกอบการประเภทที่ 2 “นักสื่อความหมายท้องถิ่น”

- ประเภทนักสื่อความหมายท้องถิ่น
- ปานิเวศศึกษาธรรมชาติ
 - ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมประเพณี
 - การเกษตรชุมชน
 - นักคูนก “ นกในภูมิปัญญาปกาก่อญอ”
 - เฉพาะทาง “พรานป่าไนท์ ซาร์ ฟาร์รี่”
 - เฉพาะทาง “วงจรรชีวิตแมลงปีกแข็ง”

ลงชื่อ (.....)

ลงชื่อ (.....)

ประธานคณะกรรมการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน
บ้านผาหมอน

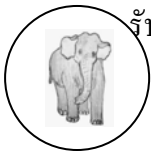
ผู้รับสมัครเป็นสมาชิกการท่องเที่ยวโดยชุมชน
บ้านผาหมอน

ลงชื่อ (.....)

ลงชื่อ (.....)

คณะกรรมการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน
บ้านผาหมอน

ผู้นำชุมชน.ผู้ใหญ่บ้าน / ส.อบต. หมู่ที่ 8
บ้านผาหมอน

รับทราบการรับสมัคร

รับทราบการรับส

Quality Best Phamon E-co Tourism System

ที่ทำกรการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน

29/1 หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง

จังหวัดเชียงใหม่ 50160. E-mail : phamonecotour@yahoo.co.uk

แบบฟอร์มใบรับสมัครสมาชิกการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน

วันที่ เดือน พ.ศ.

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว สกุล

เกิดวันที่ เดือน พ.ศ.

บ้านเลขที่ หมู่ที่ บ้าน ถนน/ซอย.....

ตำบล อำเภอ จังหวัด

รหัสไปรษณีย์ โทรศัพท์ E-mail :

ต้องการสมัครเป็นสมาชิกผู้ประกอบการประเภทที่ 3 “อาหารและเครื่องดื่ม”

ประเภทอาหารและเครื่องดื่ม

- เครื่องดื่มและอาหารพื้นบ้าน
- เครื่องดื่มอาหารพื้นบ้านและอาหารไทย
- เครื่องดื่มและอาหารต่างชาติ

ลงชื่อ (.....)

ลงชื่อ (.....)

ประธานคณะกรรมการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน
บ้านผาหมอน

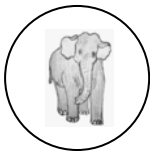
ผู้รับสมัครเป็นสมาชิกการท่องเที่ยวโดยชุมชน
บ้านผาหมอน

ลงชื่อ (.....)

ลงชื่อ (.....)

คณะกรรมการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน
บ้านผาหมอน
รับทราบการรับสมัคร

ผู้นำชุมชน.ผู้ใหญ่บ้าน / ส.อบต. หมู่ที่ 8
บ้านผาหมอน
รับทราบการรับสมัคร

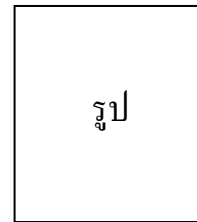

Quality Best Phamon E-co Tourism System

ที่ทำการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน

29/1 หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง

จังหวัดเชียงใหม่ 50160. E-mail : phamonecotour@yahoo.co.uk

แบบฟอร์มใบรับสมัครสมาชิกการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน

วันที่ เดือน พ.ศ.

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว สกุล

เกิดวันที่ เดือน พ.ศ.

บ้านเลขที่ หมู่ที่ บ้าน ถนน/ซอย.....

ตำบล อำเภอ จังหวัด

รหัสไปรษณีย์ โทรศัพท์

ต้องการสมัครเป็นสมาชิกผู้ประกอบการประเภทที่ 4 “นวดแผนโบราณสมุนไพรพื้นบ้าน”

ประเภทนวดแผนโบราณ

- นวดแผนโบราณแบบธรรมดา
- นวดแผนโบราณแบบปะคบสมุนไพรพื้นบ้าน

ลงชื่อ (.....)

ลงชื่อ (.....)

ประธานคณะกรรมการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน
บ้านผาหมอน

ผู้รับสมัครเป็นสมาชิกการท่องเที่ยวโดยชุมชน
บ้านผาหมอน

ลงชื่อ (.....)

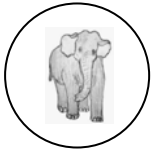
ลงชื่อ (.....)

คณะกรรมการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน
บ้านผาหมอน

ผู้นำชุมชน,ผู้ใหญ่บ้าน / ส.อบต. หมู่ที่ 8
บ้านผาหมอน

รับทราบการรับสมัคร

รับทราบการรับสมัคร

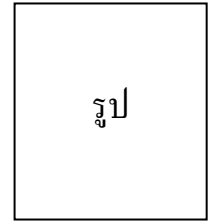

Quality Best Phamon E-co Tourism System

ที่ทำการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน

29/1 หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง

จังหวัดเชียงใหม่ 50160. E-mail : phamonecotour@yahoo.co.uk

แบบฟอร์มใบรับสมัครสมาชิกการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน

วันที่ เดือน พ.ศ.

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว สกุล

เกิดวันที่ เดือน พ.ศ.

บ้านเลขที่ หมู่ที่ บ้าน ถนน/ซอย.....

ตำบล อำเภอ จังหวัด

รหัสไปรษณีย์ โทรศัพท์

ต้องการสมัครเป็นสมาชิกผู้ประกอบการประเภทที่ 5 “หัตถกรรมพื้นบ้านการจักสาน”

ประเภทหัตถกรรมพื้นบ้านการจักสาน หัตถกรรมพื้นบ้านการจักสานเพื่อการศึกษาและผลิตขาย

ลงชื่อ (.....)

.....

ประธานคณะกรรมการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน
บ้านผาหมอน

ลงชื่อ (.....)

.....

ผู้รับสมัครเป็นสมาชิกการท่องเที่ยวโดยชุมชน
บ้านผาหมอน

ลงชื่อ (.....)

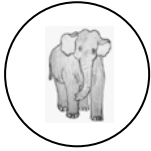
.....

คณะกรรมการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน
บ้านผาหมอน
รับทราบการรับสมัคร

ลงชื่อ (.....)

.....

ผู้นำชุมชน.ผู้ใหญ่บ้าน / ส.อบต. หมู่ที่ 8
บ้านผาหมอน
รับทราบการรับสมัคร

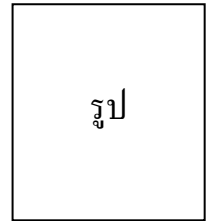

Quality Best Phamon E-co Tourism System

ที่ทำการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน

29/1 หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง

จังหวัดเชียงใหม่ 50160. E-mail : phamonecotour@yahoo.co.uk

แบบฟอร์มใบรับสมัครสมาชิกการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน

วันที่ เดือน พ.ศ.

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว สกุล

เกิดวันที่ เดือน พ.ศ.

บ้านเลขที่ หมู่ที่ บ้าน ถนน/ซอย.....

ตำบล อำเภอ จังหวัด

รหัสไปรษณีย์ โทรศัพท์

ต้องการสมัครเป็นสมาชิกผู้ประกอบการประเภทที่ 6 “หัตถกรรมพื้นบ้านการทอผ้า”

ประเภทหัตถกรรมพื้นบ้านการทอผ้า หัตถกรรมพื้นบ้านการทอผ้าเพื่อการศึกษาและผลิตขาย

ลงชื่อ (.....)

ลงชื่อ (.....)

ประธานคณะกรรมการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน
บ้านผาหมอน

ผู้รับสมัครเป็นสมาชิกการท่องเที่ยวโดยชุมชน
บ้านผาหมอน

ลงชื่อ (.....)

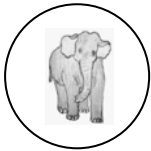
ลงชื่อ (.....)

คณะกรรมการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน
บ้านผาหมอน

ผู้นำชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน / ส.อบต. หมู่ที่ 8
บ้านผาหมอน

รับทราบการรับสมัคร

รับทราบการรับสมัคร

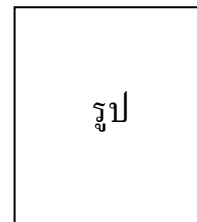

Quality Best Phamon E-co Tourism System

ที่ทำการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน

29/1 หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง

จังหวัดเชียงใหม่ 50160. E-mail : phamonecotour@yahoo.co.uk

แบบฟอร์มใบรับสมัครสมาชิกการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน

วันที่ เดือน พ.ศ.

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว สกุล

เกิดวันที่ เดือน พ.ศ.

บ้านเลขที่ หมู่ที่ บ้าน ถนน/ซอย.....

ตำบล อำเภอ จังหวัด

รหัสไปรษณีย์ โทรศัพท์

ต้องการสมัครเป็นสมาชิกผู้ประกอบการประเภทที่ 7 “ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน”

ประเภทศิลปะการแสดงพื้นบ้าน **การแสดงพื้นบ้าน**

ลงชื่อ (.....)

.....

คณะกรรมการชั่วคราวนักวิจัยท้องถิ่น.สกว.ภาค

ลงชื่อ (.....)

.....

ผู้รับสมัครเป็นสมาชิกการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ลงชื่อ (.....)

.....

หัวหน้าโครงการวิจัยท้องถิ่น.สกว.ภาค

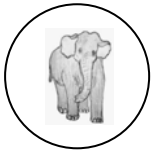
รับทราบการรับสมัคร

ลงชื่อ (.....)

.....

ผู้นำชุมชน.ผู้ใหญ่บ้าน / ส.อบต. หมู่ที่ 8

รับทราบการรับสมัคร

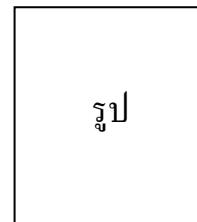

Quality Best Phamon E-co Tourism System

ที่ทำการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน

29/1 หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง

จังหวัดเชียงใหม่ 50160. E-mail : phamonecotour@yahoo.co.uk

หนังสือพันธะสัญญาเพื่อสาธารณประโยชน์การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน

วันที่ เดือน พ.ศ.

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว สกุล

เกิดวันที่ เดือน พ.ศ.

บ้านเลขที่ หมู่ที่ บ้าน ถนน/ซอย.....

ตำบล อำเภอ จังหวัด

รหัสไปรษณีย์ โทรศัพท์

ได้เป็นผู้ประกอบการประเภทที่ 1 “ที่พักอาศัยนักท่องเที่ยวชั่วคราว”

ประเภท

ได้เป็นผู้ประกอบการประเภทที่ 2 “นักสื่อความหมายท้องถิ่น”

ประเภท

ได้เป็นผู้ประกอบการประเภทที่ 3 “อาหารและเครื่องดื่ม”

ประเภท

ได้เป็นผู้ประกอบการประเภทที่ 4 “นวดแผนโบราณสมุนไพรพื้นบ้าน”

ประเภท

ได้เป็นผู้ประกอบการประเภทที่ 5 “หัตถกรรมพื้นบ้านการจักสาน”

ประเภท

ได้เป็นผู้ประกอบการประเภทที่ 6 “หัตถกรรมพื้นบ้านการทอผ้า”

ประเภท

ได้เป็นผู้ประกอบการประเภทที่ 7 “ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน”

ประเภท

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ได้รับรู้จากการได้คำอธิบายกฎระเบียบข้อบังคับและบทลงโทษการท่องเที่ยว โดยชุมชนบ้านผาหมอนจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ และได้อ่านเพื่อความเข้าใจต่อกฎระเบียบข้อบังคับและบทลงโทษ การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอนอย่างชัดเจน

ข้าพเจ้าขอยืนยันต่อกฎระเบียบข้อบังคับและบทลงโทษการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน และขอปฏิบัติ โดยเคร่งครัดเพื่อเป็นเยี่ยงอย่างที่ดีต่อชุมชนต่อไป

ข้าพเจ้ายินดีที่เสียดสละรายได้ส่วนหนึ่งที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ข้าพเจ้าได้มีส่วนร่วมในการ เป็นสมาชิก ตามประเภทที่ข้าพเจ้าได้เข้าร่วมที่ระบุไว้ดังข้อความข้างต้น โดยข้าพเจ้าขอยินยอมให้กองกลางหักรายได้ จริงเป็นเปอร์เซ็นต์ที่ข้าพเจ้าสมควรได้เสียดสละ เพื่อสาธารณประโยชน์ต่อชุมชนข้าพเจ้า เพื่อให้หน่วยงานท้องถิ่นได้ไป บริหารจัดการต่อไป

ลงชื่อ (.....)

.....
ประธานคณะกรรมการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน
บ้านผาหมอน

ลงชื่อ (.....)

.....
ผู้รับสมัครเป็นสมาชิกการท่องเที่ยวโดยชุมชน
บ้านผาหมอน

ลงชื่อ (.....)

.....
คณะกรรมการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน
บ้านผาหมอน
รับทราบการรับสมาชิก

ลงชื่อ (.....)

.....
ผู้นำชุมชน.ผู้ใหญ่บ้าน / ส.อบต. หมู่ที่ 8
บ้านผาหมอน
รับทราบการรับสมาชิก